TRACTATVS DE PRAESCRI-PTIONIBVS IOANNIS FRANCISCI BALBI TAVRINENSIS.

EIVSDEM REPETITIO L. CELSVS. D. DE VSVCAPIONIBVS.
Vnà cum multis additionibus, perquàm necessarijs.

Quàm emendatißimè nunc excusus: & necessario rerum Indice auctus.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum, sub Monocerote,
Anno M. D. LXXXX.

AD EXCELLENTISSIMVM DIVVMQVE CAROLVM SABAVDIAE DVCEM IX. AC PEDEMONTIVM Principem &c.

IOANNIS FRANCISCI BALBI V. I. D. *Epiſtola in Tractatum Præſcriptionum.*

POſteaquàm ſuperexcelsè diueq; Princeps tuo munere, tuiq; vtriuſq; ſplendidiſſimi ſenatus communi conſenſu & decreto, ad ordinariam iuris ciuilis veſpertinam ſedem, onus quidem humeris meis lógè impar, ſuperioribus annis promotus ſum: æquum fore exiſtimaui aliquam erga te grati animi ſignificationem oſtẽdere, aliquasq; officij nobis crediti primitias nomini tuo offerre, vt inde aliqua mihi & alijs prodiret vtilitas. Ad quod me magnoperè excitauit innata tibi prudentia, qui licèt annum vigeſimumquintum non attingas: tanta tamen eſt tibi in adminiſtranda Republica, regendisque populis ingenij vis & perſpicacia, vt iam propè ſenex & canus videaris: vt de te meritò illud poëticum dici poſſit:

Quid numeras annos? vixi maturior annis,
Acta ſenem faciunt: hæc numeranda tibi.

Et illud: Cæſaribus virtus contigit ante diem. Ineſt enim tibi ſenectus, vt ſapientiſſimus inquit Salomon Sapiẽtię 4. cap. non annorum numero computata, ſed ſenſu: Nam cani ſunt ſenſus hominis. Iuſtitiam verò, quam virtutum omnium reginam eſſe conſtat, & ſine qua imperia diutiùs conſiſtere non poſſunt, ita colis & obſeruas, vt nihil niſi re-

ctum, nisi iustum, & quòd rationi congruat, placere possit. iustitiæ trutinam tāta rectitudine tenes, vt nullum fauori, nullum gratiæ ac potentiæ locū cōcedas. Nō sinis inopes à diuitibus, aut plebeios à nobilibus pessundar: Optima est iustitiæ reddendæ ratio, quæ æqua lance passim omnibus ita tenuioribus sicut primatibus præstatur. Facis quod bono Principi congruit, subditorum querelas libenter exaudis, & faciles interpellantibus aditus præstas. Hinc Tirus Persarum Rex, vel ex eo plurimùm commendatur: quòd plures oculos & plures aures haberet. Princeps bonus creditur, qui oculatus sit & auritus, vt Plutarchus affirmat. Res arduas, quæ tibi plurimæ occurrūt, pro tanti principatus administratione non nisi cum procerum heroumq; & sapiētissimi tui senatus consilio maturè explicas: & omnium votis auditis atque perspectis tu de illis prudentissimè decernis. & rectè quidem. Dubiū enim non est, omnia omninò, quæ consilio rectè geruntur, iure meritoq; & effectu et firmitate niti. Profectò inuictissimo atque iustissimo principi Philippo patri tuo per omnia es simillimus, nihilq; inferior. Quin etiā si vera fatemur, non modò ipsius cæterorumq; inclytę famę atque memorię diuorumque & superillustrium auorum atauorumq; & maiorum tuorum prudentiam, mores, religionem & iustitiam æquas, sed pro ætate tua superas. Qualem ergo te existimemus futurū senem, quem in hoc primęuo iuuentutis flore tantis virtutibus, tantaque prudentia, ac morum grauitate pollere conspicimus? Inclytam tu Sabaudiæ domum, quæ ex regio Cæsarum sanguine vetustissimam originem ducit, plurimùm illustras & attollis. Hæc enim sola nunc inter maiores Italiæ principatus diuino munere tuaque prudentia

inter

inter varios casus alijs concidentibus cernitur inconcussa. Adeò vt nulla extet ex antiquis Principum familijs, quæ continua successione, aut diutiùs aut iustiùs imperarit. Sed hæc quæ in conspectu patent, missa facio, ne assentatoris officio fungi videar. Si enim tam inclytæ; vetustissimæq; domus laudes persequi voluero: Ante diem clauso componet vesper olympo: alioq; opus esset eloquio, quàm hæc nostra inculta & ieiuna oratione: Illud tamen pro veritate silentio non prætereo, quod proprium & peculiare est Regum ac Principum, quòd populos & subditos tuos in pace & quiete maxima regis atque gubernas. Adeò vt circunstrepentibus vndique bellis, totaq; Italia penè conquassata, populi tui amœnissima tranquillitate sub dulci alarum tuarum vmbra perfruantur. Facinorosos homines, qui publicam turbant quietem, & delinquentes acerrimè persequeris. Et in eos, vt par est, animaduertis iustitiæque vigorem exerces. Sic enim sollicitè agis, vt pacatum sit imperium tuum, malisq; hominibus careat: sanctæq; leges, quæ ideò factæ sunt, vt earũ metu humana coërceatur audacia, tutaq; sit inter improbos innocentia, suum locũ obtineant. Nonnunquàm verò, si res exigit, pro personarũ qualitate clementia iustitiam temperas, vt humanum principem decet. Sed vt ad exordium nostra reuertatur oratio: Quum primò lectionum mearum anno primam Digesti noui partem interpretarer, solennem et famosam l. Celsus. ff. de vsucapionibus, quæ præscriptionum materiam continet, peculiarem quidem, & profundã, ingenij exercendi gratia diebus vacantibus, publicè legendam assumpsi. Cuius materia à Doctoribus nostris, alijsque qui post Bart. scripsêre, etsi ferè omnes alias iuris par-

tes, celebresq; leges excoluerint, neglecta videbatur. Solus enim inter nouissimos magnificus, prçstantissimusq; pater, dominus Claudius Seysellus Sabaudianus, prçceptor meus colentissimus, dum in hoc Taurinensi gymnasio publicè legeret, pauca admodum, etsi eleganter subtiliterque, super ea l. scripsit cõmentaria, nunc cum alijs suis commentarijs in lucem çdita, quæ tamen pro tantæ materiæ amplitudine sufficere non videntur. Posteà verò quum illius subtilitatem vtilitatemque in quotidiano patrocinandi munere liquidò cognoscerem, rogatus etiam à pluribus, vt illius l. repetitionem emendatam, & præscriptionum materiam longè lateque diffusam, quam multis Doctorum hactenùs vnum in corpus redegisset, in medium proferrem: Tractatum de præscriptionibus composui, cui plenam dictæ l. repetitionem subiunxi: etsi tenui camœna. Nam vt fertur: Non venit à musa paupere, diues opus. In quo tamen me multum elaborasse in colligenda, disponendaque materia illa amplissima, ac fidele studium, quoad potui, adhibuisse profiteor: sic existimans aliqua ex parte publicæ vtilitati prodesse, ductus exemplo Catonis illius maioris, quem tantùm celebrauit antiquitas: Qui dum armis inuictus esset, & exercitum consul sæpè duxisset, plus se Reipublicæ credidit profuturum, si disciplinam militarem literis conferret. Cùm vnius ætatis sint, quæ fortiter fiũt: quæ verò pro Reipublicæ vtilitate scribuntur, æterna sunt: referente Vegetio lib. 2. de re mili. Etenim scriptura est omnium rerum conseruatio. Quod opus, Princeps inuictissime, nomini tuo dicaui, qui es lux viua in terris, vt tuis auspicijs in publicum prodeat, & à te authoritatem fidemque suscipiat, & à detractorum morsibus sub tui nominis

minis gloria defendatur. Quod & si perexiguum munus celsitudo tua non aspernabitur, sed seruuli potiùs & mancipij sui animum quàm rem ipsam existimabit, Artaxerxis Persarum regis imitatus exemplum: cui obequitanti sitientique cùm agricola quidam obuiam factus aquam vtraque manu ex propinquo flumine haustam obtulisset: Rex ipse subridens iucundo vultu suscepit, ebibitque: non enim rem ipsam, sed dantis animum ac voluntatem meritus est. Det autem tibi Deus, iustissime Princeps felicitatem, virtutem, diuturnitatem, vt eadem iustitia, qua iuuenis exorsus es, gubernaculum Sabaudiani imperij etiam senex teneas, quos ex plendidissimo coniugio, Deo dante, suscipies, vt ipse à maioribus accepisti, tutelam Sabaudiani nominis tradas: vtq; hæc inclita domus in æternum propagetur: quod clementissimus concedat Deus.

(.˙.)

AVTO-

AVTORIS DISTICHON.

Inuidus aut taceat nostri detractor honoris,
Aut aliud melius, si sapit, edat opus.

Dominici Machanei Mediolanensis in operis laudem.

Balba Gaditanis orientia stemmata terris,
Præscribunt leges condecorantque sacras
Inuide quid versas oculos, linguaque remordes.
Talia componens ringere tunc poteris.

Eiusdem in dictantes pondus solùm sententiarum non verborum ornatum curandum.

Cernimus insignem duplici diademate librum.
Optimus hic sensu est, optimus eloquio.
Barbara Doctorum ignorans & turba facessat,
Corrumpens leges perpete barbaria.

Martini Capri Vercellensis ad lectores in Io. Fran. Balbi Iurisconsultissimi laudem.

Epigramma.

Desine docta cohors, iam desine ad astra referre
Scipiadas nostros, Barbaricosque duces.
In castris proprio qui nomine quemque vocarunt,
Esset in his quanquàm copia magna virûm.
Desine Romani Cynea ostentare Senatus
Nomina, Rex linguas Pontice linque tuas.
Hæc etenim fateor miranda ostenta fuisse:
Sed miranda magis tempora nostra ferunt.
Aspice nunc Balbum, qui sex vix lustra peregit,
Viribus Herculeis prodigiosa dare.
Quæ fuerant latè per multa volumina sparsa,
Legum sensa breui sunt cumulata libro.
Huic igitur multum debes Taurina iuuentus:
Qui te tam facili calle per alta vehit.

TRACTA-

TRACTATVS PRAESCRIPTIONVM IOAN. FRANCIS. BALBO AVTHORE, NVNC recens emendatius, quàm antea, typis excusus.

SVMMARIA.

1 *Præscriptionum actio quæritur tam in foro Canonico, quàm Cæsareo: & quàm sit huius præscriptionis materia vtilis, & profunda, quamque diligentiùs animaduertenda, ex infinitis iuris partibus satis liquet.*

2 *Antiquitas non est negligenda sed veneranda: quæ in huius operis calce inseritur: præscriptionis materiæ commendatiua.*

3 *Honor debetur his, qui vltra aliorum scripta per eos ordinatè disposita & cumulata aliquid pertinenter vtiliterq; addere conati sunt.*

4 *Inuentis inuenta non obstant. Intellectus se habet ad instar solis, qui oritur & occidit: vadit & redit: & nunquam moritur, sed suis vicibus occultatur.*

5 *Minori sæpè plus reuelatur quàm maiori, & quantò est maior tantò magis cupit edoceri.*

6 *Horatij sententia summoperè notanda ad studiosorum animositatem.*

7 *Poeticum quoddam inuitans ad placendum doctisq; bonisque: Summa quidem laus est, displicuisse malis.*

8 *Liber nullus tam malus reperitur, qui non ex parte aliqua prosit: inquit Plinius.*

PROOEMIVM.

PRæscriptionum materia quàm sit vtilis, quamq; frequens & necessaria, quotidiana docet forensium causarum experientia, rerum magistra. Maximè cùm in omnibus penè occurrentibus casibus, & in quauis actione, de præscriptione quæratur: tam in foro Canonico, quàm Cæsareo: & non solùm in prophanis, verùm etiam

in spiritualibus & ecclesiasticis negotijs Adeò vt cōmen-
datione non indigeat: Ipsa enim se pro rostris ostendit.
Ideò diligentiùs animaduertenda, vt inquit Paulus Iure
1 consultus.† Quàm verò hæc præscriptionum materia la-
tè pateat: sitq; subtilis & profunda: ac in varijs, multifarijs
& propè infinitis iuris partibus diffusa: satis liquet. Nā in
iure ciuili tam in Digestorum libris, quàm in Iustinianeo
Codice viginti quatuor peculiares tituli de ipsa materia
sunt inscripti, vltra titulum in Institutionibus insertū. In
Decretis verò specialis habetur tractatus, xvj.q.iij.per totā
illam quæstionem multa capitula complectentem. In De
cretalibus autem positus est admodum diffusus de præ-
scriptionib. titulus. Tenet igitur hæc materia iuris vtrius-
que mixturam: magisq; canonica, quā ciuilis censeri de-
bet. Etenim in præscriptione nedum lucrum & pecunia-
rium commodum, verùm etiam peccatum & animę peri
culum versatur: prout ex infrascripto tractatu diffusè pa
tebit. Et quo plures extant tituli, tantò laboriosior est ma-
teria, & magis apprehensione difficilis. Hactenus enim ad
plenum reducta & vnum in corpus ordinatè congesta &
disposita non reperitur. Sed vltra in his specialibus titulis
nullo ordine tradita, per totum penè Iuris Corpus varijs
in locis abditis, & extraneis, in particulas est dispersa. Et
quanquam apud Canonistas, in titulo de præscriptioni-
bus, multa in præsenti materia copiosè scripta sint: non
tamen omnia ibi collecta fuêre: licet super illo titulo co-
piosissimus doctor Felinus accuratè scripserit. Sed desunt
multa: ibiq; quàm plura admiscentur extranea. Nec in eo
vel alibi congruè disposita & ordinata comperitur, ita vt
vniuersalis & clara, ac in occurrentibus quæstionibus &
casibus absq; magna difficultate certa possit haberi doctri
na. Vtile igitur mihi in primis & in communi saltem pro
nouis tyronibus fore putaui, materiam ipsam ordinatè
in vnum corpus redigere, plenoque (vt aiunt) manipulo
per modum tractatus comprehendere: subijciens satis ple
nam, pro ipsius materiæ complemento, repetitionē solen
2 nis l. Celsus. ff. de vsuc.† Postmodum verò, ne antiquitas
neglecta videatur, in calce operis inserenda putaui scripta
super

ſuper hac materia reuerēdiſsimi, ac excellentiſſimi vtriuſque Iuris monarchæ, ſempiternæque memoriæ, domini Henrici, olim Hoſtienſis Epiſcopi, Cardinalisq; Romanę curiæ primarij, Secuſini *a* compatriotæ & vicini noſtri, in

a Hoſtien ipſe in Summa appellat Secuſiam Taurinenſis diœceſis villam ſuam, prout retuli in fronte ſcriptorum ſuorum, quæ applicantur in calce operis.

ſua celebratiſſima Summa, ſub rubrica de præſcript. Qui totius huius noſtræ Pedemontanæ regionis ſplendor eſt, perpetuumq; decus. Ipſe enim inter cæteros Canoniſtas obtinet principatum, diciturque alterum ex luminaribus magnis: vt Speculator in procœmio ſui operis ingenuè profitetur. Superadditis inſuper oportunis additionibus, & ſuppletionibus: vt quod ad materiam pertineat, quantum ingenioli noſtri penuria ſufficere potuit, nil deeſſe videatur. Vt noui tyrones in hac laborioſa, & ardua, præſcriptionis materia, reſecatis ambagibus, recto calle inſtruantur, quid eos tam aduocando, quàm iudicando ſecundum cōmunes Doctorum ſententias, quas vbiq; refero, ſeq̃ oporteat. Ne fortè ipſos aliquando ſub autoritate Iurisprudentię perniciosè errare cōtingat, iuxta Celſi adoleſcentis Iureconſulti ſententiam, quam Paulus diſertiſſimus nō aſpernatur, in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verb. obliga. Reliqui verò longę inquiſitionis & tot voluminū reuolutionis laborem effugiant: & ſaltē leuamen aliquod noſtro ex labore ſuſcipiant. Non eſt enim hoc multiplicare volumina: ſed potius multiplicata reſecare, & ad breue vtiliſſimumque compendium redigere. Quod hiſce temporibus, in tanta librorum multitudine, opinionumq; varietate & conflictu, noſcitur apprimè neceſſarium. Non eſt hoc augere laborem: ſed minuere. Adeò vt tractatoribus, qui ſparſim à maioribus tradita, diligenti indagine, in corpus vnum colligere, & labenti memoriæ noſtræ, pleno aliquorum tractatuum compendio ſuccurrere ſtuduerunt, ſi modò vera fatemur, plurimùm debeatur Non quod de ſuo quicquam attulerint: ſed quod ſuis laboribus perdifficilem, & ſua mole grauem, ac varias in partes diffuſam ſcientiæ partem aliquam, in vnum collegerint:

atque maiorum scripta recẽsendo, iuxta Comicum illud: Nihil dictũ, quin sit dictum prius: ea valde scitè disposue rint. Nec quisquam profectò nisi insanus damnabit: imò commendabit & extollet plurimum, vt non minùs verè quàm eleganter inquit reuerendissimus & celeberrimus nostri seculi Doctor dominus Prępositus Mediolanensis, postea Cardinalis Alexandrinus meritissimus, in epistolari pręfatione commenti sui in quartum decreta librum. Quo in loco contra obtrectatores aliquid vtile scribentium iustissimè stomachatur, & acerrimè inuehit: illosq; manifestis rationibus plurimum increpat. Tantò magis debetur his, † qui vltra aliorum scripta per eos ordinatè
3 disposita & cumulata aliquid pertinenter vtiliterque addere conati sunt. Et vt obtrectatorum, qui plerunque pro sola maledicendi consuetudine soloq; liuore latrant, nulla ratione, commodius os obstruatur: nam, teste Hieronymo, Is solus malignantium linguas euitat, qui nihil scribit: placet in medium adducere, quod præclarè scribit Bal. in prologo decre. col. j. inquiens: Dicet aliquis, ad q d loqueris, cùm tot scripserint, qui mundum illuminauerunt? Respondeo: Adhuc multum restat operis, multumque restabit: nec vlli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adhuc adijciendi. † Quia inuentis inuen-
4 ta non obstant, teste Seneca viij. epist. ad Lucil. Nam instar solis intellectus oritur & occidit: vadit & redit: & nũquàm moritur, sed suis vicibus occultatur. Et alibi ait idẽ Seneca epistola quinta in fine: Patet omnibus veritas. Nõdum est occupata. Multùm ex illa etiam futuris relictum est. Refert solennis doctor dominus And. de Isern. in pro
5 logo lecturæ suæ feudalis, colum. j. adijciens: † Ideo interdum reuelatur minori, quod non maiori. C. de offi. recto. prouin. l. potioris gradus. xcvj dist. c. esto. in fin. Et beatus August. senex & episcopus tot annorum, ab anniculo dicit se paratum edoceri, xxiij. q. iiij. c. si habes. Pluraq; alia ad excusationem commendationemq; eorum, qui aliquid vtile de nouo scribunt, si modò sapiant, adducit Iser. aureasq; sententias ex diuinis codicibus haustas: quas silentio prætereo, ne nostra nimis euagetur oratio.

Nam

Nam etsi in talibus eminens scientia requiratur: mediocris tamen toleranda est, vt dicit summus Pontifex in c. nisi cùm pridē.§.pro defectu.de renun. & est sententia Iureconsulti inl. sciendum.§. illud.ff.de ædil.edic. Nec iam vltrà restare videbatur aliqua iuris pars fructuosa,quæ celeberrimorum Iureconsultorum superioris & nostri seculi plenis tractatibus comprehensa non esset. Collegerunt etenim multi viri doctissimi varias vtriusque Iuris materias,non quidem absq; summis laboribus,& vigilijs.nam alij de testibus:alij de arbitris:alij de iudicijs:alij de quæstionibus:alij de Syndicatu rectorum:alij de maleficijs: alij de statutis:alij de legitimationibus:alij de vltimis voluntatibus,siue testamentis:alij de emptione, & venditione:alij de vsuris:alij de duobus fratribus & socijs: alij de vectigalibus & gabellis:alij de dotibus:alij de priuilegio fisci:alij de iure emphyteutico:alij nouissimè de feudis,& iure patronatus: alij verò de alijs multifarijs & propè infinitis vtriusq; Iuris materijs scripsēre, & speciales fecēre tractatus. Ita vt nulla videatur superesse materia speciali nota digna,quæ specialem tractatum non habeat. Etsi de his vt plurimùm speciales extent tituli,multaq; tradantur sparsis tamen locis ordinarijs, & extraordinarijs: Eorum certè,vt inquit solennis Doctor dominus Ioannes Bertachinus Firmanus in prooemio sui tractatus de gabellis, quisq; laudandus est,ac à posteris Iuris professoribus percolendus:quod leuiùs in addiscēdo passurus sit onus,qui collectas in vnum materias lectitabit.Sola præscriptionū materia profundissima & latè patens hactenus derelicta est,specialemque tractatum non habet. Hanc igitur pertractandam disponendamque assumpsi: multis hinc inde sparsis apum more collectis. Non quidem ambiendi, sed proficiendi,discēdiq; studio. Quod etsi difficilem prouinciam & humeris meis longè imparem adoriri visus sim,Tractatusq; ipse pro amplitudine,dignitate,vtilitate, difficultateque materiæ penè inextricabilis, alium exposceret autorem: † nec me lateat illa Horatiana sententia: Sumite materiam vestris,qui scribitis, æquā Viribus: & versate diu,quid ferre recusent, Quid valeant humeri.Et 6

Perſiana: Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſſim: Etſi inter artifices, Iureconſulto teſte, longa ſit differentia: Cõfiſus tamen, non in meo tenui ſenſu, ſed in eo, à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, & qui cunctarum eſt autor ſcientiarum, quique ſapientiam paruulis præſtat & intellectum, vt Pſalmiſta inquit: Tractatum ipſum aggredior: diuino prius implorato præſidio. Quod opus, qualecunque ſit, cùm omnium bonorum & peritorum iudicio correctionique ſubij-
7 cio, quibus ſolis placere ſtudeo, iuxta poeticum illud: † Curandum eſt ſemper placeas doctiſq; boniſq;: Summa quidem laus eſt, diſplicuiſſe malis: tum maximè correctioni & iudicio ſacri conſultiſſimiq; vtriuſq; Ducalis ſenatus, in quo ſummos legum vertices adeſſe conſpicimus, ſenatoreſq; clariſſimos, inter quos eminent Magnifici præſtantiſsimiq; patres iureconſultiſſimi Antonius Dyuone: dominus Bernardinus Parpallia: & Angelinus de Prouanis: digniſſimi iuſtiſſimiq; præſides: nec non Reuerendus Magnificuſque pater Antonius ex Romagnani Marchionibus, Apoſtolicus Protonotarius, quamplurium eccleſiarum titulis meritiſſimè decoratus, ſigilliferque Ducalis: qui tanquam ſydera, in illo ſublimi ſenatu ſcientia, iuſtitia, prudentia, moribus, grauitate irradiant atq; coruſcant: & vnà cum aliorum inſignium peritiſſimorumq; ſenatorum collateralium cœtu tantum ſenatum geminum ſplendidiſſime complent. Quicquid enim à tantis ſenatoribus approbatũ fuerit, me approbare profiteor: & reprobare, quod ab eis fuerit reprobatum. Et ſi forſitan in aliquo me peccaſſe oſtenderint, clementer veniam dabunt: non immemores, nihil perfectum humanis in rebus inueniri. Nec propterea libellum ipſum reijcient: quia iuxta
8 Plinij ſententiam, † nullus eſt liber tam malus, qui aliqua ex parte non proſit. Rogo etiam, ne quis temerè priùs ſcripta noſtra damnet, quàm legerit atq; perlegerit; vt maleuoli vel ignari facere ſolent, qui priùs iudicant, quàm intelligant, teſte Boëtio in Topicis. Noſti, inquit, oblatrantis morſus inuidiæ. Noſti quàm facillimè in difficillimis cauſis liuor iudicium ferat. Opus enim ipſum rectè animaduer-

maduersum & examinatum, quale sit, ostendet. Nam cuncta legenti Forsitan occurret, vacuas q mulceat aures, Pœniteatque minùs suscepti in fine laboris, vt inquit splẽdidus ille poëta Franciscus Petrarcha in principio Aphricæ. Sed iam ad rem ipsam descendamus.

HAEC ita præfatus ad ipsum præscriptionis Tractatum deuenio. Et quia forma dat esse rei: & ordo cuncta benè disponit: Diuido ipsum tractatum in sex partes principales.

In prima parte ponam præludia, & essentialia præscriptionis: videlicet ipsius diffinitionem: Vnde dicatur: Quo iure inducta fuit, & propter quid. An tollat naturalem obligationem: Quid differt à consuetudine. Et tractabuntur plures aliæ quæstiones ex his dependentes.

In secunda parte tractabo de natura præscriptionis: videlicet an sit fauorabilis, vel odiosa: & quis inde resultet effectus: maximè an præscriptio extendatur.

In tertia parte tractabo principaliter de prescriptione rerum corporalium: Quæ sit differentia inter ius canonicũ & ciuile in hac materia præscriptionis: & in specie materiam tituli, ac bonæ & malæ fidei: & de prærogatiua, & effectu temporis, cuius initij memoria non extat, latiùs quàm alibi, cum quæstionibus opportunis.

In quarta parte tractabo: Quantum tempus requiratur in omni præscriptione, cum accessorijs illud concomitantibus: Et quando dicatur inter præsentes, vel absentes: & de præscriptione iurium incorporalium, præcipuè seruitutis, & libertatis: & actionum personalium, realium, & mixtarũ: & aliorum iurium, tam in genere, quàm in specie: præsertim de præscriptione iuris emphyteutici, & feudalis: & an aduersus præscriptionem concedatur restitutio ex capite ignorantiæ: & de præscriptione fructuum & accessoriorum.

In quinta parte tractabo de præscriptione ecclesiastica, siue canonica, & iurium spiritualium: & de præscriptione contra fiscum, & rempublicam: & de præscriptione regalium, & rerum acquisitarum à fisco: & an ea, quæ cõpetunt per modum facultatis, & de iure gentium, possint

præſcribi:& an præſcriptio tolli poſſit per pactum, priuilegium, vel ſtatutum: ac plures alias quæſtiones ordinatè connectā pro ipſius præſcriptionis materiæ cōplemento.

In ſexta & vltima parte tractabo, de quatuor principaliter: videlicet in quibus caſibus, & contra quos præſcriptio à principio non currat, ſeu nunquam inchoetur. Secundò, quando, & in quibus caſibus prēſcriptio iam inchoata dormiat. Tertiò, qualiter & quomodo interrumpatur. Quartò & vltimò, qualiter actio perpetuetur.

SVMMARIA.

1 *Cognitionem ſpecierum præcedere debet cognitio generum.*
2 *Inſtitutio, quæ à ratione de aliqua re ſuſcipitur, debet à diffinitione proficiſci.*
3 *Iuri operā daturus noſſe priùs debet, vnde nomen iuris deſcendat.*
4 *Ordo eſt incipere à genere.*

TRactaturus itaq; profundam præſcriptionum materiam, imitabor Iureconſulti ſententiam in l. j. ff. ſi
1 cer. peta quæ habet: † Quod ad cognitionem ſpecierum præcedere debet cognitio generū *a*: & Ciceronis pri
2 mo officiorū libro inquientis: † Quòd omnis, quę à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet à diffinitione proficiſci, vt intelligatur, quid ſit id de quo diſputetur. Refert. Bal. in prēlud. feud. col. iij. Et Iurecon. in l. j. in pri.
3 ff. de iuſt. & iure dicentis: † Quòd iuri operam daturum, priùs noſſe oportet, vnde nomen iuris deſcendat. Hinc
4 dicit Bald. in rubri ff. ſi cer. peta. † Quod ordo eſt incipere à genere. Facit gloſſ. quæ plura ſimilia adducit, in rubr. de reg. iur. in vj in princip. ibi, Si quæratur, &c.

a *Ad hæc vide do. Philip. Dec. in Rubr. extrà de proba. colum. i. adducentem plures gloſ.*

Pro introducenda igitur hac materia præmitto, quæ habentur per gl. magiſtra. xvj. q iij. in ſumma, videlicet: Quid ſit vſucapio: Quid præſcriptio: Quid inter ſe differant: Quis ſit earum effectus: Et quæ res poſsint vſucapi, vel præſcribi: Quæ requirantur ad prēſcriptionem: Et qualiter præſcriptio interrumpatur. Quæ omnia permixtim tradit illa gloſ. & imperfectè. Et de his omnibus infrà ſigillatim dicetur per partes & quēſtiones ſuis locis diſtinctas.

Præ-

Præmitto etiam pro fundamentis, quæ plenè tradit Host. in Summa de præscrip. maximè sub rub. de præscr. re. immo per totum, & Azo in summa C. de vsucap. pro empt. & Practi. Papien. in forma responsio. rei conuen. in verbo, præscriptionis. colum. j. & ij.

SVMMARIA.

1 *Diffinitio præscriptionis vel vsucapionis quæ sit, & istud nomen vsucapio quomodo accipiatur.*

2 *Præscriptio decem vel viginti annorum appellatur vsucapio.*

3 *Diffinitio præscriptionis secundum Ioan. And. quam ipse tanquã veram approbat, explicans singula eius membra, & communiter etiam tenetur.*

HIs generaliter præmissis, ad ipsum specialem deueniens tractatum, Primamq; partem eiusdem ingrediens, † Quæro in primis: quid sit vsucapio siue præscriptio. Iureconsul. in l. iij. ff. de vsuca. ponit diffinitionẽ, dicens quòd vsucapio est acquisitio vel adiectio dominij per continuationem possessionis temporis à lege diffiniti. Et ibi largè vsucapio ꝓ præscriptione accipitur, secundũ glos. & Hostien. in summa de præscription. in princip. dicentem quòd ponitur hic vsucapionis nomen tam pro præscriptione rerum immobiliũ, quàm vsucapione mobilium. Nam olim, vt dicit *a* Host. & res immobiles dicebantur vsucapi, l. furtum. & l. quam rem. ff. de vsucapi. † Quod intelligendum est de præscrip. long. temp. x. vel xx. annorum, quæ appellatur vsucapio, vt patet per totum illum titulum ff. de vsucap. & per totos titulos sequentes: Non autem de præscriptione triginta, vel quadraginta annorum, quæ non erat cognita de iure Digestorum, vt dicit gl. in l. qui occidit. in princip. in verbo, amisit. ff. ad l. Aquil & in l. Iulianus. aliàs incipit, non solum. ff. ex qui. cau. ma. cum alijs gl. concor. adductis per d. Pe. Phili. Corne. cons. xxxviij. placet mihi. col. iiij in princip. ij. vol. vbi dat hunc intellectum *b* ad titulum ff. de vsuca. cum titulis sequentibus, dicens quod loquuntur in vsucapione, sub qua comprehenditur longi temporis præscriptio, quæ iu- 1 2

a *Et ita ante glo. Host dixit Azo in sum. C. de vsuc. pro empt. colu. i. circa pri. ver. & ponitur.* b *Adde quòd iste fuit intel. Az. vbi sup.*

 re Di-

re Digestorum ferè semper vsucapio appellatur, vt est videre per totum illum titulum, & titulis sequentibus. Vnde hæc diffinitio non est vniuersalis: quia non conuenit propriè nisi vsucapioni triennij, per quam acquiritur directum dominium: & largè præscriptioni longi temporis cum titulo & bona fide: vel præscriptioni longissimi temporis iuncta bona fide absq; titulo: ex quibus quæritur vtile dominium, l. si quis emptionis in princip. & §. j. iuncta gl. C. de præscript. xxx. annor & latè dicetur in ij. par. princ. huius tractatus. Sed hæc diffinitio non conuenit præscriptioni actionum personalium, & aliorum iurium, nec præscriptioni xxx. anno. rerum immobilium cũ mala fide: ex qua paratur exceptio tantùm de iure ciuili, d. l. si quis emptionis. §. j. Et sic non est conuertibilis generaliter cum omni suo diffinito, iuxta tex. in l. j. §. dolum. ff. de dolo. Est ergo ista diffinitio specialis, non generalis. Et propterea glo. xvj. quæst. iij. in summa, latius diffinit, dicens quod præscriptio est exceptio ex tempore substantiam capiẽs, quæ actioni personali vel in rem opponitur:
3 quam diffinitionem simpliciter sequitur Goffre. in summa de pres. † Sed eam impugnat Ioa. An. per plura media in c. possessor. col. iij. cum seq. de reg. iur. in vj. Et tradit aliam diffinitionem, dicens, quòd præscriptio est ius quoddam ex tempore congruens, legum autoritate vim capiens, negligẽtibus pœnam inferens, & finem litibus imponens. Et hanc approbat pro vera, explicans singula eius membra. Referunt & sequuntur Panormita. & Feli. in rubri. de præscriptio. colum. j. Et declarat Paul. de Cast. cõsil. ccxciij. aliàs ccxcvij. visis & ponderatis omnibus. in antiquis consilijs, maximè circa illa verba, pœnam negligẽtibus inferens. & ipsam latè prosequitur Ioannes Andr. in dict. capit. possessor. & ibi refert & sequitur Albericus de Rosa. recitans aliam diffinitionem Hostien. in summa de præsc. §. j. Sed est sub rubrica de præscr. re. immo. in prin. Et cõmuniter tenetur hæc diffinitio Ioan. Andr. per Panorm. & Can. in d. rub. de præscrip ideò latius nõ insisto.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio est nomen verbale, deriuatum à Præscribo, quod idem*

dem

dem eſt quod præfigo, ſtatuo, præfinio, vel limito.

2 *Præſcriptio dicitur horarum, dierum, hebdomadarum, menſium, annorum.*

3 *Proſcribere & Præſcribere in quo differunt. & nu. 5.*

4 *Proſcriptus quis dicatur.*

5 *Termini iſti Præſcriptus, & Proſcriptus, ſecundum ſubiectam materiam conſiderantur.*

SEcundò principaliter quæro: † Vnde dicatur præſcri- 1
ptio. Et licet non inuenerim iſtam quæſtionem tactã per Summiſtas, nec per aliquem Doctorem: Dico, quod eſt nomen verbale, & deriuatur a verbo Præſcribere: quod ſignificat idem quod præfigere, ſtatuere, præfinire, vel limitare: vt probat tex. in c. ij. de conceſ. præben. in verbo, & infra præſcriptum terminũ, id eſt, præfixum. Et in c. in ſingulis lxxxvj. diſtin. ibi, ne vltra præſcriptum exigant, id eſt, vltra ſtatutum. Vnde dicitur præſcriptio, quaſi temporis præfixio, vel præfinitio. Et propterea omnis terminus poteſt appellari præſcriptio. † Hinc dicitur præ- 2
ſcriptio multiplex, videlicet horarum, dierum, hebdomadarum, menſium, & annorum, vt per gloſ in rubric. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. Et latiſſimè per Hoſtien. in ſumma, in titulo de præſcriptio. rerũ immob. verſic. quot ſint eius ſpecies. Secundo modo accipitur præſcriptio *a* pro

a *Adde quòd præſcriptio aliquando exponitur, id eſt, iniuria, vt in l præſes in verbo, præſcriptione. cum gl C. de pigno. aliquando exponitur. præſcribitur. i contra veritatem ſcribitur, ſiue in præiudiciũ veritatis. l. qui ſub conditione. in verbo, præſcripſerit iuncta gl. ff. de con & dem. & l. cũ ea in verbo, præſcribitur. cũ gl. C de trãſ.*

exceptione, vt in l. præſcriptione. iuncta gl. C. ſi contra ius vel vti. publi. & in rubric. ff. & C. de except. & præſcrip. vnde præſcribere ſæpiſſimè ponitur pro excipere, vt in l. fi. in primis verbis, ff. de ſuſpect. tuto. & in l. ſi maritus. §. præſcriptio. ff. de adult. & in l. ſcio. ff. de appell. & alibi ſæpè. † Differunt autem inter ſe iſti duo termini, Præſcrip- 3
tio, & Proſcriptio, mutata litera e in o. Et pariter Præſcribere, & Proſcribere. Nam præſcriptio, & præſcribere, accipiuntur prout ſuprà. Proſcriptio verò dicitur bonorum publicatio: inde dicitur Proſcriptus propriè, † qui corpo- 4
raliter

raliter non dãnatur.ſed cuius bona publicantur,vt in rub. C.de bo.proſcrip.& in l.ſi quis intra.in verbo,ſtilum proſcriptionis.iuncta gloſſ.quæ exponit, id eſt, cõfiſcationis. & l.ſi quis poſthac.& in Authent.bona damnatorum. in primis verbis,eod.titu & in l.j iuncta glo. in verbo, proſcriptionis.C.ne ſine iuſ. princip. & in cap. legimus.ibi, proſcriptione bonorum.de conſecratio. diſtincti. v. not. Alberi.in Dictionario,in verbo,proſcriptus. Aliquando verò proſcribere accipitur,id eſt,in publico legendum ponere,vt quãdo ponitur edictum,ſeu ſcriptura,in loco publico,& patenti,ad finem quod deducatur in notitiam populi,iuxta text.in l.ſed ſi pupillus.§.proſcribere.& §.præ-
5 ſcriptum.ff.de inſtito. † Et ſic iſti termini accipiuntur diuerſimodè,ſecundum materiam ſubiectam,vt apparet ex his not.in apoſtilla.

SVMMARIA.

1 *Vſucapio propriè reſpicit mobilia, præſcriptio verò immobilia, quamuis largè ſumendo præſcriptio comprehendat vſucapionem. & num.ſeq.*

2 *Exceptio præſcriptionis pro re mobili oppoſita,nõ dicitur inepta.*

3 *Lex correctoria corrigens in vno caſu,extenditur etiam ad alium,qui ex lata ſignificatione comprehendi poterat ſub illo.*

4 *Vſucapio ſemper eſt fauorabilis: præſcriptio verò regulariter odioſa.*

Statutũ loquens de præſcriptione non trahitur ad vſucapionem.

5 *Legiſlator promiſcuè vtitur iſtis terminis vſucap. & præſcript.*

TErtiò principaliter quæro: quæ ſit differentia inter vſucapionem,& præſcriptionem.gloſſ.in l.3.ff.de vſucapio.& Inſtitu.de vſucap.in prin.ſuper verbo,vſucapian-
1 tur.& xvj.quæſtio.iij in ſumma, reſpondet † quod vſucapio propriè reſpicit mobilia: & præſcriptio immobilia: quamuis largè ſumpto vocabulo,præſcriptio comprehendat vſucapionem,ſecundum gloſſ.in dicta l. tertia. Hinc dixit Bald.in l.prima,colum.penult. verſicul. nec tamen
2 puto.C.de ſer.fugit.†Quod ſi pro re mobili opponitur exceptio præſcriptionis,nõ dicitur inepta. Ex quo infertur, quod in materia correctoria, in qua fit ſtricta interpretatio,& verba debent accipi propriè,ſtatutũ loquens de præſcri-

ſcriptione non trahitur ad vſucapionem: licet ſub lata ſignificatione vocabuli, appellatione præſcriptionis, veniat vſucapio. Ita dicit Areti. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquiren. poſſeſ. & hoc colligit ex verbis Barto. ibi circa intellectum Authen. malæ fidei, &c. Et refert ſimpliciter Iaſ. col. iij. † Sed obſtare videtur regula, quæ habet, quod 3
lex correctoria corrigens in vno caſu extenditur ad aliũ qui ex lata ſignificatione comprehendi poterat ſub caſu expreſſo, ex identitate rationis: vt eſt glo. elegans in Clemen. prima, in verbo, eligatur. cũ ibi no. de elect. & glo. in Authent. vt hi qui per hi. hab. oblig. res mi. in princ. in verbo, ad curationem. & in Authen. minoris debitor. C. qui da. tuto. poſ. per quas gl. hanc regulam tradit Alexan in l. ij. col. j. ff. de lega. primò. & conſi. xcvij. viſo themate ſupraſcripto. & conſ. ccxvj. nec arguendi ſumus. penulti. colum. ij. volum. & repetit alibi ſæpe tam in lectura, quàm in conſilijs: niſi reſpondeatur, quod non eſt eadem ratio: quia † vſucapio dicitur ſemper fauorabilis: Præſcriptio 4
verò regulariter odioſa, vt latè dicetur in ſecunda parte principali. Et ſic ſtatutum loquens de præſcriptione non debet trahi ad vſucapionem. Addo ad præmiſſa Dyn. in c ſine poſſeſſione. in princip. commen. de regu. iur. in ſexto. vbi dicit, † quod legiſlator vtitur promiſcuè iſtis voca 5
bulis præſcriptionis, & vſucapionis, referendo tam ad mobilia quàm ad immobilia. *a*

a *Adde Barto in l. ſeruitutes. verſic. dicitur hic. ante me. cõmen ff. de ſeruituti. titul generali, vbi dicit, quòd olim nomen vſucapionis erat cõmune ad vſu capionem & præſcriptionem: vt patet in diffinitione l. iij & l. eum qui ædes, ff de vſucapio. ſed per Iuſtinianum eſt attributa vſucapio rebus mobilibus: præſcriptio verò rebus immobilibus, vt l. prim. C. de vſucapio transfor Ita dicit ibi Bartol.*

SVMMARIA.

1 *Præſcriptio introducta eſt de iure ciuili, & propter bonũ publicũ.*
2 *Lex ciuilis ex cauſa poteſt recedere à iure naturali vel gentium, & illi derogare in aliquo caſu.*
3 *Lex & Princeps ex cauſa publicæ vtilitatis poſſunt alicui auferre dominium rei ſuæ.*
4 *Rationes propter quas fuit introducta præſcriptio ponit Pet. de Ancha. vide.*

Quartò

1 QVartò principaliter quæro: † Quo iure fuit introducta prescriptio & propter quid. Respondeo, quod de iure ciuili. & propter bonum publicum. l. j. & iij. ff. de vsucapio. not. Azo in summa, C. de vsucapio. pro empt. circa princip. Et ita dixit Bal. in repet. l. j. colu. iij. circa me. C. de emancip. quod si ius ciuile nõ esset, præscriptiones nõ essent. Et sic fuit præscriptio introducta, vt esset litium finis, l. fin. ff. pro suo. Sed opponitur, quod præscriptio seu lex ciuilis, quæ præscriptionem introduxit, non possit auferre dominium, quod est de iure gentium. l. ex hoc iure cũ ibi plenè no. ff. de iusti. & iure. iuncto §. sed naturalia. Insti. de
2 iure natu. † Ad hoc respondetur, quod lex ciuilis ex causa potest recedere à iure naturali vel gentium, & illi derogare aliquo casu: sed non in totum. Tex. est not. in l. ius ciui
3 le. ff. de iust. & iur. † Hinc est, quod lex & princeps cũ causa, præsertim propter bonum publicum, & ex causa publicæ vtilitatis, possunt alicui auferre dominium rei suæ. l. item si verberatum. ff. de rei vendi. & l. Lucius. ff de euic. no. gl. & Bar. in l. fin. C. si contra ius vel vti. pub facit l. si priuatus. ff qui & à qui. & l. Antiocensiũ. ff de priuil. cre. not. Bar. in l. omnes populi. in prima quæstio. quartæ quæstionis principalis, ff. de iusti. & iure. Alexan. in l. j. colum. ante penul. ff. solu. matri. Et plenè Felin. in c. quæ in ecclesiarum. colum. viij. cum seq. post Panor. & alios Cano. de consti. Et latè domi. Iason in l. Barbarius. colum. viij. cum duabus sequen. ff. de offici. prætor. Alexand. consil. cxc. æterni numinis. ij. & iij. colum. ij. volum.

Hac igitur ratione potest lex ciuilis per præscriptionem auferre & extinguere dominium quæsitum de iure gentium. Quia præscriptio introducta fuit propter bonũ publicum: Ne rerum dominia diu essent in incerto, l. j. ff. de vsucapio. & principaliter ratione publicæ vtilitatis, secundum Barto. in l. nemo potest. colum. iiij. versic. quærit Dyn. ff. de lega. j. & est de mente eiusdem Bar. in d. l. prima, circa fi. vel saltem secundariò, secundum veram opinio. vt per Ang. Imol. Alexand. in dicta l. nemo potest. colum. penult. & vt esset litium finis, dicta l. fin. ff. pro suo. quod publicam vtilitatem concernit, l. properandum. in

princi.

princi. cum ibi not. C. de iudic. † Et rationes, propter quas fuit introducta præscriptio, plenè explicat Petr. de Ancha. in repe. c. possessor. colum. ij. de regu. iur. in vj. post Ioan. And. in mercu. 4

SVMMARIA.

1 *Argumentum optimum, an præscriptio posit dici contraria iuri naturali.*
2 *Ius naturale est immutabile.*
3 *Voluntas non interuenit in præscriptione.*
4 *Verbum Videtur importat fictionem.*
5 *Verbum Vix est nota improprietatis.*
6 *Præscriptio currens contra scientem habet in se tacitam renunciationem.*
7 *Præscriptionem non esse contra ius naturale, probat Ioan. Andr. per hoc, quòd infert pœnam negligentibus, & imponit finem litibus, & pluribus alijs medijs.*
8 *Arbitrator, habens potestatem pronuntiandi de veritate, potest condemnare reum vel possessorem ad solutionem vel restitutionem reiecta exceptione præscriptionis.*
9 *Iudex habens liberum arbitriū procedendi, non potest exceptionem præscriptionis, vel aliam ex mero iuris rigore procedentem, reijcere.*
10 *Tutus præscriptione longißimi temporis xxx. anno. & cum bona fide, si soluit, repetere potest.*
11 *Ius canonicum eo discrepat à iure ciuili, quia non admittit præscriptionem aliquam cum mala fide.*
12 *Canon potest ex causa vrgenti rationabili inducere præscriptionem in certis casibus cum mala fide, quod non potest lex ciuilis.*
13 *Præscriptio non dicitur ex toto contra ius naturale, nec ex toto secundum illud: nam ex toto non recedit ab eo, nec ei per omnia deseruit.*
14 *Testator mandans satis fieri omnibus creditoribus an comprehendere videatur præscripta per defunctum.*
15 *AEquitas scripta præferri debet rigori scripto.*
16 *Probationes in specie semper præualēt probationibus in genere.*

QVintò principaliter quæro: Vtrū præscriptio dicatur esse contra ius naturale. † Pro maiori huius quæstionis 1

stionis enucleatione,arguo pro parte affirmatiua sic: Ius naturale disponit,neminē debere cum aliena iactura locupletari,l.nam hoc natura.ff.de condict.inde. & c.locupletari.de regu.iur.in vj.Sed præscriptio facit præscribentem locupletari cum iactura eius contra quem præscribitur,l.j.ij.& iij.& per totum, ff. de vsucapio. cũ titulis seq. l.omnes.l.sicut.l.cum notissimi.& l.si quis emptionis. C. de præscript.xxx.vel xl.anno.quæ iura loquuntur tam in actionibus personalibus quàm realibus.Ergo præscriptio est contra ius naturale:*a* & per consequens non procedit
2 *b*,† quia ius naturale est immutabile,§.sed naturalia. Instit.de iure naturali.Ad istud argum.respondet gloss in d.l.nam hoc natura.& in d. l.j. ff. de vsuca.dicens, quod regula illius l.nam hoc natura.fallit in omni vsucapione & præscriptione:quia ille qui patitur vsucapi,vel præscribi, patitur damnum sui culpa, & propter sui negligentiam:cùm videatur consentire *c*,& alienare : patiendo vsucapi,vel præscribi,l.alienationis.ff. de verbo. signi. ergo sibi imputare debet:vt in regula,damnum. de reg.iur.in

a *Et quòd præscriptio sit contra naturalem æquitatem, secundum quam non conuenit aliquem locupletari cum aliena iactura,d. l nā hoc natura. firmant Ang. & Alexan. post antiquos,in l.possessio quoq;.§ & si possessio.colum.i.ff.de acqui.possess* b *Duo fortia argumenta,ad probandum quòd præscriptio non procedat,& responsionem ad ea,vide per Bald.in repe. l. fin. colu. v. C. de præscript. long.tem.quæ repe.solet imprimi de per se.* c *Hinc est,quòd præscriptio sapere dicitur naturam pacti contra eum, contra quem decursa est,glo.& Bal.in l.i.col.vij.vers.oppono. ad medium,C.de ser fugit.Spe.in tit.de feud.§.quoniam.vers. quæritur tamen contra & glo.in l.i.ff.famil.hercis.Et propterea dicunt gloss. & Cano. in c. audi.de præscript.quod præscriptio videtur confirmari per scientem & patientem rem suam præscribi.*

3 vj.† Contra istam rationem est glo.no.in l.j.§.fin.in gl.fi. ff. de dolo.qua dicitur,quòd in præscriptione non interuenit voluntas eius,contra quem præscribitur.quam no. Bald.in §.si quis per triginta:circa fi.ij.col.in tit.si de feu. fuerit contro.Cui respondetur,ꝙ in præscriptione nō interue-

teruenit voluntas vera,sed ficta & præsumpta. & ita respondet Barto.in l.fi.colum.pen.ver item oppo.C.in qui.cau.in integ.rest.& in l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.col.pen.ff.ex qui.cau ma.Imo.in repe.c.fin.col.xxvj.versic.sed aduerte.de præscrip.Ioan. And.in regula, possessor.in vltimo articulo,& vlti.colum.de regu.iur.in vj. Bal.in Authent.ad hæc.col.iij.C.de vsur.Pro qua responsione facit text in d.l.alienationis. ibi,vix est enim,vt nō videatur alienare.† Nam verbum, Videtur, importat fictionem.glossa in l.fin.ff.de religio.cum si.† Facit etiam verbum,Vix:quæ est nota impropriccatis. Vel responde, vt per Alexand.in l.filius fam.§.diui.circa vij.col ff.de lega.j.qui distinguit inter scientem & patientem rem præscribi,& ille dicitur consentire:& ignorantem,& tunc secùs. Faciunt,quę habentur in c.quod ad consultationem. de re iudi.† Adde etiam ad illud,quod dicitur,quod quælibet præscriptio currens contra scientem,habet in se tacitam renuntiationē,quod verum est in iure radicando: secùs in iam radicato,quia præscriptio non habet in se consensum,cùm præscribatur inuito,vt per Bal.in c.ad audientiam.circa fi. colum. j. de præscript. † Hanc quæstionem,an præscriptio sit contra ius naturale,diffusè examinat Ioan. And.in d.c.possessor.in primo articulo,de reg.iur.in vj in Mercurial.concludens per plura, quod præscriptio a non est contra ius naturale:Sed quod potius re-

a *Adde domi.Philip.Fran in d.c possessor.colum.ij.*

spectiuè concordat cùm iure naturali, quàm discrepet ab eo,saltem ex toto:quia infert pœnam negligentibus, & imponit finem litibus:quod est naturali rationi congruum,vt ipse probat pluribus dictis:cuius dicta refert & sequitur Pet.de Ancha.in rep.d. ca.possessor colum iij.iiij. & v.& Panormi.in rub.extra de præscript.colum.j Et sic ex toto non recedit à iure naturali:nec ei in totum deseruit:quod est propriū iuris ciuilis,per quod ipsum ius naturale distinguitur,vt dixit tex.in l.ius ciuile.ff. de iust.& iure.quem ad propositum multum notat Pet.de Ancha. in d.c possessor. colum.v.probans per plura exempla,quod lex Ciuilis,& Canonica constitutio,ius naturale interpretatur

B

tatur addendo, modificando, declarando, extendendo: vt ibi plenè per eum. Accedat glos. in c. ius naturale. j. dist. dicens, quod licet vsucapio, & præscriptio sit contra naturalem æquitatem: quæ habet, quod nemo cum aliena iactura locupletetur: Tamen talis rigor fuit inductus ex causa, & pro bono pacis & publico. Et eam sequitur ibi Dominicus dicens, quòd etsi præscriptio sit iniqua respectu priuatæ vtilitatis: est tamen æqua respectu publicæ. Et ex quo non repugnat saluti animæ, saltem concurrente bona fide, vt habetur in c. fin. de præscriptio. seruanda est: *b* quia vtilitas publica præfertur priuatæ, l. j. §. fin. C.
b Adde dom. Phil. Frã. in d. c possessor. col. ij qui hæc verba refert.
de caduc. tol. quod comprobat illa glos. per plura exempla. Et malè refert Felin. in rub. de præscript. paulò post princ. illam glos. dicere, quòd præscriptio non est contra ius naturale. quia dicit oppositum, scilicet quòd rigor præscriptionis inducitur contra naturalem æquitatem: licet ex causa & pro bono pacis & publico. Et tradit regulam generalem prædicta glos. quod subsistente ratione lex potest inducere rigorem cõtra æquitatem naturalem. Et sic limitat regulam d. l. nam hoc natura. & d. c. locupletari. Tunc enim propriè & respectiuè non dicitur contra æquitatem. Procedit ergo illa regula, non existente causa rationabili. Hinc dixit Pet. de Ancha. in d. c. possessor. colum. ij. quod receditur à iure naturali, propter commune bonum, & obseruantiam iuris publici, per text. in l. bona fides. ff. depo. Sed in contrarium, quod præscriptio sit penitùs iniqua, & contraria iuri & æquitati naturali, videtur text. not. in §. habeat itaque. in Authent. vt Ecclesi. Roma. colla ij. qui est § i. ibi, Nec iniquis hominibus impium remaneat præsidium. iuncta glos. quæ exponit, id est, auxilium præscriptionis: & no. præscriptionem esse odiosam, & dici iniquum præsidium. quem text. dicit singularem, & summè not. Angel. in l. sequitur. § si vi-
8 am. ff. de vsucap. Et per illum singulariter decidit, quod † arbitrator, qui habet potestatem pronuntiandi de veritate & æquitate, potest condemnare possessorem, vel reum conuentum ad restitutionem rei, vel solutionem debiti, reiecta

relecta exceptione præscriptionis: & ex hoc arbitramentum non redditur iniquum, nec poterit peti reductio ad arbitrium boni viri, secundum Angel. quem refert Felin & imperfectè, in rubr. extra de præscrip. colum. j. versic. sed aduerte. ad idem allegans eundem Angel. in l. j. C. de præscrip. xxx. anno. vbi nihil dicit. Vltra quem addo Angel in rep. l. j. circa fin. commen. C. de iudi. notantem text. in d. §. habeat & Bald. in dicta l. j. C. de præscrip. xxx. anno. dicentem, quod præscriptio dicitur iniquum præsidium, per illum tex. ex quo infert, quod si causa est commissa arbitratori, qui debet cognoscere vt vir æquus, poterit secundum deum & bonam conscientiam reijcere exceptionem præscriptionis. Et sequitur Roma. in rubr. de arbi. col. j. vbi latè probat, quod exceptio præscriptionis est de rigore iuris.

Sed illud dictum, quod Felinus attribuit Ange. & ante ipsum fuit decisio Bald. licet non referat: impugnat ipse Felin. vbi supra, reprehendens Ang & firmat contrarium, quod immo arbiter vel arbitrator non possit reijcere exceptionem præscriptionis, per no. doctri Barto. in extraua. ad reprimendum in verbo, videbitur. circa fi. qui not. vult, † Quod iudex habens liberum arbitriũ procedendi, 9
non potest reijcere exceptionem præscriptionis, vel aliam procedentem ex mero rigore iuris ciuilis: quia licet ipse iudex in his, quæ habet facere, seu in concernentibus, eius processum, vigore arbitrij sibi attributi, ex statuto, vel rescripto, non teneatur seruare ordinem iuris in procedendo: Tamen in his, quæ iam à iure facta, seu disposita sunt, ita quod est quæsitum ius parti, iudex non potest illud auferre: sed tenetur sequi, quod est à iure dispositum: & de hoc dicit Bartol. esse casum in l. bona fides. ff. depo. aliàs secundum Bartol. esset auferre ius alterius: quod est contra naturalem æquitatem. Et hanc notabilem doctrinam refert & sequitur Felin. in cap. j. colum. penul. de cõstitu. & Lanfrancus in loco infrà allegato.

Sed malè reprehendit Felinus Ange. quem non benè vidit: nec eius verba fideliter recitat. Ipse enim optimè loquitur, & cum grano salis: adeo quod reprehendi

non meretur. Dicit enim formaliter Angel. in d. §. si viam, quod arbiter, qui habet potestatem pronuntiandi de veritate & æquitate, potest condemnare reiecta exceptione præscriptionis: & quod arbitramentum non est iniquum, si de mala fide præscribentis doceri potest, aliàs secùs. hæc sunt verba Angel. Et vbi præscribens est in mala fide, certum est quod nedum arbiter, sed etiam iudex potest & debet reijcere exceptionem præscriptionis etiam longissimæ & cuiuscunque temporis, tam in actionibus personalibus quàm realibus, secundum communem conclusionem Cano. in c. fi. per illum tex. de præscrip. Nec Roma. *a* contra *Adde, quod etiam ita plenè declarat Roma. in rub. ff. de arbit. vbi hanc quæstio. latè examinat colum. i. & ij. & ibi adducit doctri. Bartol. hic relatam in extrauag. ad reprimendum & alia plura, & refert quod hoc fuit originale dictum Bal. in dicta l. i. C. de præscript. xxx. anno. sed nec etiam ipse bene viderat Ang. qui seipsum declarat, vt hic retuli. Et adde quod pro hoc dicto Bal. & Angel. consuluit Raphael. Fulg. consil. cix. in proposita quæstione* tradicit Angel. in consil. cxlix. conclusionem primam. versic. quintam autem. allegato per Fel. in d. rubr. de præscrip. sed declarat vt suprà, licet non sit opus, cùm Angel. seipsum declaret. Et vltra Feli. istud notabile dictum Angel. quod priùs fuit Bal. vt suprà retuli, approbat Lanfran. de Oriano in suo trac. de arb. in xxv. q xlviij. colum. vbi mouet in terminis quæstionem an arbiter vel arbitrator debeat admittere exceptionem præscriptionis, vel reijcere. Et concludit, quod hæc est ipsa veritas: vt distinguamus in hoc articulo, prout distinguit Angel. in d. §. si viam. meliùs quàm alius: quod aut præscribens est in mala fide, & arbitrator debet reijcere exceptionem præscriptionis: Si verò præscribens est in bona fide, non debet reijcere, sed stare præscriptioni: quia etiam iudex secularis non debet seruare præscriptionem mala fide introductam, vt per Bart. in l. omnes populi. colu. vij. ff. de iust. & iur. & per Cano. in d. c. fina. Ita dicit ibi Lanfrancus subdens, quod non putat in hoc posse meliùs dici: qui etiam refert & sequitur doctrinam Bart. in extraua. ad reprimendum supra relatam. & cum Angel. tenet Imo. in d. §. si viam.

am.circa fi.j.col.& in repe. c.fin.col.xiij.in fi.seq de præscri.vbi illud notab.dictum Angel.sed priùs Bal.plenè discutit,& multum insistit circa tex. in d. §. habeat.in Authen.vt Eccle.Roma. Ad quem per præmissa responsio patet:quia loquitur in præscriptione malæ fidei, vt apertè colligitur ex illis verbis, Et tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur. Prout in specie ponderat Angel. in d.§.si viam.& Rom.consil.præalle.& imol.vbi suprà. Et sic apparet, quicquid incautè dixerit Felin. in d. rub. de præscri, quod decisio Angel. est vera & communiter approbata. Addo do. Pet. Philip. Corn. consil. cclj. in hac consultatione.colum.ij.in princ.iij.vol.vbi concludit indistinctè,quod arbitrator debet reijcere exceptionem pręscriptionis,& condemnare ad soluendum naturaliter debitum:prout faceret iudex ecclesiasticus aditus per denũtiationem euangelicam:& eundem consi.cxlv. in suprascripto themate j. colum.ij. volum. vbi simpliciter dicit, quod arbitratores in quos factum est compromissum de veritate & æquitate,non debent admittere exceptionem præscriptionis quia dicitur iniquum compendium, per illum tex. Sed tu distingue vt suprà, secundum veram & communem opinionem.

Concludo igitur in hac quæstione: quod aut præscriptio est cum mala fide:& tunc dicitur odiosa, & iniqua. Et ita procedit tex. in d. §. habeat. Ideò reprobatur de iure Canonico,quod magis attendit æquitatem, quàm rigorem,c.dilecti.cum ibi not. de iudi.& quod considerat salutem animæ & bonam fidem cap.fi. de præscri. Quinimò secundum Angel.in d. §.si viam.censetur etiam reprobata de iure ciuili,per tex.solennem in d §.habeat. Sed Imo.in locis præallegatis ponderat illum tex. contra Ange quod lex ciuilis videatur approbare præscriptionem cum mala fide,ex quo ponit ius singulare in Ecclesia Romana,vt ibi latiùs per eum. Aut verò præscriptio est iuncta cum bona fide: & censetur fauorabilis, & naturali æquitati congruens. Ista distinctio colligitur ex notabili doctri.Pau.de Cast.in l.fin.p.j.in fi. commen.ff. rem rat. hab. quam sequitur & commend... Felin.in c. fin. colum.

lum.iiij.versic.demùm circa prædicta.de præscript.Et ita
declarat d.Philip.Fran.in c possessor.colum.pen.post Io-
an.And.ibi in j art.de regu.iur.in vj. Et sic debet intelli-
gi,quod vult Bart.in extraua.ad reprimendum.in verbo,
denuntiationem.versic. sed quid de obligatione,quæ tol
10 litur præscriptione.& gloss.not.in d l.fin.§.j. quæ vult,†
quod tutus præscriptione longissimi temporis xxx. ann.
si soluit,repetere a potest.Hoc est enim verum, si præscri-

a *Quid si quis post completam præscriptionem se soluturum promittit,an teneatur,vide per Spe in tit. de præscrip. in iiij. parte, colum.iij. vers. quid si quis post completam. vbi determinatur, quòd sic, si sciens promisit: Secùs,si ignorans. Et an tutus exceptione præscriptionis,si soluat repetat,not.idem Spec.eod.titu. colum. i. versicu. quid si mihi. concludens,quòd non: quia remanet naturalis. Sed contrarium communiter tenent glo & Doct. in l. fin. §. i.ff rem ratiha.hic alleg. Ideò dicas vt hic.* b *An iura ciuilia sint correcta in materia præscriptionis per iura Canonica? vide per Ioan.And.post Dyn in d.cap possessor.in v quæst.Bartol in l. priuilegia.C.de sacrosanct.Eccles.Bald. consil. cccl. vir fuit confessus circa fin. ij. volu not glo & omnes in dicto cap.si de præscrip. vbi communiter concludunt Can. quod sic,quo ad malam fidem. Et latiùs dicetur infrà.*

psit bona fide: quo casu dicitur tutus exceptione fauora-
bili.Secùs,si mala fide:nam tunc dicitur tutus exceptione
odiosa:& ideò si soluat non repetit,secundū Pau.de Cast.
ibi per tex.no.in l.qui exceptionē.in prin.ff,de cond.inde.
Decuius intel.ponunt Cy.Bar. Bal & alij in l.ij. C. quod
me.cau.in ij.oppo.dicentes,quod illa l.procedit in exceptio-
ne merè odiosa,vt est exceptio Macedoniani. Secùs verò
est in exceptione partim odiosa,& partim fauorabili, seu
respectiuè inducta secūdum naturalem æquitatem: vt est
11 exceptio præscriptionis concurrente bona fide. † Quare
autem ius Canonicum discrepet à iure ciuili *b* in materia
præscriptionis,in hoc,quia non admittit præscriptionem
aliquam cum mala fide,c.vigilanti. & c. fi. cum ibi not.
de præscrip.prout facit ius ciuile in præscriptione longis-
sima triginta annorum,quæ currit cum mala fide, l.sicut.
& l.si quis emptionis.§.j.C.de præscri.xxx.anno.& l. j. §.

ad hæc.

ad hæc. C. de anna. excep. latè explicat Ioan. And. in d. c. possess. in merc. in iij q assignans plures rationes huius discrepantiæ, & declarans qua ratione motus fuerit vterq; legislator. refert, & sequitur ibi Pet. de Anch. co. ij. & Abb. col. iiij. cum tribus sequentibus. & tangit do. Phili. Franc. ibi colum. ij. † Et no. quod canon ex causa vrgenti & rati- 12
onabili potest inducere præscriptionem in certis casibus cum mala fide, sed non lex ciuilis, secundum Panor. in c. j. in j. not. de præscri. per tex. cum gl. in c. inter hæc. xxxiij. q. ij Et ex his tria correlaria inferuntur.

Primò infertur, quod præscriptio longissimi temporis triginta annorum non dicitur merè odiosa concurrente bona fide, sed potiùs fauorabilis, seu mixta. Dicetur autē merè odiosa, quando est iuncta cum mala fide: vt latiùs di cam in secunda parte principali. Secundò infertur, † quod 13
præscriptio nō dicitur expressè contra ius naturale: quia ex toto ab eo iure non recedit: Nec etiam secundum ius naturale in totum: quia ei per omnia non deseruit. Tenet ergo medium: & dicitur præter ius naturale, per tex. in dicta l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. Et hoc sentit gl. in cap. j. in gloss. magna, circa medi. de præscrip. in vj. Ita dicit Flori. in l. seruitutes. in princip. ff. de seru. titul. generali. & Areti. in §. æquè. colum. v. circa fin. ver. adducit tamen. Instituit. de actio. Et ideò malè locutus est Bald. in l. ancillæ. colum. ij. versi. confirmantur prædicta. C. de fur. qui dixit indistinctè, quòd præscriptio est contra naturalem æquitatē. Et idem prius dixit Azo in sum. C. de vsuca. pro empto. colum. prima, circa princip. † Tertiò infertur, quod si 14
testator mandet satisfieri omnibus creditoribus suis, vel restitui per hæredem omnia ab ipso testatore debita, non tenebitur hæres soluere vel restituere prescripta per defunctum. Ita not. decidit Bart. in l. si is cui. §. Flauius. per illum text. not. circa fin. ibi, quia non est verisimile, & c. ff. de solu. & l. quibus diebus §. dominus. ff. de condi. & demon. & in l. legaui ff. de liberat. legat. quod est verum, si præscripsit bona fide: secùs si mala, per prædicta. Et sic limitat & declarat Imol. in dicto §. dominus. & pleniùs in dicto cap. fiml. colum. x v i i j. versicu & per prædicta.

de præscriptionibus,& in l.sequitur.§ si viam.colum.penult.ff.de vsucapionibus.cum concor. adduc. per Felin. in d.rubr de præscriptio.colum j versicu.pro hoc quasi testator.& vltra Felin. Angel. Areti.in tractat. de testa.in gloss. Item mandauit omnibus satisfieri ab eo recipere debentibus.colum ij.vbi attingit istam quæstionem.Bene faciunt notata per Paul.de Cast.in dicta l. fina. §. primo,in finé commen.ff.rem rat.habe.

15 † Non obstat,si opponatur,quòd præscriptio est inducta de rigore iuris:contra quem habemus scriptam æquitatem naturalem in d. l. nam hoc natura. ergo æquitas scripta debet præferri rigori scripto, l placuit. C. de iudi. Nam ad hoc respondet Bartol in l.j.ff. de vsucapion. post Dyn.in cap possessor.colum.iiij.versic.tertiò opponitur. de regul iur.in sexto.quod quando ambo, scilicet rigor & æquitas,essent scripta in specie,tunc procedit regula dictæ l.placuit.& præfertur æquitas rigori. Secùs, quando æquitas esset scripta in genere,vt neminem debere locupletari cum aliena iactura: rigor verò est scriptus in specie,vt in vsucapionibus,& præscriptionibus:quia tunc rigor præfertur æquitati,vt species generi, cap. generi per speciem.de regu.iur.in vi refert Iaso.in d. l placuit circa fin Pro qua responsione benè facit tex.in l. cum de indebito ff. de probatio. vbi notat Bar. quod præsumptio in genere tollitur per præsumptionem in specie.refert Alexand.in l.si prius.colum. viij ff.de ope. no. nunc.& consil.lxxvj.in causa accusationis.colum.ij versicu. nec prædictis.ij.volum.quod est repetitum consi.lxij iij.volum.

16 Addens,† quod probationes in specie semper præualent probationibus in genere,secundum Innocent.in cap.audius de præscrip quod est notandum.

Et not. quod Iudæus potest vti exceptione præscriptionis contra Christianum:licet sit adinuenta de rigore iuris:vt est glo in c.porro in gl.j & ibi Archid.xvj. quæstio.iij & glo.in l.si fur §. j.in verbo vsucapere. & ibi Imo. ff de vsucapionibus. not. Felin.in c. ij. de Iudæ. & dom.Iaso.in l.si insulam.in fin.j.colum. ff de verb. obligat.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Obligatio Ciuilis ipso iure tollitur per præscriptionem: naturalis verò quo ad effectum.*
2 *Debitor elapso tempore xxx annorum plenissimam secundum leges consequitur liberationem.*
3 *Obligationi præscriptæ non potest accedere fideiussor.*
4 *Præscribens similis est soluenti. Solutione eius quod debetur tollitur obligatio.*
5 *Præscriptio habetur pro veritate.*
6 *Consuetudo æquiualet veritati, nec potest dici legitima nisi sit præscripta.*
7 *Præscriptio æquiparatur pacto, & priuilegio.*
8 *Præscriptione firmatur quod ipso iure irritum est.*

SExtò principaliter quæro. Vtrum per præscriptionem tollatur ciuilis & naturalis obligatio descendēs ex contractu vel quasi. Bar in l. fin. §. 1. ff. rem ra. habe. concludit, † quod per præscriptionem ipso iure tollitur ciuilis obligatio: naturalis vero, quo ad effectum quia si remansisset naturalis, non esset locus repetitioni l. Iulianus. ff. de condi. indebi. Et tamen ille qui præscripsit, si soluit, repetit. secundum glo. in d. l. fin § j. & ibi pulchrè declarat Paul. de Cast. circa medium commen. dicens, nō posse dici quod per præscriptionem, quæ est de iure ciuili, tollatur naturalis, quæ est de iure gentium: sed ciuilis benè tollitur, quia procedit à pari potentia. Et licet per præscriptionem non tollatur naturalis, tamen eliditur: cùm leges dicant: † quod elapso tempore xxx. annorum debitor consequitur plenissimam liberationem, vt l. omnes. & l. sicut. C. de præscr. xxx. anno. & sicut per pactum de non petendo, quod est de iure gentium, tollitur naturalis & eliditur ciuilis, l. si vnus. § pactus. ff. de pac. ita & econtra, per præscriptionem, quæ est de iure ciuili, tollitur ipso iure ciuilis, & eliditur naturalis. Et ista elisio facit vt illa naturalis non habeat effectū repetitionis impediendæ. distinguendo tamen, an ille qui præscripsit, sit in bona vel mala fide: vt ibi latius per Paulum de Cast. in l. fi. comme. & dixi in præcedenti quæstione. & ante Paul. sic dixit Bald. in l. si-

(margin: 1 at "quod per præscriptionem ipso iure tollitur ciuilis obli-"; 2 at "quod elapso tempore xxx. annorum debitor consequi-")

cut.colum.j.C.de præscrip.xxx.vel xl.anno. & firmat latius ipse in l omnes.colum.j.eod.tit.vbi idē dicit in præscriptione statutaria: & in repe.l.fin.col.v.& vj.C.de præscript.long.temp.Hanc quæstionem latè examinat Imo. in repe.c.fin.colu.vj.versi. item aduerte inquantum glo. de præscrip.& cum Barto.in d l.fi.§.j.refert transire Angel.in repetitio.l j.C.de iud.vbi Ang.colū xix. cum duabus sequ.latissimè disputat istum passum: & facit tres conclusiones: quæ tamen reincidunt in idem.& concludit Imol.quod tollitur naturalis per præscriptionē in effectu: siue actio sit temporalis sui natura,vt actio redhibitoria & quantò minoris: siue non.per tex.not.in l.si quis postquā.
3 ff.de fideiuss.qui dicit, † quod obligationi præscriptæ a

a *Dicit tamen Bal.in rubri.C.de consti pec.colum ij.vers item circa.quod præscriptio non obstat constituto, licet obstet primæ obligationi.Et sic vult,quod obligatio præscripta poßit deduci in constitutum,quod videtur contra tex in d.l si quis post quam.quia constituens est similis fideiussori.Nisi dicatur quod iste obligatur principaliter & non accessoriè.*

non potest accedere fideiussor.notat Bal.in l.tam mandatori.colum.ij.versic.item dubitatur. C. de non nume.pecu.Ergo sequitur,quod est in totum sublata naturalis saltem respectu effectus. Nam si subsisteret naturalis obligatio,illi soli naturali accederet fideiussor,l. fideiussor obligari.§ fideiussor.& ibi not.Bar.& Paul.de Cast.ff.de fideius.Idem tenet Paul. de Cast.in d. l. fina.§. j. non faciens differentiā in hoc,inter actio.temporales,& perpetuas: licet ibi Bart.distinguat.Et quod præscriptio tollat naturalem in effectu,firmat Abbas Panor.& Feli.in c. ad aures. colum.j.de præscrip. vbi est optimus text. & dicunt per illum text.expresè dicentem, quod præscriptio omnem prorsus actionem excludit: Quod licet non tollatur naturalis,remanet inefficax,*a* & inutilis: & per gl.in l. obligationū ferè.§.placet.in gl.ij.ff de actio.& obl.g. & per not. per Ioan.And.in d.ca. possi s.vbi vult, quòd præscriptio tollat dominium quo ad effectum: licet non quo ad totalem eradicationem
4 † Est autem ratio, quare præscriptio tollat naturalem,saltem quo ad effectum: quia præscribēs similis

similis est soluenti, *b* vt dicit text. not. in l. si pupillus. in fi.

a Quod præscriptio reddat actionem inefficacem, adde tex. cum glo. in l. i. C. si aduersus cred. li. vij. b Ad hoc vide Bald. in l tam mandatori. colum. ij. versic. item dubitatur. C. de non nu pecu.

ff. de admini. tuto quod declara, vt ibi per Bart. & Feli. in d. c. ad aures. colum. ij. qui dicunt, quòd licet præscribens sit similis soluenti: non tamen quo ad omnia. Cùm præscriptio tollat obligationem ciuilem tãtùm: ita quòd remanet naturalis, sed elisa & inefficax. Solutio autem tollit naturalem in totum: quia solutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio, Instit. quib. mot. toll. oblig. in princ. Sed æquiparetur soluenti, quantum ad hoc, vt excludatur ille contra quem est præscriptum. Subdit Fel. in d. cap. ad aures. post Butr. & Imol. quod parui est effectus ista remanens naturalis, ex quo est inefficax ex toto, & ideò non induceret compensationem: nec posset accedere fideiussor, vt ibi latiùs per Imol.

Confirmatur ista conclusio: † quia præscriptio habetur 5
pro veritate, gl. not. in l j. in prin. in gl. magna, versi. sed si egi. ff. de eden. quam ad hoc alleg. Bal. § si quis per triginta col. ij. in ti. si de feu. fue. con. & ibi not. Præp. infi. cõme. sed est melior gl. in l. j. C. de ser. & aqua. quæ dicit, † quod 6
consuetudo æquiualet veritati: quam allegat Ba. in d. §. si quis per triginta. colum. iij. & eam notat Alex. in consi. vi. viso themate & dubijs. j. colum. j volum. & Bald. consil. clxxxvij. quia consuetudo. iiij. volum vbi ponit de priuilegijs consuetudinis: & potest trahi ad præscriptionem: quæ inest consuetudini, quia non potest dici consuetudo legitima, nisi sit præscripta: vt plenè habetur in c. fin. de cõsue. & in l. de quibus. ff. de legib. & ita per illam glo. dicit Bal. in §. fi. in tit. de feu. da. in vic. leg. cõmis. & idem consi. xciiij. sententia. j. volum. vbi dicit etiam, † quod præscri- 7
ptio æquiparatur pacto, per nota. in l. ij. C. de do. promis. Item præscriptio æquiparatur priuilegio, secundum Bal. in l. j. colum. v. C. de emanc. lib. & dicit Bal. in l. j. C. ne de sta. defun. † quod præscriptio firmat quod est ipso iu- 8
re irritum. De hoc tamen articulo, an per præscriptionem tollatur naturalis obligatio, vide pleniùs infra in

tertia

tertia parte tertiæ partis principalis, vbi bonis fundamentis impugno opinio. Bartol. in d.l.fina.§.j.ff.rem ra.ha.& communem, & posui nouam cōsiderationem vltra scrip. dic vt ibi.

SVMMARIA.

1 *Obligatio descendens ex delicto an præscriptione tollatur.*
2 *Obligatio naturalis an intelligatur esse in delictis.*
3 *Delinquens videtur se obligare ad pœnam.*
4 *Consensus in pœnam non est verus, sed fictus consensus.*
5 *Obligatur quis ciuiliter & naturaliter ex maleficijs.*
6 *Præscriptione tollitur naturalis obligatio in maleficijs.*
7 *Delictum præsupponit dolum & latam culpam, & per consequens malam fidem.*

1 SEptimò principaliter. † Quæro vtrum per præscriptionem tollatur naturalis obligatio descendens ex delicto. Istam quæstionem tangit Bal. in Authent. ad hæc. colum. iii. C de vsuris. & Ang. in rep. l. j. col. xx. C. de iud. & latiùs Imo. referens istos in rep. d. c si col. xxiij. ver. sed
2 aduerte. de præscrip. &. j. disputant præfati Doct. † an in delictis intelligatur esse obligatio naturalis. Et concludunt, quod sic, per glo. in l. 1. §. bestias. in verbo, onerari ff. de postu. & per tex. in §. quia verò Leonis. in verbo, amatores periculi. in Auth. de nō alie. benè facit te. in l. 1. in fi. ff. de fur. ibi, quod lege naturali. & in §. j. Insti. de obligatio. quæ ex delict. & quasdam alias glo. ad hoc adducit Imol. vbi suprà. Et quāuis ipse simpliciter concludat, quod in delictis oriatur naturalis, ex quodam consensu præsum
3 pto, † quia delinquens videtur consentire, & se obligare ad pœnam: & ante ipsum Ange. in repeti. d. l. 1. colu. xx. Bal. tamen in d. Authent. ad hæc colum. iij. ver. sed hic dubitatur. concludit, quod naturalis non oritur ex delictis: accipiendo obligationem naturalem strictè, prout oritur
4 ex consensu. † Quia licet ille, qui delinquit, videatur consentire in pœnam: non est consensus verus, sed fictus. Verùm accipiendo obligationem naturalem largè pro omni obligatione, quæ oritur ex æquitate naturali, hoc modo reperitur in delictis. Et ita reperio ante Bald. tenere Bartol. quem Imo. non allegat, in l. j. circa princip ij. col.

verfi.

versi. præterea ex maleficijs, ff. de condict. inde. vbi dicit, † quod ex maleficijs quis obligatur ciuiliter & naturaliter ex æquitate, l. nō solum. §. j. ff. de iniu. & tamē ille qui delinquit, & in quem delinquitur, non consentit. æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalē obligationem, secundum Bartol. ibi. Sed pro opi. Ang. imò quod delinquens obligetur suo consensu, adduco bonum tex. in l Imperatores. ff. de iure fis. ibi, ipse te huic pœnæ subdidisti. Ad quem potest responderi: Quod delinquens se subdit pœnæ occasionaliter ratione delicti, quod est causa pœnæ, non autem ex consensu. † Et redeundo ad quæstionem suprà formatam, concludit Imo in d. c. fin quod tollitur naturalis in maleficijs per præscriptionem: quatenus actio est pœnalis: inquantum verò est rei persecutoria, non tollitur, secundum Bald. in d, Authe. ad hæc relatum per Imo. qui subdit, quod licet non tollatur ipso iure: saltem tollitur quo ad effectum concurrente bona fide, per l. omnes. & l. sicut. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Sed videtur Imo. quo ad hoc vltimum, malè loqui: quia non potest delinquens esse, in bona fide. † cùm delictum præsupponat dolum vel latam culpam: & sit præsumptio doli contra delinquentem, l. j. C. de sica. & l. nec exemplum. C. de fal. notat plenè Bartol. in l. j. §. non autem. ff. si quis testa. lib esse iuss. fue. Nec etiam possumus considerare istam bonam fidem respectu hæredis: in quem non transit regulariter actio descendens ex delicto, l. vnica, C. ne ex deli. defun.

5 6 7

SVMMARIA.

1 *Præscriptio non tollit actionem ipso iure: sed ope exceptionis redditur inefficax, & inutilis.*

2 *Iudex an possit repellere ex officio agentem, contra quem est præscriptum.*

3 *Iudex quo casu possit agentem repellere.*

4 *Exceptio est exclusio actionis.*

OCtauò principaliter quæro. † Vtrum præscriptio tollat actionem ipso iure. Concludo, quod non: sed ope *a* exceptionis illam reddit prorsus inutilē, 1

a Adde Bal. in l. pœnæ causa. in prin ff. de condictio. indebi. Alexā. in l.

in l. fina. in apost ad Bart. ff rem rat. ha. Bertachi. plura allegantem, in verbo, præscriptio vlt. versicu. tertio. Et præscriptio inducta à statuto non loquente per verbum Ipso iure, non tollit actionem, nisi ope exceptionis, secundum domi. Nellum in tract. de bannitis, in ii. parte secundi temporis, quæstio. v.

& inefficacem. ita Bald. in l. j. C. si aduer. credi. lib. vij. & in l. sicut. colum. ij. circa fi. post glo. ibi, C. de præscriptio. xxx. anno. & in l. j. colum. ij. C. de anna excep. notant do. Panorm. & Feli. in c. ad aures. colu. j. & ij. de præscriptio. qui formant quæstionem, † An iudex possit repellere ex
2 officio, agentem, contra quem est præscriptum. & dom. Panor. ibi tenet, quod sic. sequitur Felin. si apparet probata præscriptio ex actis, licet non sit opposita exceptio. sed videtur implicare contradictionem, quod præscriptio nó tollat actionem ipso iure: sed ope exceptionis: & tamen quod iudex possit agentem ex officio repellere: quia regulariter iudex ex officio parte non petente non repellit actorem, nisi prorsus actione carentem siue agentem de facto. secus, si habeat actionem, quæ eliditur exceptione, iuxta doctri. gloss. & Bart. communiter approbatam in l. vbi pactum. C. de transac, & in l. si vnus. §. pactus ne peteret. in verbo opponendo. ff. de pac. cum concordan. ibi adductis per Moder. Hanc contrarietatem sensit Felin. in d. c. ad aures. colum. j. ver. stantibus istis. dicens, quod per hoc ampliatur prædicta doctri. glos. † quod iudex possit
3 repellere nedum illum, cui nulla competit actio, sed etiam illum, cui competit, sed inefficax & inutilis: & plura cumulat ibi Felin. ad istam conclusionem, quod præscriptio non tollat actionem ipso iure, sed ope exceptionis. Vltra quem addo glo. Bald. & late Salic. comprobantem per plura & respondentem ad contraria in l. sicut. in vj. oppo. C. de præscript. xxx. anno. in gl. in verbo habeant. & Bal. in l. omnes. eodem titul. Et ad hoc pondero tex. in d. c. ad aures. dum dicit quod præscriptio actionem excludit: ergo sequitur quod ope exceptionis. † Cùm exceptio sit
4 actionis exclusio, l. j & ij. ff. de excep.

SVMMARIA.

1 *Exceptio præscriptionis an impediat litis ingressum.*

2 Liti

2 *Lis moueri prohibetur tuto præscriptione: quod tamen duobus modis limitatur.*
3 *Liquidum esse & de facili vel citò liquidandum, paria sunt.*
4 *Exceptio præscriptionis, si lex prohibet, impedit litis ingressum.*
5 *Exceptio præscriptionis impedit compromissum faciendum ex forma statuti.*
6 *Exceptio præscriptionis an possit opponi tam in vim dilatoriæ quàm peremptoriæ, & infra quantum tempus tam in ciuilibus quàm in criminalibus.*

NOnò principaliter quæro. Quia suprà visum est, quod præscriptio non tollit actionem ipso iure, sed ope exceptionis: † Vtrum exceptio præscriptionis impediat litis ingressum. Breuiter concludo, quod sic Ita no. Bart. & Docto. in l. fratris. C. de transac. Pro qua conclusione est bonus tex. in l. fi. ff. pro suo. ibi, vt sit litiũ fin. & ibi notat Bartol. dicens per illum tex. quod exceptio præscriptionis est litis finitæ. *a* & bonus tex. in l. omnes. C. de præscript. xxx. annorum. in verb. moueatur † vbi prohibetur moueri lis tuto præscriptione. & ibi notant Bald. & Sali. cum multis concordantijs adduc. per Feli. sic latè concludentem & respondentem ad contraria in rub. extrà de præscriptio. colum. iiij. vbi hanc conclusionem implicitè limitat duobus modis. Primò, vt procedat quando exceptio præscriptionis opponitur ad impediendum processum: Secùs si opponatur ad merita causæ, iuxta plenè not. per Ba. in l. cùm quærebatur. ff. iu. sol. & per Doct. in l. nam & posteà. in prin. ff. de iureiuran. habetur & notatur in cap. j. de lit. contesta. in vj. 1 2

a *Adde Alexand. consilio ccxiij. viso & opportunè. in princip. c. ij. vol. Bal. & Alexan in apo. in l sicut. in fi. C. de præscrip. xxx. ann.*

Secundò limitat, dummodo sit liquida ex solo lapsu temporis vel statim liquidabilis, secundum Bald. in l. si is quem. per illum text. C ne de stat. defunct. Et pro hoc vltra Felin. benè faciunt nota. per Bald. & Salicet. in l. neq;. C. de compen vbi dicunt, † quod paria sunt quod aliquid sit liquidum vel possit citò vel de facili liquidari, per l. fin. C. de compen. refert Alexan. consil. clxj. viso puncto. circa fin. ij. volum. & con cj. super quæsito. ad fi. iiij. volum. 3

& ibi

& ibi declarat quando dicatur posse citò liquidari: de quo plenè per Barto.& Doct.in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudica. Et his duobus modis potest responderi secundum Fel.ad text.in l.emptor.C.de præscriptio. long. temp.qui innuit probandã esse præscriptionem post fundatam intentionem actoris. & ibi Bal.not. quod est exceptio litis finitæ:& impedit litis ingressum: si opponatur in vim dilatoriæ.& in l. sicut.infrà allegata.Eandem cõclusionem, quod exceptio præscriptionis impediat litis ingressum,firmat per plura do.Præpo.in c. si quis per triginta.circa fin.j.col.& in princip.ij. in tit.si de feud. fuc controuer.dicens quod est exceptio litis finitæ: & quod potest opponi tam ad processum quàm ad merita. Et vltra tex.allegatos per Feli.& Præpo.adduco tex.formalem in l.sicut.in fin.ibi,nulli litem mouendi vlterius facultatem patere censemus.quem ibi Bal.not.col.ij. dicens ibi esse casum rotundum,C.de præscript. xxx. anno. qui expresè tollit facultatem mouendi litem completa præscriptione. Notat latè Bald.in l.fin.in xiiij. oppo. C. de edi-
4 ct.diui Adria.toll.vbi dicit† quod si lex prohibet & annullat,talis exceptio impedit litis ingressum: & pulchrè idem Bald.in repet.ij.circa xx.col.ff.de iureiuran.declarans ad extensum quando possit opponi præscriptio statutaria,& ponderat diuersa verba statutorum: vt si dicãt, Nõ audiatur,ista impedit litis ingressum: secùs si dicunt, Non possit exigere,vel similia verba:quæ impediunt à sententia obtinenda,vt ibi latius per eum,quem refert Felin. vbi suprà. Addo Corne.consil. xlvj. in causa. colum.j.
5 versi.& exceptio. ij.volu.vbi concludit, † quod exceptio præscriptionis impedit compromissum faciendum ex forma statuti:& domi.Philip.Deci.consil.xxij. & pro tenui mea.colum.iij.concludentem quòd exceptio præscriptionis non impedit iudicium vel compromissum, nisi sit
6 statim liquidabilis, vt prædixi.† Et vltra prædictos,an exceptio præscriptionis possit opponi tam in vim dilatoriæ quàm peremptoriæ:& infra quantum tempus: tam in ciuilibus,quàm in criminalibus, not.plenè Sali.in l.adulte. col.fi.C.de adulte.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Præscriptio in quibus differat à consuetudine.*
2 *Consuetudo requirit tacitum consensum populi, vel maiorũ partis.*
3 *Ius priuato acquiritur ex præscriptione: per consuetudinem verò non.*
4 *Consuetudo dicitur lex non scripta.*
5 *Titulus non est in consuetudine requisitus, etiam si consuetudo sit contra ius: in præscriptione autem contra ius sic.*
6 *Consensus tacitus quo casu habeatur loco tituli.*
7 *Consuetudo potest induci à populo sine titulo & absq; bona fide. In præscriptione autem semper requiritur bona fides.*
8 *Præscriptio requirit probationem scientiæ & patientiæ aduersarij: In consuetudine autem inducenda non est necesse probari de aliqua scientia vel patientia: etiam si agatur de præscriptione pedagij & regalium.*
9 *Consuetudo est plenioris interpretationis quàm præscriptio: ideò tanquam fauorabilis non est restringenda, sed ampliãda.*
10 *Aequitas in consuetudine consideratur: rigor autem & odium vertitur in præscriptione.*
11 *Præscriptio est rerum: consuetudo verò morum.*
12 *Præscriptio dicitur illa, quæ tendit ad tollendum iam in esse productum: putà dominium vel actionem. Consuetudo autem econuersò ad inducendum de nouo.*
13 *Præscriptio & Consuetudo licet in multis differant: tamen non dicuntur contraria.*

DEcimò & vltimò, pro huius primæ partis complemento principaliter quæro. † Quid differt a præscriptio à consuetudine, & in quibus, est profunda & diffusa quæstio, quam format glos. in c. fin. in glo. magna in verbo legitimè. ver. sed quam differentiam facis. de consuetud. quæ ponit tres differentias: & ibi notat do. Panorm. post alios Cano. col. penult. versic. circa se- 1

a *De differentijs inter præscrip. & consuetudinem vide remissiuè per do. Clau. Aquen in l. more. colum. iiij. ff. de iurisdictio. omn. iudic. Et tres differentias ponit Bald. in l. imperium. col. vi. eod. titu. & in l. fin. in xv. oppo. col. ix. C. de edi. diui Adrian. toll.*

cundam partem. dicens, quòd in hac quæstio. glos. ibi nihil perfectè loquitur. Et plenius not. Hostien. in titu. de consuetu. §. fin. versic. extra summam. Et ex ibi not. ac aliunde collectis compendiosè colligo infrascriptas differen-
2 tias inter præscriptionem & consuetudinem. † Prima differentia est, quod in consuetudine requiritur consensus tacitus populi vel maioris partis, l. de quibus. in fin. ff. de leg. Sed præscriptio non requirit consensum aduersarij: quia currit etiam contra ignorantem, l. fi. circa fin. C. de præscriptio. lon tem. & l sicut in fi. C. de præscriptio. xxx. anno. Hanc differentiam ponit gl in d. c. fi. not. Bal. in l. fi. in xv. oppo. ad fin. ibi, & magis est consuetudo. C. de e-
3 dict. diui Adri. tollen. † Secunda principalis differentia est, quia ex pręscriptione acquiritur ius priuato, siue illud ius trahatur ex publico siue ex priuato. Per cõsuetudinem verò non acquiritur ius alicui priuato: sed in publico vndecunq; causetur etiam si ius trahatur ex priuato, vt in l. venditor. §. si constat. ff. commu prædi. vbi patet, quod potest introduci consuetudo quod quisque possit dato pretio fodere lapides ex fundo alicuius. Et licet istud ius trahatur ex priuato: tamen acquiritur in publico & in cõmun. Et ideò si acquireretur certis personis priuatis, non
4 esset consuetudo: sed præscriptio. † Nam consuetudo est lex non scripta, d. l de quibus. & sic debet esse communis, c. erit autem lex. iiij. distinctio. Si ergo acquiritur priuato, non potest dici lex: quia non est communis. Istam differentiam ponit Panormit. in d. c. fin. cui addo Bald. in rubr. ff. de re. diui. colum prima, circa fin. vel ij. versi. hic ergo quæritur. & versic. sequen vbi dicit quod est differentia, an aliquis habeat ex præscriptione aliquod ius vel consuetudine: quia præscriptione ius vnius, quod ab eo aufertur, alteri applicatur. Sed cùm applicatur alteri, ita quod alicui non aufertur, illa propriè dicitur consuetudo, & sic Veneti & Ianuenses sua maria habent distincta ex inueteratissima consuetudine, secundum Bald. ibi. refert Areti. in. §. flumina. Instit de re. diui. quæ verba videntur contraria verbis Panor. vbi supra: & circa hanc differentiam vide quod subtiliter dixit Bald. in Authen. quas actio-

actiones.colum. penul.verſ ex, a quæritur. C. de ſacroſan.Eccl.Quandoq; tamen vnum & idem poteſt eſſe præſcriptio reſpectu certorum: & conſuetudo reſpectu aliorum. Vt pulchrè declarat Ioan And.in cap iij de conſue. lib.vj.tradens notabile exemplum, refert & ſequitur Panor.in d.c.fina.† Tertia princip. differentia eſt inter præſcriptionem & conſuetudinem: quod in conſuetudine etiam contra ius non requiritur titulus: quia hoc iure non cauetur:quinimò potiùs oppoſitum. Nã in conſuetudine,cùm ſit quædam lex,vt dictũ eſt,inſpicitur ſola voluntas ſeu tacitus conſenſus populi.ſed in præſcriptione cõtra ius requiritur titulus,c.j.de præſcri li.vj. Iſtam differẽtiam ponit Pano.in d.c.fin & ante ipſum & vltra per eum adducta ſenſit gloſ. in c ſuper quibuſdam.§.præterea. in verbo memoria.de verb.ſigni.not.Arch & Ioan. And.in in d. c.j.de præſcript.in vj. a cum concord. alleg per Iaſ. 5
a Vide ibi Francum referentem col. iij. in fin. Et quòd præſcriptio conſuetudinis abſque titul. procedat, firmat Bertach. plura adducens in verbo præſcript. ſecunda col. iij verſicul. præſcriptio conſuetudinis.
in d.l.de quibus.col. xv. verſ.item dum ſuprà dixi. Et vltra eum addo Bal.in rep.l.j col.viij. C.de emancip.li.poſita in calce octaui libri Codicis, vbi dicit,† quod hoc caſu tacitus conſenſus habetur loco tituli:& idem voluit ipſe Bal. in comme.pacis Conſt. in verbo Nos Romanorum. col.iij.verſ.& ſcias.& in c j.in titu.qui feu da. poſſ. & Inno.in c.cùm Eccleſia, verſ. ſed in præſcriptione iuris de cauſa poſ.& propri.& Alexan.conſil.cxxiiij.ſuper primo. ij colum.iiij.volum & conſil.vj.viſo themate.j. colum.j. vol.& con.xvj.in cauſa & lit.iiij.colum.v.volu † Quarta differentia inter præſcriptionem & conſuetudinem eſt, quod ſicut in præſcribenda conſuetudine non requiritur titulus, vt ſuprà dixi:ita nec etiam bona fides. Et ſic populus poteſt inducere conſuetudinem ſine titulo & cũ mala fide,ſecundum Ang in d.l.de quib. quem ibi refert Iaſo. col.xv.Sed in præſcriptione ſemper requiritur bona fides,cap.poſſ.de reg.iur.in vj.& c.fin. de præſcrip. Sequitur Alexan. conſil.vj. viſo themate & dubijs.j. col.j. vol. 6 7

vbi dicit vtrunque, scilicet quod in consuetudine non re quiritur titulus, nec tituli allegatio: nec etiam est necesse
8 docere de aliqua bona fide. Quinta differentia est: † Quod licet in præscriptione iurium incorporalium debeat probari de scientia & patientia aduersarij, l. ij. C. de seruitu. & aqua. & plenè dicetur in ij. parte, quartæ partis huius tractatus in materia præscriptionis seruitutum: tamen in cõsuetudine inducenda non est necesse probari de aliqua scientia & patientia: etiam si agatur de præscriptione pedagij & regalium: vt latè per Alexan. in præallega. consi. vj. j. volu. & consil. xvj. in causa & lite. col. iiij. versic. posset etiam declinari. v. vol. remissiuè tangentem de istis differentijs inter præscriptionem & consuet. de quib. latiùs scribit Hosti. in summa in tit. de consuet. §. fi. ver. extra summam. cum pluribus concor. adductis in apost. ad Panor. in d. c. fin. & Pano. consi. xviij. in causa & quæstione. col. pen. Notat plenè Fel. prædicta tamen aliquibus exceptis non allegans nec ordinans illas differentias, in c. auditis. col. xj ver. quinta & vltima declaratio. de præscrip. vbi dicit quod consuetudo se habet ad ius commune & vniuersale: Præscriptio verò ad particulare priuatum.

Item quod consuetudo tanquam fauorabilis non est restringenda, sed dilatanda: Præscriptio verò debet re-
9 stringi: quia † consuetudo est plenioris interpretationis, quàm præscriptio. allegat c. cùm olim. de consue. Inno. & Butr. in cap. dilect. de offi. arch. Car. in Cle. j. de sup.
10 plen. neg. præl. & alia, de quibus ibi per eum † Subdit, quod in consuetudine consideratur æquitas. Sed in præscriptione vertitur rigor & odium, secundum Bal. in l. de quibus. col. xxiij. versi. restat videre. ff. de legi. & in l. scimus. prope fin. prin. C. de inoffi. testa. & dicit idem Ba. in l. non dubium. col. iij. ver. tu potes. C. de leg. quod licet consuetudo & statutũ interdum extendantur: tamen secus est in præscrip. Et dicit Pau. de Cast. in l. cùm de consuetudine. ff. de legi. quod super hac differentia inter præscriptionem, & consuetudinem Cano. dicunt infinita
11 verba. † Sed breuiter secundum eum præscriptio est rerũ. consuetudo verò morum. Item per præscriptionem pri-

uatus

natus acquirit: Per consuetudinem autem respublica acquirit ius quoddam, quo subditos regat. Cano. tamen interdum sumunt consuetudinem pro præscriptione, vt ipse dicit. & de hac materia pulchrè scribit Aret. consi. xvij. in præsenti consultatione. ad fi. confirmans dictum Pan. suprà relatum in prima differentia: quod actus gesti à priuato possunt inducere consuetudinem, quando acquiritur in publico, per d. l. venditor. §. si constat. Modos autē cognoscendi, quando aliquid competat ex consuetudine vel ex præscriptione, tradit glo. in c. seruitium. xviij. q. ij. & Hosti. solenniter vbi supra, videlicet in summa, in titu. de consue. §. si versi. extra summam. colum. penul. & vlti. latè tractans de hac materia: & ibi omninò videatur cum multis concor. allega. per Felin. in dicto cap. auditis. col. xj. vltra medium. † Vltra præmissas addo sextam differentiam fundamentalem: videlicet quod præscriptio dicitur illa, quæ tendit ad tollendum iam in esse productū, puta dominium vel actionem. Consuetudo verò tendit ad inducendum de nouo, quod non est, vt per Iaf. in d. l. de quibus. col. xiij. versic. secunda est opinio. vbi refert Pet. Cyn. & Angel. & ibi plenè vide per eum post gloss. Bartol. & alios, quæ dicatur consuetudo præscripta. Et quantum tempus requiratur ad inducendam seu præscribendam consuetudinem tam de iure ciuili quàm canonico, in illa col. xiij. cum duabus sequentibus. & per Bald. in Authen. C. de sacrosanct. Eccles. & per Pano. post glos. & alios Cano. in c. fi. col. vij. versic. quantum verò tempus. de consuetu. Et ibi etiam habetur quantum tempus requiratur ad eam tollendam. Et de istis differentijs inter præscriptionem & consuetudinem, vide Alexan. in l. more. colum. ij. ad fi. & colum. iij. de iur. omn. iudic. vbi ponit duas differentias, & dat plures remissiones. Vltimò not. quod licet præscriptio & consuetudo differant in multis, vt ex prædictis apparet: tamen præscriptio & consuetudo non dicuntur contraria. Ideo simul possunt allegari, secundum Bald. in l. j. colum. vj. C. de ser. fugi. 12

SEQVITVR SECVNDA PARS
tractatus Præscriptionum.

VEnio ad secundam partem principalem huius tractatus, in qua videndum est de natura præscriptionis: & quis inde resultet effectus.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio merè fauorabilis, & merè odiosa, quæ sit: & quæ partim odiosa, & partim fauorabilis.*
2 *Vsucapio est fauorabilis, præscriptio verò odiosa.*
3 *Præscriptio xxx. anno. non habet locum in feudis, nisi mediante bona fide.*

1 QVæro igitur primò. † An præscriptio sit fauorabilis, vel odiosa. Dic quod præscriptionum aliqua est merè fauorabilis, vt vsucapio, quæ est introducta mero fauore possessoris: Alia merè odiosa, vt præscriptio longissimi temporis xxx. vel xl. annorum introducta principaliter propter neglgentiam non petentis, & eius odio, quando est mala fide: si verò sit cum bona fide, censetur potius mixta, vt infrà dicetur: Alia est mixta, partim odiosa & partim fauorabilis, vt præscriptio longi tem. x. vel xx. anno. Hanc distinctionem facit tex cum glo. not. in l. fina. in verbo ex vna parte. & in verbo ex vtroq;. C. de edict. diui Adria. tollen & tex not. in c. placuit. cl. ij. §. præscriptionum. xvj. q. iij. & glo. instit. de vsucap. in princ. in verbo per triennium. dicens † quod vsucapio est fauorabilis, & præscriptio odiosa: & ibi Ioan. Fab. col. ij. & Arc. colum. penul. Notant Dy. in c. possessor. de reg. iur. in vj. & Bart. in l ij. §. fi. pro empt. & in l. fi. in princip. de eo per quem fac. erit. vbi latè iaso. & Bart. in l. naturaliter. colu. j. ff de vsucapio & in l. sicut. C. de præscript. triginta vel quadraginta annorum. Pano. in c. illud. col. ij, de præscr. Prædicta conclusio fallit in feudis: quia ibi præscriptio triginta annorum, de qua in §. si quis per triginta. in tit. si de feu. fu. controuer. reputatur fauorabilis, secundum Bal. not. in §. si quis de manso. col. iij. circa. fin. in versi. opponitur ista litera. in titul. de controuer. inuest. Refert &

commendat Iaſ.in l.fin in prin colum.ij.de eo per quem fac.er.& in l.iij.§.genera ad fi com.ff.de acquiren. poſſeſſ.† Sed aduerte,quia cùm iſta præſcriptio triginta annorum locum non habeat in feudis,niſi concurrente bona fide ſaltem quo ad dominij acquiſitionem,vt concludunt communiter gl.& Doct.in d.§ ſi quis per triginta. & de iure canonico ſemper requiratur bona fides, vt ibi per Doct.maximè domi.Præpo.nihil ſpecialitatis videtur habere,per ea quæ infrà dicentur. 5

SVMMARIA.

1 *Effectus multiplex reſultat ex præſcriptione.*

2 *Præſcriptor malæ fidei nunquam acquirit.*

3 *Præſcribens dicitur acquirere dominium reſpectu vtilitatis & diſpoſitionis: quia poteſt vti re præſcripta vt vult, & de illa diſponere.*

4 *Ciuilis ratio non poteſt naturalia iura corrumpere.*

5 *Dominium directum & vtile,& quotuplex,& quæ ex hoc reſultat vtilitas.*

6 *Proprietas quid ſit,& quid differt à dominio, & an proprietatis appellatione veniat vtile dominium.*

7 *Vtile dominium quæſitum ex præſcriptione differt à quaſi dominio.*

8 *Probare dicitur quis dominium,ſi probat ſe tanto tempore fructus percepiſſe,quod ſufficiat ad præſcriptionem.*

9 *Vtile duntaxat dominium acquiritur præſcriptione.*
Fallit vbi præſcribitur contra ſcientem & patientem.

10 *Præſcriptione temporis cuius initij memoria non extat acquiritur directum dominium.*

11 *Præſcriptio tanquam regulariter odioſa non eſt amplianda.*

12 *Regulæ generalis, quod præſcriptio non extenditur, declaratio & limitatio.*

13 *Præſcribens fundum præſcribit & omnia acceſſoria.*

14 *Præſcriptio principalis an proſit fideiuſſori, cùm obligatio fideiuſſoris ſit acceſſoria ad principalem, & quid ſit econuersò.*

15 *Præſcriptio non extenditur quo ad extranea,ſecùs quò ad præambula.*

16 *Præſcriptio partis extenditur ad totum ratione indiuidui.*

17 *Præſcriptio decimarum in vna parte agri culti, ſi alia pars inculta*

culta redigatur ad culturam, censetur in toto, licet præscriptio inducta vno excepto ad illud non extendatur.

18 *Monasterium præscribens ius decimandi in certa terra comprehendit omnes fructus ex illa prouenturos.*

19 *Ius decimandi est vniuersale & indiuiduum.*

20 *Ecclesia vna potest maiores decimas præscribere, & alia minores.*

21 *Vsus partis iuris comprehensi sub vniuerso comprehendit vsum respectu alterius partis sub eodem vniuerso comprehenso.*

22 *Præscriptio iurisdictionis an extendatur.*

23 *Condemnandi potestas dicitur præscripta, vbi præscripta est potestas absoluendi.*

24 *Iurisdictionis præscriptio in causa appellationis non extenditur ad simplicem querelam. Præscriptio iurisdictionis in ciuilibus non extenditur ad criminalia.*

25 *Extensio consuetudinis quo ad certum separatum territorium an possit fieri.*

26 *Quasi possessio totius iuris retinetur per vnum actum singularem.*

27 *Casus quidam in quo limitatur conclusio quòd præscriptio non ampliatur.*

28 *Iurisdictionem territorij præscribens puniendo subditos potest etiam punire forenses in territorio delinquentes.*

29 *Consuetudo an extendatur.*

30 *Debitor tutus præscriptione potest repetere, si soluit per errorem, vbi exceptio præscriptionis est fauorabilis & iuncta cum bona fide.*

1 SEcundò quæro.† Quis inde resultet effectus. Dico quòd multiplex. Primus effectus est, quod per vsucapionem, cùm sit fauorabilis, acquiritur a directum dominium: per præscriptionem verò xxx. vel xl. annor. tanquam merè odiosam, quia est inducta in odium negligentium, quæritur duntaxat vtile dominium: si præscribens habet bonam fidem. Aliàs acquirit exceptionem tantùm contra dominum, si est in mala fide: nec habet actionē, si cadat à possessione, l. si quis emptionis. §. j. C. de præscr. xxx. ann. Per præscriptionem autem longi tempo.

a *An ex præscriptione quæratur vtile vel directum dominium, vi*

x vel

vide per gloß. Bartol. Bald. & Salicet. in Authent. nisi tricennale. C. de bo. mat. Ioan Fab. Bald. Christo. Porc. Aretin. & dom. Iaso. Institut. de vsucap in princip. in gloss in verb dominia. Doct. omnes in l. traditionibus. C. de pact. vbi Alexand. colum ij. gloss. in l. si quis emptionis §. i. in verbo creditoris & ibi Salicet. C. de præscript xxx. anno. latè Imol in repe c. fin colum. xxiiij. de præscrip. gloss. & Angel. in Authent vt Eccle. Rom. n &c. Archid. in c. seruitium. xviij. q. ij. Maria. Soci in rub. de causa poss. & proprie. versi. decimooctauo. Panormit. in cap. ad aures & in rubr. de præscript. Alexand con. lxxxviij. eximie domine Vicarie. colum iij. in princip. versic. probauit ij. volu. pract. Papien. in forma libel. in actio. reali, in verbo iure dominij. Bartol. in l. i. § deniq; ff de aqua pluuarcen gloss & Bald. in l. iij ff. de vsucap. & Bartol. in l. Sticho ff. de vsufruct lega. Inno & Panor. in c. cæterum prope fi. commun. de iud. Bald in Authent. hoc ius porrectum. colum. ij. C. de sacrosanct. Ecclesi & infrà latè dicetur. Et vtrum ex præscriptione acquiratur dominium, & quale, vide latè per Ioan. And. in mercu. & post eum per Alber. de Rosi in c. possessor, in iiij q. de reg. iur in vi. Et vtrum ex præscriptione quæratur directum, vel vtile dominium: & an præscriptio tollat dominium ipso iure, vide Alexand in l. fina colum vlti. ff. de eo per quem fac. erit. Et plura not. Bertach in repertorio in verbo præscriptionis effectus. versic. præscriptio acquirit.

x. vel xx. anno. in qua versatur fauor gratia possidentis, quia bonam fidem habet, & odium ex parte non petentis seu petere negligentis: eligitur quædam media via. Quia ex ea parte, qua est inducta in fauorem possessoris, quæritur vtile dominium possessori: ex ea verò, qua dicitur inducta in odium negligentis, facit directum dominium penes ipsum negligentem remanere: cuius prætextu agere potest actione in rem directa contra alium possessorem: non contra eum qui præscripsit, d. l. si quis emptionis. in princip. iuxta regulam quæ habet odia restringenda, & fauores ampliandos, c. odia. de reg. iur. in vj. Ista sunt verba Dy in d. c. possessor. vl. colum. circa me. Et in effectu, si eius verba considerentur, non est differentia quo ad acquisitionem dominij inter præscriptionem longi vel longissimi temporis: quia ex vtraque quæritur

duntaxat vtile dominium concurrente bona fide. Bene est differentia respectu tituli: qui requiritur in præscriptione longi temp. sed non in longissimi, d. l. si quis emptionis. Et latius dicetur in sequ. parte. Et sic colligitur intellectus ad verba Dyn. & Bart dum simpliciter dicunt, quod præscriptio xxx. anno. est merè odiosa: quia verum est, si
2 sit cum mala fide. † Ideò tunc non acquirit præscriptor malæ fidei, nisi duntaxat exceptionem, & non dominium vel actionem. Sed quando est iuncta cum bona fide, æquiparatur præscriptioni longi tempor. & eundem operatur effectum, quia per ipsam acquiritur vtile dominium, & ius agendi absque titulo. Nam cursus maioris temporis supplet defectū tit. pro hoc est bonus tex. in §. potest. xvi. quæstio. iij. ita declarat Panorm. in c. illud. ad fin. ij. colu. versic præterea dubitatur. de præscrip. & firmat Paul. de Cast. in l. fin § j ff. rem ra. ha. vbi vult quod præscriptio xxx. ann. cum bona fide dicatur potius fauorabilis, quàm odiosa: & retuli in præcedenti parte. & propterea gloss. & Bartol. in l iij. ff. de vsucap. simpliciter dicunt, quod per vsucapionem quæritur directum dominium: & per præscriptionem vtile. Idem dicunt glo. Bart. & communit. Docto. in Auth. nisi tricennale. C. de bo. mater. & glo. Insti. de vsucap in princip. super verbo dominium. & ibi no. Aret. in fin. prin qui attestatur hanc esse communem opi. Quæ conclusio procedit in præscriptione longi temporis cum titulo, & bona fide: vel longissimi temporis cum bona fide tantùm, vt prædictum est. Et hunc articulum, an per præscriptionem acquiratur dominium, & quale, latè disputat Ioan. And. & post eum Alb. de Ros. in d. c. possessor. colum viij. versic. quartò proponebatur. cum duabus seq. vsque ad versic. quintò, &c. vbi post adducta hinc inde motiua concludit, † quod respectu vtilitatis & dispo-
8 sitionis præscribens acquirit omne dominium, quia potest vti re præscripta vt vult, & de illa disponere vt de re sua. Sed capiendo dominium directum, prout descendit à iure naturali, illud non præscribitur: quia non potest tolli iure ciui. quod est naturali ratione quæsitum. Sequitur do. Panorm. in d. rubr. de præscrip. colum. ij. quæ satis in cul-

culcatè refert Ioan. Andr. Et quamuis non allegent, pro hoc vltimo est bonus text. in l. cas. alias incipit, has obligationes. ff. de cap. dimi. ibi, † Quia ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non potest. & in l. ij. ff. de vsufruct. ea. re, quæ vsu consu. ibi, Nec enim naturalis ratio authoritate senatus cōmutari potuit. quem tex. not. d. Præp. in ru. de appel. col. x. & hos tex ad hoc propositum adducit Ba. in Authent ad hæc. colum. iij C. de vsur. Hanc materiam latissimè explicat do. Fel. in d. rubr. de præscript. colum. j. ver. directum dominium. cum tribus seq. vbi facit regulam secundum communem opi. quod per præscriptionem non acquiritur directum dominium: sed vtile a tantum. 4

a Adde plenè Bal. in sua repetitio. l. si. col v. & vi. C. de præscript. long. temp. vbi firmat, quòd præscrip. non tollit dominium: sed effectum dominij tantùm: & quòd hæc est communis opinio gloss. & Doct. in Authent nisi tricennale. C. de bon ma. & in l. si quis emptionis. in princip. C. de præscriptio. xxx. anno.

tùm. Quam limitat nouē modis. in vj. limitatione dicit, quòd fallit in vsucapione, per quam acquiritur directum, & in v. sequitur opinio. Ioan. Andr in dicto cap possessio. quod respectu facultatis vtendi & disponendi præscribēs acquirit totale dominium. Et de hac materia ponunt Docto. in l. traditionibus. C. de pact. vbi Iaso. colum. iij. summariè refert sex limitationes ad prædictam regulam. † 5
Verùm pro vberiori præmissorum declaratione operæ pretium est videre, quid sit dominium directum, & vtile, & quotuplex, & quæ ex hoc resultet vtilitas, quod ex præscriptione acquiritur vtile tātùm. Bar. in l. si quis vi. §. differentia. circa fin. versi. quæro vtrum vtile dominium. ff. de acquirenda possess. dicit quod duplex est dominium. Vnum, quod opponitur, & cōtradicit vero dominio: nec illud recognoscit, sed potiùs elidit, vt dominium quæsitum ex præscriptione. Aliud est, quod verum & directum dominium recognoscit: vt illud quod competit emphyteutæ, feudatario, superficiario, & simi. Et ibi Barto. versi. quæro quid sit dominium. declarat, quotuplex sit dominium. Notat Bald. in l. cùm res C. de proba. & Alexa. in dicto §. differentia. colum. iiij. & ibi declarat, † quid sit 6
pro-

proprietas, & quid differt à dominio, & an appellatione proprietatis veniat vtile dominium. Refert Iaso. tacito tamen Alexand. in §. omnium. colum. xviij. in antiq. impres. & xij in noua, Institut. de actio. & quæ sit differentia inter proprietatem & dominium, latè declarat Iaso. in dicta l. traditionibus. colum. ij. cir. fin. & sequen. C. de pact. Vel aliter, dic, quod duplex est vtile dominium: quoddam verum vt est illud quod perimit directum, quale est hoc quod quæritur ex præscriptione, quod extinguit antiquum dominium, vt statim dicetur: Quoddam est vtile dominium non verum, vt est illud quod recognoscit dominium directum tanquam superius, secundum Bartol. in l. j. in princi. col. iiij. vel v. ff. de acquiren. pos. & ibi not. Iaso. & idem in l. iij §. ex contrario. colum. iiij. circa fin. eod. tit. † Et no. quod vtile dominium quæsitum ex præ-
7 scriptione differt à quasi dominio, vt declarat Bartol. in l. si minor. §. fin. de eui. dicens quod deducto in iudicio directo dominio, videatur etiam deductum vtile ex præscriptione quæsitum, sed non quasi dominium: & est de mente Inno. in c. cæterum. de iud & ibi refert Panorm. col. pen vbi ex hoc infert, quod si agens rei vendicatio. exprimit causam quia dominus: & probet solum præscriptionem, obtinebit: dicens se obtinuisse de facto. refert Felin. in rub. de præscrip. col. iij. in prin. & vltra eundem voluit Panorm. in c. cùm contingat j. not. per illum tex. de deci. vbi dicit quod verbum Pertinere comprehendit etiam dominium ex præscriptione quæsitum. & idè cùm quis dicit rem petitam ad se pertinere, satis est quod probet de dominio ex præscriptione causato. & facit secundum Pau. ibi quod not. Bar. in l. ad probationem. C. loc. † vbi concludit quem probare dominium, si probat se
8 percepisse fructus tanto tempore, quod sufficiat ad præscriptionem. Sed videtur quod nullus sit effectus, an ex præscriptione quæratur vtile vel directum: quia cùm dominium nihil aliud sit, quàm ius de re corporali perfectè disponendi, vt diffinit Barto. in d l. si quis vi. §. differentia. non refert an quis habeat directum vel vtile tantum: ex quo ille qui præscribit, habet liberam dispositionem

nem:& vtile ex præscriptione quæsitum opponitur directo, vt prædictum est: quinimò præscrip. extinguit antiquum dominium, vt dicit gl. no. in l. iij. §. ex pluri. in verbo possideo, ff. de acq. poss. & in l. si ædes a la. j. in gl. fi. ff.
a *Vide Bartol. ibi, qui declarat istud procedere in præscriptione: secus in vsucapione: quia illa non occidit dominium, sed transfert, secundum Bart. quem sequitur Pau. de Cast. & decla. cir. fin. com. dicens hoc esse subtile.*
de ser. vr. præ. quas glo. decla. Alc. in d. §. ex pluri. col. iij. dicens quod per præscriptionem dicitur occidi dominium: quamuis præscribens direct. non acq. sed vtile: quia illud vtile præfert. direc. & eò potentius est, cũ dominus primus per hoc excludatur, & ex hoc dicatur occidi dominium antiquum & directum. Breuiter dico, quod duo resultant effectus. Primus est, quod vbi remanet directum penes eum contra quem præscribitur, potest ille ratione directi dominij quod penes eum remansit intentare actionẽ contra tertium, & rem vendicare à tertio possessore actione directa: sed non ab eo vel contra eum qui præscripsit, d. l. si quis emptionis. §. j. C. de præscri. xxx. ann. Et hunc effectum tangit Dyn. in dicto cap. possessor. circa fin. j. colum. Secundus effectus est: quia si res præscripta deueniat ad primum dominum, ille qui præscripsit bona fide spacio xxx. an. absque titulo & sic quæsiuit duntaxat vtile, non potest rem ab eo vendicare, quamuis actionem habeat contra quemlibet alium. casus est in d. l. si quis emptionis. §. j. C. de præscrip. xxx. ann. secundum intel. Ioan. & glos. ibi communiter approbatum. Cuius l. intel. latiùs excutiam in iij. parte. Sed istud non videtur hoc casu operari illa ratio quod quæsiuerit vtile tantum, sed defectus tituli vt dicam ibi. Tertius effectus est: quia illis casibus quibus acquiritur directum dominium exceptio præscriptionis impedit litis ingressum tanquam inferens actionem non competere: aliàs non, secundum Bal. & Sal. in Authent. nisi tricennale. in fin. commen. C. de bo. ma. Sed hunc effectum impugnat Feli. in rubr. de præscr. colum. iiij. circa med. firmans indistinctè quod exceptio præscriptionis potest opponi ante litem contest.
ad

ad impediendum processum: & dixi in j. parte, quæstio. ix.
9 † Et inter cæteras limitationes, quæ dantur ad communem conclu. quod ex præscriptione quæritur duntaxat vtile dominium, not. bene illam quod fallit vbi præscribitur contra scientem, & patientem: quia tunc ex tacito illius consensu præscribens acquirit directum dominium. Ita limitat no. Bal. in Authe. nisi tricennale in fi. com. C. de bon. mat. & firmat Felin. in d. rub. de præscriptio. col. j. ad fi. & seq. in j. fallen. Addo vltra Felin. in d. rub. de præscriptio. & Iason. in d. l. traditionibus, duas not. fallen. ad
10 prædictam cōmunem conclusionem. † Prima est in præscriptione tanti temporis, cuius initij non extat memoria: quia ex ea acquiritur directum dominium, secundum Bald. Sali. Alexan. & Mode. in d. l. traditionibus. Secunda fallen. est, vt communis theorica procedat, quando præscribitur contra dominum habentem vtrunq; dominium: quia tunc nō præscribitur nisi vtile. Secus si præscribatur contra habentem directum tantùm: quia tunc per præscriptionem acquiritur directum ad hoc, vt præscriptio aliquid operetur. Ita limitat Aluarot. in j. c. colum. ij. circa me. in tit. de feu. non ha. propr. na. feu. referens ita tenere Ray. & seq. in dicta Authe. nisi tricennale. & Nicol. de Neapo. in dicto c. primo. Secundus principalis resultat effectus ex prædicta doctrina, an p̄scriptio sit fauorabilis vel odiosa, *a* respectu interruptionis, vt latè per Bar. in l. fi. in

a Dixit tamen Bal. in. §. si quis per triginta. colu. i. in titu si de feu. fue. contro. quod præscriptiones non fuerunt inductæ in pœnam, sed propter libertatem subditorum: ne de iure suo semper dubitent, vt not. eleganter glos. quæ non est alibi secundum eum in Authen. de temp. non solu. pec. super do. § i Quod non videtur bene dictum: quia præscriptio triginta anno. censetur merè inducta in odium negligentis, vt latè dictum fuit suprà circa princ. huius ij. partis. Et sic dictum Alber. debet restringi ad vsucapionem triennij, vel præscriptionem long. temp. tantum, per ea quæ latè dicta sunt suprà.

princ. ff. de eo per quem fac. erit. & in l. ij. §. fin. pro empt. & in l. naturaliter. colum. j. ff de vsucap. & in l. sicut. C. de de præscript. xxx. anno. Cuius doctrinam refert & declarat Iason in d. l. fin. in prin. & in §. pœnales colum. penul. & vlt.

& vlt.post. Arct.Inst. de actio. Et latiùs dicetur in vltima parte huius tractatus. † Tertius principalis resultat effectus ex prædicta distinctione: quod præscriptio tanquàm regulariter odiosa non est amplianda, etiam ad iura similia: sed restringenda, ca.odia. de regu.iur. in vj. & ibi gl dicens, quod præscribens visitationem non acquirit procurationem. Notat Dyn.in c.possessor.colum. vlt.de reg. iur.in vj. & est gloss.in c.auditis,super verbo interruptionem.in fin.de præscrip quæ dicit: quod licet præscribatur in vno capitulo, non præscribitur in alio: & ibi Inno. dicens: quod præscriptio super vno iure non extenditur ad aliud. Et latissimè Felin colu.vj cum quinque sequen.cumulans infinitas decisiones: & facit regulam, quod præscriptio non extenditur, cum quinque declarationibus, sed in pluribus loquitur satis obscurè, & nimis diffusè. Et ideò conabor hanc materiam extensionis præscriptionis difficilem & periculosam à nullo moderno integrè examinatam, vt attestatur Felin. vbi suprà, ad breue & clarum compendium redigere, quoad fieri poterit, addendo plura vltra Felin. Facio igitur regulam generalem: quod præscriptio non extenditur, per præallegata. Quam per plura comprobat Feli.in d c.auditis col. vj de præscrip. hinc dici solet: Quantum possessum, tantum præscriptum, l.quod meo.§ fi.& ibi not. Doct.ff de acqu pos. & probat tex cum glo.in l.j. § si quis hoc interdicto. ver. Iulianus ff.de iti.actu.que priua. vbi hæc not. Barto.& expressiùs Ang. ex quo inferunt, quod si quis dicit se præscripsisse ius colligendi pedagium: quis probat quod si consuetus est colligere de talibus rebus: in illis tantũ quæsiuit ius, in quibus apparet vsus. & idem dixit Barto. vltra Fel.in l.si publicanus.§ fi.ff.de pe.pu. in l.Titium & Mæuium.§. altero colu. fi. in fin. ff.de adm.i tuto.& pulchrè in l.cum de in rem verso.colum. fi. versic. breuiter aduerte. ff.de vsur. vbi dicit: quod vsus præstationis non producit effectum nisi ad illud tantùm quod est factum, vel ad id quod necessariò infertur ex illo, per tex.in d. l. j. §. si quis hoc interdicto.& ibi ponit exemplum, dicit Bart. in in Auth.qui rem, circa fi.com.C. de sac.sanct.Eccl, quod

præ-

præſcriptio & conſuetudo nõ extenduntur vltra id quo agitur. Et hanc regulam firmat Panor. in d.c. auditis. co. ij. circa fin. in pen. not. dicens, quod tantum præſcribitu quantum poſſidetur, per illum tex. cum gloſſ. & penne in c. cùm olim. & in c. cùm contingat. vbi idem ipſe no tat, de deci. & in rep. c. ſi quis contra clericum. col. ante. fo. compe. dicens quod præſcripta inſtitutione vel co firmatione, non præſcribitur deſtitutio: quia præſcrip in vno non extenditur ad reliquum. & in c. cùm in tua iij. not per illum tex. de deci. vbi etiam dicit quod ta tum præſcribitur quantum poſſidetur, *a* vt in c. ſine po

a Addo do. Iaſ. in l. imperium. col. xiiij. verſi. ſecundo not. limita de iuriſd. omni. iud. & do. Iacob. de S. Georg. in ſuo tracta. feu. in in verbo cum mero & mixto imperio. colum. iiij. dicentes: Eate præſcriptum, quatenus poſſeſſum. & domi. Phili. Deci. conſi. lxx & diligenter pro tenui. qui firmat per plura, quòd præſcriptio limitata, ita quòd de vno ad aliud non extenditur.

ſeſſione. de reg. iur. in vj. & eſt bo. tex. ſecundum eum l. denique. cum l. ſeq. ff. ex quib. cau. maio. & dicit ic Panor. in d. c. cùm contingat. circa fin. de deci. quòd quis præſcripſerit decimas omnium prædiorum alic parochiæ vno excepto, præſcriptio ad illud non exte tur: de quo latiùs dicetur infrà. Hinc eſt, quòd præſcrip certorum iurium de præſenti non extenditur ad futu omninò conſimilia iuribus præſentibus præſcriptis, probatur in d. c. cùm contingat. vbi licet decimæ nou lium ſint eiuſdem iuris cuius ſunt antiquæ, tamen ad p ſcriptionem antiquarum non ſequitur præſcriptio fu rarum, & ibi not. Panorm. in vlt. no. aſſignans rationé q̃a in præſcriptione debet fieri ſtricta interpretatio: ca veniat ad detractationem iuris alterius.

Addo Ioan. And in addi. ad Spec. ſuper rubr. de his q fin. à præla. abſque ma. parte cap. ante fin. magnæ apoſt bi dicit: quod præſcriptio eſt reſtringibilis in tantũ qu per illam ſeparantur de ſe cõnexa & vnita, vt ipſe pro per plura. Prædictam regulam latè confirmat Alexa conſil. cxxij. viſo puncto. ad fin. iiij. vol. dicens, quod ſcriptio non operatur niſi in illo actu, in quo quis f vi.

vſus.& idem Alexand.conſil xvj.in cauſa & lite vertente.col. vj. circa princ. & conſil.xxxiij.ponderatis his.colum.ij.circa med.v.vol.& Soci.conſil lxxiiij. in præſenti conſultatione.circa fin.referens Inno.in ca.cùm dilectus de reli.dom.vbi dixit quod præſcriptio in vna re, quando alius eſt in quaſi poſſeſſione generali, non extenditur ad reliqua;& conſil.cclxxv.in cauſa fratrum.col.iij. ver. ſed poſito.concludens: quòd præſcriptio non extenditur de ſimilibus ad ſimilia. a † Hanc generalem regulam pri 12

a Hinc dixit Bald.in c i.in verbo Abbatiſſa,in titul.qui feudum dare poſſint.quod præſcriptio & conſuetudo non debent extendi: quia tantum habent de potentia quantum de actu,per tex. in d. l. 1. §.ſi quis hoc interdicto .verſicul. Iulianus. ff. de itinere actuque priua. per quem etiam dixit Felin. in c cùm acceſſiſſent.colum.xij de conſtitutionib. quòd actus taciti non ſunt interpretandi vltrà quàm ſe extendant. Et vltra prædictos addo Baldum in l.quod conſtitutum.C.ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium. vbi pulchrè dixit, quòd verba ſtatutorum ſunt multùm ponderanda, in quo caſu loquantur: quia etiam ſi præſcriptio fauorabiliter diſponit, tamen ad ſimilia non extenditur,per illum tex & Aretin.conſ.xxxij. in cauſa quæ vertitur.circa princip.vbi dicit, quòd conſuetudo non debet extendi de perſona ad perſonam, nec de re ad rem: ſicut non extenditur præſcriptio Et ſic pariſicat conſuetudinem & præſcriptionem reſpectu extenſionis: de quo dicetur infrà colum. x. verſic. tertiò principaliter Et hoc conſilium adde ad ibi dicta vltra Feli. in d.c.auditis.

mò limita,& declara,vt non procedat quo ad acceſſoria & connexa rei principali præſcriptæ inſeparabiliter: quia iſta præſcribuntur cum principali:& ſic præſcriptio ad ea extenditur.caſus eſt in l eos iuncta gl.C.de vſur.& ibi notant Bal.& Do.vbi ſublata actione principali per præſcriptionem reſpectu ſortis, cenſentur etiam ſublata acceſſoria reſpectu pœnæ & vſurarum.Quam concluſionem latè comprobat Felin. in dicto capitu. auditis.columna decima,in iiij.declara.Et firmat do.Petr.Philip. Corne.conſi. xliiij.in hac conſultatione ij colu.ij.volum.

Addo bonum tex,in l.longè.iuncta gloſſ. ff. de diuerſ.

& tempo. præscrip. & in l. si aliena. § j ff de vsucap. Per quem dixit Barto. in repet. l. de quibus. siue in ij. lectu. colum. ij. ff de leg. † quòd præscribens fundũ præscribit om-
12 nia accessoria, vt seruitutes: vt ibi dicitur. Et vltra Felin. pulchrè Bald. qui ad hoc dat intellect. in repe. l. fin. colu. xx. C. de præscrip. lon. temp. Et benè dictum est, quod præscriptio extenditur ad accessoria & connexa inseparabiliter: non autem ad simpliciter connexa: quia illa separantur per præscriptionem, si possunt separari, vt pulchrè dixit Ioan. And. de quo non meminit Felin. in addi. ad Specul. super rubri. de his quæ fi. à ma. par. cap. circa fin. magnæ apost. Ex quibus infero ad quæstio vltra † Felin. An
13 præscriptio principalis prosit fideiussori: cùm obligatio fideiussoris sit accessoria ad principalem, l. fideiussor obligari. in prin. & ibi plenè notat Barto. ff de fideiuss. Istam quæst. pulchrè decidit Bald. in l. tam mandatori. colu. ij. circa fin. aliàs iij. versicu. item dubitatur. C. de non num.
14 pecun. & distinguit, vt ibi per eum. † Quid autem econuersò si fideiussor præscripsit, & nõ reus: puta quia præscriptio fuit interrupta contra reum, & non contra fideiussorem: an prosit reo. Tangit ibidem Bald. colum. fin. versic. sed quæro si fideiussor. & hæc faciunt ad propositum: quia his duobus casibus tractatur de extendenda præscriptione de persona ad personam. Prędictam limitationem sublimita, & declara, vt pulchrè per Ro. singul. ccccccvij. incipic. tu habes regulam. folio xvij. vbi dicit: tu habes regulam, quòd præscriptio facta de principali trahitur ad accessorium, casus est in l. eos. C. de vsu. in l. si aliena. §. primo. ff. de vsucap. quod est verum, si accessorium ab initio inchoatæ præscriptionis inerat principali: Secùs, si ex post facto cœpit inesse: quoniam tunc est opus quo ad illud noua præscriptione. Casus est singularis: & non alibi, quẽ not. dicit Roma. quia de eo habebis honorem, in l. qui fundum. §. j. ff. de vsucap. pro empt. & benè facit l. rerum mixtura. in fin. ff. de vsucap. hæc sunt verba Roma. vbi supra. Sequitur Feli. non allegans Rom. in d. singulari, sed in d. l. qui fundum. §. j. in d. cap. auditis. colum. x. in iiij. decla-
15 ra. † Secundo principaliter limita, & declara prædictam regu-

regulam quòd præscriptio non extenditur, vt procedat quo ad extranea: Secùs quo ad præambula, vt pulchrè declarat Roma. consil. ccxliij. ad prædictorum corroborationem. vbi concludit, quod qua ratione consuetudo seu præscriptio conferens iurisdictionem in vno censetur cõtulisse in eius consecutiuo seu accessorio, vt est text. optimus secundum eum in d. l. si aliena. §. j. eadem ratione consuetudo siue præscriptio, quæ confert iurisdictionem in vno, videtur cõtulisse in eius antecedenti siue præãbulo. Ex quo infert quod præscripta iurisdictione exequendi laudabili, videtur præscripta iurisdictio pronuntiandi super executione. Refert & sequitur Felin. in d. cap. auditis colum. xj. † Tertiò limita & declara prædictam regulam, nisi præscribatur pars indiuisibilis ab ipso toto: quia tunc præscriptio partis extenditur ad totum ratione indiuiduiiad quod not. in c. cùm in tua. de deci. & per Inno. in c. dilectus de capel. mona. Ita notat domi. Corse. in cap. bonæ. el ij. in apost. ad Panor. super iij. not. de postu. præla. Pro qua limitatione siue declaratione vltra eum est casus in l. si stillicidij. §. fi. cum l. sequ. ff. quemad. serui. amit. 16
† Hinc est quòd licet præscriptio decimarum inducta in omnibus prædijs parochiæ, vno excepto, ad illud non extendatur, secundum Innocen. in cap tua de deci. Archid. in c. quicunque xvj. quæst. j. Pano. in c. cùm contingat circa fin de decim. quos refert Fel in d. cap. auditis. col. vj. & vltra eum not. Panor. in c. cùm in tua. in iij. not. per illum text. de deci. Tamen qui præscribit decimas in vna parte agri culti, si alia pars inculta redigatur ad culturam, censetur præscripsisse in toto: ex quo alius non possedit decimas in ea. Ita eleganter consuluit Panor. consil. lxxj. casus talis est quidam Clericus. ij. volum. Pariter qui præscripsit ius decimandi in prædio, in quo toto tempore præscriptionis fuit decimatum triticum, si completa præscriptione seminetur milium, de ipso debetur decima, ne eadem res diuerso iure censeatur, contra l. eum qui ædes. ff. de vsucap. Ita decidit Ioan. And post Host. in c. cùm in tua. de deci. Et ibi refert & sequitur d. Ant. de Bu. vers. vnde dicit Ioan. And. & Panor. in vers. sed quæro de ratione. & 17

in consi. proximè relato. Et idem secundum Ioan. And. & d. Ant. si de arboribus fortè nouiter plantatis prouenirent aliqui fructus. Et satis probat text. in d. c. cùm in tua. secundum secundam lectu. vbi est casus † quod
18 monasterium, vel ecclesia, præscribens ius decimandi in certa terra, videtur præscripsisse quò ad omnes fructus, qui possunt ex illa terra prouenire: licet tempore præscriptionis solum receperit decimam de certis fructibus, quia alij fructus nõ fuerunt inde collecti: Secùs autem, si fuissent alij fructus percepti, ex quibus iste non percepisset decimam, vt declarat Panormita in d. c. bonæ. el. ij. colum. ij. in iij. no. de postu. præla. Quod intellige quando decima aliquorum fructuum perceptorum fuit soluta alteri quàm huic. Sed si nulli alij soluta fuit, tunc debetur illi, qui præscripsit decimã certorum fructuum, decima omnium aliorum. Nam si fuisset soluta decima de alijs fructibus ecclesiæ prædiali, tũc decima deberetur de illis fructibus ecclesiæ prædiali, & reliquorum fructuum ipsi ecclesiæ quæ præscripsit, vt not. Panor. in d. c. cùm in tua in ij. lectu. Ex quo infert, quod vnum prædium potest esse ex parte decimale vni ecclesiæ, & ex parte alteri, putà respectu tritici vni ecclesiæ, & respectu vini alteri. quod refert Panorm. placere Host. & Ioan. And. ibi, licet Inno. videatur discrepare: & respondet post eos ad regulam, quæ facit in oppositum, quod vna & eadem res diuerso iure censeri non debet. † Ex quo infero, quòd ius decimandi
19 est vniuersale & indiuiduum, vt dicit Corse. vbi suprà, licet non declaret: videlicet quando decima debetur, & soluitur vni ecclesiæ tantùm respectu eiusdem fundi: Secùs si debeatur, & soluatur duabus ecclesijs, vt prædixi.

Vnde in proposito est constituenda differentia, an sit vnus, vel plures fundi. Nam si fundi sunt plures, quamuis in eadem regione, præscripto iure decimandi in vno, præscriptio non extenditur ad alios fundos, in quibus nunquam fuit percepta decima seu causata præscriptio. Nõ sic autem contingit in eodem fundo vbi datur vnitas terminorum: quia tunc possessio vel præscriptio in parte extenditur ad totum, vt pulchrè declarat Panorm. in præalle. consi.

le.consil.lxxj.circa fin.ij.volum.Et bene facit tex.in l. iij. in princ.iuncta l.quod meo. §.fin .cum ibi no.ff.de acquiren.pos.Et istud apertius quàm faciat Panorm. dicunt & declarant Ioã. And & do. Anto.de But.in d.c.cùm in tua. dicit enim Ioan. Andr.ibi,† quod benè potest vna ecclesia præscribere maiores decimas, & alia minores etiam ex fructibus eiusdem prædij. Sicut per pactum hoc potest induci,c.ex multiplici.cod.titul.& licet hoc non placeat Inno.dicit Ioan. Andr.quòd placet Hostien.& sibi,& subdit:Sed pone quòd prędium colitur in quo sunt etiam vites vinum ferentes : vna ecclesia semper percepit decimam bladi,altera semper decimam vini : vna de aridis,alia de liquidis:quare non valet non video, dicit Ioã.And. sed de Anto.de But.ibi adhuc pleniùs loquitur licet obscurè in j not.dicens,no.quòd præscriptio extenditur ad particularitatem iuris comprehensi sub vnico iure vt vniuersali:& licet præscriptio sit inextensibilis ratione accessorij,vt notatur in reg. odia. lib. vj. si tamen habet vsum iuris, & quid vnicum & vniuersale : ad speciem vt partem in iure vniuersali comprehensam fit præscriptionis extensio,ne contingat eandem rem diuerso iure censeri:quando habent se vt partes separatæ diuerso iure censentur.Ideò non fit extensio præscriptionis.Vnde ius decimale præscriptum in vna re non extenditur ad aliam. Sed ius decimale præscriptum in vna re ex vsu decimæ grossæ extenditur ad minutam in eadem re. † Et ex hoc 21 no quod ex vsu partis iuris comprehensi sub vniuerso videtur etiam datus vsus respectu alterius partis sub eodem vniuerso comprehensæ.Et hoc ideò, quia ibi datur quædam contiguitas saltem respectu generis Ideò pro tanto fit extensio. Allegat plenè no.per Inno.in d. cap.dilectus. de cap.mo.Subdit do. Ant in d.c cùm in tua.circa med. Doct.nostri sic intelligunt decretalem istam inquantum dicit,Ex præscriptione grossas & minutas decimas deberi:hoc esse verum quando non apparet decimas minutas per aliam Ecclesiam, vel personam fuisse perceptas: quo casu ex perceptione decimarum grossarum sub nomine decimæ simpliciter sunt decimæ ipsæ grossæ & mi-

nutæ vnum & id maius. Et ideò etiam quantum ad minutas censetur præscriptum: sed si alia Ecclesia percepisset minutas, esset interrupta præscriptio quo ad minutas. Ideò tunc colligenti grossas debentur grossæ, & minutæ colligenti minutas: non est enim absonum eandem rem diuerso iure censeri propter diuersum accidẽs concurrẽs. Et sicut ex pacto possunt hę decimę separari & diuersis deberi: sic & possibile est ex præscriptionis actu. Et sic arguunt ibi Ioan. And. & do. Anto. de pacto ad præscriptionẽ. Hæc sunt formalia verba do. Anto licet lectu. sua sit multum corrupta: quæ reduxi ad bonum sensum vt melius potui Et prædicta sunt benè noranda. Nec de ipsis facit
22 mentionem Feli. in d. cap auditis. † Secundo principaliter quo adhunc articulum prædicta regula, quæ habet quod præscriptio non debet extendi, inducitur ad arduam q. vtrum præscriptio iurisdictionis extendatur, in qua Bart. in d. l. j. §. si quis hoc interdicto. ff. de iti actuq; priua. determinat quod non, dicens quod in iurisdictione præscribenda probata quasi possessione certi actus, in illo tantum actu præscribit: secùs est si haberet concessionem ab alio, qui habet ius concedendi. Nam tunc si vtitur iurisdictione in vno actu, retinetur in omnibus, vt ibi latiùs per Bartol. & in l. si publicanus. §. fin. de publica. & in l. Titium aut Mæuium. §. altero. in fi. ff de admi. tut. Cuius dicta refert & sequitur domi. Bertachi. Firmanus, in j. parte sui tracta. de gabel. colum. vj. circa fin. & sequen. in xj. q. Et vltra allegata per eum not. Bartol. in l. cùm de in rem verso. col. fina vers item si volo probare ff. de vsur. vbi dicit quod si volo probare iurisdictionem ex vsu, non probabitur, nisi circa ea circa quæ fuit vsus. Eandem conclusionem firmat Panorm. in d. c. auditis. colum ij. circa fin. de præscript. Not. Innocen in d. c dilectus de capel. monа. Istam quæstio. examinat per vnam concl. do. Ias. in l. imperium. colu. xv. ver. tertio circa prædictam materiam, ff de iur. omn. iud. Referens doctri. Innocen. in c. dilecto de offic. archi. vbi tenet quod talis præscriptio iurisdictionis non extenditur: licet extendatur consuetudo. Et tandem concludit Iaso. veram esse opi. & cõmunem sententiam:

tiã:quod cùm tres sint species iurisdictionis, videlicet merum, mixtum imperium, & simplex iurisdictio : si quis est vsus vna specie, intelligitur præscripsisse quo ad omnes actus, qui sunt eiusdem iurisdictionis, & speciei. Sed non intelligitur præscripsisse in alia specie iurisdict. per l. si prius. in prin. ff. de aqua plu arc. Et ibi not. Doct. & ista fuit doctrina Cyn. & Sali. in l. j in fi. C. de eman. li. Bal. & Paul. de Cast in dicta l. imperium. quam latiùs declarat ibi Ias. qui tangit circa fin. xiij. colum. an præscribens iurisdictionem præscribat modicam cohertionem: cùm sit diuersæ speciei: & concludit quòd non, secundum decisionem do. Card. & Panorm. in c. cùm contingat. per illum text. de foro compe. quam sequitur Alexand. in l. ij. post prin. ff. de iur. om. iud. Et firmat Feli. in d. c. auditis. colum. vij. circa si ver. præscriptio super iurisdictione de præs. dicens quod tex. in d. cap. cum contingat. non reperitur alibi quo ad hoc, secundum Cardi. & Imol. in c. pastoralis. in princip. de offic. deleg. & in cap. ex literis j. no. eod. tit. Et idem Felin. in d. c. auditis. col. x. circa fin. qui refert & sequitur decisionem Bal. in d. l imperium. in prin. com. ver. circa vltimum. col. iiij. † vbi dixit, quòd præscripta potestate absoluendi, est præscripta potestas condemnandi: quæ sunt eiusdem speciei, vt ibi latiùs per Feli. & faciunt plenè not per eum in ca. non potest. de re iud. vbi latè tractat, an condemnatio & absolutio à pari procedant: Et vtrum, cui competit vnum, competat aliud. Et notant Aretin. & Sozin. in rubr. ff. de acquiren. possess. licet contrarium tenuerit Panormi. in c. cùm olim. colum. ij. versic. sed iuxta prædicta. de præscrip. & concorda, vt per Felin. vbi supra. Et vltra eum & Iason. addo, quòd hanc quæstio. latè examinat Alexand. consi. lxviij. viso & dudum discusso. penult. colum. ij. volu. & sequitur doctrinam Cyn. & Salic. in d. l. j. C. de emancip. lib. concludens post eos, quòd si per cõsuetudinẽ aliquis vsus est vna specie iurisdictionis, putà simplicis iurisdictionis, acquirit iurisdictionem quo ad omnes actus, qui comprehenduntur sub illa specie iurisdictionis simplicis, argu. l. si stillicidij. §. fin. ff. quemad. seruit. amit. Non autem quantum ad diuersam speciem 23

iurisdictionis, videlicet quo ad ea quæ sunt meri imperij, argumen. d. l. si priùs. in princip. ff. de aqua plu. arcen. & ibi. not. Doct. & in d. c. ij. de capel. monach. cum pluribus concord. adductis per Alexand. vbi supra. Et ita procedat vltra præfatos Doct. quod voluit Panor. in c. cum in tua. in ij. no. & in versi. sed quæro ex mente Ioan. And. ibi. de decim. vbi videtur impugnare dicta Barto. in d. l. j. §. si quis hoc interdicto. dicens, quòd si in aliquo loco aliquis exercuit actus iurisdictionis occurrentes, animo scilicet vtendi iurisdictione vniuersali, quod post præscriptionem completam poterit vti iurisdictione in alijs casibus occurrentibus, in quibus non fuit vsus. Finge enim, dicit Panormit. quòd homicidium non fuit ibi commissum per quadraginta annos, sed in eo loco commissa fuerunt alia scelera, quæ iste tanquam superior puniuit: si post præscriptionem contingat perpetrari homicidium, certè poterit iste, qui præfato modo prescripsit iurisdictionem, illud punire, secundum Panormit. argum. illius text. Et est ratio, licet ipse non dicat, quia tunc non fit extentio ad aliam speciem iurisdictionis: sed ad alios actus eiusdem
24 speciei, videlicet meri imperij. † Sic etiam procedit, quod not. voluit Flori. in l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. vbi dixit quod præscriptio iurisdictionis in causa appellationis non extenditur ad simplicem querelam, & quod præscriptio iurisdictionis in ciuilibus nõ extenditur ad criminalia. Et hoc vltimum refert Felinus in d. c. auditis. circa med. commen de præscrip. quia ista sunt diuersæ speciei.
25 † Sed si quæratur an possit fieri extensio consuetudinis quo ad certum separatum territorium, concludit Alexand vbi suprà, quòd non: & ita procedunt notata per Innocent. in c. fin. de offic. archid. & idem est quando iurisdictio esset quæsita præscriptione: sicut quando est quæsita consuetudine, vt ibi per Alexand. & in d. consil. xvj. in causa & lite. col. vj. v. vol. vbi concludit, quòd præscriptio iurisdictionis in certa parte hominum villæ non extenditur ad totam villam, & cons xxxiij. ponderatis his. ij. col. v. vol. Not. Soz. con. cxvj. abundè & subtiliter. circa fi. ij. col. ver. solum ergo restat. dicens: quòd si præscripsit iurisdi-

risdictionem in certis actibus, non possum extendere ad alios actus: quod intellige secundum prædictam doctrinam, videlicet respectu diuersæ speciei. Et sic vult Alexan præal. consil.xvj. quod præscripta iurisdictione in certas personas, non extenditur ad alias. De quo articulo, an præscriptio iurisdictionis in vna persona extendatur ad alias, dic vt plenè patet in j.c. dilectus. col.j. & super verbo possessorium. de capel. mona. & Butri. ibi, & per Rom. consi. ccclxvij. ad fin. Et pulchrè per Panorm in sua disputatione inci. duo clerici. col. vlt. & latè per Felin. in d.c. auditis. col.ix. vers. tertia declaratio. Prædictam conclusionem, quæ habet quòd præscriptio iurisdictionis non extenditur ad diuersam speciem, vt prædixi, limita, & declara primò, vt procedat in iurisdictione acquirenda: Sed secùs est iurisdictione retinenda, quia tota retinetur per exercitium vnius actus, secundum Bart. in l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufr. per illum tex. vbi probatur † quod per vnum 26 actum singularem retinetur quasi possessio totius iuris in vniuerso. Et ita summat ibi Barto. Ideò si quis exercet iurisdictionem in accusando, sed nõ in inquirendo, dicitur quasi possessio totius iurisdictionis retineri, vt non currat contra eum præscriptio. Ita Bart. in l. si vnus. ff. de seruit. rusti. prædi. & ibi notat Florin. & idem Flori. in l. vna est via. cod. titu. & fuit de mente Spec. in titul. de præscrip. in iiij. parte, col. pen vers. sed pone miles. vbi videtur concludere, quod si habens iurisdictionem in vniuerso vsus est ipsa in certis capitulis: & retinuit iurisdictionem in totum: adeò quod sibi non obstat præscriptio in his, in quib. vsus non est. & ita limitat & declarat d. Bertach. Firma. dicta Bart. in d. § si quis hoc interdicto in i par. tract. de gabel. col. viii. in princ. xj. q. Vltra quem addo Bald. in l. is qui vsum fructum. ff. quemad. ser. amit. vbi dixit per illum tex. quod qui non vtitur iurisdictione in totum, sed in parte, retinet quasi possessionem totius. Et ante omnes hoc apertè voluit Innoc. in d. c. dilectus. col. ij. in gl. super verbo possessorium de capel. mona. vbi formaliter dicit: quòd si episcopus vel quicunque alius, qui habet iurisdictionem, vel aliud ius generale, à iure vel à consuetudine,

vel statuto, in aliqua loca vel personas: quantocunq; tempore stet, quòd in aliquo illorum locorum vel personarũ non vtatur iurisdictione vel omni iure, quod in eis habet, vel aliquo capitulo: non tamen contra eum præscribitur: quia semper possidet. Nam exercendo illud ius, vel vnum capitulum illius iuris generalis in vno solo loco, in omnibus locis, personis & capitulis retinere videtur: nisi amittat possessionem, vel quia expellatur, vel reuertatur non admittatur, vel suspicetur se posse repelli. Nam cùm hæc iura sint contigua: sufficit in vno prædictorum retinere possessionem, ff. de acqui. poss. l. possideri. in princip. Imò nec præscriptio eius temporis, cuius non extet memoria, currit. De qua no. in c. quid per nouale. de ver. signific. quia semper possidet, & si contrarium diceretur, sequeretur absurditas, vt ibi latè probat Inno. cuius hæc sunt verba. Idem tenet d. Signorel. consl. lxx. in q vertente inter commune Parmæ. colum. vij. versic. venio ad quartum. vbi concludit, quòd ex retentione & vsu in vna parte rei indiuiduæ impeditur præscriptio in omnibus. & benè facit text. in præallegata l. si stillicidij. §. fi. cum l. seq. ff. quemad serui. amit.
27 † Secundò limita & declara prædictam conclusionem & dicta Bartol. in d. §. si quis hoc interdicto. procedere quando alius est in possessione vel quasi vniuersali certi loci. Tunc enim præscribens contra eũ in certis actibus in his solũ acquirit ius. Sed nullo alio existẽte in quasi possessione iurisdictionis, quasi possessio vnius actus causat ius vniuersale. Ita solenniter declarat Inno. in c. dilecto, colum fin. de offi. archi. per tex. optimũ in c. j. de relig. domi. vbi ipse idem tenet, cum concor. addu. per Felin. in d. c auditis. colum. vij. in iij. declara. com probantem per plura.

Vltra quem addo, quòd idem voluit Innoc. in c. dilectus. col. j. de capel. mona. & in c. cùm dilectus. de rel. domi. quem refert & sequitur Panormi. in præalle. consi. lxx. vltra med. ver. tertio ad idem. ij. vol. vbi dicunt quod exercens iurisdictionem vniuersalem in loco, videtur iurisdictionem in totum acquirere, dummodo alius non sit in possessione generali: nam tunc tantùm acquirit respe-

ctu

ctu capitulorum seu actuum, quos exercuit. Et hoc casu potest procedere dictum Bar.in d §.si quis hoc interdicto. secundum Panorm.vbi suprà,qui idem sentit.in c.cùm in tua.in iij.not de deci.& in d.cap.auditis. ad fin. ij. col. in pen.not.† Hinc est,quòd præscribens iurisdictionem ter- 8
ritorij puniēdo subditos,potest punire etiam forenses in territorio delinquentes, licet in eis nunquam sit vsus iurisdictione,vt no.Flori.l si quis diuturno.ff.si serui vend. Bald.in addi.ad Spe. in titu. de iuris.om. iud.§. fin. quos refert & sequitur Felin.in dicto cap.auditis.colu.ix.versi. sic etiam intellige.

Tertiò principaliter in hoc articulo videndum esset, an consuetudo extendatur:Sed quia hic non intendo tractare nisi de præscriptione,& non de consuetudine nisi incidenter in quantum habet in se inclusam præscriptionem,tangam succinctè. Dico † igitur quòd istum passum 29
attingit Felin.in d.c.auditis.colum.vij.versi.consuetudo. dicens:quòd consuetudo regulariter non extenditur, vt no.Bald.in c.j.in fin.prin.in tit.de feu.cogni.& hanc conclusionem comprobat per plura, quam posteà ipse Felin. ibi latiùs declarat colum.ix. dicens quòd consuetudo tanquam fauorabilis non est restringenda, sed dilatanda saltem ad ea quæ sunt similia,& eiusdem rationis: vnde etsi præscriptio non extendatur ad noua monasteria, consuetudo tamen extenditur,c.cùm olim.de consue. Et latè notat Inno.in c.dilecto prope fin.& ibi clarè Bu.de offi.archid.Nam in consuetudine consideratur æquitas: sed in præscriptione vertitur rigor & odium, secundum Bal. in l.de quibus.colum.xij.versic. restat videre.ff. de legi.& in l. scimus. prope fin.princip. C. de inoffic. testamen.& in l.non dubium.colum.tertia,versic.tu potes.C.de legibus .vbi dicit quòd licet consuetudo & statutū interdum extendatur:tamen secùs est in præscriptione:quia præscriptio consistit in actibus limitatis, & non egreditur formam illorum actuum . allega.Innocen.in dicto cap. dilecto.Subdit deinde Felin. vbi supra, quòd multi non faciunt differentiam inter præscriptionem & consuetudinem quo ad extensionem, per plura ibi adducta. & ideò con-

concorda, vt ibi per eum: qui concludit prædictam declarationem procedere in consuetudine non præiudicante iuri alterius, nam tunc debet extendi: Contraria autem loquuntur secundum eum in consuetudine præscripta præiudicante iuri alterius: quia illa non extenditur: & videtur bona concordia a Et idem dixit Felin. in dicto cap.

a Adde quòd pro ista concordia benè faciunt plenè no. per moder. in l fina. colum. v. ff. de constit. princip. vbi in beneficiijs & gratijs fit latissima interpretatio: nisi quatenus præiudicant iuri alterius: quia tunc restringuntur vt non lædant ius tertij.

auditis. col. ix. versic. sic etiam transeat. quia consuetudo potest extendi ex identitate rationis, quando non habet legem contrariam, secundum Panorm. in capitulo translato. in fin. de constit. Et ita procedit gloss. in l. de quibus, ff de legib, extendens consuetudinem, quæ excludit canonicum regularem à feudo, ad personam similem, cùm ibi not. per Bald. qui trahit consuetudines ad casus similes, ponendo plura exempla. Et vltra Feli. an consuetudo extendatur de similibus ad similia, tangit Bar. in repeti. sua in secunda lectura, dicta l. de quibus. columna prima circa fin & ij. & ibi notat latè Iason colum. secunda & quarta, qui post omnes latè tractat, an attendatur simile cõsuetudinis vt vincat legem. Vltimò, an præscriptio extendatur de tempore ad tempus, de re ad rem, de loco ad locũ, de personis ad personas, de rebus ad res, vltra Felin. in dicto capit. auditis, tradit latissimè Bal. in repetitione l. j. in tribus vlt. col. C. de emancip. lib. posita in calce sui commenti octaui libri Codicis. Et de istis quatuor extensionibus in simili circa prorogationem iurisdictionis est glos. ord. in l. j. C. de iurisdict. omnium iudic.

Et per hæc remanet expedita hæc difficilis, & periculosa materia extensionis præscriptionis, vt attestatur Felin. in dicto capitulo auditis. colum. sexta in princip. versi. cæterum pro ordinanda. & si quis viderit scripta Felin. comperiet me clarius loquutum fuisse in hoc laborioso articulo, & plura addidisse vltra eum, licet ibi cumulauerit propemodum infinita. Quartus principalis resultat effectus ex prædicta doctrina, an præscriptio sit fauorabilis

vel

vel odiosa: quia vbi exceptio præscriptionis est fauorabilis, *a* vt quia iūcta cum bona fide, † debitor tutus præscri- 3

a Quòd præscriptio xxx. annorum dicatur potiùs fauorabilis quàm odiosa data ignorantia & bona fide, prout suprà concinui in princi. huius ij. partis, colum. ij. sentit apertè Panormit. in c. fin. colum. v. circa fi. de præscriptio.

ptione si soluat p errorem repetit: Secùs quando præscriptio esset odiosa, quia iuncta cū mala fide, vt declarat Paul. de Cast. post gloss. in l. fin §. j ff. rem. ra. habe per l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Refert & commendat Felin. in c. fina. colum. iiij. versic. demum circa prædictam. de præscripti. Et dixi in j. parte principal. in v. q. colum. vij. circa med. Sed erit difficile dare casum, in quo currat præscriptio in actione personali de iure Cano. propter malam fidem debitoris vel defuncti, quæ nocet hæredi, vt latiùs dicetur in ij. parte iij. partis principalis proximè seq.

NVnc transgrediamur ad tertiam partem principalem huius tractatus: in qua principaliter videndum est de præscriptione rerum corporalium: & habet tres partes.

In prima tractatur de titulo.
In secunda de bona & mala fide & tit. permixtim.
In tertia & vltima de traditione & possessione.

SVMMARIA.

1 *Corporalium rerum præscriptio quatuor principaliter exigit.*
2 *Præscriptio non cadit nisi in aptis & habilibus præscribi.*
3 *Titulus iustus cum possessione iniusta non prodest ad præscriptionem: quia in præscriptione requiritur ius & factum.*

PRimò igitur quæro, capiendo primam partem huius tertiæ partis principalis: † Quot requirantur ad præscriptionem rerum corporalium. Dico quòd quatuor principaliter requirūtur: titulus, bona fides, traditio, vel aliquid quod habeatur loco traditionis, & possessio continuata absque interruptione per tempus à lege diffinitum, videlicet triennio in mobilibus, & decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes in immobilibus, cum titu. & bona fide. Ita no. Bartol. in l. vnica, C. de vsucapio. 1

capio.transfor.per illum text.& Pet.de Ancharan.in capi tu.posseff.in fin.com.de reg.iur.in vj. Hæc probantur in l.ij.& in l. diutina.& l. super longi.C de præscrip. long. temp.& in l.nullo.C.de rei vend.iuncta l.iij.& l.sine possessione.ff.de vsucapio.& Insti.de vsuca. in prin. & est gl. magistra.in rub.ff.de diuer.& temp præscript.quæ ponit aliud requisitum:quod res nō sit prohibita præscribi. Sed
2 videtur superfluum: † quia præscriptio non cadit nisi in aptis & habilibus pręscribi,vt in simili notat d. Iaso.in l.j. in prin.colu.vj.circa fi.ff. de acqui.pos.dicens, quòd diffinitio semper intelligitur loqui de habilibus,per l.vt gradatim.§.j.ff.de mune.& hono.Et plenè notant Bal.& Angel.in d.l.super longi.in princip.colligentes septem requisita ad præscriptionem longi temporis, quæ in effectu comprehenduntur in prædictis quatuor:& quinque ponit Paul de Cast.in l.Celsus.circa fin. ff.de vsucap. Hinc dixit Bald.in repe.l.j.col.iiij.C.de emanc.lib.quòd in præscriptione requiritur ius & factum, id est, titulus & pos-
3 sessio:& in vtroque debet adesse iustitia. † Et ideò titulus iustus cum possessione iniusta non prodest ad præscriptionem,l.nec ex ver & ibi not.Bar.C.de acquir.pos.& l.stipulationem.& ibi not.ff.eod.tit.Et requisita in omni præscriptione,tam in rebus corporalibus quā iuribus incorporalibus,summatim colligit practi. Pap.in forma respōsio.rei conue.in gl.in verbo exceptionem præscriptionis, colu.j.& ij.quæ latiùs infrà sigillatim declarabuntur suis in locis.Et quæ requirantur ad præscribendum res corporales,plenè not.Host.in summa de præscri.rerum immobi.& Azo in sum C.de vsu cap.pro em.Sed hoc loco principaliter videndum est de titulo,& de bona, & mala fide. De traditione autem,& possessione, ac eius continuatione,& qualiter probetur,plenè dicetur in rep. l. Celsus.in tertia & quarta parte,& ibi videbimus in prima parte post Bar.qualis titulus requiratur,& an error iuris vel facti causet iustum titulum, & quis dicatur error iustus circa titulum:& in ij. & iij. parte qualiter probetur, vel præsumatur bona vel mala fides,& ex quibus:hic autem solum attingam ea,quæ non dicentur nec habentur in d.l.Celsus.

De

De tempore verò requisito ad præscriptionem cum accessionis dicetur in iiij. parte principali huius tractatus, quæ proximè sequitur.

SVMMARIA.

1 *Titulus dicitur causa habilis ad dominij translationem quantum ad propositum: & quot modis sumatur titulus.*
2 *Titulus dicitur iusta causa possessionis.*

SEcūdò quæro in specie, quid sit Titulus? Et breuiter, † titulus dicitur causa habilis ad dominij translationē, quantum ad propositum: licet multis alijs modis sumatur titulus, secundum Cyn. in l. cogi C. de peti. hære. Refert Paul. de Cast. in d. l. Celsus. circa fin. com. ver. vl. ex omnibus. notant Gl. & d. Card. in c. le. j. circa princi. de cens. Et dicit Bald. in l. ancillæ in iiij. oppo. C. de fur † quod titulus dicitur iusta causa possessionis. Et quot modis in iure accipiatur titulus, tradit gl. magistra in l. non est in glo j. C. fam. herc. & alia gl. in Authen. de Eccl. tit. super rub. Et qui sint tituli habiles ad dominij translationem, enumerat text. in l. j. cum seq. ff. de Public. & habetur in pluribus titulis positis post rubri. ff. de vsuca. vsq; ad titulum de re iudicata. 1 2

SVMMARIA.

1 *Titulus qualis requiratur ad præscriptionem.*
2 *Rem suam nemo præscribere dicitur. Quod semel est meum, non potest amplius esse meum.*
3 *Titulus qui sufficiat ad præscribendum plenum dominium, aut vsum fructum aut emphyteusim.*
4 *Titulus iustus & sufficiens ad præscriptionē quot modis dicatur.*
5 *Titulus lucratiuus donationis vel legati rei alienæ, an sit potens ad præscribendum cum bona fide de iure Canonico*
6 *Donatio iuris spiritualis facta laico non præstat iustum titulum præscribendi.*

TErtiò quæro. † Qualis titulus requiratur ad præscriptionem. Dic quod talis qui esset sufficiens ad transferendum dominium, si tradens esset dominus: qui habitus à non domino transfert vsucapiendi, seu præscribendi conditionem, l. clauibus. in. fi. ff. de contrahe. emp.

Alias,

Alias, si ille, à quo habitus fuit titulus, & qui tradidit, fuisset dominus, translatum fuisset dominium per titulum & traditionem, §. per traditionem. Instit. de re. diui. & l. traditionibus. C. de pact. Nec esset de præscriptione tractandum: † quia nemo præscribit rem suam, l. sequitur. §
2 lana. ff. de vsucap. per regulam quæ habet: Quod semel est meum, nō potest amplius effici meum, l. & an eadem. §. actiones. ff. de exce. rei iu. Ita declarat Imo. in repe. c. fin. col. viij. ver. qualis autem titulus. de præscript. & Aret. Instit. de vsucap. in princip ver. not. etiam quod requiritur tituli habilitas. Quod est verum, quando res est sua irreuocabiliter. Sed si est sua reuocabiliter, quia ille tenetur alteri restituere, siue potest ab eo auocari: præscribere tunc potest quis rem reuocabiliter suam, l. in bello. §. si quis seruum. & ibi not. Bartol. ff. de capti. Et Bart. in l. sequitur. § fructus. ad fin. ff. de vsucap. Adde pulchrè Bal. in rubr. de
3 præscrip. circa princ. vbi dicit, † quòd ad præscribendum plenum dominium sufficit habere titulum super proprietate: ad præscribendum vsumfructum sufficit habere titulum super vsufructu: ad præscribēdum emphyteusim sufficit habere titulum super emphyteusi: & sic de similibus.
4 a † Et dicit gl. in c. si dilig. in glo. magna, in verbo iu[...]
a *Adde eundem Bar. in l. iij. col fi. ver. ad tertiū. C. quod met. cau.*
titulus. circa [...]d. de præscriptio. quod titulus iustus ad præscriptionem dicitur, quando quis habet causam a non domino: si tamen præscribens credidit tradentem esse dominum.

Item dicitur iustus titulus, qui tendit ad dominij translationem, cessante scientia rei alienæ, l. iusto. in prin. ff. de vsucap. Item omnis titulus, quem Prætor tuetur, etiam cum rei alienæ scientia, dicitur iustus. Casus est no. in l. & generaliter. ff. de noxal. no. Firma. in repertorio in versi. titulus iustus. Et de illius text. intellect. & an procedat de iure Canonico. no. plenè Alexand. post Bartol. & Imol. in l. si finita. §. si de vectigalibus. colum. iij. & iiij. ff. de dam. infec. & dicam in vlt. quæst. ij. partis proximè sequen. Et sufficit titulus verus vel putatiuus causatus iusto errore, vt l. Celsus. cum materia, vbi latè dicetur, ff. de vsucap.

cap. Et an titulus lucratiuus, putà donationis, vel legati rei alienæ, sit potens ad præscribendum cum bona fide de iure Canonico, not. Felin. in c. si diligenti. colum. vlt. de præscrip vbi concludit quod sic, reprobata opin. Aret. in l. apud Iulianum. §. constat. colum. penult. ff. de lega. j. Sequitur do. Claud. Aquen. in l. naturaliter. colum. 5
ij. circa finem, ff. de vsucap. † Et nota quòd donatio iuris spiritualis facta laico non præstat iustum titulum præscribendi, vt per Panormita. in cap. dudum circa princip. de decim. 6

Successiuè esset hic tractandum, an, & quando titulus sit necessarius ad præscribendum, tam de iure Ciuili quàm Canonico: Sed quia ista quæstio est connexa cum materia bonæ fidei, videlicet an ambo, scilicet bona fides & titulus requirantur ad præscribendum, vel alterum sufficiat: Ideò reseruo dicendum in sequen. parte huius tertiæ partis, vbi tractabitur materia bonæ fidei, & ibi vide in v. q.

SVMMARIVM.

1 *Titulus diuisionis an sit sufficiens ad præscribendum.*

QVartò, quæro. † An tit. diuisionis sit sufficiens ad præscribendum. de hoc est casus not. in l. j. cum gl. C. commu. vtriu. iudi. Et ibi not. Bald. & Sali. in l. cum solus. secundum vnum intelle. ff. de vsucap. vbi Bartol. ponit doctri. in j. colum. versic. sed extra gloss. Quam ibi declarant & sequuntur Ang. & Imo. circa princip. comment. Not. Alexand. consil. cxxxvij. in causa & lite vertente colum. iiij. versic. nec etiam probatur. ij. volum. & consil. xxiiij. ponderatis his quæ in themate. vlt. colum. v. volum. 1

SVMMARIA.

1 *Distinctio super titulo transactionis, an sufficiat ad præscribendum.*

2 *Titulus transactionis sufficiens est ad præscribendum, vbi res traditur.*

QVintò quæro. † Quid de titulo transactionis, an sit sufficiens ad præscribendum. De hoc est casus re- 1

pu.sing. in l.pro fundo. C.de transact. Et ibi not. gloss. Bartol.& Docto. Vbi singulariter distinguitur: quod aut res dimittitur penes possessorem, & tunc transactio non habetur pro titulo, nec transfert dominium vel præscribendi conditionem. Aut verò res traditur à parte, & tunc habetur pro legitimo titulo, & ex transactione transfertur dominium, si tradens erat dominus: aliàs præscribendi conditio. Et ita per illum text. distinguit glo.not.in l. j. & ibi Bart.ff.de vsucap.pro emptore. Et sequuntur communiter Doct.in d.l.si pro fundo vt ibi per Alexand & Iaso.col lum.vlti. Vltra quos addo Bald.in c.j in prin.in tit.de con tro.inter vasal.& alium de benefic. Alexan.præalleg.con xxiiij.ponderatis his.col.fin.ver.accedit etiam titulus.v

2 volum.† Et quòd titulus transactionis sit potens ad præscribendum, vbi res traditur, est casus in l. ex causa transact.C.de vsucap.pro empt. not.Corn.consi.xvj.viso primo themate.circa prin.ij.vol.

SVMMARIA.

1 *Vendens, donans, vel concedens quicquid iuris habet in aliq re, an cautet titulus istius venditionis, donationis & conce nis præscriptionem.*

2 *Possideri non potest res sub incerto concessa: & absque poss ne non procedit præscriptio.*

3 *Vendentis mala fides nocere non debet ementi.*

1 SExtò quæro.† Quid si quis vendit, donat, vel conced quicquid iuris habet in tali re, an iste titulus caut præscriptionem. Istam quæstionem attingit Barto.in l.si sic.§.j.in fin.commen.ff. de leg.j.& plenè in l. empto ff.pro empt.vbi not. decidit, quòd talis concessio siue titulus nihil operatur, & quòd non sufficit ad præscribendum, nisi constet de iure concedentis: propter incertitudinem. Et sequitur Alexand. in d.leg.si sic. §. j. colum. vltim.adducens pro conclusione Bartol text. not. in leg. quod si in venditione.& in l.quod si sic.ff.de hære.vel ac vendi. & idem Alexand. consil. xxviij. visis & accurat ponderatis.colum.iij.versic.ad prædictorum.j. volum & consil.xiiij.viso & considerato themate.colum.ij.& con

clxxxvij

clxxxvij.in hac causa.colum.ij.versi.circa primum.ij.volum.Rom.consil.clxiiij.viso priuilegio. Felin.in c.ij.colum.v.de rescrip.

Hanc conclusionem limitat not.Barto.in dicta l. emptor.vt procedat,quando venditio fuit facta hoc modo: Vendo quicquid iuris habeo.Item:Tibi trado quicquid iuris habeo: † tunc enim non potest sic possideri propter incertitudinem,l.tertia,§.incertam.& l.locus ff.de acqui ren.possessio.Ideò non procedit præscriptio sine possessione,l.sine possessione.ff.de vsucap.Sed si vendo quicquid iuris habeo,& trado fundum totum, tunc procedit præscriptio,quia emptor credit se totum emisse.argu.l. ij.§. sed si fundum.ff.pro empt.ita dicit Bartol.vbi suprà.Et limitationem istam sequitur Alexand.in d.l si sic.§.j.vbi aliam tradit Paul.de Castro,quem ad præmissorum declarationem omninò vide,& pulchrè Alexand.in d.l. locus. qui ponit an vendens quicquid iuris habet teneatur de euictione,vel ad precij restitutionem, si apparet eum nullum ius habere:& ibi examinat dicta Bartol.in d. l.emptor.& sequitur,excepto inquantum vult † quòd mala fides vendentis modo prædicto non nocet emptori,dicens hoc hodie non procedere per Authent.malæ fidei. C. de præsc.longi temp.Adde de titulo donationis, an sufficiat ad præscriptionem,Bald. decidentem quod sic in c.si diligenti.co.pe.de præscr.& ibi an per clausulam,Non obsta. conferatur iustus titulus,vel per verba enuntiatiua.

SVMMARIVM.

1 *Titulus habitus ab eo cui bonis erat interdictum,vel ab eo quem quis scit malè consumpturum,an præstet causam præscribendi.*

Septimò quæro. † Quid de titulo habito ab eo, cui bonis erat interdictum, vel ab eo quem quis sciuit consumpturum in aliquos malos vsus, an talis titulus præstet causam præscribendi. Dic vt per Bartol. in l.si quis cùm sciret.vbi text.ff.de vsucap. pro empto. Et ibi vide de titulo habito à ludente,per gloss. & Panormita.in c.si diligenti.colum.v.de præscript. vbi inuenies de titulo habito à prodigo,vel luxuriosè viuente. Et ibi not. Felin.colum.iiij.

SVMMARIA.

1 *Titulus habitus à furioso an det causam præscribendi.*
2 *Titulus habitus à fure habetur pro non titulo.*

1 OCtauò quæro.† Quid de titulo habito à furioso, pupillo, vel adulto absque decreto & solennitatibus requisitis, an præstet causam præscribendi. Dic: habetur in l.ij.§.si furioso.& §.si à pupillo.ff.de vsuca.pro empto.vbi Bartol. dat plenam doctrinam. Not. Panorm. & Felin.in d.capitu.si diligenti colum.iiij.& v.Et dicetur aliquid in repetitione l.Celsus. & in prima parte vltimæ partis huius tractatus. Quid autem de titulo habito à fure, Bald.in l.inciuile.versic.conclusiuè ergo. C. de fur. dicit,† quòd titulus habitus à fure habetur pro non titulo 2 nec patrocinatur emptori:& sic non præstat vsucapiendi causam.Nec mirum:Quia res est affecta vitio reali, §.furtiuæ.Instit.de vsucapio.

SVMMARIA.

1 *Habens titulum,ignorans autem se habere,non præscribit: non dicitur habere bonam fidem.*
2 *Scientia tituli ad causandam bonam fidem est necessaria.*
3 *Furiosus & infans possunt præscribere mediante tutore vel curatore.*
4 *Ad præscribendum non requiritur quòd appareat aliquem fuisse de titulo,sed quòd appareat titulum habuisse & possedisse.*
5 *Bonæ fidei possessor dicitur,qui putat rem esse tradentis.*
6 *Scientia tituli in initio possessionis non est præscribenti necessaria:sed tantùm quòd scientia tituli superueniat ante completam præscriptionem.*
Vsucapio scienti competit.
7 *Testis deponens super titulo emptionis ad præscriptionem probandam non tenetur deponere de pretio.*
8 *Confirmatio tituli inualidi an ipsum reddat iustum ad præscribendum.*

1 NOnò quæro.† Vtrum ille qui habet titulum, & ignorat se habere,præscribat, Dic quòd non,quia non dicitur habere bonam fidem.Et hoc, vbi titulus est necessa-

necessarius ad præscriptionem. Ita dicit Bald. in l. prima, colum. j. versic. nunc venio. C. per quas perso. Et ibi sequitur Salice. allegans pro casu text. in l. possessio quoque. §. & si possessio. ff. de acquire. possessio. ibi, scienti vsucapio competit. refert Felin. in c. illud. colum. j. de præscript. Et ante ipsum Alexand. in l. naturaliter. in apostil. ad Bartol. colum. iij. ff. de vsucapio. Sed Bald. etiam allegat illum text. ante Salicet. & assignat rationem: Quia ad præscriptionem requiritur bona fides, quæ non cadit in ignorantem. † Et sic exigitur scientia tituli ad causandam bonam fidem. Addo text. in l. j. vbi est casus, & ibi gloss. in verbo interuenerit. quæ assignat prædictam rationem, C. de acquiren. possess. Et ibi not. Docto. & Alexand. in d. §. & si possessio. in primis verbis. Et vltra ibi not. adde Dy. in c. sine possessione. col. ij. de reg. iur. in vj. vbi tractat, an quis possit præscribere per procuratorem, negotiorum gestorum. Non obstat, si opponatur de furioso & infante, qui non possunt scire, l. in negotijs. ff. de regul. iur. tamen præscribere possunt: † quia præscribunt, mediante persona tutoris vel curatoris, *a* per quos pos-

a Circa quod not. quòd pupillus, si tutore autore cœpit possidere, vsucapit vel præscribit sine tutore: aut si habet animum possidendi, poterit præscribere. Furiosus autem non potest incipere possidere per se, & ita non incipit vsucapere. Quod autem ante furorem incepit possidere, potest vsucapere vel præscribere, l. sequitur. §. i. ij. & iij. ff. de vsucapionib. not. Azo. in summa C. de vsucap. pro empt. colum. i. versi. vsucapere potest.

sunt possessionem acquirere, & iam quæsitam continuare. Et sic exigitur scientia tutoris, vel curatoris, vt declarat Areti. in l. locus. circa fin. commen. ff. de acquirend. possess. Sed licet Felin. ita simpliciter transeat cum d. Bal. & Salice. in d. l. j. C. per quas person. reperio vltra eũ quod Bartol. voluit totum contrarium in l. ij. §. si sub conditione. in fin. commen. ff. de vsucapio. pro empto. vbi dicit hæc verba: Ex his concluditur, † quòd sufficit, si apparet titulũ me habuisse, & possedisse, licet non appareat me sciuisse de titulo initio possessionis. Quod est not. Et

 loqui-

loquitur ad effectum præscribendi, vt ex præcedentibus pa-
5 tet: & ibi sequitur Imol. dicens: † Item not. quod bonæ
dei possessor dicitur, qui putat rem esse tradentis, licet
putet se adhuc factum dominum. quod est not dignum
Et nota benè, quia talis vsucapit, si verus titulus adfuit, lic
ipse ignoret eum adesse, & consequenter ex illo titul
non possideat: quod est etiam singulariter notandu
Hæc sunt verba Imol. Et idem tenet ibi Ang. dicens, qu
si re vera apparet titulus, & est facta traditio, & recipiens
buit bonam fidem tempore traditionis, licet titulum ig
norauerit, hæc ignorantia sibi non nocet. Non est erg
necesse, dicit Angel. vsucapientem scire de titulo in po
sessionis initio. Et hoc est secundum eum quod dicit
text. subijciens: Nec obstat, quod qui ignorat titulum
non possidet cogitatione domini: ergo non bona fide,
apud antiquos. C. de fur. Quia quantum ad vsucapien
potentiam, considerare debemus hoc modo, quòd cred
tradentem dominum: qua credulitate interueniente, lic
6 ignoret titulum, ita ignorantia non nocet sibi. † Vnde
verbis Bart. l. dum dicit: Licet non apparet me sciuisse
titulo possessionis initio &c. & Ang. colligi videtur
cordia, videlicet quod non requiritur, quod præscrib
sciat titul. in initio suæ possessionis: sed sufficit quòd sci-
entia tituli superueniat ante completam præscriptionem
Et talis scientia superueniens trahitur retrò: sicut dicim
in ratihabitione: ex quo extrema sunt habilia ad temp
tituli, quem per talem scientiam ratificare videtur posse
sor, ex quo tendit ad acquisitionem, & sic ad commodum
suum, & postea dic statuto tempore, & vltra scientiam in
teruenit factum continuando possessionem, vt not. gl. &
Doct. in l. si absentis. C si cert. peta. & pulchrè Barto. in l.
quo enim. in principio, ff rē rat. haberi. & ita procedat tex
in d. l. possessio quoque §. & si possessio. dum dicit quòd
vsucapio scienti competit. & in d. l. j. cum gloss. C. de ac
quiren. possess. Et miror quòd Alexand. & Doctor. in d.
§. & si possessio. nullam faciant mentionem de dictis Bar
tol. Imol. & Angel. in d. §. si sub conditione. Et credo
7 quòd ista fuerit mens ipsorum. † Et circa prædicta not
quòd

quòd quando testis deponit super titulo emptionis ad probandam præscriptionem, non est necesse quòd deponat de pretio, quia non inducitur principaliter ad probandum titulum. Ita singulariter decidit Bald. in l. j. C. de reb. ali. non ali. Refert, & sequitur Alexan. in l. sciendum. colum. iij. circa princip. ff de verbo. obligatio † Quid autem, si apparet de nullitate primi tituli confirmati, vel non apparet de titulo confirmato: an confirmatio præbeat iustum titulum præscribendi, vide per Panorm. in cap. dudum. colum. ij. vel iij. versi. sed quæro iuxta prædicta. de decim. Et faciunt plenè not. per Bart. in l. more. ff. de iurisdi. om. iudi. 8

SVMMARIA.

1 *Titulus ad iustificandam præscriptionem præsumitur allegatus ex cursu temporis requisiti ad præscriptionem.*

2 *Probando cursum temporis, & allegando titulum, præscriptio dicitur completa.*

3 *Cursus temporis non sufficit ad præscriptionem absque titulo.*

4 *Solennitas extrinseca, quæ in facto consistit, non præsumitur.*

5 *Titulus seu probatio obligationis an præsumatur seu inducatur per præstationem seu solutionem diuturnam.*

6 *Subditi possunt compelli ad faciendum ea quæ longo tempore facere soliti sunt.*

7 *Titulus præscriptionis an præsumatur ex sola patientia.*

8 *Conclusio quòd ex solo longi temporis vsu inducatur obligatio quomodo intelligatur & limitetur.*

9 *Titulus præscriptionis non præsumitur ex præstatione diuturna, seu ex cursu longi temporis, vbi ius commune resistat.*

10 *Titulus præsumitur ex patientia, si de patientis commodo & fauore tractetur.*

11 *Triginta anni requiruntur ad illam præscriptionem, quæ requirit mutationem status, vel subiectionem personæ.*

12 *Titulus nunquam præsumitur ex patientia longi temporis, vbi agitur de magno præiudicio.*

13 *Actionibus personalibus non præscribitur minori spacio xxx. annorum.*

14 *Titulus liberatorius præsumi potest ex cursu longi temporis.*

15 *Dos mulieris lucratur à viro per dissolutionem matrimonij contingentem culpa mulieris.*

16 *Cursu longi temporis præscribitur, vbi concurrit ius sanguinis, diuturnitas temporis, & multiplicata computatio rationis.*

17 *Silentium continuum inducere videtur remissionem in casu quo non petitur interesse.*

18 *Ostendens se per triennium soluisse tributum vel censum, præsumitur vsque retro posteà semper soluisse, nisi probetur contrarium.*

19 *Patientia lõgi temporis cum præstatione, vel sine, licet præsumptionem inducat, tamen allegari debet id quod ex tempore præsumitur.*

20 *Ex diuturna præstatione cum cursu longi temporis præsumitur titulus.*

21 *Diutina præstatio obligat in futurum: nisi constet eam non animo se obligandi factam vere, vel præsumptiuè.*

22 *L. cùm de in rem verso. quomodo limitetur in materia præscriptionis ex diuturna præstatione.*

23 *Præstatio non plùs debet operari quàm stipulatio.*

24 *Præscriptio non currit contra eum qui longo tempore soluit sine causa.*

25 *Præsumptio l. cum de in rem verso. quæ insurgit ex longa præstatione, non est iuris: quia probari potest contrarium.*

26 *Maior pensio soluta per errorem ab emphyteutis etiam per xl annos non obligat ad præstationem in futurum.*

27 *Titulus ex patientia longi temporis præsumitur allegatus, si nulla interuenit præstatio: & vbi tractatur de paruo præiudicio.*

28 *Solennitas mandati nunquam præsumitur per diuturnitatem longissimi temporis etiam per mille annos.*

29 *Mandatum patris præcedere debet ad hoc vt filius familias possit adire hæreditatem sibi delatam.*

30 *Pati etiam includit in se necessariò scientiam.*

31 *Obligatio seu titulus qui probatur acquisitus ex longa præstatione an causet præscriptionem.*

32 *Titulus non præsumitur, vbi tractatur de præsumendo titulo liberatorio ex sola patientia longi temporis.*

33 *Longum tempus, siue longa aut diuturna præstatio, quomodo intel-*

intelligatur.

34 *Ius vasallagij & subiectionis an præsumatur, vbi alicui quis longo tempore seruiuit præstando seruitia personalia.*

35 *Emphyteuta an præsumatur ille, qui diu tenuit rem tanquam emphyteuticam, & pro ea præstitit canonem debitum.*

36 *Tempus quantum requiratur ad præscribendum ius emphyteuticum.*

37 *Prælatus vel clericus qui diu tenuit beneficium an præsumatur canonicè institutus.*

38 *Ecclesia vel capella longo tempore fundata an præsumatur autoritate Episcopi fundata.*

Autoritas Episcopi requiritur in fundatione Ecclesiæ.

39 *Diuisio bonorum an præsumatur vbi duo fratres vel socij diu steterunt separati possidendo quilibet vnam partem. & numero 41.*

40 *Diuisio bonorum à minore facta tempore minoris ætatis sine curatore vel decreto iudicis an sit valida.*

42 *Argumentum à communiter accidentibus est bonum.*

43 *Probata diuisione præsumptiuè, sequitur quòd etiam sit probata redditio rationis præsumptiuè.*

44 *Diuisio bonorum non præsumitur vbi nulla in bonis separatis habetur proportio.*

45 *Argumentum de possibilitate actus ad ipsum actum non tenet.*

46 *Fratres instituti à patre hæredes, quorum vnus patitur alium longo tempore totam hæreditatem possidere, an ille posteà possit partem suam repetere: aut censeri debeat exclusus tacita repudiatione per tantam taciturnitatem.*

47 *Repudiatio à bonis non inducitur per diuturnum silentium.*

48 *Ius suum nemo debet per solam negligentiam amittere.*

DEcimò quæro. † Vtrum ex diuturnitate seu cursu temporis præsumatur titulus allegatus, licet non probetur, ad iustificandam præscriptionem. Gloss. not. in c. dilectio tua. in verbo offerre. xvj. q. iij. dicit quòd si quis probat cursum temporis requisiti ad præscriptionem, & allegat titulum, præsumitur titulus ex cursu temporis: *a* nisi præsumptio iuris sit contra eum. † Et sic pro- 1 2

a An titulus præsumatur ex patientia & cursu temporis, vide per Bertrach. in repertorio in verbo titulus. ver. titulus præsumitur ex

patientia. & vers. titulus præsumitur, licet non probetur.
bando cursum temporis, & allegando titulum, præscriptio dicitur completa. Et cum illa gloss. transit ibi Archid. Sed non est ita indistinctè intelligenda: quia diceret contra text. in l. Celsus. ff. de vsucap. & in l. nullo. C. de rei vendi. & in leg. diutina. & in leg. super longi. C. de præscript. longi tempo. cum similibus, vbi ad præscriptionem requiritur titulus verus, vel putatiuus causatus iusto errore, cum cursu legitimi temporis. Ergo solus cursus temporis non sufficit absque titulo vero vel putatiuo. Hinc dicit glossa notabilis in c. duo similiter. de offic. ordinar. quod præscriptio & consuetudo non causatur ex solo tempore, nisi habeant suos debitos comites. Et quòd titulus in dubio ex solo temporis cursu non præsumatur, firmat Bartol. in leg. cùm de in rem verso. colum. iij. circa princip. & circa fin. ff. de vsur. & Barba. consil. xlj. illud afferam. xj. colum. per iura præallegata. Et est ratio, † quia titulus est facti, & solennitas extrinseca, quæ in facto consistit, nec præsumitur, l. quæcunque. § pen. ff. de Publici. not. plenè in l. sciendum. ff. de verbo. obliga. Et ideò in hac quæstione conclusiuè distinguit mente Bartol in d. l. cùm de in rem verso. *a* colu. ij. &

4

a Ad materiam l. cum de in rem verso. vide Butr. in repet. c. peruenit. colum. ij. de censib. vbi tangit, an ex solo longo tempore acquiratur obligatio personalis: & latissimè materiam istam explicat ibi col. xv. versi. ad secundum principale. cum quatuor seq. referens & examinans dicta Bar. in d. l. cum de in rem verso maximè quantum tempus requiratur, & an sit alleganda causa specifica, & an sit allegandain libello, vel sufficiat, si postea allegetur, & an sufficiat allegare causam in genere, & an admittatur probatio in contrarium, & qualis sit præsumptio iuris in casu d. l. cum de in rem verso. & an sit iuris tantùm, vel iuris & de iure. vide ibi col. xviij. & iterum intel. illius l. & formam libelli reassumit colum. xix. & iterum quantum tempus requiratur, vt causa præsumatur, vide colum. xx. & ibi colum. xx. circa fin. an d. l. cum de in rem verso, locum habeat in rustico: & quando præstatio non est annalis, sed habet internalla maiora & prolixius tempus vt de triennio in triennium, an sufficiant decem anni cum tribus præstationibus.
vide

vide per Butri. in d. c. peruenit. colum. xxj. de censi. & vtrum in iuribus mixtis ex diutina præstatione vel vsu causa siue titulus præsumatur: vt in præstatione tributi, decimarum, & in electione de gremio alterius ecclesiæ, vide colum. xxij. vbi circa fin. dicit, quod quando agitur de magno præiudicio, vt de præscriptione corporalium, ex patientia longi temporis vel vsu non præsumitur titulus: nec pariter in vsufructu, quia est pars dominij. Sed in his quæ sunt leuis præiudicij præsumitur, vt in seruitutibus. Fallit prima conclusio, secundum ipsum, quando vltra pati interuenit præstatio: quia tunc etiam in his quæ sunt grauis præiudicij præsumitur titulus: vt si quis longo tempore tenuit rem emphyteuticam me sciente & patiente: vel vt vasallus per longum tempus seruitia præstitit: requiritur tamen secundum eum quod allegetur ius feudi vel emphyteuticum, & sic titulus præsumptus: mouetur per text. in leg. iuris emphyteutici & in l. fin. C. de fund. patrimo. lib. xi. Et quid si quis collegit pedagium per decennium, an præsumatur causa allegata, vide per Butri. in d. c. peruenit. colum. xxiij. circa fin. & sequ. & ibi quid si Rector parochialis ecclesiæ passus est decimas in ecclesia sua colligi ab alio per longum tempus, & quid in censu, & quid in iure eligendi, & quid in iuribus episcopalibus, an præsumatur titulus ex diuturnitate temporis: & an tempus confirmet titulum inualidum, tangit ibi colum. fin. Et ad materiam d. l. cum de in rem verso vide Panormit. in c. fin. de causa poss. & proprie. & Cæpol. in tract. serui vrba prædi. c. xx. colu. ij in fin. Et ad id quod dixi supra de pedagio, si quis collegit per longum tempus, an præsumatur tit. vide pulchrè per Ioan. And. in addi. ad Specu. in tit. de causa poss. & proprie. § quia verò. ver. quid de colligentibus.

versic. veniamus ad tertium passum. & versi. & ideo distingue & in l. j. §. fin. ff. de aqua plu. arcen. & in alijs locis, de quibus infra, secundum communiter Doctor. † quòd aut 5 quæritur an per præstationem siue solutionem diuturnam præsumatur titulus seu inducatur probatio obligationis: & communiter concluditur quòd sic, per text. in dicta l. cùm de in rem verso. cum glo. & ibi latè not. Bartol. & per text. in l. litibus. in princip. & ibi Ioan. de Pla. circa fin. j. col. & seq. colligens breuiter tria membra ex dictis Bar. vbi suprà, C. de agri. & censit. lib. xj. Et plenè Bar. in l. solent. §. j. ff. de offic. procon. & lega. Quæ conclusio pro-

procedit secundum Bartol. si agens non fundat simpliciter intentionem suam ex præstatione, sed ex promissione & titulo, & ad probationem promissionis seu tituli inducit & probat præstationem diuturnam allegando titulum & causam efficacem præcessisse: aliàs verò si fundaret intentionem suam ex solo cursu temporis, siue ex sola præstatione, vel allegaret causam inefficacem, non obtineret. Quia solus temporis cursus non est potens ad inducendam obligationem, nec ad inducendum titulum, vt latè per Bartol. in d. l. cùm de in rem verso. colum. j. & ij. circa med. ver. veniamus ad secundum. & in d. l. solent §. j. Not. plenè Felin. multa solito more cumulans, in c. cùm Bertoldus. colum. x. & xj. de re iudi. Et sequitur Alexand. consil. cxxiiij. super primo quæsito. j. & ij. colu. iiij.
6 volum. vbi per hoc not. decidit, † quod homines & subditi possunt compelli ad faciendum & præstandum dominis terrarum ea quæ longo tempore præstiterũt & quæ soliti sunt facere & præstare ex longæua consuetudine, si allegatur aliqua causa specifica & legitima, quãuis aliter de veritate ipsius non probetur. Et illud est valde elegans consilium pro nobilibus & dominis terrarum, qui consueuerunt percipere operas seu roydas & alia seruitia a subditis suis, & non possunt probare de titulo: quia sufficit quod probent præstationem diuturnam seu longam consuetudinem, allegando aliquem legitimum titulum, siue obligationem validam præcessisse, concurrentibus ta-
7 men his de quibus infra. † Aut verò secundo casu quæritur, an præsumatur titulus ex sola patientia, non interueniente aliqua præstatione: & tunc si tractatur de modico præiudicio, vt de inducenda vel præsumenda seruitute, præsumitur titulus ex cursu longi temporis, si allegetur. talis titulus præsumptus sufficit ad præscriptionem & acquisitionem seruitutis, licet sit seruitus discontinua: & sic ex cursu longi temporis cum allegatione tituli præsumitur legitimè constituta, secundum gloss. in d. l. cùm de in rem verso. in gl. magna, quæ ita procedit, & ibi plenè no. Bart. colum. iij. & est melior gloss. in l. seruitutes. in prin. in gl. magna circa fin. vbi latè no. Bart. Flori. & Paul.
de Cast.

de Cast.ff.de seruit.titu.generali,& ibi Paul.col.vlti. optimè declarat,& attestatur hanc esse communem opin. Cano.& Legist. Et has glo.sequitur etiam Bartol. in l.qui in aliena. §. j. circa fi.ff.de acqui.hæ.& ibi latè per Alexand. colum.fin.qui relatis varijs opinionibus tenet opi. gloss. & Bartol.

Eandem conclusionem firmant Albericus in l.ij.C.de seruitut. & aqua. & Angel. Are. in §. æquè.colum.v.vers. cautela.Instit.de actio.dicens, quòd ita communiter tenetur.Et latè Cæpo. in tracta. serui. vrba.præd.ca.xix.incip. octauò principaliter. colum. ij. qui etiam attestatur hanc esse communem opin.& quod semper vidit obseruari opin.gloss.in practica.Felin.in c.de quarta.colum. xiiij. & seq.vers.fallit secundò.de præscript. vbi diffusè tractat istam materiam,& refert hanc conclusionem esse communem,& latè examinat Alexand.in l.si certis annis. colum. penul.& vlt.C.de pact.concludens,relatis opi. omnium, hanc opin.esse veriorem, & quòd ista opi. seruaretur in practica:maximè propter authoritatem prædictarum gl. & refert,quòd pro illa consuluit,videlicet consi.lxviij.circa primum dubium.col.j.vel ij.versic. præterea potest. v. vol.vbi plura allegat. Aut verò & tertio casu tractatur de magno præiudicio, vt de præsumendo titulum translatiuum dominij siue habilem ad dominij translationem, puta emptionis,donationis,& alium similem: Et tunc nō præsumitur ex solo cursu longi temporis: Sed requiritur quòd probetur titulus verus, vel putatiuus iusto errore causatus:aliàs præscriptio non procedit,nec quæritur dominium vel præscribendi conditio. Tex.est in l.Celsus.ff. de vsuca.& in l.nullo.C.de rei vendi.Per quæ iura ita concludit Bart.in d.l.cùm de in re verso.col.iij.& in l.j.§.fin. col.pe.ver.contra hoc tamen dictum. ff. de aqua plu. arcen.& in sua q.incipien.mulier habens amplum patrimonium.colum.vlt.& in d. l. seruitutes dicens, quod in his quæ sunt magni præiudicij non habet locum l.cùm de in rem verso.sicut est in acquisitione dominij vel partis eius. Ex quo infertur quòd si possiderem rem tuam tanquam meam per longum tempus te sciente & patiente,

vel etiam vsum fructum eius qui est pars dominij, l.iiij.ff. de vsufruct. & posteà dicerem te mihi eam vendidisse vel concessisse, non probaretur per hoc venditio vel concessio. Sed in his quæ sunt parui præiudicij, sicut sunt seruitutes prædiales per quas non acquiritur dominium nec pars eius, procedit opi. gl. in d.l. seruitutes. vt est de mente Bar. vbi suprà, per tex. in l. si filius C. de pet. hær. & l. qui in aliena. §. j. ff. eo. tit. & in l. quam Tuberonis. §. sunt quędi. ff. de pecu. & per gloss. not. in simili in l. penul. C. commu. diui. vbi contra patientem præsumitur titulus diuisionis: quia est parui præiudicij, vt ibi not. Et ita declarat Pau. de Cast. in l. seruitutes. colum. fin. circa med. Et sic colligitur limitatio ad gloss. or. & communiter approbatam in d.l. seruitutes. vt procedat in seruitute prædiali: quia illa ex patientia & vsu long. temp. benè præsumitur constituta, siue præscribitur longo tempore, si titulus allegetur: cùm sit modici præiudicij. Sed locum non habet in seruitute personali, vt in vsufruct. quia ibi versatur magnum præiudicium, vt sentit Bar. in d.l. seruitutes. circa me. commen. ver. non obstant. l. cùm de in rem verso. vbi dicit quod in patiente idem est quod in faciente seu præstāte in his quæ non sunt magni præiudicij, hoc est in his in quibus non vertitur amissio dominij, per iura præalleg & in d.l.j.§.n. versi. contra hoc tamen dictum. ff. de aqua. plu. arce. & in d.q. mulier habens &c. colum. fin. Sequitur & declarat Cæpo. prout suprà in. d.c. xix. colu. ij. circa fi. in tract. ser. vr. prædio. & Are. in d. § æquè. colum. v Pau. de Cast. in d. l. si filius. circa me. per illum text. vers. & per istam l. dicit Bart. & Doct. communiter sequuntur, vt dicam infrà, quāuis ipse Bart. in d l. cùm de in rem verso. colum. iij. vers. sed mihi. dicat expresse contrarium, quòd in præscriptione seruitutis realis, vel etiā personalis vt vsufructus, ex diuturna patientia titulus præsumatur, & malè: quia hic tractatur de magno præiudicio, *a* cū vsusfructus sit pars do-

a Vide latiùs in ij. q. princ. secundæ partis quartæ principalis, versic. tertio limita. & plenè Butri. in rep. c. peruenit. colum. xxij. circa fin. de censi. vbi dicit quòd in casu no. per gloss. in leg pen. C. commu. diui. ex patientia præsumatur diuisio: & pariter in l. si seruus. & in

& in leg. qui in aliena. § i hic adductus, quia ibi agitur de modico præiudicio: Secùs si de magno, quia tunc non præsumitur, vt ibi per eum colum. xxiij. qui limitat hoc vltimum dictum in duobus casibus ibi per eum notatis, videlicet in possessione beneficiali, & matrimoniali: quia secundum eum ex longo tempore in his præsumitur titulus, licet agatur de graui præiudicio. ibi rationem assignat.

minij, vt prædixi: & declarant præfati Docto. & firmat Bald. in l. fi. C. ne de statu de fun. † Præterea prædicta conclusio gloss. communiter approbata debet intelligi & limitari quando apparet quòd ille vsus fuisset tanquam ex causa seruitutis sibi debitæ, aduersario sciente & patiente: Aliàs non procederet, si simpliciter de vsu probaret, vt per Alexand. in d. l. si certis annis. cir. fin. commen. post Sali. ibi in fi. Et idem firmat Alex. con. cviij. in causa & lite vertente. circa fin. ij. vol. vbi dicit quòd oportet vt fiat probatio ita qualificata, scilicet quod vsus est seruitute ex illa causa allegata per decem annos inter præsentes. & Felin. in c. de quarta. colum. xiiij. circa fi. versi. vel concorda. de præscrip. vbi respondent post Paul. de Cast. in d. l. seruitutes. colum. fin. motiuis contrarijs. Et hoc modo concordant contrariæ opiniones. Et ex his colliguntur duæ limitationes seu declarationes ad prædictam conclusionem vltimò relatam, quam Paul. de Cast. & Felin. vbi suprà, attestantur esse communem Cano. & Legist. & Alexand. præalle. cons. lxix. colum. ij. versic. præterea. v. volum. vbi latè comprobat. & de hac materia latiùs dicam in ij. parte iiij. partis principalis in materia præscriptionis seruitutum. Nunc generaliter limita totam prędictam doctrinam prout infra. † Primò limitatur prædicta doctrina ex mente Bart. vt non procedat vbi ius commune resisteret præscribenti: quia tunc nunquam præsumitur titu. ex præstatione diuturna seu ex cursu longi temporis: vt si vnus prælatus probaret se longo tempore percepisse decimas in parochia alterius: ex quo ius commune resistit. Sed tunc requiritur tempus, cuius initij &c. c. j. de præscript. in vj. iuncto cap. ad decimas. de restitutio. spolia. eodem lib. & l. competit. C. de præscripti. x x x. annorum.

Ita

Ita se ipsum declarat Bartol.in d.l.cùm de in rem verſ.co lum.iij.& in locis præallega.& in decimis ſentit Felin.in d.c.de quarta.colum.penult.verſic. conſidera ſecundò.& loquitur ſub dubio forte,quia ibi non meminit de Barto not.do.Iaſo.in d.l.ſi certis annis.prope fin. in xj.limi.po

10. nens aliud exemplum.† Secundò limitatur prædicta doctrina ex mente Bart.in d.l.cum de in rem verſ. col. iij.ut non procedat,vbi principaliter tractatur de præſumendo titulum ad commodum & fauorem patientis: quia tunc ex ſola patientia titulus præſumitur, licet præſtatio non interuenerit,& quamuis tractetur de acquiſitione domi nij vel partis eius per text.in d. l.ſi filius,C. de peti. hæred. quem Bart.& Docto.ibi.reputant ſingularem , & per text. not.in l.qui in aliena.in princi.verſicu.ſed ſi non adiecit. vbi Alexand.plenè tra.de intellect. illorum iurium,ff.de acquiren.hæred.Et text.in d.l. ſi filius.facit ſingularem dem Alexand. & per illum dicit plura notanda, con. lxxix.circa primum de quo quæritur.colum.ſed præm ſis omnibus non obſtantibus.j.volum.Et intelle.d l.ſi fi us.latè explicat d.Iaſo.in l.j.colum.v. C. qui admit. mitat quinque modis,& declarat Alex.in l.ſciendu lum.iij.vel iiij.verſic.item fallit ſecundum Angel. verb.obl.vbi limitat illum tex.procedere in terminis ſcilicet quando non tractatur principaliter de præiudic. alterius:quia tunc non ſufficeret longũ tempus decenn ſed requiretur tempus xxx.anno.per tex.not.qui non a bi ſecundum eum,in c.peruenit.in verbo xxx.annis.cum gloſſ.de empt.& ven.quem ad hoc ibi ponderat Imol. refert Alexand.ita tenere Pet.de Anch.con.cxxvij.ex con ſilijs excellentium doctorum.& Pau.de Caſt. con.xlvi in cauſa quæ dicitur.dicens,quòd eſt ſingularis limitat. ad d.l.ſi filius.Et idem firmat ipſe Alexand.conſil. lxxx præalleg. colum. ij. circa.fin. ver.fortificantur.j.volum refert Iaſo.in d. l.ſi certis annis.col.fin.in. v. limi. & la not.in d.l.ſciendum .colum.vj & vij.& in d.l.j. colum. in iij.lim.C.qui admit.vbi dicit,quòd Alexand in d.l.qui in aliena.in princip.colum. iij. ver. ſed contra prædicta tenet contra iſtam limitationem per d. l. ſi filius. vbi tra ctabatur

ctabatur de præiudicio patris, & propterea dicit Iaso. quod Alexand. in hoc fuit sibi contrarius. Sed ipse Alexa. ibi ver. sed responde. soluit hanc difficultatem, & respondet quòd in d. l. si filius. & in d l. qui in aliena. in princi. tractabatur de modico præiudicio: ideò tunc præsumitur consensus Et sic non est Alexand. sibi contrarius rectè intuenti, quicquid dixerit Ias. Et hanc limitationem seu declarationem refert & pungit Felin. dicens eam non elici ex text. in d. c. peruenit. quem ponderat in c. sicut. colu. xv. vel xvj. vers. secundo aduerte de re iudi. Et eam sequitur d. Fran. Cur. cons lxxvj. super motiuis colum. ij. circa me. Confirmatur ista limita seu declaratio Imol. & Alexan. ex no. per Bart. post antiquos, in l. litibus. C. de agri. & censi & in l. solent. §. j. circa fin commen. ff de offi. procon. & per Cy. & Bald. in d. l. si certis annis. colum. fin. & ibi refert Ias. colu. vlt. in vj. limi. † Vbi volunt, quòd quando agitur de obligando aliquē ad seruitium personale, putà ad ius vasallagij, vel subiectionis, tunc requiruntur triginta anni, licet etiam interuenerit præstatio: ex quo agitur de mutatione status, & subiectione personæ, & sic de maximo præiudicio, secundum Barto. vbi suprà & latiùs dicam in j. q. proximè sequen. Et intellect. d. l. si filius. excutit Alexand. in d. l. qui in aliena. circa fin. ij colum. vers. extra gl. & consi. cxiiij. viso & dilig nter considerato themate colum. penu. versi quartò comprobatur. iij. volu. & consi. xij. viso processu. colum. fin. iiij. volu. Qui vbiq; dicit, quòd in casu d. l. si filius. tractabatur de modico prẹiudicio. a & idem Alexand. consil ponderatis his. col penul. 11

a *Adde do. Franc. Curt consi lxxvj. super motiuis col. ij. circa med.*

circa prin. v. vol. vbi dicit quod illa iura non habent locū, vbi tractatur de præiudicio iuris dominij: sed alterius minoris. & fuit intellect. Bartol in d. l. cùm de in rem verso. colum. iij & in præallega. quæst. mulier habens amplum patrimonium. colum. vlti. vbi latè declarat, & Paul. de Cast. in d. l. si filius. Sequitur Felin. in d. c. sicut colum. xvj. versicul secundò aduerte de re iudi. firmans post Barto. † 12 quod nunquam præsumitur titulus ex patientia longi tẽporis, vbi agitur de magno præiudicio. & Iason in l. pri-

ma, colu. v. vt in quarta limitatio. C. qui admit. qui declarat post Bartol. vbi suprà, quomodo in casu dict. l. si filius, dicatur agi de modico praeiudicio filij: licet alij intelligant quod ibi tractabatur de modico praeiudicio patris, & non filij, vt per Alexan. in d. l. qui in aliena. colu. iij. vers. sed haec limitatio. Et etiam declarat Alexand. in d. l. si certis annis. colum. fin. Et videntur Barto. & Docto. variare circa intellect. illorum iurium: quia aliquando dicunt quod in l. si filius. tractatur de praeiudicio filij: aliquando de praeiudicio patris &c. & quod in d. l. qui in aliena. §. j. tractabatur de praeiudicio filij: & tamen rectè intuenti videtur vnus & idem casus d. l. si filius. & l. qui in aliena § j. respectu effectus, licet diuersificentur in facto. Nam vtroque casu commodum quaeritur patri, vt declarat Pau. de Castro in d. l. si filius. circa princip. Not. Bald in l j. colum. penult. versic. not. gl. C. de fidei commiss. dicit quòd in casu d. l qui in aliena. §. j. tractabatur de commodo patientis, non de incommodo: licet alij aliter dicant. Alium notabilem intellectum ad illam le. si filius. & l. qui in aliena. in princip. vltra Iaso. in locis praeall. posuit Alexand. consil. ix. viso themate suprascripto vol. lum. fina vers. non obstat, si diceretur. & melius vers. rest etiam aliter responderi. prope fin ij volum vbi dicit quod ideò ibi praesumebatur praecess. sic iussum patris ex illa diuturna patientia patris, quia pater allegat se iussisse filium adire haereditatem. Nam tunc praesumitur quod successerit, adeò quod patri acquiritur commodum & incommodum illius haereditatis delatae filio. Secùs, dicit esse, quando pater negaret se iussisse: quia tunc non praesumeretur in casu illius. l. cum simili. praecessisse iussum: licet interuenerit diuturnitas temporis, quia solennitas extrinseca non praesumitur, l. quaecunque §. pen. ff. de Publ. & refert Alexand. quòd sic fuit intellect. Salice. in d. l. si filius. vbi hoc voluit Salice. licet non loquatur tam late. j. quaestio. & dicit secus esse quandò pater ipse possedisset vt in casu d. l. qui in aliena § j. vbi idem sensit Alexan per Paul. de Cast. colum. vlti. circa med. declarans quomodo rei patientia allegetur contra patientem. Et secundum prae-

prædicta non videtur probari limitatio suprà relata, quæ elicitur ex verbis Bar. in d.l. cùm de in rem vers. col. iij. in d.l. si filius. per quam mouetur Bart. quia ibi non tractabatur simpliciter de mero comodo, vt sentit Bar. vbi suprà, sed etiam de præiudicio, licet modico, prout vult Bar. in eadem met l. cùm de in rem verso. & in locis præalleg. & communiter volunt Doct.

Procedit tamen proculdubio hæc limitatio: quia si præsumitur consensus ex patientia dicta rnr, vbi tractatur de modico præiudicio: tantò magis vbi agitur de commodo, per doct. Bartol. in l. quæ dotis. colum. penult. ff. solu. matri. Sed pro pleniori intellect. d.l. si filius. moueo dubium. Nam videtur, quòd ibi non tractaretur de aliquo præiudicio, sed de commodo tantum. Ita probat ille tex. in illis verbis, commodum acquisiuisse videtur. Et firmat Alexand. in l. ij. § voluntatem. circa princip. ff. solu. matri. & Bald. ante eum, licet non alleget, in d.l. j. colum. penult. versi. not dicit glo. alibi. C. de fidei commiss. Et sic probat limitationem Bart. suprà relatam. Ergo non procedit prædictus intellect. Bartol. & Doctor. quòd ibi tractabatur de præiudicio patris, quamuis modico. Vnde videtur secùs esse: quando hæreditas delata filio esset onerosa: quòd tunc non sit præsumendus consensus patris in casu d.l. a contrario sensu, iuncta doctrina Bartol. in d. l. quæ dotis. colum. penult. vbi concludit quòd facilius præsumitur consensus quando tractatur de fauore & commodo alicuius, quàm vbi tractatur de præiudicio suo. Illum intellect. sensit Bald. in d.l. si filius ad fin. & deinde reprobat per illam l. quia hæreditas in se habet commoda & incommoda: & ideo etiam si hæreditas esset damnosa, locum habet illa l. secundum Bald. per text. in l. si hæreditatem. ff. man. & ibi idem sentit Salic. circa med. com. versi. & hæc faciunt ad quæstionem. Et secundum istum intel. non erit simpliciter verum dicere, quòd ibi tractaretur de modico præiudicio: nec videtur procedere alius intel. Salic. & Alexand suprà relatus. Nisi dicatur, quòd ibi pater allegabat se inutile: quo casu sibi quæritur commodum & incommodum, vt ipsi dicunt. Vel dic

secundum Bald.no in l.ij C.de legi hære.quod in casu d. l.si filius agebatur principaliter de fauore patientis, videlicet de acquisitione: & ideo licet in consequentiam posset redundare damnum ex aditione hæreditatis damnosæ, tamen hoc non attenditur, per regulam leg. si quis nec causam ff si cert petat.ad quam plura not. Alexan. consi j.viso processu.colum.penult. vers.item respondeo. iij volum. & benè facit text. in l.j.ff de auto.tuto. licet Bart habuerit alium intel.ad illam l.in d.l. cùm de in rem verso.colum.iij & in d.q mulier &c. colum.fin. Et rationem d.l.si filius.assignat Bald in d.l. ij in fin.commen. C.de leg.hære. Alexa. in d.l. qui in aliena §.j circa princ.iij colum.& in d.l.ij §. voluntatem. circa prin. commen. Vel dici potest vltra Doct.quod ibi hæreditas poterat ita afferre commodum, sicut incommodum, ratione dubij facilius præsumitur consensus, per not. doctri. Barto. in leg quo enim in prin. ff. rem ra.ha. Et benè facit pro hoc intel tex.in l.si pater puellæ. C.de inoffic.test. & in l.de fideicom. C.de trans cum ibi not.in ratione sui. Et pondera, quod in casu d l.si filius.interueniebant duo: videlicet diuturnitas temporis, & longa possessio, vt ibi ponderat Bald & Alexand.in d.l qui in aliena colum.iij.circa principver præterea. Tertiò limitatur prædicta doctrina ex mente Bartol.in d.l.cùm de in rem verso.circa fin. iij. colum vt non procedat, vbi tractatur de præsumendo titulo liberatorio: quia tunc ex sola patientia longi temporis non præsumitur titulus, per l. libertis. §.j ff.de ali. & cib
13 lega. Et patet in omnibus legibus, quæ dicunt † quod actionibus personalibus non præscribitur minori spacio xxx.anno.l ij. C.de const.pec.cum concor. Secùs si cum patientia longi tempo.alia interueniant, vt in casu l. Procula. ff. de proba. De cuius intelle dicetur infrà. Fallit hæc conclusio, nisi agatur de liberatione lucri odiosi. vt vsura-
14 rij: † quia tunc ex cursu longi temp. præsumitur titulus liberationis, vt l. cum quidam §.diuus ff de vsur.& l.cùm post.in princip ff de iure dot Ita colligitur ex verbis Bar. vbi supra, & in l. quæ dotis colum. ij. ver opponitur de l. Procula. &c.solu.ma. Et intellect.d.§. diuus excutit Alex. consi.

consil.xvj.in præsenti consultatione.col.vlt.ver.nunc restat.& consil.lxuj.stantibus his.colum.iiij. versi.non obstat etiam quod alimentis præscriptum sit. iiij. volu. Et plenius Ro.cons.ccccxvij.in casu propositæ consultationis.colum.v.ver. secundo tamen vbi dicit quod ille text. loquitur in vsuris,quæ veniunt vt merum lucrum: Secùs autem in vsuris,quæ debentur tanquam interesse,vt in vsuris dotis propter supportata onera matrimonij dote nondum soluta:quia illæ non intelliguntur remissæ,licet maritus non petierit,& tacuerit per decennium. Et ibi facit Rom.conclusionem, quod sola temporis diuturnitas ad pręscriptionē non sufficiens,seu taciturnitas in non petendo debitum, non inducit remissionem debiti, per casum in d.l.libertis quos.§.j.Fallit in trib⁹ casibus secundū Roma.vbi suprà. Primò in debito odioso seu lucro pœnali:vt vsurario,d l cùm quidam. §.diuus. & licet Roma. non alleget,ita intelligit expressè Bartol. in locis prædictis,& sequitur Alexan.in præalle.consilijs,vbi etiam intelligit illum tex.in verbo longi temporis.loqui de decennio:reprobata gloss. quæ intelligit de triennio vel quinquennio.† Secundò fallit secundum Rom.in lucro dotis, 15
quam vir lucratur propter dissolutionem matrimonij cōtingentem culpa mulieris,vt est casus in leg. cùm post in princip.ff.de iure dot.† Tertiò fallit, quando concurrunt 16
hæc tria, scilicet ius sanguinis, diuturnitas temporis, & multiplicata computatio rationis,vt in casu no. in l. Procula.ff.de proba.& hæc tria requiruntur copulatiuè,vt locum habeat dispositio illius l.secundum gloss.& Barto.in d.l.libertis quos.§.j.& no.Doct.præsertim Are.in l. recusan.ff.de acqui.hær.Et plenè Alexand.consi.xlvj. visis & accuratè consideratis.in fin.j.vol.& consi.l.vj in præsenti consultatione.ad fin.iiij.volu.vbi benè explicat intel. d.l. Procula.† Subdit Rom.præal.consi.ccccxvij col. v.vltra med.quòd si vir per totum tempus durantis matrimonij tacet,quia non petit vsuras seu interesse dotis sibi non solutæ,ipsum silentium continuum inducit tunc tacitam ipsarum vsurarum seu interesse remissionem. Iste est text. sing.secundum Rom.iuncta gloss.ij.in l.vir vsuras. ff.de

 don.

don.inter vir.& vx.quæ ad hoc probandum alleg.com
anum text.l.j.cum oportet.§ sin autem res.C.de bon.qui
li.vbi si pater in vita sua non petiji vsumfructum bonor.
aduentitiorum filij sibi debitum,videtur remisisse.nec
redes patris possunt petere:sed Bar.in d l.quæ dotis.col.
videtur intelligere tex.in d.l.vir vsuras.quòd loquatur
vsuris quæ non petebantur tanquam interesse: sed tan
quam promissæ,certa quantitate expressa: & sic in luc
odioso,vt refert Alexand.præal.consi.lxiij.col.iij.vel
ver.similiter non obstat l.vir vsuras.iij.vol.vbi dat alic
intellectus ad illum no.text.secundum quos non pot
procedere prædicta conclusio Rom.in præal.consil.&
impugnat quandam opi.Bald.in quoda suo cons.vbi
nuit quòd maritus videatur remisisse vsuras seu interd.
dotis non solutæ tacendo per x an. Veruntamen non in
uenio,quicquid dicat Alexan.vbi suprà, quòd Bar.in d.
quæ dotis.faciat aliquā mentionem de tex.in d.l.vir vs-
18 ras.† Quartò fallit vltra Ro.in casu sing.l.quicunq;.C.d
ap pu.lib.x.vbi ille qui tribus annis proximis ostend.
soluisse tributū vel censum, præsumitur vsq; retrò po
semper soluisse,nisi probetur cōtrariū.&illum tex.asse
ibi reputat sing.Bar & dicit aureum Bal.in c.literæ adi.
dila & ita per illum tex. determinat gl.in emph quòd p
sumitur semper retrò soluisse, si probat de solutione tri.
annorū proximorū in l ij in gl.magna,C.de iure em.No
Ias.in d.l.si certis annis.circa fi.j col.ver.adde similiter.Et
illū not.tex.limita & declara,vt per Alex.cons.cvj.magn.
fice prætor col.j.circa fi & seq.iij.vol & pleniùs per.Ias.in
tract.de.emp.col.lxxiij & seq.vbi ponit,an procedat gene
raliter in quolibet qui tenetur ad annuam pensionē:& re
fert plures extollētes illum tex.Et eum multū exornat.Et
limitatur ille solennis tex.in d.l.quicunq;.vt procedat di
modo probetur de tribus solutionibus separatis quolibet
anno: secùs si esset facta vna apocha vel confessio simul
pro tribus,per Alex.in d l.quicunque. in apo.ad Bart.&
per Iason vbi suprà, & in l.si certis annis.colum.ij in prin
cip.C.de pac.† Et not.quòd licet ex patientia longi tem
19 poris cum præstatione vel sine aliquando insurgat præ

sump-

ſumptio iuxta prædicta: debet tamen allegari id quod præſumitur ex tempore, vt titulus, vel conſenſus: Aliàs non reſultaret præſumptio, ex eo quod fuit allegatum, licet probarentur extrema, ex quibus inſurgit, ſecundum Paul. de Caſt. in dicta l. ſi filius. per l. ſi adulterium cum inceſtu. §. ij. idem Pollio ai. ff. de adult. & per doctri. Barto. in l. cùm quid. colum vlt. ff. ſi cert. peta. Et ibi latè not. Iaſo, colum. penult. & vlt. Et plenè Felin. in cap. cum ordinem. colum. penulti. de reſcrip. Alex. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. colum. vij. ff. de re iudic. Et in terminis notat Bald. in dicta l. ſi certis annis. & ibi refert Iaſon colum. fina. in iiij limita. C. de pac. & Paul. de Caſt. in d. l. qui in aliena. §. j. & fuit de mente Bartol. ibi circa princip. vbi Alexand. not. colum. penult. ver. extra gloſſ. Felin. in c. de quarta. colum. fina. circa princip. verſic. & iſtis addendum. de præſcriptio & hoc vitia Alexand. & Moder. expreſſè ſenſit Bartol. in d. l. cùm de in rem verſo. colum. ij. circa ſi. ver. veniamus ad tertium. & colum. j. in ij. opin. licet Bald. in d. ij. C. de legi. hæred. dixerit contrarium, & malè, & plenè dicetur de hoc in repetitio. l. Celſus. in iij parte. Prædicta doctrina cum tribus principalibus limitat. ſuprà relatis elicitur ex verbis Bartol. in dicta l. cùm de in rem verſo. colum. iij. verſic. ideò diſtingue. & in l. j. §. fina. ff. de aqua pluuia arcen. & plenius in ſua diſput. incip. quædam mulier colum. vlt. vbi principaliter diſtinguit an tractetur de magno vel modico præiudicio ad præſumendum titulum ex curſu temporis contra patientem. & ſequitur Felin. in d. c. ſicut. colu. xvj. verſi. ſecundo aduerte. de re iu. & latè Iaſ. in l. j. colum. v. in iiij. limit. C. qui admit. & plenè not. Alexand. in d. l. ſi certis annis. colum. penult. & vlt. C. de pac. vbi Iaſo plura cumulat ad materiam d. l. cùm de in rem verſo. ff. de vſur. & limi. duodecim modis, & in §. præiudiciales. in tribus vlt. col. Inſtit. de actio. ſed non ponit claram & perfectam doct. Vnde ex omnibus præmiſſis, vt clarior habeatur doctrina circa diffuſam & intricatam materiam d. l. cùm de in rem verſo, facio infraſcriptas breues concluſiones. † Prima concluſio eſt: Quòd vbi interuenit diuturna 20

præstatio cum cursu longi temp. præsumitur titulus, vt ex prædictis apparet. & hæc non distinguit, an tractetur de modico vel magno præiudicio, vt apertè sentit Bart. in locis præal. & Paul. de Cast. in d. l. si filius. circa me. & expresse vult d. Anto. de Butr. in rep. c. peruenit. col. xx circa fin. de censi. istam conclusionem limita principaliter & vtiliter tribus modis & longè pleniùs quàm refert
21 d. Iaso. vbi suprà, vltra quem addam multa † Primò limita, vt non procedat, vbi constare posset aliquem soluisse non animo se obligandi verè, vel præsumptiuè: puta per protestationem, vel aliter. Quia tunc diutina præstatio non obligat in futurum. Ita not. limitat Bal. in l. fin. C. ne de stat. defun. sequitur Alexand. consil. cxc. maturè digestis ad fin. ij. vol. Et est ratio, quia illa præsumptio, quæ insurgit ex longa præstatione, non est iuris & de iure: sed recipit probationem ad oppositum, vt infrà dicetur. Vel appareat saltem per aliquas præsumptiones, quòd præstatio facta fuerit non animo obligandi, sed gratis. Vnde si quis prætendit titulum donationis, non probat ipsum virtute d. l. cùm de in rem verso. Quia præsumptio iuris est in contrarium, quòd nemo velit donare & iactare suum l. cùm de indebito. ff. de proba. secundum Bald. no. in d. l. fin. per gloss. ord. in l. solent. § fin in gloss. fin. ff. de offic. procon. Refert hoc vltimum & sequitur Iaso. in d. l. si cer-
22 tis annis prope fin. commen. in xij. limi. † Secundò limita. d. l. cùm de in rem vers. cum materia procedere, dummodò capituletur & probetur per actorem, quòd singulæ præstationes dicti longi temporis factæ fuerunt ex causa & titulo allegatis in libello, in quo debet in specie allegari & exprimi causa valida a tituli & obligationis talis

a *Quòd hoc casu debeat allegari causa specifica & legitima præstationis in libello, vt præsumatur titulus allegatus, latè firmat Alex. consi. cxxiiij. i. colum. iiij. volum.*

annuæ præstationis. Ita singulariter limitat Sali. in d. l. si certis annis. in j q. & clariùs in d. l. cùm de in rem verso. in j & iiij. q. vbi dicit, quòd hoc erit difficilis probationis. & pulchrè refert & sequitur Alexand. consi. cxiij. super primo dubio. j volu. vbi multum eleganter declarat intelle.

d. l. cùm

d.l.cùm de in rem verso.cum materia,& illud consilium omnino vide. Et Ias. succinctè & in confuso in d.l. si certis annis.col iiij.circa fin.in ij. limi. & vltra eum Alexan. consi.cviij.in causa & lite vertente inter dominos.circa fi. ij.vol. & consil.lxxv.visis & ponderatis.col.iij.circa fi.iiij. vol dicens istud esse de mente Bart.in d.l. cùm de in rem verso.colum.fin.vbi dicit hæc verba: Sed si non soluisset simpliciter, sed respectu certæ causæ: verbi gratia, pro laborerio, quod teneo à te domino meo, vnum par caponum:tunc præsumitur titulus etiam pro futuro tempore, quatenus teneat laborerium: & cogetur ad soluendum: sicut in l.nostra,dicit Barto pro tempore,quatenus teneo sortem,cogor ad præstationem vsurarum. Ad idem l. litib.C. de agri.& censi. Et eodem modo apparet,quod non præsumitur vasallus, nec titulus vasallatus: nisi aliqua contemplatione soluisset. Et sic intellig. leg. solent. in fin.ff.de offic.procon. Hæc sunt verba Bartol. ex quibus apparet, quod Bartol.vult,quod præstatio fuerit formis, & facta contemplatione certæ causæ, vt obliget in futurum.

Et hanc limitationem seu declarationem refert & sequitur Feli.in c.causam quæ colum.iij.versi. sed aduerte, quia oportet quod allegans titulum de præscrip. & ibi restringit, vt nō procedat quando probaretur de tanto tempore cuius initij memoria non extat. Quia tunc non est opus quod quis probet præstationem fuisse factam ex illa causa allegata,contra Alexand.in d. cons. lxxv. Et fuit de mente Barto.in d. l.cùm de in rem verso. colum. ij. Et vltra Feli hoc voluit Panorm. consil. xciiij. videtur primò circa fin j.col ij.vol.& in c.fin. col.ij de causa possess. & proprie. Et istam materiam ante Salicet. licet nullus alleget,sic declarauit Bald in terminis, in §. si quis per triginta.col. ij. versi & hoc modo. in tit.si de feu. fue.controuersia.vbi dicit,quod l.cùm de in rem verso locum habet in præstatione formi,id est,facta inserta causa: Secùs in informi:quia non debet plus operari præstatio quàm stipulatio:quæ non valet sine causa,l ij.§ circa ff de excep doli.† Item quia legum præsumptiones non adaptantur ad 23

ea quæ habent in certam formam erogationis. Alleg. ad hoc text. in l. Scio. ff de an. leg. & ibi sequitur Alu. formaliter referens verba Bald. col. j & idem sensit Albe. de Ro sa. vltra præfatos Doct. in suo diction. in verbo præscrip
24 tio. in versi. an currat præscriptio. vbi dicit † quod non currit præscriptio cõtra eum, qui longo tempore aliquid soluit sine causa, per l. litibus C. de agri. & censi. Et sic innuit expressè, quod præstatio debet esse formis & cum causa. Et ratio potest esse, licet præfati Doct. non dicant quia aliàs si non constat præstationem fuisse formem, & factam ex aliqua legitima causa, præsumeretur facta in dubio ex curialitate seu vrbanitate: quo casu nunquam currit præscriptio, nec tunc habet locum d. l. cùm de in rem vers. vt not. Specu. in titul. de præscrip. in iiij. parte, col. fi versic. hoc etiam not. Et not. Inno. & Cano. in c. cum Ecclesia Sutrina. de causa possess. & propric. & est glo. ordin in l. solent. §. fina. ff de offic procon. in gloss. fin. quæ dicit, quod id quod fit gratis non debet ad necessitatem deduci: & inducit ad quæstionem de rustico, qui aliquid præstitit aliquamdiu, &c. Et dicam in v. q quartæ partis quartæ princip. huius tract. Tertiò not. limita d. l. cùm de in rem verso. cum materia, vt procedat dummodo non probetur de contrario, secundum Cyn. in d. l. si certis annis. in x. q. Bald & Paul de Cast. in l. ij. C. de dot. promiss. Ioan. Andr. in c. fin. de causa possess. & propric. Et est de mente gloss. & Archi in c. seruitium xviij. quæst ij. Et voluit do. Anto in c. peruenit colum. xviij. de censi. Et pulchrè sequitur Alexand. præallegat. consil. cxiij. vlt. colum. j. volum. refert Iaso. in d. l. si certis annis. col. fin. in princip. in iij. limit. Vltra quem ad. in gloss. in c. fin. in gl. magna vltra med. de consuet. & ibi But. Cæpo. in tracta. serui vrb
25 prædio. c. xix. col. iij. vbi dicit, † quod præsumptio d. l. cũ de in rem verso. quæ insurgit ex longa præstatione, non est præsumptio iuris & de iure, quia potest probari contrarium: vel per confessionem partis, faciendo positiones de nõ titulo: aut probando, quod solutum fuit per errorem, vel ex falsa causa, seu rem aliter se habere: vt per Alexan. not. præallegat. consil. cxiij. colum. vltim. vers. pro confirma

firmatione prædictorum. j. volum. vbi determinat not. 26
† si emphyteuticæ fiue homines subditi soluerunt nedum per decem, sed etiam per xxx. & xl. annos maiorem pensionem vltra modum in inuestituris descriptum, quod non possunt cogi ad soluendum in futurum: quia per tenorem inuestiturarum constat de contrario, & quod maior pensio fuit soluta per errorem: quod est bene notandum. Quarto limita prędictam conclusionem, vt non procedat quando tractaretur nedum de magno, sed de graui & maximo præiudicio: vt de mutatione status, & subiectione personæ. Quia tunc licet præstatio interuenerit, non sufficeret longum tempus: sed requiruntur xxx. anni, secundum Bartol. in l. solent. § j. circa fin. commen. ff. de offi. procon. & in l. litibus. C. de agric. & censi. & plenius dicam in j. q. proximè sequen. Quintò limita d. l. cum de in rē vers. cum materia, vt procedat dummodo præstationes factę per decennium fuerint separatæ: & sic vbi pręstatio fuit annua. Secùs si fuerit facta vna solutio pro decem annis vel pluribus, secundum Cyn in d. l. si certis annis. & Cyn & Bald. in l. ij. C. de dot. promis. Bartol. in l. eum qui. ff de an. leg. & not. Iaso. in d. l. si certis annis. co lum. ij. circa princip. Secunda principalis conclusio est: † 27
Quòd si nulla interuenit præstatio, præsumitur titulus allegatus ex patientia longi temporis, vbi tractatur de modico præiudicio, vt de præsumenda seruitute. Et ita procedit gloss. ordin. in d. l. seruitutes. cum ibi not. Et idem, si tractetur principaliter de mero commodo & fauore patientis, per l. si filius. cum ibi not. C. de peti. hære. & plene dixi suprà quod ista conclusio est communis, vt latè patet ex præmissis. Tertia conclusio est: Quòd ex sola patientia cum cursu longi tẽporis non interueniente præstatione aliqua non præsumitur titulus allegatus, vbi tractatur de magno præiudicio, vt communiter concludunt Bart. & Docto in d. leg. cùm de in rem verso. & in l. si certis annis, & in locis præalleg. Hanc conclusionem limita, vt procedat vbi solum intercessit spacium longi temporis x. vel xx. annorum. Secùs si intercessisset spacium longissimi temporis xxx. vel xl. annorum: quia tunc pręsumitur

tur titulus, licet tractetur de magno praeiudicio alterius & ita procedit text. reputatus singularis cum glo. in c. peruenit. in verbo triginta annis de empt. & ven. & ibi no. Imol colum. iij & Alexand. in l sciendum. colum. iiij. ff de ver obli. & in terminis decidit do. Fran. Curt. consil. lxxvi super motiuis. colum. ij. circa med. adducens plura & latè retuli supra. Et comprobatur ex his quae dicentur in q. proximè s. q Praedictae omnes cõclusiones generaliter limitantur, vt non procedant, vbi probaretur de cõtrario: quia ista non est praesumptio iuris & de iure, vt plene
28 dixi suprà. † Secundo generaliter limitantur, vt non procedant in praesumenda solennitate mandati: quia solennitas mandati nunquam praesumitur propter diuturnitatem alicuius temporis etiam per mille annos, non adhibita distinctione an tractetur de commodo vel incommodo, magno vel modico praeiudicio. Istud fuit not. dictum Bald. in l. ij. C. si ex fal. instru. & in l j. C. de re. alie. non alie. & ibi Salic. Quod sequitur Alexand. in l. sciendum colum iiij. ve. si. vnum tamen sciatis ff. de verbo. obligat & in d. l qui in aliena. in princip. colum iij & consi. j ponderatis his. vlt colum. circa fin iiij volu. Felin. in d. c. sicut. colum. xvj. vers. sextò aduerte. de re iudic. vbi hoc dictum nouiter limitat duobus modis. Sed illud impugnat Iaso. in d l. sciendum. colum. ij. circa princip. versi. sed aduerte. & in l j. colum. v in ij. limi. C. qui admit. dicens quòd, licet nemo contradixerit, putat contrarium per text. cui nunquam vidit bonum responsum, in d. l. si filius. C
29 de peti. haeredi † vbi ad hoc, vt filius familias possit adire haereditatem sibi delatam, oportet quòd praecedat mandatum patris, l si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. haeredi & tamen ex diuturnitate temporis decem annorum praesumitur mandatum praecessisse. Sed videtur facilis responsio: quòd ibi tractabatur de modico praeiudicio, vt late declarat Barto in praeallegat. disputa. incip. mulier habens amplum patrimonium. in tota vlti colum quem sequitur Felin. in d c. sicut. col xvj. & saepè dixi Et sic istud dictum Bald. videtur duntaxat procedere, vbi tractaretur de magno praeiudicio: Secùs si de modico. Vel potest aliter

ter dici, quòd in casu d.l. si filius.interuenerat scientia & patientia patris, vt per Bart. in dicta l.cum de in rem vers. col.iij.vbi expressè intelligit in duobus aut tribus locis, quia ibi interuenit patientia diuturna, præsertim in vers. videtur &c. Et clarè notant Salicet.& Pau. de Cast. in dicta l.si filius. Et plenè Alexand consi.ix supra allega.volum.colu. iij.volum. Si enim interuenit patientia in casu dictæ l. vt dicunt Barto.& omnes, ergo & scientia. † Quia patientia 30
necessariò includit scientiam, l.quotiens.la.ij.ff. de seruitut. generali. Per quem tex. sic dixit dom. Anto de Butr. in c.peruenit.colum. v.circa finem, de censi. Et patientia facit præsumi mandatum, l. qui patitur ff. manda. Notat plenè Bartol. in l.quæ dotis. colum. penult. & vlti. ff.sol. matrimo. Sed dictum Baldi procedit, quando non apparet de scientia & patientia. Quo casu mandatum nunquam præsumitur per mille annos. Et ita intellige hoc dictum procedere, & satis hoc vult Alexand in consi.ix proximè allegato, colum.fin. Veruntamen istud dictum Bal. latissimè impugnat per plura domi. Franciscus Curt. in præallegato consil lxxvj. super motiuis, vers. sed præmissis non obstantibus per quatuor colum. referens plura de præsumptione insurgente ex antiquitate temporis, quæ non prosequor. Not. plenè Felin multa cumulans in d. c. sicut colum.xv. cum v. seq de re iudi. latè tractans, an & quando solennitas extrinseca, siue ea quæ consistunt in facto, præsumantur ex diuturnitate siue antiquitate tēporis. Nihilominus hoc dictum videtur communiter approbandum & tenendum cum prædictis declarationibus. † 31
An autem obligatio seu titulus qui acquiritur, seu acquisitus probatur ex longa præstatione, causet præscriptionem: Et an ille, qui percepit præstationem annuam, dicatur in possessione, vel quasi illius iuris: declarat Bart. in d. l.solent. §.j. colum. vlti.versic. iuxta hoc quæro. Facit tex. in l litibus cum ibi no. per Bart. C de agrico. & censi. & in c.querelam & ibi latè not Can. de elect. Et not. plenè & vtiliter Feli. in c.cùm Bertoldus. colum. x. circa finem, ver. perceptio pensionis & colum.xj. de re iudica. Et illa l.cum de in rem verso.cum materia, locum habeat in iustitiis,

ftricis,no. Alexand. confil. l.in causa & lite vertente.a.
fo v.volu. dicens quod in rustico requiritur tempus xx.
anno. & alleg. Spec. ita tenere. Sed hoc non est verum, v
larè per Ias. in d. l. si certis annis. colum. penult. versi. te
r. ò extende. qui concludit, quod illa l. cum de in rem ve
so. locum habet in rustico & in muliere. & videtur mag.
communis opi. vt apparet ex ibi not. & ita tenet Bar. in
l. cùm de in rem verso. colu. iij. circa med. versic. item g
videtur dicere. Et secundum hanc opin. consuluit Ale.
ibi contrarius, consil. cxxiiij. super primo quæsito. j. volu.
82 & attestatur eam veriorem. † Tertia principalis conclu
sio est in hac materia: Quod vbi tractatur de præsumen
de titulo liberatorio, ex sola patientia longi temporis m
præsumitur titulus, per l. liberis. §. j. ff. de ali. & ciba. leg.
firmat Bart. in d. l. cùm de in rem verso. col. iij. circa fin.
in l. quod dicis. colu. ij. ver. opponitur de l. Procula. ff. d
lu. no. nisi concurrat tempus sufficiens ad præscriptio
nem, vt ibi per Bartol. & in d. l. cùm de in rem verso. co
lum. ij. versi. venia mus ad secundum passum. Fallit in tr
bus casibus no. per Ro. consi. cccccxvij. in casu proposito
consultationis. col. v. versi. secundo tamen. quos supra re
83 tuli ad extensum in iij. princi. limit. doctrine Bar. † Et not
quod in proposito longum tempus, siue longa aut diutur
na præstatio, intelligitur de x. annis, per text. in l. si cùm fi
dei commissoria. §. Aristo. ff. qui & a qui. & Instit. de vsu.
cap. in princip. ver. & ideo. No. gloss. & Docto. in rub. C.
quæ sit longa consue. Et in terminis firmat Alexand. in l.
sciendum. colum. iij. vel iiij. ff. de verbo. obli. dicens quòd
diuturnitas in proposito accipitur pro longo tempore. i.
decennio, vt per gloss. & Doct. in d. l. si filius. C. de peti. he
redi. & plenè no. Fel. in d. c. sicut, colum. xv. circa fin. ver.
& primo adhære. de re iudicata.

Nunquid autem subsequens præstatio confirmet titu
lum nullum. Dic vt plenè per Bar. in d. l. cùm de in rē ver
so colum. ij. ver. veruntamen quia iste passus. & per om
nes Doct. in l. si certis annis. C. de pac. vbi excutitur plenè
intellect. casus singularis l. j. C. de fideic. maximè per Ia.
colu. j. circa fi. & ij. ponentem octo limitat. ad illam l. re

præ-

prædicta inducuntur in specie ad plures not. quæstio. † i t 34
primò, quid si aliquis seruiuit alicui longo tempore tanquam vasallus præstando seruitia personalia, an præsumatur ius vasallagij & subiectionis. I[r]ibus est conclusio: quod ex quo hic tractatur de subiectione personæ, & de mutatione status, & consequenter de graui & maximo præiudicio: non sufficit longum tempus decem annorum: sed requiruntur triginta anni *a* Ita Bart. in dicta leg.
a Vide ple. de hac q. d. Iac. de S. Geor. in suo tract. de ho. col. .. & q.
solent. §. j. ad fin. com. ff. de offi. procon. & in d. l. hubus. circa med. ver. ex prædictis apparet. C. de agric. & censit. & ibi sequitur Ioan. de Pla. col. ij. circa princi. cum conc. adduct. per Ias. in d. l. si certis annis. vbi idem tenere Cyn. & Bal. colum. vlt. in vj. limit. Eandem conclusionem latè firmat idem Ias. in tract. iur. emphy. colum. xxxij. versi. quartò quæro. Et bene faciunt quæ suprà dixi per c. peruenit. cum ibi not. de emptio. & venditio. Et not. quòd per talem longissimam præstationem non præsumitur quis vasallus, nec titulus vasallatus: nisi aliqua contemplatione soluisset. Et sic oportet, quòd præstatio fuerit facta contemplatione certæ rei & causæ. ita not. declarat Bar. in d. l. cùm de in rem verso. circa fin. cōmen. Refert & sequitur Alexand. consi. cvij. in causa & lite vertente. circa fin. ij. volu. & ibi Barto. colu. vlt. videtur sentire, quòd tunc sufficiat tempus x. annorum. Sed communis opin. est in contrarium, quod requirantur xxx. anni, vt ex prædictis apparet. Et in hac q. vide quæ dixi in viij. q. secundæ partis quartæ principa huius tracta. † Secundo prædicta faciunt ad q. quid si quis diu tenuit rē tan 35
quam emphyteuticam, & pro ea præstitit debitum canonem: an præsumatur emphyteuta. Quam q. tangit gl. not. in l. ij. in gl. magna ad fi. C. de iure emphy. & ibi latè not. Iason in suo tract. iur. emphyt. colum. xxxij. & ante ipsum Alexand. in l. qui in aliena. in princ, l. colum. iij. versi. item inferebat hic Angel. ff. de acquirend. hære. & consil. lxxix. circa primum de quo quæritur. colum. iij. versi. ad idem. j. volum. Felin. in c. sicut. col. xv. de re iudica. Et ex ibi not. apparet, magis communem cōclusionem esse,

quod si quis diu possedit rem vt feudalem, vel emphyteuticam, præsumitur concessionem rei emphyteuticæ vel feudalis in perpetuum solenniter præcessisse: & inducit. præscriptio concessionis feudi vel emphyteusis respectu priuati: sed respectu Ecclesiæ non præsumitur facta concessio emphyteusis nisi vsq; ad tertiam generationem secundum formam §. empyteusim. in Authen. de non ali. vt per Alexand. in d. l. qui in aliena. & firmat latè Iasin. in tract. iur. emphy. colum. lxxxij. versic. sextò quæro. & sic licet Alexand. non alleget, vbi concludit, quod emphyteusis Ecclesiæ præscripta non extenditur vltra tertiam generationem, licet emphyteusis priuati præsumatur perpetua, & plura adducit. Et ad propositum plura notat Fel. in c. cùm Bertoldus. colum. xj. circa fin. & sequen.
36 de re iudi. † Sed est dubium quantum tempus requiratur ad præscribendum ius emphyteuticum. Bartol. in l. competit. per illum text. C. de præscript. xxx. vel. xl. an. & gl. d. l. ij. in fin. videntur velle quod requiritur tempus xxx. vel xl. annorum, vt præsumatur contractum emphyteuticum præcessisse, siue ad præscriptionem iuris emphyteutici. d. Ant. de But. in c. peruenit de censi. tenet quòd sufficit tempus decem annorum, & sequitur Alexand. in consil. cxiij. viso. & diligenter considerato. circa fin. iij. vol. vbi refert sic tenere Bald. in duobus locis. Sed Iaso. in tract. iur emphy. colum. lxxxj. refert communem opinionem esse cum gloss. & Bartol. quòd requirantur triginta vel quadraginta anni ad præscriptionem iuris emphyteutici. Contrariā partem, quòd sufficiant decem anni, pluribus autoritatibus firmat Felin. in d. c. cùm Bertoldus. colum. xj. circa fin. & sequen. Vnde pro concordia videtur distinguendum: quod aut quæritur, an possit præscribi contra aliquem tanquam contra emphyteutam vel tanquam contra colonum, si per longum tempus præstitit pensionem, vt ex hoc præsumatur emphyteuta, vel colonus, ita vt in futurum possit compelli ad soluendum tanquam emphyteuta: & tunc sufficit longum tempus: licet sit secùs in vassallo: quia ibi agitur de mutatione status personæ, quæ non mutatur ex diuturna præstatione, secundum Barto. in...

hcibus

litibus.per illum tex.C.de agri.& censi.Et ita procedat decisio Bald.in leg. j. post.med. C.de fideicom.& in l.j.colum.ij.ff.de re.diui. Sic etiam procedant decisiones allegatæ per Felin.in d.c.cùm Bertoldus.& not. per Alexand. in preallegatis consilijs. Si vero quæratur ècontra, an aliquis præscribat ius emphyteuticum, ita quod presumatur contractus emphyteuticus præcessisse contra dominum, si diu possedit rem tanquam emphyteuticam: & tunc requiruntur triginta vel quadraginta anni, vt vult gloss. in d.l. ij.C.de iure emphy. & Bart.in l.competit.C. de præscript. xxx.anno.cum concor.adduc.per Iason.in d.tract.iur.emphyt.colum.lxxj. Et hæc distinctio colligitur ex ibi not. & colum.seq.versicu.quarto quæro. licet prædictæ distinctioni videtur contrariari decisio Bal.in d.l.j.colum.ij.circa fi.versic.pone quidam.vbi determinat quod sufficit decennium ad presumendam rem emphyteuticam, quando quis soluit Ecclesiæ censum pro quadam re tanquam emphyteutica: siue agat, siue conueniatur à soluente, quem fortè Ecclesia negat emphyteutam, secundum Bald. ibi. Vel dic.quòd aut loquimur respectu soluentis: & sufficiunt decem anni. Aut respectu tertij: & tunc requiruntur triginta anni, vt latè per Ro præalleg.consil.cxxvij.posito quod dominium.vbi ad hoc allegat Spec.in titu. de loca. §.nunc aliqua.versic.liij.& versic.lvij.& alia plura, maximè Ioan.And.c.qui ad agendum.de reg.iur.in vj. Et quòd sufficiat solutio decem annorum respectu Ecclesię, cui soluitur pensio pro aliqua re tanquam emphyteutica, nisi probetur contrarium, firmat Paulus de Cast. in l.sicuti.§. sed si quæratur.vltra med. capit.commen. versicul. & per prædicta patet.ff.si ser.vend. † Tertiò præmissa faciunt ad 37
not.q. Vtrum Prælatus, vel clericus qui diu tenuit beneficium, præsumatur canonicè institutus. Et sic an ex cursu longi temporis præsumatur titulus, & canonica institutio in beneficio, quæ est necessaria vt licitè teneatur, c.j.de regul.iur.in vj. Hanc q.latè examinant Hostien. Io. And.& omnes Cano.in c.illud.& ibi latè not.Feli. de præsump.& Alexand.præalleg. consi.lxxix.iiij.colum. j. volu. secundum Bartol.inter c... Alexan.consi.vlt.clemen

tissimi Dei. iiii. colum. iij. volum. vbi quàm plura circa præsumptionem surgentem ex diuturnitate temporis. Et plene Felin. in d. c. sicut. colum. xv. & xvi. de re iud. Dic vt ibi copiosè per eum, qui ponit plures declarationes.
38 † Quartò præmissa faciunt ad not. q. Vtrum Ecclesia, vel capella, longo tempore fundata, præsumatur fundata authoritate Episcopi, sine qua non est licita fundatio, c. nemo. de consecra. dist. j. Arch. ibi decidit quòd sic. & sequitur Barba. præallega. consil. vlt. adducens plura, & consil. xxx. sapienter scribitur. col. viij. ij. volu. & Iaso. in d. l. Multis annis. circa princip. iij. colum. non allegans prædicta consilia. & plenè not. Felin. in d. c. sicut. colum. xv. de re iudica.
39 † Quintò præmissa faciunt ad not. & vtilem. q. quæ quotidiè contingit: Quid si fratres vel socij steterunt diu separati, possidendo quilibet vnam partem, an præsumatur facta diuisio: & sic titulus diuisionis ex cursu temporis. Istam q. decidit gloss. notabi. & reputata singularis l. penulti. C. commu. diui. quæ dicit quod si quilibet illorum possidit partem propriam per decem annos inter præsentes & viginti inter absentes, & solus subiuit onera in illa parte, & solus sensit commodum, verisimile est diuisionem fuisse factam, argu. d. l. cum de in rem verso. & eam ibi sequitur Bartol. & mandat perpetuo notari, & sequuntur Barto. Bald. Angel. & alij in l. qui in aliena. in princip. ff. de acquiren. hæred. Paul. de Cast. in l. si filius. circa med. commen. C. de peti. hæred. Iaso in l. si certis an. colum. vj. versic. sexto facit. C. de pact. Roma. consil. in puncto proposito. & consilio cccc x viij. in coq. quæritur. vbi dicit illam gloss. ordin. & Alexand. in pluribus consilijs infrà relatis in limitatione illius gloss. & zi. in consil. clxiiij. visa bulla Benifacij. colum. vltima prope fin. qui attestatur prædictam gloss. esse communiter approbatam. & d. Philip. Decius consil. lxxix. & pri... nui. in iij. & vlt. dub. & ad eam dat plures remissiones antiquas domi. Iaso. in §. quædam. colum. xj. in antiqua
40 pressione, & vij. vel viij. in noua, instit. de actio. † Et gloss. pulchre sequitur Bal. consil. cl. proponitur quod nor. j. volu. dicens quod illa est gl. ordin. vera & communis

muniter approbata, per quam decidit no. quod si minor diuisit bona cum fratribus suis tempore minoris ætatis, sine curatore vel decreto iudicis, quo casu diuisio non valet, præsupposito si erat pubes quod non iurauerit ad formam autl. sacramenta, &c.l. p. n. a. t. C. de prædi. min. ir. o. & l. f. si communis n. de n. b. co. Tamen si post maiorem ætatem tacuit per decem annos, possidendo pro diuiso, censetur inducta tacita & solennis diuisio, ad. o quod non potest amplius retractari. Et dicit Bal. o. d. Aud. st. melius fundamentum, quam illud quod alicui facit dam per leg. fin. C. si maior fac. quæ habet varios intellectus. † Prædictam gloss. sequitur etiam Pau. de Cast. consil. xciij. non 41
sequendo ordinem circa med. in antiq. consilijs, vbi plus singulariter determinat, quod n. dum præsu natur facta diuisio, quando fratres vel socij fuerunt separati & diuisi per longum tempus, sed etiam ex taciturnitate tanti temporis, si nunquam fuit petita redditio rationis, præsumendum est, quod omnia in dicta diuisione fuerunt inter eos terminata, & ratio hinc inde reddita. Alias credendum non esset, quod tanto tempore tacuissent, vel quod diuisionem fecissent. Mouetur per l. Procula. ff. de proba. iuncta gloss. in d. leg. penul. C. commu. diui. quam dicit ord. & communiter teneri. Et est valde notabilis decisio: quia sæpè contingit de facto, quando non sunt confecta instrumenta diuisionum, nec constat quod fuerit reddita ratio inter fratres vel socios: sed longo tempore quilibet possedit partem suam, & steterunt separati: & postmodum alter frater vel socius petit sibi reddi rationem de fructibus & alijs administratis ab altero fratre vel socio, qui forte in solidum administrauit bona, fructus percepit, durante communione, nec aliquam quit rationem de redditione rationis. Et cum hæc quæstio hoc anno de facto mihi occurrisset, consului quod præsumeretur reddita ratio, per d. l. Procula. & iuxta consilium Pauli supra relatum. Et adducebam aliud motiuum, videlicet quod secundum communiter accidentia antequam fratres vel socij perueniant ad diuisionem, solent fieri inuicem calculationes, & reddere computum de datis & receptis, & diuisa

tere quis eorum remaneat debitor, iuxta modum tra-
42 tum in l.cum seruus.ff.de condi.& demon.† Et à comm-
niter accidentibus bonum est argumentum, gloss. not.
l.neque natales.C.de proba.quæ dicit quod si sunt duo
lia, quorum vnum non est sine altero, vel raro esse sol
vno probato probatur & reliquum. & eam sequunt.
Bald.& Salicet.ibi,& Alexand.in l.non hoc.iiij. no. C.
de cogna.vbi latè Ias.colum. v.ij.& iij.limita. Et addu-
Alexand. aliam gloss. in l.cum dotem. cum ibi not.
Bal.C.de iure doti.dicens quod lex presumit pro eo quo
43 communiter & frequenter accidit. † Ergo probata div-
sione præsumptiuè, eo quod socij vel fratres steterunt lo-
go tempore separati possidendo quilibet partem, vt co-
muniter tenetur, sequitur quod etiam est probata præ-
sumptiuè redditio rationis, quæ est seu esse consueuit p-
ambula diuisionis, & sine qua raro fieri solet diuisio, p
44 illam glo.† Nunc limita no.dictam gl.ordi.in d.l.pen.
C.com.diui.communiter approbatam, vt procedat qu-
do partes essent æquales, seu quando esset in partibus pr-
portio, quæ posset ad æqualitatem diuisionis adaptari. Se-
cus si in illis rebus separatim possessis nulla esset propor-
tio, seu debita cõgruitas partiũ, sed magna disproportio:
quia tunc non præsumitur diuisio, argu. l. cùm de inde-
bito.ff.de proba.Ita not.declarat & limitat illam glo.Bal.
in d.l.pen.& ibi sequitur Paul.de Castro, & Alexand.co-
sil.xxv.attentis narratis in themate.colum.iiij.versic.c-
firmo.v.volum.vbi dicit quòd illa gl.non procedit, si
alijs coniecturis comprehendi vel præsumi potest quo
fratres seu socij non habuerunt animum diuidendi: q-
tunc nõ præsumitur facta diuisio, licet ita separatim pos-
sederint per longum tempus: vt si portiones quas sepa-
tim possederunt erant valdè dispares & male conuen-
tes.Cum Bald.etiam tenet Felin.allegans plures Doct.
qui sequuntur, in c.sicut.colu.xiiij.vel xv. versi.hanc ta-
tiam.de re iudi. Comprobatur ista limitatio vrgenti f-
damento: quia ratio propter quam præsumitur facta di-
sio in casu posito per gl.in d.l.penult.est: quia ibi tracta-
tur de modico præiudicio, vt declarat Paul.de Cast.in l.
filium

filius. circa med. C. de peti. hæred. & latè Bartol. *a* ante cũ

a Vide Bart. in l. solent. §. 1. colum. vlt. circa prin. ff. de offic. procon. vbi assignat aliam rationem ad illam gloss.

in præallegat. q. mulier habens amplum patrimonium co
lum. vlt. & in d. l. cùm de in rem verso. colu. iij. & Iaso. in l.
j. colum. v. in iiij. limi. C. qui admit. quæ ratio cessat, vbi
resultaret magna disproportio: nam tunc verteretur ma-
gnum præiudicium alterius partium, & non modicum. I-
deo non debet eo casu induci præsumptio diuisionis, ces-
sante ratione modici præiu. l. iij, l. adigere. §. quamuis. ff.
de iure patro. cum conco. Contrariam opinionem tenuit
Sali. in d. l. penulti. relata opi. Bald. in versicu. quidam Pe-
rusini. dicens quod credat gloss. ibi simpliciter esse veram,
quam tenent Bal. Bartol. & cæteri patres nostri communi-
ter. [illegible] sequitur Alexand. sibi contrarius, consi.
xc[illegible] lo & d[illegible] laborioso processu per totum, secun-
do vol. vbi latè comprobat illam gloss. & eam simplici-
ter tenet, concludens quod non attenditur disproportio,
& consil. ij. [illegible] processu causæ principalis. ad fi. iij. vol.
Et Areti. in §. fin. Instit. de soci. tenens cum Salicet. quod
illa gloss. indistincte procedat. Et inuehitur contra delapi
dantes partem suam, qui postea reuertuntur ad peten-
dam diuisionem ab alijs fratribus: quia non debent audi-
ri secundum eum, quando steterunt longo tempore sepa-
rati, & quilibet separatim possedit vnam partem, per il-
lam glossam data inæqualitate. Mouetur: quia licet par-
tes sint inæquales: tamen alter frater vel socius potuit re-
cipere compensationem in pecunia. Sed illud motiuum
non videtur bonum, nec concludit. ✝ Non enim sequitur: 45
Potuit recipere, ergo recepit, l. non hoc cum ibi not. C. vn
de cog. & l. ad probationem. la. ij. C. de probatio. vbi Bald.
not. quod probatio nunquam concludit per possibile:
sed debet concludere per necesse vel probabile. Tamen
quia, vt prædixi, ista præsumpta diuisio insurgit ex diu-
turnitate temporis, quo separatim fratres vel socij pos-
sederunt, ita demum, si tractetur de modico præiudicio,
secundum Bartol. & communiter Doctores in locis
præallegatis: ergo vbi agitur de magno præiudicio cessat

ista præsumptio. Concludo igitur, prædictam limitationem Baldi, tanquam veram & communem, esse tenendam consulendo & iudicando. Hinc infertur, quod vbi resultat magna inæqualitas, quia res quas ego possedi valeant longe plus, quam illæ quas tu possedisti, non præsumitur diuiso ex separata possessione longi temporis vnde potest peti, quod diuidantur æqualiter. Ita dicit Paul. de Cast. in d. l. penult. C. commu. diuidun. † Sed
46 præmissa faciunt ad notam quæstionem: Pone, quod erant duo fratres, à patre hæredes instituti, vel qui successerant patri ab intestato: vnus ipsorum altero sciente & patiente in solidum possedit omnia bona paterna, & fructus percepit longo tempore, puta decem vel viginti annis: modo alter petit partem suam. Quæritur nunquid possit [illegible] ex eius tacita repudiatione, ex quo passus est fratrem in solidum omnia bona paterna possidere tanto tempore. Hanc quæstio. attingit Bald. in [illegible] cet. in princip. commen. C. de iure delib. & iure [illegible] & tandem concludit, quod non sit exclusus, nec videatur tacito repudiasse. Eandem conclusio. tenent Ang. Imo. Alex. et communiter Doct. in l. [illegible] ff. de acq.
47 rer. hered. vbi determinant, † quod si soror habeat hæreditatem communem cum fratribus, & diu steterit quod non petiit portionem suam, sed passa est ipsos fratres suos totam hæreditatem possidere: si aliud non interuenit, non inducitur repudiatio per diuturnum silentium, & concordant ea de quibus ibi per eos qui referunt quod fuit decisio Barto. licet in lecturis communiter non inueniatur. † Comprobatur ista conclusio vltra prædictos
48 Doc. per id quod not. Bartol. in l. [illegible] ff. de offic. procon. vbi tradit [illegible], quod sola negligentia quis nunquam amittit ius suum: nisi vbi in iure reperitur expressum, per text. not. in l. in fi. [illegible] de [illegible]. Et huius decisionis duplex ratio potest assignari. Prima est: quia hic tractatur de magno præiudicio & de amissione dominii: Ergo non debet ex sola patientia diuturna præsumi titulus remissionis, per ea quæ latè supra dicta fuerunt circa materiam l. cùm de in rem

ver

verso. ff. de vsur. Secunda ratio est: quia hic resultaret præsumptio tituli ius donationis: quo casu non habet locum d. l. cum de in rem verso. cum materia, ex quo militat præsumptio iuris in contrarium, quòd nemo præsumitur donare, vt not. decidit Bald. in l. fin. C. ne de statu defunct.

SVMMARIA.

1 *Sententia iudicis an præbeat iustum titulum præscribendi.*
2 *Sententia iudicis præstat causam præscribendi, si sit nullitas ignota, & in bona fide lata.*

VNdecimo principaliter quæro, † an sententia iudi- 1
cis præbeat iustum titulum præscribendi, ita, quod
facta restitutione ex ea transferatur vsucapiendi vel
præscribendi conditio, etiam si restitutus non sit dominus: vi-
de casum in l. Pomponius. §. si is cui. ff. de acqui. poss. & ibi
not. Bart. & Doct. † Quid autem in sententia nulla, an 2
præstet causam præscribendi. glo. no. in c. si sacerdotes. xvj.
q. iij. in glo. magna vltra med. tenet quod sic: dummodo
quis ignoret eam nullam, & sit in bona fide. quod dependet ex no. in cap. d. quarta. de præscriptio. & in l. Celsus.
vbi dicam, ff. de vsucapio.

SVMMARIA.

1 *Titulus generalis pro suo quo casu sufficiat ad præscribendum.*
2 *Titulis quibus poterat defunctus præscribere, ijsdem potest hæres.*
3 *Præscribens rem, videtur eam ex titulo, quo præscripsit, habere.*
4 *Præscriptio procedere potest ex pluribus causis, seu titulis.*
5 *Titulus conditionalis non prodest ad præscriptionem ante conditionis euentum.*
6 *Præscriptio procedere potest ex titulo etiam reuocabili.*
7 *Præscriptio non procedit ex titulo simulato.*

DVodecimo quæro. † Vtrum generalis titulus pro suo, 1
de quo est gloss. magistra. in rub. ff. pro suo. aliquo
casu sufficiat ad præscriptioné. istam q. tangit Bald.
in. §. si quis per triginta. colum. fin. in titu. si de feu. fue. contro. vbi pulchrè dicit quod aliquando ipsa proprietas habetur loco tituli ad præscribendum, vt not. Guil. de Cu. in l. si quis emptionis. in ij. q. C. de præscri. xxx. anno. vbi

etiam dixit quod aliquando dominus præscribit tit. pro suo: & ponit talem casum, vt refert Bald. Quidam præscribit contra dominum: postea cecidit à possessione: & reuersa est possessio ad dominum. Nam dominus ratione proprietatis præscribit titulo pro suo: nec est necessarius alius titulus. Requiritur tamē etiam bona fides hoc casu, secundum Bald. qui subdit, quod ista quæstio est vtilis etiam in materia feudi: quod dominus possit è contra præscribere contra præscriptorē ex sola proprietate sine alterius tituli adeptione. Nam non præscribit, secundum Bald. vtile dominium: sed eius amotionem, & consolidationem proprietatis. Et quando titulus pro suo sufficiat ad præscribendum, dicetur plenius in l. Celsus vbi gloss. & Bar. in
2 ff. de vsucap. † Et not. pro complemento materiæ tituli, quod hæres potest præscribere iisdem titulis, quibus poterat defunctus, Sozi. consi. cclix. colum. penult. vbi alleg. Pau. de Castr. consi. cclxxxviij. visa supra scripta facti narra-
3 ratione. † Item, quod præscribens rem videtur eam habere ex titulo quo præscripsit, non ab eo contra quem præscriptum, vt est casus not. in l. si extraneus, & ibi Bart. ff. de don. inter virum & vxorem. & in l. qui alie-
4 ff. de donatio. causa mor. † Item, quod potest præscriptio procedere ex pluribus causis seu titulis, secundum gl. & communiter Doctores, in l. iij. §. ex plurimis. per illum text. ff. de acquiren. possessio. Et ibi Alexand. in prin. vltimum assignat vtilitatem, videlicet: quod si quis incepit vna causa possidere, & superuenit mala fides: poterit incipere possidere ex noua causa bona fide: & ita præscribitur, vbi ex prima causa non præscripsisset de iure Canonico, secundum quod requiritur continua bona fides,
5 c. fin. cum ibi not. de præscriptio. † Item not. quod titulus conditionalis non prodest ad præscriptionem ante conditionis euentum, leg. ij. §. si sub conditione. ff. pro empto. sed titulus purus, licet resoluendus in euentum conditionis bene causat præscriptionem, l. ij. & l. iiij. ff. de in diem
6 adiectio. † Et sic ex titulo reuocabili procedit præscriptio, vt est casus in l. si alienam. ff. de dona. causa mor. Et dixi suprà in ij. quæstiò. posui, quot modis accipiatur titulus

in iure

in iure, & allegaui duas gloss. iuris ciuilis, adde meliorem gloss. de iure in cap. dudum. ij. in verbo intitulatam. de electio. quæ in proposito dicit, quod dicitur titulus omnis causa acquirendi dominij: vt titulus pro emptore, pro donato &c. & qui aliquem talem habet titulum, habet causam præscribendi: & ponit omnes significationes huius nominis. Et qui sint tituli habiles ad dominij translationem, vltra ibi allegata, enumerat tex. melior de iure in l. iij. §. genera. ff. de acquiren. poss. † Addo etiam, quod præ 7
scriptio nō procedit ex titulo simulato: sed ex vero, vt est casus in l. fin. ff. pro donato. Et dum dixi supra in iij. quæstio. quod potest quis præscribere rem suā reuocabiliter per l. in bello. § si quis seruum. ff. de capt. addo gloss. in l. in accessione. ff. de diuer. & tempo. præscrip.

VEnio nunc declarata materia tituli ad materiā bonæ & malæ fidei: & sic ad secundum principale requisitū in præscriptione: & per cōsequens ad secūdam partem huius tertiæ partis principalis. Hanc materiam bonæ & malæ fidei latè tradunt Bald. & Angel. in l. super lōgi. col. ij. & iij. versic. dixi secundo. C. de præscriptio. long. tempo. & Bart. in l. Celsus. colum. iiij. ff. de vsucapio. vbi reseruo dicenda ea quæ non dicam hic ad materiam pertinentia, maximè qualiter probetur, aut quādo, & ex quibus præsumatur bona vel mala fides. Hic vero solum attingam ea, quæ conferunt ad fundamenta & declarationem materię, & quæ ibi non habentur. Et in hac parte tractabo etiā permixtim de titulo, quādo exigatur in præscriptione vel non: & in quo differant in hac materia præscriptionis ius Ciuile, & Canonicum.

SVMMARIA.

1 *Bona vel mala fides quid sit: & quis dicatur bonæ vel malæ fidei.*

2 *In materia vsucapionis licet quis non putet sed dominum esse, tamen est bonæ fidei si tradentem credidit esse dominum.*

3 *Malæ fidei præsumitur, qui contra iura mercatur, vel contrahit. Mala fides interuenisse præsumitur, vbi iuris ordo, vel solennitas debita fuit omissa.*

4 *Titulus non sufficit iusta causa putandi non subsistente.*

5 *Vendens rem tanquam procurator alterius, si de mandato non apparet, emptor praesumitur quod emptor sit in mala fide.*

6 *Bona fides requiritur aduersus eum contra quem praescribitur.*

7 *Medium est dubitare inter bonam & malam fidem.*

1 QVaero igitur primò, † in hac secunda parte tertiae partis principalis: quid sit bona vel mala fides: & consequenter quis dicatur bonae vel malę fidei possessor. a Breuiter dico, quod bona fides dicitur ignorantia

a *Qui dicatur malae fidei possessor, Panormitan in c. graue. de restit. spoliat. not. gloss. Bartol & Doct. in l. ex diuerso ff de rei vend. Cyn. & Doct. in l. certum. C eodem titu. Ioan. de Plat. in l. quemadmodum versic. l. vlt. not. C de agric. & censit. Panormitan consil. lxxvij in vlt. dub. i volum. Et quomodo probetur bona vel mala fides, not. plenè Bartol in l. Celsus colum. iiij. circa fin. & sequen. & ibi latè dicam ff de vsucapionib. & Panormit consil. lxxx... colum. Ang. in consil. clx alias clxij. pro decisione. Et quis dicatur esse in bona fide per d. Philip. Fran. post gloss. in c. possessor col. penult. de reg. iur. in vj. & per Alberic. de Rosa in suo Dictionario in verbo praescriptio. ver. sine possessione & ibi, an dubitans dicatur in bona fide, vide per d. Philip. Franc. post gloss. in c. possessor colum. penultim. de regulis iur. in vi & per Alberic. de Rosa in suo Dictionario in verbo praescriptio. ver. sine possessione. Et ibi an dubitans dicatur in bona fide: & quid si praelatus habet malam fidem & Ecclesia siue capitulum bonam, vide ibi versic. quid si quis dubitat.*

rei alienae seu iuris alieni: & è cōtrà mala fides sciētia vel notitia rei alienae. Et sic bonae fidei possessor dicitur, qui se possidere ignorat alienū: Malae fidei verò, qui scientiam habet rei alienae. Ita dicit text. not. cum gloss. in c. si virgo. xxxiiij. q. ij. & est bonus text. in l. bonae fid. i. ff. de ver. signific. vbi dicitur quod bonae fidei emptor esse videtur, qui ignorauit rem alienam esse: aut eum, qui vendidit, putauit ius vendendi habere. Ad idem est text. in l. si existimans. & ibi not. Bartol. ff. pro solu. not. gloss. Panormita. & Cano. in c. si diligenti. colum. iij. versi. secundo gloss. quaerit. de praescript

script.& plenius Pan.in c. possessor. circa princip. de reg. iur.in vj.declarans per exempla.

Ad idem adduco bonum text.in l.si quis fundum. ff.de acquir.poss.vbi expresse dicitur quod mala fides est scientia *a* rei alienæ. Et declarat Bartol.in l. furtum. §. fundi. ff.

a Quod per scientiam indicatur mala fides, adde bonum text. in l. item veniunt § petit. in.ff de peti hæredi.

de vsucap.dicens quod ille, qui scit rem ad se non pertinere, dicitur habere malam fidem, vt ibi, & in l.eam quæreba tur.C.vnde vi.vbi dicit text.quod oës scire debent, quod suum non est, hoc ad alios modis omnibus pertinere. Bonã fidem vero secundum Bart.habere dicitur, qui domini cogitatione possidet. *b* Allegat l.manifestissimi. C.de furt. &

b Et propterea dixit B. ld. in l. cum res. colum ij. C.de probatio. quod non procedit præscriptio absque animo præscribendi: quia alias præscr. bons esset in mala fide. Adde Panormi.in capitu consultatio nibus de iure petrona.

corrupte, quia voluit allegare text. in l. apud antiquos.in verbo domini cogitatione.C.de fur.& ibi not. Bartol.in ij. not.dicto. quod re incidit in idem cũ eo, quod est dictum supra, vt dixit Bartol. in d. l. si existimans. † Quod tamen limita & declara, vt per not.in l.ij.§. sed si sub conditione circa med.commen.versic. oppono quod isto casu. ff.pro empto.vbi dicit, quod in materia vsucapio. licet quis non putet se dominum, tamen est bonæ fidei si credidit dominum esse tradentem, per duo iura, quæ allegat & ibi sequuntur Angel.& Imol. Et dicit Azo in summa, C.de vsucapio empto.col.iij.versicu.quid est bona fides.quod bona fides est, quòd quis credat tradentem esse dominũ, vel habere ius distrahendi, per text.in d.l.bonæ fidei emptor. † Et qui mercatur vel contrahit contra iura, præsumitur in mala fide, seu dicitur non habere bonam fidem, c. qui contra iura de regu.iur.in vj.& l.quemadmodum.C.de agri.& censi.lib.xi. Hinc est, quod mala fides præsumitur interuenisse, quando solennitas fuit omissa, & ordo debitus non fuit seruatus. gloss. not. in l.j. in verbo mala fide. quam ibi not. Bartol. in fin. com.C.de fide instrumen.& iure hastæ fisc.lib.x. Et ista est præsumptio iuris & de iure:

ex quo

ex quo sciens mercatur. Ita singulariter dicit glo. fin. in d. l. quemadmodum. Ex quo sequitur, quod non admittitur probatio in contrarium, vt ibi no. Ioan. de Pla. colum. fin. prope fin. versi. & not. Quam regulam pulchrè declarat Calde. consil. iiij. sub rubri. de præscrip. Et ideò error iuris circa validitatem tituli non inducit bonā fidem, sed malam in vsucapionibus & præscriptione longi tempo. l.

4 nunquam. in princip. & l. si fur. §. j. in fin. de vsucapio. † Ex quo not. quod non solum dicitur malæ fidei, qui scit vel scire debet rem non esse vendentis: sed etiam qui credit eam esse vendentis: tamen scit, vel scire debet venditionem vel contractum non valere: quia titulus non sufficit non subsistente iusta causa putandi, l. Celsus. ff. de vsucapion. Et error iuris non est iusta causa: ita dicit Paul. de Castro in dicta l. nunquam. per illum textum. Et qui putat se non posse vsucapere vel præscribere, cùm possit errando in iure: dicitur malæ fidei: & nō vsucapit, vt est casus in dicta l. si fur. §. j. & sic potius inspicitur hoc casu quod est in opinione, quàm quod in veritate: Aliquando contrà. De quo dic, vt habetur in l. ij. §. si sub cōditione. ff. pro emptore. vbi Bart. circa hoc tradit distinctionem. Et [illegible] xit Bartol. in l. cùm vir. ad fin. commen. ff. de vsucap. [illegible]

5 fert Alexā d. in l. qui in aliena. in princip. colum. iii. vers. plus dixit. ff. de acquiren. hære. † quod si quis vēdidit tanquam procurator alterius, nisi appareat de mandato semper præsumitur quod emptor fuerit in mala fide. Sed Bartol. vbi supra hoc non dicit, licet forte possit elici verbis suis, dum innuit, quod talis venditio non causat Publicianam vel præscribendi conditionem, nisi confirmetur ratihabitione vel successione: quo casu trahitur retrò quo ad dominium, si ille, cuius nomine vendidit, vel cui iste, qui vendidit tanquam procurator, successit, [illegible] dominus: alius quo ad Publicianam & prescribendi conditionem. Contrarium tamen firmant Angel. & Imol. in d. l. cùm vir. circa fin. com. dicentes, quòd si cōtraho cum aliquo tanquam cum nego. gesto. quia scio eum non habere potestatem vendēdi: Ideò interim sum in mala fide antequàm dominus ratum habeat: & sic interim non vsucapio.

capio. Sed quando contraho cum aliquo vt procuratore, qui asserit se procuratorem, sui ductus iusto errore: & sic videor esse in bona fide, & per consequens habere vsucapiendi potẽtiam, per not. in l. Celsus. ff. de vsucap. Et dicit Imo. quod hoc etiam satis videtur fuisse de mente Bartol. 5
si ponderetur. † Et not. quod bona fides requiritur aduersus eum contra quem præscribitur: non aduersus soluentẽ seu causa solutionis. Et ideo licet quis recipiat scienter indebitum, tamen præscribit aduersus dominum: si ibi soluatur pecunia, vel res aliena: quia dicitur bonæ fidei respectu veri domini, ex quo credit soluentem vel tradentem dominum. Ita dixit not. Bartol. in l. indebiti. §. sed si 7
nummi. in ij. oppo. tertiæ partis, ff. de cond. inde. † Addo quod inter bonam & malam fidem est dare medium, scilicet non bonam fidem, quæ cadit in dubitantem. tex. est cum gloss. in l. iij. §. genera. in verbo non bona. ff. de acquiren. possess. & in l. i. C. illo eod. titul. not. Bartol. in d. l. furtum. §. fundi. ff. de vsucapio. & latè Ias. in d. §. genera. colũ. ij. & iij. in vj. not. Potest etiã ista non bona fides aliquãdo cadere in ignorantem, vt in eo qui acquisiuit per procuratorem ante notitiam, & per eum possidet, vt declarat Alexan. in d. §. genera. colũ. ij. Et dicit no. Bald. in c. vigilanti. colum. ij. de præscrip. quod vbi non est bona fides nec mala, potius præsumitur bona, per text. sing. secundũ eum cum gl. parua, in l. eius qui in prouincia. versic. quod si stipulatus. ff. si cert. peta. Et quomodo debet intelligi illa conclusio, quod in dubio præsumitur bona fides, l. penul. & ibi not. C. de euict. declarat not. Dyn. per modum distinctionis in d. c. qui contra iura. & plenè dicã post Bart. in repetitio. l. Celsus. in tertia parte, ff. de vsuca. vbi latè traditur, ex quibus, & quando præsumatur bona vel mala fides.

SVMMARIA.

1 *Dubius possessor an sit bonæ vel malæ fidei.*
2 *Dubitatio superueniens, quòd res sit aliena, non interrũpit præscriptionem inchoatam.*
3 *In dubio nemo tenetur ius suum indiscussum relinquere.*
4 *Dubius & ignorans æquiparantur.*
5 *Medium est dabile inter scientiam & ignorantiam.*

Secun-

1 Ecundo quæro in hac secunda parte: † vtrū ille qui dubitat censeatur esse bonæ, vel malæ fidei possessor: & cui extremorum applicetur istud medium. glos. & in nouiss. c. si diligenti. & in c. fin. de præscrip. tenent, quod dubius dicatur potiùs bonæ quam malæ fidei. † Ex quo infe-
2 runt, quod superueniens dubitatio, quod res sit aliena, non interrumpit præscriptionem inchoatam etiam de iure Canonico, secundum quod exigitur continua bona fides vsque ad præscriptionem completam, d. ca. fin. & infrà dicetur. Sequitur Bald. in l. naturaliter. colum. circa fin. versicu. & ex hoc dico si quis cœperit dubitare. ff. de vsucapio. dicens, quod ab initio talis non præscriberet, quia non habet bonam fidem, licet non habeat malam: sed ex post facto talis titubatio non nocet, quia requiritur, quod firmiter credat se malæ fidei possessorem, vt extinguatur siue interrumpatur præscriptio. & sequitur Panormi. in d. ca. fin. colum. penult. versi. tertio gloss. quærit. & plenius Felin. colum. ant. penul. & per. attestantes hanc opin. esse communem, & d. Alexand. in d. §. genera. colum. ij. in ii. not. & ibi latè d. Iaso colum. ij. & iij. in vj. not. referens etiam post Alexand. quod ista opin. est communis, quam comprobat tribus m... & plene discutit hunc articulum. Et principalis ratio est,
3 † quia in dubio nemo tenetur ius suum indiscussum relinquere, l. illud. ff. de peti. here. Et quod à principio requiratur bona fides, & non sufficiat medium inter bonam & malam, tenet etiam Bart. in l. sed si lege. §. scire. circa fin. ff. de pet. hær. Hunc articulum late examinat Imo. & tenet communem in repe. d. c. fin. colum. iiij. versi. an aūt præambula. de præsc. † Nec obstat, si dicatur quod dubius & igno-
4 rans æquiparātur, l. fin. C. de condi. ind. Et sic videtur quod dubitans, an res sit aliena, ita dicatur habere bonā fidē, sicut ignorās rem alienā. Nā responsio patet ex no. per gl. in d. l. fi. quæ dicit quod quantu ad illā materiā conditionis indebiti non est differencia inter ignorantiā & titubationē, siue ignorantem & titubantē: Sed bene quo ad alia, vt in gl. magistra. in rub. ff. de iur. & fac. igno. de quo per Iaso. in l. quandiu. C. qui admit. referētem Bart. in d. l. naturaliter.

& ibi

& ibi inaduertenter dicit, quod dubitans dicitur habere bonam fidem, sicut ignorans. & id. [illegible] colum. iij. dum dicit, quod dubitans & ignorans æquiparãtur, &c. Sed in hoc malè, vt patet ex prædictis. Et quis dicatur dubitare seu titubare: & quod sit medium inter scientiam & ignorantiam, plenè declarat Gemin. in c. in fidei fauorem. circa me. com. de hæretic. li. vj.

SVMMARIA.

1 *Mala fides est duplex.*

2 *Hæres fingitur vna persona cum defuncto.*

3 *Mala fides causata per litis contestationem dicitur ficta, nisi constet de scientia.*

4 *Mala fides ex iuris errore inducta dicitur ficta.*

5 *Iura loquentia de mala fide de qua loqui intelligantur.*

6 *Error iuris, licet dicatur inducere malam fidem in vsucapionibus & præscript. longi temp. dicitur tamen mala fides ficta.*

7 *Mala fides vera defuncti nocet hæredi.*

TErtio quæro. † Quotuplex sit mala fides. Dic quòd 1
est duplex: videlicet vna vera & propria, quando quis scit rem alienã esse: Alia ficta, quando quis ex persona alterius, id est authoris, censetur malæ fidei. Et hæc etiã distinguit inter hæredem & singulare successorem. † Fin- 2
gitur. n. hæres vna persona cum defuncto, vt in Authẽt. de iureiuran. à mori. præsti. in princip. Non sic singularis successor, l. an vitiũ. in princip. & l. cùm hæres. cum ibi not. in gl. vlt. ff. de diuer. & temp. præscrip. Ita declarat Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de præscrip. § j. colum. pen. ver. quid si debitor. in addi. magna posita super verbo alienaui Butr. & Panor. in c. si diligenti. colum. vj. ver. contrarium cõcludit. de præscrip. qui non allegant Ioan. Andr. vbi supra latiùs istas duas species malæ fidei declarantem. gloss. tamen in l. potest pluribus. in gl. j. ff. de vsucap. dicit, quòd hæres succedens in locum defuncti, qui sciebat rem alienam, dicitur habere non bonam fidem, non autem malã. Et sic vult illa gloss. quòd idem sit non bona fides, quod ficta mala fides: licet de ipsa Doc. non faciant mentionem. † Et not. quod mala fides causata per litis contesta- 3
tio-

tionem dicitur ficta: nisi constet de scientia, quia tunc di ceretur vera, secundum Bartol. in l. illud. ff. de peti. hær. Item mala fides inducta ex errore iuris dicitur ficta, vt dicam infrà.
4 † Effectus autem huius diuisionis seu distin
5 ctionis est duplex. † Primus est, quod iura loquentia de mala fide intelliguntur loqui de vera & non de ficta, secundum Aret. in l. Pomponius. §. cùm quis. ff. de acquir. possess. & refert ibid. Clau. Aquē. col um. vlt. circa med. pro quo dicto facit regula l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest. &
6 fi. C. de his qui ve. æta. impe. cum concor. † Secundus effectus not. est, quia licet error iuris dicatur inducere malam fidem in vsucapionibus & præscriptione longi temporis l. nunquam. in princip. & ibi not. ff. de vsucap. & per Dyn. c. possessor. de regul. iur. in vj. tamen dicitur mala fides fi
7 cta: Ideò non nocet hæredi bonæ fidei: licet † mala fides vera defuncti bene noceat hæredi, l. sequitur. §. hæres. ff. de vsucap. Ita voluit singulariter glo ff. in l. tutor rerum glos. magna, ff. de admi. tuto. Et ita per illam gloss. d. Paul. de Cast. in d. l. nunquam. in princip.

SVMMARIA.

1 *Bona vel mala fides quam recipiat diuisionem.*

2 *Bona fides quo ad vnum non impedit præscriptionem quo ad alium.*

3 *Emens rem aliquam à non domino, quem credidit dominum, quam sciebat hypothecatam, cui præscribat.*

1 QVartò quæro. † Vtrum bona vel mala fides recipiat diuisionem. Dicas quòd sic, quia potest quis habere bonam fidem respectu vnius, & malā respectu
2 alterius: ideò † bona fides quo ad vnum non impedit præscriptionem quo ad alium, sed aduersus illum tantum, cuius respectu quis habet malam fidem. tex. est cum glo. in l. si quis fundū. ff. de acqui. possess. vbi idem dicitur ratione rei: quia potest quis habere bonam fidem, quo ad vnā partem rei, & malam respectu alterius partis. Et adduco not. tex. in l. emptor. ff. pro empto. qui distinguit an quis sciat partem fundi esse alterius pro diuiso: & non nocet ista scientia quo ad alias partes: Si verò scit partem esse alterius

terius pro indiuiso, dicitur malæ fidei quo ad totum fundum. no. Barto. in d. l. naturaliter. colu. iii. ver. quæro quid si superuenerit mala fides. ff. de vsuc. & not. Bald. & Ang. in d. l. super longi. colum. iij. circa fi. & Imol. in rep. d. c. fin. cola. xxxiiij. ver. & aduerte. de præscrip. Addo text. in l. si ædes. & ibi not. Bart. allegans alia iura, ff. de ser. vrb. præd. † Hinc est, quod si quis emerit rem alicuius à non domino, quem credidit dominum, quam sciebat hypothecatã alteri, præscribet quò ad dominium, quia non habuit scientiam rei alienæ: Sed non quo ad hypothecam. tex. est in d. l. si quis fundum. in fin. iuncta glos. fi. ff. de acquiren. pos. not. glo. in l. sicut. in verb. possidente. C. de præscri. xxx. an. Spec. in tit. de præscrip. in iiij parte prope fin. 5

SVMMARIA.

1 *Sententia lata in fauorem possessoris malæ fidei non purgat ipsius malam fidem.*

Vintò quæro. † An si sit sententia lata in fauorem possessoris malæ fidei, purget ipsius malã fidẽ. Cõcludo quod non, vt per Alexand. consil. lxxv. visis & ponderatis. vlti. col. iiij. volu. vbi ad hoc allegat But. & Pet. de Ancha. in c. consultationibus. de iure patro. 1

SVMMARIA.

1 *Bona fides an sit in omni præscriptione necessaria, an etiam cum ea requiratur titulus.*

2 *In præscriptione xxx. vel xl. annorum de iure ciuili non requiritur titulus nec bona fides, sed sola possessio.*

3 *Differentia est de iure ciuili inter bonæ & malæ fidei possessorem.*

4 *Longi temporis præscriptio cum titulo & bona fide est potentior præscriptione longi temporis cum bona fide tantum*

5 *Duorum diuerso tempore præscribentium cum titulo & bona fide: si possessio ad tertium perueniat, & ambo concurrant: quis eorum præferatur in vendicando.*

6 *Directum dominium quo casu præferatur vtili.*

7 *Possessor malæ fidei, qui spacio xxx. annorum præscripsit, an per vim possit expelli seu spoliari dominio.*

8 *Spoliato non potest obijci exceptio dominij per spoliatorem.*
9 *Ius Canonicum & Ciuile in quibus concordent, vel discordent.*
10 *In præscriptione contra Ecclesiam quæ sufficiant.*
11 *Præscribens, contra quem est iuris præsumptio, quæ habet probare.*
12 *Spacium tanti temporis cuius initij memoria non extat, habetur loco tituli legitimi quo ad dominium.*
13 *Spatio tanti temporis, cuius initij memoria non extat, præscribuntur etiam regalia, & ea quæ non possunt nisi ex priuilegio competere.*
14 *Priuilegium & consuetudo æquiparantur.*
15 *Præscribere volens iurisdictionem in alieno territorio quid egeat.*
16 *Possessio à iure damnata an iuuet possessorem.*
17 *Spacium tanti temporis, cuius initij memoria non extat, tantum operatur in causa quantum Imperator.*
18 *In præscriptione tanti temporis, cuius initij &c. semper præsumitur titulus & bona fides.*
19 *Præsumptio resultans ex spacio tanti temporis, cuius initij memoria non extat, dicitur iuris & de iure.*
20 *Curandum non est de bona vel mala fide, vbi habetur tantum tempus, cuius initij memoria &c.*
21 *Præscriptio tanti temporis, cuius initij &c. nunquam censetur exclusa.*
22 *Probata possessione tanti temp cuius initij &c. non est necessaria probatio scientiæ & patientiæ superioris in præscriptionibus.*
23 *Tantum tempus, cuius initij memoria non extat, non habet vim priuilegij in præscribendis, vbi datur incapacitas iuris, vel possessionis erga exercentem.*
24 *Centum anni dicuntur esse tantum tempus, de quo non extat memoria.*
25 *Affirmatiua illa, Memoriam extare, aut negatiua, Memoriam non extare, quomodo probantur.*
26 *Testis debet esse de vicinis, vbi probandum incumbit de tanto temp. cuius initij memoria non est.*
27 *Memoriam non extare, an possit probari à centum annis infra & cuius ætatis esse debeant testes in hac materia.*

28 Præ-

28 *Præscriptio centenaria, vel possessio seu quasi cẽtum annorum, quomodo possit probari.*

29 *Textus dicens, quòd vbi præsumptio iuris est contra præscribentem, requiritur titulus, quomodo limitatur.*

30 *Titulus præsumitur allegatus ex patientia diuturna, vbi in præscribendo agitur de paruo præiudicio.*

SExto quæro.† An in omni præscriptione sit necessaria 1 bona fi. & an sola sufficiat ad præscribendum, vel requiratur etiam titulus simul cum bona fide: & quando circa istam quæstionem facienda est distinctio inter ius Ciuile & ius Cano. Nam de iure ciuili in vsucapione triẽnij, & in præscriptione x. anno. inter præsentes, & xx. inter absentes, requiritur titulus & bona fides, scilicet titulus verus, vel putatiuus interueniente probabili errore facti, l. nullo. C. de rei ven. l. Celsus. cum materia sua, ff. de vsucap. l. diutina. iuncta l. ij. & l. super long. C. de præsc. long. temp. & Instit. de vsuca. in princip. Et in hoc vtrunque ius concordat. Et ex tali præscriptione cum titulo & bona fide acquiritur dominium, videlicet per vsucapionem directũ, Instit. de vsucap. in princip. & in l. iij. ff. de vsucap. & vtile per præscriptionem longi tempo. per quod excludit antiquus dominus: si agat: præscribens contra ipsum & quẽlibet alium: si de possessione cadat. l. si quis emptionis. in prin. & ibi gl. Cy. Bald. & Salic. C. de præscript. xxx. anno. & dixi plenè supra in ij. parte principali. † In præscriptio- 2 ne verò xxx. vel xl. anno. de iure Ciuili non requiritur titulus nec bona fides: sed sufficit sola possessio cum cursu tanti temporis. Nam tanto tempore omne ius & omnis actio tollitur: & præscribunt etiam fures & prædones, l. sicut. l. omnes. & l. cum notissimi. C. de præscrip. xxx. ann. iuncto text. in l. j. §. ad hæc. C. de anna. excep. quæ iura sunt registrata in §. potest. xvj. q. iij. † Est tamen 3 differentia de iure Ciuili inter bonæ & malæ fidei possessorem in præscriptione xxx. ann. quia possidens a rem

a *De hac materia, & an præscriptio xxx. vel. xl. ann. sufficiat ad vẽdicandam rem à quocunq; possessore etiam si primo domino fuerit, vide per Pau. de Cast. consil. ccclviij. circa primũ quæsitũ de nouis.*

bona fide sine titulo, spacio xxx. ann. præscribit dominiũ

saltem vtil.:ita quod nedum habet exceptionem contra antiquum dominum, si agat: Sed etiam habet actionem, si cadat de possessione, aduersus quemlibet tertium ad vendicandam: sed non contra antiquum dominum, vel creditorem contra quem præscripsit, si possessio perueniat ad eum, secundum opin. Ioan. communiter approbatam: & hoc operantur reliquiæ directi dominij, vel actionum quæ remanserunt penes antiquum dominum, vel creditorem. Possessor verò malæ fidei, qui dicitur iniustus, licet possederit xxx. ann. non acquirit aliquod dominium, sed duntaxat ius excipiendi contra antiquum dominum vel creditorem: & si cadat de possessione, nullam habet actionem ad rem vendicandam; nedum contra dominum, sed nec contra tertium: quinimò potest antiquus dominus à quolibet alio tertio rem vendicare, vel creditor hypothecariam auocare, non obstante præscriptione primi possessoris bonæ vel malæ fidei, de qua tertius opponere non potest, nisi ipse præscripserit, quia opponeret de iure tertij. iste est casus in d. l. si quis emptionis. j. C. de præscript. xxx. ann. iuncta gloss. super verbo si, cum qua transeunt Cyn. Bartol. Barto. Angel. & communiter Doct. maximè Salic. referens opin. Ioan. quam affirmat gloss. esse communem. Vnde infertur, † quod præscriptio longi temporis cum titulo & bona fide est potentior præscriptione longissimi temporis cum bona fide tantum, quia per primam acquiritur actio etiam cōtra antiquum dominum vel creditorem, d. l. si quis emptionis. in prin. iuncta gloss. super verbo etiam. & ibi not. Doct. maximè Salicet. qui attestantur opin. Ioan. & Guil. relatam in gloss. esse communem: sed non per secundam, licet sit cum bona fide: titulus enim debet aliquid plus operari, vt ibi dicit Salice. Quamuis dici posset, quod prolixitas maioris temporis deberet supplere defectum tituli: tamen titulus præualet tempori, ar. eorum quæ habentur in l. obligationum ferè. §. placet. ff. de act. & obl. & in l. si certis ann. C. de pac. licet Panormi. in c. illud. circa fin. ij. colum. de præscript. dicat, quod cursus maioris temporis supplet defectum tituli. † Sed quæritur: si duo diuerso tempore præscrip-

4 (margin, at "mat gloss. esse communem. Vnde infertur, †")
5 (margin, at "ctum tituli. † Sed quæritur")

scripserunt cũ titulo & bona fide: & deinde possessio perueniat ad tertium: & ambo concurrunt: quis præferatur in vendicando. istam quæstionem attingit gloss. in d. l. si quis emptionis. in princip. in verbo etiam. & concludit quod secundus præscriptor debet præferri primo: quia per secundam præscriptionem est in totum extinctum ius primi. Et cum illa glo. transeunt ibi Cy. Bald. Sal. & communiter Doct. † Quid autem si ille qui præscripsit spacio 6
longissimi temporis xxx. anno. cum bona fide [illegible] ita lo cecidit de possessione: & res peruenerit ad tertium: & contra illum concurrant dominus antiquus respectu directi dominij, & præscriptor respectu vtilis, quis præferatur. si enim ipsi domini respondeant, non est dubiũ quod directum præferatur vtili, vt d. l. si quis emptionis. §. j. ver. ita tamen. iuncta gloss.

Sed dubium est quid si tertius possidet, qui nullum ius habet: & concurrant dominus habens directum, & præscriptor habens vtile, quis debet præferri. istam quæstionem mouet Sal. in d. §. j. in iij. q. & concludit post Cy. & Ia. de Aret. illum qui præscripsit debere præferri domino non obstante concursu domini directi: tertio possidenti: quia habet actionem contra omnes præterquam contra dominum, d. §. j. Et ita firmant And. de Iser. & Aluarot. in §. si quis per xxx. ann. j. col. in tit. de feu. sic contro. concludentes præscribentem debere præferri, si fuit bonæ fidei: Si vero præscribens fuisset malæ fidei, tunc deberet præferri dominus. & merito: quia eo casu præscriptor non habet dominium nec actionem, d. l. si quis emptionis. §. j. ad quam l. gl. format quatuor quæstiones in d. §. si quis per xxx. quas ibi [illegible] & [illegible] supra.
† Et quamuis malæ fidei possessor qui præscripsit spacio 7
xxx. ann. acquirat solum ius excipiendi & non dominium aliquod, & nullam habeat actionem ad rem vendicandi, si cadat de possessione, & sic nullum habeat remedium petitorium: Tamen si de facto & per vim expellatur seu spolietur possessione, habet proculdubio remedium possessorium, videlicet interdictum Vnde vi: & debet restitui tanquam spoliatus: nec potest sibi obijci, quod non sit do-

minus, nec de dominio spoliatoris, l. si quis ad se fundi C. ad leg. Iul. de vi. Sed fortius habet rei vendicationem contra violentum respectiuè. Nec potest violentus referre quæstionem dominij: etiam si agatur petitorio, vt casus no. in d. l. si quis emptionis. §. sed hæc super illis. quem Bar. ibi dicit singularem, & mandat perpetuò notari. Et est ibi casus, in quo rei vendicatio datur contra dominum propter violentiam commissam. Nam si ageretur possessorio recuperande, nullum esset dubium, quod non obstaret exceptio dominij, d. l. si quis ad se fundum. vt ibi dicit Bal. nisi conuentus pateretur fieri probationes de dominio, c. j. de resti. spoli. & in casibus sponsalibus no. per Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. colum. x. cum seq. ff. de
8 acquir. poss. † Ex quo infero, esse casum valde singularem in d. §. sed hæc super illis. ꝙ spoliato non potest obijci exceptio dominij per spoliatorē: nedum si agat possessoriè recuperādæ siue interdicto Vnde vi: sed etiā si intentet petitorium & rei vendicationem, vt apertè probat ille text. in verbo vendicare. & ita vult ibi glo. quam sequitur Sal. dicens, quod in casu illius §. malæ fidei possessor spoliatus vendicat rem de facto respectu violentiæ & à violento, quamuis nullum habeat dominium. Nec ipse potest opponere de dominio propter violentiam ab eo commissam. Sed Bald. in d. §. sed hæc super illis. intelligit, quod in casu illius §. malæ fidei possessor spacio xxx. ann. præscripsit vtile dominium: cui præfertur directū, si cecidit de possessione aliter quam per violentiam. Sed vbi dominus rem violenter occupauit, clauditur sibi os: & non potest excipere de dominio propter violentiam. Qui intellectus stare non potest, quia cōmunis est opi. quod malæ fidei possessor nullum acquirat dominiū, vt plenè no. in d. l. si quis emptionis. §. j. vnde Bal. alibi ponit verum intellectum ad d. §. sed hæc super illis. in l. vis eius. C. de proba. Et de eius intelle. tradunt. Bart. & Doct. in l. iiij. §. Cato. in iij. opp. col. iij. ff. de ver. obl. vbi Bar. singulariter ampliat illum §. sed hæc super illis. vt procedat nedū in ipso spoliatore, quod conuentus petitorio non possit referre agēti spoliato quæstionem dominij: sed etiam in hærede eius. & ibi vide per

Iaso.col.x.in iiij.& v.cõcl.post Alex.& Aret.Et per ista remanet declaratus intel.illius difficilis & no.l.si quis emptio.quæ est tota singularis secundũ Bart.ibi. † Hæc omnia procedant de iure ciuili, vbi agitur de præscribendo cõtra priuatum. Sed de iure can.aliter cautu esse videtur. Partim enim in hac materia dispositio iuris canonici & ciuilis concordat:partim verò discordat. Nam in vsucapione & prescriptione lõgi temporis,quo ad res prophanas, & inter laicos, ius canonicum & ciuile concordant. Vnde si priuatus præscribat contra priuatum,vel Ecclesia cõtra priuatum,indistincte locum habent iura ciuilia: quorum dispositio recitatur in §.post.si:xvj.q.iij.vt scilicet distinguatur in corporalibus,an quis præscribat cum titulo,aut sine titulo,& per tẽpus a lege diffinitũ. In incorporalibus verò,vt in seruitutibus,an habeant causam continuã vel discontinuã,iuxta materiam l.seruitutes.ff.de ser.ti.generali.sed discordat ius canonicũ à iure ciuili in prescrip.lõgissimi tempo.xxx.ann.quatenus ius ciuile admittit præscriptionem xxx.an.cum mala fide:saltem vt prosit ad retinendũ,etiã non ad agedum,l.si quis emptio.§.j.C.de præscrip.xxx.an.quia de iure Canonico nulla præscriptio cuiuscunq; temporis procedit cum mala fide,c.vigilanti.& c.fin.de præsc.& c.possessor.de reg.iur.in vj.Si vero priuatus vult præscribere contra Ecclesiam rem præscriptibilẽ, vel Ecclesia contra aliam Ecclesiã,de iure Cano . in rebus immobilibus vel iuribus habentibus causam continuam requiritur tempus xl. ann .cum bona fide , nec exigitur titulus:dummodo ius cõmune non resistat, seu præsumptio iuris non sit contra præscribentem : & sic regulariter sufficit tempus xl.an.cum bona fide ad prescribendũ contra Ecclesiam.c. de quarta.c.ad aures.& c.si diligenti. & ibi plenè not.gl.& Can.de prescrip.& est casus in c.j.de præscrip.in vj.& ibi plenè no. gl. Arch. Ioan. An. & Gemi. & quod idem iuris sit quando vna Ecclesia prescribit aduersus aliã,est casus in d.c.de quarta.c.illud.& c.ad aures . vbi not.Pan.Et ita declarat ipse Panor.in d. ca.de quarta. colum.iiij.versic.his præsuppositis.Et quod ius ciuile remaneat incorrectum respectu vsucapionis & præscriptionis

longi temporis inter priuatos, & quando Ecclesia præscri-
bit contra priuatū, firmat Gemi. in d. c. j. in prin. col. ij. de
præscrip. in vj. & ibi d. Phili. Franc. col. j. vltra med. Et cum
laicus præscribat rem temporalem Ecclesiæ spac. o xl.
firmat expresse gloss. fin. in c. fi. de præscrip. in vj. & in c. fa-
cultates xvj. quæstio. ij. in verbo xxx. anno.

Vnde clarius & breuius in hoc articulo, si quæratur, an
sit differentia inter ius Ciuile & Canonicum, dici pot.
secundum Panor. in d. c. de quarta. colum. iiij. in prin. v.
sed quantum ad principalem articulum. quod regulariter
inter ius Canonicum & ius Ciuile quo ad præscriptio-
nem inducendam nulla est differentia, b præter illam: quia

b *Adde Panor. in c. postora §. præterea iuxta gl. pen. de quo ...*

Ciuile admittit præscriptionem cum mala fide, l. si quis
emptionis. §. j. C. de præscrip. xxx. anno. quam ius Cano-
nicum damnat, c. vigilanti. & c. fi. de præscrip. Alia enim dif-
ferentia iure non probatur. Nec obstat, si dicatur quod Ca-
nonica iura exposcunt indifferenter tempus xl. annorum de
quarta. & c. illud cum simi. Sed ius de iure Ciuili, l. fin. C. de
præscrip. long. tempo. Quia dicit Panor. ibi. quod ius Ca-
nonicum semper non requirit illud tempus: sed si
quando præscribitur contra Ecclesiam, & in fauorem Eccle-
siæ fuit inductum. Et idem est de iure Ciuili, vt in au-
thent. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccle. Et quem-
admodum contra Ecclesiam Romanam de iure Cano.
admittitur nisi præscriptio centenaria, ca. cum nobis, de
præscrip. ita & de iure Ciuili, d. aut. quas actiones. Vnde
Ecclesia contra priuatum, & priuatus contra priuatum
ne præscribit minori tempore, & sicut à iure Ciuili defi-
nitur. Ita conclusiuè dicit Panormit. in d. c. de quarta. co-
lum. iiij. cuius verba refert & sequitur Cæpol. in tract. ser-
uit. præd. c. xxiiij. colum. iij. circa fin. & seq. & firmat dom.
Cardi. consil. xxxviij. primo rationes. colum. j. ver. tertio
quia certum. dicēs quod Ecclēsia præscribit ius laicorum
tanto tempore, quanto laicus contra laicum. Et vide pul.
Dyn. in c. possessor. colum. iij. versi. quærendum est vtrum
de iure Canonico. de regu. iur. in vj. vbi tradit an &
quādo tam de iure Ciuili quàm Canonico in præscriptio

nece-

ne requiratur titulus & bona fides, vel alterum sufficiat. Et quando requiratur titulus ad præscribendum tam de iure Ciuili quam Canoni. not. Imol. in repe. c. fi. colum. vij. & viij. de præscri. Bur. in repe. c. peruenit. colum. x. de censi. vbi assignat rationem quare exigatur titulus in casibus, in quibus de iure requiritur. *b* Et de præscriptione

b Vide Bald. in l. fin. C. ne de sta. defunct.

Ecclesiastica, seu Canonica & contra clericos, pleniùs dicam per plures quæstiones in quinta parte principali huius tractatus, vbi diffusè cumulaui materiam d. auth. quas actiones.† Stat ergo ex præmissis firma conclusio: quod 10
de iure Canonico in præscriptione contra Ecclesiam non requiritur titulus: sed duo sufficiunt, videlicet bona fides & tempus xl. an. Sicut etiam de iure Ciuili in præscriptione xxx. vel xl. anno. non requiritur titulus: sed bona fides sufficit ad acquisitionem vtilis dominij, d. l. si quis emptionis. §. i. cum ibi nota. Limita istam conclusionem vt non procedat, quando ius commune resistit præscribenti, *a* vel

a Quando requiratur titulus, vel sufficiat bona fides: & quando præsumptio iuris dicatur esse contra præscribentem, declarat dom. Phil. Franc. post Ioan. And. in c. i. de præscript. in vj. hic alleg. col. ij vbi tangit pulchrum dubium: quid si præsumptio iuris sit contra vtrunque, videlicet contra præscribentem, & contra impugnantem præscriptionem: & concludit quòd debet attendi fortior præsumptio: quia illa excludit aliam magis debilem: & ita vide generaliter an & quando requiratur titulus, vel sufficiat bona fides tam in corporalibus quàm in incorporalibus. Et quando sit necessarius titulus in præscriptione: & in quibus casibus non requiratur, vide Bertachi. in repertorio, in verb. titulus. vers. titulus in præscriptione. Et not. quòd licet aliàs de iure Canonico regulariter sufficiat præscribenti bona fides absque titulo, vt plenè [illegible] & notat. in d. c. si diligenti. de præscrip. tamen ille qui habet contra se præsumptionem sententiæ inter alios latæ non poterit præscribere sine titulo, arg. d. c. i. iunctis ibi not. per Archidiaco. & Ioan. And. de præscriptio. in vj. ita concludit Alex. in repe. l. sed [illegible] col. xviij. circa princip. ver. item fallit secundo. ff. de re iudicata.

iuris præsumptio est contra eum: tunc enim bona fides & tempus prædictum non sufficerent, vbi ius commune re-

 sistit:

stit: sed est necessarius titulus, qui possessori causam tri buat præscribendi: nisi alleg. tur & probetur præscriptio tanti temporis, cuius initij memoria non extat.
11 † Et si præscribens, contra quem est iuris præsumptio, debet pro bare tempus xl. anno. & iustum titulum, vel tantum tem pus, cuius initij, &c. text. est in d. c. j. de præscrip. in vj. vbi ponitur casus in prælato vel Ecclesia, qui vel quæ allegat se præscripsisse decimas in parochia alterius Ecclesiæ. N dispositio & præsumptio iuris est in contrarium, quia decimæ pertineant ad illam parochiam, infra cuius li mites prædia consistunt. Ideò præsumitur in dubio ea occupasse, & possessio fuisse iniusta, c. ad decimas. de resti tut. spoliato. eo. lib. vnde opus est vltra tempus xl. ann. quòd doceat de titulo, vel de præscriptione tanti tempo ris, &c. quo casu non requiritur titulus. ita dicit tex. in d. c. j. not. domi. Card. consil. cxiiij. dico Petrum non audien dum. circa finem, & plura adducit Fel. in c. si diligenti. co
12 vij. in nona restric. de præscrip. † Et ratio est, quia spacium tanti temporis, cuius initij memoria non extat, habet loco tituli legitime constituti, l. hoc iure. §. ductus aquæ & ibi glo. ff. de aqua quotidia. & æstiua. & habet vim legis, c. super quibusdam. §. præterea. iuncta gloss. sup. ver bo non extent. de verbo. signi. *a* & vicem legis, l. j. §. fin.

a *Adde Panormitan. consi. lxxj. clericus quidam. ij. volum.*

vetustatem vicem legis obtinere. & in l. in summa. in pr. ibi, vetustas quæ semper pro lege habetur. ff. de aqua plu arcen. no. domi. Cardi. consil. lxxxviij. capitulum Ciuita
13 tense. alias, Ego Franciscus, &c. † Hinc est quod nedum imperium & iurisdictio, sed etiam regalia *b* & ea quæ non

b *Adde Francis. Curt. consil. xxiiij. colum. ij. Et pariter fines & li mites Episcopalium præscribuntur tanto tempore, vt per eundem Curt. consil. lvj. colum xj. ad fin.*

possunt competere nisi ex priuilegio, præscribuntur spa cio tanti temporis, d. c. super quibusdam. §. præterea. & i bi gloss. & Cano. no. & Bald. in c. j. colum. j. in titu. quæ sint regalia. cum pluribus concordan. ad hoc collectis per domi. Bertach. Firma. in suo tract. de gabel. in i. parte. co lum. vj. vbi latè scribit de effectu & priuilegijs præscrip tionis

tionis tanti temporis, cuius initij memoria non extat. c

c Et an spacium tanti temporis, cuius initij, &c. inducat obligationem, vide per Ant. in repet. c. peruenit. colum. ij. de censib. dicentem quòd tanto tempore quæritur ius, siue ius commune resistat, siue non, siue sit tale ius quæsibile priuilegio, siue non. Et in præscriptione tanti temporis, cuius initij, &c. non requiritur quod iustificetur possessio ex titulo: licet ius commune sit contra præscribentem, vt est casus in d. c. i. de præscrip. in vj. & ibi not. domi. Philip. Fran. colum. vlti. post Gemi. & Ioan. And. & not. sing. limita. ad illum text. vt tunc demum requiratur titulus, quando ius commune est contra præscribentem, & fundat intentionem agētis. Secùs vbi ius commune esset contra præscribentem, tamen non fundaret intentionem agentis: quia tunc non procedit text. in d. c. i. secundum glo. ibi in gloss. magna, circa med. Archi. & Ioan. And. & declara, vt per eos. Contrarium tenet ibi Franchus colum. ij. post Panormi. in c. si diligenti. circa fin. de præscript. Sed prima opin. videtur suffulta maioribus authoritatibus. Et de priuilegijs & effectu huius temporis latè not. Barba. consi. xxxv. v. colum. ij. volum. dicens quòd tantum tempus æquiparatur priuilegio indulto à Cæsare vel à Papa. & d. Philip. Deci. consi. lxxxv. & diligenter. col. i. & ij. versi. his tamen non obstantibus. vbi plura dicit de præscriptione tanti temporis, cuius initij, &c. præsertim quòd tanto tempore præscribitur imperium & iurisdictio, &c. & quod pro veritate horum. & d. Fran. Curt. in suis consil. positis post tract. feudo. consil. xx. præsupponitur in facto. & do. Rochus Curt. in suo eleganti & nouo tract. de iurepatr. circa finem.

Et dicit Bal. vbi suprà, quod præscriptio tanti tēporis habet vim priuilegij expressè concessi à Principe. Refert Ias. in l. de quibus. colu. xiij. ff. de legi. & plures not. effectus huius temporis colligit Alexan. consil. vj. viso themate. j. colum. j. volum. & consil. lxxiiij. videtur quod tota difficultas. colu. ij. versicul. & si dicatur. iiij. volu. allegans bonam gloss. in cap. seruitium viij. quæstio. ij. & adducens plura ad hoc † quod priuilegium & consuetudo æquiparantur. 14
not. Panorm. in cap. cum nobis olim. colum. j. de præscrip. & in cap. per venerabilem. colum. iij. qui fil. sint leg. Et latè Felin. in c. si diligenti. colum vij. versicul. nona. & vlti. restrinct. de præscrip. plura adducens, maximè Bald. in l.

in l. fi. col. vij. ver. attende. C. de ed. diui Adr. toll. & est in v
15 opp. c. l. vlt. in m. d. decentum: †Quod quando quis vult p
scribere iurisdictione in alieno territorio, opus est titul
cuius commune resistet, d. c. ad decimas. vel initio tanti te
Sed Bal. in l. vis e. tit. C. de proba. & in l. ij. ver. quæro nunq.
16 C. d. [illegible] vbi dicit, † quod possessio à iure dānata nō iuu
possessorē nisi habet de priuilegio, vel titulo, aut possess
17 ne tanti temporis, cuius initij, &c. † Et dicit Andr. de Isa
in c. j. in verbo flumina publica. colum. iij. in ti. ul. quæ
regal. quod spacium tanti temporis, cuius initij, &c.
tum potest quantū imperator cum causa. Refert Ias. in
p. l. quominus. col. m. xi. ff. de flumi. Et dicunt Cyn. Al.
& Pau. de Cast. in l. si certis annis. C. de pact. quòd ex p
fessione vel etiam tanti temporis, cuius initij non ex
memoria, indistincte presumitur titulus, etiam quod n
allegetur. Et ibi refert Ias. colum. vlt. in x. limi. Et fa
mente Bartol. in l. cùm de in rem verso. colum. ij. ver.
nimus ad secundum passum. ff. de vsur. cum concor.
duc per Ias. vbi supra. idem firmat do. Sozin. consil.
a i facens vltra Ias. glossā. expressam in d. c. super q
dam. §. præterea. in verbo non extat. de verb. signi. Ba
commen. pacis Constan. in verbo sicut ab antiquo. &
lis plura. Et dicunt Bald. & Sali. in l. traditionibus. C.
pac. & ibi referunt Alexand. & Mod. col. iij. quòd ex p
scriptione tanti temporis, &c. quæritur nedum vtile,
etiam directum dominium. & do. Sozin. consi. præal
18 † Et dicunt singulariter. Inno. & Bald. in d. c. si diligenti
si. commen. de præscript. quod in præscriptione tanti tem
poris, cuius initij, &c. semper præsumitur titulus & bo
fides: etiam si non allegetur: quia tanto tempore pos
sum præsumitur ab autoribus suis iuste possessum: *a* quod
est bene notandum.

a *Adde do. Iacob. de Sanct. Georg. in tracta. de homag. colum.*
in fin. vbi refert istud dictum.

Et pulchrè dicit Panor. consil. lxxj. clericus quidam
volu. quod etiam in his quæ sunt regulariter imprescri
ptibilia, quando quis non soluit tanto tempore, cuius ini
tij, &c. præsumendum est ex aliqua causa legitima fuisse

exemptum. Et singulariter dicit Felin. in c. cum nobis. co-
lum. iij. de præscr. † quòd præsumptio resultans ex spacio 19
tanti temporis, cuius initij, &c. dicitur iuris & de iure: a-
deò quod non recipit probationem ad oppositum, licet
admittatur probatio, quod non sit lapsum tantum tem-
pus. quod bene not. † Et pulchrè dicit Salic. in l. iij. C. de 20
seruit. & aqua. quod vbi habemus tantum tempus, cuius
initij memoria, &c. non est curandum de bona vel mala
fide. Refert dominus Iac. in suo tract. de Homag. colum.
iiij. ante finem. Sed contrarium, quod etiam in præscri-
ptione tanti temporis, cuius initij, &c. requiratur bona fi-
des, firmat dominus Philip. Franc. in c. i. el. 1. de præscri.
in vj. & hoc colligit ex gloss. ibi super verbo nisi. in fin.
iuncto text. quamuis referat Pet. de Ancha. velle opposi-
tum, quod tunc non requiratur bona fides. Eandem opi-
nionem, quod in præscriptione tanti temporis exigatur
bona fides, firmat Bertach. in repertorio, in verbo præscri-
ptio. ij. colum. iiij. referens ita tenere Ioan. And. & Cano.
in dicto c. si diligenti. de præscriptio. Et pro hac opinio.
quam credo veram, quod vbi constat de mala fide, non
procedat præscriptio etiam tanti temporis, cuius initij,
&c. bene facit text. in cap. fina. ibi, vt nulla valeat absque
bona fide præscriptio. de præscriptionibus. quæ vtitur v-
niuersali negatiua. Et qui totum dicit, nihil excludit, c. si
Romanorum. xix. d. simi. cum concord. quod intellige v-
bi apertè constat de mala fide: Aliàs in dubio præsumere-
tur bona fides ex cursu tanti temporis, etiam si non alle-
getur, per præallegata: quinimò etiam ex cursu temporis
xxx. anno. vt latè dicetur post Bartol. in repetitio. l. Celsus.
in iii. par. ff. de vsucap. † Et not. quod præscriptio tanti tem 21
poris, cuius initij, &c. siue centum anno. nunquam cense-
tur exclusa, quantumcunque lex vel statutum vtatur ver
bis generalibus, vt plenè not. Felin. in rub. de præscrip. co-
lum. vlt. versic. considera secundo. & latè dixi in viii. q. v.
partis princ. huius tractat. vbi videndum. † Est & alius no- 22
tabilis effectus, quod probata possessione vel quasi tanti
temporis, cuius initij, &c. non requiritur probari de scien-
tia & patientia superioris in præscribendis regalibus, iu-

risdi-

risdictione, pedagio, & similibus, & in alijs incorpora- bus, vt in seruitutibus, in quibus requiritur scientia & pa- tientia ad præscriptionem inducendam, l. seruitutes. cum ibi not. ff. de seruitu. titu. generali, & l. ij. cum materia, C. de seruitu. & aqua. Ita concludit Alexand. consil. vj. vi- themate. penul. colum. j. volum. vbi attestatur, quòd i communiter tenent Doct. & sequitur Ias. in l. imperium colum. ix. in fi. & xij. versi. circa primum. ff. de iuris. omn. di. Eandem conclusionem latè firmat Felin. in c. cum no- bis. colum. j. & ij. de præscript. & do. Phil. Deci. consi. lxxx & diligenter. col. j. & ij. versic. his tamen non obstantibus & dicit esse communem & veram. Et sic est tenendum: li- cet Panormi. in d. cap. cum nobis. colum. j. tenuerit contra- rium: & Alexand. sibi contrarius consi. xvj. in causa & li- te. colum. iij. & iiij. ver. nec obstat. v. vol. † Prædicta limi- tantur, vt procedant, nisi detur incapacitas iuris & possessionis respectu personæ siue in exercente: quia tunc tantum tempus, cuius initij &c. non habet vim priuilegij, nec habi- litat incapacem. Et ideò quantocunque tempore laicus exercuerit actum collationis beneficiorum, & sic ad- spiritualem: nunquam tamen potest illum actum & il- lud ius præscribere: quia non est in eo capacitas possessio- nis illius actus, vt singulariter not. Ioan. Mona. & Ioan. And. in c. ij. de præb. in vj. & sequuntur not. Panor. & Fel. in c. causam. col. j. de præscri. Et vltra per Felin. adducta hoc dictum sequitur & commendat Panor. in c. fi. col. viii ver. viij. & c. & pulchrè in c. quanto. j. not. de consue. & A- lex. in consi. lxxv. visis & ponderatis. col. iij. circa fi. iiij. vo- lum. vbi comprobat per dictum Bald. in l. j. colum. ij. C. - eman. lib. dicentis, quod si laicus per mille annos exercuis- set officium sacerdotis, non per hoc efficitur sacerdos quia est incapax. Et latius dicam in v. par. princi. huius
24 tract. q. vij. in ij. prin. artic. primæ partis. † Quod autem di- catur tantum tempus, cuius initij memoria non extet, in- dit Cyn. in l. ij. q. x. C. de serui. & aqua. dicens quod cen- tum anni dicuntur esse spacium tanti temporis, de quo non extet memoria. not. Cæpo. in tract. ser. vrb. præd. c. xiv. in princ. ij. col. allegans plura loca, & remissiuè tangens qua-

qualiter probetur.& Bertach.i.in repertorio in verbo præscriptio ij.col.iiij.licet contrarium dicat Fel.in c. ad audientiam.col.vlt.in v.limi.de præscript.firmans, quod spacium centum annorum non dicitur tantum tempus,cuius initij &c.& fortè malè,per authoritates prædictas, de quibus Felin.ibi non meminit. Sed quæro qualiter probetur præscriptio tanti temporis, cuius initij &c. *a* gloss.

a Adde Corneum consi.ccciiij rem arduam.colr. iiij. & v. versi. videtur tamen iij vol. & B.rtach.in repert.in verbo.præscrip.iij. in ver.præscrip.c.annor.vbi dicit, quòd præscriptio centum annorũ non potest probari per testes: nisi concurrant alia adminicula.allegat Butr.in c.si diligenti de præscript sed non credo verum. Et de præscrip.tanti temp.cuius initij &c. & qualiter probetur, vide per dom Signoro consi.lxx.in quæstione vertente inter commune Parmæ.vbi tradit, qualiter habent deponere testes, vt eam probent.

est ordin.& not.in dicto cap.primo,in glo.fin.de præscrip. in vj. quę tradit modum &practicam probandi,memoriã non extare,vel extare.Dicit enim,quòd testes præscribentis siue allegantis præscriptionem tanti temporis deponere debent,quòd semper viderunt & audiuerunt contrarium,quod communis est,& semper fuit opinio, quòd sit, fuerit,quod non extet contrarij vel initij memoria.Si autem contra hoc aduersarius probare vellet:testes sui de ipsorum conscientia fuerit debent dicere,quod viderunt tali tempore contrarium: quodque audiuerunt à suis superioribus vel maioribus contrarium eius fuisse. Hæc sunt verba illius gloss. Et plenè not. Hostien. Innocen. Ioan.Andr.& latius domi.Anto.de Butr.in cap. quid per nouale.colum.iiij.& v. de verbo significa. referens plures modos & practicam probandi memoriam non extare, & memoriam extare.& latissimè notat Specul.in titu. de probat.versicul.vlti.quæritur.vsque ad fin. §. vbi tractat per quinque colum.& remissiuè tangit Felin.in dicto capit.si diligenti.colum. vij. versicu. similiter.de præscrip. Et ex his,quæ late habentur in prædictis locis, & secundum formam traditam per gloss.in d. c. j. supra relatam, colligitur conclusio: quod ad probandum memoriam non extare non sufficit quod testes simpliciter deponant,

quod

quod nunquam viderunt vel audiuerunt contrarium sed etiam debent deponere de communi opinione,& publica voce & fama. & sic firmat Aretin. in cap. licet ex quadam. colum. j. versic. tu autem aduerte. de testi. dicit in ij. colum. versicul. & aduerte &c. sufficere formam positam per gloss. in dicto capitu. primo, quam dicit bene tandam: quia est communiter approbata per Docto. & consuluit Raphael Cuma. consi. lxxvij. viso libello. co. j. vltra medi. versic. ad secundum. Quam conclusi. decl. vt per Butr. in d.c. quid per nouale. & per Specu. vbi sup. dicunt: quod non requiritur, quod testes deponant: cōmuni opinione & fama populi: sed sufficit quod deponant de communi opinione & fama eorum, qui verisimiliter scientiam talis rei habuerunt, vel scire potuerunt, latiùs per eos, maximè domi. Anto. vbi supra, quem omnino vide. Et in materia no. text. cum glosi. in l. si arbiter. ca fi. versi. sed cum omnium. ff. de proba. qui ponit mo probandi hanc communem opinionem. Memoriam
25 extare. † Modus verò probandi affirmatiuam, scilicet memoriam extare, traditur in l. ij. §. idem Labeo. el. not. Bart circa fin. ff. de aqua plu. arcen. & Alexand. xvj. in causa & lite. iiij. colum. v. vol. Et not. quod negatiua, Memoriam non extare, non potest probari per instrumentum, secundum Ioan. And. in c. j. de præscrip. quem ibi refert, & sequitur Gemi. col. iiij. circa fin. & Alexan. consil. præallega. Sed eius contrarium, videlicet memoriam extare, & sic affirmatiua, bene potest probari per instrumentum, secundum Ioan. And. vbi suprà. & ref.
26 ibi domi. Philip. Francus colum. fin. † Subdit Ioan. And. dicto cap. j. & sequitur Geminia. quod testes deponentes super hac materia debent esse circumuicini: quia scientia talis rei cadit in eos, & ipsi melius scire præsumuntur prima, §. primo, vbi text. not. ibi, Existimatione circumcolentium. ff. de fu. faciunt plenè not. per Bartol. & ... in l. j. colum. iij. ff. si cert. peta. Quod intelligo verum, quando est talis materia, cuius scientia verisimiliter non cadit nisi in vicinos: Secus si esset quæstio de tali re seu materia, quæ transire consueuit in scientiam multorum etiam ex-

extraneorum, vt de iurisdictione, pedagio, & alijs regalibus, quæ communiter præscribuntur tanto tempore, cuius initii, &c. cap. super quibusdam. §. præterea. de verbo. signifi. & dicam plenè in secunda parte quintæ partis principalis, in iij. quæstio. argu. not. in d. l. j. ff. si cert. pet. † Cuius verò ætatis debeant esse testes deponentes super hac materia: Et an Memoriam non extare possit probari à centum annis infrà, vide pulchre per Geminia. in dicto cap. primo, in fin. iiij. colum. de præscri. in vj. 27

Quid autem si vtraque pars probat: videlicet vna, memoriam extare: & alia memoriam non extare: qui testes præferantur. Hanc quæstio. mouet gloss. fina. in dicto cap. j. circa fin. post Specul. in titu. de probatio. §. j. colum. vj. versicu. quid si testes. & concludit, quod debent præferri testes deponentes se vidisse contrarium, & sic memoriam extare: cùm alij satagant negatiuam. Vult ergo illa not. gloss. quod testes deponentes super affirmatiua præferantur deponentibus super negatiua: de quo est gloss. quam Legistæ dicunt singularem, licet sit vulgata, in l. diem proferre. §. si plures. in gloss. mag. ff. de arbi. quæ dicit, quod magis creditur duobus testibus asserentibus affirmatiuã, quàm decem astruentibus negatiuam.

Ad cuius intel. vide Bartol. ibi, & in l. hæredes palam. circa fin. princip. ff. de testamen. cum plena apost. Alexan. vbi Bartol. limitat istam conclusionem procedere, quando testes deponunt super negatiua non coarctata & quæ non cadit in sensum testis: Alias secùs, vt ibi per eum, & per Alexan. consil. cx. visis acutissimis. vlt. colum. j. volum. & consil. cviij. in causa & lite. pe. colum. ij. volum. Et sic colligitur conclusio ex prædictis, quod probatio Memoriam extare affirmatiua præfertur probationi Memoriam non extare negatiuæ: quã firmat Francus in d. c. j. circa fin. commen. de præscrip. in vj. † Qualiter autem probari possit præscriptio centenaria, seu possessio vel quasi centum annorum: cùm communiter homines vltra non viuant, & non possit quis recordari de tanto tempore, tradit gloss. repu. singu. in c. j. de cleri. ægro. lib. vj. in verbo non obstante. in ij. parte ipsius gloss. not. Panormita. post alios 28

Cano.in c.cum nobis.colum.j.& ij.versicul.sed circa la particulam.de præscrip.& ibi tradunt Cano.an ad præd. dum præscriptionem, vel possessionem cētum annorum sufficiat probare de tempore, cuius initij memoria extat. Not.Bald.in Authenti.quas actiones.colum.ij.C. sacrosan.Eccl. Et hæc omnia sunt bene notanda circa materiam temporis,cuius initij &c.quia quotidiana,nec tè alibi ita plenè deducta.

29 † Redeundo nunc ad intel. d.c.j.de præscrip. in vj. videtur quod ille text. non p. dat dum dicit,quod vbi præsumptio iuris est contra p. scribentem requiritur titulus. Nam in contrarium v. text.in l.si quis diuturno.ff.si ser. vendi. vbi seruitus c. tinua præscribitur spacio longi temporis sine titulo:& men iuris præsumptio est contra præscribentem: qu. mnis res præsumitur libera, nisi de seruitute prob. altius.& l. si in ædibus. C. de seruitu. & aqua.not. p. Bartol. in l.si prius.in iij. parte principali, colum. i. ope.no.nun.Et sic videtur necesse dicere quod aliud. iure Canonico, & aliud de iure ciuili: vel quod ille non procedat.

Istud contrarium sensit glo.in d.c.j. sed non so. ficienter.Et illud format Imo. in c.de quarta circ. men.& in repet.c.fina.colum.vij.& viij. de præscrip. c.cùm Ecclesia.colu.fin.de causa.poss.& proprie.po. ibi,& in pluribus locis infrà notatis. Et soluit vbiq; q. illud c.j.procedit vbi agitur de magno seu graui præ. cio,vt de præscriptione dominij,iuris decimarum,& lium:Secùs quando agitur de leui præiudicio, vt de p. scriptione seruitutis, argu.eorum,quæ habentur in l. de in rem verso.ff. de vsur.& dixi supra in x. q. huius. tiæ partis,vbi habetur,

30 † quod quando agitur de mo. præiudicio,vt de præscribenda seruitute, præsumitur. tulus allegatus ex patientia diuturna:Secus si de mag. no.Dyn.in c.sine possessione. col. pen. de regul. iur. in. Et hāc solutionem repetit Imo.in plerisq; locis relatis. Fel.in c.si diligenti.col.v. in j.restric.de præscri. qui in. seq.& defendit à quibusdam impugnationibus Pan. in. c.cum Ecclesia.col.pe.

Istu

Istud contrarium mouent etiam Flo.in l.seruitutes.in fi.princip.& Paul.de Cast.col.penult.versi. sed contra fortiter.ff.de seruitu.titul. generali, & aliter soluũt, vt ibi per eos. Et solutionem Pauli impugnat Felin.in dict.cap.si diligenti.colum.iiij.in princip. firmans contra Paul. quòd non sit speciale in Ecclesia, vt requiratur titulus: & quòd illud c.j.locum habet etiam in rebus laicorum. & Aretin. in §.æquè.colum vi.versic.aduertas Institut.de actio. vbi post relatas plures solutiones tenet prædictam solutionẽ Imol.pro meliori.

Et ante Imo.ista fuit solutio But. in d.cap. cum Ecclesia.colum.penuit.& vlti.in c.peruenit.de censib.& Pet. de Ancl.a.in c.possessor. colu. viij. de regul.iur.in vj.vbi format hoc contrarium. Aliam solutionem tradit Panor. in d.cap.si diligenti.colum. iiij. versic.aduerte tamen. dicens, quod tex.in dicto cap.primo, procedit in præsumptione vrgenti:sed non habet locum in præsumptione leui seu modica, qualis est quod res præsumatur libera: & ita procedit text.in dicta l.si quis diuturno.vt ibi latiùs per eum. Et hoc dictum Panormita. sequitur, & dicit aureum Felin.in c.de quarta. colum. penult.de præscrip. & illud commemorat in d.capit.si diligenti.colum.iij.circa fin.& colum.v.in j.restrictio. vbi latissimè excutit intel. dicti cap.j.de præscrip.in vj.per duas colum. Et ampliat primò illum text.duobus modis:deinde limitat & restringit nouem modis, vt ibi per eum. Addo, quod intel.illius text. discutit plenè Imol.in repe.cap. final. colum.vij.&viij.de præscrip.tradens, quando ad præscribendum sit necessarius titulus: & examinat ibi prædictum contrarium d. l. si quis diuturno.contra illud c.j.& aliud fortè de c.cum Ecclesia Sutrina.de causa possess. & proprie. & ibi latè not. Butri.& Panormit.colum.antepenult.& penulti.& Imol. colum.fina.& Butri.in repe.cap.peruenit.colum. xiij. circa fin.& sequen. de censibus. qui etiam examinat prædicta duo contraria, & sequitur solutionem suprà relatam de leuitate preiudicij:ponens intel.d.l.si quis diuturno. Et intel. d. c. j. examinat domi. Philip. Deci.consil.cxxxiiij. viso puncto. colum. penult. & fin. vbi tres solutiones

accommodat ad illum text. Et sic remanet expedita qui-ta quæstio principalis huius tertiæ partis.

SVMMARIA.

1 *Ius Canonicum & Ciuile differentiam faciunt quo tempore [exi]gatur bona fides in præscriptione.*

2 *Bona fides de iure Ciuili regulariter attenditur in domini[j tra]ditione.*

3 *Mala fides ante perfectam præscriptionem superueniens inte[rrum]pit præscriptionem: si autem post, non nocet. & nu. 5.*

4 *Statur iuri Canonico, vbi de materia peccati agitur.*

5 *Lapsu decennij præsumitur obliuio ex parte illius contra q[uem] præscribitur.*

1 SEptimò quæro. † Quo tempore exigatur *a* bona fi[des] in præscriptione. Dic quòd in hoc est differentia [inter]

a *Vide Dyn. in c. possessor. colum. penulti de regul. iur. in vi. [&] ibi apostil nouiter factam.*

ius Ciuile & Canonicum. Nam de iure Ciuili suffic[it bo]nam fidem adesse in initio præscriptionis: adeò qu[od su]perueniens mala fides non interrumpit præscrip.[...] tantummodo. C. de vsucap. transfor. & l. seq. §. de [...] de vsucap. † Bona fides enim de iure Ciuili regular[iter at]-

2 tenditur tempore traditionis, l. si aliena res. in princ[ip.] illo cod. titu. excepto contractu emptionis, in quo re[qui]ritur bona fides duobus temporibus, scilicet contractu[s &] traditionis, l. si existimans. ff. pro solu. cum concor. alle[ga]tis per gloss. in l. Celsus. ff. de vsucap. Sed secundum [Ca]nones requiritur, quòd bona fides adsit omni temp[ore]

3 vsque ad completam præscriptionem. † Et ideo quo[cun]que tempore superueniat mala fides ante perfectam p[ræ]scriptionem, interrumpitur præscriptio. Casus est in c. [fi]na. de præscript. vbi text. dicit expresse, quod oporte[t] qui præscribit in nulla temporis parte rei habeat con[sci]entiam alienæ. & ibi plenè notant gloss. Imol. & om[nes] Cano. gloss. Dyn. & Ioan. And. in cap. possessor. de re[g.] iur. in vj. Bartol. in l. naturaliter. colum. ij. versic. quæro [an] trum superueniens defectus. ff. de vsucap. Bald. & Ang. in l. super longi. colum. ij. versic. dixi secundo. C. de præ-scrip[t.]

ſcrip.long.tempo. † Et quia hic agitur de materia pecca- 4
ti,ſtamus iuri Canonico,vt concludunt glo.& Ioan.And.
in Mercur.in dict.ca.poſſeſſor.in glo.ij.in vltim. oppoſi.&
communiter Cano.in d.cap.fin.præſertim Panorm . & I-
mol.colum . ij . qui latè firmant quòd iura Ciuilia ſunt
correcta per ius Canonicum , quatenus permittunt præ-
ſcriptionem cum mala fide.Et plenè not.Hoſtien.in ſum-
ma,in titul.de præſcrip.re.immo.§.verum . colum. j. & ij.
not.Bald.& Ang.in dicta l.ſuper longi.col.ij.& domi.Ma-
theſi.in notabilibus ſuis,fo.xiij.colum.iiij.vbi dicit, quòd
leges & ſtatuta permittentes præſcriptionem cum mala
fide ipſo iure non valent tanquam nutrientes peccatum.
Faciunt quæ habentur per Canoniſt.in cap. j. de oper. no.
nun.& in c. Eccleſia de conſt.& gloſſ.in §.fin . Inſtitut. de
gradibus.† Si verò mala fides ſuperueniat poſt perfectam 5
præſcriptionem,nihil nocet,vt plenè no.in d.c.ſi.no.Dyn.
in cap. poſſeſſor.colum.ij.in fin.de regu.iu.in vj. & ibi gloſ.&
Imo.in l. [illegible] §.ſi viam . colum. vlti. ff. de vſucap . re-
probando circa hoc quædam dicta Ang.in repet l. j.C.de
iud.& plenè not.Ioan. And.& Alb. in d. c. poſſeſſor.in vj.
& [illegible] colum . pen. & vlt. vbi formant & exami-
nant quæſtionem vtrum mala fides ſuperueniens com-
pleta præſcriptione tollat præſcriptionem , & obliget ad
reſtituendum:& concludunt quod non.Sed d.Iaſo.in l.iij.
§.[illegible] col.iij.in fin.& iiij. verſi.ſed aduerte.ff.de acquir.
poſſ. ponit nouam opin . dicens quod videtur poſſe at-
tentari & teneri in fortioribus terminis , quod habens à
principio ſcientiam rei alienæ poſſit tamen præſcribere
etiam de iure Canonico:† quia per lapſum decennij indu
citur obliuio,l.ſi id quod in prin.& l.ſi de co.ff.de acquirẽ.
poſſeſ.not.glo.magna & approbata in l.j.in glo.magna in
fin.C.de ſer.fugi. Et ſic poſt cauſatam obliuionem pote-
rit poſteà incheari præſcriptio de iure canonico , & nihil
erit quod impediat.Et ſi dicatur,quod iſtud ſit cõtra text.
in d.l.fin.de præſcriptio.qui dicit:oportet vt qui præſcri-
bit in nulla parte temporis conſcientiam rei habeat alie-
næ:ponderando illam vniuerſalem negatiuam , In nulla
parte temporis,&c . Reſpondet, vt ibi per eum:qui iſtam

nouam opinionem latè prosequitur quasi per vnam ... Et licet ipse non dicat, reperio quod ista ante eum ... opinio & consideratio d. Ant. de Butr. in repe. c. peru... colum. xxvj. de censi. Sed quicquid dicat, ista opinio ... tè confunditur per limitationes, quæ dantur ad regu... quæ habet quod in facto proprio præsumitur ignora... & obliuio post longum tempus, l. peregrè in princip. & not. ff. de acquiren. possess. quas not. Alexand. in l. si re... ligata. in princ. ff. de leg. j. post Bart. ibi, & latè dicam repe. l. Celsus. in j. parte.

SVMMARIA.

1 *Mala fides ante præscriptionem completam superueniēs, sed ... durans, an eam impediat perfici.*

2 *Dubitatio rei alienæ ante perfectam præscriptionem superueniens an noceat.*

3 *Mala fides ante completam præscriptionem superueniens ... impediat præscriptionem, non tamen Publicianam impedit.*

4 *Præscribendi conditio & Publiciana æquiparentur.*

5 *A quo remoueri potest præscribendi conditio, ab eodem p... Publiciana.*

1 OCtauò quæro. † An mala fides superueniens ... prescriptionem completam, sed non durans, interrum... præscriptionem, & impediat eam perfici: vt si medio t... pore putaui & credidi rem alienam, postea putaui ... ait. Pan. in d. c. si concludit contra gl. ibi, quod præscr... interrumpitur, & perfici impeditur. De quo dic, vt ... tius per Felin. col. antepenult. versi. item dum probat ... caciter Abbas. & latius dicā in sexta & vltima parte ... cipali huius tractatus, in materia interruptionis, vbi ... priè cadit. † Quid autem, si superueniat *a* dubitatio, & ... certa credulitas rei alienæ: an interrumpat præscriptionē

2

a *Vide Aret. Instit. de vsucap. in princip. col. i. in fin. & ibi not. in ij. colum. quòd si post perfectam præscriptionem superuenit mala fides, quod non nocet: & quòd de iure Canonico præscriptione requiritur bona fides de momento ad momentum nec sit perfecta.*

a *Vide Aretin. Institut. de vsucap. in princi. colum. ij.*

Di...

Dixi supra in ix. quæst. & dicam in vltima parte in materia interrupcionis.† Circa præmissa notandum est, quòd licet mala fides superueniens de iure Canonico impediat præscriptionem, d.c.fi. tamen non impedit Publicianam. 3
Et ideo sufficit, quòd ille, qui intentat Publicianã, habeat iustum titulum a non domino & bonam fidem tempore traditionis, vt possit auocare rem à tertio non habente dominium neq; titulum, licet mala fides superuenerit post titulum & traditionem: quia per ius Canonicum non est in aliquo derogatum Publicianæ. Ita concludit Baldus in l. ancillæ. in fin. i. colum. & sequent. versic. sed an per ius Canonicum. C. de furtis.† Et sic colligitur limitatio ad regulam l. eum qui in princip. ff. de Public. vbi parificantur præscribendi conditio & Publiciana: quia illa regula procedit ab initio, secùs ex post facto: vel dici potest quod procedit affirmatiuè: videlicet cui competit vsucapiendi vel præscribendi conditio, competit Publiciana. Ita propriè loquitur ille text. sed non negatiuè siue è contra: † A quo remouetur præscribendi conditio, remouetur Publicia, vel cui non competit præscribendi conditio, non competit Publiciana, secundum Bald. not. in l. nihil. C. pro hære. & & latiùs infrà dicetur: quamuis Bal. in d. l. ancillæ. in princip. v. opposit. arguat de vno ad aliud tam affirmatiuè quàm negatiuè. 4 5

SVMMARIA.

1 *Rei alienæ scientia superueniente post perfectam præscriptionem an debeat in foro conscientiæ præscripta restitui.*
2 *Res dici non potest aliena postquam est completè præscripta.*
3 *Præscribens dicitur authoritate legis possidere, ergo iustè. Iustè possessum & acquisitum non est restituendum.*
4 *Peccans non potest dici authoritate legis peccare præsertim Canonicæ.*
5 *Actum iam perfectum & consummatum non vitiat impedimentum superueniens, quod si antè superuenisset non potuisset perfici.*
6 *Cessante causa necessaria vel finali, cessare debet & effectus.*
7 *Factum secundum leges non debet alio euentu retractari.*

NOnò iuxta prædicta quæro.† Quid si mala fides, est rei alienæ sciëtia, superueniat post perfectam: completam præscriptionem, an ille, qui præscripsit teneatur restituere in foro conscientiæ rem præscriptam.

Illa est ardua & antiqua quæstio, quam multum ventilarunt tam Theologi quam Cano. Et in primis eam mouet glo. in c. si. & latius in c. vigilanti. vbi omnes Can. antiqui & moder. mouent, de præscrip. Et tandem conclu. glo. per plura media, & optima iura, quòd ille, qui præscripsit, sit tutus in conscientia, nec teneatur restituere rem præscriptam superueniente mala fide & scientia rei alienæ post præscriptionem bona fide perfectam. Et hæc communis opin. Canon. quam tenuerunt Inno. Host. gloss. & fermè omnes Cano. vt attestatur Panormi. in c. vigilanti. & post eum Felin. colum. vlt. versic. si perm. ... entia malæ fidei. adducens plures gloss. & authoritates pro ista communi opin. Cano. qui latè probant, in hoc differre forum conscientiæ à foro contentioso: & communiter sequitur Bald. in d. c. vigilanti. col. vlt. ... tus per Felin. per plura, maximè per text. meliorem ... re & glos. incognitam secundum eum in l. j. §. fin. ... ff. de iti. actuque pri. ibi, neq; enim corrumpi autem potest superueniente delicto, quod legitimè factum ... Et hanc partem per plura firmat Hostien. in summa ... de præscript. re. immo. §. verum. versic. quid si iam completa. vbi fortiùs probat, quòd præscriptio cum bona fide procedit nedum de iure humano, sed etiam de iure diuino per authoritates veteris testamenti. Hunc articulum diffusè disputat Ioan. And. in c. possessor de reg. iur. in ... in vlt. artic. vbi tandem concludit post relatas varias op. quod ille qui præscripsit non tenetur restituere superueniente mala fide post præscriptionem perfectam in foro conscientiæ, nisi habeat conscientiam læsam, & remordentem.¦Et ita dixit Hostien. vbi supra. refert Panor. in d. cap. vigilanti. Sic etiam post longam discussionem concludit Per. de Ancha. in repet. d. c. possessor. referens verba Ioan. And. colum. iiij. & v. conclusiuè dicens, quod acquisitio ciuilis est iusta per præscriptionem concurrente

bona

bona fide,& sequitur ibi do.Franc.colum.iiij.in fin. & sequen.Hanc q.plenè examinat Imol.in rep. d.c.fin.de præscrip.colum.xxiij.xxiiij.cum iiij.seq.& procedit multùm inuolutè & prolixè,& attestatur colum.xxiiij.quod communis opin.Legist.& Cano.est.quod qui præscripsit bona fide,post completam præscriptionem non teneatur ad restitutionem,licet mala fides superueniat:& refert omnes opin.tam Theologorum quàm Cano.numero septem, & reprehendit opin.Bald.in Authent.ad hæc. col.ij. C. de vsur. distinguens inter præscriptionem actionis realis & personalis.Sed Bald.videtur bene loquutus & melius sensisse quàm alij senserint,vt dicam in seq.q. Istum passum latissimè examinat Ang.in repe.l.j.in quinque vlt.colum. C.de.iudi.& in penult.colum.refert, quod communis opin.est quod salua conscientia quis retineat post completam præscriptionem.Et cùm ista communi opin.ipse residet.Pro qua inter cætera adducit rationem,quod licet superueniat scientia completa præscriptione , non potest quis dici in mala fide:quia cùm mala fides nihil aliud sit quàm scientia rei alienæ,vt plenè dixi supra in princip.huius tertiæ partis principalis , † non potest dici res aliena 2
postquam est præscripta:sed censetur propria præscribentis,& sic non dicitur habere sciētiam rei alienæ saltem de præsenti,sed quod olim fuit aliena.Et licet Angel.non referat,hæc fuit originalis ratio Goffred.in summa, & Hostien.vbi supra,& gloss.in d.c.vigilanti. Quam rationem latiùs explicat Ioan.de Imol.in d.c.fin. colum. ij. de præscript.Et in hac q. vide semper Hostien. in summa loco præallega.qui melius cæteris attingit istum passum,&plenè satisfacit conscientiæ scrupulosæ. Confirmatur & secundo ista communis opin.alia ratione:quia sicut lex potest transferre dominium rei alienæ,etiam non consentiente domino verè vel fictè ex causa,vt apparet in spolijs hostiū captis in bello iusto, facta priùs distributione per Ducem exercitus,& ea nullo iure quis restituere tenetur, vt not.Bartol.in.l.si quid in bello.ff.de cap.& postli.reuer. & est bonus text.in l.si quis pro redemptione.§.j. C.de donatio.& in c.dicat aliquis.cum gloss.xxxiij.q.v.& in c.ius

militare.j.distinct.& in §.item ea quę ex hostibus. Instit. de re.diui.& ibi no. Aret.& l.j.in princip.ff.de acquiren.possess.vbi Aret.& Alexan.not.col.ij.

3 † Sic etiam debet esse tutus ille qui præscripsit. Quia possidet legis autoritate: Ergo iustè possidet, l.iustè possidet.ff.de acquiren. possess. & consequenter non tenetur restituere iustè possessum & quæsitum, c.quid dicam.xij.q.iiij.

Ista etiam fuit ratio Hostien.vbi suprà, & gloss.in c.vigilanti.licet per alia iura, videlicet per text.in l.Lucius.ff.de euict.cum concor.adductis supra in iiij. q. primæ partis principalis, vbi habetur quod lex ex causa potest auferre dominium rei vni, & dare alteri. Et hāc opin.esse veram & communem, attestatur etiam d.Præpo.in §. si quis per triginta.in fin.in titu.si de feu.fuer.controuer.& reuerendus pater frater Ange.de Clauasio in summa sua, in verbo præscriptio.§.xivj.incip. vtrum tutus præscriptions, & dicens istam opin.esse verissimam, nedum in foro contentioso, sed etiam in foro conscientiæ : & refert ita tenere Ioan.Scot.in iiij.senten.distinct.xv. Addo, quod eandem opin.tenuit Roma.in rub.ff.de arb.colum.j. & ... Petrus Philip.Corn. consil.clxxvij.in hac re.colum... ij.vol.dicentes, quod bona fide prescripta possunt ... conscientia retineri.& Ioan. Fab. Instit.de vsucap.in princ. circa fin.j.col.vbi dicit, quod res præscripta bona fide potest licitè retineri sicut ex pacto, licet mala fides superueniat.

4 † Confirmatur & tertiò vltra Doct. ista communis opin.tali ratione: nam ille qui prescribit cum mala fide facit hoc lege tam Ciuili quam Canonica permittente & approbante, c.de quarta.c.ad aures. c. vigilanti. & c.fin. cum si de præscrip. Ergo non peccat: quia qui peccat legis authoritate non peccat, & præsertim canonis, c. qui peccat. xxiij.quæst.iiij. facit l. Gracchus.C. de adulter. Cuius regulæ intellect.ponit Felin.in c.Ecclesia.colum.vlt. de constit.

Si ergo non peccauit præscribendo, restituere non tenetur quod præscripsit etiam in foro conscientiæ : quia non detinet alienū, sed suum id quod factum suum authoritate legis

gis. Non enim alienum dici potest, quod iure possidetur, vt dicit text. Augustini in dicto cap. quid dicam, 5
xiiij.quæstio.iiij. † Confirmatur & quarto communis opin. quia licet sit regula, quod vitiatur actus, quando peruenit ad casum à quo incipere non potest, l. existimo.ff.de verbo.obligat. Tamen illa regula non procedit, quando actus est iam perfectus & consummatus: tunc enim impedimentum superueniens non vitiat neque nocet. Text.est, qui ponit regulam & fallentiam, in l. pluribus.§.& si placeat.in fin.& ibi expressè not. Bart.o.& Doct. ff. de verb. oblig. & idem Bartol. in l. ex facto. in princip. colum. ij. versicul. vltim. hæc l. ff. de vulga. & pupilla. post Dyn. in cap. factum legitimè. de reg. iur. in vi. Ergo mala fides superueniens post completam præscriptionem obesse non debet. Confirmatur & quintò: quia licet bona fides sit causa necessariò concurrens ad præscriptionem, ita quod possessio & 6
cursus temporis de per se non sufficiunt, dicto cap. vigilanti.& cap. final.† Et vulgata regula, quod cessante causa necessaria vel finali cessare debet & effectus, cap. cùm cessante. cum similibus de appellationib. Bartol. in l. ij. §.fin.ff.de donat. Et quando plures causæ tendunt ad eundem effectum & sunt connexæ, requiritur omnium concursus, vt not. gloss. Canoni. cap. secundo. de rescrip. Bartol. in extrauagan. ad reprimen. in verbo ne quid eorum.& not. in l. liberorum.§.primo,ff.de his qui nota. infam. Tamen illa regula fallit, quando dispositio iam esset sortita effectum: tunc enim licet cesset causa, non cessat effectus.

Ita limitat & declarat Bartol. in l. Titia. §. Imperator. circa fin. commen. versicul. nec obstat ff. de lega. ij. dicens, quod illa regula, Cessante causa, &c. procedit ante effectū consummatū. Secus si effectus esset iā cōsummatus: quia tunc quamuis cesset causa, non cessat effectus, vt probatur in l. qui res.§.aream.ff.de solu. & in l. sancimus. ibi, 7
†Non enim debet, quod secundum leges factum est, ex alio euentu retractari. C. de admi tuto. Bene facit regula ca. factum legitimè. de reg. iur. in vj. Not. Alexand.
in l.

in l.si constante.circa fi.princip.ff.sol.ma. Ergo sequitu quòd defectus bonæ fidei superueniens præscriptio completa nihil nocet.

SVMMARIA.

1 *Recursus an possit ad Ecclesiam per aliquam viam contra præscribentem haberi.*

2 *Statutaria præscriptio an ipso iure tollat naturalem.*

3 *Recursus ad Ecclesiam per denuntiationem Euangelicam da. ratione peccati.*

4 *Denuntiatio Euangelica locum habet cognita scientia & mala fide præscribentis.*

5 *Denuntiatio an in foro Ecclesiastico locum habeat, vbi aduersus sententiam est præscriptum.*

1 DEcimò quæro pertinenter iuxta prædictam quæstionem. † An contra eum qui præscripsit habe possit recursus ad Ecclesiam post perfectam præscriptionem per viam denuntiationis Euangelicæ, vt compellatur ea via restituere vel soluere, quod præscripsit, ta notata in c.nouit.de iudic.Istam q.mouet Barto. in trauag.ad reprimen.in verbo per denuntiationem.v. sed quid de obligatione quæ tollitur præscriptione.& decidit quod non,quando præscriptione est sublata naturalis quo ad effectum, iuxta notata per se in l.fin.§.j. ff. rerum.ha.& supra dixi in j.parte princip.in vj. q. vbi conclusi post Panorm.& Felin.in c.ad aures.de præsc.& Ioan. de Imol.in c.fin.eod.titul.quòd naturalis tollitur in totum per præscriptionem,saltem respectu effectus.quod latissimè examinat Angel.in rep.l.j.col. xix. cum tribus seq. C. 2 de iudic.† vbi etiam tangit,an prescriptio statutaria tollat naturalem ipso iure,& in xxiiij.col.circa fi.in versic.ex prædictis elicio quæstionē.& in seq.col.latè disputat præsentem quæst.concludens quod statutum potest disponere quod prescriptionis lapsu omnis óbligatio naturalis & ciuilis ipso iure extinguatur,& quod posteà non poterit haberi recursus ad curiam Ecclesiasticam pro tali debito præscripto consequendo:quod probat,vt ibi per eum.Sed Bald.in Authenti.ad hæc.colum.iij.ver.sed ponamus. C. de

de vsur.& in c.si quis per triginta.colum.ij.ver.sed quæro nunquid statutum in titu.si de feu.fue.contro.firmat oppositum:quod statutum non possit tollere naturalem: & quod non obstante statuto locum habebit denuntiatio. Et opin. Bald.est verior.Quia tale statutum non valet tanquàm nutritiuum peccati propter malam fidem præscribentis,secũdum communem opin.vt plenè dicam in iiij. q.huius partis.Ergo si non valet,non potest tollere naturalem. Et opin. Angel. reprobat expresse Imol. in l.sequitur.§.si viam.colum.penul.ff.de vsuc.Breuiter ex his quæ dicta fuerunt in preced. q.patet decisio huius q.quia cum † recursus ad Ecclesiam per denuntiationem Euangelicam detur ratione peccati,vt habetur in dicto cap. nouit. 3
si ille qui præscripsit est tutus in conscientia , prout est quando bona fide præscripsit secundum communem op. sequitur,quòd non habebit locum denuntiatio cessante peccato.Et ita per hanc rationem concludit Panor.in c.fi. colum.v.versicu.puto tamen.de præscrip.Et hæc est vera & communis opi.vt apparet ex ibi no.per eum. Pro qua consuluit d. Corne.Perus.consil.clxxvj.ad euidentiã.pen. colum.j.volum.licet contrarium consuluerit ipse consil. cclj.in hac consultatione.col.ij.in princip.iij.vol.vbi dicit, quòd præscriptio non tollit naturalem obligationem:& quod ille qui præscripsit potest cogi ad solutionem post habitam notitiam:quia peccat non soluendo.Et procedit sine dubio ista cõclusio in actione reali,in qua præscriptio procedere potest cum titulo & bona fide.Sed in personali non video quomodo procedat : cùm illi præscribi non possit,nec ab ipso principali debitore,nec ab hærede eius, propter malam fidem,secundum communem opin. vt infrà dicam.

Hinc est,quod Bald.in d. Authent.ad hæc.colu.iiij.cum seq.versic.item dubitatur de debito,quod est præscriptione sublatum.C.de vsur.distinguit inter actionem personalem & realem: vt primo casu habeat locum denuntiatio: quia naturalis obligatio non tollitur per præscriptionem, ex quo durat vinculum æquitatis quo sustentatur. Secundo verò casu in præscriptione reali,secundum Bald.domi

nium

nium eradicatur à primo domino, & eius effectus [...] buitur præscribenti, per not. in l. at qui natura. §. cũ [...] sente. ff. de neg. gest. ideò non habet locum denuntiare cùs in obligatione personali, quæ ossibus inhæret: & [...] non potest ab ipsis separari, l. iij. ff. pro socio. Subdit [...] quòd Doc. communiter tenent, quod naturalis non [...] latur per præscriptionem. Sed licèt remaneat natur[...] secundum communem opin. tamen remanet inefficax [...] inutilis in effectu, vt plenè dixi in vj. quæst. primæ p[...] princip. Et mihi placet opin. & distinctio Bald. quæ [...] tur necessariò tenenda de iure Canonico: licet Imol. probet in repe. c. fin. colum. xxxiij. de præscrip. vt retu[...] dicta vj. quæst. primæ partis: videlicet quod in actione [...] sonali non extinguatur naturalis obligatio etiam in e[...] ctu per præscriptionem, vt sentit Bald. in primis verbis [...] prà relatis: quamuis in sequentibus sibijpsi contradicat. Quia de iure canonico nulla præscriptio currit cum m[...] f. de: & iura ciuilia sunt in hoc correcta, secundum co[...] munem opin. Cano. in d. c. fi. de presc. per illum textu[...] bata opi. Bartol. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. [...] communiter reprobatur, vt plenè dicam infrà in [...] stio. huius partis. Et sic ipse debitor principalis nu[...] præscribere potest: nec etiam hæres eius in quem [...] transit obligatio personalis propter malam fidem de[...] cti, quæ nocet hæredi succedenti in vitiũ defuncti: [...] quod etiam non potest inchoare præscriptionem ex [...] sona sua, cum teneatur exonerare consciẽtiam defunc[...] secundum communem opin. prout latè videbimus in [...] q. huius partis in ij. membro. Vnde tenendo has co[...] munes conclusiones, quibus contradici non potest, [...] lo modo potest procedere doctrina Bartol. in l. fi. §. j. [...] ra. hab. quam retuli in prædicta vj. quæ. primæ partis p[...] cip. vbi concludit, quod prescriptio tollit naturalem e[...] fectu: adeo quod remanet inefficax. Procederet enim [...] cundum eius opi. erroneam, & communiter damnata[...] quam tenuit in d. §. si viam. Et miror quod Doct. ta[...] antiqui quàm moderni circa hoc non aduertant: qu[...] mo communiter transeant cum Bartol. in d. l. fin. §. [...] præ-

præſertim Cano.in d.c.ad aures. & Imol. in d. c. fin. concludentes poſt Bartol. quòd præſcriptio tollat obligationem naturalem in effectu. Quia de iure Canonico iſta concluſio ſtare non poteſt, deſtructa opin. Bartol. in d. §. ſi viam. Et ideò Bald.in d. Authen.ad hæc primò impugnat illam opin. Barto.qua ſublata, neceſſe eſt corruat alia doctrina eiuſdem in d.l.fin. ff. rem ra. hab. tanquam acceſſoria & veniens in conſequentiam. Deinde Bald. facit prædictam diſtinctionem. Et quòd præſcriptio nõ tollat naturalem data ſcientia & mala fide, firmat Panorm. in c. fin.colum.v.vltra medium, de præſcript. Et ideò videtur neceſſariò diſtinguendum, prout diſtinguit Bald. in d. Authent.ad hæc. Quia in reali tertius poteſt præſcribere cum bona fide: Et ſic tollitur & eradicatur effectus directi dominij. Sed in perſonali nec principalis debitor, nec hæres poſſunt regulariter præſcribere: Ergo non tollitur naturalis, niſi daretur caſus in quo quis ignorans obligaretur alicui: vt ex facto procuratoris, vel ex negotio vtiliter geſto per alium pro aliquo ignorante: quia tunc etiam in perſonali diceretur quis in bona fide, & præſcribere poſſet, ſecundum domi. Anto.in d. c.fin.de præſcript.quem refert Imol.in d.l.ſequitur. §.ſi viam.colum.ij.poſt med. Quo caſu non haberet locum denuntiatio; vt dicit Panorm.in d.c. fin.colum.v.circa fin. verſic. vbi tamen concludens quod quando concurrit ignorantia debitoris tollitur effectus naturalis: & non ſic quando concurrit ſcientia. Quia primo caſu præſcriptio inducitur non ſolum propter odium negligentis, ſed etiã propter bonum & æquum, vt xvj. quæſtio. iij. §. poteſt. Secundo verò caſu eſt merè odioſa. Ideò cùm æquitas concurrat data ignorantia, & non ſic data ſcientia, eliditur effectus naturalis hoc caſu duntaxat, & non in altero: vbi deficit omnis æquitas, & verſatur ſolum odium, ſecũdum Panor.ibi, qui in effectu concludit, † quod denuntiatio locum habeat data ſcientia & mala fide: ſecùs vbi cõcurrit ignorantia & bona fides debitoris. Confirmatur hæc concluſio, quia dato quòd lex vel ſtatutum poſſit tollere ciuilem, tamen remanet naturalis, quæ oritur ex 4

na-

naturali æquitate,l.Stichum.§.naturalis.ff.de solu.& l.
uitus.§.is natura debet.ff.de regu.iur.Et de iure canoni.
est efficax ad agendum,vt plenè notatur in c.j. de pac.
maximè per viam denuntiationis Euangelicæ, vt lau.
per Bal. in d. Authen.ad hæc.col.iij & firmat Panor. in
c.fi.col.v.vltra med. Hinc dixit Bal.in §.item si quis per
ginta.in titu.si de feud.fuer.controuer.quod ille qui p
scripsit non potest denuntiari Ecclesiæ,nisi fuerit in
la fide,prout refert Panor.vbi suprà.Sed aliter loquitu
bi.Bald.colum.ij.versi.sed quęro vbi concludit,quod n.
obstante statuto tollente obligationem post tempus,
disponente quod creditor non audiatur,poterit haber
cursus ad Ecclesiam per viam denūtiationis,nisi iusta ca
sa eum repelleret. Verbi gratia:Dicit statutum, quod q.
non soluerit gabellam non audiatur. Nam hoc statutu
est factum fauore publicæ vtilitatis principaliter & sec
dariò.Et ideo debet seruari in quolibet foro, secundu
Bald.vt in c.quod clericis.de foro competen. Et idem
cit Bald.in.l.j.C.de præscrip.xxx.vel xl.anno.quod ratio
ne peccati,in quo præscriptio nutritur, cùm dicatur
quum præsidium,vt in Authen.vt Eccle.Rom. pot
beri recursus ad Ecclesiam.quod procedit,quando p
bens est in mala fide,prout sonant verba Bald.& plenè de
claraui in vj.q.primæ partis princip.Sed tunc non est ne
cessaria denuntiatio:quia de iure canonico nulla præsc
ptio procedit cum mala fide,d.ca. fin. & secundum co
munem conclusionem Doct.ibi,vt in proposito dicit
mol. in d.§.si viam.colum.vij.Ideò Bald.& Panorm.in
tè loquuntur.in locis prælleg. Per prædicta igitur re
deo cum opin. Bald. in d. Authen. ad hæc. sic vt sup
5 enucleata. † Quid autem si aduersus sententiam sit præ
scriptum, an locum habeat denuntiatio in foro Eccle
siastico, tangit Pan. in d. c.fin.col.vj. de præscrip. &
latiùs Fel.colum.iij.ver.tertia declaratio. post Bald. in d.
§.si quis per triginta.Dic vt ibi per eos.Et quanto tempo
præscribatur aduersus sententiam, dixi plenè in iiij. par
princi.q.xxxj.

SVMMARIA.

1 *Malæ fidei præscriptor an teneatur obligatione personali ad restitutionem.*

2 *Possessor non est malæ fidei, qui scit se actione personali teneri.*

VNdecimò quæro in hac materia malæ fidei:† vtrũ ille qui tenetur obligatione personali ad rem resti tuendam dicatur in mala fide. Dic quod non. Sed potest rẽ præscribere quo ad dominiũ, non obstante quod possit personaliter conueniri ad rem restituendam. Casus est not. in l. pignori. §. fin. quem ibi not. Bart. ff. de vsuca. *a* 1

a *Adde Bald. in rubr. extra de præscrip. colum. penult. ver. quæro an ille qui scit se tenere. vbi not. text. hic alleg. & ponit aliud exemplum in l. indebiti. ij. §. fi. ff de condi. inde. & in l. qui alienam. ff. de dona. causa mor.*

vbi dicitur, quod si aliquis mandet Titio vt emat fundũ nomine ipsius mandantis: & ille Titius acquirat nomine proprio ipsius Titij à non domino, quem credebat esse dominũ, & sic bona fide, & fuerit fundus traditus ipsi Titio: quamuis possit conueniri actione mandati per eum, qui mandauerat emi nomine suo, vt illam sibi rem tradat, nihilominùs si possederit tempore requisito, præscribit dominium illius rei contra tertium qui erat dominus. Vnde Bartol. summat illum text. hoc modo:† Qui scit se actione personali teneri, non est possessor malæ fidei. 2 quod bene not. Et ita per illum text. consuluit Bald. consil. ccccxxxvij. iste maritus. j. vol.

SVMMARIA.

1 *Vitium & mala fides autoris, an successori noceat in præscribendo. Successor est duplex.*

2 *Appellatione successoris potest venire tam vniuersalis quàm singularis.*

3 *Vitia præscriptionem impedientia quæ sint.*

4 *Malæ fidei possessor clàm vel precario non potest longo tempore præscribere.*

5 *Vitium litigiosi, quia est personale, non impedit præscriptionem.*

6 *Per ingressum possessionis vacantis non contrahitur vitium reale, sed personale.*

7 *Authent. malæ fidei xij. modis limitatur.*
8 *Titulum iustum habenti etiam ab authore malæ fidei compet. Publiciana.*
9 *Publiciana & vsucapiendi conditio à pari procedunt, & s... conuertibilia.*
10 *Mala fides hæredis an legatario noceat.*
11 *Mala fides defuncti nocet successori quia est hæres vitiorum.*
12 *Mala fides defuncti non nocet hæredi, si ex persona sua v... præscriptionem inchoare.*
13 *Conclusio quod indistinctè mala fides defuncti nocet hæredi successori in præscribendo etiam long. tem p & licet ipse successor sit bonæ fidei, & velit à seipso præscriptionem inchoare, quibus casibus non procedat, hæres vtroq; iure præscribere potest eo casu quo defunctus non poterat.*
14 *Præsumpta mala fides defuncti causata ab errore iuris non nocet hæredi in præscribendo.*
15 *Hæres præscribere volens ex titulo quem habuit à tertio, siue ante siue post mortem testatoris, non impeditur mala fide defuncti.*

1 DVodecimò quæro circa hanc secundam partem tertiæ partis principalis.† An vitiũ, vel mala fides authoris noceat successori in præscribedo. Et ad euidentiam præmitto primò, quod duplex est successor, vniuersalis scilicet & singularis. Vniuersalis successor dicitur q succedit titulo vniuersali & hæreditario, qa hæreditas est successio in ius vniuersum, l. nihil aliud est hæreditas ff. de verb. signifi. Singularis verò successor dicitur is qui succedit in aliqua re titulo particulari, & in quo non transit vniuersitas iuris: vt tit. emptionis, donationis, vel simili.† Et ideò appellatione successoris potest venire tam vniuersalis quã singularis. text. est melior de hoc re in l. fluminũ. §. adijcitur. ff. de dam. infec. & in l. j. §. illud ff. quo. leg. Sed nunquid in dubio appellatione successoris veniat vniuersalis vel singularis, late not. Alexan. & I... in l. quædam. §. nihil. col. j. & ij. per illum text. ff. de ed... Alexan. consil. clxxxiij. ex themate. j. colum. ij. vol. & p... ne Fel. in ca. quia Gul. colu. vlt. de iu. vbi facit conclusionem cum fallentijs. Et quid si dispositio dicat, Præ...

successoribus quibuscunque, tangit Alexand. in d. §. nihil. col. i. & in l. quod dicitur. col. xx. ff. de verb. ob. † Secundò præmitto, quod quædam sunt in vitia impedientia præscriptionem, quorum aliqua sunt realia, aliqua verò personalia, vt plene notatur in l. vitia. vbi gloss. magistra. C. de acquir. poss. & in §. quod autem. & §. furtiuæ. *a* Inst. it. 3
a Vide Aretin. in d. §. furtiuæ. vbi declarat, quæ vitia dicantur realia, & quæ personalia: & quæ noceant successori tam vniuersali quàm singulari.
de vsucap. Realia autem sunt: vt violentia & furtiuitas. Nam si res est per vim expulsiuam possessa, illa res violenta non potest præscribi, donec fuerit purgatum vitium, & res peruenerit ad antiquum possessorem & dominum: & sic in re furtiua, quæ est inusucapibilis, donec peruenerit ad antiquū dominum, l. sequitur. §. quod autem. & §. si tu vi me. ff. de vsucap. & d. §. furtiuæ. & not gloss. in d. l. vitia. Secùs in re vendita per metum, & sic per vim compulsiuā: quia illa nō afficit rem vitio reali, nec impedit vsucapionem, dūmodo concurrant illa extrema, l. iij. & ibi not. gl. Bartol. & Doct. præsertim Alexand. col. fin. C. quod met. causa. Et dicuntur ista vitia realia: quia ad quemcunque transeat res, transit cum isto vitio impediente præscriptionem, donec purgatum fuerit vitium per reuersionem in potestatem domini, d. §. furtiuæ. Quæ conclusio procedit in re mobili furto subtracta, vel per vim rapta: quia in his non purgatur vitium, nisi per reuersionem in potestatem domini. Secùs est in re immobili vi possessa: quia ad hoc, vt purgetur vitium violentiæ, sufficit q res reuertatur in potestatem possessoris expulsi, licet non sit dominus, prout declarat not. Bartol. in l. certè. §. Iulianus. ff. de precar. per illum text. & in l. sequitur. §. si dominus. ff. pe vsucap. Not. Cyn. Bartol. & Bald. in l. si partem. C. pro empto. Quædam verò sunt vitia personalia: vt si quis mala fide possidet rem, non tamen per vim vel per furtum: sed alias in ea habet malam fidem, vt quia scit eam ad alium pertinere. Istud appellatur vitium personale. Item vitium clandestinitatis, & vitium precarij, dicuntur personalia. † Nam qui mala fide possidet clam vel pre- 4

 cario,

cario,non poteſt præſcribere longo tempore, ſcilicet d
cem annis inter præſentes & viginti inter abſentes.Sed
ne præſcribit ſpacio longiſſimi temporis triginta an
rum:quia talis præſcriptio currit cum mala fide de i.
Ciuili,l.ſicut.l.omnes.& l.ſi quis emptionis.§.j.C.de p
ſcript.xxx.anno.& iam dixi ſuprà.Iſta habentur in l.P
ponius.§.cum quis.vbi not.gloſſ.Bartol.& alij, præc
Alexand.colum.j.ff.de acquiren.poſſeſſ.&in d.l.vitia
ca prædicta not.duas concluſiones. Prima concluſio.
5 † Quod vitium litigioſi non eſt reale,ſed perſonale.
non impedit præſcriptionem inchoari de nouo in pe
na ſingularis ſucceſſoris.Caſus eſt no.in l.j.& ibi not.B
tol.& Doct.C.de præſcrip.long.temp.not.gloſ.magna
ca med.in d.l.vitia.& Bart.in d.§.cùm quis.in pen q.&
l.j.§.j.per illum tex.ff.de litigio. Ange.in Authen.de
6 gio.in prin.& Iaſo.in l.ij.col.fina.C.de eden.† Secunda
cluſio eſt : quod per ingreſſum poſſeſſionis vacantis re
contrahitur vitium reale,ſed vitium perſonale. Et ide
non impeditur ille, ad quem res peruenit cum titulo &
bona fide,licet cauſam habeat ab ingrediente,rem præſcri
bere,vt eſt tex.in l.ſi nulla.& ibi not.Bald.& Doct.C.de ac
quiren.poſſeſſ.& text.magis clarius in §.quod autem.In
ſtit.de vſucap.

Et licet gloſſ.ibi teneat,illum §.eſſe correctum per l.fi
na.C.vnde vi.tamen contrarium determinat gloſſ.in d.
fi.in glo.j.C.vnde vi.quam ibi tenent & communiter
probant Doct.licet Bart.diſtinguat,maximè Sali.col.j.
v.q.Et refert Aretin.in d.§.quod autem. circa fin. ſerua
tamen diſtinctione Authen.malæ fidei.C.de præſcrip.l
temp.Et not.Doct.in l.ſequitur.§.item ſi occupauerit
de vſuc.His ſic præmiſſis,redeundo ad quæſtionem ſupra
formatam,an mala fides, vel aliud vitium authoris, no
ceat ſucceſſori in præſcribēdo,ſiue impediat ipſum ſucceſ
ſorem præſcribere:Dico quod ſi eſt vitium reale, impedit
præſcriptionem in perſona cuiuſcunque ſucceſſoris vni
uerſalis vel ſingularis:quia concomitatur rem ad quēcun
que tranſeat,d.l.vitia.donec vitiū fuerit purgatum per re
uerſionem rei in poteſtatē domini vel poſſeſſoris,vt præ
dixi.

dixi. Quam conclusionem limita procedere in pręscriptione longi temporis decem vel viginti annorum: non autē in præscriptione triginta annorum, & sic longissimi temporis. Nam illa locum habet in rebus etiam inuasis, violentis, vel furtiuis: quia per tantum tempus purgatur vitium reale.

Ita tenet glos.ij.in d.§.furtiuæ.& gl.in l.j.in glo.magna, C.de serm.fugi.& in l.sicut. in gl.fin.C. de præscript.xxx. ann.quæ pro hoc allegat bonum tex.in l.j.§.ad hæc. C. de anna.excep. vbi tanto tempore tollitur actio furti, & vi bonorum raptorum: Ergo etiam tollitur vitium & qualitas furtiuitatis vel violentiæ. Et idem firmat Bart.in l. sequitur.§.si fundum.in finalibus verbis, ff.de vsuc. referens ita tenere Azo.in summa. Notat Imol.in § item si occupaueris.ca l.Panor.in c.nihil.colum.ij.de præscrip. Alexand. in d.l.Pomponius.§.cum quis.colum.v.super glos.in verbo vitijs. & idem in l.iij.col.fin.C.quod me.causa. Et hoc verum de iure Ciuili. Sed de iure Canonico iste conclusio non procederet respectu inuasoris, furis, raptoris, vel hæredis: propter malam fidem, per ea quæ dixi suprà, & dicentur infrà. Procederet tamen respectu tertij possessoris qui possedisset triginta annis cum titulo & bona fide, vel bona fide tantùm, vt l.si quis emptionis. §. j. quæ non est correcta de iure Canonico, quatenus loquitur de præscribente bona fide sine titulo, vt plenè dixi in v.q.huius partis. Quod est verum, dummodo iste singularis successor inchoet præscriptionem ex persona sua non vtendo accessione temporis authoris sui malæ fidei, prout declarat Panorm.in d.c.nihil.colum ij. Si verò sit vitium personale, vt mala fides clandestinitatis, vel precarium, quę sunt species malę fidei, facio duo membra principalia. Primū mēbrum est in successore singulari.

Secundum est in vniuersali. Circa primum membrum dico, quod successor singularis de iure antiquo poterat præscribere, inchoando præscriptionem ex persona sua, non obstante mala fide authoris. Si verò vtebatur accessione & adminiculo possessionis autoris sui malæ fidei, non poterat præscribere: nec etiam potest de iure ho-

dierno. d. leg. Pomponius.§.cùm quis. & l.g.an vitium in princip. vbi glo. bene declarat, ff. de diuer. & temp. præscript. Hodie verò in primo casu est immutatum per §. rursus. in Authent. vt sponsa. largi. qui transsumptus in Authent. malæ fidei. C. de præscript. tempor. vbi dicitur, quod mala fides autoris nocet successori singulari in præscriptione longi temporis x. & xx. annorum, domino ignorante ius suum & alienationem factam. Sed non nocet in præscriptione xxx. annorum. Si verò dominus, contra quem præscribitur, non ignorauerit ius suum, & sciuerit alienationem factam: & tertium singularem successorem bonæ fidei habentem titulum & causam à malæ fidei authore rem quam prætendit suam possidere, & tacuerit decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes, currit præscriptio contra eum, non obstante mala fide authoris, propter talem scientiam.

6 † Vbi autem successor singularis rem possidet spacio xxx. annorum, est in totum exclusus antiquus dominus, non obstante mala fide authoris, siue sciuerit siue ignorauerit: Salua tamen restitutione ex capite iustæ ignorantiæ, vt plenè dicetur infra. Iste est text. explanatus in d. Authent. malæ fidei. Et hæc vera, quando singularis successor non vtitur adminiculo & accessione possessionis sui authoris malæ fidei. Si enim vtitur tali accessione, debet vti cum sua causa & vitijs: & eo casu sibi semper nocet mala fides authoris, etiam in præscriptione longissimi temporis, d.l. Pomponius. §. cùm quis. & ibi per nor. gloss. Bartol. & Docto. Et declarat gloss. in d. l. an vitium. in princ.

7 † Et ex his remanet bene declarata Authentic. malæ fidei. quo ad textum. Quàm limit. multis modis, & tres limitationes ponit Bartol. in d.l. Pomponius. §. cùm quis. & alias quinque, & sic vsque ad numerum octo ponit ibi Alexand. colum. iij. & iiij. Et xij. colligit Ar[illegible] §. sed istæ. colum. vij. & viij. versicu. quæro extra, [illegible] de actio. quas repetit in §. furtiuæ. colu. [illegible] In[illegible] cap. ex quibus plures tradit Imol. in l. [illegible] tum [illegible] circa fin. commen. de vsucap. vbi examinat intellect. illius Authent. Referam solùm aliquas vtilio-

tes quæ frequenter versantur in practica. Primò limitatur illa Authent. vt locum habeat in præscriptione rerum immobilium: non autem in vsucapione mobilium, quia ibi nihil cauetur, nisi de præscriptione longi temporis, & de vsucapione nullam fit verbum. Et sic iura antiqua in hoc remanent incorrecta, secundum Bartol. in d. §. cùm quis. cuius opin. est communis: licet Sali. conetur impugnare in d. Authent. malæ fidei. vt attestatur Alexand. in d. §. cùm quis. & salua, vt ibi per eum, & Iason. in fin. iij. colum. propter contrarium d. §. furtiuæ. Instit. de vsucap. Cum res mobilis nunquam videatur posse alienari à malæ fidei possessore, quin eam contrectet, & furtum committat, vt ibi. Et ideo tanquam affecta vitio furtiuitatis reali non videtur posse vsucapi. Ideò dic, vt per Alexan. & Ias. vbi supra. Ex hac prima limitatione Bartol. colligit Aret. in d. §. cùm quis. quod in materia correctoria statutum loquens de præscriptione non trahitur ad vsucapionem: licet ex lata significatione vocabuli vsucapio appelletur præscriptio, vt in multis legibus tituli ff. de vsucap. Et ibi sequitur Iason. colum. iiij. comprobans ex not. per Bald. in l. quod constitutum. C. ne de sta. defunct. vbi not. quod statutum inducens præscriptionem fauorabiliter non extenditur ad aliā præscriptionem similem. De quo dixi in iii. q. primæ partis princip. huius tract. Secundo limitatur illa Authenti. vt procedat domino ignorante: sed eo sciete nihil est mutatum, secundum Bartol. in d. §. cum quis. quæ limitatio expresse colligitur ex text. qui se ita declarat, in d. Authēt. malæ fidei. Tertiò limitatur d. Auth. malæ fidei. vt procedat in primo emptore seu singulari successore, qui emit, vel alias causam habuit à malæ fidei possessore: Secùs in eo qui causam habet à primo emptore bonæ fidei, habente causam ab alio authore malæ fidei, & sic in successore mediato. Nam tunc secundus emptor, vel causam habens, præscribit rem longo tēpore, non obstante mala fide primi authoris: quia nō nocet nisi immediato successori.

Has tres fallentias tradit Bart. in d. §. cùm quis. & communiter sequuntur Doct. Quarto limitatur, vt procedat

quo ad præscriptionem dominij: Secùs verò in præscriptione actionis hypothecariæ: quia emptor vel singularis successor præscribit aduersus hypothecariam cum bona fide & aduersus creditorem, non obstante quod causam habeat à debitore malæ fidei.

Idem determinat Specul. in tit. de præscript. §. j. colum. vlt. versi. quid si debitor. & ver. sed nunquid hodie. & sequitur Ioan. And. ibi. in addi. latè comprobans istam limitationem, & sequuntur Alexa. & communiter Doctor. §. ca.
8 quis. † Quinto limitatur d. Authent. malæ fidei. vt non procedat quo ad Publicianam: quia habenti titulum iustum ab authore malę fidei competit Publiciana: dummodo ipse fuerit in bona fide tempore traditionis, secundum Bartol. Bald. & Angel. in l. cum qui. §. Prætor. ff. de Public. Reprobata opin. glo. & latè Salic. in d. Authent. malæ fi. qui hoc nititur pluribus rationibus comprobare. Sequitur Areti. in d. §. sed istæ. & in d. §. furtiuæ. in vj. limi. & Alexand. consil. xxxix. visis scripturis. versic. præterea quo ad materiam. ij. volum. Et sic remanet incorrectus text. in d. l. cum qui. §. prætor ait. vbi est casus notab. quod mala fides authoris non nocet ementi bona fide, quo ad Publicianam. Et consequenter nihil erit hodie immutatum in Publiciana per d. Autenth. malæ fidei. Et ista est communis op. vt attestatur Alexan. in præalleg. consi. & in l. Pomponius §. si iussu. circa fin. comme. ff. de acquir. pos. & in l. rem quæ nobis. col. iij. vltra med. ff. de acquir. possess. Quam opinionem etiam tenuit gloss. in c. Abbate. in gloss. magna per med. de regu. iur. in vj. Bald. in leg. ancillæ. colum. j. C. de furt. Et eam esse veram & communem, latè firmat Ias. in §. sed istę. colum. xxvij. cum seq. in antiq. impre. & colum. xix. in noua, ver. iuxta hanc partem gl. Inst. de actio. Hinc dixit Bald. in d. l. ancillæ. in fin. v. oppo. quod si per statuta essent alterata omnia tempora præscriptionis: tamen Publiciana remanet in esse suo. Refert Ias. vbi supra. quamuis Bartol. tenuerit contrarium in d. l. rem quæ nobis. vbi reprehenditur communiter per Doc. vt ibi latè per Alexan. col. iij. circa med. qui conatur defendere Barto. à contrarietate aliquo modo. Nam communem tenuit ipse in d.

§. Præ-

§.Prætor ait.& sic fuit sibi contrarius.† Ex prædictis colligitur intel.& limitatio ad regulam l. eum qui.in princip. 9
ff.de Publ.quæ habet quod à pari procedunt Publiciana a

a *An hæc sint conuertibilia: Competere Publicianam pro aliqua re, & eam posse præscribi: vide pulchrè per Bald in repet. l.fin.colum. xv in fin. C.de præscrip.long.tempo.*

& vsucapiendi conditio, vt procedat affirmatiuè, & non negatiuè. Ita limitat Bald.in l.nihil. C. pro hære. Sequitur Alexand.in l.iij.§.ex pluribus.in fin.commen.ff. de acquiren.possessione. Nam licet mala fides authoris impediat præscriptionem longi temporis, non tamen impedit Publicianam, vt ex præmissis patet. Ergo non procedit illa regula negatiuè. Istam limitationem refert Iaso. in d.§. sed istæ circa iiij.f.u v.colum.in ij.euidentiali, & eam impugnat, firmans satis incautè quod regula d.l. eum qui.in prin.procedit tam affirmatiuè quàm negatiuè. per tex.rotundum secundum eum in d. l. eum qui.§. hæc actio. Sed do. Ias.in hoc non modicum fallitur: quia ibi est casus rotundus contra eum, iuncta l. si seruus.ff.de Publ.quos tex. pro hac limitatione adducit Alexan. quem fortè tunc ipse non viderat, in l.j.§.hæc quę de seruis.in fin.commen. ff. de acquiren.possess. vbi sequitur hanc limitationem Bald. & probat per illa iura, quæ sic induco contra Iaso. ad probandum hanc conclusionem de directo. Nam licet per seruum proprium acquiratur possessio domino ignoranti, etiam quod ad vsucapionem, ex causa peculiari: Extra tamen causam peculiarem, & si acquiratur possessio domino ignoranti per seruum, non tamen acquiritur vsucapiendi conditio, vt habetur in l.j.§.item acquirimus.ff.de acquir.poss.iuncta l. possessio quoque. §. & si possessio illa. eod.titu. vbi dicitur, quod & si possessio per procuratorem acquiratur ignoranti, non tamen vsucapiendi seu præscribendi conditio, quia vsucapio tantum scienti competit. Et nihilominus si res fuerit vendita & tradita seruo vel procuratori ignorante domino, quamuis non acquiratur præscribendi conditio ipsi domino, sibi tamen competit Publiciana. Casus est apertus in dicta l. eum qui. §. hæc actio. iuncta d.l.si seruus. Ergo ibi est casus rotūdus pro hac

præscr. ita nec suus hæres poterit, d.l. cùm hæres. quod dicit Pano. esse bene notandum.

Eandem opinio. firmat ipse Panor. in c. nihil. col. ij. versi. successor verò vniuersalis. vbi vide, de præscrip. Ex quo sequitur quod cum secundum communem opin. videtur in q. seq. dispositio d. c. fin. de præscrip. locum habeat, & corrigat ius ciuile tam in actionibus realibus, quam personalibus, vt nulla præscriptio currat cum mala fide quod sicut principalis persona habens malam fidem, puta debitor vel possessor malæ fidei, nullo tempore præscribere potuisset, ita nec hæres eius: siue in actione reali, siue in personali. Istam partem firmat etiam Ioan. de Imol. in repe. d. c. fin. colum. ij. & iij. de præscript. Et in hac opinione quam vera residet Alexand. in d. §. cùm quis. colum. vj. & vij. vbi domi. Iaso. colum. penulti. & vlti. plenè examinat istum articulum, & concludit, quod ista videtur magis communis opinio. Et hanc quæstionem latè prosequitur Felin. in dict. c. si diligenti. colum. iiij. & v. referens plures authoritates ad vtranque partem. Et tandem concludit quod pauci sunt qui recedant ab opin. Anto. de But. contra Dyn. quia est communis secundum eum. Et hanc conclusionem tanquam veram & communem contra opin. Dyn. firmat Alexan. in plerisq; consilijs, videlicet consil. lxxxiiij. in causa vertente inter cameram. j. colum. i. volum. & consi. iiij. videretur inspectis. vlt. colum. & consil. lxxxix. viso puncto iij. colum. & consil. ccxiij. viso & oportune discusso. colum. penult. versicul. secunda ratione. ij. volumi. & plene consil. lxiij. stantibus his. colum. ij. versi. præsupposito. & consil. xcix. videtur prima facie dicendum. vlt. colum. iiij. volum. & consil. v. videretur pro decisione circa fin. ij. colum. v. volumi. vbique concludens quòd mala fides defuncti impedit hæredem præscribere, & inchoare præscriptionem ex persona sua, siue in actione reali, siue in personali, quamuis ipse habeat iustam ignorantiam & præsumptam bonam fidem, per l. qui in alterius. ff. de reg. iur. de vtroque iure, & hanc partem esse seruandam in vtroque foro, & vbique damnat opinio. Dyn. in d. c. possessor. Eandem conclusio. contra Dyn. firmat latè Rom.

con-

consi.ccj.pro decisione. & Panormit.consi.cx.nitar in praesenti causa.in xiiij.q.& consil. cxxv. facti contingentia sic proponitur.vbi dicit,quod semper legendo & consulendo tenuit contra Dyn.Eandem opinio.confirmat Areti.in §. sed tamen.Instit.de vsucap.Sed pro contraria opin. Dyn. in d.c.possessor.colum. fin. quod mala fides defuncti non noceat haeredi volenti inchoare praescriptionem ex persona sua,consuluit Alexand.sibi contrarius consil. cx.visis acutissimis dubitationibus. prope fin.j. volum. & consil. xxxix.visis scripturis.j.colum.& consil.cxxxiiij. & in causa & lite vertente inter Albertinum.circa fin.ij.volum.& Paul.de Cast.consil.ccxij.alias cclxxxviij. visa suprascripta facti narratione.& domi.Petrus Philip. Corne.consil. clxxvj.ad euidentiam ij. & iij. colum. j. volum.& consil. cxxxviij.videtur.per totum,& consil.xvj.viso primo themate.colum.ij.in fin.& seq.ij volum.& consi. ccciiij. rem arduam.xiiij.colum.iij. volum.& consil.xciij.quia causa. & consil.cclxxvij.ad euidentiam.penult.colu.iiij. volu.& Ioan.de Imo.cõsi.xliiij.in casu praemisso.versi.circa secundum.Sed propterea non videtur in iudicando & consulendo recedendum ab alia opin.contra Dyn. pro qua frequentiùs & pleniùs consuluit Alexand. & quam Doct. attestantur communem,& quae fulta est longè pluribus authoritatibus,vt supra patet. Limitatur ista communis conclusio contra Dyn. vt non procedat in tribus casibus, in quibus saluatur opin. Dyn. † Primò igitur limita,vt non procedat in successore vniuersali in praelatura & dignitate siue in beneficio: quia licet praedecessor suus fuerit in mala fide,non impeditur praescriptio ex sua persona,vt no.glo.& Docto.in c.cura.de iurepatro. Sequitur Alexand.in d.l.Pomponius.§.cùm quis.colum. vj. vel vij.ff.de acquiren.possess. Alexan.praeallega.consi.lxxxix. iij.colum.ij.vel.& consi.lxiij.ij.colum.iiij.volum. Et firmant gloss.& Panormit.in c.de quarta colum. ij.& ibi Felin.colum.vj.ad fin.de praescrip.vbi tangunt, an successor in praelatura bonae fidei possit complere praescriptionem inchoatam per praedecessorem suum cum mala fide,& sic iungendo tempora authorum, & concludunt quod non.

Se-

Secundò limita, vt prædicta conclusio non procedat in hærede, qui fecisset inuentarium solenne ad formam l. fin.cum ibi no.C.de iu.delib.& possedisset triginta annis cùm bona fide. Tunc enim præscribit rem etiam sine titulo ex sua persona, quia titulus non erat necessarius. Et inuentarium ipsum conseruat, ne sibi noceat mala fides defuncti, cùm non velit vti titulo defuncti. Nec quo ad dominium, nec quo ad possessionem. Ita decidit no. Alexan. in d.l.Pomponius. §.cùm quis.colum. vj.seu.vij.circa med.versic.tamen in vno casu.

14 Tertiò limita, vt prædicta conclusio non procedat in præsumpta mala fide: † præsumpta mala fides defuncti causata ab errore iuris non nocet hæredi in præscribendo, gloss. est no. in l. tutorum.in gloss.magna,in fin.ff.de admi. tutor. quam dicit singularem & multum commendat Paul. de Cast. in l. nunquam.in princ.ff.de vsucap.& declarat, vt ibi per eum & per Alexand.in d.§.cùm quis.colum.vj.vel vij. versic. num addatis.vbi mandat istud perpetuò notari. Et in his casibus saluari potest opi.Dyn.communiter reprobata. Has duas vltimas saluationes refert & sequitur [illegible]

15 in d.c.si diligenti.col.v.† Quartò limita, & salua opi.Dyn. vltra Alexand.vbi supra, in alio casu, videlicet quando hæres vellet præscribere ex titulo quem habuit à tertio, siue illum habuerit ante mortem testatoris, siue post. Tunc enim mala fides defuncti sibi non nocet: quia etiam si non esset hæres, præscriberet.text.est no.in l.an vitium.§.fi. ff. de diuer.& tempo.præscript. Ratio est, quia quo ad illam rem successit in locum extranei, non autem in locum defuncti habentis malam fidem, vt dicit ille not.text. quem pro singulari not.Bald.ad hoc in l.eum qui.§. in hac. ff. de Pub.& Angel.in §.ait Prætor.ea.l.& not. Ludo. Roma. & Iason in d.l.Pomponius.§.cùm quis. colum. iiij.versic. limita dupliciter.

Et vltra Iaso.addo Alexand.consi.lxxix.visis scripturis j.col.ij.volum.vbi dicit, quod hæc limitatio est etiam de mente gl.in c.cùm quis in ius.de reg.iur. in vj. quæ sentit expresse quod vbi hæres non se fundat in titulo & iure defuncti, sibi eius mala fides non nocet. a

a Add.

a *Adde Paul. de Cast. consi. ccxcij. visa suprascripta in antiquis. vbi plenè tractat, an mala fides authoris noceat successori vniuersali: & an hæres bonæ fidei possit præscribere ex titulo defuncti, qui erat in mala fide. Sed non puto, quod bene loquatur, per ea quæ dixi suprà in hoc articulo.*

SVMMARIA.

1 *Præscriptio triginta annorum, vel longissimi temporis, an de iure Canonico procedat cum mala fide in actione personali.*

2 *Qui totum dicit, nihil excludit.*

3 *Debitor non peccat, sciens se debere, si sit paratus soluere.*

4 *Mala fides impedit præscriptionem in actione personali, sicut in reali.*

5 *Conclusio quòd mala fides impedit præscriptionem in actione personali non procedit, vbi actio est personalis, & habet tempus limitatum à lege.*

6 *Pœna conuentionalis, aut legalis, & statutaria, seu consuetudinaria, quo pacto possit exigi.*

7 *Debitor non præscribit propriè actionibus sui natura temporalibus, quæ potiùs sunt ad interesse quàm ad pœnam.*

8 *Nunquam præscribitur vbi ius agendi fundatur super peccato.*

9 *Conclusio, quod actioni personali non præscribitur cum mala fide, limitatur, vt procedat quo ad creditorem cui actio competit: secùs si nondum competit.*

10 *Hæreditas non adita regulariter non transmittitur saltem ad extraneos.*

11 *Hæreditas antequàm adeatur non dicitur in bonis.*

DEcimotertiò principaliter quæro. † Vtrum de iure Canonico præscriptio triginta annorum, vel longioris temporis, procedat cum mala fide in actione personali. Nam de iure ciuili certũ est, quod tanto tẽpore tollitur omnis actio realis & personalis, non attenta bona fide, quæ non consideratur in personalibus actionibus, sed solus temporis cursus triginta vel quadraginta annorum, l. sicut. l. omnes. l. cum notissimi. C. de præscri. xxx. vel xl. anno. & l. ij. C. de constitut. pecu. quinimò tanto tempore etiam fur, & raptor præscribunt secundum leges, vt est casus in l. j. §. ad hæc. C. de anna. excep. Sed maxima est dubitatio an iura canonica in hoc corrigant iura ciuilia. 1

a Bart.

a Bartol.in l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucapion.& in
a *Adde, quòd opinion. Bartol.in §.si viam. sequitur Bald.con*
cccCXX.*quædam scriptura.circa med.secunda colum.in iij.v*
autem iura.ff.de serui.vrbano.prędio.tenuit,quod l.
& l.cùm notissimi,& cæt. non corriguntur, quatenus
quũtur de personalibus:quia,vt ipse dicit,iura Cã.
cet tex.in cap.vigilanti,& in ca.fi.de præsc. & in c.
de regulis iuris in vj.loquũtur de possessore malæ fid.
in actionibus personalibus nõ datur possessio, secun
Bartol.ideo non requiritur bona fides: quia ex parte
toris non est possessio.Sed præscribit potiùs per negl
tiam non petentis.Et ideò concludit, quod prædict
ra Canonica loquuntur in præscriptione rei corpor
quæ ex possessione procedit:non autem in personal
quæ non possidentur,l.seruus.§.incorporales. ff.de ac
ren.re.domi.& tandem Bartol.se submittit determin
ni sanctæ matris Ecclesię & Theologorum.Et ante B
lum ista fuit opinio Hostiens. de quo ipse nullam
mentionem, in summa, in titulo de præscript.re.
§.quæ res.colum.prima, versicul. actiones verò p
les.vbi firmat,quod per iura Canonica non derog
gibus antiquis quo ad actiones personales: quia
personalibus,sed in realibus tantum locum habent,
tet ex lectione ipsorum iurium secundum Hostie
qui ibi latè prosequitur hunc articulum, & latiùs q
Bartolus. Et opinio. Bartol.in dicto §.si viam.
detur Bald.in foro ciuili,in §. si quis per triginta.col.
iij.in titul.si de feudo fuer. controuer.dicens quod in
ro Iustiniani vera est opinio Bartol. licet secùs sit de iure
Canonico.Quia cùm ille,qui scit se debere, semper
cet,præsertim si dies vel creditor interpellauit,l. dolu
man.meritò non debet in suo delicto foueri, cap. fin.
consuetud. Et hanc opinio.Hostien.& Barto. pertinac
defendit Pract.Papien.in forma responsion. rei conu.
in gloss.in verbo præscriptionis. quamuis non allegat H
stien.vbi plus ausus est dicere,quod indistinctè seruari de
bet ius Ciuile in materia præscriptionis in foro secul.
& quod leges Ciuiles permittentes præscriptionem cum
mala

mala fide non sunt correctæ. Asserens quod ista opinio tanquam verior communiter practicatur tam in personalibus, quàm in realibus, non considerata distinctione Bartoli in d.§.si viam. quæ, vt ipse dicit, non attenditur nec practicatur. Nec facit differentiam inter reales & personales in foro Ciuili: & temerè loquitur contra Ecclesiam: & mouetur satis debili fundamēto, & errat aperte. Et pro ista parte consuluerunt aliqui moder. relati in calce huius q. Contrariam partem, quod iura ciuilia quæ permittunt præscriptionem cum mala fide sint in totum correcta per iura Canonica, nedum in actionibus realibus & rebus corporalibus, sed etiam in personalibus & iuribus incorporalibus, communiter tenent Docto. tam Canoni. quam Legi. Et hæc primò fuit opin. Innocen. & gloss. in c.fin. de præscrip. quam sequuntur ibi omnes Cano. maximè But. & Imol. qui hunc articulum latissimè disputat ad vtramque partem, in repe. illius ca. fin. colum. xj. & xij. cum quinque seq. in eo multum se inuoluens, & ad fin. xiij. colum. attestatur quod opin. Barto. est communiter damnata. & idem Imol. in d.l. sequitur. §. si viam. hunc articulum disputans per tres colum. & ibi refert circa fin. ij. colum. quod communis opin. est contra Bar. & contra ipsum de facto consuluit. Cuius opin. confutat etiam per plura Panor. in d.c.fi. colum. ij. cum tribus seq. post lōgam discussionem conclusiue distinguens: An præscribens sit in peccato, vel non, vt ibi per eum, & latè in c. quod clericis. col. pen. de foro compe. & eius distinctionem sequitur solennis Doct. domi. Bap. de Sancto Seue. in repe. l. omnes populi. in viij. char. colum. j. cum seq. versicul. secundo infert Bartol. ff. de iusti. & iur. & secundum opin. Panor. consuluit Cuma. consil. lxxvij. statuto ciuitatis Vincentiæ. col. j. ver. mihi autem. & videtur eandem opi. tenere. Alexan. consil. lxxxij. videtur prima facie dicendum. ij. colum. iiij. volum. Contra Bartol. tenet etiā Ang. in repet. l. j. in fin. commen. C. de iudi. & in d.§. si viam. Bal. in l. j. C. de serui. & aqua. & in d. Authent. ad hæc. in fin. ii. colum. C. de vsur. dicens quod Cano. communiter teneant oppositum. & idem in l. j. C. de præscrip. xxx. ann.

Et opin. Hostien. & Bartol. confutat per plures rat. Pet. de Anch. in cap. sine possessione. colum. viij. de reg. iur. in vj. concludens quod iura ciuilia corrigantur per iura canonica tam in personalibus, quàm in realibus: præscriptio non habeat locum cum mala fide. Hunc articulum diffusè explicat Felin. in d. cap. fin. colum. ij. cum seq. de præscrip. adducens plures authoritates in vtranque partem: & demum concludit hanc esse communem opin. contra Host. & Bartol. & reprobat distinctionem Panor. ibi probans quòd sua opin. implicat contradictionem. Et istam partem tanquam verã & communem, quòd mala fides impediat præscriptionem in actione personali, & iuribus incorporalibus, cõtra Host. & Bart. sit seruanda in vtroque foro, firmat Alexand. in pluribus consilijs, videlicet consi. clxxxv. viso tit. q. ij. du. ante colum. ij. volum. & consil. xxxiij. viso processu cau. colum. iij. volum. & consil. lxiij. stantibus iij. col. & con. xcix. videtur prima facie. j. & ij. colu. iiij. volum. & con. lj. videretur pro decisione. j. & ij. colum. v. volum. Et in duobus vltimis consil. latiùs examinat & comprobat partem bonis rationibus & fundamentis, confutat plura partem contrariam. Eandem opin. contra Host. & Bart. sequitur, & dicit communem do. Præpo. in ... per xxx. circa fin. commenin. titu. si de feu. fue. contro. & domi. Philip. Franchus in c. possessor. colum. ij. de reg. iur. in vj. dicens quòd hæc opin. contra Bartol. a videtur

a *Adde, quòd istam partem contra Bart. firmat Bertach. & ... bat pluribus in repertorio in verbo præscrip ij in si. ij. col. & ... Raph Cuma consi cxlvij domini Comitissa.*

verior, & vt tutior tenenda: licet opin. Bartol. fortè procederet de iure in foro ciuili secundum eum, quod tamen non est verum, vt ex præmissis liquet. Et hanc partem contra Bartol. in d. §. si viam. tenet etiam Fulg. con. cxxiij. S. & P. ciues. j. col. referens, quod sic se habet communis opin. Can. Et pro ista parte adducit Felin. in d. c. duas efficacissimas rationes, quæ fuerunt Imol. in d. §. si viam. colum. iij. & iiij. quas latius deducit Alexand. in consilijs præalleg. maximè consil. lib. quinti. volum. Et po...

potissimum fundamentum sumitur ex text.in d.c.fin.qui vtitur vniuersali negatiua, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canoni.quam ciuilis. † Nam qui totum dicit, nihil excludit, c.si Romanorum. xix. distinct. & c.solitæ.de maio.& obe.l.Iulianus.in princip.ff.de lega. ij.Nec distinguit ille tex. inter actionem realem & personalem, sed generaliter loquitur: ergo generaliter & indistincte debet intelligi, l.j.§.& generaliter. ff. de lega. præstan.l.si quis sic.& ibi po. Alexand. ff. solu. mat. Ad quam regulam plura cumulat Iaso.in.l.quamuis.ff.de in ius vo ca.secundo, quia ratio peccati, super qua fun datur dispositio d.c. fi. quæ est expressa in text.ita militat in actione personali, sicut in reali.Ideò ex quo concernit salutem animæ, dispositio illius c.licet correctoria, debet extendi, vt latiùs per Imol.& Alexa. vbi supra.Et ita est tenendum. Pro parte tamen contraria & secundum opin. Hostien. vbi supra, & Bart.in d.§.si viam.latè consuluit d. Mari. Sozin.consil.cciij. circa primum consultationis articulum: per totum, quam conatur sustinere per plura: & ibi colum.ij.ausus fuit affirmare, quod opin.Hosti.& Barto. est cōmunis. Et eandem opin.tenuit ipse Maria.in repe. rubr. de causa poss. & proprie. licet veritas sit in contrarium, vt ex præmissis patet. Et pro opin. Hostien.& Barto. consoluit etiam d.Petrus Phil.Corne.consi.clxxvj. ad euidentiam.colum.ij.& iij.& consi.cxxxviij.videtur. per totum, j.vol.& con.ccvj.circa thema.ij.vol.vbi concludit † quod debitor non peccat, si sciens se debere paratus est soluere, maximè in his quæ debentur officio iudicis, & late idem Corne.consi.cclj.in hac consultatione.& con.cclxxv.quãquam.colum.j.versi.& dato.& colum.pe.versic. cessat ergo.iij.vol.& consi.cclxxvij.ad euidentiam. per totum, iiij. vol.vbi conatur dare nouum intellect. ad text. in d.c. fin. de præscrip.& ad §. habeat.in Authent.vt Eccle.Rom. colum.penult. Et opin.Bartol.videtur sequi d.Philip.Franc. in d.c.possessor.colum.fi.de reg.iur.in vj. Sed propterea recedendum non est ab opi.communi contra Hosti. & Bartol. Et sic remanet firma conclusio, † quod mala fides impedit præscriptionem in actione personali, sicut in

reali, secundum veram & communem opin. Hanc communem conclusionem limitat & restringit Felin. quat. modis in d.c.fin.col.ij.& iij.de præscript. Referam so.. duas limitationes, videlicet primam & vltimam, ali addendo, omissis alijs restrictionibus, quas Feli. nominat, & quæ sunt modici eff. ctus.† Primo limitatur p
5 cta conclusio, vt non procedat vbi actio est specialis, bet tempus limitatum à lege, vt actio furti ad duplum quadruplum, actio vi bonorum raptorum, iniur.arum similes: nam istæ actiones finiuntur & præscribuntur debitorem etiam scientem lapso anno, vel alio tempo lege ciuili diffinito: quia cessat ratio peccati, & iniustæ tentionis, cùm pœnæ legales non sint debitæ in foro conscientiæ, vt vult gloss. repu. singu. in c. fraternitatis. ij. Quam plenè discutiunt Panormi. & Felin. in c.j. co. xij. cum seq. de constit. Not. Panormi. in proœ. decr. super verbo rex pacificus. colum. iiij. & Iason in §. sed in vlti. char. Instit. de actio. Ita limitant Panormi. & F. in d.cap. fin. col. ij. Sed moueo dubium: Quid in pœna conuentionali? An illi præscribatur per debitorem sc. tempore legali & spacio triginta anno. quo spacio regulariter tollitur omnis actio personalis. Hæc q. dependet ex hoc, An talis pœna censeatur apposita in fraudem vsurarum: & sic an exigi possit de iure Canonico. Quem articulum examinant glos. & Doct. maximè Bald. in l. cum... gas. C. de vsur. & latè no. Alexan. consil. cix. titulus q... onis iij. col. iij. dub. ij. vol. & consi. xlix. paucis vtar. ... est consilium d. Anto. de Prato veter. ij. iij. & iiij. colum quasi per totum, & consi. l. viso instrumento tract... nis. quod est Alexa. & consi. seq. quod est alterius, i iii. & Alex. consi. xcvij. viso instrumento . co. vol. & pu...
6 Roma. consi. cxliij. licet varie. † vbi ponit de pœnis conuentionalib⁹, legalibus, statutarijs, & consuetudinarijs possint exigi, & plenè not. Aret. & Ias. in §. omnes. ... antepe. & penult. Instit. de actio. & communiter concluditur: quòd aut pœna conuentionalis est adiecta facto, & potest exigi, & debetur etiam in foro Canonico. Aut ve... rò est apposita dationi quantitatis: & præsumitur adiecta

in fraudem vsurarum, vt probatur & not. in d. l. cum allegas. per gloss. & Docto. & in l. Iulianus. §. idem Papinianus. ff. de actionib. emp. vbi bona gloss. Et hanc materiam latè tradit Alexand. post alios, in l. stipulatio ista. §. alteri. colum. iij. & iiij. ff. de verbo. obligat. † Secundo limitatur 7
prædicta conclusio, vt non procedat in actionibus quæ sunt sui natura temporales, nec continent pœnam, sed potius dantur ad interesse, in quibus lex præfixit certum tempus ab initio, quia sic visum fuit expedire reipublicæ, vt in actione de dolo, l. fi. C. de dolo & quanto minoris redhibitoria, & similibus enumeratis per gloss. institut. de perpe. & tempo. actio. in princip. su. per verbo plerunque. quia in istis non sunt correcta iura ciuilia: nec habetur distinctio bonæ vel malæ fidei, secundum Paul. de Castro in d. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Tunc enim, vt ipse dicit, propriè loquendo, debitor non præscribit, sed ipsæ actiones sui natura intereunt, cùm fuerint introductæ cum certa temporis meta. Et not. latiùs Panormitan. in c. fin. colum. iij. versi. sed ego dubito. de præscript. vbi concludit, quòd licet in foro ciuili non possit agi post tempus: quia non datur ampliùs actio, & ius ciuile potuit tollere quod dedit vel potius non dedit vltra tempus præfinitū: Tamen non potuit tollere, quin iustitia saltem ratione peccati ministretur, ex quo subest æquitas iuris naturalis, iuxta notat. per Innocen. in c. quæ in Ecclesiarum. de constit. Et ideò poterit secundum cum ratione huius æquitatis naturalis & peccati agi in foro Canonico per viam denuntiationis iudicialis, iuxta no in. c. nouit. de iudi. Secus autem vbi lex introducit actionem temporalem ex suo arbitrio, ita quod nulla culpa seu delictum reperitur ex parte alterius: quia tunc post tempus agi non potest: cùm non subsit causa agendi, nec materia peccati, secundum Panormit. † Et pro hoc, quod possit post tempus haberi recursus ad Ecclesiam ratione peccati, adducit gloss. 8
sing. in cap. admonere. xxxiij. q. ij. quæ vult quòd arbitrius agendi fundatur super peccato, nunquam præscribitur. Et notat idem plenè in c. licet causam. colum. xij. & xiiij. de proba. Et cum hac opi. Panor. transit Felin. in d. c. fi. col. ij.

versi. recipit tamen, &c. cum modificatione dummo concurrat dolus: quo cessante, tenet ipse quod cursus scriptio legalis in istis actionibus temporalibus. Confirmatur ista conclusio per id quod voluit gloss. communiter approbata in Authenti. quas actiones. in verbo [illegible] tibus. C. de sacrosanc. Eccle. & Panor. in c. cum causa [illegible] lum. ij. vel iij. de emptio. & vend. Notat Felin. in c. [illegible] ta, ad fin. de præscript. vbi volunt quod circa istas, [illegible] ab initio introduxit cum certa præfixione tempor[is] [ni]hil sit immutatum de iure Canonico: ita quòd illo [tem]pore præscribitur etiam contra Ecclesiam & cler[icos].
Tertio limitatur singulariter vltra Felin. & omnes [il]l[a]m prædicta communis conclusio, quæ habet quod [actio]ni personali non præscribitur cum mala fide, vt pro[cedat] quo ad creditorem, cui actio competit, secus si non competit, sed competere potest acceptãdo, vt in leg[ato] quantitatis vel speciei. Ante enim quã acceptet, [hæres con]tra eum præscribit in actione personali: licet sciat [lega]tum factum: nec tunc dicitur præscriptio malæ fid[ei], quam non apparet legatarium agnouisse legatum. [Sin]gulariter limitat, vel potius declarat Pet. de Ancha[rano in c.] fin. e possessione. col. ix. de reg. iur. in vj. vbi dicit ho[c] nouum dictum, & quòd ita repetit consuluisse [illegible] fert & sequitur de. Sozi. consi. lxiij. in causa vertente [inter] dominam Catharinam. colu. iij. versi. præterea. quo[d] perpetuo notandum. Ex quo infero, quod prædicta [com]munis conclusio procedit, vbi agitur de iure iam qu[æsi]to [illegible]ndo: secùs si agatur de iure quærendo, quia tunc [ma]la fides non impedit præscriptionem. Tunc enim [non] non est dare malã fidem vbi adhuc non est ius quæ[si]tum parti: quæ eo casu non dicitur damnum pati, sed n[on ac]quirere: & non sunt paria lucrum perdere & damn[um pa]ti, vt sunt iura vulgata: & facilius tollitur ius qu[ærен]dum quam ius creatum & radicatum, vt plenè no[tat] post ampliu. in princ. ff. de leg. j. & in l. filius. & in l. [illegible] C. de pact.

[De]inde sequitur, quòd in iure adeundi, quod tollitur [ab] præscriptione triginta anno., vt communiter concl[uditur]

Doct.in l.licet.C. de iu. deli. mala fides non impedit præscriptionem:quia non potest dici quæsitum re ante acceptationem siue agnitionem. † Hinc est quòd regulariter 10
hæreditas non adita non transmittitur saltem ad extraneos,l.j.§.in nouissimo.C.de cadu.tollen,& l.cum antiqui oribus.cũ materia sua,C.de iure delibe. † Quia hereditas, 11
antequam adeatur,non dicitur in bonis:nec ius adeundi, vt est casus repe.singu.in l.pretia rerum. in ver. est enim absurdum.ff.ad l. Fal.& ibi per Doct. Not.Ias.in l. emancipata.colu.ij.C.qui admit. Alexa. consi.ij.visa codicillis legitimatione.v.col.j. volu. & consi. cxiiij. pro decisione supradicta.vlt.colum.iij.volu.

Et idem in præscriptione legitimæ,& in iure offerendi,in pacto de retrouendendo & aliis, quæ non competunt,nisi acceptentur,vel quæ consistunt in facultate partis: vt latius dicam in quarta parte quintæ partis huius tractatus in iij.q.vbi omninò vide. Et duos no. casus, in quibus de iure Canonico procedit præscriptio cum mala fide,not.pulchrè Bal.consi.ccliij.ad euidentiam.vlt. dub. ij.vol.& an verum dicat, vide vbi supra.Et miror, quòd Felin. non ponat istam singularem declarationem in d. c.fin.quæ est admodum necessaria,& peregrina, & bene signanda.

SVMMARIA.

1 *Statutum quòd si creditor non petierit debitum infra certum tẽpus cadat à iure suo,vel quod vlterius non audiatur,an valeat.*

2 *Statutum quòd actio personalis, realis,vel mixta, tollatur spacio xxx. ann. vel minori, quomodo sit interpretandum.*

3 *Dispositio statuti quod possidens rem pro sua spacio xxx. annos quomodo sit intelligenda.*

4 *Quòd præscriptio statutaria nõ currit cum mala fide, & sic quòd sciens se debere non præscribat,quomodo exponatur.*

5 *Statutum disponens quòd qui non petierit debitum infra tale tempus cadat à iure suo,quomodo distinguatur.*

6 *Statuto non potest induci præscriptio cum mala fide : & in quibus hæc conclusio limitatur.*

7 *Statutum permittens præscriptionem cum mala fide non valet, nisi ex causa.*

8 *Creditor in agendo assumens pro se adminiculum statuti, & executionem paratam inductam à statuto, debet etiam contra se recipere exceptionem ex eodem statuto procedentem.*

9 *Statutum permittens præscriptionem cum mala fide valet, & post tempus præsumitur contractum fictum vel simulatum.*

10 *Statutum disponens quod qui non petierit debitum infra tempus, &c. in quibus locum habeat vel non. Verbum vniuersale vel indefinitum non dicitur liberare eum qui potest ... ueniri rei vendi.*

11 *Debitum iuratum non tollitur præscriptione statutaria. Iuramentum habet vim litis contestationis.*

12 *Statutum, vel alia dispositio, simpliciter loquens nunquam trahitur ad actũ iurat, nisi de iuramento faciat expressam mentionem.*

13 *Statutum non potest eneruare rationem siue obligationem naturalem & veram iustitiam.*

14 *Authoritate Canonis potest ex causa rationabili & in certis casibus induci præscriptio cum mala fide.*

1 DEcimoquarto principaliter quæro. † Vtrum valeat statutum, quòd si creditor non petierit debitum infra certum tempus cadat a iure suo, vel quòd ius non audiatur: adeò quod sciens se debitorem probat: & sic an statutum *a* possit inducere præscriptionem ...

a *An præscriptio statutaria procedat cum mala fide, vide per Pau. de Cast. con. cclxxxv. a tàs ccl xxviij hæreditas. in antiq. Marsil. in notabilibus, fo. xiij. col. iiij vbi concludit, quod leges & statuta, permittentes præscriptionem cum mala fide, ipso iure non valent, tanquam nutrientes peccatum, & Abb. Panor. consil. lxxvij. circa primum breuiter dico. vlt. du vlti col. i. vol. & Ra. h. Cuma con. lxvij. statuto ciuitatis. & an tale statutum valeat, vide per eundem consil. xc. visa copia præcepti. & fu. consi cxxiij S & P ciues ... j. vbi firmant quod præscri. statutaria scientibus non prodest.*

mala fide. Barto. in l. sequitur. §. si viam. circa med. vers. & idem puto. ff de vsucap. tenet tale statutum valere, dicens quod primo casu, quãdo dicit statutum, cadat à iure suo, tollitur obligatio ciuilis & effectus naturalis, iuxta notata per eum in l. fi. ff rem ra. ha. Secundo vero casu, quando dicit statutum, Non audiatur, nulla obligatio tollitur: sed via agendi præcluditur. Ideò remanet tunc via agendi per

per rem. dium denũtiationis Euangelicæ, iuxta not. in c. nouit. de iud.

Eandem opin. tenuit Bartol. in l. j. ff. de vsucap. & in l. nemo potest. col. iiij ff. de leg. i. vbi in tantum hoc statutũ approbauit, quod dixit illi non posse per pactum renunciari: quia secũdum eum est introductum principaliter fauore publico, & in odium negligentis. Et quod tale statutum valeat, sentit idem Bar. in l. ait Prætor. §. l. i planè. ff. ex quib. causis maio. & in l. legaui. ff. de liber. lega. & in l. cũ mulier. ff. sol. matri. & in l. ambitiosa. in iiij. colu. ff. de decre. ab ord. facien.

Et opin. Bart. secutus est Ange. in repet. l. j. char. penul. C. de iudi. examinans hanc quæstio. per duas colum. vbi plus voluit, quod per tale statutum indistinctè tollatur naturalis & ciuilis obligatio ipso iure: ita quod non poterit haberi recursus ad Ecclesiam contra debitorem post terminum statuti per viam denũtiationis Euangelicæ: & malè, vt infra dicetur. Et hanc opin. tenuit do. Petrus Philip. Corn. consil. cclxxvij. ad euidentiam. per totum, iiij. volu. Contrariam partem, quod tale statutum non valeat in vtroque foro tanquam nutritiuum peccati, firmat Ioan. And. in c. ij. de excep. in vi. & Barto. ibi contrarius in l. omnes populi. *a* in ij. q. iij. princip. circa vij. vel viij. colu.

a *Vide latè do. Bap. de S. Seuer. in sua repe. d. l. oẽs populi col. xxxij.*

versic. ecce alia. ff. de iust. & iu. decidens non valere statutum, quod qui per x. annos debitum non petierit, cadat à iure suo: quia nec valeret lex Imperialis, quæ hoc diceret. Sed si statutum dicat, quod contractus seu instrumentum fictitium præsumatur, si debitum non fuerit petitum infra tale tempus, tunc valeret: quia talis causa excludit peccatum, secundum Bartol. Bald. verò in Authen. ad hæc. colum. iij. versicul. sed ponamus quod statuto. C. de vsur. dicit, quod statutum, per quæcunque verba loquatur, siue disponendo, siue fingendo, non potest tollere naturalem obligationem & ipsam veritatem seu naturalem iustitiam, in qua fundatur Euangelica denuntiatio. Ex quo concludit, quod poterit semper haberi recursus ad ecclesiam, non obstante statuto. Sed aliter in hac q.

 locu-

locutus est ipse Bald. in §. si quis per triginta. colum. versi. sed quæro nunquid per statutum. in titu. [illegible] feud. fac. controuer.

Istam q. latissimè examinat Imol. in dicta l. sequit. §. si viam. colum. ij. in fi. cum duabus sequen. con[illegible] dens, veriorem esse opinio. Bart. in d. l. omnes po[illegible] in primo dicto. & tale statutum indistinctè non [illegible] re: & respondet ad motiua contraria, reprobando [illegible] Bart. ibi in vtroque membro, & Angel in d. l. j. C. de [illegible] Et dicit quod communiter Doct. tenent contra Bart. [illegible]

Et contra Bar. in d. §. si viam. tenet etiam ibi Ang [illegible] trarius per tex. in Auth. vt Eccl. Rom. §. j. vbi Imperator [illegible] pellat præscriptionem iniquum præsidium, & dicit q[illegible] prestat materiam peccati scientibus, & sic habentibus [illegible] lam fidem. De quo tex. plenè dixi in prima parte p[illegible] q. vj. Et illum commemorat Panor. in c. fi. in prin. iiij. [illegible] de præscr. Paul. de Cast. in d. §. si viam. distinguit in hoc [illegible] ticulo, vt ibi per eum. Et eandem distinctione rep[illegible] hæc autem iura. ff. d. ser. ru. prædi. Verū sua distinctio [illegible] procedit, vt infra patebit. Et quod tale statutum non [illegible] at data mala fide, tenēt communiter Cano. in c. fin. [illegible] scrip. maxime Bart. & Panor. colu. iij. Et idem Butr. in [illegible] ca. peruenit. col. xxvij. de censi. dicens, quod etiam statu- tum principis inducens præscriptionem non procedit cū mala fide. Et hanc partem late firmat Alexand. con[illegible] clxxxv. viso titulo quæstionis. colum. pen. ver. nec præd[illegible] ctis habet obstare statutum ciuitatis. ij. vol. adducens q[illegible]
2 plurimas authoritates. † Et amplius cōcludit, quod si [illegible] tuto simpliciter caueatur, quod omnis actio realis, perso- nalis, vel mixta, tollatur spacio triginta annorum vel mi- nori, tale statutum debet interpretari secundum ius com- mune: quando præscribens esset in bona fide, ne quis inde- bitè damnum patiatur. referens ita consuluisse Paul. de Cast. consil. cccxcvj. venditio ista in antiqua. Et idem vo- luit Sozi. consil. lxxxvj. in causa communitatis Ca- stri montis. colum. pen. circa fi. versi. nec obstat statutum, quod est repetitum cōsi. clxvj. vbi decidit, quod si statutū
3 disponat † quod possidens rem pro sua spacio triginta

an-

annorum præſcribat, debet tale ſtatutum intelligi ſecundum ius commune, concurrente titulo & bona fide, ne poſſeſſor cum aliena iactura locupletetur, & alius indebite damnum patiatur.

Et tale ſtatutum non valere data mala fide, firmat etiam d. Præpo. in §. ſi quis per triginta. col. j. in titu. ſi de feu. fuer. contro. Et pro hac parte late cõſuluit Ioan. de Imol. conſi. cxxiij. in cauſa quæ vertitur. colum. j. & ſeq. verſicu. item non obſtat quarta exceptio. Et do. Pe. Phil. Corn. conſil. lv. viſis & diligenter ponderatis. iij. col. iij. vol. & latiùs con. cclxiiij. in hac cõſultatione. j. vol. & conſi. cccxxviij. videtur in præſenti conſultatione. per totum, j. vol. vbi cõcludit, quòd præſcriptio ſtatutaria non currit cum mala fide: a † Et ideo quod ſciens ſe ſe debere non præſcribit: &

a *Adde conſilia ſuprà allegat. in capite huius quæſtionis.*

ſic tale ſtatutum debere intelligi ſecundum ius commune, quando ceſſaret mala fides: & quod ſi ſtatutum diſponat expreſsè, quod etiam ſciens ſe debitorem præſcribat, non valet: quia non poteſt ſtatuto induci, quod præſcriptio currat cum mala fide in actione perſonali, etiam in terris imperij, præſertim quãdo interueniſſet iuramentum, etiam ſi præſumat dolum vel fraudem.

Et in præallega. conſil. cccxxviij. col. vl. dicit, quod tale ſtatutum ſimpliciter loquens debet diſtingui ſecundũ ius Canonicum, videlicet dummodo debitor ſit in bona fide, & ſic quando debitor ignoraret, & non eſſet in peccato, vt ibi latè per eum. & idem dicit ipſe Corn. conſi. clxxx. multum diffusè. per totum, maximè in ij. colu. iij. volu. & in dictis conſilijs atteſtatur, quod opin. Bar. in d. §. ſi viam. eſt communiter damnata, licet contra communem alibi conſuluerit ipſe Corne. pro opin. Bar. reprobata conſil. cclxxvij. ad euidentiam. per totum, iiij. vol. vbi nititur illam multũ colorare, & dare nouum intel. ad c. fi. de præſcript. maximè in penu. col. Eandem concluſionem, quod non valeat tale ſtatutum, latè firmat ſolennis Docto. d. Ioan. Bapt. de San. Seuer. in repeti. d. l. omnes populi. colu. xxij. vbi dicit, hanc partem eſſe tenendam tanquam communem. † Ex præmiſſis tres concluſiones correlariè 5
inſe-

interuntur. Prima eſt, quod ſtatutum diſponens, quod qui non petierit debitum infra tale tempus, cadat a iure ſuo, uel quod vlterius nõ audiatur: ſi ſimpliciter loquatur, debet intelligi & reſtringi ſecundum ius commune, ſcilicet dummodo præſcribens non peccet, & per conſequens ſit in bona fide, vt concludunt Imo. Alex. Sozi. & Corn. conſilijs præalleg. & d. Philip. Franc. in c. poſſeſſor. col. i de reg. iur. in vj. Secunda concluſio eſt: quod tale ſtatutum valet, data bona fide præſcribentis: vt quia ignorabat obligatum, puta ex contractu procuratoris habentis ſpeciale mandatum, qui ſibi poſtea non denuntiauit obligationem per eum contractam virtute mandati: vel ex facto negotiorum geſtoris, qui vtiliter geſſit negotium ignorantis, & eum ſibi obligauit ex tali negotio vtiliter geſto, l. ſoluendo. ff. de neg. geſt. & per totum, & eſt glo. magiſtra. in l. ſi pupilli. §. quid ergo. eod. titu. Potuit enim dominus probabiliter ignorare factum ipſorum, vt eſt caſus in l. quod vulgo. ff. de vſucap. pro empto. not. Alex. conſil. lxix. in cauſa & lite vertente. iij. colum. iij. vol. Nam hoc caſu dari poteſt bona fides in actione perſonali in ipſo principali debitore, ſecundum do. Anto. in c. fi. de præſcrip. & Imol. in d. §. ſi viam. colum. ij. vltra med. verſ. ... tem loquimur. & Paul. de Caſt. in l. fi. §. j. in fin. commu. ff. rem ra. ha. Et firmat do. Phili. Franc. in d. c. poſſeſſor. col. iij. verſicul. tertio limita. de regul. iur. in vj. referens verba Bar. & Imol. & eſt de mente Panorm. in d. c. fi. colum. v. circa finem, & tenet d. Bapti. de Sancto Seue. in repet. l. omnes populi. colum. xxxij. ver. quarto, &c. Sed non procederet iſta concluſio in hærede vniuerſali. Quia licet ipſe dicatur habere bonam fidem præſumptam propter probabilem ignorantiam, tamen mala fides defuncti ſibi nocet, & impedit eum præſcribere, vt ſupra latè concluſimus in ix. q. huius partis in ij. membro: licet præfati Doctores vltimò allegati ſentiant oppoſitum in hærede debitoris non aduertentes ad concluſionem prædictam. Tertia concluſio eſt: quod tale ſtatutum non valet, data ſcientia & mala fide debitoris, nec poteſt ſtatuto induci præſcriptio cum mala fide, vt communiter concludunt

dunt Doct. in locis præalleg. & cōfirmat Imol. con. xxvij. in casu præmisso.† Primo limita hanc communem conclusionem, vt procedat in vero debito. Secus quando esset debitum pœnale: quia tunc valeret statutum, quod pœna peti non possit post tale tempus. Et hoc casu sciens præscribit: cùm mera pœna non sit debita in foro conscientiæ, iuxta gloss. in cap. fraternitatis. xii. quæst. io. ii. Nam tunc cessat ratio peccati, super qua fundatur dispositio c. fin. de præscrip. & per consequens mala fides, prout plenè dixi in præcedenti quæst. Et sic non est propria limitatio sed declaratio. Ita limitat d. Philippus Francus in cap. possessor. colum. iij. versicul. secundo limita. de reg. iur. in vj. referens ita tenere d. Ant. in c. fi. de præscrip. & Imol. in d. l. sequitur. §. si viam. Et hāc limita. sequitur d. Bap. de sanct. Seuer in rep. d. l. omnes populi. co. xxxij.† Secūdo limita istam conclusionem, quod statutum permittēs præscriptionem cum mala fide non valet, nisi ex causa: vt contra personam odiosam, & contra quam ius præsumit: vt contra fœneratorem. Ita Bal. in sua q. incip. statuto cauetur, quod fœnerator. vbi decidit valere statutum disponens quòd fœnerator post quinquennium non audiatur, etiam super sorte. Refert & sequitur Petr. de Ancha. in repet. d. c. possessor. colum. xix. & seq. concludens valere tale statutū, quod qui per decem annos non petierit debitum cadat a iure suo, dummodo sit fundatum in aliqua rationabili causa, vel si præsumit dolum aut fraudem. de quo vltimo statim dicetur in iiij. limita. Et istam limita. sequitur Butri. in d. c. fin. & d. Bapt. de sancto Seueri. d. l. omnes populi. colum. xxxij. ad fin. versicul. quinto & vltimo, &c. 6 7

Contrarium tenet Imol. in d. l. sequitur. §. si viam. referens opin. Bald. & Pet. de Anch. Motus, quia licet fœnerator peccet, tamen debitor qui sortem vult retinere videtur etiam peccare. Et non debet quis in seipso peccatum committere, vt peccatum alterius puniatur, per id quod habetur in text. & gloss in c. verum. xiij dist. Et ideo secundum Imol. non videtur tuta prædicta decisio etiam in fœneratore respectu sortis. Et opin. Imol. sequitur do. Phi-

Philip. Franc. in d. c. possessor. colum. iij. versi. item secundo quæritur. de reg. iur. in vj. & ibi latè tractat de materia huius statuti. † Tertiò limita, nisi statutum induceret
8 executionem paratam in instrumentis, vel alijs scripturis, & disponat quod ad impediendam executionem possit opponi exceptio debiti non petiti infra decem annos vel quod talis executio non possit fieri nisi petatur intra tale tempus: quia tunc non debet distingui an debitor sit in mala fide vel non: quia ex quo creditor in agendo assumit pro se adminiculum statuti, & sic executionem paratam inductam à statuto, debet etiam contra se recipere exceptionem ex eodem statuto procedentem, vt de mente Bartol. in l. plenè. ff. quod falso tutore auct. Ioan. de Imol. post Pet. de Ancha. in c. fi. de vita & honestate clericorum. Quod declara, vt per Barto. & clarius Bald. in d. l. plane. & latiùs per d. Philip. Franc. in d. ca. possessor. colu. iiij. vbi hunc articulum late examinat: Et quinque limitationes seu casus in quibus saluatur opin. Bart. colligit do. Bapt. de sancto Seueri. in repet. d. l. omnes populi.
9 colu. xxxij. † Quartò limita prædictam conclusionẽ, si statutũ post tẽpus præsumat contractũ fictũ & sim[illegible] Nã tunc valet, secundũ Bart. in d. l. oẽs populi. loco p[illegible]

Quem articulum latissimè explicat Felin. in d. c. fi. [illegible] iiij. & v. versi. quarta declaratio. Sed non examinat dictum Barto. in d. §. si viam. quando statutum simpliciter disponeret, quod qui non petierit debitum infra tale tempus, de cætero non audiatur: & nihil scribit de prædictis. Et in præsenti articulo Felin. allegat primò aliquas authoritates pro opinio. Bart. quod tale statutum valeat, quãdo præsumitur contractum simulatum post tempus. Deinde firmat communem opin. esse in contrarium. Et tenendo primam partem affirmatiuam sub cõditione, si vera est, limitat eam tribus modis, ponens tres casus in quibus non currit præscriptio statutaria etiã præsupposita validitate talis statuti, quos breuiter referam aliqua vtiliter addendo.
10 † Primò limitat Felin. hanc conclusionem Bart. vt procedat in petente rem sibi debitam, Secùs si petat rem suam, & sic in agente rei vendicatione ad rem: quia tunc statutum

tum;disponens quod qui non petierit debitum infra tale tempus non audiatur,non vendicat sibi locum, secundū Roma.consil.ccj.pro decisione.in princip. Quia strictè, quod meum est, non dicitur debitum.gloss. ordi. instit. de actione.in prin.in verbo debetur. Et p.c l oc allegat tex.singu.in l.Aurelius.§.Meuia.ff.de lib.leg.vbi probatur quod in generali liberatione seu dispositione non veniunt ea quæ possunt vendicari. Ad quem text.vide Alexa. consil.xlvj.visis accuratè consideratis. col.ij.& consil.seq. circa primum.iii.col.j.vol.quod est repetitum consil.cij.ij. vol.& consil.clxx.circa primum dubium.ij.col.ij. volu. in quibus locis allegat Bal.in l.cum necessitate. C. de f. dei. com.dicentem,quod per verbum vniuersale vel indefinitum non videtur relicta liberatio ei qui potest conueniri rei vendicatione.& de hoc dicit esse text.sing. cum gloss. in d.§.Meuia.& alia plura adducit Alexa.in dictis consil.ijs. Not.Ias.Instit.de actio.in prin.col.antep.in antiq. impress. & col.pe.in noua.† Secundo limitat Fel. vbi supra prædictam conclusionem non procedere,quando debitum esset iuratum: quia non tollitur præscriptione statutaria, quamuis statutum præsumat post tempus fraudem vel dolum siue contractum simulatum,per not.per Bart.in l. nam & postea.§.si is qui tempora.ff. de iureiur. per illum text.Nam iuramentum habet vim litis contestationis,vt probat ille tex.per quam actio perpetuatur in quadraginta annos,l.fin.C.de præscript.xxx.anno.Et sic est mirabilis effectus iuramenti etiam delati extra iudicium,secundum Bartol. quem ibi referunt & sequuntur Alexand. & Moder. ita in terminis decidentes post Ang.& Roma. Addo vltra Feli.& alios efficacem rationem: † Quia statutum, vel alia dispositio,simpliciter loquens nunquam trahitur ad actum iuratum:*a* nisi de iuramento faciat expressam mentionem.gloss. est not.& repu.singu.in c. cum 11 12

a Quid autem, si statutum laicorum disponeret super viribus contractus iurati, & sic faceret expressam mentionem de iuramento, an valeat, tangit incidenter Felin.vbi suprà, & vide Barto.in d. l. omnes populi.in ij q.iij. quæst pr nc. ad fin ff. de iust. & iur. & latissimè scribit Iason in l si per tres col ff. qui satisd.cog & in auth. sacra-

sacramenta puberum pe. & vlt. col. C si aduer. ven & vide Pe. in c cùm cōting. ii. xij col de iureiur. Alex. consi. xxvij vi. ol. vlt. col. & consi lix viso instrumento, per totum, j. vol. vli ... quid si tale statutum laicorum disponens super iuramento fuerit firmatum per sedem Apostolicam, & consil. cxxv. visis & co... ratis. iiij & v colum i. volu quod est repetitum consil ciij. iiij & consil. ij suprà alleg. iiij volum.

non deceat. in verbo effectus. de elec. in vj. & est bo... text. in ca. constitutus. & ibi latè Fel. col. ij. de rescrip. Rom. sing. inci. quod dispositio. col. j. Alexa. plenè co... cxxv. visis & consideratis. colum. vlt. verb. confirm... vol. & consil. ccv. visis his quæ narrantur. in fi... vol. & consil. xxix. ponderatis. colum. penul. verb. quartam. iij. vol. & consil. cij. cum statutum. in ... post. med. iiij. vol. Tertiò limitat Feli. prædictam c... clu. Bartol. procedere, dummodo statutum præsum... mulationem ex aliqua iusta causa, secundum Panor. ca. quod clericis. pen. & vltim. colum. de foro comp... ibi latiùs per eum. Posteà Felin. in d. ca. fin. colu. v. fir... conclu. contra Bartol. quod imò statutum non po... ducere præscriptionem cum mala fide etiam præs... do simulationem vel dolum. Eandem conclu. firm... tè d. Pet. Phil. Corn. consil. cclxxiiij. in hac consultatio... ne. pen. & fin. col. j. vol. præsertim quando interuen... iuramentum, & domi. Bapt. de san. Seue. in repe. d. l. o... nes populi. colum. xxxij. vbi dicit hanc partem tenend... tanquam communiorem, scilicet tale statutum non v... lere, in quantum propter sui generalitatem aut expr... vellet, debitorem esse tutum prædicta præscription... inde Fel. vbi suprà, ponit octo saluationes ad dictum B... tol. sed nullam firmare videtur excepta ij. & iij. ad qu... vide Cæpo. caute. xv. inci. vidimus in c. fin. & c Sed ca... probat Felin. vbi supra. Et contrarium aperte sentit B... in Auth. ad hæc. colu. iij. C. de vsur. dicens † q; statutu...
13 per quæcunque verba loquatur, siue disponendo, siue ... gendo, non potest eneruare rationem siue obligatio... nem naturalem & veram iustitiam. Et vltra Felin. hunc articulum latius examinat d. Philip. Franc. in cap. post... ...

for. colu. iij. ver. sed quæritur. de regul. iur. in vj. post Pet. de Ancha. ibi col. xix. & seq. vbi concludit, quòd etiam in foro iudiciali non valeret tale statutum; quando appareret de mala fide, cùm videretur esse factum statutum in fraudem iuris canonici per viam indirectã, contra l. fraus. ff. de legi. & per not in regula c. cum quid vna. de reg. iur. in vj. Et sic de facili posset elidi dispositio iur. cano. secundum Imol. in d. l. sequitur. §. si viam. & in c. fi. de prescri. Dicit tamen Imo. prædicta procedere, nisi aliter probaretur de fraude vel simulatione: quia tunc haberet locum dictũ statutum, cõstito de mala fide per veras siue præsumptas probationes, vt ibi per eum, quẽ refert & sequitur d. Phil. Franc. vbi suprà. † Quartò limita vltra Fel prædictã principalem conclu. vt non procedat, quando præscriptio induceretur per statutum canonis: quia authoritate canonis seu Papæ ex causa rationabili posset induci in certis casibus præscriptio cum mala fide. Lex autem ciuilis, & sic statutum laicorum, non posset hoc inducere. Ita dicit Pã. in c. j. in j. no. de præscri. per tex. cum glos. no. in c. inter hęc. xxxij. q. ij. Addo Bal. in §. si quis per xxx. circa prin. commen. in tit. si de feu. fuer. contro. vbi refert Inno. in c. cura. de iurepa. dicere, quod tutus authoritate Canonis præscriptionem inducentis non debet dubitare de conscientia. Et per ista remanet expedita ista xiiij. princip. q. An statutum possit inducere præscriptionem cum mala fide. Quid autem econtra, an statutum possit tollere præscriptionem, dicetur infrà in v. par. princip. 14

SVMMARIA.

1 *Mala fides prælati an Ecclesia noceat.*

2 *Ecclesia dicitur bonam fidem habere, vbi conuentus & capitulum sunt bonæ fidei.*

3 *Prælatus seu rector Ecclesiæ non habentis capitulum idem potest quod prælatus cum capitulo in Ecclesia capitulum habente.*

4 *Prælatus potest per actum iurisdictionis contentiosæ renuntiatciuri quæsito per præscriptionem.*

1 DEcimoquintò principaliter quæro. † vtrum ma fides prælati *a* noceat Ecclesiæ. Istam q. mouent

a Adde Cal. consil. iiij sub rubr. de præscrip. vbi pon. tempus quo viuunt clerici, qui poßident ex minus iusto tit. depu detrahatur.

& Cano. in cap. fi. de præscri. & maximè Imol. in repe pen. & Felin. in ver. ad illud de prælato. & Panorm. in iiij. gl. quærit. qui refert tres opin. Et mihi placet opi. I distinguentis: quod aut prælatus habet conuentum capitulum: Et tunc, † si conuentus vel capitulum h bonam fidem, dicitur Ecclesia habere bonam fidem, prælatus habeat malam. Et faciunt secundum Imol. per Innocen. & Ioan. And. in c. cura. de iurepa. & quæ bentur in c. requisiti. de test. vbi autem Ecclesia non bet conuentum nec capitulum, tunc si prælatus seu rec habet malam fidem, satis videtur, quod etiam Eccl. catur habere malam. Et sic quod mala fides prælat bi noceat, per id quod vult gloss. reputata singular. potuit. in gloss. magna, in verbo expelli. circa med. in sicul. sed si solus. de loca. † Ex qua colligitur quod potest prælatus cum capitulo in Ecclesia habente lum, potest solus prælatus seu rector Ecclesiæ non tis capitulum. Quam gloss. exornat latè Felin. in c. ri. colum. pen. de rescrip. & in c. cum venerabilis. colu excep. & in c. verum. colum. vlt. de foro compe. † Et quod prælatus potest renuntiare iuri quæsito per præ ptionem per actum iurisdictionis contentiosæ, vt pro text. in c. veniens. circa fin. & ibi no. de præscrip. Qua autem consalatur prælato tali casu habenti conscien læsam, & an prælatus habens scientiam rei alienæ, po vel teneatur illam restituere: & quem modum tene beat, vide plenè per Panor. Imol. & alios Cano. in d. c. post gloss. colum. penul. & vlt.

(margin numbers in text: 2 at "capitulum: Et tunc", 3 at "sicul. sed si solus", 4 at "excep. & in c. verum")

SVMMARIA.

1 *Mala fides tutoris an pupillo noceat.*

2 *Pupillus ad hoc vt dicatur malæ fidei requiritur quòd sit doli capax, & habeat scientiam rei alienæ.*

De

Decimosextò quæro.† Quid in tutore, an mala fides ipsius noceat pupillo. Istam q. attingit Bald. in Authent. ad hæc. colum. pen. vers. vlterius quæritur. C. de vsur. vbi concludit, quod non. Sequitur Imol. in repe. c. fin. colu. xxix. de præscrip.† Et nota, quod ad hoc vt pupillus dicatur habere malam fidem, requiritur quòd sit doli capax, & habeat scientiam rei alienæ, secundum Bald. vbi suprà. 1 2

SVMMARIA.

1 *Mala fides singularium personarum de vniuersitate an ipsi vniuersitati noceat in causa præscriptionis.*

2 *Mala fides collegij vel ciuitatis, occupantis aliquam rē mala fide, non purgatur ante mortem illorum qui ab initio sciuerunt.*

3 *Populus nunquam præscribit quando à principio fuit in mala fidè.*

Decimoseptimò quæro.† Vtrum in præscriptione alicuius vniuersitatis vel collegij mala fides singularium de vniuersitate noceat ipsi vniuersitati. Concludo ꝙ sic. Ideò si quæratur, an aliqua vniuersitas, populus, vel collegium præscripserit, nunquam præscriptio incipit donec viuit aliquis de vniuersitate, populo, vel collegio, qui habeat scientiam rei alienæ. 1

Ista fuit singularis decisio Inno. in c. cura. de iure pa. quod refert & sequitur Bartol. in l. potest pluribus. in fin. ff. de vsuca. vbi determinant no. quod si collegium vel ciuitas occupauit aliquam rem mala fide,† quod hæc mala fides non purgatur, nisi mortuis hominibus qui ab initio sciuerunt. Et ita consuluit do. Sozi. consil. clxxxvij. in controuersia. col. fin. verb. præterea. & domi. Petrus Philip. Corne. consil. xxij. videtur in hac consultatione. iiij. colum. j. volu. vbi fortiùs tenet †quod populus nunquam præscribit, quando à principio fuit in mala fide, etiam mortuis omnibus his qui habebant malam fidem. Sed in iudicando non esset recedendum ab opinio. Innocen. & Bartol. 2 3

SVMMARIA.

1 *Contractu celebrato per Procuratorem, vel suppositum pote-ti: cuius bona fides sit attendenda.*

2 *Contrahentis bona vel mala fides semper attendenda est domini.*

3 *Scientia rei alienæ quandocunque superueniens semper im-præscriptionem.*

1 DEcimooctauò quæro. † Quid si contractus fuerit bratus per procuratorem, vel suppositū potestat-stræ: cuius bona fides attendatur, an contrahentis, v-mini. Istā questionem mouent Bald. & Angel. in l. sup-gi. col. iij. circa fi. vers. vlt. circa istam materiam. C. de
2 scr. long. temp. vbi concludunt, † quod semper atten-bona vel mala fides contrahentis, non autem domi-de hoc dicunt esse casum no. in l. eum qui. §. in hac. Publ. Not. glos. in l. huiusmodi. ff. de contrahen. emp. l. cum mancipium. ff. de ædil. edic. Sed non puto istā
3 clusionem procedere iure canonico: † quia scientia-lienæ quandocunque superueniens semper imped-scriptionem, c. fi. cum ibi plenè not. de prescriptio-si dominus scit, licet procurator ignoret, militat ra-cati, super qua se fundat ille tex. Posset autem conc-sta procedere, quando non peruenisset ad notitiam d-ni actus gestus per procuratorem, vel alium, nec sc-iuris alieni: tunc enim censebitur in bona fide. Et de articulo vltra Bald. & Angel. in d. l. super longi. cuius-tia seu bona vel mala fides attendatur, an domini, v-curatoris, aut serui contrahentis, not. latè Azo in sum-C. de ædil. edic. colum. pen. circa princ. & præcedenti-fin. versi. sed si quæras. Et prædicta conclusio est ve-spectu acquisitoris: sed respectu authoris malitia seu-fides procuratoris vendentis rem alieno nomine no-cet emptori, vt dicatur habere causam a malæ fidei au-re: Sed attenditur bona fides domini, non autem pro-toris, vt probat tex. in l. quis fundum. §. procurator. ff. p-empto. & ibi not. Bart. in summario. Et ita per illum te-dicit Alexand. in l. Pomponius. §. cùm quis. colu. iiij. circ-princ. p. ff. de acquiren. possess.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Mißus in possess. ex secundo decreto an præscribat, vbi sciuit rem esse alterius quàm eius, contra quem decretum est interpositum.*

2 *Poßidens rem legis authoritate nunquam dicitur malam fidem habere.*

3 *Rebus etiam authoritate iudicis restitutis requiritur regulariter ad præscribendum longo tempore bona fides.*

DEcimononò quæro. † Vtrum missus in possessionem 1 ex secundo decreto *a* præscribat, si sciuit rem esse al-

a *An missus in possessionem ex secundo decreto præscribat communi tempore, vide per Panormi. in cap quoniam frequenter. §. quod si super. vt lite non contest. a adde etiam Bald. in c. si diligenti. colum. penult. circa med. de præscrip.*

terius quam eius, contra quem est interpositum decretum. gloss. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infec. tenuit quod sic, per text. in l. & generaliter. ff. de noxa. vbi est casus not. † quod possidēs rem, quam scit alienam, 2 non dicitur habere malam fidem, quando possidet legis authoritate. Ideò præscribit non obstante scientia. Sed dubium est, an istud procedat de iure Canonico. Bartol. in dicto §. si de vectigalibus. tenet quod sic: referens ita velle gloss. pen. in cap. pastoralis. de offic. ordin. & ibi Canonista. & dicit Bart. quod authoritas iudicis hoc specialiter operatur in causa damni in effecti & noxa. In alijs verò secundum eum secùs est, per l. qui fundum. §. qui bona. ff. de dam. infect. vbi patet † quod etiam quando iudi- 3 cis authoritate res restituitur requiritur regulariter ad præscribendum longo tempore bona fides, vt latiùs per Bart. vbi suprà. De quo articulo dic vt latè per gloss. & Docto. in cap. contingit. de do. & contu. & plenè per Imol. in repet. cap. fin. colum. xix. de præscript. & latiùs per Alexan. post. Imol. in dicto §. si de vectigalibus. colu. iij. & iiij. vbi relatis varijs opinionibus concludit *a* vt ibi per eum.

a *De hoc articulo vide per gloss. in c. possessor. de reg. iur. in vi. & per Imol. in l. sequitur. §. si viam in fi. vlti. colum. ff de vsucap.*

Et per p̄missa est expedita materia tituli ac bonæ & malæ

 fidei,

fidei, quantum pertinet ad hanc partem. Reliqua, quæ desunt, dicentur in repeti. l. Celsus.

SVMMARIA.

1 *Possessio necessariò requiritur in corporalibus præscribendis: quasi possessio in incorporalibus.*

2 *Præscriptio inchoari non potest sine possessione, sed inchoata potest perfici, dummodo possessio non fuerit aliũde occupata reditate iacente non potest inchoari præscriptio.*

3 *Possessio licet non dicatur continuari de defuncto in hære tamen quantum ad vsucapionem seu præscriptionem hab pro continuata.*

4 *Vera possessio non continuatur in hæredem, sed possessioni ctus.*

5 *Captus ab hostibus non dicitur possidere, sed possideri.*

Ertiam & quartum principalia requisita ad præ ptionem rerum corporalium sunt traditio vel quid quod habeatur loco traditionis, & possessio tinuata absque interruptione, deueniendo ad tertia vltimam partem huius tertiæ partis principal. Et li pra in princip. huius partis remiserim ad d. l. Celsus te tradit Bartol. & ibi opportunè dicetur, præsertim practicam: tamen pro maiori discussione materiæ
1 hic fundamentalia attingam † Et præmitto, quod pos sio in corporalibus, necessariò requiritur ad præscri nem, & quasi possessio in incorporalibus, l. sine posse n... de vsu. &c. possessiones de reg. iur. in vj. Et ibi pl declarat Dyn. colu j. istam regulã procedere tam in co poralibus quàm in incorporalibus.

a *Intellectus huius regulæ, & casus in quibus præscriptio proc absque possessione, vide per d. Berta. Firma in reperto in verbo scriptio ij vol. iiij. versic. præscriptio sine possessione.*

Hinc dixit Bald. in repe. l. j. col. iij. in princ. C. de eman. quod id quod non est non potest possideri, neque præs
2 bi. † Non obstat, si opponatur de text. in l. cœptam. ff. de vsuca. vbi hæreditas iacens præscribit seu perficit præscr ptionem iam inchoatam, & tamen non possidet, cùm non habeat animum, per quem ciuiliter possidetur, & ciuilis possessio retinetur, quæ causat præscriptionem, vt in l. di-

dicam, l. j. §. Sceuola. ff. si quis test. li. esse iuss. fuc. Ad hoc enim respondet Dyn. vbi suprà, quod sine possessione non potest inchoari præscriptio, sed inchoata bene perfici potest, dummodo possessio ab alio non fuerit occupata. Et ita declarat gloss. iij. d. l. cœptam. dicens: Secùs si non cœpta esset præscriptio, &c. quia hæreditas iacens non potest eam inchoare, per tex. in l. fin. §. fin. cod. titu. & plura alia iura quæ allegat. Et est ratio in casu d. l. cœptam. secundū Dyn. in dict. c. sine possessione. Quia possessio est apta immediate continuari, si non fuerit apprehensa per alium, in hæredem, qui est eadem persona cum defuncto fictione iuris, vt in Authent. de iureiur. à mori. præsti. §. i. nam si per alium apprehenderetur, impediretur continuatio possessionis defuncti in personam hæredis, l. Pomponius. §. quæsitū. ff. de acquirend. possess. & l. possessio testatoris. ff. de vsuris. Et ideò si nō fuerit per aliū apprehensa, pro continuata debet haberi, arg. l. si filius. ff. de testa. quia in vsu. continuatur possessio defuncti, vt in præalleg. l. patet, & in l. cum miles. circa prin. ff. ex quibus cau. ma. & in l. ij. §. filium. ff. pro hæred. hæc sunt verba Dyn. † Ex quo infertur, quòd licet aliàs possessio non dicatur continuata de 3
defuncto in hæredem nisi apprehendatur, l. cùm hæredes. in princ. ff. de acqui. possess. tamen quantum ad vsucapionem, seu præscriptionem, habetur pro continuata, secundum Dyn. & Ioan. And. in dicto c. sine possessione. quos ibi refert & sequitur d. Philip. Franc. circa prin. commen. qui dicunt † quod propriè vera possessio non cōtinuatur 4
in hæredem, sed possessionis effectus. not. Bartol. Alexan. & Doct. in d. l. cum hæredes. in princ. Nec etiam obstat secundum Dyn. in d. c. sine possessione. contra regulam illius tex. si opponatur de capto ab hostibus, † qui nihil pos- 5
sidet cùm ab alio possideatur, d. l. cùm hæredes. §. in his. ff. de acquiren. possess. & tamen vsuca. l. iusto. §. fin. ff. de vsuca. quia ad hoc respondet Dyn. quòd non vsuca. seu præscribit per se, sed per alium, quem habebat in potestate tempore quo captus fuit, vnde si redeat postliminio, videtur omni tempore possessionem continuasse fictione postliminij, & eiusdem fictionis virtute vsucapionem,

siue præscriptionem continuasse,& dominium per vsu pionem quæsiuisse. Sed vbi possideret per se & capitur hostibus, perditur possessio: Et licet posteà postliminio deat, fictio postliminij non extenditur ad possessione quæ in facto consistit, & consequenter nec ad vsucap nem siue præscriptionem, quæ solet ex possessione pr dere. Et hæc probantur apertè secundum Dyn. in l. in lo.§. factæ. ff. de cap. & in l. si is qui pro emptore. & ibi nè not. Bartol. ff. de vsucap. & in l. sciendum. & in l. nu tile. ff. ex qui. cau. ma. Et quæ sit ratio diuersitatis inte num casum & alium quare operetur fictio postliminij, bi quis possidet per alium, sed non per se, notat plenè B in d. l. si is qui ꝓ emptore. col. iiij. & v. & in d. l. nec vtil. latè Alexand. post Roma. in d. l. cùm hæredes. §. in Aret. in §. si ab hostibus. Instit. qui. mo. ius pat. pot. sol. E hoc articulo, an captus ab hostibus, vel ignorans, pr bat per alium, tangit etiam gloss. vltim. in d. c. sine po ssione.

SVMMARIVM.

1 *Possessio quid sit, & quomodo diffiniatur.*

His sic præmissis quæro. † Quid sit possessio, qu tiam prudentes diffinire non sunt ausi, vt dicit in l. stipulatio ista. §. hoc quoque. ff. de verbo gat. Multiplex diffinitio possessionis recitatur per glo l. j. in princip. in gloss. mag. ff. de acquir. possess. Et licet D variè loquantur, & quilibet pro capite suo voluerit d diffinitionem, vt apparet ex varijs diffinitionibus ibi n tis per Alexand. & Moder. tamen communiter app batur diffinitio Ioan. ibi relata in gloss. vt latè per A Alexand. & Moder. ibi, quæ talis est: Possessio est ius qu dam rem retinendi sibi. Quam declara, & expone, vt p nè per Doct. ibi.

SVMMARIA.

1 *Possessio quotuplex sit.*

2 *Opinio Bartoli constituentis triplicem speciem possessionis repro batur.*

Secun-

SEcundò quæro. † Quotuplex ſit poſſeſſio. Concluditur communiter, quod ſit duplex ſpecies tantùm, ſcilicet ciuilis, & naturalis, vt plenè not. gloſſ. in d.l.j. in princ. in verbo ait. ſecundum opinio. Ioan. quam Doct. communiter ſequuntur. & latè Dyn. in c. ſine poſſeſſione. colum. ij. cum duabus ſequen. de regul. iur. in vj. † & communiter reprobatur opinio Bartol. qui conſtituit triplicem ſpeciem, vt diffusè per Aret. Alexand. & alios in d.l. j. in princ. 1 2

SVMMARIA.

1 *Poſſeßio quæ ſit neceſſaria ad præſcriptionem.*
2 *Contra ciuiliter poßidentem non currit præſcriptio.*
3 *Naturalis poſſeßio ſufficiens eſt ad præſcriptionem feudi.*
4 *Ficta poſſeßio an tribuat cauſam præſcribendi, & an fictè poßidens præſcribat.*
5 *Poſſeßio quæſita per conſtitutum non dicitur ficta, licet modus quærendi ſit fictus.*
6 *Coniunctio & acceßio temporis & poßeßionis ad complendam præſcriptionem quomodo fiat.*
7 *Allegans præſcriptionem non ſolùm debet eam probare, ſed & omnes qualitates ad eam pertinentes.*
8 *Præſcriptio in dubio non eſt præſumenda, cùm oriatur ex facto.*

TErtiò quæro. † Quæ poſſeſſio ſit neceſſaria ad præſcriptionem, an ciuilis tantùm, an naturalis tãtùm, vel vtraque ſimul. Breuis eſt concluſio, quod neceſſaria eſt vtraque poſſeſſio ad præſcribendum, vel ſaltem ciuilis: quæ ſola ſufficit, quia eſt illa quæ cauſat præſcriptionem. Sola verò naturalis per ſe non ſufficeret, dum ciuilis eſt penes alium & donec illa vacet, & conſolidetur naturali. Et ideò contra ciuiliter poſſidentem non currit præſcriptio, donec ciuilis poſſeſſio ſit amiſſa, vt probat text. in l. j. §. per ſeruum qui in fuga. & ibi not. Barto. in fin. commen. & in l. iij. §. ex contrario. colum. ij. & ibi plenè per Docto. præſertim Alexand. ff. de acquir. poſſeſſ. firmat Dyn. in dicto cap. ſine poſſeſſione. de regul. iur. in vj. & vult gloſſ. not. in l. j. in gloſſ. magna. ad fin. vbi not. Doct. a C. de ſer. fugi. not. Bartol. in l. Celſus. colum. iij. ver 1

a *Adde Iason.in §.rursus.colum.x.in antiq.impreßione, & viij in noua, Inst.de actio.& plenè Corneum in consi.xvj.viso primo the mate iij.col.ij.vol.& Aret.in §.1.Institut.de vsucapio. Et quo tempore perdatur ciuilis: vide post Bar.in l.Celsus.ff.de vsucap. de his vide per do.Francum in d.c.sine poßeßione.colum.ij. Et ciuilis absque naturali sufficiat ad præscribendum, vide per Feli c.causam.col.penult.ver.& quamuis naturalis.circa medium, Panormita ibi colum.ij.de præscript.*

2 sic.procedo.ff.de vsucap. vbi latiùs dicam. † Et proce ha conclusio, quo ad acquisitionem dominij. Sed quo acquirendum ius inferius dominio, vt vsum fructum superficiem, sufficeret sola naturalis posse. secundum B in d.§.ex contrario. cuius opi. communiter reprehendit per Imol. Aretin. Alexan. & omnes Moder. ibi: & refert so. colum.v. circa med. versi. tertia, &c.

Quia dato quod vsufructuarius vel superficiarius possideant nisi naturaliter fundum: tamen ipsum ius vsusfructus vel superficiei possident ciuiliter & natu ter, vt vult Bar. in l. naturaliter. in princip. vbi ad hoc g tres gloss. ff. de acquirend. possess. Et sic concurru ciuilis & naturalis in præscriptione huius iuris. Et it mant Bald. Angel. Imol. Pau. de Cast. & communiter D cto. quos refert Iason vbi suprà. Pro qua conclusione bonus text. in l. qui vsumfructum. ff. si vsusfru. peta. Pro tur in l. fin. ff. vti poss. & vltra Iason. addo Paul. de Cast sic declarantem in l. fina. in fin. commen. C. de præscrip long. temp. & Cald. consil. v. sub rubric. de præscrip.

3 sequendo Bartol. in d.§.ex contrario. concludit † quod præscriptionem feudi sufficit sola naturalis possessio, prædixi. Sed communis est in contrarium. Et de mate dic vt plene per omnes in d.§.ex contrario. vbi Ias. colu facit quinque conclusiones, quas sigillatim examinat per

4 quatuor seq. colum. & eas non transcribo. † Nunquid a tem ficte possidens præscribat, & sic, an ficta possessio tribuat causam præscribendi, vt in casu c. contingit. de dolo & contu. vide per gloss. in c. sine possessione. in gloss. fi. circa medium, de regul. iur. in vj. & per Feli. in c. illud. col. penul. & fin. in princ. in vj. conclusio. de præscript. Roma. in

singu-

singularibus,fol.xj.colum.iij. vel.iiij.singulari incipiente lex quamuis,&c.quod est num. ccccxxiij. † Et not. quod possessio quæsita per constitutum iuxta l. quod meo. in princ.ff.de acquir.possess.non dicitur ficta, sed vera, licet modus quærendi sit fictus.Ita declarat Bartol. in l. ab emptione.circa fin.com.ff.de pac.& l.si is qui pro emptore.in vlt.q.ff.de vsuca.per text.in l.certè.§.j. ff. de preca † Qualiter autem fiat coniunctio & accessio temporis & possessionis ac complendam præscriptionem: dic vt plenè habetur & not.in l.Pomponius.§.cùm quis.ff.de acqui.possess. & in l.ei à quo.ff.de vsuca.& in l. si rem alienam.ff. de pig. act.vbi habetur,an si quis locat rem,quam præscribit cum titulo & bona fide, vero domino præscribat & per eum retineat possessionem. Circa quod est notandum, quod intermedia iniusta possessio impedit tempora coniungi ad præscriptionem complendam.glo.not.in l.ij.§.si sub cõditione.ff.pro empt. † Postremò not. circa istam partem, quod allegans præscriptionem eam probare debet, & omnes qualitates ad illam necessarias, vt sunt titulus, bona fides, & possessio continua. 5 6 7

Ita probat text.in c.j.& ibi hoc not do. Philip. Francus in j.not.de præscrip.in vj. dicens idem probari in c. veniens.& in c.auditis.de præscrip.† Et est ratio, quia præscriptio in dubio non est præsumenda, cùm oriatur ex facto, vt per Panor.consil.lxxxij.conditoris omnium, &c.quanquam in his dubijs.ij.colum.j. volu. Et per hæc remanet expedita hæc tertia & vltima pars tertiæ partis principalis concernens materiam tituli, bonæ, & malæ fidei, ac possessionis.Reliqua dicentur in repet. leg. Celsus. cuius materia propriè respicit ista tria, non repetendo ibi quæ hic dicta fuerunt. 8

SVMMARIA.

1 *Temporalium præscriptionum alia est horarum, alia dierũ, alia hebdomadarum, alia mensium, alia annorum.*

2 *Perpetuarum præscriptionum alia xxx. alia xl. annorum, &c.*

3 *Longi & longissimi temporis præscriptio possunt inuicem concurrere, & pariter allegari.*

Quarta

QVarta pars principalis huius nostri tractatus occurrit. In qua principaliter videndum est, quantum tempus in omni præscriptione requiratur, & de circumstantijs illud necessario concomitantibus quo ad primos, tam circa præscriptionem rerum corporalium quam incorporalium. Et vt clara habeatur doctrina, distingue quod alia est præscriptio rerum corporalium, alia est iurium & actionum incorporalium. Et circa iura incorporalia. Alia est præscriptio quæ respicit seruitutes tam reales quam personales, alia verò quæ respicit actiones personales, reales, ac mixtas. Vnde subdiuido istam quartam partem principalem in quatuor partes. In prima videbimus, quanto tempore præscribantur res corporales cum suis accessorijs. In secunda de præscriptione seruitutum tam realium quàm personalium. In tertia de præscriptione libertatis, & actionum competentium tam pro seruitute quàm pro libertate. In quarta & vltima de præscriptione iurium & actionum personalium, realium, & mixtarum, tam in genere quàm in specie, presertim iuris emphyteutici & feudalis, necnon & officij iudicis, ac fructuum
1 & accessorium. † Et pro euidentia de multiplici præscriptione, seu tempore præscriptionis, videlicet trium, decem, viginti, triginta, & quadraginta annorum, & tanti temporis cuius initij memoria nō extat: vide per domi. Petrum Philippum Corne. consi. cxxxvj. licet satis. in princ. col. vltima medium, ij. volum.

Et quotuplex sit species præscriptionum, & de temporibus earum, vide late per Hostien. in summa rub. de præscri. re. immo. §. quot sunt eius species. col. j. & ij. vbi dicit quod principaliter duplex est species præscriptionis, videlicet temporalis & perpetua. Et temporalium præscriptionum alia est horarum, alia dierum, alia hebdomadarum, alia mensium, alia annorum: & ibi enumerat omnes terminos à iure diffinitos horis, dieb⁹, hebdomadis, & mensibus, vsq; ad vigintiquinque annos. † Perpetuarum vero
2 alia est triginta, alia quadraginta, vt l. sicut. l. omnes. & l. cum notissimi. C. de præscrip. xxx. anno. alia quinquaginta annorum, vt in l. Græca alearum vsus. alia sexaginta anno-

annorum, alia centum, vt ibi per eum, & per Albe. enumerantem has præscriptiones temporales, & terminos legales & canonicos, in suo dictionario in verbo præscriptio. in ver. quot sint eius species. † Et not. quod præscriptio longi, & longissimi temporis, & pariter triginta vel quadraginta annorum, possunt inuicem concurrere, & simul allegari: nec dicitur quis contrarius, vt late per domi. Philip. Deci. consi. xxix. & pro tenui facultate. colu. penult. & fin. versicul. vlti. non obstat. allega. Bald. in §. si quis per triginta, in princip. in titu. si de feu. fue. contro. & pleraque alia. 3

SVMMARIA.

1 *Corporalium rerum præscriptio quantum tempus requirat.*

2 *Res immobiles spacio xxx. annorum cum bona fide præscribuntur: & acquiritur dominium vtile.*

3 *Conclusio illa, quòd res immobiles præscribuntur longo tempore cum titulo & bona fide, quomodo ampliatur.*

4 *Actio personalis regulariter non præscribitur longo tempore.*

5 *Præscriptio decem annorum non conuenit, vbi agitur de iuribus præscribendis.*

6 *Conclusio ista, quòd res immobiles non præscribuntur, nisi tempore decem vel xx. annorum, in quibus fallat.*

7 *Res immobilis præscribitur minori spacio decem annorum in duobus casibus.*

Capio primā partem huius quartæ partis. † Et primò quæro, quantum tempus requiratur ad præscribendum res corporales. Et vulgata est conclusio, quòd res mobiles præscribuntur triennio cum titulo & bona fide. Et hæc propriè dicitur vsucapio. Res verò immobiles præscribuntur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes cum titulo & bona fide. Et ista appellatur præscriptio longi temporis, vt Inst. de vsuca. in princip. l. ij. l. super longi. & quasi per totum, C. de præscrip. long. temp. & l. j. C. de vsucap. transfor. † Sine titulo autem res immobiles præscribuntur spacio triginta annorum cum bona fide, & acquiritur dominium vtile, l. si quis emptionis. §. j. & ibi not gloss. Cyn. Bald. & Salic. C. de præscrip. 1 2

xxx. anno.

xxx.anno. Et ista appellatur præscriptio longissimi temporis.not.gloss.magistra.Institut.de perpe. & temp.act. in princip.super verbo constitutiones. Et ista tempora lege ciuili diffinita ad præscriptionem recitantur in §.j tes. & sequen.§.xvj.quæst. iij. Et hæc vera inter priuatos: quo verò ad Ecclesiam, clericos, ciuitatem seu rempublicam & fiscum, quæ tempora requirantur in præscribendo, plenè dicam in quinta parte principali. Et quæ requirãtur in præscriptione rerum corporalium, & quæ sit differentia inter ius Ciuile & Canonicum, plenè dixi supra in ij.parte, iij.partis princip.in vj.q.
3 † Ampliatur prædicta conclusio, quæ habet quod res immobiles præscribuntur longo tempore cum titu. & bona fide, & per consequens actio realis, vt rei vendicatio & Publiciana, vt procedat etiam in actione personali in rem scripta: quia præscribitur longo tempore, sicut ipsa res. Ita determinat gloss.not.in l.iij.in verbo munitus.per illum text.C.quod met.causa.& ibi not.Bartol.colum.fin. in ver. ad text.qui opponunt.& sequuntur communiter Docto.
4 † quamuis regulariter actio personalis non præscribatur longo tempore, vt dicit text.in l.neque.C.qui.non obstat.longi tempo.præscrip.sed requirantur ad eius præscriptionem xxx. anni, l.ij.C.de consti.pecu.not.Iason, licet non alleget supra, in l.licet.colum.ij.in princi. C. de iure delibe. vbi dicit
5 † quod præscriptio decem annorum non conuenit, vbi agitur de iuribus præscribendis, & ideo dispositio loquens de præscriptione, quando agitur de præscriptione iurium, debet intelligi de præscriptione triginta annorum, vt ibi latiùs per eum: & loquuntur in specie gloss. & Doct.in d.l.iij.in actione quod metus causa, quæ est in rem scripta: & idem dicunt generaliter in omni actione in rem scripta. Et sunt plures actiones scriptæ in rem, quas enumerat gl.magistra.in l.ij.§. est autem personalis. ff. ad exhib.not.Doct.in rub.ff.si cert.peta. Quod procedit secundum Alexa.in.d.l.iij.colum.ij.circa fin.in possidente cum titulo & bona fide, & sic concurrentibus extremis requisitis ad præscriptionem longi temporis, nec obstet text.in l.hæreditatis.C.de petit.hæred.vt vbi latius per Alexand.
Et

Et ratio est, licet ibi Doct. non dicant, quare actio persona lis in rem scripta præscribatur longo tēpore, propter mixturam, quam habet cum reali. Ideò sortitur eius naturam, arg. l. qui patri. ff. de acquir. hær. & not. per Bart. in l. iiij. §. Cato. in fi. ij. col. ver. item Dy. bene dicit. ff. de verbo. oblig. vbi per tex. in d. l. qui patri. dixit quod vnio actionis personalis & realis hoc operatur, vt vna trahatur ad naturam alterius. † Prædicta conclusio, quod res immobiles non 6
præscribūtur nisi longo tempore decem vel viginti annorum, primò fallit in prædijs tributarijs, in quibus est speciale, quòd eo ipso quod quis negligit per biennium, perditur possessio ciuilis & naturalis & etiam dominium. Casus est not. in l. qui agros. C. de omni agro deser. lib. xj. not. Bar. in l. rem quæ nobis. circa fin. com. ff. de acquiren. poss. Quod procedit etiam si agri sint tributarij, non de iure cōmuni, sed ex forma statutorum, vel consuetudinis, sicut sunt agri Perusini, secundum Bald. in c. j. de præscri. & hoc expressè sentit Bart. vbi suprà, & in l. si de eo. §. si forte. in fi. commen. ff. de acquiren. possessio.

Hanc fallentiam, & in d. l. qui agros. restringe, vt solum procedat in prædijs tributarijs desertis & incultis: quia in his solo biennio perditur eorum dominium & possessio. Secùs si non essent inculta. Nam tunc requiritur longum tempus vt in alijs.

Ita declarat not. Bartol. in dicta l. si de eo. §. si fortè. circa fin. versicul. sciatis vnum vos Perusini. Et ita procedit text. secundum eum in l. prima, C. de vsucap. transfor. vbi dicitur quod sublata est differentia prædiorum tributariorum & non tributariorum in præscribendo, scilicet quo ad prædia culta: secùs quo ad inculta & deserta. & sequuntur ibi Angel. Imo. & domi. Alexand. circa fin. commen. versicu. tertio limita. & refert Felin. in dicto ca. ij. colum. ij. versic. subdit. Bald. † Secundò fallit in casu ca. 7
j. de præscrip. fauore fidei, vt ibi no. Bald. Hi sunt duo casus speciales, in quibus præscribitur res immobilis minori spacio decem annorum, videlicet biennio in casu dicto, l. qui agros. & triennio in casu dicto cap. j. quos notat Feli. in ... bri. de præscrip. col. iiij. versi. fallit nono. & ante eum

Bald.

Bald. in d.cap.j.de præscript. & ibi refert Felin. colum. versic. subdit Bald.

SVMMARIA.

1 *Absens vel præsens quis dicatur in materia præscriptionis.*
2 *Præscriptio inter præsentes quomodo dicatur.*
3 *Præscriptio longi temporis quo casu currat contra ignorantem & quo non.*
4 *Domicilium habens in pluribus locis præsens dicitur quo ad... nia in materia præscriptionis.*
5 *Præsens vel absens quod modis, & qualiter dicatur.*
6 *Absens propriè dicitur & strictè, qui non est in ciuitate.*

1 SEcundò principaliter quæro. † Quando dicatur qu... præsens vel absens in materia præscriptionis, a vt sc... a *Vide Ias. in §. rursus. colum. i. Instit. de actio. post gl. & D... & ibi plenè Bald. in repet. l. fin. colu. fi. C. de præscrip. longi temp... vbi latè declarat, quando & qualiter dicatur præscriptio inter præsentes: & quid si ille qui rem possidet non habet domicilium vbi ... possidet, tamen ille contra quem præscribitur habet ibi domicil... nunquid dicatur præscriptio inter præsentes: & concludit Bal. ... sic, ex quo præscribens cogitur sortiri forum in loco situs rei, ... respondere. l. fina. C. vbi in rem actio. Et sic dicetur vterque qu... illam rem souere domicilium in eodem loco. & ibi format quæsti... nem econtrà: Quid si reus in loco, in quo possidet rem habet domici... lium, & ille contra quem præscribitur non habet ibi domicilium, a... dicatur præscriptio inter præsentes, & concludit quod non, colum. vlti. circa fin. in vlti. quæstio.*
mus quando præscriptio procedat inter præsentes vel absentes: Et sic an sufficiant decem anni cum titulo & bona fide, vel requirantur viginti: Et connexè, an requiratur scientia aduersarij in præscriptione longi temporis. Istam dubitationem decidit tex. in l. fina. C. de præscrip. long. tem. vbi dicitur,
2 † quòd præscrip. dicitur inter præsentes, quando hic qui præscribit, & ille contra quem præscribitur, foueant domicilium durante tempore præscriptionis in eadem prouincia, licet res quæ præscribitur sit in alia. Nec requiritur scientia aduersarij, sed sufficit præsentia in eadem prouincia. Ita dicit ille text. circa fin. in

fin.in ver.nulla. † Et sic præscriptio long. tempo. currit 3
contra ignorantem.

Quæ conclusio fallit, secundum Bald. & Angel. ibi colum.ij.ver.vnus casus solus est.in casu Authent. malæ fidei.C.illo eod. titu. videlicet quando singularis successor habens titul. & bonam fidem successit author. malæ fidei, quia non præscribit longo tempore: nisi ille contra quem præscribitur hoc sciat, vt habetur in d. Authent. malæ fidei.de cuius intell. satis dixi in præcedenti parte. Sed an detur restitutio aduersus præscriptionem ex capite ignorantiæ, dicetur infrà. Aliàs, si ambo, scilicet qui prescribit, & aduersus quem præscribitur, non degunt, siue non habent domicilium in eadem prouincia, dicitur præscriptio inter absentes. Et ista præsentia vel absentia non consideratur ratione personæ: sed ratione domicilij, videlicet an vterq; foueat domicilium in eadem prouincia. Et ideò sufficit, quòd quis foueat domicilium in eadem prouincia, in qua præscribens, licet absit quo ad præsentiam corporalem, vt habeatur pro præsente quo ad præscriptionem complēdam, vt probat tex.in d.l.fi. circa me. vbi solum tex. considerat domicilium vtriusq; partis in eadem prouincia, non præsentiam corporalem, vt præscriptio dicatur inter præsentes. Nec etiam attenditur vbi res sita est: sed vbi habent domicilium, vt ibi dicitur, & declarant gloss. & Doct. maximè Bald. & Angc. circa prin. dicentes, quòd in hoc articulo præscriptionis consideramus præsentiam vel absentiam secundum identitatem & distinctionem domicilij vtriusque, licet aliter alijs casibus absentia & præsentia iudicetur secundum subiectam materiam.

Ex quo inferunt, quod si is contra quem præscribitur habitet in prouincia præscribentis, si tamen ibi domicilium non habet sed in alia prouincia distincta, non præscribitur contra eum tanquam contra præsentem spacio x.ann. Ita etiam declarant Inno. & Cano. maximè Pano.in c.de quarta.colum. fin. versi. tertio ad declarationem.de præscrip. & Practi. Papi.in forma responsio.rei conuen.in gloss.in verbo præscriptionis. colum.ij.

4 ver.d inde ad declarationem.† Et vbi dicatur quis habe domicilium, declarat gloss. in d.l.fin. in verbo inter & gloss. quærit quid si quis in pluribus locis habeat domicilium, & determinat quod dicitur præsens quo ad omnia domicilia. Quærit etiam illa gloss. quid de vagabundo, qui in nullo loco habet domicilium: & decidit habetur pro præsente quo ad omnes, quamuis Bal. Angel. ibi col.j. aliter dicant, videlicet si præscribens contra quem præscribitur sint eiusdem prouinciæ ne domicilij: & is contra quem præscribitur incipiat peregrinari, & de domicilio suo recedere, quo ad omnes habetur pro absente: & ideo secundum eos non præscrib. contra eum minori spacio viginti annorum: & refert quod in hac opin. residet gloss. in l. fin. super verbo in quæ incipit not. domicilium, &c. & bene dicit secundum eos, quia tales peregrinantes appellantur vagabundi, dicit gloss. in l. iiij. §. totiens. ff. de dam. infect. & tanquam vagabundi possunt vbique conueniri. gloss. in l. j. in glo. fina. C. vbi de cri. ag. opor. cum concor. ibi per eos gatis. Vltra quos ad hoc vltimum adde gloss. in res absens. §. j. in gloss. fina. magna, super verbo ff. de iudic.

Sed pace salua Bald. & Ange. in d.l. fi. infideliter runt gloss. quæ dicit contrarium. Hæc enim sunt glossæ: Sed quid si in nullo loco habeat domicilium. Responde quo ad omnes pro præsente habetur secundum an & nihil vltra dicit, & ad hoc faciunt rationes allegatæ per Bald. & Angel. quæ retorquentur in eos: quia si vagabundus potest vbique conueniri: ergo censetur vbique habere domicilium saltem respectu fori: & sic habetur pro præsente quo ad omnes. not. Specu. in tit. de præscrip. in quarta parte, colum. j versi. quando aliquis. † Et quot modis

5 & qualiter quis dicatur præsens vel absens, not. gl. magistra. in d.l. fi. super verbo inter. & alia gloss. plenior in Authen. de fid. iusso in prin. in verbo præsentes. & est bo. cum gloss. in l. absentem. ff. de verborum signi. & plene scribit Felin. in cap. quoniam frequenter in princ. colum. penulti. & vlti. versicul. circa sextam quæstionem

nem.vt lite non contesta.concludens quod non potest da ri certa doctrina: sed secundum diuersam materiam vario modo dicitur quis præsens *a* vel absens, vt tradunt

a Quis dicatur præsens vel absens, vide per Alexan.in l.i.in prin.ff. de verb obli.& in l.ij.§.voluntatem.circa fin ij.colum.ff.sol.mat. vbi dat plures remissiones

gloss.præallegatæ. & ibi plura not. Felin.de præsentia & absentia, subijciens, quod licet multis modis quis dicatur absens, † tamen propriè & strictè ille dicitur absens, qui non est in ciuitate, secundum Geminia.post Ioan. Andr. in cap.vbi periculum.§.j.colum. vlt. de elect.in vj. Quod dicit esse notandum ad statuta, quæ propriè intelligi debent, l.iij.§.hæc verba.cum simi.ff. de nego.gest. Et de materia ista no.Iaso.post gloss. & alios in §. rursus. colum.j. Instit.de actio. 6

SVMMARIA.

1 *Præsens vel absens an quis in dubio præsumi posit, & quomodo id probetur.*

2 *Tueri se volens præscriptione decem anno.inter præsentes debet probare aduersarium fuisse præsentem.*

3 *Præsentia non præsumitur, nisi probetur, cùm sit facti.*

4 *Præsens esse præsumitur in suo domicilio, nisi probetur absentia.*

5 *Præscriptio x. anno.cum titu. & bo.fi. & conti poss.non probatur, nisi probetur ambas partes fuisse præsentes.*

TErtiò quæro pro intellectu præmissorum. † An in dubio quis præsumatur præsens vel absens, & cui incumbat onus probandi. Bald.in l.fin.§. necessitatem. C.de bo.quæ lib.dicit quod in dubio quis præsumitur absens, nisi probetur præsens. Et sic alleganti præsentiam incumbit onus probandi. Et istud fuit no. dictum Spec. quod Bal.refert in titu.de actio.§.j. ver.quid si iste. Sequitur Felin.in d.c.quoniam frequenter.in prin.colu.vlt.circa fi.& Alexand.in consil ijs infrà relatis. † Ex quo infertur, quod ille qui vult se tueri præscriptione decem annorum inter præsentes, debet deducere & probare, aduersarium fuisse præsentem, seu habuisse domicilium in eadem prouincia; & circa hoc cautus esse debet aduocatus vt fa-

ciat articulos & probationes de præsentia, alias succu-
8 beret:† quia præsentia, cùm sit facti, non præsumitur:
probetur, l. in bello. §. factæ. ff. de capti. Ita in specie d
dunt not. Bal. & Ang. in l. præscriptione. C. quib. no
long. temp. præscrip. & Bal. in l. emptor. ver. sed pone
præscri. lon. tem. vbi dicit se ita vidisse de facto, & c
tudine milies obseruari. Sequitur Alexand. consi. x
so & opportunè. in fin. v. volum. consi. xcviij. causa.
vertente inter Antonium. in colum. pen. in fin. ij. ve
vbi ad propositum allegat notabilem doctrinam Bal
relegati. ff. de interdic. & releg. & refert notabile di
Spec. de quo suprà. Eandem conclusionem firmat Pau
Cast. in l. Titia. §. idem respondit. el. ij. ad fin. ff. de ve
dicens, quod non præsumitur præsentia nisi probetur,
cepto si sit talis actus qui non consueuit fieri nisi inter
sentes, vt est inuestitura feudi, vel emphyteusis: Sec
sit actus qui possit fieri inter absentes. Et per hoc dete
nat singulariter quod si continetur in instrumento
talis donauit tali: & non dicitur præsenti & recipien
donatio possit fieri inter absentes, non præsumitur
sentia. Et si non apparet quod ille acceptauerit,
non valet, per not. per gloss. in l. illud. C. de sacrosan
cle. & per ea quæ habentur in l. absenti. ff. de do. Et
Pau. se alias ita respondisse de facto subdens: Tene me
quia lucraberis adhuc si recordaberis. Et eadem
repetit idem in d. l. illud. ante fin. versicu. vltimo alleg
tur. Et notat latè Felin. post Panorm. in c. temor. ver
aliud. de re iudic. vbi plen e prosequitur an & quando
sumatur præsentia in actu, vel non, & diffuse exam
prędictam conclusionem, & eam firmat limitando
modis, cui addo Bald. in rub. de contrahend. empt.
q. Aret. in l. iij. in princ. quem ibi refert d. Clau. Ac
lum. i. ver. addit etiam Aret. hic ff de acqui. possess. In qui
bus locis refertur decisio Ioan. And. in addi. ad Spec. in t
de emp. & vendi. §. nunc videndum. ver. vnam form
quam corrupte allegat Pau. de Cast. in d. §. idem respo
dit. Sed vltra præfatos Doct. reperio quod Ang. in propo
sito facit no. distinctionem in l. emptor. C. de præscri. long.
temp.

temp. Quod quando vterque est de eodem domicilio, & hoc constat, tunc qui allegat absentiam debet probare. † Quia quis presumitur esse præsens in suo domicilio, nisi probetur absentia, secundum Bartol. not. in l. is potest. colum. v. ver. quandoque ille qui dicit. & vers. aliquando ille qui dicitur. vbi hoc vult expresse, ff. de acquirend. hæred. Sed si non constat quod vterque sit de eodem domicilio, tunc innitens prescriptioni decem annor. inter præsentes debet probare præsentiam: Alias requiruntur viginti anni tanquam inter absentes. ita concludit not. Angel. in d. l. emptor. Quam doctrinam notabilem sequitur consulendo do. Petr. Philipp. Corn. consi. lxvj. in causa vertente inter Gilium. colum. iiii. in fin. consi. l. in causa vertente inter Thadæum. col. fin. in ver. & licet. ij. vol. Et hæc distinctio videtur mihi multum consona iuri & rationi, & elicitur ex mente & verbis Bart. in d. l. is potest. & secundum illam debent præallegata declarari & limitari. Adde etiam vltra prædicta, quis dicatur præsens vel absens, & quæ dicatur præsentia vel absentia, & qualiter consideretur prouincia, & quæ dicatur præscriptio inter præsentes vel absentes, latè disputat d. Mar. Lau. in quadam disputatione posita ad fin. suorum tract. qui imprimi solent cum tract. de princ. & post tract. de legit. per tres col. vbi concludit cum opin. gloss. in l. fin. C. de præscri. long. tempo. Adde etiam, quod ille qui dicit quod requiritur præscriptio vt inter absentes, debet probare quod habitauerunt sub diuersis præsidibus prouinciarum, vt probat Angel. in d. l. emptor. vbi dicit quod ita vidit millies de facto obseruari: & licet probaret quod habitauerunt in diuersis locis, si tamen habitauerunt sub eodem præside vel eodem ducatu, sufficit ad præscriptionem decem anno. l. fin. & ibi hoc not. Angel. ad fin. C. de præscrip. long. tempo. qui declarat gloss. ibi positam habere locum in ciuitate habente suum regnum proprium districtum non suppositum de facto iurisdictioni superioris prout dicit esse Perusium & ciuitatem Senarum: secus si sint plures ciuitates sub eodem imperio, quia adhuc habet locum, dispositio d. l. fin. & ita etiam no. Bart. in l. j. 4

C.de metropo.Be.lib.xj.& Angel. in d.l.emptor.† Nomen quod non probatur præscriptio long.temp.x.an. dato quod probetur titulus, bona fides, & cõtinuata possessio: nisi probetur quod ambæ partes fuerint inter præsentes toto isto tempore, id est, quod habuerint domicilium in loco in quo agitur iudicium. Istud fuit sing. dictum Iac.But.in l.fi.C.de præscr.long.temp. quod tur ibi Ang.& refert Flo.& multum commendat in c.quoniam contra.col.xxiiij.circa med.de proba. vbi tur quod pauci sunt qui ad hoc aduertat, & assignationem, quia cùm lex requirat in præscriptione x. possessionem inter præsentes, requiritur quod ille q. fundat ex tali præscriptione x.anno. probet possessionem continuã x.an.inter præsentes: sed tu dic vt dixi ibi.

SVMMARIA.

1 *Prouinciæ nomine quid intelligatur.*

2 *Prouincia debet accipi secundum communem & vulgarem vsum loquendi.*

3 *Romani regiones quas vincebant appellabant prouincias procul victas.*

4 *Prouincia quot modis appellatur tam de iure Ciuili quàm Canonico.*

5 *Litigantes in causa præscriptionis quando dicãtur esse in eadem prouincia.*

1 QVartò opportunè quæro † pro intellectu præmissorum & materiæ, quæ dicatur prouincia, vt sciatur quando vtraque pars dicatur præsens in eadem prouincia ad intell.d.l.fin.C.de præscrip.long.tempo.glo. repu.sing.in vers. o id est.quam Doct.communiter sequitur, determinat, quod dicatur eadem prouincia quæ est sub eodem præside seu regimine.facit text.in l.fin.eodem.ff.de offic.assess.Hinc infert illa glo.quòd cùm singulæ ciuitates hodie habeant sua regimina, vt olim singulæ prouinciæ, debent ambo esse in eadem ciuitate, vt dicatur præscriptio inter præsentes. Salic.in d.l. fina. refert varias opin.præcipuè Gofre.& Hostien.qui dixerunt † quod pro-
2 uincia debet accipi secundum communem & vulgarem vsum

vsum loquendi, & ita tenet ibi Cyn. & tandem concludit Salic. quod inter clericos eadem prouincia dicatur respectu eiusdem Archiepiscopatus: Sed inter laicos, quando sunt sub eodem Præside, vt ibi latiùs per eum. Et quæ dicatur prouincia, latè not. Imol. in c. penulti. colum. iii. & iiij. versicu. ad certe quia istud nomen prouincia. de testi. ponens multos modos, quibus secundum varias materias capitur hoc verbum Prouincia, & refert Felin. in c. Rodulphus. colum. xiij. versi. cæterum. de rescript. referens etiam decisionem Gemi. in c. j. colum. j. de tempo. ordi. in vj. quã dicit singularissimam, dicentis quod vbi sit mentio de certa regione vel prouincia, non comprehenduntur habitantes in confinibus.

Et vnde sit dicta prouincia pulchrè not. domi. Card. in Clemen. dudum. versi. extra ciuitates. in j. q. & j. colum. de sepul. vbi ponit quid sit ciuitas, quid diœcesis, & quid prouincia, & vnde dicatur. † Et dicitur prouincia, secundum eum, quasi procul victa. Cùm enim Romani vicissent aliquas regiones, appellabant prouincias, quasi regiones procul victas, & sic dicitur a Procul quod est longe, & Victa quasi longè victa & extra terminos vrbis Romæ, siue extra Italiam. Omnes enim regiones præter Italiam appellabantur prouinciæ. Italia vero nõ dicebatur prouincia: sed prouinciarum regina, vt dicit glo. in l. fin. in glo. j. C. sine cen. vel reliq. & in Authen. qua in prouincia. super verbo in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. 3

Hinc dicuntur prædia Italica & Prouincialia, l. j. §. fin. C. de vsucap. transfor. & l. in prouinciali solo. in prin. ff. de ope. no. nun. Et dicitur prouincia, secundum Card. vbi supra post Pet. de Eleaza per modum comprehensiuum ad ciuitates, quia plures sub se continet. Et quæ propriè dicatur prouincia, declarat Barto. in extrauag. qui sint rebel. in versi o Lombardiæ. post medium, versi. prouincia. † tradens quot modis accipiatur prouincia tam de iure Ciuili quam Canonico: & concludit quod vnus præsidatus dicitur vna prouincia, ex quo ei subsunt plures ciuitates siue plura loca. Si verò vna ciuitas habeat separatam iurisdictionẽ, & non subest nisi vni præsidi, tunc qualibet ciuitas 4

habens suum regimen distinctum, dicitur vna prouin. Et ita procedit glo. in d.l. fin. secundum Bart. vbi supra etiam tractat, quæ dicatur ciuitas, vel quod dicatur ... Et de vrbe, oppido, & territorio est bonus text. pupillus. §. vrbs. cum sequen. ff. de verbo. signi. no. Bar. Doct. in l. j. §. siue autem. & ibi Alex. in apost. & lec. po. plenas remissiones, ff. de opin. no. nuntia. Et de his o... bus vide per Feli. latissimè in d.c. Rodulphus. colu. x quinque sequen. de rescript. tradentem qualiter ac... tur territorium, districtus, comitatus, ciuitas, villa, pa. prouincia, oppidum, municipiũ, vicus, burgus, & de ... bus alijs. Concludo igitur in proposito, quod licet pu... cia diuersimodè accipiatur secundum subiectam ma... am, vt habetur in locis prçallegatis, tamen in mate... præscriptionis dicetur vtraque pars esse in eadem ... uincia, vt procedat præscriptio longi temporis inter ... sentes, quando vterque, scilicet qui præscribit & con... quem prçscribitur, habet domicilium sub eodem ... de: Si autem domicilium habeant sub diuersis præsi...
videlicet vnus sub vno, & alter sub alio, licet sub ... dominio, non dicentur esse in eadem prouincia, se... uersis prouincijs, & sic procedet præscriptio vti in... sentes. Nec attenditur quod res quæ præscribitur si... sita siue in aliena prouincia quàm præscribentis &... contra quem præscribitur, vt dicit tex. in d.l. fina. Hæc opin. Bart. vbi suprà, & Salice. in d.l. fin. & declarat ...
5 Io. Fab. Instit. de vsucap. in princip. col. ij. & iij. † vbi ... examinat hunc articulum quando dicantur partes ... eadem prouincia, vt dicatur præscriptio inter præsen... & concludit, quòd dicuntur esse in eadem prouincia & ... bentur pro præsentibus, quando partes sunt sub eod... Præside, vel Seneschallo, seu superiore, quamuis sint ... uersis territorijs & iurisdictionibus: quia ex quo cor... no maiore vel superiore, videlicet eorum Senesch... vel Præside, litigare possunt, dicuntur præsentes, arg. ... fin. C. de præscrip. long. temp. quæ secundum Ioan. ... loquitur de præsidatu, non de qualibet ciuitate. Et ta... men certum est quod in qualibet ciuitate de iure sunt sin...
gulares

gulares iudices ſubiecti præſidibus, vt apparet in Authen. de defen. ciuitat. & C. eod. titu. per totum. ita dicit Ioan. Fabr. tangens plures alias quæſtiones ad hanc materiam pertinentes, maximè, quid ſi domicilia actoris & rei ſunt de diuerſis præſidatibus, ſunt tamen vicina, quia ambo ſunt in finibus cuiuſlibet prouinciæ: & quid ſi domicilia ſint in diuerſis prouincijs & res contentioſa eſt in prouincia actoris: & quid ſi præſcribens ſit exemptus, qui non poteſt in illa prouincia conueniri ex aliquo ſpeciali priuilegio, & alia plura ſcribit in dicto princip. Inſtitut. de vſuca. colum. penult. & vltima. ad intell. d. l. fi. & poſt eum Ange. Aret. etiam col. penult. & vlt. ſuper gloſſ. in verbo præſentes. referens dicta Sali. in d. l. fina. Et cõcludit in effectu cum Salicet. quòd inter laicos ambo dicuntur præſentes, quando ſunt ſub communi præſide eiuſdem prouinciæ. Sed inter clericos, vel inter laicum dominum & clericum poſſeſſorem, attenditur an ſint ſub eodem Archiepiſcopatu, vt latiùs per eos. Et iſta eſt vera & communis opin. & tenenda in hac materia, vt ſuprà patet.

SVMMARIVM.

1 *Currẽte præſcriptione decem ann. ſi is contra quem præſcribitur fuerit pro parte præſens & pro parte abſens, quid iuris.*

QVintò iuxta præmiſſa quæro. † Quid ſi is contra quem præſcribitur fuit parte temporis præſens in prouincia ſiue loco domicilij & pro parte abſens durante decennio. Dic quod currit præſcriptio vt inter præſentes, duplicato tẽpore abſentiæ. Caſus eſt not. in Authent. quod ſi quis. C. de præſcrip. long. temp. & in Corpo. vnde ſumitur, 1

SVMMARIA.

1 *Tempus præſcriptionis an ſit vtile vel continuum.*

2 *Præſcriptio quælibet habet tempus continuum, exceptis actionibus annalibus à Prætore inductis.*

3 *Tempus continuum aut vtile quod dicatur.*

4 *Tempus vtile tria requirit ad hoc vt currat.*

5 *Impoſſibilitas habendi iudicem quomodo probetur.*

6 *Dies cœptus in vsucapionibus & præscriptionibus an h... tur pro completo*

7 *Dilatio semper in dubio intelligitur continua, nisi cautum ... periatur quod sit vtilis.*

1 SExto & vltimò quæro pro huius primæ partis ... principalis complemento: † An tempus præscript. sit vtile vel continuum. glo. not. in rub. ff. de diuer. & præscript. in fin gloss. magnæ dat not. regulam, quòd ... ne tempus præscriptionis est continuum, a nisi inu...

a *Vide Bertach in repertorio in verbo præscriptio vij. versi... scriptio currit etiam tempore. Et an præscriptio currat tem... quo iudex est excommunicatus, vide per Panorm in c. i ver. ... quæro. de præsc. Bertac. vbi sup. in ver. præscri. currit etiam te... quo iudex.*

tur lege cautum quòd sit vtile. & sequitur ibi Bart. in v... sicul. quæro an tempus præscriptionum. qui conclu...
2 † quod omnis præscriptio habet tempus continuum, ... ceptis actionibus annalibus à Prætore inductis. Eand... regulam tradit gloss. in l. j. in gloss. pen. in fin. eod. tit. ... gloss. Institut. de vsuca. in princi. in verbo per trien... quæ pro ista regula allegant bonum tex. in l. nun... §. in vsucapionibus. ff. de vsuca. & ibi not. Paul. de C... cens, quod regulare est in omni præscriptione legali ... statutaria, quod dicatur habere tempus continuum, ... lege vel statuto contrarium caueatur: vt sunt quædam præ... scriptiones annales inductæ à Prætore, in quibus tempo... ra sunt aliquando vtilia à principio tantum, & non ex post... facto postquam inceperunt currere: Aliquando verò in prin... cip. & ex post facto, vt est glo. magistra. & singularis secun... dum Paul. in rub. ff. de diuer. & temp. præscript. circa fi... quam ibi sequitur Bartol. ferè in omnibus. Eandem con... clusionem firmat ipse Paul. consi. ccxciiij. ego Paul. & con... sil. ccxcvij. visis & ponderatis omnibus. circa med. in ... vbi dicit quod regulariter omnis præscriptio iuris com... munis, vel statutaria, dicitur habere tempus continuum, nisi lege vel statuto talem præscriptionem inducent. ca... ueatur expresse contrarium. Tempus enim regulariter currit & computatur de momento ad momentum, vt la... tè

tè per Angel.& consil.antep.Paul.Centolini.& per Bald. consi.cclxxij. proponitur quod dictum compromissum. ij.volum.Barba.consil.xlj.circa primum dubium.† Quod 3
autem dicatur tempus vtile vel continuum,declarat gl. magistra.in Clement.i.in verbo in integrum. de restitut. in integ.quæ dicit,quod tempus cõtinuum dicitur, quod continuè currit,diebus feriatis,& non feriatis, in præsentia siue in absentia,& siue sit copia iudicis,siue non. Tempus verò vtile non currit diebus feriatis,diebus absentiæ, & quibus non est agendi copia.Et ad hoc est tex.no. in l. j. ff.de diuer.& temp.præscrip.licet illa gloss. non alleget, vbi dicitur quod tempus vtile non cur.nisi quando quis habet potestatem exercendi, seu agendi. Et hæc duo paria sunt,vt ibi declarat glo.i.scilicet habere potestatem exercendi & diem vtilem currere.† Et ad hoc,vt tempus vtile currat,tria requiruntur,vt dicit ille tex.videlicet quod 4
non sit impedimentum agendi,nec ex parte rei, nec actoris,nec iudicis.Et hæc tria requisita colligit ibi gloss.super verbo agendi.Et ideo tale tempus non currit tempore feriato, vel iudice non reddente ius,vt ibi declarat glos.fin. Et vltra gl.est bo.tex.in l.ij.§.dies.ff.quis or.in bo.poss.ser. † Qualiter aũt probari poterit quod non potest haberi copia iudicis, declarat not.Barto.in d.l.j.in fin.ff.de diuer. 5
& tempor.præscrip.dicens, quod sufficit quod actor se præsentet ante tribunal seu in loco iuris solito. Nec habet necesse iudicem alibi perquirere,per tex. not. in l. i. §. adeundi.ff.quando ap.sit.Quod intelligo, vbi tempus est iuridicum, & comparet hora iuris solita, & sic tempore congruo,per tex.in §.sedebunt.in Authent.de iudi. & teneo quod in hoc sit seruanda consuetudo loci & fori. per text.in l.fin.in fin.in verbo,Saluoq; more maiorum. ff.de iust.& iure.cum ibi not. Accedat prædictis gloss. in §. rursus.in verbo annum.Instit.de actio.& in l.fin.in gloss.j .& & ibi not.Docto. C. de temp.in integ. rest.peten. † Circa hoc dubitatur an in vsucapionibus & præscriptionibus dies cœptus habeatur pro completo: dic quod est differentia inter vsucapionem & præscriptionem longi temporis: in quibus requiritur possessio continua 6

vsque

vsque ad vltimam diem, & sufficit quod tacta fuerit lis non completa, quia in eis versatur fauor: & inter præscriptionem triginta annorum, in qua versatur odium, vbi requiritur tempus completum vsque ad vltimum momentum vltimæ diei præscriptionis, l. in omnibus. la. j. ff. de actio. & oblig. & in l. vsucapionibus. ff. de vsucap. & in l. vsuca. in princ. ff. de. diuer. & temp. præscrip.

Et vbique hanc distinctionem facit gloss. & sequitur Bar. & plene not. gloss. & Doct. in l. iij. §. minorem. ff. de mino. vbi gloss. assignat rationem: Quia præscriptio est odiosa: ideo in ea computatur tempus de momento ad momentum. & gloss. magna in rubric. ff. de diuer. & tem. præscrip. & Bart. in l. ab hostibus: §. sed quod simpliciter. venio ad quartam. ff. ex quib. cau. ma. vbi dicit quòd præscriptio non operatur effectum nisi toto tempore completo, non facta distinctione an sit fauorabilis vel odiosa: tenenda est prædicta distinctio, quam tenent gloss. & Bartol. vbi supra, licet Paul. de Cast. in d. l. in vsucapionibus ff. de vsuca. dicat illam l. solum debere intelligi in vsucapione trienij, quæ est merè fauorabilis: Non autem in præscriptione mere odiosa vel mixta: & dicit illam l. procedere tam a parte ante, videlicet in qua fuit incepta vsucapio, quam ex parte post, id est, de die vltima qua finitur, vt ibi se latius declarat. Imol. ibi ponit aliam distinctionem inter actiones reales & personales, vt ibi per eum: Sed nõ recedo ab opin. glos. & Bar.
7 † Quando autem tempus in aliis materijs, puta in dilationibus, intelligatur in dubio vtile vel continuũ, vide per Bald. in l. annus: cum ibi not. per gl. ff. de calum. & omninò Bal. in l. genero. ff. de his qui not. infa. & in l. j. colum. vlt. C. de dila. & eundem in l. siue pars eod. titul. & Paul. de Cast. consil. ccxciiij. ego Paulus. in antiquis, vbi ponit de intel. d. l. annus. & l. genero. Et quomodo sumatur tempus vtile, notat Bald. in d. l. fin. colum. vlt. C. de temp. in integ. resti. peten. Et dicit Pet. de Ancha. in Clem. j. de restitut. in integr. quod in dubio omnis dilatio intelligitur continua, nisi reperiatur cautum quòd sit vtilis.

Et quid in dilationibus ad probandũ, an tempus sit vtile, vel

le, vel continuum, posuit Bald. in l. si quando. in ij. q. & melius in v. C. de testa. Ang. Bald. & Paul. de Cast. in l. j. ff. si quis cau. cum concor. alleg. per Ias. in dicto §. rursus. colu. xviij. in antiqua impres. & col. xiiij. in noua.

SVMMARIA.

1 *Iurium incorporalium, videlicet seruitutum, duplex est species.*
2 *Lex vel statutum loquens de possessione aut possessore, an extendatur ad quasi possessionem incorporalium.*

TRanseo ad secundam partem huius quartæ partis principalis. † In qua videndum est de præscriptione iurium incorporaliũ, videlicet seruitutũ, quarum duplex est species realium & personalium, l. j. cum ibi no. ff. de ser. titu. generali: in quibus propriè non cadit possessio, l. seruus. §. incorporales. ff. de acqui. re. dom. & l. iij. in prin. ff. de acquir. possess. sed quasi possidentur, vt ibi dicit gloss. & in l. ait Prætor. §. item ei. ff. ex quib. cau. maio. no. Panor. in c. fi. in princ. ij. col. de iu. Hinc solet dubitari, † vtrum lex vel statu. loquens de possessione aut de possessore extendatur ad quasi possessionẽ incorporaliũ. Quam q. latè examinat Are. in rub. ff. de acquiren. posses. colum. vlti. & consil. xxx. viso themate. colum. iij. vbi decidit quod statutum disponens quod si quis possederit aliquam rem pro sua per certum tempus eam præscribat, extenditur ad præscriptionem seruitutis continuæ, & sic ad quasi possessionem. quod no.

(margin: 1 beside "partis", 2 beside "v-")

SVMMARIA.

1 *Seruitutes reales quomodo præscribantur.*
2 *Seruitus habens causam continuam quanto tempore præscribatur.*
3 *Conclusio quod seruitus causam discontinuam habens non præscribitur nisi tanto tempore, cuius initij memo &c fallit vbi allegatur titulus seruitutis discontinuæ, & probatur de vsu vel quasi poss seruitutis x. anno inter præsentes, & xx. inter absentes, sciente & patiente aduersario.*
4 *Seruitus discontinua præscribitur longo tempore, vbi probatur verus titulus habitus à tertio non domino, qui seruitutem constituisset*

tuisset inter viuos vel in vltima voluntate.
Publiciana & præscribēdi conditio à pari procedūt affirme...
5 *Seruitus formata siue titulata præscribitur longo tempore.*
6 *Tempus xl. annorum requiritur ad præscribendam seruit... in prædio Ecclesiæ.*
7 *Iura spiritualia & spiritualitati annexa non præscribun... nori tempore xl anno.*
8 *Ad præscriptionem seruitutis requiritur tempus aliquand... ius, aliquando minus.*
9 *Seruitutem præscribere volēs necesse habet quòd vltra te... requisitum vsus fuerit iure seruitutis.*
10 *Bona fides requiritur in præscriptione seruitutis.*
11 *Bona fides quomodo probetur, aut ex quibus præsumatur in ... ribus incorporalibus.*
12 *Seruitutem volens præscribere necesse habet probare se v... fuiße seruitute sciente & patiente aduersario.*
13 *Probatio de scientia vel patientia aduersarij in præscrip... seruitutis, quo casu requiritur vel non.*
14 *Probato spacio tanti temporis ... initij memo. &c. ... necesse probare scientiam vel patientiam illius contra ... præscribitur.*
15 *Conclusio illa quod requiritur probari de scientia & patienti... in præscriptione seruitutum quomodo limitatur.*
Seruitus quando dicatur formata.
16 *Ad præscribendam seruitutem quid specialiter requiratur.*

1 PRimò igitur quæro circa illam secundam parte q... tæ partis principalis: † Qualiter & quomodo præscri... bantur seruitutes reales.

Istam materiam plenè tradunt glos. ordi. & magistra... l. seruitutes in princ. ff. de ser. titu. generali, Bartol. & om... nes scrib. præcipuè d. Floria. & Paul. de Cast. colum. penu. & vltim. gloss. & Docto. in l. ij. C. de serui & aqua. & Bar... tol. post gloss. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & Do... cto. omnes in §. æquè. Instit. de actio. videlicet Nic. de Na... pó. colum. iiij. circa fin. & sequen. qui format tres oppo. ... probandum quod seruitus non præscribatur, & respon... det vt ibi per eum in iiij. & v. & vj. oppo. & Ioann. Fab. co... lum. v. cum tribus seq. Aret. colum. penult. & vlti. Et latè

Pa-

Panorm.in c.de quarta.colum.p.n.& vlt. & latius Felin. in tribus vlt.colum.post Inno.Butr.Imol.& alios Cano. de præscrip. Anto.d. Butr.in rep.c.peruenit.colum.iiij.de censi.vbi in vj.colum. tangit quantum tempus requiratur de iure Canonico ad præscriptionem seruiturum realium,& an quasi possessio causet præscriptionem in incorporalibus.

Et hanc materiam diffusè tractat Pet. de Anch. in ca. sine possessione.colum.vij.de regul.iur.in vj.Et latius Cæpol.in tract.ser.vrb.præd.c.xix.& xx.colligens omnia requisita ad præscriptionem seruitutis.not. Alexan.consil. cviij.in causa & lite.ij.& iij.colum.ij.volum.In quibus locis gloss.& Docto.plenè declarant quando seruitus dicatur habere causam continuam vel quasi, aut discontinuam,præsertim Bartol.& Bald.in d.l.ij.colum.ij. C.de seru. & aqua.& Bartol.in d. l. j. §. denique. ff de aqua plu. arcen.& Pet.de Ancha.in d.c sine possessione.colum.vij. Felin.in d.c.de quarta.colum.antepenulti.Cæpol.in d. cap. colum.j.Et hæc in summa est communis doctri.gloss.& omnium Doct.antiquorum & modernorum ex mente iurium collecta:† quòd seruitus habens causam continuã, 2 quia ad eius vsum non requiritur semper factum hominis successiuum & continuũ,quamuis requiratur à principio vt in seruitute aquæductus,præscribitur decem annis inter præsentes,& viginti inter absentes exemplo rerũ immobilium,l.ij.& ibi plenè no.gl.& Doct.C.de seruit.& aqua. & l.si quis diuturno. ff.si seruit.vendi.Idem iuris est, si seruitus habeat causam quasi continuam,vt in seruitute stillicidij,l.foramen.ff.de seruitu.vrb.præd.Si verò seruitus habet causam discontinuam,quia ad eius vsum semper requiritur factum hominis successiuum,vt in seruitute viæ & itineris,non præscribitur, nisi per tantum tẽpus cuius initij memoria non extat,secundum gl.& Doct. in d.l.seruitutes.& in l.j.§.si.ff.de aqua plu.arcen.per illos tex. Et hæc vera de iure ciuili.Sed de iure Canonico secundũ do.Anton.in d.c.peruenit. colum.iiij. de cens.si quis habet titulum seruitutis realis discontinuæ , vel talem scientiam siue credulitatem quæ iustificet possessionem

seu

seu quasi, sufficiunt quadraginta anni: Aliàs requiri-tum tempus cuius initij, &c. prout de iure ciuili, vt ... tiùs per eum: sed tunc inter priuatos sufficerent decem ... ni concurrente titulo, vt infrà dicetur in ij. fallen. Et ... nem, quare seruitus discontinua non præscribatur ... lariter, nisi tanto tempore cuius initij, &c. assignat ... Ancha. in d. c. sine possessione. colum. vij. post Barto. ... iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. & not. Bart. & Doct. ... seruitutes. Fallit hæc vltima cõclusio in quatuor ca...
8 † Primò, quando quis allegaret titulum seruitutis d... tinuæ, & probaret de vsu vel quasi possessione seru... decem annorum inter præsentes, vel viginti inter ab... tes, sciente & patiente aduersario. Tunc enim ex vsu ... ti temporis præsumitur titulus allegatus, quamuis ... non probetur: & isto casu seruitus discontinua præscri... tur spacio longi temporis. Ita firmant gloss. & Barto. ... d. l. seruitutes. in gloss. magna ad fin. & hæc est comm... opin. Cano. & Legist. vt ibi attestatur Paul. de Cast. ... vlt. optimè declarans, & Cæpol. in d. c. xix. colum. pe... dicens, quod opin. gloss. est communis, & quòd eam ... per obseruari vidit in practica. & Felin. in d. cap. ... colum. penu. Et secundum istam communem con... nem latè consuluit Alexander consil. lxix. circa prin... colum. ij. versic. præterea. v. volum. Et pro eadem con... luit magnus practicus d. Iacobus de san. Georg præcep... meus, vt refert d. Lanc. Deci in l. si certis annis. prope fi... C. de pac. Hæc fallentia venit restringenda, dummo... quis probet se fuisse vsum seruitute ex illa causa alleg... vt pulchrè per Alexand. præalleg. consil. cviij. in fi. ij. ... Et plenè dixi suprà in iij parte princ. q. x. circa materi... l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. in ij. limita. colum. ... ergo cautus ille qui est vsus aliquo iure seruitutis discon-tinuæ, vt semper alleget, aliquem titulum habilem ad co... stituendum seruitutem sibi fuisse concessum, & prob... se vsum fuisse illo iure seruitutis per decem annos inter præsentes & viginti inter absentes sciẽte & patiente aduer... sario, quia sic obtinebit. Sit etiam cautus in hoc, vt alleget se titulum habere ab aduersario siue ab eo qui possit seru...
tutem

tutem imponere rei, & sic à vero domino. Nec alleget se titulum habere ab aliquo tertio non domino: quia hoc non sufficeret. Scientia enim & patientia nō domini non faceret resultare præsumptionem tituli in facto alieno: sed in facto proprio sic. Ita declarat Paul. de Castro in dicta l. seruitutes. colum. vlti. & sequitur Cæpol. in dicto ca. xix. colu. pen. tract. serui. vrba. predio. † Secundo fallit prædicta conclusio, quando quis ꝓbaret verum titulū habitum à tertio non domino fundi, qui constituisset seruitutem inter viuos vel in vltima voluntate iuxta §. fin. Instit. de seruitu. Nam tunc seruitus licet discontinua acquiritur, & præscribitur longo tempore concurrente titulo & bona fide. Ita pulchrè decidit Paul. de Castro in dicta l. seruitutes. in princ. circa fin. commen. versi. est & alius casus fallentiæ. per l. fina. in fin. C. de præscrip. long. temp. & per text. in l. si ego. §. j. ff. de Publ. vbi dicitur quod Publiciana datur pro seruitute constituta à non domino & per patientiam tradita. Ergo tunc præscribitur communi tempore. Quia Publiciana & prescribendi cōditio à pari procedunt affirmatiuè, l. eum qui. in princ. ff. de Publi. quod dicit Paul. esse singulare. Et id quod habetur in d. l. seruitutes. debet intelligi secundum eum, quādo ille qui volebat præscribere seruitutem non habebat verum titulum à tertio. Refert & sequitur Cæpol. in dicto ca. xix. colum. penult. circa finem, versicul. tertius casus. Et addo, quod ante eos ita determinauit Ioan. Fabr. in §. æquè. col. v. Instit. de actio. concludēs † quòd seruitus formata siue 5 titulata præscribitur longo tempore mediante titulo exemplo immobilium. Et intellige, vt dixi, de titulo habito à non domino: non autem à vero domino, quia tunc non esset opus præscriptione, sed incontinenti esset quæsita seruitus, l. clauibus. ff. de contrahen. empt. & l. sequitur. §. lana. ff. de vsucapio. & declarat Cæpol. in d. ca. xix. colum. fin. versicu. & intellige. & c. xx. circa fin. ij. colum. † Tertiò fallit prædicta conclusio in Ecclesia: Quia ad 6 præscribendam seruitutem in prædio Ecclesiæ, & sic contra Ecclesiam, etiam si habeat causam continuam, semper requiritur tempus quadraginta annorum, sicut in

præscriptione dominii, secundum Inno.& Cano.in c. ligenti.de præscri.& sequitur Paul.de Cast.in d.l.serui tes.colum.iij.ver.tertiò requiritur.Si vero seruitus sit continua,requiritur tempus cuius initij me.&c.pro priuato,quia non debet Ecclesia in hoc esse deterio. ditionis quàm priuatus.Nam præscriptio quadrage fuit introducta in fauorem Ecclesiæ eo casu quo m tempore præscribitur contra priuatum, & sic non in eius odium retorqueri . Ita declarat Paul.in dicto de quarta.colum.iij.versic.secundò est dubium, &c

7 ibi alij sequuntur.† Quartò fallit prædicta conclu iuribus spiritualibus:quia datur regula quod omnia spiritualia,vt ius eligendi,& spiritualitati annexa,vt patronatus,c.quanto.de iudi.non præscribuntur nisi tempore quadraginta anno.non attento an l.abeant. sam continuam , vel discontinuam. per d.c.de qua cum ibi plenè notat.de præscrip.Et faciunt not.in c. sultationibus.de iurepatro.Istam regulam tradit Bal. l.ij.colum.ij.versic.quæro ergo.C.de serui.& aqua.Se

8 tur Aret.in §.æquè.colum.v.Instit.de actio.† Primo requiritur tempus ad præscriptionem seruitutis aliqua do maius,aliquandò minus,secundum distinctionem

9 dictam . † Secundò ad præscriptionem seruitutis alia requisita, quæ enumerat Cæpo.in d.c.xx. post de Cast . in d. l. seruitutes . colum . pènult. in princip. re quiritur vltra tempus quod volens præscribere fuerit sus iure seruitutis, id est, credens se vti iure suo, alia nunquam præscriberet , l. fin. vbi text. not. & ibi not Paul. de Cast . ff. quemadmod . seruitu . amit . dicit quod est necesse vt vtatur tanquam seruitute sibi debita alias non acquirit seruitutem , etiam si vsus fuisset tanto tempore cuius initij , &c. & vltra Paul.de Cast.& Cæ po. adducò bonum text.pro hoc in l. j. §. Aristo. ibi, qui se putat suo iure vti. ff. de aqua quoti. & æsti . Quali ter autem probetur quòd quis vsus fuerit iure seruitutis, tradunt Cano.maximè Imo.in c.bonæ.el.ij.de postu.præ la.& in c.cum Ecclesia Sutrina.super gloss.in verbo assump se.de cau.poss.& propric.Et non plene Bartol.in l. j. §.hoc

in-

interdicto.colum.ij.ver.venio ad sequentem gloss. vsque ad versic. vlterius quæro.ff.de iti.actuque priua.quem sequitur Paul.in d.l.seruitutes.& Alexand.consil.l.ponderatis verbis.circa fin.ver.& prædicta iij.volum. † Tertiò requiritur in præscriptione seruitutis bona fides, vt not.glo. Bartol.& Docto.in dicta l.j.C.de serui.u.& aqua.& in dicta l.seruitutes.gloss.& Bartol.in l. prima, §. hoc interdicto.colum.vlti.ff.de itine.actuque priua.Panormit.& Cano.in cap.si diligenti.colum.iiij.versicul.venio ad secundum. vbi Felin.de præscrip. Nico. de Neapo. in §.æquè. in xj.q.& Ioan.Fabr.colum.v.vij.& viij.Insti.de actio. Et plenè Cæpo.in d.c.xx. de serui. vrba. præd. colum. Et communiter concludunt Bartol. & Docto.suprà & infra allegati, quod in præscriptione seruitutis agens debet probare bonam fidem, quia habet iuris præsumptionem contra se; quod quælibet res præsumitur libera, nisi de seruitute probetur, l.altiùs.C.de serui. & aqua. Et firmat Aret.consil.xxx.viso themate.colum.ij. † Et qualiter probetur, & ex quibus præsumatur bona fides *a* in istis iuri- 10

11

a Adde Bald in repet.c fin colum xviij. C. de præscrip. long. temp.

bus incorporalibus, tradunt Doct.in locis præalleg. maximè Bartol.in dicto §.hoc interdicto.colum.vlti. post glo. & Ioan.Fab. in d §. æque.colum.vij. & viij.ver. sed quæritur.& versi. quis ergo erit modus. vbi not.dicit, quod quamuis in præscriptione rerum incorporalium sufficiat habere bonam fidem ab initio, l.j. §. & hoc tantummodo. C. de vsucap.transfor. Tamen in præscriptione seruitutis, & incorporalium, requiritur omni tempore. Ex quo infert, quod si quis fuerit vsus seruitute vno vel pluribus annis bona fide, & ante præscriptionem completam superuenerit mala fides, quia prohibitus fuit per dominum fundi seruientis, non præscribit, l. j.C. de seruitut.& aqua.& ibi Ioan. Fab. assignat rationem diuersitatis. Quod maximè procedit de iure Canonico, secundum quod in omni præscriptione requiritur bona fides continuata vsque ad completam præscriptionem, ca. fin. cum ibi plenè not.de præscriptionibus. Et in materia vide quæ latiùs not. Docto. vbi suprà, præsertim

Panor.in dicto c.si diligenti.& Cæp.in dicto c. xx. de vrb.præd per totam j.colum.vbi latè tradit ex quibus præsumatur bona fides in proposito,& qualiter probetur: vltra eos latè no.do. Anto.de Butr.in repe.c. peruenit. lum. vij.viij.& ix.versic.circa tertium.de censi. vbi credit,quod bona fides non præsumitur in incorporalibus nisi probetur.Et circa modum probandi bonam fidem do non adest titulus sequitur doctrinam Bart.in dicto §.hoc interdicto.Et dicitur quis habere bonam fidem in istis incorporalibus,secundum eum, quando credit in iure suo:& ibi dicit quod debet allegari.De quo latius cam in l.Celsus.in iij.parte,ff.de vsuca.Et ante eum per not.Pet.de Anch.in cap.sine possessione.colum.vj. de regu. iuris. in vj. qui etiam sequitur Bartol. in dicto §.hoc interdicto. dicens quod est differentia in hoc inter corporalia , in quibus regulariter præsumitur bona fides,& incorporalia,quia in ipsis regulariter præsumitur mala fides,eo quod iuris præsumptio est in contrarium videlicet quod quælibet res præsumitur libera, & ille qui prætendit sibi competere seruitutem probet quid propter quod motus fuerit ad sic credendum. latius per eum post Bartol.vbi suprà. Quartò † requiritur

12 in præscriptione seruitutis , quod quis probet se vsum fuisse seruitute sciente & patiente *a* aduersario, l. ...

a Et not. quod in præscriptione seruitutis requiritur scientia eius qui posset expressè constituere seruitutem in re. Et ideò si possessio vacat, non requiritur scientia, vel patientia alicuius in iuribus priuatorum : sed in iuribus Ecclesiarum requiritur scientia custodis , vel superioris , ad quem spectat concessio iuris. Item requiritur scientia omnium,quando agitur de præscribendo seruitutem contra plures : imò ignorantia vnius prodest omnibus aliis possidentibus , nisi iura sint diuersa : & non sufficit scientia possidentis vi,clàm , vel precario, & sic iniusti possessoris. vide ac latè Bertach. Firma in repertorio in verbo præscriptio.ij colum. ver. præscriptio iuris. Et not.quòd scientia & patientia con... ris non nocet domino in præscribenda seruitute, vt pulchrè per Paul. de Cast. consil.cclxvj.videtur quòd nón posit. versicul. non constat.in antiq.

ibi

ibi gloss. Barto. & Docto. C. de seruitu. & aqua. iuncta l. quoties. la. ij. ff. de serui. titu. generali. Et in hoc differt præscriptio seruitutum à præscriptione rerum corporalium, in qua non exigitur scientia aduersarij, sed procedit etiam contra ignorantem, l. fin. versic. nulla. C. de præscrip. long. temp. Et ratio, quare in præscribendis seruitutibus requiratur sciētia & patientia aduersarij, est: quia ad hoc vt præscribatur seruitus requiritur quasi possessio seruitutis, l. sine possessione. ff. de vsucap quæ haberi non potest nisi mediante patientia aduersarij, dicta l. penulti. ff. de seruitut. Hæc autem patientia esse non potest nisi duobus concurrentibus: videlicet vsu seruitutis, & quod aduersarius sciat. Necessario ergo requiritur scientia, quia quasi possessio in seruitutibus & in iuribus incorporalibus consistit in scientia & patientia aduersarij. Si ergo ignoraret, non procederet præscriptio, quasi possessione deficiente, d. l. sine possessione. Istam rationem assignat Bartol. in l. ij. colum. vlti. ver. tu dicas. C. de serui. & aqua. & in d. l. seruitutes. in fin. prin. dicens: Sis cautus, quod semper facias articulum de scientia & patientia, & quod talis vsus est sciente & patiente aduersario: & ibi assignat aliam rationem. Et idem Bartol. in l. j. §. fin. de aqua plu. arc. Sequuntur Panormit. & Felin. in d. c. de quarta. col. vlt. refert Iaso. & declarat in l. imperium. colu. xij. ff. de iurisdict. om. iud. Et vltra eos not. Ioan. Fabr. in §. æquè. col. vj. versi. sed quæro. Instit. de actio. dicens quod præscriptio seruitutis incipit à die scientiæ, & quod in seruitute negatiua non incipit, nisi à die prohibitionis, vt not. glos. & Doct. in l. qui luminibus. ff. de serui. vrb. præd. & in l. j. C. de serui. & aqua. & ibi ponit practicam probandi scientiam aduersarij, colum. viij. & à quo tempore currere incipiat præscriptio seruitutis, latiùs declarat Panor. in d. c. de quarta. col pen. versic. venio ad primū post Innoc.

Et ad prædicta vide domi. Anto. de Butr. in repe. c. peruenit. colum. v. circa fin. de censib. & Bal. in repe. l. fin. colum. xiij. C. de præscrip. longo tempo. vbi etiam assignat rationē, quare requiratur scientia & patientia in præscriptione iurium incorporalium, & non requiratur in

 præscri-

33 præscriptione rerum corporalium. † Primò singulariter limita hanc conclusionem, vt procedat quando quis solum probaret de vsu longi temporis decem vel viginti annorum: Secùs si probaret de vsu longissimi temporis triginta, vel quadraginta annorum. Tunc enim non requiritur quod probet de scientia & patientia aduersarij: quia sicut operatur titulus, vt possit quis præscribere seruituté aduersario ignorante, vel non patiente, vt in proxima seq. limita. dicetur: ita etiam operatur longissimum tempus quando titulus nõ interuenit. Ita singulariter decidit Pau. de Cast. in d.l.ij. in vlti. apostillatione, C. de serui. & aqua. dicens quod scientia & patientia aduersarij non requiritur in præscriptione seruitutis longissimi temporis, sed sufficit solus vsus. In præscriptione verò longi temporis bene est necessaria scientia & patientia. Et ita intelligit illum tex. & ad hoc alleg. Innocen. in cap. bone. el.ij. de post. prælat. refert & sequitur Cæpo. in d c. xx. colum. ij. vel. quartum. in tractat. seruit. vrba. prædio. Sed Felin in c. d. quarta. colum. vlti. versicul. dum subdit Abbas. de præscrip. aliter refert, dicens quod in præscriptione iurium incorporalium non requiritur scientia aduersarij, quando probatur præscriptio tanti temporis, cuius initij, &c. alli. Pau. de Cast. in d.l.ij. C. de seru. vbi dicit quod sufficit longissimum tempus, vt suprà retuli. Et sic ibi non dicit id ad quod Felin. alleg. Sed bene hoc dicit Paul. in d.l. seruitutes. colum. vlt. circa princip. vbi refert Bartol. sentire contrarium in l.j. §. fin. ff. de aqua plu. arcen. quod dicit ipse Paul. esse verius, & transit cum Bartol. & sic tenet oppositum eius, ad quod alleg. Felin. & ibi assignat rationem. Et istam partem, quod requiratur probari de scientia & patientia partis contra quam præscribitur in incorporalibus licet probetur de tanto tempore cuius initij, &c. tenet Alexan. consi. xvj. in causa & lite. colum. iiij. ver. posset etiam declinari. v. volum. referens Barto. ita tenere in l. si publicanus. supra fin. ff. de public. & plures alios. Et ibi limitat not. hoc procedere, quando quis se fundat simpliciter ex præscriptione: Secùs si fundaret se in consuetudine tanti temporis cuius initij, &c. quia tunc secundum

dum cum non requiritur probari de scientia nec patientia aduersarij, per tex.in cap. super quibusdam. §. præterea .cum ibi no.de verb.signifi. Sed quicquid teneant præfati Doct. communis.opin. est, † quod vbi probatur de 14
spacio tanti temporis cuius initii, &c. non requiritur scientia eius contra quem præscribitur, nec patientia, vt firmat Alexand.sibi contrarius consil.vj.viso themate & dubijs.penult.colum.j.volum.vbi attestatur quod hæc opin.est communis.& do.Iaso.in l.imperium. colu.ix.in fi. & latius colum.xj. versicul. circa primum. ff. de iur. om. iud.qui quamplures authoritates adducunt. Hanc partem sequitur Felin.in d.cap.de quarta. colum. vlti. & do. Claud. Aquen.in l.more.colum.iij.ante fi. ff. de iur. om. iud.Conclude igitur,quod vbi probatur de tanto tempore cuius initij memoria non extat in contrarium,non exigitur in præscriptione seruitutum, & iurium incorporalium probatio de scientia & patientia aduersarij: Alias verò sic,quando probaretur de minori tempore: quicquid tenuerit Paul.de Cast. qui sibi fuit contrarius,vt ex præmissis patet.† Secundò limita prædictam conclusionem, 15
quæ habet quod requiritur probari de scientia & patientia aduersarij in præscriptione seruitutum , vt non procedat quando quis haberet titulum seruitutis a quodam tertio non domino , qui putabatur dominus fundi , & constituit seruitutem in ipso fundo quē fortè possidebat licet esset alienus:quia tunc non exigitur scientia & patientia domini:sed præscribitur seruitus exemplo immobilium contra ignorantem,per tex.in l.fin.in fin.C.de pręscrip.long.tempo.Ita not.decidit Cyn.post Pe.in d.l.ij in vij.quæstio. C.de serui.refert & sequitur Paul. de Castr. ibi in vltim.apostillat.text.in fin.commen. & clarius in in d.l.seruitutes.colum.penult.versi.quartò quæritur. dicens pro hoc esse tex.not.in l.si ego.§.j.ff.de Publici. Et hęc est singularis limitatio secundū Paul.de Cast. ad id quod communiter dici solet , quòd in iuribus incorporalibus non est dare quasi possessionē,nisi per scientiam & patiētiam aduersarij, quod potest contingere in multis , vt in pascuis,aquæductibus,& in iurisdictionib⁹, & in iure bo-

schandi: de quibus quotidie oriuntur lites in partibus illis, & pauci sunt, qui ad hoc aduertant. Et communiter dicunt, quod non potest præscribere quia non probauit de scientia & patientia aduersarij. Tu aũt aduerte, an habeat titulum, vel non, quod perpetuo tene mẽti. Hæc sunt verba Pau. in d. l. seruitutes. refert & sequitur Cæpo. in d. ca. xx. col. ij. & Felin. in d. c. de quarta. co. vlti. Vltra quos addo Ant. de Butr. sic firmantem in repe. cap. peruenit. colu. v. circa fin. de censi. vbi dicit, quòd scientia & patientia exigitur in seruitute formanda: sed in iam formata non, per tex. in d. l. fin. C. de præscrip. long. temp. Et dicitur formata secundum Butr. quando fuit mihi constituta ab aliquo quem puto dominum. Et sic dicit ipse quando quis habet titulum non exigitur scientia in præscriptione seruitutis.

16 † Quinto requiritur ad præscribendum seruitutem, quando est negatiua, vt seruitus altiùs nõ tollendi, prohibitio, & à die prohibitionis incipit præscriptio, vt no. gl. & Doct. in l. qui luminibus. ff. de seruitut. vrba. prædio. & in l. j. C. de ser. & aqua. & glo. iij. in c. Abbate. de verb. signific. Cæpol. in dicto cap. xx. colum. iij. vltra medium.

SVMMARIA.

1 *Titulus an sit necessarius ad præscriptionem seruitutis, & iurium incorporalium.*

2 *Conclusio ista quòd non requiritur titulus in præscriptione seruitutis procedit in præscribenda seruitute reali continua.*

3 *Præscriptio seruitutis personalis, vel mixtæ, non currit sine titulo & bona fide.*

4 *Seruitus vsus & vsusfructus quadam ratione præscribitur ad instar immobilium.*

5 *In realibus seruitutibus non causatur præscriptio ex possessione ciuili sicut in re corporali.*

6 *In seruitijs & præstationibus personalibus sufficit præscriptio longi temporis.*

7 *Præscriptio procedit in vsufructu formato, id est, constituto ab eo qui putabatur dominus.*

8 *Longißimi temp. xxx. an. præscriptio currit contra ignorantem.*

Secun-

SEcundò principaliter quæro circa hanc secundam partem quartæ principalis: † vtrum ad præscriptionem seruitutis, & iurium incorporalium, requiratur titulus.a Concludo quòd non regulariter. text. est in l. si quis

a Adde Bald. in c. si diligenti. colum. penult. de præscript. vbi concludit quod non in seruitutibus, per l. si quis diuturno. vbi tractatur de modico præiudicio, sed iuribus incorporalibus iurisdictionum, quæ sunt magni præiudicij præscribendis requiritur titulus excepta præscriptione centum annorum, vel cuius memoria non extat in contrarium.

diuturno. & ibi not. gloss. & Doct. ff. quemadmodum. serui. amit. gloss. Bart. & omnes in d. l. seruitutes. & in d. l. ij. C. de serui. glo. in l. j. §. fi. in verbo quamdiu. ff. de aqua plu. arcen. Bartol. in l. fin. ff. quemadmo. serui. amit. Inno. in c. si diligenti. de præscri. & Cæpo. in d. c. xx. tract. serui. vrba. præd. col. ij. circa fin. versic. sed nunquid. Nec etiam titulus debet de necessitate allegari, secundum Innoc. in d. cap. si diligenti. & sequitur Paul. de Cast. in d. l. seruitutes. circa med. vers. dic ergo. reprobata opin. Angel. tenentis quod necessaria esset allegatio tituli licet non probatio in præscriptione seruitutis continuæ: quia, vt dicit Paul. si sic esset, nulla foret specialitas inter seruitutem cõtinuam & discontinuam. Nam seruitus discontinua præscribitur spacio longi tem. cum allegatione tituli: vt ibi vult gloss. cõmuniter approbata, & dixi suprà. refert & sequitur Cæpo. in loco præalleg. Et sic stat conclusio, quòd in præscriptione seruitutis continuæ non requiritur titulus, nec tituli allegatio. Et hanc conclusionem vltra præfatos Docto. firmant Nico. de Neap. in §. æquè. colum. vj. in vj. & vij. q. & Ioan. Fab. colum. vij. Institu. de actio. Et duplex ratio redditur per Doctor. quare in præscriptione seruitutis & iurium incorporalium de necessitate non requiratur titulus. Prima ratio est, quia istæ seruitutes reales quæruntur rei, l. qui alieno. §. fin. ff. de neg. gest. cum concor. ibi signatis in gloss. quæ res sibi non potest de titulo prouidere, cũ sit inanimata: sed iura corporalia quæruntur personæ, quæ sibi potest de titulo prouidere. Secunda ratio est, quia in corporalibus agitur de maiori præiudicio, scilicet de ac-

quisitione dominij, quam in incorporalibus, in quibus sola res afficitur, & eius tantum conditio grauatur. Ista fuit ratio Dyn. in cap. possessor, col. iiij. de reg. iur. in vj. quam sequitur Cyn. in l. ij. in v. q. C. de serui. & Barto. in d. l. seruitutes. circa princ. versicul. quot sunt necessaria. Panorm. in c. de quarta. colum. vlt. & ibi pulchrè declarat Felin. colu. penulti. circa princip. de præscrip. Ista enim est ratio secundum Dyn. in d. c. possessor. colum. penult. quare in præscriptione seruitutis personalis vt vsufructus, requiratur titulus, quia cum vsusfructus sit pars dominij, l. iiij. ff. de vsufruct. & per consequens in eo præscribendo tractetur de magno præiudicio: ideo requiritur titulus ad præscriptionem ipsius & aliorum iurium personalium, prout requiritur in præscriptione rerum corporalium.

Et has rationes refert & approbat Cæpol. in d. c. xx. colum. ij. in fin. seq. in tract. serui. vrba. prædio. Et vltra eum d. Ant. de But. in repet. in c. peruenit. col. iiij. & seq. de censi. & Pet. de Anchar. in c. sine possessione. colum. vj. & vij. de regu. iur. in vj. vbi plenè declarant. Sed contra fortiter arguitur, quòd imò in præscribenda seruitute verus titulus requiratur: quia ille qui seruitutem præscribit habet contra se dispositionem seu præsumptionem iuris communis, quoniam omnis res præsumitur libera, nisi de seruitute probetur, l. altius. & l. si in ædibus. C. de seruit. & aqua: ergo videtur quòd non solùm allegatio, sed etiam tituli probatio sit necessaria, arg. c. j. de præscript. in vj. vbi dicitur, quòd quando ius commune resistit præscribenti vel præsumptio iuris est contra eum, semper in præscriptione requiritur titulus, vel tempus cuius initij, &c. Istud contrarium mouet Innocen. in d. cap. si diligenti. & soluit vt ibi per eum. refert. Paul. in d. l. seruitutes. circa med. versicu. dic ergo. & dat aliam solutionem, dicens quod d. c. j. loquitur de præscriptionibus currentibus contra Ecclesiam vel res Ecclesiæ: Secus est contra priuatum. Quæ solutio non est vera, vt statim dicam, quamuis Cæpol. simpliciter referat, & sequatur in d. cap. xx. colum. iij. circa med. Vnde ad istud contrarium responde, vt plenè dixi in iij. parte princip. huius tractat. colum. xxxij. versicul. redeo

nunc

nunc ad intelle.&c.& per Feli.in d. c.si diligenti. vbi latissime explicat intellect.d.cap.i. colum.iiij. cum duabus sequen.& in d.c.de quarta.colum.penult. circa princip. qui respondet quod non omnis præsumptio facit quod sit opus titulo:sed debet esse vrgens,puta in seruitio graui: secus in leui,vt quod res præsumatur libera.Communis est solutio,quod text.in d c.j.procedit vbi tractatur de magno præiudicio:secùs si de modico,vt in acquisitione seruitutis,prout dixi plenius vbi suprà. Et vide Pet.de Anch.in c.sine possessione.col.viij.de regu.iur. in vj. vbi hoc contrarium late deducit.& d.Anto.de But.in repet. c. peruenit. colum.iiij.& v.de censi.& iterum colum.xiij.circa fin. & xiiij.vbi etiam examinat aliud contrarium d.c. cum Ecclesia Sutrina. de causa possess. & proprie. Et concludit, quod in corporalibus,vbi agitur de leui præiudicio, patientia est loco tituli:secùs si de magno.& iterum col. xiiij. circa fin.vbi reassumit intel.d.l.si quis diuturno. † Primò limita & restringe conclusionem prædictam, quæ habet quod in præscriptione seruitutis non requiritur titulus, vt procedat in prescribenda seruitute reali continua,quia tunc vt præscribatur spacio longi temporis requiritur verus titulus,vel saltem allegatio tituli, vt dixi suprà in primo requisito circa fin.Secundò limita, vt procedat vbi agitur de præscribendo contra priuatum : secùs si agatur de præscribenda seruitute in prædio Ecclesiæ: tunc enim requiritur titulus,secundum Paul.de Cast.in d.l.seruitutes.circa med.ver.dic ergo.Et simpliciter sequitur Cæpo. vbi suprà,per text.in d.c.j.de præscrip.in vj. Sed hoc non puto verum,quia non reperitur cautum, quod aliud statutũ sit in prædio Ecclesiæ quàm in prædio priuati ratione tituli.Bene verum,quod est differentia quo ad tempus inter priuatum & Ecclesiam:quia contra Ecclesiam requiritur tẽpus quadraginta an.in præscribenda seruitute continua, vbi cõtra priuatũ sufficit longum tempus x. vel xx. ann.vt dixi in iij.fallentia primæ cõclusionis huius materiæ.Non obstat tex.in d.c.j. quia non procedit vbi tractatur de modico præiudicio, vt in præscriptione seruitutis, secundum communem solutionem Doct.vt modò dixi.

Vnde

Vnde succedit regula, quod de iure Canonico in omni præscriptione sufficit tempus xl. anno. cum bona fid absque titulo, c. de quarta. & c. si diligenti. de præscrip. E ita in terminis firmat Panormit. in d. cap. de quarta. colum. iiij. in princip. & in fi. commen. vbi concludit, quod leges ciuiles, disponentes de præscriptione seruitutis & libertatis, non sunt correctæ per ius Canonicum, nisi respectu Ecclesiæ, quo ad quadragenariam præscriptionem & respectu malæ fidei. Vnde secundum eum in foro Ecclesiastico, & in terris Ecclesiæ, prædicta seruabuntur ad vnguem. Et sequitur alibi Cæpo. s. bi contrarius, videlicet in c. xxiiij. incip. decimo, &c. colum. iij. in fin. & seq. dicti tract. serui. verba præd. vbi referendo verba Panorm in d. c. de quarta. ad fin. formaliter dicit, quod inter ius Canonicum & ciuile etiam quo ad Ecclesiam nulla regulariter est differentia in materia præscriptionis, & maximè quantum ad propositum præscribendæ seruitut. Quia vtroque iure non currit contra Ecclesiam, nisi præscriptio quadragenaria, Authen. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccl. & d. c. de quarta. Sed in vno tantùm regulariter est differentia, vt dicit ipse, quantum ad præscriptionem inter ius Canonicum & Ciuile: quia ius ciuile admittit præscriptionem cum mala fide, l. si quis emptionis. §. j. C. de præscrip. xxx. anno. Quod ius Canonicum non admittit, c. fin. de prescript. Et in hoc standum est iuri Canonico, quia tractatur de materia peccati, vt ibi not gloss. & Docto.

Ideo concludit Cæpo. cum d. Abba. Panorm. prædicta omnia seruanda esse tam de iure canonico quàm ciuili, & tam in terris Ecclesiæ quàm Imperij, & ita tenendum. Addo, quod opin. Panorm. in d. l. seruitutes. reprobat expresse Felin. quamuis prædicta non adducat, in cap. si diligenti. colum. iiij. de præscrip. concludens, quod vbi agitur de præscribenda seruitute contra Ecclesiam non requiritur titulus, & quod text. in d. ca. j. de præscrip. locum habet etiam in rebus laicorum. † Tertiò limita prædictam
3 conclusionem, vt procedat in præscriptione seruitutis realis: Secùs est in præscriptione seruitutis personalis vel mix-

mixtę, vt vsus & vsusfructus: q.a in istis præscribēdis requiritur titulus & bona fides ad instar immobilium, vt est casus not. in l. fin. in fin. C. de præscri. long. tem. & in l. si ego. §. j. ff. de Public. no. Dyn. in cap. possessor. colum. penult. de regul. iur. in vj. & Paul. in c. de quarta. colum. penul. de pręscrip. Et ratio est, quia in his tractatur de magno præiudicio, ex quo vsusfructus dicitur pars dominij, l. iiij. ff. de vsufruct. l. rectè dicimus. cum gloss. ff. de verb. signi. not. plenè Bart. in l. qui vsumfructum. ff. de verb. obligat. ideo requiritur titulus, prout in præscriptione dominij. Istam rationem assignat Paul. de Cast. in d. l. seruitutes. in fin. in prin. dicens, quod ideo vsusfructus requirit titulum, quia est pars dominij, vt dictum est. Sed seruitutes prædiales continuę ideo non requirunt titulu in præscriptione longi temporis, quia non sunt dominium, nec eius pars: cùm seruitus prædialis sit quædam qualitas fundi, l. quid aliud sunt iura. cum gloss. ff. de verbo. signifi. Et sic non dicitur tractari de magno præiudicio, sed de leui.

Et hæc ratio colligitur ex mente Barto. in l. seruitutes vltra med. ff. de serui. titu. generali, dum assignat rationem, quare in pręscriptione rerum corporalium duo sunt necessaria, titulus & bona fides: sed in præscriptione rerum incorporalium vnum sufficit scilicet bona fides, & eiusdem Bartol. in l. cùm de in rem verso. colum. iij. versicul. & ideò distingue. ff. de vsur. dum distinguit, an tractetur de magno vel modico præiudicio ad præsumendum titulum. & in l. j. §. denique. ff. de aqua. plu. arcen. Et plenè dixi suprà in x. q. primæ partis tertiæ principalis tractando materiam d. l. cùm de in rem verso. Eandem rationem assignat domi. Anto. de Butri. in repe. c. peruenit. colum. x. de censi. vbi generaliter tradit, quando in præscriptione requiratur titulus, præsertim circa iura incorporalia, tam de iure ciuili quā canonico, & distinguit principaliter, an agatur de magno, vel modico præiudicio, vt suprà, & rationem istam dilatat. Et ante omnes hęc fuit ratio Dyn. in proprijs terminis in dicto cap. possessor. colum. penult. versicul. item nunquid in præscribendo vsumfructum. vbi in specie tractat de præscriptione vsusfructus, & quæ

requi-

requirantur.&plenè.not.Pet.de Anch.in ca.sine possess ne.colum.vj.& vij.de reg.iu.in vj.post Cyn. in l.ij.in v. q.C.de serui.† Secunda ratio, quare seruitus vsus & vsufructus præscribatur ad instar immobilium, est:quia cum talis seruitus vsus vel vsusfructus debeatur personæ, c. setur habere causam continuam. Nam licet actus sint continui, possunt talia iura personalia animo possideri retineri, qui continuus esse potest. Ideò ad instar rerum corporalium & immobilium longo tempore præscribatur, in quib' ciuilis possessio, quæ præscriptionem caus. animo retinetur, & ad instar dominij.

4

Ita not.declarat Barto.in l.iusto.§.non mutat.ff.de fucapio.& Paul.in dicta l.seruitutes.in fin.princi. vbi dicunt idem esse in quasi possessióne iurisdictionis, vel iure exigendi vectigal. Quia in his iuribus personalibus quasi possessiò retinetur animo, & dicuntur habere causam quasi continuam.Sequitur Cæpol.in cap. xix. tract. seru.vrba.prædio.colum.fin.Et vltra cum latè notat Pet. de Ancha.in d. cap.sine possessióne.colum. vj. & vij.no. Bald.& Angel.in l.fin.colum.ij.C.de præscrip.long.temp. qui tenent cum Bartol.respectu vsusfructus : sed quoad iurisdictionem tenent contra Bartol. quod non dicatur habere causam continuam : De quo per Alexand. consil. xvj.in causa & lite.colum.antepenult. v.volum. & latius dicetur in j.parte quintæ princi.q.iij. Secùs est in seruitute reali, quæ debetur fundo, l.qui alieno.§.fin. ff. de negot. gest.quia fundus non habet animum per quem possessio retineatur . Vnde non potest dici seruitus continua, nisi sit vsus continuus. Ita dicit Bartol.in l.prima, in principio.colum . iiij. versicul. quæro quid de possessione iurium realium.ff.de acquiren.possess. Cùm ergo in his ciuilis possessio non retineatur animo, præscribit ipse fundus, l.qui fundum.ff.quemadmod.ser.amit.& non persona, & sic non exigitur titulus, quia non potuit fundus sibijpsi prouidere de titulo, vt dixi suprà circa princi. huius

5 vlti.q.† Et ideo in seruitutibus realibus non causatur præscriptio ex possessione ciuili sicut in re corporali, vt vult Bartol.vbi suprà. Et clarius Bald . in §.si quis de manso. colum.

solum. iiij. in titu. de contro.inue. per text.in l.qui fundum.ff.quemadmo. serui.amit. & latiùs in sua repe. d. l. fin.C.de præscript. long. temp. colum. penulti. quæ imprimi solet de per se, vbi latè examinat an sit dare ciuilem quasi possessionem in seruitutibus & iuribus incorporalibus,& sequitur Barto.in d.l.i.ff.de acquir.possess.& ibi plenè tractat de præscriptione vsusfructus, colum.xv. & xvj.& firmat prædictam conclusionem quod vsusfructus præscribitur longo tempore,per text.in d.l.fi. in fine, quia dicitur habere causam continuam,& vsufructuarius possidet ius vsusfructus ciuiliter animo, vt prædixi. Stat igitur conclusio, quod vsus & vsusfructus præscribitur spacio longi temporis, cum titulo & bona fide ad instar immobilium,dicta l.fin.in fin.,C.de præscriptione longi temp.per quem dixit Baldus in l.secunda, colum.secunda,versicul.quæro ergo.C.de seruitut & aqua, quod in iuribus personalibus præscribendis non requiritur tempus, cuius initij memoria non extat:sed sufficit illud tempus, quod requiritur in præscriptione rerum corporalium. Nec in tali præscriptione requiritur scientia & patientia aduersarij,prout nec in præscriptione immobilium, vt ibi probatur.Et hanc conclusionem firmat Areti.in §. æquè.colum.penult.versi. quæro quanto tempore. Instit. de actio.& ante ipsum Nico.de Neapo.in vij.quæst. & Ioan.Fab.col.vij.licet Aretin.non referat. † Et dicit ibi Ioan. 6
Fabr.colum.v. quod in seruitijs & præstationibus personalibus sufficit præscriptio longi temporis, per l. litibus. C.de agri.& censi.lib.xj.

Quod intellige,mediante titulo & bona fide, prout in vsufructu.Sed sine titulo præscribuntur vsusfructus & similia iura personalia concurrente bona fide spacio triginta anno.exemplo dominij, iuxta l. si quis emptionis. §. j. C.de præscrip.xxx.anno.Ita decidit Cyn.in d. l. ij.in vj. q. C.de seruit.& sequuntur Bald.& Angel.in d.l,fin.colum. ij.C.de præscript.long.temp.Paul. de Cast.in d. l.seruitutes. & Cæpo.in d.c. xix.colum. fin. vbi plenè declarat, quæ sit differentia inter seruitutem prædialem & personalem,quo ad præscriptionē:& concludit, quod concur-

rente titulo nulla est differentia, quia ita præscribitur seruitus prædialis discontinua cũ titulo, sicut seruitus personalis: & titulus sufficit in vtraque habitus à non domin. cum possessione vel quasi long.tem. Sed vbi non interuenit titulus, bene est differentia: quia seruitus realis discontinua regulariter non præscribitur, nisi per tantum tempus, quod non extat memoria in contrarium. Sed in seruitute personali sufficerent triginta anni, & sic longissimum tempus, vt not. Cyn. in d.l.ij.vj.q.

Et intellige, vt dixi, de titulo habito à non domin. Quia non esset opus præscriptione, si à vero domino titulus haberetur, sed statim seruitus quæsita vel vsusfructus quæsitus esset, l. sequitur. §. lana. ff. de vsucap. Et declarat Cæpo. vbi suprà, & in d. c. xx. circa fin. ij. colum. De qua materia vltra præfatos Doctor. vide pleniùs quàm alibi per do. Anton. de Butr. in repet. cap. peruenit. colum. ix. & x. de censi. vbi latè tractat, qualiter, & quanto tempore præscribantur iura incorporalia, personalia, vel mixta: vt vsus, vsusfructus, & similia. † Et dat pulchrum intellectum
7 ad text. in d.l. fin. in fin. C. de præscrip. long. tempo. dicens, quod procedit in vsufructu formato, id est, constituto ab eo qui putabatur dominus. Tunc enim talis vsusfructus formatus, siue titulatus, præscribitur spacio long. temp. cum titulo & bona fide, ad instar immobilium, non adhibita distinctione scientiæ, vel ignorantiæ. Sed in vsufructu formando, id est, non titulato nec constituto, qui præscribitur annis triginta, vt vult Cyn. vbi suprà, bene exigitur scientia, secundum Butri. ibi. quod tamen non puto verum per id quod not. Paul. de Cast. in l. ij. in vlt. apost. C. de seruit. & aqua. vbi vult, quod longissimum tempus supplet defectum tituli, & operatur idem quod titulus in præscribenda seruitute, vt non requiratur scientia & patientia. Et sequitur Cæp. in d.c.xx. colum. ij. & iam dixi suprà. Tum quia ex quo vsusfructus præscribitur ad instar immobilium, videlicet longo tempore cum titulo & bona fide, d.l. fin. in fi. & longissimo sine titulo cum bona fide, d.l. si quis emptionis. §. j. vt vult Cyn. in d.l. ij. in vj. quæ-
8 stio. C. de seruitu. & dixi suprà. certum est, † quod præscrip-

ſcriptio longiſſimi temporis triginta anno. curri. contra ignorantem, l. ſicut. C. de præſcrip. xxx. anno. & ibi not. Bald. in ſpecie, ſalua tamen reſtitutione in integrum, vt dicetur infra in q. xxix. Sed ſolet dubitari pro intellect. tex. in d. l. ſi. in fi. C. de præſcript. long. temp. vtrùm loquatur de præſcriptione vſusfructus extinctiua; vel acquiſitiua. Barto. in d. l. iuſto §. non mutat. & in l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. poſſeſ. tenet, quod loquatur de præſcriptione acquiſitiua. Et hæc eſt communis opin. vt ibi atteſtatur Iaſ. colum. iij. circa fin. & ſeq. ver. circa ſecundam concluſionem. vbi hoc dubium latè examinat poſt Aretin. vario modo ponderans illum text.

SVMMARIA.

1 *Seruitus iuris paſcendi maximè per vniuerſitatem qualiter, & quanto tempore præſcribatur.*

2 *Vniuerſitati qualiter acquiratur poſſeßio.*

Ertiò principaliter quæro in ſpecie circa hanc materiam præſcriptionis ſeruitutum. † Qualiter, & 1 quanto tempore præſcribatur ſeruitus iuris paſcendi, maximè per vniuerſitatem, & qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio talis ſeruitutis ſeu iuris paſcendi vniuerſitatis. Iſtam quæſtionem quotidianam pulchrè examinat Cæpol. in tracta. ſerui. ruſti. prædio. ſub rubr. de ſer. iur. paſcen. colum. vij. & viij. vbi ſingulariter loquitur. Dic vt ibi per eum. † Et qualiter poſſeſſio acquiratur vniuerſitati: & 2 quæ requirantur, vltra ibi not. vide eleganter per Bald. conſi. ccclxx. præmittendum eſt. iij. volum. & per d. Petrũ Philip. Corne. conſi. xlvj. in cauſa vertente inter vniuerſitatem caſtri. iiij. colum. iij. volum. & eundem Corn. conſi. cxlviij. viſo quodam prothocollo. vlti. colum. j. volum. & Cuma. conſi. clviij. viſis inſtrumento. colum. ij. circa fi. & ſe. & pulchra verba Bald. poſt glo. in l. ſicut in fin. ff. quod cuiuſ. vniuer. nom. quæ refert & ſequitur Franc. Cur. conſ. lxxvj. ſuper motiuis. colum. fi. poſt. med.

SVMMARIA.

1 *Seruitus aquæductus ſeu aquæ ducendæ quanto tempore præſcribatur.*

2 *Ius ducendi aquam per locum publicum est de reseruatis principi.*

3 *Aquæductus præscriptio inducitur per fluxum aquæ per se currentis.*

4 *Aquæductus seu eius seruitus quanto tempore amittatur.*

1 QVarto quæro. † Quanto tempore præscribatur seruitus aquæductus *a* seu ius aquæ ducendæ. In

a *Adde Bald. in repet. l. fina. colum. xix. C. de præscr. long. tempo.*

quæstione concludo, quod si aqua sit priuata, & ducatur ex priuato seu per locum priuatum iure seruitutis, præscribitur spacio long. tempo. absque titulo cum bona fide: quia dicitur habere causam continuam, l. ij. & ibi plenè not. gloss. & Doctor. C. de seruitu. & aq. & l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendi. Si verò aqua sit publica, & ducatur ex publico, requiritur tantum tempus, cuius memoria non extet in contrarium. Casus est not. in l. vlt. aquæ. C. de aquæduct. lib. xj. & ibi not. Bartol. & in l. diligenter. eod. titul. Item ius aquæ ducendæ acquiritur consuetudine, vt l. j. §. denique. & ibi gloss. & Doct. ff. de aqua plu. arcen. Istam doctrinam tradit Cæpol. in tracta. seruit. rusti. prædi. sub rub. de serui. aquędu. in iiij. q. princ. colum. vij. & plenius colum. xxij. versicul. quoniam autem. vbi ponit omnia requisita ad istam præscriptionem. Dic vt ibi per eum. Qui etiam ponit, quid si seruitus aquæductus non habeat causam continuam, quia aqua non ducitur quotidie, nec duci potest, sed per interualla: Concludit quod tunc requiritur tantum tempus cuius initij, &c. sicut in alia seruitute discontinua: nisi allegetur titulus præsumptus ex cursu & patientia long. tempo. vt dixi supra in j. quæst. huius partis & materiæ. Idem est, si agatur de præscribendo iure ducendi aquam per locum publicum, sicut si aqua ducatur ex publico: quia vtroque casu requiritur tantum tempus, cuius initij &c. vt consuluit Angel. consi. l. xxx. viso themate. colum. iij. versi. sed quia forte. vbi

2 bi concludit, † quod cùm ius ducendi aquam per locum publicum sit de reseruatis principi, vt l. si in publico. §. l. ff. de aqua plu. arcen. not. plene Barto. in l. quo minus. in viij. q. ff. de

q.ff.de flumi. ideo non præscribitur nisi spacio tanti temporis, cuius initij memoria non extat. Et de hoc est casus, secundum eum, in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. iuncta l. permittitur. eod. titu. Et declarat gloss. in d. l. ij. C. de serui. & aqua. Et latè disputat Bartol. in d. l. quo minus. in ij. questio. Et hanc conclusionem confirmat Arc. per regulam, quæ habet quod reseruata soli principi in signum priuilegij non præscribuntur nisi spacio prædicti temporis, cap. super quibusdam. §. præterea. de verbo signi. Et plenè declarat Panormita. in c. cum nobis. colum. penult. & fin. de præscrip. No. Bartol. in l. si publicanus. §. fin. ff. de publica. Et plenius Bald. in c. j. colu. ij. quæ sint regal. & plene dicetur in j. parte quintæ princ. q.

iii. † Et nota, quod præscriptio aquæductus inducitur per fluxum aquæ per se decurrentis, vt est casus nota. in l. qui fundū. ff. quemadmod. seruit. amitta. & in l. j. §. quæsitum. ff. de aqua quoti. & æsti. Not. Cæpol. in tract. seruitut. rustic. præd. sub rub. seruit. aquæduct. colu. viij. Quod est verum, si aqua à principio fuit ducta iure seruitutis. Si autem aqua labatur, vel ducatur iure facultatis, nunquam præscribitur etiam per mille annos, vt plenè per Cæpo. in loco præallegato, colu. xxj. & xxij. vbi latè declarat quando dicatur aquam discurrisse iure facultatis, & non iure seruitutis: dicit quòd quando aqua per seipsam fluit seu discurrit, nec interuenit aliquis hominis vsus vel factum, puta quia per venas subterraneas aqua de fundo superiore discurrit ad fundum meum inferiorem, dicitur tunc fuisse ducta, vel competere iure facultatis. Et hoc casu si duceretur etiam per mille annos, non diceretur mihi seu fundo meo acquisita aliqua seruitus, quia aqua per se fluens non potest inducere præscriptionem seu consuetudinem: cùm in præscriptione seu consuetudine requiratur quod interueniat aliquis actus hominis, quo principiato, sufficit aquam per se fluere, d. l. qui fundum. a vt eleganter dicit Bald. in c. j. §. si quis de manso. co-

a *Adde, quòd illum textum pulchrè declarat Paul. de Cast. in l. si ædes. § libertas. ff. de serui. vrba prædio. & dicam in seq. membro præscriptionis libertatis, in iij. quæstio.*

lum.iij.in titu. de controuer.inuesti. Et sequitur Cæpo. vbi suprà. Quando autem dicatur quis esse in possessio. aquæ ducendæ, vide per Cæpo. in loco præalleg. colu. x.
4 † Quanto autem tempore amittatur seruitus seu ius aquæductus, & sic præscribatur extinctiuè, not. plene Bart. in l. quo minus. colum. antepenult. ff. de fiumi.

SVMMARIA.

1 *Ius lignandi seu boscandi quanto tempore acquiratur.*

2 *Allegatio tituli ex longo tempore non valet, nisi probetur v... iuris.*

1 QVintò quæro. † Quanto tempore acquiratur, vel præscribatur ius lignandi seu boscandi. Istam q... tè examinat do. Petrus Philipp. Corne. con. ccxciij. multa in medium. viij. ix. x. & xj. colum. iij. vobi in x. colum. ver. est insuper aduertendum. conclud. quod non præscribitur, nisi spacio tanti temporis, cu... initij memoria non extat: quia habere dicitur causam continuam, &
2 † quod vbi quis se fundat ex longo temp... re allegatione tituli non valet nisi probet quod fuerint... sus illo iure lignandi vel pasturandi cōmuni vel commu... ne representantibus scientibus, & patientibus, & c. vti... tiùs per eum.

SVMMARIA.

1 *Seruitus personæ an posit præscribi.*

2 *Liber homo quod non posit præscribi, quomodo intelligatur.*

3 *Præsumptio l. cùm de in rem verso. non habet locum in seruit... liberi hominis.*

4 *Liber homo poßideri non potest: ergo nec præscribi.*

5 *Homagium ad hoc vt probetur non sufficit probare tanto tem... pore fuisse præstitum, nisi probetur pro homagio fuisse p... stitum.*

1 SExtò principaliter quæro, † postquam visum est de præscriptione seruitutum quæ concernunt res, an p... sit præscribi seruitus personæ, puta quod quis sit... me meus. do. Petrus Iacobi in summa seu practica in... forma libelli de præiudiciali in rem actione, colu. ij. d... terminat, quod ex præscriptione alicuius temporis n... pot...

potest acquiri, quòd quis sit homo meus, etiam per tantum tempus, cuius initij memoria non extat: per l. cum satis. §. cum autem. C. de ag. & censi. & l. eum qui. C. de fund. rei priua. lib. xj. Pro qua conclusione vltra eum facit text. in l. vsucapionem. ff. de vsucap. vbi dicitur, quòd liber homo vsucapi non potest: & in l. fin. C. de præscrip. long. tempo. quæ pro liber, &c. vbi videtur casus iuncta gloss. Sed contrarium latè decidit d. Iacobi. de san. Geor. in suo tract. de homag. colum. iiij. vltra med. & seq. licet de prædicta decisione d. Petri mentionem non faciat, vbi concludit, quod si de homagio antiquo non apparet aliquod instrumentum, & testes deficiunt, sed allegatur consuetudo seu vsus cum lapsu temporis, putà quod talis res ab antiquo consueuit teneri sub homagio talis domini, vel quod talis, putà Petrus, & sui descendentes ab antiquo reputati fuerunt semper homines talis domini: Tunc est aduertendum, secundum eum, quod aut allegatur tempus cuius initij memoria non extat in contrarium: Et tunc facta probatione de tanto tempore, erit sufficiēter probatum homagium: quia tale tempus habet vim tituli seu priuileg. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quoti. & æsti. & c. super quibusdam. §. prætereà. de verb. signi. Aut allegatur tempus solum xxx. vel xl. anno. quod talis tanquam homo meus præstitit mihi seruitia: Et tunc facta probatione de tanto tempore videtur esse sufficienter probatum homagium, l. cum satis. §. cum autem. C. de agri. & cens. li. xj. & l. eum qui. C. de fun. rei priua. & l. iubemus. C. de fund. reip. eo lib. xj. facit secundum cum regula l. sicut. & l. omnes. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno. & habetur per Specu. in tit. de feudis. §. quoniam super homagijs. versicul. tertio quæritur. Nam & tanto tempore acquiritur ius vasalliticum, c. si quis per xxx. in tit. si de feu. fue. contro. Subdit præfatus Doctor hæc verba: Estote tamen cauti in practica, quia non sufficeret articulare vel probare, quod talis per xxx. vel xl. annos præstitit mihi seruitia: Sed oportet articulare, & probare quod illa seruitia mihi præstitit tanquam homo meus ratione homagij vel ratione feudi. Alioquin non esset concludens

probatio. Quia potuisset mihi præstare tanquam am... Facit optime quod no. Inno. in c. cum Ecclesia. de ca... possess. & proprie. Aut allegatur minus tempus, puta vel xx. annor. & dubitatur an probato tanto tem. po... catur sufficienter probatum homagium, & in hoc præ... tus Doct. refert varias opin. Nam gloss. in d. l. cum d... rem verso. in glo. magna, in fi. sul. dubio tamen forè, ... vsur. dicit, quod istud tempus x. anno. sufficit, dummo... allegetur titulus homagij: & ad probandum ipsum ho... gium inducatur tēpus x. an. quia probato tāto tēpore p... sumitur titulus allegatus per illam l. cum de in rem v... Sed vt ipse refert gloss. tenuit contrarium in l. ij. C. de ... ge. manu. & Cyn. in l. si certis annis in ix. q. C. de pact. d... quod ista gloss. vlti. est verior. Barto. autem in d. l. cum ... in rem verso. in vlt. q. tenet gl. ibi, quod sufficiat tempo... ann. per l. solent. in fin. ff. de offi. procon. & lega. Et fac... secundum eum no. per Bar. in l. litibus. C. de agrico. &... li. & per Bald. in l. j. circa iij. col. versi. pone ego tanq... vasallus. C. de fideicom.

Et tandem concludit præfatus Doctor, quod consi... do teneret opinio. Bartol. attento quod gloss. in d. l. cum de in rem verso. idem tenet. Nam ex quo per x. annos pr... stitit mihi seruitia tanquā homo meus, ego constituor ... quasi possessione illius homagij: & illa præsumptio fun... dat intentionem mei agentis: nisi reus conuentus prob... se liberum hominē, l. circa. ff. de probatio. & l. meuter... de fer. expor. facit quod habetur in c. querelam. de ele... Ita concludit domi. Iacobi. vbi suprà. Addo circa hoc ... timum, quod contrarium tenuit Bartol. in d. l. solent. § in fin. com & in d. l. litibus. videlicet quod requirantur triginta anni ad præscribendum homagium, quia hic tra... ctatur de mutatione status, & per consequens de mag... præiudicio. Et hæc est communis opin. vt conclusi in ... parte princ. colum. xvj. ver. & primo. † Non obstat, quod 2 liber homo præscribi non possit, d. l. vsucapionem. etiam ex tanta longinquitate temporis, vt dicit text. in d. l. fin. C. de præscriptio. quæ pro liber.

Ad hoc enim respondeo, quod verum est ratione tota-

lis seruitutis, vt in totum amittat libertatem & fiat seruus secus ratione homagij, quia homo alterius non est seruus, sed dicitur liber homo & ingenuus, & potest testari de bonis proprijs, nisi aliter se habeat consuetudo: vt pulchrè no. Bal. in l. j. C. de cre. decuri. lib. vj. codicis: allegans ad hoc glo. singu la. secundum eum. Instit. de iure perso. Et hoc dicit esse bene notandum, & sic poterit præscribi homagium: sed non libertas liberi hominis, quia liber homo nulla temporis longinquitate præscribitur, vt efficiatur seruus, d. l. si. C. de præscrip. long. temp. quæ pro libe. etiam per mille annos, secundum glo. in l. ingenuum. C. de inge. manu. Et latè firmat Salicet. in d. l. si. concludens per plura circa fi. † quod præsumptio l. cum de in rem verso. non habet locum in seruitute liberi hominis, vt ibi latius per eum. Et not. optimè Bald. in l. j. paulo ante finem, C. ne rei domi. vel templo. vbi assignat rationem: quia præscriptio sine possessione non procedit. † Sed liber homo possideri non potest, l. liber homo. ff. de acquir. rer. do. Ergo nec præscribi. & sequitur Ioan. de Pla. in l. si quis decurio. la. iij. ad fin. comment. C. de decur. lib. x. Adde vltra prædicta, quod aliquis non potest præscribi in monachum in seruum. quia nec possideri. Bald. in c. si diligenti. circa fi. penulti. colum. an possit præscribi homagium. Et istam q. latè tractat Spec. in tit. de feu. §. quoniam super homagijs. colu. ij. & iij. in iij. q. vbi format q[illegible]trum temporis longinquitate quis homo alterius efficiatur, puta recipiendo ab illo per triginta annos seruitia per ann. xxx. præstari solita, vbi fortiter arguit ad partes, & tãdem concludit secundum Martinum de Fano, quod si ad probandum homagium sola temporis longinquitas inducitur aut inducit tempus xxx. vel xl. ann. & eo casu sufficit dum tamen tanquam ab homine meo & non tanquam ab amico seruitia receperim. † Veruntamen ad probandum homagium non sufficit probare tanto tempore fuisse præstita, nisi [illegible]betur pro homagio præstita fuisse, per iura ibi per eum allegata. Et ratio, quare homagiũ præscribatur xxx. ann. est secundum Spec. quia licet homo vel vasallus non seruiat continuè, seruit tamen quasi con-

tinuè. Ex quo enim homo legitimus semel præstitit di[cta] seruitia, quia in ea causa esse videtur, vt quando[cun]que requiratur debeat seruire, & sic quasi continu[am] causam habet, vnde præscribi potest. Si autem induc[it] tempus decem vel viginti ann. ad probationem homa[gii] hoc non sufficit: quia talis præscriptio sine titulo non p[ro]cedit, qui non potest haberi in homine libero, quia c[um eo] nullum est commercium. Subdit Spec. si tamen aliq[uis] per x. vel xx. ann. præstitit mihi seruitia tanquam ho[mo] ligius, possum allegare causam interuenisse, dicendo: [tu] es homo meus, & per stipulationem promisisti mihi [ser]uitia facere, quæ homines ligij dominis suis facere [de]bent: & quòd ita fuerit, probo ex tempore: quia non [est ve]risimile quod tanto tempore præstitisses, nisi causa hom[a]gij interuenisset: & ita ex cursu temporis præsumetur [ta]lis præsumptio.

SVMMARIA.

1 *Actioni confessoriæ & negatoriæ, quæ competunt pro seru[itute] & libertate, quanto tempore præscribatur.*

2 *Negatoria, quæ competit pro tuenda libertate, necessario ex[tin]guitur per præscriptionem seruitutis.*

3 *Confessoria quomodo, & quo tempore præscribatur.*

1 SEptimò quæro. † Quanto tempore præscribatur actio[ni] confessoriæ & negatoriæ, quæ competunt pro se[r]uitute & libertate. Dic vt plenè habetur per gl. & Doc. in l. corruptionem. C. de vsufruct. & in l. j. §. ad hoc C. de anna. excep. vbi etiam traditur quanto tempore [exi]matur actio personalis competens pro seruitute co[nstitu]enda. & per glo. Bart. Paul de Cast. & alios, in l. ij. sup[er] verbo quæstio. C. de serui. & aqua. Et veritas videtur, quod duret negatoria donec seruitus sit legitimè præ-

2 scripta, † quia per præscriptionem seruitutis necessario extinguitur negatoria, quæ competit pro tuenda liberta[te]. Et de præscriptione confessoriæ & actionis personalis competentis pro seruitute constituenda, not. Ias. in §. æquè. col. vj. & vij. in anti. impres. & v. & vj. in noua, Inst. de

3 actio. & ibi Nico. de Neap. in ix. quæst. concludens, † quod con-

confessaria præscribitur decem annis inter presentes & viginti inter absentes ab habente bonam fidem: post glo. in d.§.ad hæc. Et eam opin. tenet But. in rep. c. peruenit. colu. xxvj. de censi. Et de præscriptione negatoriæ tangit Nico. de Neapo. in d.§. æquè. colum. vij. circa fin. versic. vlterius quæro. vbi plura adducit.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio iurium incorporalium qualiter acquiratur.*
2 *Seruitutis præscriptio non potest per ciuilem possessionem causari.*

OCtauò iuxta præmissa quæro. † Qualiter acquiratur quasi possessio iurium incorporalium, quæ necessariò requiritur ad illorum præscriptionem, sicut possessio in corporalibus, c. sine possessione. & ibi in specie declarat Dyn. colum. j. de regu. iur. in vj. Istam materiam plenè tradit Barto. in l. j. §. hoc interdicto. colum. ij. ver. secundo not. ff. de iti. actuque priua. Bal. in l. ij. col. vj. C. de seruit. & aqua. vbi etiam tractat qualiter perdatur ista quasi possessi. Et de hac materia latè not. Inno. But. Panorm. Can. in c. cum Ecclesia Sutrina. de causa posses. & proprie. Inno. & Cano. in c. bonæ. el. ij. de postu. præla. vbi tangunt in specie qualiter acquiratur quasi possessio iuris eligendi. not. Arctin. in §. æquè. colum. penult. Instit. de actio. & diffusè Cæpo. in tracta. seruitu. vrba. prædio. ca. xx. colum. iij. versi. quintum, &c. & vide bonum tex. in cap. j. §. si verò. in illis verbis, duabus seu tribus acceptionibus quietis quasi possideat. in titu. quid sit inuestitur. & ibi not. Bald. & domi. Præposi. Et vltra prædictos plenè not. Pet. de Ancha. in cap. sine possessione. colum. vj. & vij. de regul. iur. in vj. vbi latè scribit qualiter acquiratur quasi possessio iurium incorporalium, & an in seruitutibus & iuribus incorporalibus præscriptio procedat ex quasi possessione ciuili, & naturali, de quo per Bald. in §. si quis de manso. in titu. si de feu. fuc. controuer. qui dicit, † quòd præscriptio 2
seruitutis non causatur per possessionem ciuilem, prout in re corporali, sed ex naturali, quia fundus ipse præscribit qui non habet animum, l. qui fundum. ff. quemadmo.

seruit.ami. De cuius l. intel. vide in iij. q. partis proxime sequentis. & de hoc latius notat ipse Bald. in repe. l. fin. col. xv. & xvj. C. de præscript. long. temp. vbi latè examinat, an in seruitutibus & incorporalibus sit dare ciuilem quasi possessionem, ex qua præscriptio causetur: & refert varias opin. dic vt ibi Et qualiter acquiratur quasi possessio seruitutis in seruitutibus tam affirmatiuis, quàm negatiuis, maxime aquæductus, & iuris eligendi: & notat plenè Bald. in repe. d. l. fi. colum. xvij. versi. venio ad quæstio. Et quid operetur quasi possessio seruitutis, vide ibi per colu. xviij. Et per hæc remanet expedita secunda pars huius quartæ partis principalis, in qua non impertinenter tractari potuisset de præscriptione aliorum iurium incorporalium, vt iurisdictionis, iurispatronatus, iuris eligendi, & similium: Sed reseruo de istis congruentiùs pertractandum in quinta parte principali huius tractatus, in qua sigillatim informabo quæstiones in specie.

SVMMARIVM.

1 *Præscribere libertatem est occidere seruitutem.*

1 POstquam suprà latè vidimus de præscriptione seruitutis, sequitur videre de eius contrariò, videlicet de præscriptione libertatis. † Præscriptio enim libertatis est occidere seruitutem, secundum gloss. & Bart. in l. si ædes. §. libertas. ff. de seru. vrb. præd. & sic capio tertiam partem huius quartæ principalis.

SVMMARIA.

1 *Libertas seruitutis qualiter & quanto tempore præscribatur.*

2 *Seruitus rustica aut vrbana quomodo amittatur.*

3 *Seruitus naturaliter discontinua, licet non præscribatur nisi tanto tempore cuius initij, &c. tamen amitti potest, & libertas talis seruitutis præscribi.*

1 ET primò quæro. † Qualiter præscribatur libertas seruitutis, & quanto tempore. a Dic, quod aut agitur de

a *De præscriptione seruitutis & libertatis: & quare in acquirenda seruitute discontinua requiratur tempus, cuius initij, &c. & in perdenda sufficiant decem, vel viginti anni: vide per Bald. in repe l. fin. colum. fin C. de præscrip. long. temp.*

ser

seruitute constituenda seu formanda: & tunc, quia pro ipsa competit actio personalis, non potest amitti antequã sit constituta, nec præscribitur huic actioni personali minori spacio triginta annorum secundum metã actionum personaliũ, vt est text. cum gl. in l. si partem. in prin. ff. quẽad seru. amit. & plene not. gl. & Doct. in l. corruptionem. C. de vsufru. bene facit l. itinere. iuncta gl. ff. de serui. rust. præd. & text. in l. Titio vsusfructus. in prin. ff. de cond. & demon. vbi dicitur quod non potest desinere, quod nõ incepit: & text. in c. ad dissoluendum. cum gl. in verbo accusari. de desp on. impu. quæ adducit multa similia. & ita declarat d. Ant. de But. in rep. c. peruenit. co xvij. de censi. Aut verò agitur de tollenda seruitute iam constituta: & tunc aut seruitus habet causam continuam, id est in proposito, quia quis quotidie vti possit, siue alternis diebus aut noctibus, ex forma constitutionis, quia non habet internalla annorũ, mensium, vel hebdomadarũ, licet habeat interualla dierum, vel horarum, & sui natura sit discõtinua, vt seruitus itineris, & viæ: & amittitur decẽ annis inter p̃sentes & viginti inter absentes per nõ vsum. Aut verò seruitus habet causam discontinuam, id est in proposito, interualla annorũ, mensiũ, vel hebdomadarũ ex forma constitutionis quo ad vsum: & tunc amittitur duplicato legitimo tempore nõ vtendi, id est viginti annis tã inter præsentes q̃ inter absentes. Et istud tẽpus sufficit, licet aliqui dixerint quod hoc casu inter absentes requirũtur quadraginta. Sed communis opin. gl. & Doct. est quod sufficiant semper viginti isto casu. Sed propter interualla dierum, vel horarum non fit duplicatio. Ista habentur in l. pe. & fi. vbi tex. cum gl. C. de seru. & aqua. & in l. si sic. & ibi notan. glo. & Doct. maximè Paul. de Cast. ff. quemad. serui. amit. Et ibi est gl. not. de septimana in gl. fi. quam Doct. communiter sequuntur. † Hæc procedunt in seruitute rustica simpliciter: quia illa amittitur per non vsum sola negligentia non vtentis tempore legitimo iuxta prædicta. Sed in amittẽda seruitute vrbana, & sic in præscribẽda libertatem illis seruitutis, requiritur aliud: quia illa p non vsũ sola negligẽtia nõ amittitur quouis tẽpore, nisi interueniat 2

con-

contrarium factum præscribentis libertatem. Hanc differentiam inter seruitutem rusticam & vrbanam facit text. not. in l. hæc autem iura. quæ est l. iij. ff. de serui. vrba. prædi. & ibi ponit exemplũ: & notant Bartol. & omnes. Hæc omnia latè tradunt, licet magis inuolutè, Innoc. & Canon. in d. c. de quarta. maximè Panorm. circa fin. de præscr. vbi primò tractant qualiter seruitutes & consimilia iura incorporalia acquirantur. Secundò qualiter perdantur.

Et notat diffusè Cæpol. in sæpè alleg. tract. ser. vrb. prædio. c. xxiiij. incip. decimo & vltimo principaliter, & currens dicta Cano. in d. c. de quarta. & plura alia, col. j. vers. item seruitus. cum tribus col. sequen.

Et vltra eum plenè d. Ant. de But. in rep. c. peruenit. col. lum. xvij. de censi. vbi dicit, quod ex parte præscribentis libertatem non attenditur, an seruitus sit continua, vel discontinua sui natura: Sed an habeat interualla, vel non, vt dictum est supra. Et hoc modo in proposito dicitur habere causam continuam, si non habeat interualla prædicta: vel discontinuam, si habeat, & ita loquitur tex. in d. l. si sic. ff. quemad. serui. amit. Et sic loquuntur Cano. in d. c. de

3 quarta. vbi per Panor. ad fin. commen. † Ex quo nota, quod licet seruitus naturaliter discõtinua non præscribatur, nisi tanto tempore, cuius initij, &c. vt plenè notant glo. & Doct. in l. seruitutes. ff. de serui. tit. generali: tamen perditur, & libertas talis seruitutis præscribitur long. temp. vt dicit Paul. de Cast. in d. l. si sic. & refert Cæpo. in d. ca. xxiiij. colum. ij.

SVMMARIVM.

1 *Contra Ecclesiam regulariter præscribitur x l. ann. indistinctè.*

1 SEcundò quæro. † Vtrum ista duplicatio temporum fiat quo ad Ecclesiam in præscribenda seruitute habente prædictã interualla. Cano. in hoc variè loquuntur. Sed magis communis conclusio est, quod ista duplicatio non fiat respectu Ecclesiæ, quia contra Ecclesiam regulariter præscribitur quadraginta annis indistinctè absque aliqua duplicatione, vt concludit Panorm. in d. ca. de quarta. col. iij.

iij.& iiij.post relatas opin.& longam disputationem, & sequitur Felin.colum.antepen.& firmat Cæp. in loco pręallegato.

SVMMARIA.

1 *Libertas seruitutis an de iure ciuili possit præscribi cum mala fide.*
2 *Libertas seruitutis præscribitur longo tempore, & negligentia non vtentis.*
3 *Differentia quæ sit inter ius canonicum & ciuile quantum ad præscriptionem.*
4 *Præscribens habet iuris præsumptionem pro se.*
5 *Præscriptio tam canonica, quàm ciuilis, nunquam valet absque bona fide.*
6 *Dominus habens malam fidem an dicatur præscribere: aut fundus ipse seruiens*
7 *Vbi agitur de præscribenda libertate, non tractatur de conseruãdo iure quæsito; sed de extinguendo libertatem.*
8 *Bona fides requiritur tam in præscriptione libertatis quàm seruitutis.*

TErtiò quæro.† Vtrum libertas seruitutis possit præscribi cũ mala fide iure ciuili. Casus est clarus quod 1
sic i.. l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucap. quia lex ciuilis considerat solam negligentiam non vtentis. vt ibi not. Bartol.& in d.l.hæc autem iura.& Bald.in l. sicut. colum. ij.vltra m d.C.de præscrip.xxx.vel lx.ann.dicens per text. in d.§.si viam.† quod libertas seruitutis semper præscribi- 2
tur longo tempore,& quod sufficit sola negligentia non vtentis.Sed dubitatur an procedat de iure Cano.Istud dubium mouet d. Anto.de Butr.in repe.d. c. peruenit. colu. xxvj.de censi.& concludit,quod quamuis de iure ciuili libertas seruitutis præscribatur cum mala fide: tamen de iure Canonico requiritur bona fides per generalem regulam. c.fin.de præscrip.Et ibi latè impugnat opinio. Bart. in d.§.si viam.& in d.l.hæc autem iura.dum distinguit,an requiratur possessio ex parte præscribentis,vel nõ;& mala fides noceat,quam omnes Cano. impugnant in c. fin. de præscrip.Panormi.in d. c.de quarta.in fin.commen. dicit, quod

quod prædicta de præscriptione seruitutis & libertatis procedunt nedum secundum leges, sed etiam secundum canones, quia in hoc canones non reperiuntur contrarium disponere, nisi respectu Ecclesiæ. Vnde secundum eum in foro canonico prædicta seruabuntur ad vnguem. Nec dicit quòd exigatur bona fides ad præscriptionem libertatis. Sed ipse Panorm. in eo. c. de quarta. colum. iiij. in prin. 3 ver. sed quantum. melius se declarat, dicens † quod regulariter inter ius canonicum & ciuile quantum ad præscriptionem inducendam nulla est differētia, præter illā quia ius ciuile admittit præscriptione cum mala fide, l. si. de emptionis. C. de præscrip. xxx. ann. quam ius canonicum damnat, c. vigilanti. & c. fi. de præscrip. Sentit ergo Panormi. quod nulla præscriptio currat cum mala fide, tam in corporalibus quam in incorporalibus, de iure Canonico, quod apertè dicit text. in d. c. fin. ibi, Vt nulla valeat, & ad hanc partem, quod in præscriptione libertatis requiratur bona fides, tenet apertiùs idem Panormita. in c. si diligenti. colum. iiij. ver. secundo casu principali. de præscrip. vbi dicit, quod cùm agitur de præscribenda libertate, com-
4 muniter tenetur quod præsumatur bona fides † quia præscribens habet iuris præsumptionem pro se. Debuit enim credere rem esse talem qualis naturaliter esse debet, scilicet liberam. Allegat Cyn. in l. j. C. de seruit. Potest tamen ex aduerso probari mala fides, vt ibi per eum. Vult ergo quod in præscriptione libertatis exigatur bona fides. Eandem conclusionem firmat Cæpo. in d. c. xxi ij. de seruit. vrb. præd. colum. iij. circa fi. & seq. ver. sed certè. licet implicitè, & Imo. in c. fi. colum. x. de præscrip. & Alexan. consil. cxxxvj. in causa & lite vertente inter Iacobum ... hul. colum. ij. volum allegans Barto. in pluribus locis. Et hæc opin. videtur vera & tenenda cōsulendo, & iudican-
5 do propter generalitatem regulæ c. fin. de præscrip. † quod nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam ciuilis, vt expressè dicit text. quæ regula vendicat sibi locum tam in rebus corporalibus quàm iuribus & actionibus & incorporalibus, vt ibi concludunt glo. & omnes Cano. Contrariam opinio. quod text. in dicta lege

quia

quitur.§.si viam.non sit correctus de iure canonico, tenet ibi expressè Paul. de Cast. motus, quia in hac præscriptione libertatis non consideratur bona vel mala fides:sed vsus vel non vsus seruitutis. Mouetur etiam, quia, vt ipse dicit,dominus qui habet malam fidem, non dicitur propriè præscribere libertatem: † sed ipse fundus seruiens est qui præscribit in quo nō est bona vel mala fides, sicut etiā ipse fundus de per se præscribit & retinet ius seruitutis,vt est tex.not.in l.qui fundum. ff. quemadmod.seruit. amit. 6
Per quem ita dicit Bald.in §.si quis de manso.colum. vlt. versic.extra not.quod in realibus.in titul. de contro.inue. Sed istud fundamentū videtur erroneū & contra text. expressum in l.si ædes.§.libertas.ff.de seruit.vrb.pred.qui dicit quod libertas seruitutis non præscribitur,nisi quis possideat fundum seruientem,& si desinat possidere ante statutum tempus præscriptio libertatis interrūpitur:ergo sequitur,quod ipse fundus per se non præscribit libertatem, sed ille qui possidet fundum:licet Bar. ibi restringat illum tex.ad præscriptionē libertatis seruit.vrbanæ, in qua secū dum eum requiritur factum & bona fides præscribentis, d.l. hæc autem iura. Meritò dicit Bartol. si non possidet domum, non habet,neque bonam , neque malam fidem, nec aliquid facit.Ideo libertas non præscribitur, & ita loquitur ille tex. Secùs putat ipse in præscribendo libertatem prædij rustici, quia tunc perditur seruitus ex sola negligentia non vtentis, per d. l. sequitur. §. si viam. Quæ opin.communiter reprobatur,vt statim dicam. Et si ante pro vera opin.Bar.adhuc malè dicit Pau.de Cast.vbi suprà indistinctè loquitur in omni seruitute. † Non obstat tex. 7
in d.l.qui fundum.quia loquitur in præscriptione seruitutis,non libertatis:vel melius in retentione seruitutis iam quæsitæ,quæ retinetur per fundum,si aqua spontè defluxit, etiam nullo possidente:siue de præscriptione seruitutis causatæ,& formatæ mediāte aliquo titulo habito à nō domino iuxta l. si ego. §.j. ff.de Publi.& l.si.in.fi. C.de præscript. long. temp. vt dixi suprà in vij.q. huius partis circa præscriptionem seruitutis aquæductus . Sed vbi agitur de præscribenda libertate, non tractatur de conser-

uando

uando iure quæsito, sed de extinguendo seruitutem. Et ta text. in d. l. qui fundum. pulchrè & latiùs declarat Pa. de Cast. in d. l. si ædes. §. libertas. vbi opponit de illo tex. dicens, quod postquam libertas vel etiam seruitus est acquisita fundo procedit contrarium, quod ipse fund. eam retinet sine facto hominis & si per mille annos ea vteretur. Quia ex quo fundus ea vtitur, conseruatur ti acquisitio: nec perderetur, licet quis desineret fundũ p dere, vt in contrario. Sed tex. in d. §. libertas. loquitur f dum Paul. in libertate nondum acquisita, sed quæ ve bat acquirenda per præscriptionem, in qua requiritur sessio cum bona fide. Fundus autem non habet nec bo. nec malam fidem. Vnde non dicitur possidere, quantu ad hoc, vt possit eam acquirere : Sed est necesse, qu possideatur per hominem. Et homo non dicitur pos dere eam per se, nisi cum fundo, vt ibi latiùs per Paul. contradicit his quæ dixit in d. §. si viam. Barto. verò in d. hæc autem iura. & in d. l. si ędes. §. libertas. distinguit in seruitutem rusticam & vrbanam, dicens quòd licet in pr scriptione libertatis seruitutem rusticorum prædio non requiratur bona fides præscribentis, d. l. sequitur viam. tamen in præscriptione libertatis seruitutum vrba norum prædiorum requiritur. Et fuit opin. & distinctio gloss. in d. l. fina. ff. quemadmodum serui. amit. quam ibi sequuntur Bartol. & Pau. de Cast. in d. l. hæc autem iura. & Imol. in d. l. sequitur. §. fin. Et assignant rationem, quia in præscribenda libertate seruitutis rusticæ non requiri tur aliquod factum præscribentis, prout requiritur ad pr scribendam libertatem seruitutis vrbanæ, d. l. hæc au tem iura. Quòd dicit Imol. debere intelligi, vbi agitur de præscriptione longi temporis. Sed vbi allegatur præscri ptio longissimi temporis triginta anno. videtur secundũ eum quod procedat etiam cum mala fide in seruitute v bana, vt voluit gloss. in l. j. C. de præscrip. long. temp. quæ pro liber. quam sequitur Cyn. in l. ij. in vij. q. C. de seru. & aqua. Et secundum prædicta dicit Imo. in d. l. sequitur. fin. debere intelligi illum text. Et hanc opinio. secutus est Alexand. in l. fin. in princ. colum. iij. circa fin. ff. de eo per quem

quem fac.erit.dicens quod libertas seruitutis rusticæ præscribitur etiam sine titulo, & bona fide spacio decem anno.in odium merè negligentis vti & petere seruitutem; per d.l.sequitur.§.si viam.& not.per Bartol.in d.l.hæc autem iura. Et videtur sequi Felin.in c.illud.col.ij. vers. primam partem.de præscrip. Et vltra eos eãdem opin.tenuit Bald.in repe.l.fi.col.fin. vltra med. versi. vlterius quæro. C.de præscript.long.tempo.

Sed hanc differentiam, an requiratur factum præscribentis vel non, respectu bonæ fidei reprobat d. Ant. de But.in d.c.peruenit.colum.xvj.& se. Et reprobant communiter Cano.in d.c.fi. de præscript. Concludo igitur cum Cano. vt suprà, quod † semper requiritur bona fides in præscriptione libertatis, sicut in præscriptione seruitutis. 3

SVMMARIA.

1 *Scientia & patientia aduersarij an requiratur in præscribenda libertate seruitutis.*

2 *Seruitus amittitur per non vsum longi temporis, licet ignoretur debita.*

3 *Titulus an requiratur in præscriptione libertatis, aut seruitutis.*

QVartò quæro. † Vtrum in præscribenda libertate seruitutis requiratur scientia & patientia aduersarij, sicut requiritur in præscriptione ipsius seruitutis, l.ij.C.de seruit.& aqua. Breuiter concludo, quòd non. per tex.not.in l.si partem.§.j.ff.quemadmo.seru.amit. vbi est casus † q; seruitus amittitur per non vsum longi tẽporis, licet quis ignorauerit eam sibi debitam. Not.gl.per illum text.in l.si sic.in gloss.magna, ff.quemadmo.serui. amit. Nec distinguo, an ille, cui debetur via, sciuerit seruitutem sibi debitam vel nõ: quia seruitus amittitur, etiam si non possit alicui negligentia imputari, d.l.si partem.§.j.vbi bonus text.licet fortè de æquitate per restitutionem in integrum subueniatur, per l.& Attilicinus.ff.de seruit.rustic.præd.& ibi sequuntur Bartol.& Doct.præcipuè Pau.de Cast. multum commendans illam gloss. in hoc vltimo dicto, quatenus vult dare restitutionem ignoranti, quod

dicit esse perpetuò notandum, de quo latè dicetur infr. Not. Areti. in §. æquè. colum. fin. Instit. de actio. Paul. de Cast. consil. ccxc ij. ego Paulus. & do. Anto. de Butr. in c. pe. d. c. peruenit. colum. pen. in princip. de censi. addens a-
3 ud, † quod in præscriptione libertatis non requiritur titulus, prout nec exigitur in præscriptione seruitutis, d. l. quis diuturno. Et ante ipsum ita dixit Dyn. in cap. possessor. in fin. commen. de regul. iuris in vi. Et pro hoc adducitur tex. cum gloss. in l. secunda, C. de præscript. long. tem. q. pro liber.

SVMMARIA.

1 *Libertas iurium, & seruitutum personalium, aut mixtarum quanto tempore præscribatur.*

2 *Vsus & vsusfructus quãto tempore admittatur inter præsentes, vel absentes, postquam est creatus.*

3 *Actio competens pro vsufructu constituendo non tollitur minori spacio xxx annorum.*

1 QVintò quæro. Quia prædicta procedunt in præscriptione libertatis iurium & seruitutum realiũ, quanto tempore præscribatur libertas iurium & seruitutum personalium, siue mixtarũ, vt vsus & vsusfruct. De hoc est casus in l. corruptionem. & ibi gloss. & communis
2 Doct. not. C. de vsufruct. vbi dicitur, † quod vsus vel vsusfructus amittitur x. annis inter præsentes, & xx. inter absentes, postquam est constitutus, & creatus: & pariter actio personalis pro eo competens, licet sui natura sit perpetua, tamen tollitur in consequentiam spacio x. vel xx. ann. prout realis. Et ratio est, propter vnionem, quam habet cum reali, & ex hoc eius naturam imitatur, secundum Bart. & Doctor. ibi, præsertim Sal. in ij. not. Ad quod faciunt not. per Bartol. in l. iiij. §. Cato. in iij. oppo. ver. item Dyn. hoc dicit. ff. de verbo oblig. Hanc conclusionem limita, vt procedat in vsu, vel vsufructu iam constituto & formato.
3 † Sed actio competens pro vsufructu iam constituendo non tollitur minori spacio xxx. ann. secundum gloss. in d. l. corruptionem. quam sequuntur communiter Docto. vt ibi attestatur Salic. vltra med. commen. versicu. venio ad secundum. defendens opin. glo. & communem ab oppug-

pugnationibus antiquorum,& confirmans per tria funda menta. Idem tenet gl. in l. si partem. in pr in. ff. quemadmo. ser. Et prædicta firmat Bald. in repe. l. fin. colum. xix. & xx. C. de præscrip. long. temp. vbi latè tractat de præscriptione libertatis vsusfructus formati, & formandi, & sic de præscriptione vsusfructus extinctiua. Et de ista materia plenè scribit Butr. in d. c. peruenit. colum. xix. & xx. de censi.

SVMMARIA.

1 *Temporum duplicatio an fiat in seruitutibus, & iuribus personalibus, vel mixtis perdendis.*

2 *Distinctio an seruitus habeat interualla vel non, de quibus seruitutibus intelligatur.*

SExtò quæro.† An in seruitutibus, & iuribus personalibus, seu mixtis perdendis, & amittendis, & sic vbi agitur de illorum libertate præscribenda, fiat duplicatio tēporum, si habet interualla annorum vel mensium, prout fit in realibus, vt dixi in j. q huius materiæ. 1

Istam q. format Panor. post Butr. & alios Cano in d. c. de quarta. colum. iij. cum concor. ibi signatis in apost. Et quicquid ipse teneat, videtur vera & cōmunis opi.† quod illa distinctio, an seruitus habeat interualla vel nō, solùm vendicet sibi locum in realibus, & non in personalibus: quia in illis semper locum habet præscriptio communis, secundum Bartol. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsuca. cum multis concor. adductis per Felin. ita firmantem in d. c. de quarta. colum. xiij. Sed pro contrario opinio. Panormi. adduco tex. in l. pe. C. de serui. & aqua. vbi propriè in hac materia præscriptionis libertatis seruitutum, siue amissionis earum, tex. ęquiparat seruitutes personales & reales Ergo eadem distinctio est adhibenda in vtrisque. Potest responderi sustinendo communem; quod illa æquiparatio fit solùm respectu communis & legitimi temporis, non quo ad duplicationem: licet repugnet ille text. in finalibus verbis dicens: Vt sit in omnibus huiusmodi rebus causa similis. 2

SVMMARIA.

1 *Libertas personæ quanto tempore præscribatur.*
2 *Quæstio status personæ moueri non potest, nisi infra quinquennium post mortem.*

1 SEptimò quæro.† Quanto tempore præscribatur libertas personæ. Dic quod viginti annis cum bona fide, iam absq; titulo, siue inter præsentes, siue inter absentes. Ideò si quis fuerit xx. annis moratus in statu libertatis, se publicè gesserit pro homine libero per tantum temp. præscribit libertatem, licet esset seruus. Casus est in l. ij. C. de præscript. long. tempo. quæ pro libertat. & ibi not. gl. & Docto. maximè Bald. & latius Salic. Et idem videtur dicendum in hominibus talliabilibus, cùm sint quodammodo serui. Quia quælibet existentia sui iuris præscribitur illo spacio ad instar libertatis, vt dicit gloss. notab. in dicta l. secunda, in gloss. fina. in fin. & dicam in sequenti quæstione.

Fallit ista conclusio in curiali. Nam licet curia præscribat aliquem in curialem suum, quasi possidendo illum annis ad seruitia curiæ, vt est casus in l. eum. C. de ad. priua. lib. x. tamen secùs est econuersò: quia curialis discedens à curia non præscribit se vllo tempore in libertatem, vt sit solutus à curiali conditione. Casus est in l. præscriptione. C. de præscrip. long. temp. & l. si quis decurio. la. iij. 2 & ibi plenè not. Ioan. de Pla. C. de decurio.† Et nota quod quæstio status personæ moueri non potest, nisi infra quinquennium post mortem. Et si quis vixit vt ingenuus tempore mortis, non potest quæri de statu suo vltra quinquennium à die mortis ad effectum consequendi eius bona ab hæredibus eius. Nec etiam possunt descendentes ex consuetudine per statuto inquietari ex persona illius, qui prætenditur fuisse seruus, vel ancilla, effluxo quinquennio à die mortis suæ, vt in toto titulo C. ne de statu defun. post quinquen. quæra. in rubro & nigro.

Et sic isto casu libertas personæ præscribitur quinquennio, respectu descendentium, vt in pluribus legibus illius titul. & ad hanc præscriptionem quinquennalem tria requi-

quiruntur. Et hæc præscriptio currit etiam aduersus pupillum, fiscum, & rempublicam, absque spe restitutionis, vt est casus not. in l. si mater. & in l. sequen. eod. titu. & ibi gloss. notabi. Fallit in casu l. fin. eiusdem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Filius an possit existentiam sui iuris contra patriam potestatem præscribere.*

OCtauò quæro. † An filiusfamilias possit præscribere existentiam sui iuris contra patriam potestatē? Respōdeo quod sic, si se gessit per viginti annos pro patrefami. sciente & patiente patre. Tunc enim præscribit suam potestatem, sicut seruus suam libertatem, tex. est cum gl. in l. j. in verbo cum diu. & ibi not. Doc. C. de patri. potesta. & glo. in l. ij. in gloss. fin. in fi. C. de præscript. long. temp. quæ pro liber. Et has duas proximas quæstiones vide Bal. consil. cccxxix. super eodem. iij. volum. & Barb. inter consi. do. Alexan. consil. vlt. Clementissimi Dei patris Domini nostri Iesu Christi, &c. & quidem viso puncto. iiij. colum. iiij. volum. 1

NVnc venio ad quartam partem huius quartæ partis principalis, in qua videndum restat de præscriptione actionum personalium, realium, & mixtarum, siue in rem scriptarum, tam in genere, quam in specie, exceptis his de quibus iam suprà tractatum est: nec non officij iudicis, ac fructuum & accessoriorum.

SVMMARIA.

1 *Actio personalis de iure ciuili semper præscribitur spacio xxx. anno. siue cum bona, siue cum mala fide.*
2 *Actioni de dote quanto tempore præscribatur.*
3 *Legata præscribuntur triginta annis concurrente bona fide.*
4 *Actio iniuriarum etiam ciuilis tollitur annali præscriptione.*

PRimo igitur quæro † Quanto tempore actiones personales præscribantur. Et datur regula generalis de iure ciuili, quod omnis actio personalis præscribitur spacio xxx. annorum, siue cum bona, siue cum mala fide. l. ij. circa med. C. de consti. pecu. & l. j. ad hæc. C. de anna. 1

exce.l.sicut.& l. cum notissimi.C.de præscrip. xxx. vel xl. ann.siue actio sit ciuilis,siue Prætoria rei tantùm persecutoria,l.in honorarijs.ff.de actio.& oblig.Et de huiusmodi præscriptione actionum personalium tractat Butri.in re
2 pe.c.peruenit.colu.xxiiij. de censi.† Et hæc præscriptio ciuilis xxx.annorum obstat etiam in debito dotali siue de dote,à die quo peti potuit,l.in rebus.§.omnis. C. de iur. doti.no.d.Corn.cõsi.xciij. quia causa est parui regni & tenuis merces.vltra med.verb.& constat.iij. volu. Et quod actioni de dote præscribatur xxx.annis,consuluit Bal.consil.cxxv.actio de dote præscribitur.iiij.volu. licet fundus dotalis non præscribatur,l.si fundum.ff.de fun. dota. Et plenè dicetur in j.artic.vlt.partis prin.huius tracta.in xv
3 casu, vbi videndum.† Legata etiam præscribuntur xxx.annis,prout præscribitur in cæteris personalibus,secundum Paul.de Cast.consil.cclxxxv.aliàs cclxxxix. hæreditas dictæ puellæ.in iij.rub.

Quæ regula hodie procedit,concurrente bona fide,sine qua nulla præscriptio currit de iure canonico,c.fin. cum ibi plenè not.de præscr.cuius dispositio locū habet etiam in actionibus personalibus, vt ibi concludunt communiter Cyno.Et plenè dixi in iij.parte princ.

Et si quæ actio dici possit aliquo excogitato ingenio nō præscribi spacio xxx.anno.tunc saltem præscribitur spacio xl.anno.l.omnes.C.de præscrip.xxx.anno.de cuius intel. dixi in ix.q.quartæ partis quintæ principa.circa fin. quæstio.vbi vide.Primò fallit prædicta regula in actione iniuriarum,quæ licet sit ciuilis quando descendit ex l. Cornelia,non durat nisi anno,l.si non conuitij.C.de iniur.secundum glo.Instit.de perpe.& temp.actio.in princ.super verbo constitutiones.circa fin.quæ ponit aliam fallentiam. Sed secundum magis veram & communem opinionem actio iniuriarum ciuilis est perpetua,vt not. gloss.& Doc.
4 præcipuè Salice.in d.l.si non conuitij.† Adde prædictis,quod actio iniuriarum etiam ciuilis tollitur annali præscriptione,nisi intra annum a tempore irrogatæ iniuriæ computandum lis fuerit contestata,d.l.si non conuitij.ita late concludit Ioan.And.contra Cyn.in d.l.si non conuitij. in additiad

di.ad Specula.in ti..de iniu.& Rot.decis.ccxl.pro iniurijs. vbi est longa additio,in nouis. Secundò fallit quo ad Prætorias in recessoria redhibitoria,& quanto minoris, & in actione de dolo: quia istæ solùm dantur ad tempus limitatum: videlicet rescissoria olim infra annum vtilem, hodie infra quadriennium continuum à die læsionis: redhibitoria infra sex menses: quanto minoris infra annum: actio de dolo infra biennium: quamuis istæ sint rei persecutoriæ, vt not. gloss. magistra. Instit. de perp. & tempo. acti o. in princ. in verbo constitutionibus. & in verbo plerunque. & in d.l. in honorarijs. quæ allegat casus legum sic dicentium in singulis actionibus. Pœnales verò Prætoriæ semper sunt annales, velate habetur in d.l. in honorarijs.

SVMMARIA.

1 *Accusatio, seu actio criminalis, quanto tempore regulariter tollatur.*
2 *Inquisitio, siue officium iudicis inquirentis tollitur xx. annis.*
3 *Tempore per statutum præfixo ad accusandam, non potest vltra illud tempus inquiri, fallit multis casibus.*
4 *In delictis nunquam præscribitur.*
5 *Delinquendi licentia non præscribitur.*
6 *Actio iniuriarum prætoria non datur nisi anno.*
7 *Statutum de non conueniendo aliquem de crimine post annum quomodo intelligatur.*
8 *Perempto iure agendi, an peremptum sit ius excipiendi.*
9 *In crimine suppositi partus nunquam præscribitur.*
10 *Iura fiscalia quanto tempore præscribantur.*
11 *Præscriptio qualiter interrumpatur in criminalibus.*

SEcundò quæro. † Quanto tempore præscribatur a- 1 ctio siue accusatio criminalis, a quæ est personalis: quia descendit ex delicto vel quasi, §. j. cum ma-

a *De præscriptione in criminalibus vide per Angel. Aret. in tract. maleficior. in gloss. in verbo inchoata & facta. Et de statuto disponente quòd non posit cognosci de maleficijs commißis à sex mensibus retro, qualiter debet intelligi, vide per Bart. & Doct. in l. cum qui. §. in popularibus. circa med. ff. de iureiuran.*

ceria, Insti. de actio. Dic quod accusatio vel actio criminalis regulariter tollitur spacio xx. anno. Casus est not. in l. querela. C. de fal. quem Bald. & Angel. ibi dicunt singularem: exceptis aliquibus specialibus delictis ibi enumeratis per gloss. quoru[m] accusatio finitur, vel durat minori vel maiori tempore. Per quam l. dicit Bald. in l. ij. colum. C. de consti pec. quod accusationes semper sunt perpetuæ ex quacunque lege, vel edicto descendant, id est, durant xx. an. refert Ias. in §. pœnales. col. v. in antiq. impres. & col. iiij. in noua, Instit. de actio. Et ante ipsum Alexand. in in honorarijs. in apost. ad Bart. ff. de act. & ob. & et per illam l. querela. dixit in specie gloss. in l. in cognitione in gl. magna circa fi. ff. ad Syll. quod de homicidio non potest quis accusari post xx. annos, quia regula illius l. est generans in omni crimine publico, vt sonant verba tex. quam gl. allegat Ang. in d. l. querela. in fi. com. & sic per eã determ. no. Pan. in c. cùm haberet. in iij. no. extra de eo qui dux. in matr. q. pol. per adul.
2 † Amplia istam regulam, vt procedat non solum in accusatione, sed etiam in inquisitione, *a* quæ sit per officium iudicis in casibus à iure permissis, quos latè not. gl. & Bart. in l. ij. §. si publico. ff. de adul. & plenè Aret. in malef. in gl. super verb. hæc est quædam inquisitio. Quia sicut accusatio tollitur xx. annis, ita & inquisitio siue officium iudicis inquirentis, quod succedit in locum accusationis, c. qualiter & quando. el. ij. de acc. secundum Bartol. Ang. Salice. & communiter omnes in d. l. querela. qui reprobant
3 opin. gl. tenentis contrarium. Ex quo infert Bart. † quod si per statutum præfigatur certum tempus ad accusandum, vltra illud tempus non poterit amplius inquiri. quod dicit esse perpetuò menti tenendum. Et ibi sequuntur Ang. & Sal. Ang. Are. d. Ang. in tract. malefi. in gl. in verb. hæc est
4 quædam inquisitio. col. xij. † Primò limita regulam d. l. querela. vt procedat quo ad forum temporale, & sic respectu pœnæ temporalis, & publicæ vindictæ: sed quo ad par-

a De præscriptione statutaria, quòd non possit procedi pro delictis commissis ante annum ingressus officij: & qualiter tale statutum debeat intelligi, vide per Bar. & Doct. in l. cum qui. §. in pop. ff. de iureiuran.

ad pœnitentiam peragendam, & in foro conſcientiæ, nullum tempus eſt præfixum, & nunquam præſcribitur in delictis. gloſſ. eſt ſing. in c. admonere. xxxiij. q. ij. quam refert Pan. in c. fi. colum. iij. & ibi Felin. colum. ij. de præſcr. not. idem Pan. in c. cùm haberet. in iij. not. ext. de eo qui duxit in matri. dicens per illam gloſſ. quod de iure canonico nō currit præſcriptio in peccatis, quo minus ſaltem in foro animæ imponatur pœnitentia pro delicto. Ex qua glo. infert Bal. in l. j. colum. xx. C. qui accu. non poſ. quod in merè ſpiritualibus nunquam currit præſcriptio. Et dicit Pan. in d. c. cum haberet. quod quo ad Deum, & forum animæ, diuturnitas temporis auget peccatum, etiam ſi non ſit reiteratum: quia tanto grauiora ſunt peccata, quanto diutiùs infelicem animam detinent alligatam, vt dicit tex. in c. fi. de conſac. Sed de iure ciuili, ſi delictum ſcit momentaneum, vt homicidium, tunc longinquitas temporis alleuiat pœnam, vt eſt tex. no. in l. diutino. ff. de pœ. & quandoque ex toto tollit, vt in caſu. d. l. querela. ſecundum Pan. in d. c. cum haberet. † Secundò limita regulam d. l. querela. vt procedat reſpectu delictorum præteritorum: ſecùs reſpectu futurorum: quia delinquendi licentia non præſcribitur, ſecundum Bal. in rep. l. j. col. ij. circa fi. C. de ema. lib. per d. l. ſi diutino. ff. de pœn. 5

Hinc eſt, quod non valet ſtatutum quod non corrigantur exceſſus, ſecundam Innocen. in c. ad noſtram. in fi. de appel. quem ſequitur Bald. in repe. l. de quibus. colum. xij. verſic. ex prædictis. ff. de legi.

Ad quod facit tex. in l. iuriſgentium. §. illud. ff. de pac. vbi dolus de præterito remitti poteſt: ſed non dolus de futuro: ne detur occaſio delinquendi. † Tertiò not. limita regulam, d. l. querela. vt non procedat, vbicunque actio pœnalis ciuilis ſeu ciuiliter intentata deſcendens ex delicto finitur anno, vt eſt actio iniuriarum Prætoria, quæ non datur niſi anno, l. ſi non conuitij. C. de iniur. quia tunc actio criminalis, quæ oritur ex eodem delicto iuxta §. in ſumma. Inſtit. de in iur. pariter finitur anno. Et idem in alijs delictis, ex quibus regulariter oritur duplex actio: ciuilis & criminalis. l. fi. ff. de priua. delict. & l. fi. ff. de fur. Iſta 6

fuit singularis doctri. Iac. But. quam sequitur Angel. in d. l. querela. in princ. commen. & Salicet. in fin. qui latius declarat [illegible] not. conclusionem, quod de crimine non potest criminaliter quaeri vltra tempus infra quod potest de eo ciuiliter agi: & sic extincta ciuili, erit extincta criminalis: cum crimina sint odiosa, & ideo eorum meta [illegible] minori tempore coarctetur quam ciuilium actionum, quae durant triginta annis, & in l. is. si viginti, de quaest. de Abigeo extinguitur ciuilis minori tempore, [illegible] to magis debet extingui criminalis.

Ex quo infert Sal. post Iaco. Butr. quod cùm actio de dolo ciuilis hodie coarctetur biennio continuo, l. fin. C. de dolo. non poterit agi de dolo criminaliter puniendo poena stellionatus vltra biennium. Et pariter in actione iniuriarum Praetoria, quae durat anno, eius criminalis tolletur anno. Sed quando actio iniuriarum est ciuilis, vt in tribus casibus positis in l. lex Cornelia. in princip. ff. de iniur. tunc, quia haec ciuilis duraret xxx. annis in illis casibus secundam veram opinio. vt volunt gloss. & Doct. in d. l. non conuitij. eius criminalis durabit xx. annis. d. l. querela. Quae verba, dicit Salic. tene perpetuo cordi: quia debent demulcere aures auditorum. Bene facit not. dictum. Bartol. in l. j. §. quod ait praetor. ff. de aleato. Vbi singulariter
7 decidit, † quod stante statuto quod de delicto quis non possit conueniri post annum, intelligitur tam ciuiliter, quàm criminaliter. Quarto limita regulam d. l. querela. vt nō procedat quo ad excipiendum in crimine falsi: quia potest perpetuo excipi de falso, licet accusatio sit temporalis, etiam post vigesimum annum. Ita tenet gloss. in d. l. querela. per regulam, quae habet quod temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, l. purè. in fin. ff. de exceptio. doli. & l. licet. cum gloss. C. de except. Quam copiose examinat Felin. post Panorm. in cap. si autem. colu. iiij. cum seq. vsque in fin. ver. temporalia ad agendum. de
8 rescrip. † latè tractans, an perempto iure agendi sit peremptum ius excipiendi: & ibi, quid de replicatione, an sit perpetua sicut exceptio.

De quo tamen, an possit perpetuò excipi, vel replicari de

de falso, dic vt per Ang. & latiùs per Sali. in d. l. querela. Quinto limita d. l. querela. vt non procedat respectu Ecclesiæ contra quam nunquam præscribitur crimen falsi. vt per Rom. sing. suo clxxxviij. incip. tu scis quod crimen falsi. colum. vj. † Sexto limita, vt non procedat in crimine suppositi partus, quia in illo nunquam præscribitur, secundum Specu. prout refert Bertach. in reperto. in verbo præscriptio. vj. in vlt. ver. Septimò limita regulam d. l. querela. vt non procedat in crimine adulterij, in quo sunt præfixa certa tempora ad accusandum, de quibus in l. adulter. & in l. mariti. vbi gl. & Do. plenè no. præsertim Sal. C. de adu. Sed an de adulterio possit excipi perpetuò contra mulierē repetentem dotem, vt illam perdat, licet non fuerit accusata per maritum, tangit pulchrè Bald. in repe. l. cùm mulier. colum. iiij. in xiij. q. ff. so. ma. vbi determinat quod sic, contra Bartol. in l. miles. §. socer. ff. de adulter. & ibi plenè not. Alexand. colum. fin. dicens opin. Bald. in puncto iuris videri veriorem & magis communem. Octauò limita regulam d. l. querela. vt procedat dummodò opponatur exceptio præscriptionis per accusatum vel inquisitum: Alias tenet iudicium, si non excipiatur de præscriptione, & valet accusatio siue inquisitio, secundum Bartol. in l. j. §. accusationem. ff. ad Turpi. & in l. absentem. vlti. colum. ff. de pœn. 9

Nonò limita prædictam regulam, vt non procedat in aliquibus casibus specialibus ibi notatis per gloss. † Generaliter autem quanto tempore iura fiscalia præscribantur, est materia l. in omnibus. ff. de diuer. & temp. præscrip. vbi datur meta xx. anno. quando minora tempora non statuantur expressè. Et illa fuit ratio d. l. querela. secundum Bald. ibi circa prin. de qua materia opportunè dicetur in v. par. prin. & per regulā d. l. in omnibus. decidit in specie Bal. in l. data opera. col. xxv. C. qui accu. non poss. quòd bannum pecuniarum siue pœna fiscalis præscribitur spacio viginti an. † Qualiter autem interrūpatur præscriptio in criminalibus, not. Barto. in l. naturaliter. in fin. comm. ff. de vsuca. vbi concludit, quòd præscriptio de qua in d. l. querela. interrumpitur per solam oblationem 10 11

libelli

libelli criminalis factam iudici, & quòd non requiritur citatio, vel litis contestatio: de quo dicetur in vltima parte in materia interruptionis.

SVMMARIA.

1 *Iuri hypothecæ præscribit tertius possessor contra creditorem spacio x. anno. inter præsentes, & xx. inter absentes cum titulo & bona fide.*

2 *Personali præscriptione extincta, an extinguatur hypothecaria.*

3 *Pignoris præscriptio currens contra debitorem ratione dominij, non nocet creditori quo ad hypothecam.*

4 *Creditore possidente rem hypothecatam, an contra creditorem tempore quo possidet currat præscriptio in hypothecaria.*

5 *Mala fides authoris non nocet in præscribenda hypotheca, seu iure pignoris.*

6 *Venditio rei hypothecatæ impeditur præscriptione contra hypothecam.*

7 *Præscriptio an sumat initium contra conditionale.*

8 *Ex communicato quo casu currat præscriptio.*

1 TErtiò principaliter quæro. † Quia suprà visum est, quòd actioni personali præscribitur spacio xxx. an. l. ij. circa med. C. de consti. pecu. cum concor. quanto tempore præscribatur actioni hypothecariæ, a quæ est accessoria ad personalem licet sit realis, vt est tex. in l. si legati. ff. de pigno. & not. Bart. in l. solutum. §. per liberam. in ij. oppo. ff. de pig. actio. & in l. fideiussor obligari. ff. de fideius. & Alexand. in l. possessio quoque. §. & si possessio. colum. j. ff. de acquir. possess. In hac q. conclude, quod tertius possessor præscribit iuri hypothecæ b contra creditorem spacio

a *Adde Ang. consil. ccxxi. in quæstione Ioan. Lanfre. vbi decidit q. an stante statuto quòd nulla currat præscrip. minor xxx. annis, locum habeat in hypothecaria: & quantum tempus requiratur in præscriptione hypothecariæ: vide per Paul. de Cast. consil. iij. in causa quæ vertitur. co iij. circa me. ver. nec videtur pars in nouis consilijs, Bal. consil. cxxv. actio de dote præscribitur. iiij. volum.*

b *Quòd titulus requiratur in præscriptione hypothecariæ, vt præscribatur longo tempore, notat Specu. in tit. de præscrip. colum. l.*

ver. sed nunquid in præscriptione.

spacio x.annorũ inter præsentes,& xx. inter absentes cum titulo & bona fide. casus est in l.j.& ij.C.si aduer.credi.lib. vij. Si verò ille tertius non habet titulum & bonam fidẽ, & caret altero, præscribit contra hypothec. spacio xxx. annorum,l.cum notissimi.in princ.C.de præscrip.xxx. anno. Nisi ipse prætendat causam pignoris ab eodem debitore, quo casu secundus creditor non præscribit contra primum, nisi spacio xl.ann.viuente debitore, & eo mortuo,xxx.d.l.cum notissimi.§.j.vbi gloss.declarat,& Spe.in titu.de præscrip.colum.vlt.versi.sed quid de hypo. Sed ipse principalis debitor vel eius hæres præscribit iuri hypothecę per xl.annos tantùm,a d.l.cum notissimi.§.i.Et h c

a *Quæ sit ratio, quare debitor principalis, vel eius hæres, præscribat de iure ciuili per triginta annos principali debito & obligationi, & tamen non præscribat hypothecariæ, quæ est accessoria, nisi per quadraginta annos, vide subtiliter per Bald. in repetitione l. fin colum. v. C. de præscriptione longi tempo. quæ solet imprimi de per se.*

vera de iure ciuili. Sed de iure Cano. principalis debitor, vel hæres eius, nullo tempore præscribit propter malam fidem,c.fin.cum ibi not.de præscrip. Et circa hunc articulum præscriptionis hypothecariæ, vt habeatur perfecta doctrina, no.quinque conclusiones.† Prima conclusio est, quod extincta personali non extinguitur hypothecaria, vt patet ex distinctione prædicta. Nam aliquando hypothecaria durat xl. annis possidente debitore, vel hærede aut secundo creditore,& tamen personalis tollitur de iure ciuili spacio xxx.ann.l.ij.C.de consti.pecu.cum conco. Et de hoc est casus in l.ij.C.de lui.pigno. & ibi not.glo.& Doct.licet igitur ab initio hypothecaria tanquam accessoria non possit stare absque principali, tamen ex post facto secùs,vt ibi probatur,& not.Bartol.in l. fideiussor obligari.in princi.ff.de fideiuss.sic econtra extincta hypothecaria per præscriptionẽ longi tem. tertio possidente rem hypothecariam cum titulo & bona fide, salua remanet personalis contra debitorem; vt dicit text.in d.l.j. C. si aduer.cred.lib.vij.† Secunda conclusio est,quod præscriptio 3

pignoris

pignoris currens contra debitorem ratione dominij, non nocet creditori quo ad hypothecam, l. præses. & ibi not. gloss. & Barto. C. de pig. quod declara vt ibi per gloss. Ad idem est text. in l. vsucapio. & ibi latè not gloss. & Doct.
4 C. de pig. Dic vt ibi. † Tertia conclusio est; quod creditore possidente rem hypothecatam nunquam pro tempore quo possidet currit præscriptio in hypothecaria contra creditorem, quinimò interrumpitur, si nondum fuerit completa, vt est casus in d. leg. cum notissimi. §. im. Quam conclusionem limita procedere, quando creditor possidet iure pignoris & hypothecæ, & sic iure creditoris: aliàs secùs, si ex alia causa vel alio iure possidet, vt latè declarat do. Pet. Philip. Corne. consil. xx. in præsenti
5 consultatione. j. volum. † Quarta conclusio est, quod licet mala fides authoris noceat singulari successori in præscriptione longi temporis, quo ad præscriptionem dominij: tamen non nocet in præscribenda hypotheca, seu præscribendo iure pignoris, quod est inferius dominio: vt dixi in tertia parte princi. circa intellect. Auth. mala fidei. C. de præscrip. long. temp. Et vltra ibi dicta addo Ioan. Fab. in §. item Seruiana. colum. vlti. & ibi Iaso. colum.
6 antepenult. & pe. Inst. de act. † Quinta conclusio est, quod præscriptio contra hypothecam impedit rei hypothecatæ venditionem, quæ vendi poterat ante præscriptionem. Casus est in l. si à creditore. & ibi not. Bald. in ij. no. C. de actio. & ob. Old. consil. xix. thema tale: quidam paterfamilias. Sexta conclusio est, & valde notabilis, si sit vera: quod iura, quæ dicunt quod hypothecaria tollitur spacio decem vel viginti annorum, loquuntur eo tempore quo erat licitum creditori agere contra tertium possessorem etiam non excusso principali, l. persecutione. C. de pig. Sed hodie ex quo per auth. hoc si debitor. eod. tit. non potest agere creditor contra tertium possessorem nisi primo debitore excusso, & reperto non soluendo, sibi ante excussionem non currit præscriptio, per vulgatam regulam, quæ habet quod non valenti agere non currit præscriptio, l. j. in fin. C. de anna. excep. præsertim cùm quis est impeditus impedimento iuris, quo casu ipso iure præ-

scriptio

ſcriptio non currit, ſecundum Bartol. in l. i. §. ſi quis autem propter. ff. de iti. actuq; priua. Ita ſingulariter determinat Alexand. conſil. viij. viſo & perl. ecto. ad fi. v. volum. Nec obſtat ſecundum eum, ſi diceretur quod iſtud non poſſe agere proceſſit culpa & negligentia creditoris qui potuit exequi debitorē pro libito, vnde debet ſibi imputare: quia reſpondet Alexa. quod hoc ſibi obijci non poteſt, per caſum, quem ad hoc reputat ſingularem in c. quia diuerſitatem. de conceſ. præben. vbi non currit tempus impedito, licet impedimentum ſui culpa proceſſerit. Et eſt valde ſingularis limitatio, ſi vera eſt: quia per eam quaſi ſemper dabitur occaſio euadendi præſcriptionem in hypothecaria; ex qua ſequeretur quod quodammodo hodie eſſet correcta l. j. & ij. C. ſi aduer. credi.

Sed puto, quod iſta deciſio Alex. non ſit vera: quia profectò text. in d. c. quia diuerſitatem. non probat opin. Alexan. ſecundum intel. glo. ibi in verbo ſuſpenſionis. in fin. quæ intelligit illum tex. dicentem, quòd prælato ſuſpenſo, vel excommunicato, non currit tempus conferendi præbendas ad eius collationem ſpectantes durāte tempore ſuſpenſionis, ex quo fuit impeditus conferre, & ſic quamuis impedimentum prouenerit culpa ſua; intelligitur procedere, quando ille non fuit negligens in petenda abſolutione; quia ſtatim poſt ſuſpēſionem iuit ad curiam pro illa habenda: aliâs ſibi imputaretur & curreret tempus, ſi non curauit petere, ſecundum gl. arg. c. quoniam. c. diſtin. & l. qui poteſt. ff. de regu. iur. vbi dicitur quod cui poteſt facere vt poſſit, iam poſſe videtur. Facit text. not. in l. Labeo ſcribit, ſi mihi bibliothecam. ff. de contrahe. em. vbi conditio habetur pro impleta, quantum ad illum per quem ſtat quo minus impleatur. Et cum illa gloſſ. tranſit ibi Ioan. And. in nouella, in princ. vlt. colu. & Ant. de But. colum. vlt. qui pro ea adducit tex. in d. c. fi. de elect. & poſt eum Panor. licet non referat, circa fin. comme. verſi. in eadem glo. Et ſecundum hunc communem intel. ille text. in d. c. quia diuerſitatem. ſuper quo ſe principaliter fundat Alexand. non probat eius opin.

Concludo igitur, iſtam deciſionem Alexand. non eſſe

de

de iure veram. Et hanc conclusionem contra Alexan. co-
firmo per plura. Primò, quia vera est conclusio, quod tem-
pus currit impedito agere de iure qui potuit impedimen-
tum remouere, vt est text. in d.c. fin. de elect. not. Rom.
7 consil. ccclij. quæritur primo. colum. iij. in prin. † Secundò
per ea quæ latè scribit idem Roma. consil. lxxxiiij. c
ca id quod quæritur. circa med. versic. secundo per
quod dicimus. vbi dicit, quod licet præscriptio non
sumat initium contra conditionale debitum, nisi demum
post conditionis euentum, l. cum notissimi. §. illud. C
præscrip. xxx. anno. & l. fin. §. sin autem auaritiæ. C. com-
mun. de legat. attamen illud est verum: nisi esset talis con-
ditio, cuius implementum foret in potestate creditoris,
vt putà quia potestatiua: tunc enim si impedimētum per
creditorem negligentem differatur, præscriptio sumit in-
itium etiam conditione pendēte. l. j. §. qui sub conditione.
ff. si quis omiss. causa testa. Et ita ibi per illum text. nota.
Bald. post Guil. de Cu. Et refert Roman. vbi suprà. Tertiò
confirmatur hæc conclusio contra Alexand. per id etiam
quod pulchrè consuluit ipse Roman. consil. ix. quæ-
condemnata. vbi ad propositum determinat, quod non au-
ditur petens reductionem ad arbitrium boni viri post ter-
minum statuti: licet dicat se fuisse impeditum petere re-
ductionem prōpter iuramentum de non petendo apposi-
tum in compromisso: cùm pendente termino potuerit pe-
tere absolutionem à iuramento: & si non fecit, stetit per
eum. Et ibi Roma. limitat per plura cōmunem regulam
super qua se fundat Alexand. quod non valenti agere
non curris præscriptio, vt procedat, nisi talis impotentia
causetur culpa & negligentia sua. Istæ decisiones sunt in
terminis contra limitationem supra relatam, quibus iu-
8 dicio meo congruè responderi non potest. † Quartò con-
tra Alexand. adduco decisionem Bald. in c. j. in fin. de
præscri. vbi dicit, quod præscriptio currit excommuni-
catio quamuis non potuerit agere, si potuit petere abso-
lutionem, & non curauit. Et hoc apertè voluit gloss. in
d.c. quia diuersitatem. in verbo suspensionis. Sic in propo-
sito debet currere creditori præscriptio respectu tertij in
hypo-

hypothecaria ante factam excussionem: cùm sit in potestate sua agere, quando velit, contra principalem debitorem, & illum excutere; l. purè. in fin. ff. de excep. doli. Et si non curauit facere, sibi imputet: quia stetit per eum, per prædicta. Postremò confirmatur ista conclusio contra Alex. per plura, quæ ad propositum no. Fel. in c. ex transmissa. colu. j. de præscri. vbi refert plures ex decisionibus suprà adductis. Sed disputationis gratia sustinendo decisionem Alexan. posset responderi ad prædictam regulam quæ habet, Quod qui potest facere, vt possit, iam videtur posse: vt subtiliter per Bald. in repe. l. fi. colu. x. & xj. C. de præsc. lon. tem. vbi in terminis tangit q. an præscribatur actioni nondum ortæ nec in esse productæ, quando est in potestate partis facere quod oriatur & in esse producatur, & videtur concludere pro prædicta decisione Alex. licet ipse non alleget. Sed iudicando & consulendo puto quòd non sit illa decisio tenenda per prædicta.

SVMMARIA.

1 *In præstationibus annuis, & obligationibus, quanto tempore præscribatur, & quando incipiat currere præscriptio.*

2 *In stipulatione annua sufficit vna præscriptio, etiam pro annis sequentibus, & à quo tempore incipiat præscriptio. Limitatur nume. 4.*

3 *In legatis annuis tot sunt legata, quot anni. Limitatur num. 5.*

4 *Dispositiones plures requirunt plures præscriptiones.*

5 *Legatum vnum vnam præscriptionem habet.*

QVartò principaliter quæro circa hanc quartam partem. † Quanto tempore præscribatur annuæ *a* vel 1 menstruæ obligationi, & præstationi, vel alterius singularis temporis vel menstruæ; & quando incipiat currere præscriptio in istis. Istam q. decidit tex. no. in l. cum notissimi. §. in his. C. de præscri. xxx. anno. vbi dicitur quod in obligationibus & præstationibus annuis præscribitur annis

a Quanto tēpore præscribatur debito annuo ex contractu vel ex vltima voluntate, vide plenè per do. Ant. de. But. in rep. c. peruenit. col. xxv. & seq. decem, & plura per Bert. in repertorio in verbo præscriptio, quinto. col. ij. in fi. ver. præscriptio contra annuum.

nis xxx. & incipit currere præscriptio ab initio cuiusque anni vel mensis, aut alterius singularis temporis, videlicet quo cessatum est, vt ibi declarat glo. j. dicens, quod in præscriptione annua non duplicatur tempus, prout alias in præscribenda libertate seruitutis habentis temporum interualla, l. si sic. ff. quemad. seru. amitta. & gloss. magistra. in verbo cuiuscunque. quæ distinguit inter stipulationes & legata: cuius doct. est communiter approbata per Doct. & eam ibi approbant Bart. Bal. & Angel

2 ex ea eliciuntur duæ conclusiones. † Prima conclusio quod in stipulatione annua, quia vnica est stipulatio obligatio, sufficit vna præscriptio pro omnibus annis iam sequentibus, & incipit præscriptio currere à tempore, quo cessatum est, nedum pro pręterito, sed etiam aduersus futuras præstationes. Pro qua bene facit text. in c. quarta. de præscrip. quem pro ista conclusione adducit Panor. in c. auditis. col. fi. eod. tit. & Ias. in §. si pluribus infra.

3 legato, col. j. circa fin. † Secunda conclusio est, quòd in legatis annuis tot sunt legata quot anni. Quia legatum annuum pro primo anno est purum & pro sequentibus conditionale, l. si Stichum. §. stipulatio. ff. de verb. oblig. & sic quot sunt anni, tot sunt actiones, & tot præscriptiones: nec sufficit vna præscriptio pro omnibus annis. Et ideo non præscribitur legato annuo, nisi de anno in annum, & pro illis annis pro quibus cessatur xxx. annis. Sed pro sequentibus annis non currit præscriptio.

Inde etiam est secundum gloss. quod legatum annuum non amittitur non vtendo, vt est casus in l. vsufructus alternis annis. ff. si vsufruct. amit. Istam doctrinam tradunt gloss. & communiter Doct. in d. §. in his & ibi gloss. respondet ad illum text. qui æquiparat legata & stipulationes. Et eam firmat Bartol. Alexand. & Moder. in l. de pupillo. §. si pluribus. colum. j. & ibi Alexa. late examinat colu. j. & tuetur opin. gloss. & Bartol. ff. de ope. nou. nun. Panormit. & Felin. in c. auditis. colum. fin. de præscri. Ioan. And. Panormit. & communiter Canon. in c. olim causam. in fin. de censi. Alexand. & Moder. in d. l. si Stichum. §. stipulatio. Et secundum istam doctrinam plene con-

consuluit do. Petr. Philip. Corn. & attestatur hanc esse communem opinio. consil. xxij. videtur in hac consultatione. ij. colum. in princi. & consi. xliiij. in hac consultatione. i. colum. circa fin. & consil. clxxxj. visis nonnullis. colum. xxix. vers. quod & tertio videtur. ij. volum. & latissimè consi. xxij. in præsenti consultatione. per totum, & præcipuè iiij. v. & vj. colum. iiij. volum. & Ful. consil. clxiij. circa primum. per totum. † Primam conclusionem limita, 4
vt procedat, nisi in promissione annua esset adiectum distributiuum Quandocunque. Tunc enim censentur plures dispositiones, & sic requiruntur plures præscriptiones, secundum Angel. in d. l. si Stichum. §. stipulatio. quem ibi sequuntur Alexand. & alij. Bene facit, quod vult not. Bartol. in l. sicut in annos. in fin. quam legit pro prima, ff. quib. mo. vsusfruct. amit. vbi determinat, quod si alicui pio loco fuerit legatum aliquid ita quod possit petere quandocunque: illa dictio Quandocunque efficit quod dicantur plura legata: & ideo licet quædam sint sublata præscriptione, tamen cùm non incipiant alia legata competere, illa peti poterunt; secundum Bartol. ibi, & sequuntur Moder. in d. l. de pupillo. §. si pluribus. & Alexand. in l. nemo potest. colum. vlt. versic. quid si dixi promitto quandocunque. ff. de lega. j. † Secundam conclusionem de le- 5
gato annuo limita, vt non procedat, quando alimenta simpliciter essent legata alicui, vel vsusfructus simpliciter legatus absque distributione temporis. Quia tunc vnum est legatum, & vna etiam præscriptio sufficit; secundum Bald. in l. j. circa fi. in penult. q. C. de sentent. quæ sine certa quanti. vbi reputat hoc notabile, & subtile. & in §. j. circa fi. in titu. de l. Corra. sequuntur Alexand. & Moder. in d. l. si Stichum. §. stipulatio. col. j.

Et propterea dici potest ex mente Bar. in d. §. in his in fin. commen. quod non sit differentia inter legatum & stipulationem.

Sed debemus in vtraque animaduertere: an obligatio sit orta de præsenti, licet dilata sit actio: an verò obligatio sit in diem, prout latius declarat Panormit. in d. c. auditis. in fi. comme. de præscrip. vbi ponit exemplum, quan-

do in legato annuo dicatur orta obligatio de præsen: Hinc est, quod sicut in legatis annuis non currit præscri tio, nisi de tempore ad tempus: ita & in stipulatione con ditionali, quę sub conditione multiplicatur, prout late d clarat dom. Petrus Philip. Corne. consi. xliiij. in hac consul tatione. ij. & iij. colu. ij. volu. Et hanc materiam plenius lijs examinat Salic. in d. §. in his. colu. penul. & vlt. & ce tur sustinere opin. Pet. Cyn. & antiquorum, quod in p missione annua non sufficiat vnica præscriptio, sed req rantur plures. per tex. in d. §. in his. in verbo in initio cu que anni, &c. & per quædam alia motiua, quibus respo det Alexand. in d. §. si pluribus. col. j. & ibi insistit circa t in c. de quarta. de præscript. quem adducit Panor. in d. c. auditis. in fin. commen. pro primo membro Bartol. qu non probet, vt ibi latiùs per eum, quem sequitur Felin. i d. c. auditis. colum. fin.

SVMMARIA.

1 *Debens decem singulis annis, si per xxx. an. tantùm quinque le uat, an in alijs quinque præscribat.*

2 *In annuis præstationibus, seu, pensionibus, nulla de iure Canonico currit præscriptio.*

3 *Remissio tacita pensionis per longum tempus debita excusat sol uere debentem à mala fide.*

1 QVintò quæro de pulchra, & quotidiana quæstio. † Pone, quod aliquis singulis annis debet decem, & quolibet anno soluit tantùm quinq; spacio xxx. an norum, & vltrà, an præscribat in alijs quinque.

Istam quæstionem format gl. in l. cùm notissimi. §. in his. in glo. j. in fin. C. de præscrip. xxx. anno. & determinat quod non: quia soluendo partem, videtur agnoscere to tum debitum, per l. cum fidem. C. de non nu. pec. Sed Sal. ibi colum. j. circa medium distinguit, quòd aut debitor soluit minorem pensionem, vt partem debiti: & tunc nul lo modo præscribit, quin teneatur ad solidum, quia om ni anno recognoscit debitum. Et sic tempus creditori non currit, d. l. cum fidem. Imò si quod tempus cucurrisset, in terrumpitur præscriptio per recognitionem debiti, d. l. cum notissimi. §. sed & si quis.

Aut

Aut verò soluit minorem pensionem, non vt partem, sed vt totum, quasi vltra non teneatur: & tunc secundum Salic. debitor præscribit in maiori tam de iure ciuili, quā canonico, si putat vltra non debere. Vbi autem sciuit, de iure canonico non præscribit, propter malam fidem, c. fin. de præscrip. licet de iure ciuili sic, l. sicut. C. de præscript. xxx. anno. Nec curat Salice. quod recipiens ignorauerit, quia præscriptiones istæ currunt contra ignorantem, d. l. sicut. † Sed videtur mihi, quod nulla currat præscriptio in istis annuis præstationibus seu pensionibus de iure Canonico, siue mihi soluatur, vel minùs: respectu promittentis, propter ipsius malam fidem, vel eius à quo relictum est legatum annuum in testamento, si sciuit, & legatum fuit agnitum, & si talis qui potuit grauari, & sic vbi legatum incipit deberi. Nec respectu hæredis, cui nocet mala fides defuncti, quia tenetur exonerare eius conscientiam, secundum communem opinio. vt latè dixi in tertia parte princip. colum. xliiij. & seq. Vnde non video, quod de iure canonico possit procedere conclusio Salice. respectu actionis personalis, cui non potest præscribi, nec per principalem debitorem, nisi fortè data iusta ignorantia, puta quia obligatus ex facto procuratoris, vel ex testamento aliquo, quod ignorauit, prout declarat Butr. in cap. fin. de præscriptionib. & cæt. Imol. in l. sequitur. §. si viam. colum. ij. circa fin. ff. de vsucap. nec per hæredem. Poterit ergo procedere conclusio Saliceti respectu tertij singularis successoris, ad quem peruenisset res, super qua erat assignata pensio annua, vel allocatus census: ita quod sit onus reale. Tunc enim non præscribitur actioni personali: sed iuri reali, quo casu non exigitur præscriptio xxx. anno. sed sufficerent decem vel viginti, vt dixi supra in iij. quæstio. huius partis, circa præscriptionem hypothecariæ. Et vltra Salic. istam quæstio. not. format Bartol. de quo ipse non meminit, post Dyn. in l. si priùs. in princip. ff. de aqua plu. arcen. & distinguit, aut erant plures obligationes, vel erat vna obligatio: & tunc facit differentiam inter recipientem scienter, vel ignoranter minorem pensionem, vt ibi per eum. Et ante Bar-

tol. hanc quæstion. plene disputat Ioannes Andr. in plus semper. de regul. iur. in vj. in mercu. vbi quærit, qui si Ecclesia debet alteri Ecclesiæ annua xx. & per xl. ann. soluit solum x. an postea petere possit Ecclesia integra viginti: & refert quod fuit quæstio dominicalis Barto. B. xiensis, & tandem recitat Ioan. And. distinctio. Dy. quæ posuit Cyn. in d. l. cum notissimi. §. in his. latius quæ faciat Bartol. in d. leg. si priùs. in princi. & cum ea v. tur transire. Et fortè in practica obtineret opinio. D. Cyn. Ioan. And. & Bart. tanquam communis, quasi re-
3 piens scienter videatur remittere, & sic † tacita remissio excusat soluentem à mala fide, vt dicetur infrà in v. q. Et istam quæstionem remissiuè tangit Alexand. in l. si certis annis. circa finem, penult. colum. versicu. & an e contrà. C. de pact. vbi dat plures remissiones, sed nihil decidit. Not. Spec. in titu. de locat. §. nunc aliqua. colum. v. circa fin. versic. xlij. & in titu. de præscript. colum. iij. versic. quid si cui deberem.

Sextò quæro. Quid si vnus qui debebat decem annua decessit relictis duobus hæredibus, & vnus tantùm soluit, alter cessauit tempore constituto. Vel econuersò: Creditor decessit relictis duobus hæredibus, & vni tantùm solutum fuit. Hanc quæstionem mouet Bartol. in d. leg. si priùs. in fin. princip. ff. de aqua plu. arcen. & determinat quod his casibus vnus præscribit, siue contra vnum præscribitur, sicut si ab initio essent duæ obligationes, per l. nam satis non fortem. §. j. ff. quemad. mod. ser. amit.

SVMMARIA.

1 *Debens annuatim dare x. solidos monetæ nouæ, si per x. annos det monetam antiquam, an præscribat primæ obligationi respectu monetæ antiquæ.*

2 *Prælatus Ecclesiæ, cui annuatim debentur tres, si pluribus annis recipiat duo, non præiudicat Ecclesiæ.*

3 *Census non potest præscribi cum mala fide, nec diminui.*

4 *Census vel pensio, an poßint diminutiuè præscribi contra priuatum.*

5 *Præ-*

5 *Præscribendo censum contra Ecclesiam semper xl. anni requiruntur cum bona fide.*

SEptimò quæro de alia simili, & vtili q. quæ sæpiùs occurrit de facto. † Quidam tenetur mihi dare quolibet anno decem solidos monetæ antiquæ, & soluit per decem annos decem solidos monetæ nouæ, quæ est minoris valoris, & magis debilis, an sit præscriptum primæ obligationi respectu antiquæ monetæ. Bartol. format istam q. in d. l. si priùs. in princip. ff. de aqua plu. arcen. & distinguit, vt in præcedenti v. q. inter recipientem scienter, vel ignoranter. Sed Bald. & Sali. in l. aduersus. C. de vsur. determinant per illum tex. quod si debitum sit fauorabile, vt census, licet quis recipiat minorem pensionem pluribus annis, sibi non præiudicat, per text. in c. olim causam. de censi. *a* vbi est casus de hoc. Si verò debitum est odiosum, vt vsura, & tunc percipiendo minorem pensionem per triennium præscribitur in maiori, per tex. in l. qui semisses. in princ. ff. de vsur. & in d. l. aduersus. secundum Cyn. Bald. & Sal. ibi qui concludunt, sufficere triennium in liberatione debiti odiosi: & ita intelligunt illum text. & fuit opin. Azo. ibi relata in gloss. 1

a *Ad intel. d. c. olim. de censi. & quando soluitur minor moneta, an præscribatur in maiori, vide Corne. consil.* clxxxj. *visis nonnullis. colum.* xxix. *ver. quod. & tertio videtur ij. vol. Ias. in §. præiudiciales. colum. vlt. Instit. de act.*

† Ex quo inferunt Bald. & Salic. quod prælatus Ecclesiæ, qui debet habere nomine census tres denarios quolibet anno, recipiendo duos pluribus annis non præiudicat Ecclesiæ, cùm census sit fauorabilis, d. c. olim causam. sequitur Alexand. consi. v. si vera sunt ea. colum. iij. seu iiij. in vj. arg. v. volum. Contrarium videtur sensisse Anto. de Butr. in rep. c. peruenit. in fin. commen. de censi. vbi dicit quod si quis pro feudo soluerit omni anno durantibus decem annis centum, & secundum rei veritatem debebat ducenta, si deducit illud tempus ad probandum, quod non debet nisi centum, allegando causam renuntiationis, seu amissionis pro residuo, quod probabitur talis remissio per lapsum decennium concurrente illa minori 2

 solu-

solutione, nisi ius commune resisteret. per c. j. de præscri. in vj. Quod videtur contra conclusionem Bald. & Sali. in d.l. aduersus. & contra tex. in d.c. olim causam. vbi decidit quòd non præscribitur per solutionem minoris census & pensionis in maiori, nisi per spacium quadraginta annorum; concurrentibus alijs requisitis ad præscriptionem, vt ibi volunt Host. Ioan. Andr. & Butr. circa fin. commen. qui
3 concludunt † quod sicut census præscribi non potest cum mala fide: ita nec diminui, seu diminutiuè præscribi ab habente malam fidem, licet Imo. ibi in fin. commen. dicat & communiter tenetur oppositum. Sed puto, quod malè dicat: quia opi. Host. tenent Io. And. & But. & non reperio contradicentem præter eum, qui allegat gl o. pro se in c. quicunque xvj. q. ij. quæ non facit. Sed posset ad tex. in d.c. olim causam. responderi, quod loquitur in Ecclesia, & nō in priuato. Vnde concordando opin. puto fore distinguendum: quod aut loquimur in præsenti articulo de præscriptione contra priuatum, vel
4 contra Ecclesiam. † Primo casu si quæratur an census vel pensio possit diminutiuè præscribi contra priuatum, distinguo, quod aut loquimur in ipso principali debitore, qui tenetur ex propria obligatione ad pensionem annuam, & ipse præscribere non potest, quocunque temporis spacio soluendo minorem pensionem, quin teneatur in maiori, vel soluendo de pecunia noua magis debili, vbi tenebatur soluere de antiqua plus valente, propter malam fidem, c. fin. cum ibi not. de præscri. Quoniam ita militat ratio peccati, super qua se fundat ille text. respectu partis, sicut totius, argu. l. quæ de tota. in princi. ff. de rei vend. Et ita procedat decisio Hostien. Ioan. And. & Butr. in d.c. olim causam. circa fin. commen. dum volunt quod census non possit diminutiuè præscribi cum mala fide. Et idem dico in hærede eius successore vniuersali, cui nocet mala fides defuncti, secundum communem opin. Cùm teneatur eius conscientiam exonerare, c. fi. de sepu. & latè dixi in iiij. parte princip. colu. xliiij. & seq. Nisi esset successor in prælatura, vel beneficio, cui non nocet mala fides prædecessoris, c. cura. & ibi gloss. & Canon. not. de iure-

iure pat.& dixi vbi suprà. Nam si talis successor habeat bonam fidem, præscribet spacio xl. annorum. Et ita procedat tex.in d.c.olim causam.à contrario sensu, iunctis ibi not. per gloss.pe.de censi. Aut verò loquimur in successore sin gulari, & puto distinguendum an habeat titulum, & bonam fidem, quia fundus fuit sibi venditus cum expressione census minoris, & re vera debebatur maior: tunc teneo, quod indistinctè præscribat spacio x.annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, etiam si habeat causam à malæ fidei authore. Quia Auth.malæ fidei.C.de præscri. lon.tem.non habet locum, nisi in prescriptione dominij, non autem alterius iuris minoris præiudicij, vt concludunt communiter Doc.in l.Pomp.§.cum quis.ff.de acqui. poss. & dixi in iij.par.princ.col.xlij.ad fi. Si verò nullũ habet tit.sed bonam fidem tãtum, præscribet spacio xxx.annor.de iure ciuili per regulam d.l.cum notissimi.l.sicut. & l.si quis emptionis.§.j.C.de præscrip. xxx. an. circa quam nihil est immutatum de iure canonico, concurrente bona fide, vt etiam plenè dictum fuit in ij.part.iij.prin.q.vj. Puto tamen quod iste singularis successor, habens bonam fidem, præscribet spacio x.an.in maiori absq; titulo, si soluat minorẽ pensionẽ tanto tempore, & ille cui debetur scienter receperit allegando causam remissionis, seu renũtiationis. Si verò ignoranter, secùs. Et idem fortè dici posset in ipso debitore principali, vel hærede eius, ratione pręsumptæ remissionis.

Et ita procedant not.per Bart.in d.l.si priùs.in prin.& ꝑ Bar.in d.c.peruenit.circa fi.bene facit tex.in l.cum de in rẽ verso.cũ materia, ff.de vsur. iunctis his q̃ plenè dixi in x. q.iij.partis princ. † Secundo casu principali, quando agitur de præscribendo censum contra Ecclesiam, concludo quòd requiritur semper tẽpus xl. annorum cũ bona fide. per tex.in d.c.olim causam.cum ibi nota.& per ea quę habentur in c.de quarta & in c.illud.de præscrip. Et ita procedant no.per Bal.& Salice. in d.l.aduersus.dũ dicunt quòd prælatus recipiens minorem pensionem pluribus annis non præiudicat Ecclesiæ. Istud enim debet intelligi, prout habetur in d.cap.olim causam.quod ipsi allegant. 5

Et hæc distinctio potest etiã adhiberi, si tractetur de præscriptione totius census, quia non est differentia, an agatur de præscribendo censum in totum, vel diminutio. secundum Ioan. And. & Bat. in d.c. olim causam. circa finem, de censib.

Non obstat, si opponatur quòd census præscribi non potest, l. cõpetit. C. de prescri. xxx. ann. quia ille text. procedit in censu debito in signum recognitionis vniuersalis dominij, & superioritatis, vt latiùs dicam in j. q. ij. parte v. princip. & faciunt quæ dicam in q. proximè seq.

SVMMARIA.

1 *Emphyteuta pensionem nõ soluens per xxx. vel xl. ann. & semper possedit, an præscribat libertatem à pensione soluenda pro tempore tam præterito, quàm futuro.*

2 *Obligatus soluere perpetuum cẽsum non soluendo per xl. an. præscribit*

3 *Conclusio quòd actioni personali præscribatur cum mala fide ut probatur in lege.*

4 *Res emphyteutica si perueniat ad extraneum, qualiter, & quanto tempore præscribatur.*

1 OCtauò quęro.† Quid si emphyteuta cessauit p. xxx. vel xl. annos, quod pensionem non soluerit, & semper possedit: nunquid dicatur præscripsisse liberationem à pensione soluenda pro tempore, tam preterito, quàm futuro. Istam questionem succinctè tangit do. Iaso. in d. tract. iur. emphy. colum. xlvj. q. xxviij. & col. lxxxj. versicu. primo quæro. allegans Specul. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versicul. xliiij. *a* & Bartol. in l. ius emphyteuticum & in l. iubemus. C. de fund. patri. lib. xj. & in l. competit. C. de præscriptio. xxx. vel xl. annor. vbi determinat, quod sic: quia omnis actio tollitur tanto tempore, per l. sicut. & l. omnes. C. de præscri. xxx. anno. Et dicit d. Ias. in d. quæst. xxviij. quod ista decisio indubitanter procedit quantum ad pensionem præteritam, sed quantum ad futuram videtur hæc decisio dura secũdum eum: & sic relinquit in ambiguo, & non determinat.

a *Adde eundem Spec. in titu. de præsc. col iij. versi. quid si colonus.*

Ean-

Eandem opin.tenuit d.Petrus Philip.Corn.consil.cxlij. videtur prima facie.colum. penult.versic.accedat. iij. volum.concludens, † quod qui tenetur soluere perpetuum 2
censum,præscribit non soluendo per xl.annos.& adducit duo consilia Bald. Sed non puto istam conclusionem ita simpliciter intellectam posse procedere. Vnde pro veritate concludo in præsenti quęstione, quod si emphyteuta habet malam fidem, vt ille cui fuit concessa emphyteusis, vel qui ipsam emphyteusim recognouit, nullo tempore præscribit propter malam fidem: cum teneatur actione personali, cui non præscribitur cum mala fide de iure Canonico aliquo temporis spacio, secundum communem opin.Cano.in c.fi.de sepul. & satis dixi in ij.parte iij. princip.q.xiiij.nec pariter pręscribit heres emphyteutę, cui nocet mala fides defuncti, vt etiam ibi latè dixi. Et hoc apertè senserunt Ioan. And. & But.in c.olim causam. circa fi. commen.de censi.vbi dicunt,quod præscriptio census nō currit cum mala fide. Ex quo infero, quòd Bart.in locis præalleg.malè loquitur, licet Iaso simpliciter referat & sequatur. Nam secutus est Bartol.eius erroneam opin.quā posuit in l.sequitur. §.si viam. ff.de vsucapi. & in l.iij. ff.de seru.vrb. præd. vbi voluit † quod actioni personali præ- 3
scribatur cum mala fide: quæ est communiter reprobata tam per Legist.quàm Cano.vt ad plenum dixi vbi supra.
† Si verò res emphyteutica peruenit ad extraneum, tunc 4
ille præscribet dominium directum saltem in effectu & respectu priuati, spacio decem vel viginti annorum, sicut præscriberetur plenum dominium cum titulo & bona fide: & habita distinctione, an possessor causam habeat ab authore bonæ vel malæ fidei. Sed sine titulo præscribet spacio xxx.annorum cum bona fide, d.l.si quis emptionis. §.j.Cum mala fide verò nullo tempore pręscribit, c.fin.de præscript.& c.possessor de regu.iur.in vj. Et vbi quis allegat se non soluisse pensionem, vel censum per xl. annos continuos ad inducendam præscriptionem, cui incumbat probatio, plenè discutit Ioan. And. in c.sine possessione.de reg.iur.in vj.quem sequitur Aretin.in l.illa col. iiij. in princ.ff.de verbo.obliga.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Emphyteuta, feudatarius, & superficiarius, præscribunt ius emphyteuti cum, singulis ad singula relatis.*

2 *Emphyteuta, vel vsufructuarius, licet naturaliter poßidet fundum, tamen ipsum ius emphyteuticum vel vsumfructum poßident naturaliter & ciuiliter.*

1 NOnò quæro.† An ille qui soluit canonem tanquam emphyteuta per xxx. vel xl. annos, & tanto tempore rem aliquam possedit vti emphyteuticam, præscribat ius emphyteuticum, a vel vtile dominium salua

a *Adde Bald. in l. malè igitur. in fi. commen. C. de præsc. xxx. an.*

nonis præstatione, quamuis iura emphyteutica nunquam fuerint ei concessa. Bar. in d. l. competit, determinat quod sic. & in l. iij. §. ex contrario. co. j. vel ij. versi. secũdo. contra Dyn. & ibi not. omnes Docto. ff. de acqui. posses. vbi dicit Bartol. quod emphyteuta, feudatarius, & superficiarius præscribunt ius emphyteuticum, vel aliud simile, singulis ad singula relatis, per d. l. competit. ex quo possidet naturaliter. & de hoc dicit etiam se dare casum in l. [...] nita. §. si de vectigalib⁹. ff. de dam. infec. Dicit insuper quod est tex. de hoc rectè intelligendo in l. cùm sponsus. §. si de vectigalibus. cum gloss. iuncta l. eum qui. in princ. eo. titu. Quæ iura sic inducuntur. Ista sunt conuertibilia: Competit Publiciana: ergo vsucapio: & econtrà, d. l. eum qui in princip. Sed in d. l. cum sponsus. §. si de vectigalibus. a dicitur, quod emptori fundi vectigalis, siue emphyteutici competit Publiciana: ergo ipsi possunt præscribere tale ius. Et ita inducit Iaso. late firmans conclusionem prædictam in tracta. iur. emphy. colum. lxxxj. Sed hæc inductio non videtur bona per ea, quæ latè dixi in iij. parte princ. circa intel. regulæ d. l. eum qui. in princ. colum. xxxiiij. & xliij. vbi conclusi, quod prædicta regula procedit negatiuè, non af-

a *Et per illum text infertur, quòd si fundus alienus fuerit concessus in emphyteusim, præscribitur longo tempore cum titulo, & bona fide, tanquam emphyteuticus contra tertium.*

2 firmatiuè. Vnde adduco meliorem rationem: † Quia licet emphyteuta, vel vsusfructuarius, solum possideant naturaliter fundum, tamen ipsum ius emphyteuticum, vel vsum-

ſumfructum, poſſident naturaliter & ciuiliter. Ita declarat Bartol. in l. naturaliter. in princ. ff. de acquir. poſſ. & ad hoc allegat gloſſ. not. in l. ſi plures. §. deiectum. ff. de vi & vi arma. & in l. ait Prætor. §. item ei. ff. ex qui. cau. ma. & in l. fin. ff. vti poſſ. Sic etiam declarat Paul. de Caſt. non faciẽs mentionem de Bartol. in l. fin. C. de præſcript. long. temp. Et declarant Imol. Aret. & Alexand. in d. §. ex contrario. & ibi Iaſo. co. iiij. Tangit etiã Iaſo. in d. tractat. iur. emphy. colum. lxxxj. an præſumatur emphyteuta, qui tanto tẽpo reſoluit, de quo plenè dixi in iij. parte princip. colum. xvj. & ſeq. verſic. ſecundo prædicta faciunt ad quæſtionem. & ibi dicta non repeto, quæ bene adaptantur hic, & pro repetitis habeantur.

SVMMARIA.

1 *Rem tanquam emphyteuta recognoſcens, & tanquam à domino, cui longo tempore penſionem ſoluit tanquam domino, cũ nec ipſe eſſet emphyt. nec alter dominus, an talis præſcriptio proſit.*

2 *Præſcriptio decurſa contra vaſallum, vel emphyteutam, non præiudicat domino.*

Decimò quæro iuxta proximam quæſt. † quid ſi iſte tãquam emphyteuta rem ab aliquo recognouit tã quam à domino, & ei longo tempore penſionem ſoluit tanquam domino, cum nec ipſe eſſet emphyteuta, nec ille quem recognoſcebat eſſet dominus, an præſcriptio iſtius poſſidentis proſit illi, cui ſoluit. Iſtam quæſtion. mouet Spec. in titu. de loca. §. nunc reliqua. ver. liij. & ver. lvij. Et videtur concludere, talem præſcriptionẽ prodeſſe illi cui ſoluit, cum in dominum recognoſcendo, ſi poſſederit triginta annis. Et ex hoc infert ad duos effectus, vt ibi latiùs per eum. Et hanc deciſionem Specul. ſimpliciter refert & ſequitur Iaſo. in præalleg. tract. iur. emphyt. colu. lxxxij. verſi. quinto quero. Et vltra eum ſic latè firmat Roma. conſil. cxxvij. poſito quod dominium. adducens plura maximè Ioan. And. in c. qui ad agendum. de regu. iur. in vj. Et not. † quod præſcriptio decurſa contra vaſallum vel emphyteutam non præiudicat domino. Ita 2

Bald.

Bald.in §.quid ergo.in titu.de inuesti.de re aliena.fac. illum text.

SVMMARIA.

1 *Conductor alius recognoscens alterum in dominum, an possit praescribere contra eum.*
2 *Colonus vel conductor praescribere potest contra actionem personalem, quae oritur ex contractu locationis*
3 *Colonus vel conductor praescribere potest praestationem pensionis pro tempore praeterito xxx an. sed non pensionem futuri temporis.*
4 *Emphyteuta nunquam praescribit directum dominium contra dominum directum.*
5 *Successores iuris praesumptione censentur tenuisse, & possedisse eo modo & forma, quibus tenebat defunctus.*
6 *Clausula constituti vel precarij passiuè transit in haeredes constituentis.*
7 *Colonus si domino ignorante vendidit fundum conductum, cuius emptor domino à quo conduxit pensionem soluit xxx. annis: an dominus possit agere contra emptorem rei vendicatione.*

1 VNdecimò quaero.† Vtrum conductor, vel alius recognoscens alterum in dominum, possit praescribere contra eum. a Conclude, quod non, etiam si mille annis possideret, ex quo illum in dominum recognoscit, vt est casus in l. malè agitur. C. de praescri. xxx. ann. vbi gl. & oēs no. Bart. & alij in Auth. perpetua. C. de sacrosan. Eccles. gloss. Bart. & Doct. in l. competit. C. de praescript. xxx. an. Bal. Sal. & Pau. de Cast. in l. neque. C. de vsufruct.
2 per istum tex. vbi assignat rationem huius decisionis.† Et quamuis colonus, vel conductor, non praescribat dominium rei contra dominum, quem recognoscit: praescribit tamen contra actionem personalem, quae oritur ex contra-

a *An & quando currat praescriptio contra locatorem, vide per Pau. de Cast. consil. cclxxxvj. videtur dicendum breuiter. & consil. sequen. videtur dicendum dictum actorem. & consil. ccxci in quaestione quae vertitur in antiq. & vide in prima parte sextae & vltimae partis princ. huius tractatus.*

tractu locationis. Poterit tamen conueniri ad restitutionem rei actione in rem, quæ non est prescripta, secundum glo. & Doct. in d. l. malè agitur. quod declara, vt ibi plenè per Angel. † Præscribit etiam colonus vel conductor pre 3
stationem pensionis pro tempore præterito triginta annis, quia tanto tempore tollitur omnis actio personalis: sed non præscribit pensionem futuri temporis, vt eam soluere non teneatur: nisi interpelletur, vt soluat, & recuset soluere. Vel secundum aliam opinio. nisi actualiter possessionem interuertat, vt latè declarat Angel. in d. l. malè agitur. colu. ij. circa prin. Et hæc vera de iure ciuili, quod admittit præscriptionem longissimi temporis xxx. annorum cum mala fide, l. sicut. cum concor. C. de præscript. xxx. anno. Sed de iure Canonico ipse conductor nullo tempore præscribit propter malam fidem: nec contra actionem realem, nec personalem, c. fin. cum ibi plenè no. de præscri. nec pariter hæres eius, quem mala fides defuncti impedit præscribere, vt cōcludunt communiter Can. in c. si diligenti. de præsc. vbi latè Felin. colum. iiij. & seq. b † Ex prædicta conclusione infertur, quod si fundum me 4

b *Et dixi plenè in tertia parte princ. colum. xliiij. & seq.*

um tenuisses per tempus legitimum non tanquam dominus directus, sed tanq̄ fructuarius, vel tanquā emphyteuta, vel tanq̄ feudatarius, & habuisses titulum à quodā tertio, & ignorasses me esse dominum directū, præscribis ius vsusfructus aliàs vtile dominium contra me, sed directū nunquam, quia non possedisti eo animo, vt illud acquires, arg. l. fi. ff. quemadmo. ser. amit. & l. si ego. §. j. ff. de Publi. & l. fi. circa fi: C. de præscrip. long. temp. & sine titu. præscribens xxx. annis, vt in §. si quis per xxx. in titu. si de feu. fue. controuer. Postquam autem incepisses possidere tanquam dominus directus, quia interuertisti possessionem: ex tunc spolias me ciuili possessione: & incipis præscribere longissimo tempore sicut fur violentus possessor, de iure ciuili, l. j. §. ad hæc. C. de an. except. secùs de iure canonico: cum sit malæ fidei, c. fin. de præscript. Ita declarat Paul. de Cast. in d. l. neque fructuarium. Et in emphyteuta idem firmat Iason. in tract. iur. emphy. colum. lxxxij.

ver.

ver.tertio quæro.vbi concludit,quod emphyteuta nunquam præscribit directum dominium contra dominum directum,etiam si mille annis possideret, prout dicit B. in d.l.neque.nisi emphyteuta interuertisset possessionem quam tamen non potest interuertere sola animi destinatione, sed opus est quod factum interueniat, iuxta l. fundum.&l.colonus.ff.de vi &vi ar.Not.Cyn.in d.l.competit.in iij.quæst.

Addo Aluarot.in §.licet.colum.j. in ij. no. in tit. si feu.fue.contro.vbi not.ex illo text.quod vasallus, qui paratus præstare seruitia, vt præsumitur nisi interpellatus negauerit nunquam præscribit contra dominum suum & videtur dominus esse in quasi continua possessione seruitiorum.arg.l. arboribus.§.idem tractat.ff.de vsufru.

5 † Ampliatur prædicta conclusio , vt procedat nedum in ipso fructuario, Emphyteuta, vel vasallo, sed etiam in eorum successoribus, vt est tex.no.in d.l.neque.in verbo neque successores eius.vbi Paul.de Cast.reputat istud mirabile, quia per mortem fuit finitus vsusfructus: ergo successores non tenuerunt tanquam vsufructuarij, sed tanquam proprietarij: & sic habuerunt animum acquirendi dominium, si non habebant, ergo saltem debuerunt præscribere spacio xxx.annor.per iam dicta.

Sed respondet not.Paul.de Cast.quod successores iuris præsumptione, quantumcunque alium habeant animum censentur & finguntur tenuisse & possedisse eo modo & forma, quibus tenebat defunctus, arg.l. cum hæres.ff.de diuer.& tempo.præscrip.quia hæres reputatur eadem persona cum eo.Cùm igitur ille defunctus teneret tanquam fructuarius, & ipsi hæredes censentur eodem modo tenuisse: licet re vera tenuerunt vt domini, quia non superueniente noua causa sicut defunctus solo animo non poterant sibi mutare causam possessionis, l. nemo. C. de acquiren.possess.ita nec hæredes eius, si domino repostulante non interuertant possessionem.

6 † Subdit Paul. de Cast. ꝙ in d.l.neque.est casus de vno in quo illis diebus consuluit, & de illa l. nō meminit: Quia quidā incepit quædam bona possidere precario siue alieno nomine, putà per clausulam

ſulam precarij vel conſtituti, de qua plenè not. in l. quod meo. in princip. ff. de acquirend. poſſeſſ. poſtea mortuus eſt, & hæredes eius per xxx. annos & vltra ignorantes precarium poſſederunt proprio nomine: quærebatur, an præſcripſerint. Conſtat enim, quod defunctus, ſi centum annis vixiſſet, cum teneret alio nomine, nunquam præſcripſiſſet. Sed dubium erat de hæredibus, qui poſſederunt ſuo nomine. Reſpondit Pau. quod nec illi præſcripſerunt, per rationem de qua ſuprà. Et de hoc dicit eſſe caſum in illa l. neque. ſi bene conſideretur ponderando illud verbum Nulla tempora, licet quædam glo. in vſibus feudorum ſecundum Paul. videlicet in §. præterea. de cap. Cor. licet ipſe non allegat: quod ſub iſta generalitate nō venit præſcriptio longiſſimi temporis ſed longi tantum: ſed illud verum, dicit, niſi ſubiectæ materiæ natura ſuadeat contrarium. Hæc ſunt verba bene notanda Pau. de Caſt. in d. l. neque. C. de vſur. Ex quibus colligo not. concluſionem, quod clauſula conſtituti vel precarij paſſiuè tranſit in hæredes conſtituentis, quia cenſentur & finguntur tenuiſse & poſſediſſe eo modo & forma, quibus defunctus tenuit.

Et hoc maximè procedit, quando eſſet facta mentio de hæredibus, per text. in l. cùm precariò. §. j. ff. de preca. quod bene not. ad materiam d. l. quod meo. in princi. ff. de acquir. poſſeſſ. † Quid autem ſi colonus vel Emphyteuta domino ignorante vendidit, & tradidit fundum cōductum, tamen domino à quo conduxit penſionem ſoluit emptor iſte triginta annis. Nunc ipſe colonus in præſtatione ceſſauit debitæ penſionis. Dominus verò agit rei vendicatione contra emptorem: quæritur an poſſit. Iſtā quæſtionem mouet Specu. in titu. de præſcrip. col. iij. verſic. quid ſi colonus. & determinat, quod ille emptor præſcribit cum titulo & bona fide, ſed dominus reſtituitur ex clauſula generali: ſi fuit in iuſta ignorantia. Et ibi mouet aliam quæſtionem: quid ſi emptor fundi emphyteutici offerat penſionem poſt præſcriptionem completam; an videatur renuntiare præſcriptioni. Et concludit quod ſic, ſi ſcienter obtulit: ſecus ſi ignoranter. 7

S Duodeci-

Duodecimò principaliter q̄ro in hac quarta parte quartæ partis princip. Postquam visum est supra de præscriptione iuris emphyteutici, quanto tẽpore præscribatur feudum seu ius feudale, quod æquiparatur emphyteusi, & vno ad aliud arguitur, vt plenè not. Ias. in tracta. iur. emphy. col. xj. & xij. Et hæc quæstio diuiditur in plures.

SVMMARIA.

1 *Præscribere an poßit quis rem tanquã feudalem, & ius vasalitij siue feudi, qui nunquam de illa re fuit inuestitus. & num.*

3 *Dispositio tex. §. si quis per triginta. an procedat in possess. malæ fidei.*

4 *Feudum quanto tempore contra remp præscribatur.*

5 *Feudum præscriptione quæsitum sortitur ordinariam naturam feudi.*

6 *Præscribi an poßit feudum formatum contra priorem vasallum qui fuit de feudo inuestitus.*

7 *Dominus feudum recuperans non tenetur illud restituere primo vasallo contra quem fuit præscriptum.*

8 *Vtile dominium non præscribitur contra vasallum minori tempore xxx. ann.*

9 *Res feudalis nulliter alienata non potest aliquo tempore præscribi contra dominum.*

10 *Præscribens contra dominum habentem vtrunque dominium non potest acquirere, nisi vtile dominium.*

11 *Præscriptio longi temporis non habet locum in feudo.*

12 *Feudum non posse præscribi nisi xxx. an. quomodo intelligatur.*

13 *Domino an prosit præscriptio vasalli.*

14 *Vasallo ex facti ignorantia præscribente vltra terminos concessionis, an finito feudo id finiatur.*

Perditum non vtendo non recuperatur.

15 *Vasallus an poßit dominium feudi præscribere xxx. ann. nõ seruiendo.*

16 *Desidia non potest imputari domino, si non est vsus opera vasalli qua non indiguit, nec eo casu contra eum currit præscriptio.*

17 *Priuilegium aut aliud ius non amittitur per non vsum, quando non se obtulit facultas vtendi.*

18 *Agnati infra quantum tempus poßint reuocare feudum antiquum*

quum illicitè & absque eorum consensu alienatum.

19 *Silentium annale vim habet refutationis scientia mediante.*

20 *Præscriptio xxx ann. regulariter currens in feudis, an noceat nepotibus & descendentibus siue agnatis, qui tempore alienationis nondum erant nati.*

PRimò igitur quæro.† Vtrum quis præscribere possit aliquam rem tanquam feudalem & ius vasallitij siue feudi, *a* licet nunquam de illa re fuerit inuestitus. I-

a De præscriptione feudi, vide quod not Aluarot. in titu. de feud. non hab. propri. feu. natu colum. ij.

stam quæstionem decidit tex. not. in §. si quis per triginta. in titu. si de feu. fue. controuersia. vbi dicitur, quod si quis per triginta annos rē aliquam tanquā feudum possidit, & pro ea seruitium domino exhibuerit, licet de ea nō fuerit inuestitus, præscriptione triginta annorum se tueri potest: & sic tanto tempore rem in feudum præscribit, & efficitur vasallus illius cui seruitium præstitit.

Quod verum intellige, si possedit vt feudum, vt ibi dicit tex. nō sufficit ergo, quod probetur possessio xxx. an. nisi probet se possedisse vt feudum, & sic quod possessio fuerit formis, id est, habita semper tanquam feudalis. Et ita ibi declarant Bald. Aluarot. & do. Prepo. colum. j.

Vnde plura requiruntur ad talem præscriptionem. Primò, quod rem possederit per xxx. annos continuos absque interruptione. Secundò, quod tanquam feudum, & sic quod ista possessio triginta annorum fuerit formis, id est, habita semper tanquā feudalis. Tertiò, ꝙ præstiterit seruitia domino vel soluerit vti pro feudo. Et hæc tria colliguntur ex illo tex. & ibi not. Bald. & Doct. maximè Aluarot. colligens ista tria requisita. Et declarat gloss. magna, in fi. in §. fi. in titu. de feu. dato in vicem legis commiss. & Alex. consil. clxix. viso themate. j. col. ij. volu. & consil. cxiij. viso & diligenter considerato themate. vlti. colum. iiij volum. & do. Philip. Deci. consil. cxliiij. & mature. colum. iij. versicul. sed his non obstantibus. Et sufficit semel præstitisse seruitium domino vti pro feudo, & quod postea possederit per xxx. ann. quia præsumitur successiuè possedisse vt feudum, per notat. in c. cùm Ecclesia Sutrina.

de causa poss.& propri.& est bonus tex. in simili in c.cum de beneficio. *a* de præben.in vj.Ita declarant And.de Isc.

a *Ad illum tex. vide Alexand consil. lxx. in causa vertente inter dominum Beldesarem iij. volum. Rotam deci.xxxij .in nouis.*

2 Aluar.& do.Præp.in d.§.si quis per xxx.co.j.† Et pro intel le.d.§.si quis per triginta.not.quod prædicta locū habent quando nulla est facta inuestitura,nec aliquid probat va sallus de ipsa inuestitura, quam allegat vasallus;sed eam plenè probare non potest:tunc si mediante ea asserta inue stitura ipse vasallus steterit in possessione ipsius feudi per annum sciente domino & non contradicente,tunc sta tur sacramento vasalli de dicta inuestitura facta,& per sa cramentum probabitur dictum feudum, vt est casus in c. ij.in fi.titu.si de inuest.inter domi.& vasal. lis oria.& in casu sufficeret sola possessio anni, vt ibi.Et hoc modo po test etiam intelligi text.in §.similiter.in titu.de contro. in uest.Et ita declarat Aluarot.in d.§.si quis per triginta.in princ.ij.colum.† Sed dubitatur,nunquid dispositio tex. in

3 d.§.si quis per triginta.procedat in possessore malæ fi. gloss.& communiter Docto.ibi tenent quod sic de iure ciuili:ex quo ille text.dat solum exceptionem , non actio nem:& sic non acquirit possessor,nisi ius excipiendi,vt ibi declarant gl.& Aluarot.Ex quo infertur,quod si cadat de possessione non potest rem ab alio vendicare.Secùs si præ scripsisset cum bona fide, tunc enim acquirit vtile domi nium, & potest rem vendicare,l.si quis emptionis.§.j.C. de præscript. xxx.vel xl.ann.secundum gloss.Aluarot.& alios in d.§.si quis per triginta.Sed de iure Canonico non procederet præscriptio cùm mala fide in casu illius §.al. quo modo,cap.fin.cum ibi plenè no.de præscrip.prout in terminis firmant Bald.& d.Præpo.in d.§.si quis per trigin ta.colum.j.& Panormit.in c.ad audientiam.colu.fi.versic aduertendum tamen.de præscrip.vbi dicit,quod sine bo na fide præscribi non potest : nedum directum domi nium,sed nec solum vtile, quod scilicet res teneatur in feudum præstando seruitium , vt not. Bald. in d. §. si quis per triginta. licet gloss. ibi aliter sentiat, & minus bene secundum Panormita.per d. ca. fin.de præscriptio.

†Li-

†Limita text. in d. §. si quis per triginta. vt procedat in 4
priuatis. Sed quo ad Ecclesiam & rempublicam requiritur tempus quadraginta annorum, per regulam generalem respectu Ecclesiæ, c. de quarta c. illud. & c. ad aures. de præscrip. & Authen. quas actiones. C. de sacrosan. Eccle. & quo ad rempublicam, per text. in l. omnes. & in l. competit. C. de præscrip. xxx. anno. & in l. j. C. ne rei domi. vel templo. Per quæ iura dicit And. de Iser. in d. §. si quis per triginta. quod contra rempublicam non præscribitur feudum nisi spacio quadraginta annorum: & illum text. procedere in priuatis: ergo idem erit in Ecclesia. Ita limitat & declarat domi. Præpo. in d. §. si quis per xxx. colum. ij. versic. sed pulchrum est dubium. Et firmat Bald. in §. fin. in titu. de feu. dato in vicem legis commiss. vbi dicit, quod in Ecclesia Romana requiritur tempus centum annorum, vt est casus in cap. ad audientiam. & ibi not. Cano. de præscrip. vbi contra Romanam Ecclesiam quis non præscribit tanquam vasallus nisi per cētum annos: & plenè not. Alexand. præallega. consil. clxix. viso themate suprascripto. j. colum. ij. volumi. † Et not. quod 5
hoc feudum præscriptione quæsitū sortitur ordinariam naturam feudi, secundum Bald. in l. liberti. C. de ope. liber. & in l. j. quæst. xxxj. ff. de re. diui. Aluarot. & do. Præpo. in d. c. si quis per xxx. colum. ij. vbi d. Præpo. alleg. Angel. consil. cvj. sanctissima. Panormit. consil. clxxxij. conditor omnium. Hinc infertur vltra Præpo. quod in tali feudo præscripto succedunt descendentes masculi tantum secū dum naturam recti feudi. Ita decidit no. Bald. in §. fin. in titu. de feud. dato in vicem legis commiss. per illū tex. & in d. l. liberti. & in alijs locis adductis per Alexand. consi. xv. visis narratis. vlt. colum. v. vol. vbi concludit quod vbi apparet solum de acquisitione feudi ex longissima possessione seu præscriptione, non transibit tale feudum nisi ad illos, ad quos transit feudum vel emphyteusis informiter concessum vel concessa. Eandem conclusionem vltra Alexan. firmat do. Martin. Lauden. in c. j. in titu. qui mo. feud. consti. potest. Refert solennis Docto. d. Iacob. de Sā. Geor. in suo tracta. feud. in verbo ita quod ipsi inuestiti

hab. ăt. circa si.ij.co.ver.an autem filius.nō allegans Alex and. Prædicta procedunt, quando nulla præcessit inuestitura feudi: & sic vbi nunquam fuit formatum feudum per inuestituram, in personam illius qui præscripsit, neque in alio.

6 Secundò quæro.† Quid si alius fuit de illa re dudum inuestitus in feudum, an præscribi possit tale feudum formatum contra priorem vasallum, qui fuit de feudo inuestitus: ita quod iste qui præscripsit subintret in locum illius, & ipse efficiatur vasallus, excluso alio, & quanto tempore.

Istam quæstionem tangunt gloss. Hostiens. & communiter Cano. in cap. ad audientiam. de præscript. & etiam ibi latè examinat Panormita. colum. iij. vel iiij. versicul. ex his infertur. vltra med. & seq. concludens cum gloss. quod quis potest præscribere feudum respectu vtilis dominij quod est penes vasallum, directo remanente penes dominum, data scientia & patientia domini. Nam sicut potest de nouo acquirere per huiusmodi patientiam ius feudale, licet nunquam habuerit inuestituram, vt in §. si quis per triginta. in titul. si de feud. fuer. controuer. fortius patiente domino potest ius feudi iam formatum & constitutum & in alium translatum præscribere si dominus sciuit. Sed vbi ignorauit, & potest prætendere aliquod interesse in mutatione vasalli, posset fortè procedere secundum Panormita. opinio. Hostien. tenentis contrarium: ne contingat dominū habere vasallum quē nollet, vel quem sibi non expedit habere. Sed nihilominus, licet hoc videatur æquum, dicit Panormita. quod putat contrarium esse verius, vt hoc ex casu non possit dominus istum qui præscripsit ad minus spacio triginta annor. molestare. per text. apertū. iuncta gloss. in §. j. de capi. Corra. vbi concludit gloss. quod contra dominum directum, & in sui iuris præiudicium currit præscriptio xxx. anno. Nec distinguitur ibi scientia, vel ignorantia: ex quo non agitur de præscriptione proprietatis, secundum Panormi. licet quo ad hoc non videatur bene dicere, quia ibi agitur de excludendo dominum in totum: vt dicam

infrà

infrà in iiij.q.huius materiæ, & sentit Panormi.in d. c. ad audientiam.colum.pen.vel fin.ver.sed quero.mouetur etiam Panorm.quia contra ignorantem in sui præiudiciū currit præscriptio maximè xxx.anno.vt in l.fin.C.de præscrip.long.temp.quæ non probat : quia loquitur in præscriptione longi temporis cum titulo & bona fide, quæ non censetur odiosa, & in l. fin.C.de præscript.xxx. ann. quæ non facit.Melius facit text.in l.sicut in fin. & ibi not. Bald.C.eod.titul.Postea refert Panorm.Ioan.And. sentire contrarium in additio.ad Spec.in titul.de feudis, super rubrica,cuius motiuis respondet & non recedit ab opin. prædicta subdens hæc verba:Dico tamen, quod tenendo præscriptionem currere,daretur restitutio domino ignoranti,ne cogatur habere vasallum,quem noluit. Opinio tamen distinguens inter scientiam & ignorātiam est multum æqua secundum eum.Et addit ex mente Ioan.And. vbi suprà, † quod dominus feudum recuperans non tene- 7
tur illud restituere primo vasallo,contra quem fuit præscriptum.Et istam conclusionem latè firmat Roma.cōsil. clxv. visa diligenter.vbi voluit indistinctè,quod etiā si dominus ignoret,prescribatur vtile contra vasallum sine dāno domini,per c.j.§.quid ergo.in titul.de inuesti.de re aliena fac.& per tex.cum gloss.in d. c. ad audientiam. in verbo principaliter.damnat opin.Hostien.quia sequeretur ex eadem,quod feudum vel emphyteusis nunquam præscribi posset,contra tex.in d.§.si quis per triginta. & sequitur Felin.in d.c.ad audientiam.colum.vj.declarans verba Panormita.

Tertiò quæro.†Quanto tempore præscribatur contra 8
ipsum vasalliū respectu iuris sui, & sic quo ad vtile dominium.Panormita.format hanc q.in d.c.ad audientiā.col. fin.versicu.sed quæro.& post adducta aliqua motiua cōcludit, quod non præscribitur vtile dominium contra vasallum minori tempore xxx. annorum:licet possessor habeat titulū & bonā fidem:quia est speciale in feudo, vt non præscribatur minori tempore xxx. ann. Et sic ibi non habet locum præscriptio long.temporis, sed longissimi : per text.in §.j. iuncta gloss.in verbo præscriptione.

in titu.d.cap.Corra.Et ibi not.Bald. Aluarot. & do. Præpo.colum.ij.

Eandem conclusionem, quod cõtra feudatarium non prescribatur nisi triginta annis, firmat Bald. consi. cxvij. verba inuestiturae.ij.colum.j.volum.

Et de prescriptione aduersus vtile dominium vide per domi.Signo.consil.x.in quæstione vertente inter Huguetum.colum.ij.in fin.

9 Quartò quæro.† An possit tertius præscribere contra directum dominum feudi, in quem fortè feudum fuit alienatum absque consensu domini, & sic vbi alienatio feudi est nulla a principio. Videtur prima facie dicendũ, quod res feudalis nulliter alienata non possit aliquo tẽpore præscribi contra dominium, per textum in §.præterea.in titulo de cap.Corra.vbi dicitur, quod liceat dominis omnes alienationes feudi factas sine ipsorum consensu nulla obstante præscriptione reuocare. Ad idem est tex.in §.j.versicul.nos autem in titu.de prohi.feu.alie.per Fede.& in c.j.§.qud ergo si pretio.in titu.de inuestitu.de re alie.fac.in glo. Per quæ iura ita tenent quidam antiqui feudistæ. & And. de Iser.in d.§.præterea. Eandem conclusionem firmat Sozi. consil.lxxxvj.in causa cõmunitatis castrimen tis.colum.iij.versicu.tertio & vltimo. quod est repetitum consil. cxlv. circa primum consultationis articulum. Sed gl.in d.§.præterea. in verbo præscriptione.de capit. Corrad.de terminat contrarium: dicens illa iura debere intelligi de præscriptione longi temporis decem vel viginti annorum, in qua requiritur titulus & bona fides: Non autẽ de præscriptione longissima triginta; vel quadraginta annorum inducta in odium negligentium, quæ currit absque titulo: quia illa non censetur exclusa, sed currit contra dominum. Et sic elicitur conclusio ex illa gloss. quod dominium rei feudalis nulliter alienatæ præscribitur contra dominum directum spacio longissimi temporis triginta vel quadraginta annorum, per l.omnes.& l. sicut.C.de præscrip. triginta annorum. Pro qua conclusione est bonus text.in §.porrò.in titu.qualiter olim feu. pote. alie. Cum qua conclusione transeunt Bald. Nico. de

de Neapo. Aluarot. & Præpo. in dicto §. præterea. † Et 10
in dubio est adhærendum gloss. secundum Aluarot. Cum
melior testis haberi non possit, quam sit gloss. ordin. *a*

a *De authoritate gloss. vide plura quæ accumulant Moder. in repe. l. vt vim colum. vlt. ff. de iustit. & iur & do. Corset. in calce sui repertorij super Panormita.*

vt ait Bald. in cap. primo, de natu. success. feu. & in l. ij. C. de senten. quæ sine cer. quanti. & in l. fin. C. de pœna iu. qui malè iu.

Et opinio. gloss. comprobat Præpo. ibi vno medio. Et adde, quod hoc casu per præscriptionem acquiritur nedum vtile, sed etiam directum dominium, secundum Alua. post Nico. de Neapol. in cap. j. colum. ij. de feu. non hab. propri. feu. natu. vbi dicunt, quod communis theorica gloss. & Doct. in l. si quis emptionis. in princ. C. de præscrip. xxx. annor. quæ habet quod per præscriptionem non quæratur, nisi vtile dominium, procederet quando præscriberetur contra dominum habentem vtrunque dominium, quia tunc non præscriberetur nisi vtile: Secùs si præscribatur contra habentem directum tantum, vt in casu nostro: quia tunc per præscriptionem acquiritur directum ad hoc vt præscriptio aliquid operetur. Et ita dicit Aluar. tenere Ray. & sequaces in Authen. nisi tricennale. C. de bon. mater.

Eandem opinio. vltra Præpo. ibi tenuit Panormi. in d. c. ad audientiam. colum. fin. versic. sed quæro de præscrip. 11
† vbi facit conclusionem generalem, quod sit speciale in feudo, vt non præscribatur minori tempore triginta anno. & quod in feudo non habet locum præscriptio longi temporis, sed longissimi sic. Et istam opin. latè firmat do. Franciscus Curtius senior consi. pe. capio primum, in quo quæri videtur. colum. j. vltra med. & in fin. ij. colum. & in princi. vbi firmat conclusionem generalem, quod indistinctè in feudis currit præscriptio triginta annorum. per tex. in d. §. si quis per triginta. in tit. si de feu. fue. contro. Addo, quod hoc fuit de mente gloss. ibi, quæ assignat rationem ad illum text. Quod illud meritò accidit, quia tanto tempore tollitur omnis actio, vt l. omnes. C. de præscrip. xxx.

anno.&c.Et idem sensit gloss.in §. Titius.ad fin.gloss.vni-
12 cæ,eo titul. † Ex prædictis infertur quod sicuti feudum
præscribitur contra dominum respectu vtilis domini,
vbi nulla præcessit inuestitura,d.§.si quis per triginta:Ita
etiam potest præscribi pleno iure tam respectu vtilis
quam directi per tertium possessorem,ad quem peruenit
res feudalis, qui non recognouit directum dominium,
nec possedit rem tanquam feudalem , sed tanquam pro
priam & allodialem præscriptione longissima xxx.anno
rum.Præscriptio vero longi temp.licet cum tit. & bona
fide locum non habet in feudo, secundum gloss. & Doct.
in d.c.j.§.præterea.de capit . Corrad.Est enim speciale in
feudo, quod feudum non præscribatur nisi triginta an-
nis,secundum Panormit.in d. c.ad audientiam. colum
vlti. Et prædictam conclusionem intellige, concurrente
bona fide,per regulam generalem c.fin.de præscri.no.Bal.
& Præpo.in §. si quis per triginta.colum .j . in titu.de feu
fue.contro. Posset tamen competere restitutio domino
vel priori vasallo, aduersus quos est præscriptum, ex capi-
te iustæ ignorantiæ,vt plenè dicetur infra in xxix.quæsti-
one huius partis.

13 Quintò quæro.† Vtrum præscriptio vasalli prosit do-
mino.Istam quæstio . explicat Bald. no. per tres quæstio-
nes in §.rursus.colum.ij.versic.sed iuxta hoc quæro in titu.
de controuer.inuest.vbi Bald.primo format quæst. pone
quod secundus vasallus acquisiuit , non per viam incre-
menti,sed præscribendo , quia tam primus quàm ipse fue-
runt inuestiti de re aliena.Modò quæritur, vtrū mortuo
primo vasallo redeat ad dominum,an resideat penes præ-
scribentem,& eius filios.Respondet Bal.quod præscriptio
est accessoria prioris titul.vt ff.de dona. causa mor. l. si a-
lienam.& l.qui alienam. Et ideò quo redijt terminus re-
dijt & præscriptio,ff.de condict. inde.l . indebiti.§. fin . &
14 quod ibi notatur.† Secundò quærit Bald. in d . § . rursus.
Pone quod vasallus ex facti ignorantia præscribit vltra
terminos concessionis,nunquid id finitur finito feudo.
Et videtur quod non,dicit Bald. quia in eo non habet ius
per titulum authoris,sed per errorem.argu.ff. ad Trebel.l.
debi-

debitor.in fin. Tertiò quærit Bald. Pone quod concessum est quoddam territorium duobus in feudum pro diuiso. Sed vnus per iustum errorem præscripsit fines alterius: vtrum vno mortuo sine hærede, istud præscriptum redeat ad dominum, an ad alium vasallum. Et concludit Bald, quod consolidatur proprietati: ad eum autem qui amisit reuerti non potest, vt ff. quib. mod. vsufruct. amit. l. sicut in annos. Nam quod est non vtendo perditum, postea non recuperatur, argu. l. fina. C. de remis. pigno. secundum Bald. in dicto §. rursus. cuius verba formalia refert, & sequitur in omnibus prædictis Aluarot. ibi, colum. ij. Et ad hanc quæstio. faciunt quæ dixi in noua quæstio. princip. huius partis in emphyteuta, an eius præscriptio, si possedit & præscripsit rem alienam tanquam emphyteuta recognoscendo in dominum eum qui non erat dominus, prosit illi.

Sextò quæro. † Nunquid vasallus possit præscribere libertatem & directum dominium feudi triginta annis non seruiendo & consequenter liberationem. *a* Istam 15

a Qualiter liberatio præscribatur, vide per Butr. in repetit. cap. peruenit. colum fin. de censi.

quæstionem attingit Panor. in dicto cap. ad audientiam. colum. vlti. versicul. sed iuxta prædicta quæro de notabili quæstione. referens, quòd hæc fuit quæstio Vberti de Bobio: recitat Ioan. And. in additio. ad Specu. super rub. de feu. qui dicebat posse distingui, an deberet vasallus certas pensiones domino seruitia determinata, putà tenere vnum equum pro feudo: & tunc sit imputandum domino, quod illa non exegit tanto tempore. Si autem erat feudum honorificum, non est, quod domino possit imputari, cum nihil potuit exigere, & hoc satis placet Ioan. And. Vel aliter distinguebat Vbertus: an infra illud tempus xxx. anno. euenerint negotia, ad quæ vasalli essent vocandi, & verisimile esset quod vasallum hunc vocasset si vasallus fuisset, vt in militia, & in vxore ducenda, & similibus. In talibus enim si alijs euntibus non iuit, interpellasse videtur ius domini, & sic posset libertatem præscribere. Nam & libertas serui si mala fides non obstat

longo

longo tempore præscribitur, l. j. & ij. C. de præscript. long. tempo. quæ pro liber. Et hæc dicta satis placent Panormi. dummodo vasallus sit in bona fide, vt puta quia credebat id non esse feudũ quia alteri successit, l. qui in alterius. ff. de regu. iur. Aut vero casus non euenit, quod dominus eguerit seruitio vasalli, & tunc non currit præscriptio contra dominum, secundum Panorm. & Imo. in d. c. ad audientiam. post Ioan. And. vbi supra. Et elicitur breuis conclusio, quòd si dominus non indiguit seruitio vasalli non consistente in præstatione annua, non currit præscriptio contra eum, quæ liberet vasallum. Secus si eo vsus non est quando indiguit, & vasallus fuit in bona fide. Et hanc cóclusionem firmat Felin. ibi post Panormi. & Imol. colum. vj. versic. & in quantum Abbas. Et addit Bal. in c. ex parte adæ. colu. iij. de testib. vbi dicit quòd vasallus, qui longissimo tempore non seruiuit domino, quia non fuit opus, nullam libertatem præscribit, & dicit esse casum mirabilem in c. sancimus. de feud. sine culpa non amit. circa fin. in versi. nisi necesse fuerit.

16 † Subdit Felin. quòd etiam si occurrit casus in quo dominus poterat vti opera vasalli, tamen non fuit vsus, quia non oportuit, cùm alium aliorum sufficeret, adhuc prædicta locum habent: quia nulla desidia potest imputari domino, si non vocauit illum, quo non indiguit, per id quod not. voluit Bartol. in l. cum scimus. circa med. C. de agric. & censit. vbi dicit quod si terræ recommendatæ tenentur dare ciuitati subsidium in caualcatis, & exercitibus extra ciuitatem euntibus, & per centum annos steterunt, quod non præstiterunt ex eo, quia ciuitas non requisiuit, licet casus euenerit, cùm esset copiosa nimis gentibus suis, non propter hoc dictæ terræ recommendatæ vel subiectæ præscripserunt libertatem dicti seruitij: quia nulla culpa potest ciuitati imputari, ex quo necessitatem dicti subsidij non habuit.

Hæc sunt verba Bart. qui de hoc dicit esse casum notabilem in l. in filijs. C. de decurio. in illis verbis, quæ onera etsi necessitas non exigit, tamen patria non remittit. & ibi not. Bartol. & ponit eandem decisionem, quam latè cóprobat

probat Felin.in c.cum accessissent.colum.ix.& x.de const. & Iaso.in l.fin.colum.xij. & xiij.ff.de constit.princ.firmantes per plura conclusionem,† quod priuilegium aut aliud ius non amittitur per non vsum,quando non affuit occasio vel necessitas vtendi,vel non se obtulit facultas. Vltra quos addo ad propositum pulchram decisionem Baldi in l. arboribus.§. nam & sic.per illum text. ff.de vsufru. vbi dicit,quòd per erectionem furcarum retinetur possessio meri imperij, licet de facto non occurrerit casus per centum annos,quod quis fuerit ibi suspensus: quia secundum eum non requiritur actus, sed aptitudo, & sufficit signum, licet deficiat signatum. Mouetur per tex.in d.l. in filijs.cum ibi not. 17

Addo etiam Alua.in terminis in §.licet.colum. j. in ij. not.in titu.si de feu.fue.contro.vbi no. ex illo text. quod vasallus qui est paratus præstare seruitia, quod præsumitur,nisi interpellatus negauerit,nunquam præscribit contra dominum suum,& videtur dominus esse in quasi continua possessione seruitiorum, d.l. arboribus.§.idem tractat.ff.de vsufruct.

Septimò quæro † pro complemento huius materiæ præscriptionis feudalis; infra quantum tempus agnati possint reuocare feudum antiquum illicitè alienatum, & absque eorum consensu,iuxta ea quæ habentur in c.j.de alie.feu.pater. 18

Dic breuiter, quod huic iuri reuocandi præscribitur anno à die scientiæ:vt est casus in c.ij.in fin.in tit. si de inuesti.inter dominum & vasal.lis oria. & in c.Titius filios. in fi.in titu.si de feud.fuerit contro. † Quoniam annale silentium habet vim refutationis scientia mediante; c. j. §. porrò.& ibi gloss.& Doct. in titu.qualiter olim feu. pote. alie. & ibi Aluarot. allegat multa iura,subijciens istud procedere in lapsu temporis anni.Secùs si esset tempus triginta annorum, quo casu præiudicaretur non solū scientibus,sed etiam ignorantibus, & tolleretur ius in totum negligentibus tanto tempore, cum tale tempus sit inductum merè in odium negligentium,iuxta gloss.in l.fin. in fin.C.de edict.diui Adri.tollen.facit quod no. gloss.in c.j. 19

§.præ-

§. præterea . in titul. de cap. Corrad . Ita formaliter inqu. Aluarot. in d. §. porrò. Et hoc sentit Alexand . consil. xv. quoniam omne datum optimum . colum . penult. in responsione ad vj. argum. j. volum. Et sic latè firmat d. Francis. Curt. senior consil. lxxxij . quod est penult. capio primum. colum. prima, vltra medium. Quę conclusio procedit, quando alienatio feudi facta est in remotiorem agnatum. Secùs si feudum fuerit alienatum in extraneum, tunc enim potest reuocari per agnatos proximiores, qui nō consenserunt alienationi, vsque ad triginta annos, vt concludit gloss. nota. in d. §. Titius . quæ in hoc est communiter approbata, vt attestatur Alexa. consi. xv. super primo quæsito. vltima colum. v. volum.

20 Octauò quæro. † Vtrum præscriptio triginta annorum, quæ, vt suprà conclusi, regulariter currit in feudis, noceat nepotibus, & descendentibus nondum natis tempore alienationis, siue agnatis, qui tempore alienationis nondum erant nati, vel concepti. Andr. de Isern. in §. hoc quoque. in titu. de success. feud. & ibi Aluarot. colum. ... determinant quod non, dicentes, quod contra eos non potest opponi de præscriptione possidentium, per leg. alienationis. ff. de verbo. significat. & per nota. in l. vbi lex. ff. de vsucap. nisi alienatio dicti feudi fuisset facta per personam, quæ non erat prohibita, vt quia erat persona extranea, & cui non erat lex imposita, quia tunc talia bona vendita essent effecta præscriptibilia . argumen . not. per Baldum in l. ij. C. de vsucap. pro empt. cum concor. ibi signatis . Quam conclusionem limitat & declarat domi. Francis. Cur. senior præallega. consi. penult. colum. iij. circa finem, & seq.

SVMMARIA.

1 *Actioni commu. diuidun . & famil. herciscun quanto tempore præscribatur.*

2 *Communione durante an currere possit præscriptio.*

3 *Præscriptio est inducta ad lites tollendas.*

4 *In præscribendis iuribus negatiuis non currit præscriptio, nisi à tempore contradictionis.*

5 Pactum

5 *Pactum de perpetuo stando in communione induci non potest.*

6 *Argumentum de pacto ad legem siue statutum procedit.*

7 *Socijs in communione stantibus non currit præscriptio in iudicio diuisorio.*

DEcimotertiò principaliter quæro. † Postquam supra visum est de præscriptione iurium, & actionum realium, & personalium, quanto tempore præscribatur actioni communi diuidundo, & *a* familiæ hercis- 1

a *Quid in feudis, an præscribatur actioni communi diuidundo, Baldus in c. i. §. item sciendum in fin. commen. in titul. de na. feud. per illum text.*

cundæ, quæ dicuntur mixtæ, §. quædam Instit. de act. & sic iudicio diuisorio. Istam quæst. tangunt Cyn. Bart. & Sali. in l. j. §. ad hoc. vbi text. cum gl. C. de anna. excep. & late examinant Angel. Areti. & Iaso. in d. §. quædam. col. vj. Institu. de actio. referentes varias opin. gl. & Doct. † Et communis est conclusio, quod durante communione non currit præscriptio. Et ideo si fratres, vel socij steterint in cõmunione *a* etiam per triginta annos, & vltra quod nõ petierint 2

a *Adde Curt. consi. lxviij colum. xij.*

diuisionem, nihilominus non præscribitur communioni quo minus possit diuisio peti, & possint iudicia diuisoria intentari, contra opinionem glo. & sequacium. Et pro ista conclusione quàmplures rationes adducunt Cy. & Salic. in iij. q. in d. l. j. §. hæc. & Bald. in l. fin. circa fin. C. commu. diui. inter quas maximè vrgent infrascriptæ.

Primò, quia donec socij stant in communione, & donec possident simul, vnus recognoscit alterum in socium. Ergo impossibile est, quod currat præscriptio, l. cum notissimi. §. sed & si quis. & l. malè agitur. C. de præscrip. xxx. anno. † Secundò, quia præscriptio est inducta ad lites tollendas, & dirimendas, l. fin. ff. pro suo. Sed si per præscriptionem induceretur perpetua communio, ita quod quis non posset petere diuisionem, præscriptio operaretur effectum contrarium, quia non esset lites tollere, sed augere, quas communió solet excitare, l. cum pater. §. difficillimis. ff. de lega. ij. & l. si non sortem. §. si centum. ff. de 3

cond.

4 cond.ind. † Tertiò, quia in præscribendis iuribus negatiuis non currit præscriptio, nisi à tempore contradictionis vt notant gloss. & Doct. in l. qui luminibus. ff. de serui. vrba. prædio. & in l. j. C. de ser. & aqua. Sed sola communio non parit aduersarium: nisi quis faciat se aduersarium, cō
5 tradicendo diuisioni. Ergo, &c. † Quartò pro hac parte adducit Are. aliud fundamentum in d. §. quædam. colum. quia pacto induci non potest, quod perpetuo stetur in cōmunione: Secùs si ad certum tempus limitatum, vt est tex. no. in l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. commu. diuid. Ad quem vide Iaso. in d. l. si non sortem. §. si centum. colum. iij. Felin. in c. si diligenti. colum. vj. de foro comp. Alexand. consil. xviij. visis capitulis. j. colum. ij. volum. vbi determinat, quod pactum de nunquam diuidendo etiam iuratum non valet: quinimò non valet dispositio testatoris, quod eius hæredes stent perpetuò in communione. Sed bene potest disponere seu prohibere, quod non perueniant ad diuisionem ante certum tempus, casus est nota. in l. iiij. in princ. ff. de cond. insti. Et no. Ias. in d. §. si centum. Si ergo non potest induci per pactum vel per vltimam voluntatem, quod nunquam fiat diuisio, ergo nec per præ
6 scriptionē, & sic per legem, † cùm procedat argumentum de pacto ad legem siue statutum, gloss. in rub. C. de decre. decur. lib. x. gloss. & Barto. in l. non impossibile. ff. de pactis. bonus text. in l. fin. ad fi. & ibi Bar. & Bald. C. de fideicom. Sed istud argumentum non valet, quia procedit affirmatiuè, & non negatiuè, secundum Bart. & Doct. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. Et no. Moder in rep. l. vt vim. colu. iij. versi. quod autem. ff. de iust. & iur. Alexand. consil. lix.
7 viso titulo quæstionis. ij. colum. iiij. volum. † Et sic firmatur conclusio, quod donec socij stant in communione nulla currit præscriptio in iudicio diuisorio. Non obstat tex. in d. l. j. §. ad hæc. vbi videtur casus in contrarium: quia ad illum tex. respondet Bald. in l. fin. C. fin. regund. quod ille tex. procedit altero tantum ex consortibus possidente. Tunc enim ille qui possideret, bene præscriberet xxx. annis contra alium non possidentem. Sed vtroque possidente, prout in terminis nostris præsupponitur, nulla

currit

currit præscriptio, vt suprà conclusum est. Et hoc vltimum, quando alter tantum possidet, intellige concurrente bona fide, per generalem regulam cap. fin. cum ibi not. de præscrip.a

a *Adde Salic. in iiij. q. v. ar. qui ponderat cum gloss. ibi, dum dicit quòd non currit præscriptio, vt possidenti dominium præscribatur. Et sic ei non præscribitur, quatenus possidet, vnde medietatem non præscribit, sed medietatem, quam vt suam possidet, præscribit, nedum contra tertium, sed contra eum qui secum communionem prætendit, si ille solus dominus fuisset, secundum Sali. ibi.*

SVMMARIA.

1 *Actioni finium regun. quanto tempore præscribatur.*
2 *Actio finium regundorum nasci dicitur ex quo cœperunt fines turbari.*
3 *Vicinus vendens possess. vicini egrediendo terminos, an emptor præscribere posit, & quanto tempore actio tollatur.*
4 *Iudex non debet præscribenti auferre commodum præscriptionis.*
5 *Actio finium regundorum non potest directè tolli.*
6 *Actio finium regundorum quanto tempore durat, vbi nihil est præscriptum.*

DEcimoquartò quæro. † Quanto tempore præscribatur actioni finium regundorum, quæ est etiam mixta & cognata prædictarum, d. §. quædam. Istam quæstio. decidit text. in l. fin. C. fi. reg. & ibi not. gloss. & Doct. vbi dicitur quod huic actioni præscribitur spacio xxx. annorum; & incipit præscriptio ex die, qua fuit mota actio: & ideo si habemus duos fundos vicinos, & termini steterunt non turbati per xxx. annos, posteà turbantur, ex tunc oritur actio finium regundorum, quæ prius proponi non potuit pro finibus dirigendis, cùm fines stabant vt debebant, & ex eo tempore præscriptio incipit secundum Iacob Butr. referente Bald. in d. l. fin. circa fin. versicu. extra quæritur. † Et quod ista actio nascatur, ex quo cœperunt fines turbari, firmat gloss. & Bald. declarat in ij. q. Ergo antequam sit orta actio nō currit præscriptio, l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot. † Sed contra istam conclusionē & tex.

(marginal numbers: 1 at "Decimoquartò quæro"; 2 at "Et quod ista actio"; 3 at "Sed contra")

in d.l.fi.fortiter obstat tex.in l.ij.§.hæc si fundus.& in l.qui fundum.§.j.ff.pro emp.vbi dicitur, quod si vicinus meus vendidit aliquid de meo egrediendo terminos agrorum, quod emptor præscribit spacio x.anno.& sic tollitur hæc actio spacio longi temporis.Hanc oppo.formant gloss.& Bald.in d.l.fin.C.fin.regun.& respondent, quod ibi præscribitur dominio, non actioni, quia adhuc competit actio finium regundorum vt termini commodiùs distinguantur:
4 Sed sibi remanet it id quod præscripsit.† Hoc est dicere secundum Bal.quod actio finium regundorum durat in se,sed iudex commodum præscriptionis non debet
5 auferre præscribenti.† Vel aliter in l.contraria actio finium regundorum non tollitur directè,sed indirectè: quia cùm præscribitur dominium, indirectè præscribitur contra actionem finium regundorum quotiens præscriptum est, sicut no.in simili in l.ij. C.de serui.& aqua.facit quod no.
6 in simili in l.vsucap.C.de pigno.† Et hanc approbat Iaco. But.vt Bal.refert.Vbi ergo nihil de meo est præscriptum, durat ista actio *xxx*.annis.Sed vbi aliquid est præscriptum, indistinctè tollitur ista actio, secundum istam vltimam solutionem, vel reducitur ad formam præscriptionis secundum primam solutionem, & sic magis modificatur quàm tollitur.Et sic vtraq; solutio vera.Et de præscriptione vtriusq; actionis,communi diuidundo & finium regundorum,tractat do.Per.de Vbal.in suo solenni tractatu de duo.fratri.in *xiij*.parte princip.in ij.q.

SVMMARIA.

1 *Actioni pro socio quanto tempore præscribatur.*
2 *Actio pro socio an posit nasci tempore societatis.*
3 *Societate durante an incipi poßit præscriptio.*
4 *Actio pro socio est personalis.*

1 Decimoquintò quæro.†Quanto tempore præscribatur actioni pro socio, seu iuri petendi redditionem rationis inter socios. Istam quæst.mouet d.Pe.de Vbal.in præalleg.tract.de duo.fratri. in xiij.parte princ. in j.
2 q.& concludit † quod cùm actio pro socio,vt reddatur ratio administrationis, non sit nata durante societate, sed demum

demum ea finita, l. actione. ff. pro socio. & l. tamdiu. & ibi not. Bal. C. eo. & in l. j. C. vt actio ab hære. & contra hæred. † durante ipsa societate non incipit currere præscriptio, 3
sed demum ea finita, nec potest obijci cur non renuntiauit societati ex quo renuntiare potuit, secundum gloss. in d. l. j. in verbo pro socio ibi durante societate. C. de anna. except. idem voluit Bald. in l. in rebus. §. omnis. C. de iure doti. & in l. quoties. C. de preci. imper. offe. hæc sunt verba domini Petri vbi suprà. † Sed cum actio pro socio sit per- 4
sonalis, ego puto quod ipse principalis, vel hæres eius nunquam præscribit propter malam fidem, vt plene notatur in c. fi. de præscrip. & in c. si diligenti. eod. titu. & plene dixi in iij. parte princ. colum. xliij. & seq.

SVMMARIA.

1 *Petitioni hæreditatis quanto tempore præscribatur.*

2 *Petitio hæreditatis regulariter non datur contra titulo possidentem.*

3 *Longi temporis præscriptio non habet locum, nisi titulus præcedat.*

4 *Conueniri non potest petitione hæreditatis habens iustum titulum.*

5 *Petitio hæreditatis non potest longo tempore præscribi sine titulo.*

DEcimosextò principaliter quæro. † Quanto tempo- 1
re præscribatur petitioni hereditatis. a Breuiter dic;

a *Vide Ioan. Fab. Inst. de vsuca. colu. i. & ibi Aret. col. ij. & Angel. consil. lxxx. visis quibusdam actis. & latè per Bal. in rep. l. fin. colum. ix. C. de præscrip. habetur, vbi in specie tangit qualiter præscribatur contra extraneos hæredes.*

quod licet sit realis, l. sed si lege. §. petitio. ff. de peti. hære. & l. sin autem. §. sed is. ff. de rei vend. tamen quantum ad præscriptionem sequitur naturam personalium, quia non præscribitur longo tempore decem vel viginti, sed tantùm xxx. annis; vt est casus in l. hæreditatis. C. de peti. hæred. vbi text. appellat istam actionem mixtam. & ibi gloss. quam sequuntur Bart. & Doct. assignant viuam rationem. † Nam petitio hæreditatis non datur regulariter 2

contra titulo possidentem, l. regulariter. ff. de peti. hæred. & l. hæreditatem. & ibi gloss. C. in quibus. cau. cess. long. temp. præscript. & plenè not. glo. & Docto. in l. fin. in fin.
3 C. de edict. di. Adri. tollen. † Sed præscript. long. temporis non potest habere locum, nisi præcedat titulus, l. nullo. C. de rei vendi. & l. diutina. C. de præscript. long. temp. vnde nimirum si petitio hæreditatis spacio long. temporis tolli non potest. Quia si aliquis habet iustum
4 titulum, † non potest conueniri petitione hereditatis. Er-
5 go tunc non est opus quærere de præscriptione. † Si autem non habet titulum, tunc non potest præscribi petitio hæreditatis longo tempore, cùm in præscriptione longi temporis requiratur titulus, vt modò dixi. Necessariò ergo requiritur præscriptio triginta annorum, quæ currit sine titulo, l. sicut. l. omnes. & l. si quis emptionis. §. j. C. de præscri. xxx. vel xl. an. Et ista ratio satis colligitur ex text. in d. l. hæreditatem. C. in quib. cau. cess. long. temp. præscr. & vide Angel. Areti. in §. quædam col. j. & ibi Ias. colum. vj. & vij. Insti. de actio.

SVMMARIVM.

1 *Vsucapio perfecta per hæredem putatiuum an prosit vero hæredi.*

1 DEcimoseptimò quæro. † An vsucapio perfecta per hæredem putatiuum prosit vero hæredi: & an vsucapio perfecta per hæredem scriptum, qui desinit esse hæres destituto testamento, prosit heredi venienti ab intestato. Glo. no. in l. & non tantum. §. j. in verbo ab hærede. & ibi in specie not. Ang. in fin. comme. ff. de peti. hære. determinat quod not.

SVMMARIA.

1 *Spurius, qui titulo lucratiuo nihil potest à patre capere, an sibi relicta à patre donata præscribere possit.*
2 *Spurius an aliquo spacio temporis præscribat hæreditatē patris.*
3 *Longa possessio non plus operatur, quàm verus titulus cum voluntate domini tradentis.*
4 *Error iustus an operatur, quod vsucapio seu præscriptio procedat vbi non cadit titulus verus.*

5 *Præ-*

5 *Præscriptio longi temporis quoad spurios est prohibita.*
6 *Spurius non potest præscribere longo tempore relictum sibi factum.*
7 *Error iuris causat bonam fidem, & prodest ad præscriptionem longißimi temporis.*

Decimooctauò quæro. † An spurius, qui nihil à patre capere potest titulo lucratiuo, Authen. ex complexu. C. de incest. nup. & l. j. C. de natu. lib. no. plenè Bart. in l. fi. ff. de his qui. vt indi. possit præscribere sibi relicta vel donata à patre. 1

Bart. consil. cxix. dominus Dominicus magistri Theobaldi. colum. j. circa med. versic. nec obstat. decidit, quod si spurius sciebat se non posse capere, tunc tanquam malæ fidei possessor non præscribit vllo tempore, c. possess. de re. iur. in vj.

Aut credebat se posse capere, & apud eum iustè esse possessionem: & tunc errauit in iure, qui error iuris nunquam in vsucapione prodest, l. nunquam in princip. ff. de vsucap. & quantum ad præscriptionem habetur error iuris pro mala fide, vt not. per Dyn. in d. c. possessor. Hæc sunt verba Bartol. in præalleg. consil. de quo meminit Alexand. in apost. ad Bartol. in d. l. fin. colum. iij. in apost. posita super verbo propter voluntatem. referens Barto. ibi determinare, † quod spurius nullo temporis spacio præscribit hæreditatem patris: sed Bartol. formaliter loquitur vt suprà. 2

Et vltra Barto. propositam quæstionem decidit text. cum glo. not. in l. nemo. ff. pro lega. j. vbi habetur, quod spurius vel aliàs incapax non possunt præscribere tali prescriptione, in qua requiritur titulus, prout in vsucapione præscript. long. tempo. si voluerint præscribere tanquam sibi relictum ab eo à quo capere non potuerunt. Et ita tenet Bald. in l. id quod pauperibus. colum. fin. C. de Epi. & Cle. & in l. nullo. ver. secundo quero. C. de rei vend. vbi intelligit hoc esse verum, etiam si putasset se legitimum: † quia non plus operatur longa possessio quàm verus titulus cum voluntate domini tradentis. allegat gloss. secundum eum singularem in d. l. nemo. Eandem cõclusionem 3

firmat Salic.in d.l. nullo. dicens istud procedere etiam si iusto errore putasset se esse legitimum, & ita intellig. glo.præallegatam. & idem Salic.in l.ij.C. pro hære. Et consulendo sequitur Alexa. consi. lxxiiij. circa primum dubium.ad fin.iij.vol.vbi conclusionem prędictam compbat duobus medijs.† Primò, quia vbi non cadit titulus verus, ibi nec iustus error operatur quod vsucapio seu præscriptio procedat, l.j.ff.pro hære. Secundò, quia ex quo prohibet omnem alienationem saltem quæ fieret titu. gratuito in istos spurios seu natos ex eis, l. j. cum ibi not. per Bartol.C.de natu.libe.& per Bart.& alios in l.si sic. ex bonis.ff.de vulga.& pupil.sequitur,† quòd etiam dicta præscriptio longi temporis inter eos videtur prohibita, alienationis verbo.ff.de verbo signifi. Et ista pars videtur verior secundum Alex.licet Angel.in dicta l.nemo.ff.de legat.tenuerit contrarium, quando errore facti iusto putassent se legitimos.per not.per gloss.in l.j.ff.pro dote. cuius opinio. reprehendit Rapha.Cuma. in dicta l.nemo quia secundum eum in casu notato per gloss.in d. l.j.non censetur ibi propriè incapax.† Et sic concludit Alex. spurium nō posse præscribere longo tempore relictum sibi factum, nec per consequens hæreditatem patris titulo pro hærede, licet crediderit se legitimum, putà quia legitimatio erat inualida. Contrariam partem, quod spurius, qui verisimiliter credere habuit se legitimatum iusto errore, præscribere possit longo tempore, firmat Paul.de Cast. consil. ccxxvij. aliàs ccxxv. super primo dubio.colum.iiij.versicul vlterius.in antiq. Et videtur sequi Sozi.consil.cclj.quoniam in præsenti.colum.pen.versicul.succedit nunc sexta difficultas. Sed non puto recedendum ab opin.Bald.& Salic.quam Alexand. attestatur veriorem. Limita prædictam conclusionem procedere quo ad præscriptionem longi temporis, & ita loquuntur Pal. Salic.& Alexand. Sed si spurius possedisset spacio triginta annorum, dicit Bald.in d.l.nullo.se credere, quod præscripsisset ius excipiendi, l.si quis emptionis.§.j. C. de præscri. xxx.anno.

Ego verò teneo, quod tunc data bona fide quia verisimiliter

militer habuit credere se legitimum, præscribat vtile dominium, cùm in hac longissima præscriptione non requiratur titulus, sed sufficiat possessio cum bona fide ad præscriptionem vtilis dominij, d.l.si quis emptionis §.j. & ibi not.gloss. & Docto. Et puto hoc casu, † quod error iuris causet bonam fidem, & prosit ad præscriptionem longissimi temporis, licet non prosit ad præscriptionem longi temporis, vt firmat Paul. de Cast. in leg. Celsus. colum.j.ff.de vsucapio. vbi plenè dicam: licet Bartol. in hoc videatur voluisse contrarium in consil. præallega. in princip. quæstio. 7

SVMMARIA.

1 *Iuri adeundi vel immiscendi quanto tempore præscribatur.*

2 *Adire est ius.*

3 *Præscriptione sublatum dici non potest, quod non fuit in actu & potentia causatum.*

4 *Iuri immiscendi præscribitur triginta annis.*

5 *Filius potest venire ad successionem patris ex triplici capite.*

6 *Filia instituta in testamento matris, si per xxx. annos steterit, quod non adiuerit ex testamento, an infra alios xxx poterit adire ab intestato.*

7 *Regula illa, quod ius adeundi durat xxx. an qualiter procedat.*

DEcimononò principaliter quæro. † Quanto tempore præscribatur iuri adeundi vel immiscendi. Et circa ius adeundi communis est conclusio, quod huic iuri præscribatur spacio triginta annorum. *a* Tex. est 1

a *Sed an præscriptio causet ius accrescendi, vide per Bald. in l.i.col. iij. in i.q. C. quando non pet. par. Et ibi col. iiij. ver. vnde etiam dicit, quod præscriptio non facit hæredem eum qui non est.*

iuncta gloss. quam communiter approbant Doct. in l. licet. C. de iure delib. vbi Bald. istam quæstio. latè disputat in iij.q. & plura subtilia argumenta adducit: & tandē concludit cum gloss. ver. in contrarium, & cæt. dicens: Et ita communiter tenemus, quod post triginta annos hæreditas delata non possit adiri. Et istam conclusionem probat pluribus medijs.

Et hanc esse communem opi. attestatur Alex. in d. l. licet. in princ. commen. & Ias. colu. ij. quamuis Sali. ibi per

plura media tenuerit contrariam opin. quibus latè respondet d. Petrus Philipp. Corn. tenens communem consi. cccv. circa primum. col. iij. in princ. iij. vol. Eandem conclusionem firmat ipse Cor. dicens eam esse communem consil. xvij. circa præsentem consultationem. vij. col. & consi. lxx. duo veniunt. col. ij. vers. his tamen non obstantibus iij. vol. & Paul. de Cast. cons. cccxcij. super primo quæsito in ij. dub. & consi. seq. visis dubijs propositis. Et latè Imo post glo. in l. iij. ff. de acquir. hær. Roma. consi. lxxj. visis dubijs. col. ij. cui consil. se subscripsit Paul. de Cast. & est ad literam inter consilia Paul. consi. ccclxxix. visa inquisitio

2 ne. in anti. vbi assignat rationem: † Quia adire est ius: quo. probat per text. in l. iij. ibi, ius adeundi. C. de instit. & substit. sub cond. fac. ergo præscribitur triginta annis, l. sicut

3 in verbo ius. C. de præsc. xxx. an. aliàs † non posset dici præscriptione sublatum, quod non fuit in actu & potentia causatum, vt ibi per Roma. Refert Felin. qui etiam attestatur quod hæc est communis opin. in c. de quarta. col. vj. vers. & scias. de præscript. Et pro ista ratione addo pulchrè Bal in repe. l. fi. colu. viij. C. de præscript. long. temp. vbi stantè probat, quod id demum præscribitur, quod est ius: summum illud ius, quod est in rerum natura productum & formatum: licet ibi teneat contra communem, quòd non præscribatur iuri adeundi, quasi sit mera facultas, & non ius: contra id quod ipse tenuit in d. leg. licet. vbi sequitur communem. Et quòd adire sit ius, & præscribatur tali iuri contra Bald. in loco præallegato, firmat Bart. in l. is potest. circa fin. iij. col. versi. contra hoc videtur. ff. de acqui. hær. & in l. j. col. iij. ver. iuxta prædicta quæro. ff. de cond. ex lege. Et istam conclusionem esse cõmunem contra Sal. attestatur etiam Sozi. consi. lxiij. in causa q̃ vertitur inter dominam Catherinam. col. ij. & iij. & consi. lxxxj. in præ-

4 senti consultatione. co. j. in fi. † Et pariter iuri immiscendi a præscribitur xxx. annis, secundum gl. & cõmuniter Doct.

a *Adde, vtrum ius immiscendi præscribatur,* Bald. *consi. xij. coul. ij. in iij. volum. vbi dicit, quòd iste passus est dubius: & tandem concludit cum opinione gloss. in l. licet. C. de iure delib. quòd tollatur per præscriptionem longißimi temporis: & ibi etiam concludit* in d.

quòd licet non præscriberetur ius adeundi, vel immiscendi, possunt tamen bona præscribi à legitimo possessore.

in d.l.licet.quamuis Iaſ.ibi col.ij.teneat oppoſitum in pũcto iuris per vnum motiuum,quod fuit Angel. & Alexã. in l.j.C.quando non pet.par.vbi videtur glo.contraria, & ibi latè diſputat Alex.col.iij.tangens an præſcribatur exiſtentię ſuitatis,ex qua prouenit ius immiſcendi,poſt Bal. ibi.Et iſtam eſſe communem op.atteſtatur Raph. Cuma. conſil.xxix.quidam Gonterius.Currit autem dictum tẽpus xxx.annorum à die,quo creatum eſt ius,& orta adeũdi vel immiſcendi facultas,anteà non.Ideo hæredi ſub cõditione inſtituto non currit,niſi cõditione impleta. Ang. in l.ſi ſeruus.ff.de bon.au.iudi.poſ.Niſi eſſet conditio poteſtatiua,ſecundum Bal.in l.eum qui.ff.ſi quis omiſ. cauſa teſta.Refert Felin.in d.c.de quarta.col.vj.† Et not.quod licet iuri adeundi,vel immiſcendi, præſcribatur triginta 5
annis ſecundum communem opin.gloſſ.& Doct.in d.l.licet.tamen filius poteſt venire ad ſucceſſionẽ patris ex triplici capite,videlicet per caput vnde liberi,vnde legitimi, & vnde cognati.Et ſi eſt excluſus tempore à primo capite,poteſt venire per ſecundum.Et ſi eſt excluſus à ſecundo,poteſt venire per tertium.Caſus eſt in l.j.§.ſed videndum.ff.de ſuc.edict.

Et ſi filius veniat de iure prætorio,ex quocunque capite veniat,ſemper habet annũ,vt dicit tex.in l. pen.§.filius. ff quis or.in bon.poſ.ſer.notant glo.& Doct. in l.j. in gl.fi. C.qui admit.vbi latè Iaſ.col. viij.Si autem venit de iure ciuili,habebit triginta annos:quia ſicut ſe habet ann⁹ de iure prætorio, ita ſe habent triginta anni de iure ciuili,ſecũdum Bald.Angel.& Pau. de Caſt.in d. l.licet.vbi referunt per hoc conſuluiſſe Bar.de facto,† quod ſi filia inſtituta
in teſtamento matris ſteterit per triginta annos quod nõ 6
adiuerit ex teſtamento, poterit infra alios triginta annos adire ab inteſtato.Plus refert Bald.in d.l. licet. in iij.q. conſuluiſſe Bartol.quod etiam ſi ab inteſtato ſteterit per triginta annos quod non adiuerit,& ſi ſit excluſa à primo capite liberorum,poterit adhuc ex alio generali capite legitimorum infra alios triginta annos adire.Et ſic hoc caſu iuri

su iuri adeũdi vel immiscendi non erit in effectu præscri-
tum, nisi vsque ad sexaginta annos. Et ita limitatur com-
munis conclusio gl. & Doct. suprà relata. Hanc decisio-
[n]e sequuntur omnes in d. l. licet. excepto Salice. Pau. de Ca-
& Raph. in l. quamdiu. la. j. ff. de acqui. hære. vbi Paul. de
Cast. reputat istam decisionem mirabilem, referens se ha-
buisse de facto, & consuluisse: cuius consilia refert d. Ia.
in d. l. licet circa fi. Et vltra eum istam decisionem firmat
Alex. consi. lxxxix. viso puncto. col. ij. vbi attestatur, quod
ista opi. est verior, & concor. & respondetur motiuo Sal.
dicentis se dubitare de hac decisione in d. l. licet. & consi.
seq. in causa & lite vertente. j. col. ij. vol. Et per hoc singula-
riter decidit Bald. in d. l. licet. in iiij. q. C. de iure deli. & ...
Doct. communiter sequuntur maximè Alexand. cum
med. commen. & Iaso. circa fi. quod si filius staret per xx.
annos, quod non adiret hæreditatem patris de iure ciu.
censetur solum exclusus à primo capite, & potest venire
ad successionem ex secundo capite infra alios xxx. annos.
Et si fuit exclusus à secũdo lapsu aliorũ xxx. annorum, po-
test adhuc venire infra alios triginta annos ex tertio capi-
7 te, & sic admittitur vsq; ad nonaginta annos. † Prędictam
communem conclusionem, quæ habet quod ius adeundi
durat triginta annis, limita & declara procedere, quo ad
bona hæreditaria non præscripta. Nam si possessor bo-
næ fidei præscripsisset rem hæreditariam longo tempo-
re cum titulo, videlicet decem annis inter præsentes,
& viginti inter absentes, puto quod posset se tueri præ-
scriptione, & etiam ante lapsum triginta an. aduersus fili-
um: quia licet non esset filius exclusus à iure adeundi seu
veniendi ad hæreditatem: esset tamen præscriptum do-
minio & actioni, & per consequens tolleretur per indire-
ctum illud ius adeundi, quo ad bona prescripta, vt in simi-
libus terminis concludit Bald. post gloss. in l. fin. C. fin.
regun.

Et idem putarem, si quis præscripsisset aliqua bona hæ-
reditaria longissimo tempore triginta annorum cum bo-
na fide absque titulo, & sic acquisiuisset vtile dominium
iuxta l. si quis emptionis. §. j. C. de præscrip. xxx. anno. Et
hoc

hoc apertè sentit Alexand. præalleg. consil. lxxxix. colum. iij. circa princip. versic. aut volumus dicere. ij. volum. vbi præsupponit, quòd licet filius non sit exclusus à iure veniendi ad successionem, excludatur tamen præscriptione à iure agendi petitione hæreditatis ad rem possessam per tertium spacio triginta annorum, iuxta l. hæreditatis. cum ibi not. C. de petitio. hæred. & in l. hæreditatem. C. in quibus cau. cess. long. temp. prescriptio. vel à iure agendi rei vendicatione vel Publiciana: quia possessores rei quæ petitur, illam possederunt spacio triginta annorum, & sic acquisiuerunt dominium saltem vtile, nisi mala fides vel quid aliud obstat præscriptioni, & salua restitutione in integrum ex capite ignorantiæ vbi competit, vt ibi latiùs per Alexan.

SVMMARIA.

1 *Ius agnoscendi bonorum possessionem de iure prætorio quanto tempore præscribatur.*
2 *Differentia est inter ius adeundi & bonorum possessionem.*
3 *Tempus petendi bonorum possessionem nunquã currit ignorãti.*
4 *Successio prætoria quo casu vtilior sit quàm ciuilis.*
5 *Ius deliberandi competens hæredi non suo est annale quo ad transmissionem.*

Vigesimò quæro. † Quanto tẽpore præscribatur ius 1
agnoscendi bonorum possessionem de iure prætorio. Dic quod præscribitur anno quo ad liberos & descendentes: quo verò ad agnatos & cognatos spacio centum dierũ vtilium, l. j. §. largius. ff. de suc. edic. & §. fi. Insti. de bono pos. Et istud tempus petendi bonorum possessionẽ est vtile, non solum in principio, sed in medio & fine: & incipit currere à tempore scientiæ mortis defuncti, l. ij. in princ. ff. quis or. in bono. pos. ser. & l. ij. C. qui admit. & ibi plenè not. Doct. Et in hoc est differentia inter bonorum possessionẽ & ius adeundi: † quia tẽpus xxx. annorũ, 2
quod habet hæres ad adeundum de iure ciuili, est continuum, & currit ignoranti, d. l. licet. vbi text. expressus in verbo ignorantes. iuncta gloss. quam communiter approbant Docto. † Sed tempus petendi bonorum posses- 3
sio-

sionem nunquam currit ignoranti, etiam si staret per centum annos. Ita declarat Bald. in d. l. licet. & in rubri. C. admit. in vj. Et sequuntur Alexand. & Iaso. in l. ij. eo. ti. & do. Petrus Philip. Corn. consi. cccxxj. de pluribus. iiij.
4 lum. iij. volum. † Et isto respectu est magis vtilis succes. prætoria, quàm ciuilis, data ignorantia. Sed data scien.
5 magis vtilis est ciuilis per prædicta. † Ius autem deliberandi competens heredi non suo est annale quo ad transmissionem, ita quod si intra annum hæres decedat sciens hæreditatem sibi delatam, transmittit facultatem adeundi ad hæredes ipsius hæredis, l. cum antiquioribus. C. de iur. delib. Et dic vt ibi plenè per gl. & omnes Doct. & plenè per Bar. in l. qui duos. ff. de re. du. vbi ponit, quæ requirãtur fiat transmissio ex beneficio illius l. & format plures quæstiones circa eius materiam.

SVMMARIVM.

1 *Ius dicendi nullum quanto tempore præscribatur.*

1 Vigesimoprimò quæro. † Quanto tempore præscribatur *a* ius dicendi nullum. Bart. in l. filio præter.

a *Adde Bald. in consil. cccxv. punctus quæritur. in iij. volum.*

to. col. antepen. seu pen. versi. sed quando se immiscuit. ff. de iniur. rup. determinat, quòd tollitur spacio xxx. annorum, sicut ius adeundi vel immiscendi. Mouetur per rationes, de quibus ibi per eũ, & sequitur ibi Paul. de Cast. & Alexand. in l. j. C. quando non pet. par. in ij. colum.

SVMMARIVM.

1 *Querela in officiosi quanto tempore tollatur.*

1 Vigesimosecundò quæro. † Quanto tempore tollatur querela in officiosi. Text. est clarus, quod præscribitur quinquennio, in l. si quis filium. in fi. C. de inoffi. test.

SVMMARIA.

1 *Ius agendi ad supplementum legitimæ tollitur quinquennio.*

2 *Iuri agendi ad supplementum legitimæ quanto tempore præscribatur.*

3 *Statutum quòd non petens debitum infra xx. annos vlterius non audiatur, an extendatur ad supplementum legitimæ vel ad legitimam pro qua datur petitio hæreditatis.*

4 *Statutum generaliter loquens an intelligatur loqui de legitima.*

VIgesimotertiò quæro.† Quarto tempore præscribatur iuri agendi ad supplementum legitimæ, de quo in l. omnimodò. C. de inoffic. test. Ista quæstio est quotidiana, & eè mouet Bart. in l. si quis filiũ. in fin. & decidit, quod tale ius tollitur quinquennio, sicut querela inofficiosi. Mouetur Bart. quia ius agendi ad supplementum succedit loco querelæ, d. l. omnimodò. & consequenter debet sortiri eius naturam. in l. j. hæc acti. ff. si quis test. lib. esse iuss. fue. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Sed opin. Bart. reprobant ibi communiter Doct. videlicet Bal. Sal. & Pau. de Cast. qui optimè respondent ad motiuũ Bar. & firmant conclusionem † quod iuri agendi supplementum legitimæ non præscribitur minori spacio xxx. anno. vt in cæteris actionibus personalibus. 1 2

Et eandem conclusionem contra Bar. tenuit Ang. in l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffi. testa. & Bald. consil. xx. si pecunia. in fin. ij. volu. Et hanc esse communem attestatur Pau. de Cast. consil. cxxij. aliàs cxxiij. dubia de quibus queritur. in antiq. cõsilijs, & eam confirmat per plures rationes. Et latè consuluit Alexand. pro ista conclusione, affirmans etiam eam esse communem, consil. cxxviij. consideratis verbis instrumenti. col. iij. & iiij. versic. præterea posito quod lapsum esset quinquennium. j. vol. & cõsi. viij. visis subtilissimis dubitationibus. vlt. col. iij. vol. Eãdem opin. sequitur Ang. Aret. & dicit communem, Insti. de inoffi. test. in prin. co. ij. & latè do. Pet. Phil. Corn. consi. cclxiiij. in hac consultatione. pe. & vl. col. j. vol. respondendo motiuis Bar. & Bene. de Peru. consil. xl. circa quæ. Fulg. consi. lxxxiiij. bona cursus. col. ij. Primò ampliatur ista conclusio, vt procedat nedum in supplemento legitimæ, sed etiam in ipsa legitima iure naturæ debita filio, & pro qua competit petitio hæreditatis, non enim præscribitur petitioni legitimæ nisi xxx. annis, secundum Bald. Sali. & Paul.

Paul.de Cast.in d.l.si quis filium.& Angel.in d.l.Papinianus.§.si conditioni.quos sequitur Alexan.præallegato consil.viij.vlt.colum.iij.volu.
3 † Secundò ampliatur prædicta conclusio, vt procedat etiam si extaret statutum, quod qui non petierit debitum infra viginti annos vlterius non audiatur. Nam tale statutum non extenditur ad supplementum legitimæ vel ad legitimam, pro qua datur petitio hereditatis. Ita concludit do.Pet.Phil.Corn.consil.cclxxi. in hac consultatione.j.& ij.colum.j.volu.
4 † Confirmatur ista conclusio: quia statutum generaliter loquens non intelligitur loqui de legitima, nisi de ipsa faciat specialem mentionem.argu.tex.in l si quando.§.& generaliter.C.de in offic.testa.vbi plura cumulat Ias. De validitate autem prædicti statuti latè dixi in xj.quæst.secundæ partis tertij princ.

SVMMARIA.

1 *Remedium canonis Reintegranda.iij.q.i.competit perpetuo.*
2 *Lex canonica in quo differat à ciuili.*
3 *Remedium canonis Reintegranda non admittit probationes concernentes ipsum dominium.*
4 *Exceptio dominij non potest opponi in remedio can. Reintegrandæ.*
5 *Præscriptio excludere dicitur omnem exceptionem.*
6 *Differentia inter ius canonicum & ciuile non datur in præscriptione remedij Reintegranda.*
7 *Condictio ex canone Reintegranda. quibus casibus sit perpetua.*

1 Vigesimoquartò principaliter quæro, † quanto tempore præscribatur vtilissimo, & quotidiano remedio c.Reintegranda.iij.quæst j.de quo latè scribunt Panor.& Cano.in c.sæpè.de restitu.spoliato. Alexan.& alij in l.rem quæ nobis.ff.de acqui.pos.& plene Alexan.in consiliis infra allegatis. Et aliquid dicam in repe.l.Celsus.ff.de vsucapio. Gloss.in c.sollicitè.de restitu.spoliato.dicit quod remedium canonis Reintegranda. competit perpetuò. Vnde dicunt ibi Goffre.& Ioan.And.in fin.commen. quod licet interdictum vnde vi tanquam prætorium sit temporale, l.j. §. annus. ff. de vi & vi arma. tamen condi-

ctio

ctio ex illo canone Reintegranda.est perpetua: quod intelligit Imol.ibi:scilicet quod non præscribitur etiam triginta annis.† Et in hoc secundum cum differt lex cano- 2
nica à ciuili,quia actio spacio xxx. annorum tolleretur, l.sicut.C.de præscri.xxx. anno.cū simi.& refert ita tenere do.Anto.de But.& malè;quia d. Anto. declarando dicta Goffre.dicit,quia ex quo competit condictio ex canone & non actio prætoria,quod sit perpetua,id est,duret xxx. annis,Instit.de perpe. & tempo. ac. in princip. & sic vult quod condictio ex illo canone præscribatur spacio xxx. an.Et ita firmat Panormita.in d.c. sollicitè.colum.vj.ver. gloss.vltim.quærit.Et istam opinio.sequitur,& dicit esse veram Sozi.in repeti.d.l.rem quæ nobis.colum.xj. in viij. q.princ.& confirmat ratione:quia si præscribitur dominium tanto tēpore, quod est magis præiudiciale; à possessore bonæ fidei,vt per Bart.in l.rem alienam.ff. de pigno. actio.& per Cano. in c.fi.de præscrip.Item si præscribitur actionibus personalibus,quæ competunt ad dandum propter bonam fidem debitoris,vt not.in dict.cap. fin & per Doct.in l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucapio. igitur fortius debet posse præscribi condictioni ex illo canone à possessore bonæ fidei spacio xxx.annorum:ex quo hoc est minus præiudiciale. Eandem opinio.videtur tenuisse Aret. in §.quadrupli.colum.x.& xj.versicu.septimo principaliter.& versi.ex quibus.Instit.de actio. Addo vltra Sozin.licet ita simpliciter transeat,quod contrariam partem videtur tenere Alexand.consil.ij.viso & discusso.penulti. col. ij.dub.ij.volum.vbi concludit; quia contra agentem remedio dicti canonis non obstat exceptio dominij,& ideo † quod in tali remedio non debent admitti probationes 3
concernentes dominium. Et expressiùs idem Alexand. consi.vj.circa processum causæ vertentis.colum.iiij.vel v. versicul. non obstat etiam si dicatur quod Guido Paulus.vsque ad versicul.item quia posito quod reus.iij.volum.vbi videtur sibi contrariari.Dicit enim primo, quia remedium dicti canonis est perpetuum: id est quod non excluditur minori spacio xxx.ann.† Postea subdit,quia in 4
illo non potest opponi exceptio dominij. Frustra ergo cur-

curreret præscriptio,si non posset opponi.idem sensit ip. Alexand.in l.iij.§.genera.circa fin.commen. ff. de acqu ren.possess.& consil.cxviij.viso themate.&consi.seq.ij.v lum.& consil.xc.viso processu.cum duobus seq.v.volum In quibus locis concludit,quod in remedio dicti canon debet prius restitui possessio antiquo possessori, antequ audiatur possidens in aliqua exceptione;& in dictis con lijs latè tractat de natura & priuilegijs remedij illius can nis Reintegranda.Sed his non obstantibus non recedo a opin.But.& Panor.quà approbat Sozin. pro vera.Non o stat, quod non possit opponi exceptio dominij:quia cùm cō dictio ex illo canone perpetua,id est duret xxx. annis, tanto tempore præscribatur, vt communiter concludun glo.& Cano.in d.c.sollicite.frustra vt dixi præscriberetur si non posset opponi præscriptio.Et contrarium debet in telligi de dominio aliter causato,quàm ex præscriptione nam vbi est decursa præscriptio,tale remedium non com
5 petit,cùm sit extinctum.† Præscriptio enim omnē pro sus actionem excludit,vt dicit tex.in c. ad aures.& ibi no Panor.& Felin. de præscript. Et exceptio præscriptionis est litis finitæ,& impedit litis ingressum , l. fin. & ibi no. Bart.ff.pro suo.& not.Bart.& Doct.in l.fratris. C.de transact.Bal.& Ang.in l.sicut.& in l.omnes.C.de præscrip.xxx. anno.per illos tex.qui prohibent litem moueri tuto præscriptione.& Felin.in rub.de præscri.colu. iiij. circa med. ver.& illis casibus.Et præscriptio tollit actionem saltem ope.exceptionis.gloss.in d.l.sicut.in princ.& ibi not. Bal. & latè Sali.& plenè dixi in prima parte,q.ix. Concludo igitur,quod remedio dicti canonis Reintegranda. præscribitur xxx.an.concurrente tamen bona fide : etiam si res esset affecta vitio reali:quia tanto tempore purgatur omne vitium,l.j.§.ad hæc.C.de ann.excep.gloss.in §. furtiuæ. Instit.de vsucap.Et dixi in iij.parte princi. Et hæc conclusio vera in priuatis.Sed quo ad Ecclesiam requiritur spacium xl.annorum, Authent.quas actiones.C.de sacrosan. Eccle.& cap. de quarta.de præscrip.cum simili. Quinimò videtur de iure concludēdum,quod tali remedio præscribatur spacio decem annorum inter præsentes & viginti

inter

inter abſentes quo ad priuatas perſonas cùm non habet cauſam à malæ fidei authore, vel res non ſit affecta vitio reali, concurrentibus extremis requiſitis, ex quo iſtis concurrentibus de iure ciuili quæritur dominium ſaltem vtile. † Et in præſcriptione huius remedij non eſt differentia 6
inter ius ciuile & canonicum, vt dicit Panor. in d.c. ſollicitè. ſuper glo. fi. imò nulla eſt differentia inter ius ciuile & canonicum in materia præſcriptionis, data bona fide, vt concludit Panor. in c. de quarta. col. iiij. circa prin. de præſcrip. & in c. peruenit. in ij. nota. de emp. & vend. † Non ob 7
ſtat, quod condictio ex illo canone ſit perpetua, id eſt, duret ad xxx. annos ſecundum gloſſ. & Panormit. in dicto c. ſollicitè. Hoc eſt. n. verum regulariter, vbi poſſeſſor non eſſet titulatus, vel quãdo res eſſet affecta vitio reali, vel vbi poſſeſſor haberet titulũ à malę fidei authore, in quib⁹ caſibus non procedit præſcriptio longi temporis iuxta diſtinctionem Authen. malæ fidei. C. de præſcrip. long. tẽp. Et latè dixi in tertia parte princi. col. xlij. aliàs ſequeretur, quod hodie nunquam haberet locum præſcriptio decem, vel viginti annorum, quia antiquus poſſeſſor qui nõ alienauit, nec alienationi conſenſit, & ſic abſque facto ſuo de poſſeſſione cecidit, ſemper haberet actionem vſque ad triginta annos. Et ſic in effectu eſſet ſublata præſcriptio longi temporis.

SVMMARIA.

1 *Condictioni ſeu actioni deſcendenti ex l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. quanto tempore præſcribatur.*

2 *Diſpoſitio l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. an de iure canonico locum habeat.*

Vigeſimoquintò quæro. † Quanto tempore pręſcribatur cõdictioni, ſeu actioni deſcẽdenti ex l. ſi quis 1
in tantam. C. vnde vi. Dic, quòd eſt perpetua. Et ſic præſcribitur ſpacio triginta annorum. gloſſa eſt in l. j. in prin. in verbo annum. ff. de vi. & vi arma. † Et an diſpoſi- 2
tio illius legis locum habeat de iure Canonico, vide per gl. & Cano. maximè Pan. in c. j. in gl. in verbo rigor. de dolo & contuma.

SVMMARIA.

1 *Remedio l.ij.C. de rescinden. vend. quanto tempore præscribatur.*

2 *Mala fides impedit præscriptionem ex remedio l.ij.C.de rescinden.vend.*

1 VIgesimosextò quæro.† Quanto tempore præscribitur remedio l.ij. C.de rescindend. vend. Dic, quod triginta annis, prout in cæteris personalibus. Nam in casu illius legis competit actio ex vendito ad rescissionem contractus. Ita concludit ibi gloss.ij.magna in princ. Et sequuntur Bartol.& communiter Doct. & domi. Pet. Philip.Corne.consil.xvij.circa præsentem consultationẽ
2 co.vj.& vij.versi.circa sextum.iiij.vo.concludens.† quod illi remedio præscribitur spacio triginta annorum, nisi probetur mala fides. Addo glo.in cap.cum causa.in. gloss. magna circa medium, versic.alij dicunt.& ibi per Canc de empt.& vend. Quam conclusionem limita procedere quo ad emptorem. Sed tertius, in quem res esset translata per emptorem, contra quem etiam datur condictio illius legis, quia licet sit actio personalis, est tamen in rem scripta, vt concludunt gloss.& Bart.in dicta l.secunda, přescriberet longo tempore cum titulo & bona fide. Nec sibi obesset mala fides authoris, si venditor sciuit alienationem, secùs si ignoraüit, Authen.malę fidei.C.de præscript. lon. temp.

SVMMARIA.

1 *Actio ex empto competens pro emptione quanto tempore præscribatur.*

2 *Re non euicta non currit præscriptio.*

1 VIgesimoseptimò quæro.† Quanto tempore præscribatur actio ex empto, quæ competit pro euictione. Dic, quod triginta annis sicut cæteræ personales.

2 † Sed non currit pręscriptio, antequam nascatur, id est, antequam res fuerit euicta. text. est iuncta gloss. in l.empti.& ibi not. Saliect. C.de euict. Sed cùm sit personalis, de iure cano-

canonico principalis, vel eius hæres, nunquam præscriberet propter malam fidem, per ea quæ latè dixi in tertia parte, colum. xliiij. & sequen.

SVMMARIA.

1 *Scientia seu patientia partis, an requiratur in præscriptione.*
2 *Præscriptio currit aduersus ignorantem, siue ius, siue factum ignoret.*
3 *Ignorantia, seu impedimentum non impedit cursum præscriptionis.*
4 *Præscriptio statutaria an subrogetur in locum præscriptionis iuris communis.*
5 *Conclusio quod aduersus ignorantem currat ipso iure præscriptio, qualiter intelligatur, & in quibus procedat.*

Vigesimooctauò principaliter quæro. † Vtrū in præscriptione requiratur scientia, & patientia partis, & sic an præscriptio currat contra ignorantem. 1

Paucis concludo, quod præscriptio ipso iure currit contra ignorantem, siue in rebus corporalibus; l. fina. circa fin. de præscrip. long. temp. siue in actionibus personalibus, l. sicut C. de præscrip. xxx. anno. & ibi not. Bald. col. j. dicens, † quod præscriptio currit aduersus ignorantem, siue ignoret ius, siue factum. Istam conclusionem firmat a Bart. 2

a *Contrarium voluit Bart. in l. si quis. C. qui milit. non poss. lib. xij. vbi dicit, quòd præscriptio non currit ignoranti in commodum. per illum textum, sed bene ad eius commodum, & quod ita debet intelligi l. genero. ff. de his qui nota. infa. sed illud debet intelligi de alia præscriptione, quàm longi vel longissimi temporis.*

in l. j. §. si quis aūt propter. ff. de itin. actuque priua. Pan. in capit. j. in fin. & in capit. j. vigilanti. colum. j. & in cap. ad audientiam. colum. iij. de præscrip. & Pract. Papien. in suo opere in forma responsio rei conuen. in verbo præscriptionis. colum. iiij. & d. Petrus Phil. Corn. consil. clxiiij. me subscripsi. ij. volum. & latè d. Philip. Deci. consil. xxix. & pro tenui facultate. Et Paul. de Cast. in l. si sic. ff. quemadmod. seruit. amitt. & consi. cccxxv. in causa quæ vertitur Parmæ. col. ij. versic. iiij. videtur. in antiq. dicens, † quod ignorantia seu impedimentum non impedit 3

cursum præscriptionis, sed est iusta causa concedendi restitutionem, de quo latè dicā in quæstio. proximè sequē. & idem Paul. consil. ccxcvij. visis & ponderatis. circa medium, in antiq. Amplia istam conclusionem secundū Paulum vbi suprà, procedere etiā in præscriptione statutaria, vt currat contra ignorantem, quia succedit loco præscriptionis introductæ de iure communi, & sic debet sortiri eius naturā. argum. l. in contractibus. in princip. C. de non. num. pecu. & ibi not. Bald. in j. notabi. dicens, quod vbi breuis præscriptio subrogatur loco maioris præscriptionis sapit eandem naturam. Et facit secundum eum ad statuta, quæ minuunt præscriptiones legales.

Idem dixit Bart. in l. fin. C. de temp. in integr. restit. post cum concord. adductis per Felin. in capit. illud. colum. de præscrip. per Ias. in l. nemo potest. in ij. lectu. colum. antepenul. circa finem, ff. de lega. j. † Et quod præscriptio sta-
4 tutaria subrogetur in locum præscriptionis iuris communis, & sapiat eandem naturam, latè firmat do. Petr. Phil. Corne. consi. clxxx. multum diffusè. colum. ij. versicu. & aliàs: ij. volum. & plenè not. Bertach. in repertorio, in verbo præscript. vj. colum. v. versicu. præscriptio statutaria. cum tribus sequen. versicu. † Primò limita prædictam conclusionem, vt non procedat in præscriptione seruitutum & iurium, in quibus non causatur quasi possessio, nisi concurrente scientia & patiētia aduersarij, quia in illis necessariò non currit præscrip. nisi contra scientem & patientem, c. ij. & ibi not. declarant Bartol. Bal. C. de serui. & aqua. & latè dixi suprà ij. parte huius quartæ partis princ. Secundo limita, & declara prædictam conclusionem, quæ habet quod præscriptio currit aduersus ignorātem ipso iure, vt procedat in eo qui ignorat alterum præscribere, & scit ius sibi competere: Secùs si ignorat ius sibi competere. Idem si scit ius sibi competere, & ignorat factum, ex quo causatur illud ius, & quo mediante competit sibi exercitium sui iuris: quia tunc nōn currit præscriptio aduersus eū. Ita dixit eleganter d. Petr. de Perus. in suo tract. quartæ episcopalis, c. ij. ad fin. vbi dicit, ita debere intelligi tex. in d. l. fi. circa fin. C. de præscrip. long. tem. & sequi-

quitur d. Pet. Phil. Corn. cõsil. cccxxviij. videretur in prę senti consultatione. circa fi. j. vol. Sed istud dictum latè impugnat Feli. in c. vigilanti. colum. iij. de præscrip. Et latiùs d. Sozi. in l. cum filius. §. in hac. col. v. & vj. versi. sed aduerte. ff. de verborum obligatio.

SVMMARIA.

1 *Restitutio in integrum an detur aduersus ignorantem ex capite ignorantiæ.*

2 *Hæres an debeat restitui ex capite præsumptæ ignorantiæ aduersus præscriptionem decursam.*

3 *Regula ista quòd restitutio detur ignoranti aduersus ignorantē quo casu limitetur.*

4 *Molestiam pati dicitur, qui iudicialiter vexatur.*

5 *Molestiam, vel inquietudinem pati non debetis, qui xl. ann. præscripsit*

Verbum generale non tollit speciale.

6 *Generalis exclusio remediorum, vel beneficiorum, de quibus tātùm intelligi debeat.*

7 *Beneficium rest. in integrum an quandoque censeatur exclusum.*

8 *Ignorantia debet esse probabilis & iusta, non supina, ad hoc, vt ignoranti detur resti. in integrum.*

9 *Ignorantia facti quandoque tollit negligentiam, & quandoque non.*

10 *Restitutio aduersus præscriptionem in integ. peti debet infra quadriennium à die perfectæ præscriptionis, siue causatæ læsionis. & quando istud quadriennium currere incipiat.*

11 *Communitati currit tempus petendæ resti. à die læsionis.*

VIgesimononò principaliter quæro,† stante conclusione prædicta, quod præscriptio currat contra ignorantem, vtrũ ipse ignorans, contra quē est legitimè præscriptum, restituatur in integrum aduersus præscriptionem decursam, ex capite iustæ ignorantiæ. a

a *Adde, quòd hunc articulum, an aduersus præscriptionem detur restitutio ex capite ignorantiæ, latißimè examinat Sozi. in l. cum filius. §. in hac. colum. iiij. cum multis sequen. ff. de verb. obli. not. Cæpo. in tracta. seruit. vrba. præd. c. ij. colum. iiij. vbi firmat istam conclusionem. Barb. consil. viij. scribitur præclarè. colum. iij. versic. venio*

venio nunc ad secundam. & consil. xlj. illud afferam. col. xv. versi. & si quispiam. i. volu. & Raph. Cuma. consil. cxlvij. do. Comitissa. vbi an detur restitutio ex generali clausula aduersus praescriptionem, & Paul. de Cast. consil. ccxciiij ego Paul. in antiq. vbi an concedatur restitutio communitati aduersus praescriptionem ex capite ignorantiae, & quando incipit currere tempus petendae restitutionis.

Ista est quotidiana & vtilis q. quam determinat Bart in l. j. §. si quis autem propter. ff. de iti. actuque priua. vbi concludit, quod si contra me cucurrit praescriptio xxx. anno. & eram ignorans ius mihi competere, debeo in integ. rest. arg. illius text. Et ita intelligit Bartol. text. in d. l fin. circa fin. C. de praescri. long. tem. vbi dicitur, quod non habetur distinctio scientiae & ignorantiae quo ad praescriptionem: verum est, dicit ipse, quia prescriptio currit: sed in integ. resti. competit, & ibi Alexan. ponit latam apostillam, & refert multos tenere pro & contra Bar. & tandem concludit cum Bar.

Istam conclusionem firmat etiam Panor. referens dicta Bar. in c. vigilanti. in vlt. no. de prescri. & pro ea allegat bonam glo. in l. j. C. de patri. pote. & idem Panor. in c. ad col. pen. eod. tit. & in c. si de terra. in fi. de priui. & consi. xxxiij. quidam iam defunctus. j. vol. pro qua facit bonus text. in l. & Attilicinus. ff. de serui. rust. praedio. vbi impedito currit tempus, sed restituitur. & est bona glo. in l. si partem. §. j. in verbo non vtendo. & in l. si sic. in gloss. pen. ff. quemadmo. serui. amit. & ibi not. Paul. de Cast. mandans hoc perpetuo notari. Et pro eadem conclusione facit etiam bonus tex. in l. Panthonius. in princip. v. ibi not. Imol. & Paul. de Cast. ff. de acqui. haere. Eandem conclu. firmat Roma. consil. cxlix. conclusionem primã. circa fin. & latè consi. clxvj. viso diligenter. colum. penul. & consil. cccclxxvj. in casu propositae consultationis. col. fin. Pau. de Cast. consi. ccxc. visis his quae superiùs narrantur. in antiq. Et haec opin. est communis, vt attestatur Felin. in d. c. vigilanti. col. de prescrip. allegans pro illa parte copiosas authoritates, & Caepo. in tract. ser. vrba. praed. c. xxiiij. colum. iij. Et pro ista conclusione frequenter & diffusè consuluit Alexan.

vide-

videlicet,consil.lxxj.videretur prima consideratione dicendum.j.& ij.col.consi.lxxxiij.in causa vertente inter cameram.ij.colum.j.vo.& consil.iiij.videretur inspectis his. vij.colum. & consil. lxxxix. viso puncto. iij. colum. & consil. clxix. viso thema. suprascrip. pen.colum. ij. vol. & consil. viij. visis subtilissimis dubitationibus.vlti. colum.& consil. lxxix. causa & lite vertente. vlt. colum.in iij.volu.& consil.lxiij.stantibus his.colum.iij.vel iiij. ver. & licet completa fuerit.iiij.vol.consi.iij.ex his quæ in themate narrantur.circa fi.& consil.lj.videretur pro deci.colum.pen.versi.possct esse restitui.& consil.lxxiij. reuocatur in dubium.v.volum.† Et in d.consil.lj.cōcludit,quod 2
hæres debet restitui ex capite præsumptæ ignorantiæ aduersus præscriptionem decursam.Et do.Petrus Phil. Corne.consi.c.consuluit.j.volum.& consil.clxiiij.me subscripsi.ij.volum.

Contrariam partem,quod restitutio non detur ignorāti aduersus præscriptionē,tenent aliqui,quos refert Felin. in d.c.vigilanti.circa prin.Et eam subtiliter defendit per plura do.Fran.de Aret.consi.ciiij.breuitas in consulendo. tamen ibi nihil determinat.Et omnibus suis motiuis & alijs,quæ adducuntur in contrarium,respondet *a* Felin. in

a *Vide Deci.consil.xxix & pro tenui facultate per totum.*

d.c.vigilanti.colum.ij.vbi hanc q. examinat per quatuor colum. & firmat opin. Bartol. & partem affirmatiuam esse veram & communem.Eandem q. excutit latissimè Sozin.in l.cum filius.§. in hac.colum.j.cum tribus seq.ff. de ver.oblig.qui etiam attestatur opin. Bartol. esse communem,& adducit decem motiua in oppositum,quibus respondet.Amplia prædictam communem conclusionē, vt procedat etiam in præscriptione statutaria:quia aduersus eam datur restitutio ex capite iustæ ignorantiæ sicut aduersus præscriptionē iuris cōmunis.Ita Pau.de Cast.in d.l.si sic.quemad.ser.amit.& sequitur Cæpo.in tract.ser. vrb.præd.c.xxiiij.col.iij.& firmat Imo.in rep.c.fi.col.xxxj. ver.sed aduertendū.de prescript.† Prædictam conclusio- 3
nem limitat Feli.in d.c.vigilanti.col.ij.septem modis , & referā solùm tres limitationes magis vtiles omissis aliis.

Primò limitatur conclusio prædicta, quod restitutio detur ignorãti aduersus pręscriptionẽ, vt procedat, nisi esset decursa præscrip.xl.anno.quia aduersus eam non datur restitutio, per tex.in l.fin.C.de fun.patri.lib.xj.& ad hanc limita. tendunt subtilia motiua Aret. in d. consil. ciiij.licet eam non firmet. Sed illam firmat Alexan. consil.clj. viso themate.& cõsi.clxiij.viso processu causæ.vltra med ver.secũdo nõ deberet concedi.ij. vol. Primò mouetur Alexã.per tex.in l.omnes.in fi.C.de præscrip.xxx.anno. vbi dicitur, quod talis præscriptio præbet plenissimam securitatem. Et plenissima securitas dicitur esse, quando non potest peti restitutio in integrum, vt not.glo.in l.ait Prætor §. permittitur.in verbo imputandũ. ff.de mino. Secundo mouetur Alexan.per tex.in d.l.fin.in verbo nullam mole-
4 stiam vel inquietudinem. C. de fun.patri. lib. xj. † Ille enim dicitur pati molestiam, qui iudicialiter vexatur, vt probat tex.in l.j.& ibi no.Bald.C.de nundi.&in Auth.de fideiuss.in princ. Eandem limita.consulendo firmat d.Maria.Sozi.consi.clxiiij.visa bulla Bonifacij. in fin. & consi. cxciiij. subtiliter.col.iij.& d.Francis.Cur.senior per plura consi.pe.col.iij.ponderans text.in d.l.fin.C.de fun.patri.& in d.l.omnes.vbi dicit esse decisionem, apertissimã, quę cauillari non potest, si quis leges intelligat. Ponderat etiam text.in c.volumus.xvj.q.iiij.ibi, Sed quietem eorum incõcussam modis omnibus procurare. Et dicit se hanc partem sæpius defensasse, & fuisse plurimùm lætatum vidisse aureum doct. Moder. d. Alexand.de Imo. in consilijs præallegatis sic firmantem. Istam etiam limita. multum latè & pulchro stilo sustinet & defendit domi.Phil.Dec.cõsil.xxix.& pro tenui facultate.per totum, vbi post longam disputationem & adducta hinc inde motiua concludit, quod non detur restitutio aduersus quadragenariam pręscriptionem, respondendo fundamentis oppositis. Contrariam opilatè firmat Alexan. sibi contrarius consi.lxxj. videretur prima consideratione. ij. col.& consil. lxxxiiij. in causa vertente. ij. colum. j. volum. & consil. clxix. viso themate.colum. fin.vers. non obstat & quod aduersum præscriptionem.ij. volu.vbi refert communem opi-

esse,

esse,quod detur restitutio ignoranti etiam aduersus præscriptionem xl.anno.& allegat multos Doct. tenentes istam partem,& idẽ con.cxvj. perspectis ponderatisq; omnibus.v.volum. Roma. consil. cxlix. conclusionem primam.in fin.& sequitur Felin.allegans vnum tantum consilium Alexand.in d.c.vigilanti.colum.ij. vltra med. Et istam partem latè defendit d. Bart. Soz.consi. lxxxvj. in causa communitatis castri montis.in fine, vbi attestatur, quòd hæc est communis opinio.& consil. clxvj. in causa communitatis castri montis.circa fin.consil.ccxcix.capio primò consultationis articulum.circa fin.ver.confirmant prædicta. & respondet ad text. in d.l. omnes. dum dicit, quòd præscriptio xl.anno.parit plenissimam securitatem, ad text.in d.l.fin.C.de fund.patri.lib.xj.vbi dicitur, quòd qui xl.annis præscripsit, nullam molestiam vel inquietudinem pati debet.† Quia per hæc verba generalia non tollitur speciale beneficium restitutionis,arg. text.not. cum gloss.in l.decurionibus. C. de silen. lib. xij. vbi per generalem dispositionem non videntur tolli priuilegia specialia.Quam conclusionem comprobat Felin.per plura in c. j.colum.vij.de rescrip. Iaso.in l. sicut certi. colum. vlt. C. de testa.mili.Et eam firmat Alexand. in plerisque consilijs,præsertim consil. cj. visis instrumentis.in princi.ij.colum.& melius penult.& vlt.colum.j.volu.& consil.ccxvj. nec arguendi sumus.j.colum.ij.volum.& Barba.inter consilia Alexand.consi.cxxiiij.super primo quæsito.iij. colu. & consil.vlt.clementissimi Dei.vlt.colum.iiij.volum. Ad idem,quod per verba generalia non censeatur exclusa restitutio in integrum,alleg. Sozi. gloss.no. in §. præterea si quis.in ver.anni.quæ bene probat,in titul.de prohi.feu. alie.per Fede. quam ibi sequuntur communiter Docto. & sequitur Alexand.consil.lxxix.circa primum. vlt. colum. j.vol.Et ita consuluit Bald.vt refert Soz. Addo gloss.repu. singu.in l.postquam liti.in gloss.fin. C.de pact. Ad quam multa ibi posuit Iaso.colum.vlti.† Ex qua colligitur not. regula,quod generalis exclusio remediorum vel beneficiorum intelligitur de his quæ competunt de iure communi,non autem de iure speciali. † Et sic infertur,quod nun-

5 (margin, at "Quia per hæc verba"); 6 (margin, at "Ex qua colligitur"); 7 (margin, at "Et sic infertur")

nunquam censetur exclusum beneficium restitutionis in integrum.

Concludo igitur, quod etiam aduersus præscriptionem longissimi temporis quadraginta anno. datur restitutio ex capite iustæ ignorantiæ, & hanc esse magis communem opi. vt attestantur Docto. præallegati. & ita tenet Imo. in repe. c. fi. col. *xxxj.* ver. sed aduertendum. de præscrip. Et in hac opi. videtur residere Soz. in l. cum filius. §. in hac ad fi. commen. vbi hunc articulum disputat in vlt. colu. ff. de verbo. obli. licet pro parte contraria dicat sæpius vidisse consultum per doctissimos viros. *a* Secundò limitatur prædicta conclusio, vt non procedat in casu c. ij. de præscr. in vj. propter illa verba, Non esse vlteriùs molestandos. secundum Panorm. in c. cum nobis. col. iij. versic. ego dico.

8 de præscrip. † Tertiò limitatur prædicta communis conclusio, quod aduersus præscriptionem, datur restitutio in integrum ex capite ignorantiæ, *b* vt procedat, dummodo ignorantia sit probabilis & iusta: & non supina, secundum Imo. in repe. c. fin. col. *xxxj.* ver. sed hic est aduertendum. de præscrip. vbi hunc arti. latè examinat. per l. nec supina. ff. de iur. & fac. ignor. Et concludit cum opin. Bart. in d. l. j. §. si quis autem propter. quod competat cum modificatione prædicta. Et ideo quando militaret præsumptio scientiæ, non deberet concedi restitutio, vt declarat Fel. in d. c. vigilanti. ver. limita tertio. referens Aret. con. xv. reuerendissime pater. in fi. vbi dicit no. quod quando quis fundat ius suum in iuribus antiquis & instrumentis, quæ habuit continuè penes se & in suo arbitrio, non credit, quod possit allegari iusta ignorãtia, quia quilibet præsumitur scire facultates sui patrimonij, l. quisquis. C. de rescin. vend. & sunt verba multùm importãtia secundum Feli. vbi suprà. Et vl-

a *Adde, quòd ita quoque consuluit Barba. consi. viij. scribitur præclarè. col. iiij. & consi. xv. circa dubia. x. col. i. volu. Anto. But. consil. xxvj. & consi. lxxxiij. Imo. consi. xxxvij. char. cons. xl. facto pro veritate, &c.*

b *Adde latè Mart. Laud in dispu. posita ad fin. suorum tracta. qui imprimi solent cum tracta. de princip. & post tracta. de legitimij. & vltimo dub.*

Et vltra istam limitationem firmat Alexan. consi. clxiij. viso processu causæ circa med. ij. vol. vbi dicit, quod quãdo militat præsumpta scientia, vt in coniunctis qui præsumuntur scire facta coniunctorum, l. octaui. ff. vnde cogna. & l. de tutela. ff. de in integ. restitu. & plenè no. per Bart. & Doct. in l. j. colu. iij. ff. si cert. pet. non debet concedi in integrum restitutio aduersus præscriptionem, etiam stante pro vera opin. Bar. in d. §. si quis autem propter. & alleg. Pet. de Anch. consi. clviij. rationes quæ superius. Prædictam limitationem tenet etiam do. Franc. Curt. senior consi. xxxij. Deus pius. col. ad fin. & si fortè. Idem voluit Pract. Papi. in forma responsio. rei conuen. in verbo exceptionem prescriptionis. col. iiij. ver. ego puto. dicens, quod non omnis ignorantia prebet restitutionem aduersus præscriptionem. Nam si sic faciliter daretur, non esset differentia quantum ad effectum, vt ipse dicit, inter præscriptionem rerum corporalium, & incorporalium, quam iura facere voluerunt. Sed si aliqua iusta causa ex his, quæ traduntur in materia l. quod tempore de resti. mil. & in §. rursus. Inst. de actio. interueniret, quæ causam præstitisset ignorantiæ, bene crederem æquum restitutionem dari: & ita puto intellexisse Bar. in d. §. si quis autem propter. hæc sunt verba sua. † Addo Bal. quem nullus allegat in repe. l. fin. col. xiij. vers. sed iuxta hoc quæro de qua ignorantia. 9
C. de præscri. lon. temp. vbi pulchrè declarat, quomodo veniat intelligenda prædicta conclusio, quod ex capite ignorantiæ detur restitutio, & qualis esse debeat ignorantia, dicens, quod quædam est ignorantia facti, quæ non tollit negligentiam, verbi gratia: Ego scio fundum esse meum, sed ignoro ipsum possideri per tertium, ipsa ignorantia non tollit negligentiam: quia licet ignorem ipsum possideri per tertiũ, sum in negligentia non eundo ad possessionem naturalem, & si isto longo tempore amitto ciuilem: & habebam. l. si de eo. §. si forte. & ibi not. ff. de acquirend. possess. & tunc non obstante isto errore facti præscriptio procedit contra me ipso iure & in effectu, hoc est, aduersus restitutionem.

Quædam est ignorantia facti, quæ impedit negligentiam,

tiam verbi gratia: Ignoro aliquam rem meam, quæ est mihi legata, & ignoro legatum, ista res possidetur bona fide & titulo, & tunc isto casu iste error non impedit præscriptionem ipso iure, sed ipso errante in tali facto: cum non sit in negligentia ex errore facti: aduersus præscribentem dabitur beneficium in integrum restitutionis ex clausula generali, si qua mihi, &c. argum. l. j. §. si quis propter. ff. de itine. actuque priua. & l. & Attilicinus. ff. de ser. rust. præd. Et ideo dicas sic secundum Bald. Interdum qui non interrumpit præscriptionem ex negligentia sua, & tunc currit præscriptio cum effectu per tex. in d. l. fin. circa fin. C. de præscript. long. temp. interdum quis non interrumpit præscriptionem: non ex negligentia sua, sed impeditus aliquo iusto impedimento facti: vt quia in facto vel aliquo impedimento errabat impeditus, & tunc contra ipsum currit, & tamen ipsi dabitur beneficium restitutionis in integrum. d. l. & Attilicinus. Hæc sunt verba Bald. ita declarantis, de quibus Docto. in locis præallegatis mentionem non faciunt.
10 † Et pro præmissorum intellectu not. vtiliter, quod licet restitutio aduersus præscriptionem peti debeat infra quadriennium à die perfectæ præscriptionis siue causatæ læsionis, l. fin. C. de tem. in integ. restit. peten. tamen istud quadriennium non incipit currere nisi à die scientiæ, & sic est vtile in initio sed continuum in progressu.

Et ideo si quis ignorans præscriptionem esse decursam, staret centum annis, quod non peteret se restitui, nunquam ipsi probabiliter ignoranti currit tempus petendæ restitutionis, secundum Bal. not. in l. iij. C. si ex fal. instru. & domi. Card. in Cle. j. *xxv*. q. de rest. in integrum.

Et quod non currat nisi à die scientiæ, probatur in d. l. fina. & firmat Alexand. consi. *lxxj*. videtur prima consideratione. vlti. colum. & consil. *lxxxiiij*. in causa vertente ij. colum. j. volum. & consi. iiij. videretur inspectis. vij. colum. & consil. *lxxxix*. viso puncto. iij. colum. & consi. *clxix*. viso themate. pen. colum. ij. volu. & consi. *lxxxiij*. reuocatur in dubium. circa fin. v. volu. & in omnibus alijs consilijs præallegatis: in quibus consuluit, quod datur restitutio aduer-

uersus præscriptionem ex capite ignorantiæ, & consil.j. ponderatis his. colum.iiij.circa princ.iiij.vol.& Aret. consil.xv. reuerendissime pater.colu.fin.not. Ias. in Authen. quas actiones.colum.ix.versi.vnum tamen tene perpetuo cordi.C.de sacrosan.Eccle.& plenè Felin.in c.j.col. penul. versi.ad illud.post Panormi.ibi circa.fin.commen.de præscri.Eandem conclusionem sequitur dominus Pet.Philip. Corne.consi.clxiiij.me subscripsi. ij. volum. & propterea videtur malè locutus Paul.de Cast.consi.ccxciiij.ego Paulus.circa fin.in antiquis,† vbi vult quod cōmunitati currit 11
tempus petendæ restitutionis à die læsionis, licet ignorauerit: aliàs nunquam diceretur scire, secundum eum: quia debet attendi scientia administratoris, argum.l.municipibus.ff.de cond.& demo.& no.per Cæpo. in tract.ser. rust.pręd.sub rub.de serui.iur. pascen. col.vij.Quid autem, vbi quis fuit impeditus impedimento facti, an restituatur aduersus præscriptionem,dicam in sexta parte princi. in j.articu.

SVMMARIA.

1 *Officio iudicis quanto tempore præscribatur.*
2 *Officio iudicis quibus casibus non possit præscribi.*
3 *Timens pro debito alterius grauari potest ante factum implorare iudicis officium.*
4 *Grauamine existente successiue nunquam currit tempus appellandi.*
5 *Exceptio habens tractum successiuum an possit opponi.*
6 *Officium iudicis quo casu anno extinguatur.*
7 *Exemptionis vel immunitatis priuilegio in libro communis debentium descriptio quantum tempus detur ad appellandum.*
8 *Emendatio importat correctionem in parte,non in totum.*
9 *Iure communi vtitur nimis alliberatus & grauatus.*
10 *Emendatio quo casu petatur officio iudicis aut iure actionis.*
11 *Officium iudicis competens consanguineo siue agnato ratione feudi alienati reuocandi quomodo tollatur.*

TRigesimò principaliter quæro.† Quanto tempore 1
præscribatur officio iudicis,*a* quod licet non pręsupponat obligationem, l. qui per collusionem. in fi. ff. de act.

a *Adde Bald. in rub. de præscrip. colum. fina. ver. dubitatur.*

de act. em. tamen largè continetur verbo actionis, l. actionis verbo. ff. de act. & oblig. no. glo. & Doct. Instit. de actio in princ. super ver. debetur. Dic breuiter, quod officio iudicis præscribitur spacio *xxx*. anno. glo. not. in l. sicut in prin. in verbo persecutione. C. de præscri. *xxx*. vel xl. anno. quam Bald. ibi, vt refert Iaso. in locis infra alleg. reputat singularem, dicens non reperiri alibi. Sed nõ est verum, quia Bal ibi col. penul. in verbo extraordinaria. allegat gloss. consociam in l. querela. C. de fal. Bald. tamen alibi facit illam gloss. singularem in l. ij. vlt. col. circa princ. C. de execu. rei iudi. dicens: Illud not. quod officium iudicis perpetuum est supra de præscrip. *xxx*. anno. l. sicut. & ibi gloss. singularis. Istam conclusionem firmat Barto. in l. Prætor. §. fin. ff. de ope. no. nun. allegans illas duas glo. & in l. si societatem. §. arbitrorum. colum. v. versi. quæro infra quantum tempus. ff. pro socio. vbi circa hoc tradit not. doctr. dicens, quod aliquando officium iudicis succedit loco actionis, & tunc tanto tempore durat, quanto durat actio: quandoque verò officium iudicis proponitur loco exceptionis, & perpetuò durat, sicut exceptio.

Et prædictas gloss. not. Ias. non allegans Bart. in prædictis locis in §. rursus. colum. ij. vel iij. & in § fuerat. colum. viij. in antiq. impre. Institu. de actio. Et vt habeatur clara & perfecta doctrina, facio regulam, quod officio iudicis
2 præscribitur *xxx*. annis per præallega. † Primò limita istam regulam, vt non procedat, quando officium iudicis succedat loco exceptionis: quia tunc perpetuo durat, vt per Bartol. in d. §. arbitrorum. Secundo limita prædictam regulam, vt procedat quando officium iudicis habet causam ex iure de præterito: Secùs si ex iure, quod in futurum semper instat: quia cùm istud officium semper nascatur, durat etiam post *xxx*. annos, dato quod officium iudicis succedat loco actionis, per gloss. no. in l. ij. in gl. magna, C. de ser. & aqua. Ita limitat Barto. in d. l. Prætor. §. fi. cum quo transeunt Imol. & Roma. & ibi comprobat Iaf. per plura, quæ fere omnia ante ipsum cumulauit Alex. in d. l. sicut in apost. ad Bartol. in apost. magna, licet Ias. non referat.

referat. Et quia sunt vtilia, aliqua succinctè referam, addendo multa. Et primò comprobat Iaso. post Alexa. in d. l. sicut. hanc limitationem per id quod volunt Bal. & Ange. in l. præscriptione. C. de præsc. xxx. an. vbi tenent, quod officio iudicis causato à timore nullo vnquam tempore præscribitur, vt in eo qui timet ruinam domui suæ ex vicina domo minante ruinam. Ex quo vltra Ias. infero no. ad id quod not. Bald. Salice. Alexand. Moder. in l. si super possessione. & per illum tex. C. de transa. vbi dicunt, quod si aliquis est in possessione alicuius fundi, & timet molestari, & sibi vim inferri, potest implorare officium iudicis, per quod prouideatur, ne sibi inferatur vis. Facit tex. in l. si seruus. ibi, authoritate competentis iudicis protegeris. C. quod cum eo. & tex. no. in l. fi. in princ. & ibi not. Bartol. ff. quod met. causa. Et in simili tradit Bartol. not. practicam in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. vlti. colum. ff. de ope. no. nun. facit tex. not. in l. si pater. C. qui bon. ced. poss. per quem no. ibi Bald. † quod ille qui timet pro debito alterius grauari, potest ante factum implorare officium iudicis, quatenus iudex hoc inhibeat, quod alibi non reperitur secundum eum. 3

Pariter si quis dubitat offendi in persona, potest implorare officium iudicis, & eo mediante cogere aduersariū, vt sibi præstet securitatem de non offendendo, l. denuntiamus. vbi Bart. C. de his qui ad Eccle. confu. & plenè no. Bartol. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offi. præsi. & late Iaso. in d. l. super possessione. vlti. colum. in iiij. not. Alexand. consi. cxxx. in causa Strazarolorum. j. colum. iiij. vol. latissimè Felin. in rub. de treu. & pace. colum. iiij. cum seq. versic. qui timet, &c. Certè tali officio iudicis, cum causetur à timore, & habeat tractum successiuum, nullo tempore præscribitur.

Secundò pro dicta limitatione adducit Ias. in d. l. Prætor. §. fin. ff. de ope. no. nun. quod vult Bart. in l. j. in fin. princip. ff. vti poss. vbi tenet, quod potest agi perpetuò, etiam post xxx. annos, ne quis turbetur in possessione, eo quia turbatio semper instat. † Tertiò facit pulchrum simile secundum Ias. quod quādo grauamen est successiuum, 4

nun-

nunquam currit tempus appellandi, vt quando quis detinetur in carceribus iniustè. Nam continuè potest appellare, quia cõtinuè grauatur, secundũ Spe. in tit. de appe. §. resver. & no. & est bonus tex. in c. ex parte. el. j. in verbo quoties. de appe. & ibi not. Bu. & Can. Idem tenet Bal. in l. ij. in ij
5 q. C. de ep. au. & in alijs locis alleg. per Ias. vbi suprà. † Quarto facit aliud simile, quod exceptio habens tractum successiuum, quamuis dilatoria, vt loci non tuti, potest opponi quandocunque etiam post litem contes. Dictum est famosum Archi. in c. hortamur. iij. q. ix. quod prò eleganti commendat Alexand. in l. de ætate. colum. iiij. ff. ad Treb. Idem tenet Bald. in l. peremptorias. colum. ij. C. senten. rescin. non poss. cum concor. alleg. per Ias. vbi suprà. Et ad hæc duo vltima similia, de grauamine & exceptione habentibus tractum successiuum, addo latè Felin. in c. accedens. el. ij. vt lite non contes. & d. Præpo. in c. ex parte el. j. de appe. Tertiò limita dictam regulam generaliter, vt non procedat ratione subiectæ materiæ: quia licet officium iudicis regulariter duret triginta annis, vt dicunt glo præalleg. tamen considerandum est secundum Ias. in d. l. Prætor. §. fin. quod secundum subiectam materiam, pro qua competit officium iudicis, aliquando prorogatur in longius tempus, vt est in casu prædictæ limitationis Bart. vbi prorogatur in perpetuum ratione materiæ, quæ in futurum semper instat. Et vltra Ias. hoc voluit expresè Bar. in d. l. societatem. §. arbitrorum. colum. v. ver. quæro infra quantum tempus, &c. dum vult quòd vbi officium iudicis proponitur loco exceptionis, duret perpetuò sicut ipsa exceptio pro qua datur, & sic regulatur secundum subiectam materiam. Aliquando verò multo breuiùs durat. Hinc est quod officium iudicis, quod competit pro fructibus, non durat nisi triennio, vt est gl. singularis in l. sequitur. §. fructus. in gloss. magna in fin. ff. de vsuca. quam Barto. & alij ibi circa fin. ad hoc multum no. Bar. & Doct.
6 in l. iij. C. quod met. cau. vbi per Alexand. † Aliquando officium iudicis extinguitur anno, vt in casu singulari. de quo per Bartol. in l. forma. §. fin. ff. de censi. vbi singulariter determinat, quod si quis prætendat se allibratum in registro

ſtro ſeu cathaſtro communi vltra debitum, poteſt implorare officium iudicis, vt emendetur eius cathaſtrum, & debet hoc implorare & petere infra annum, aliàs lapſo anno ſibi præiudicat, & non auditur per text. no. in l. qui ſe grauatos. C. de agri. & cenſi. lib. xj. & Bartol. ſimpliciter ſequitur Roma. in d. l. Prætor. §. fi. vt ibi refert Iaſo. colum. vlti. Addo eundem Roma. in ſingularibus ſuis, fol. xiij. colum. iiij. ſingulari inci. ius petendæ. licet contrarium teneat d. Panormitan. in c. quia iudicante. iii. q. de præſcript. Sed Felin. ibi videtur tenere cum Bart. dicens, quod illa l. qui ſe grauatos. multùm facit pro eo, dum dicit quod qui prætendunt ſe grauatos à peræquatoribus onerum, debent conqueri infra annum. Emerſo autem eo tempore, actio denegabitur, exceptis minoribus, qui fuerunt indefenſi, his qui abſuerũt reipublicæ cauſa. Et pro hoc dicto Iaſ. vbi ſupra dicit ſe allegare bonum text. in l. j. §. ſi quis tutor. ff. quando appell. ſit. quem ibi multùm not. Angel. in verbo cauſa immunitatis. & dicit eſſe caſum in terminis, licet communiter ignoretur, † quod ſi quis habet priuilegium exemptionis vel immunitatis ab omnibus collectis, dacijs, & ſimilibus, ſi deſcribatur in libro communis debentium ſoluere, & ſciat, debet appellare infra decem dies à die ſcientiæ, aliàs ſibi præiudicat, & perdit priuilegium. quod eſt valde notandum ſecundum eum. Quod dictum ſimpliciter ibi ſequitur Angel. Aret. & confirmat Alexand. conſil. cj. viſis inſtrumentis exemptionis. colum. penul. ver. tertio principaliter. & conſil. *cxxxvj.* in cauſa & lite vertente inter Iacobum. iij. colum. ij. volum. dicens pro hoc dicto eſſe bonum caſum in l. j. in princ. ff. de vaca. mune. ibi, aut paſſim ſine temporis præfinitione. Illud etiam ſequitur Felin. in c. cum acceſſiſſent. colum. xj. de conſtit. Sed aduerte, quod licet Iaſo. tranſeat cum hoc dicto in d. l. Prætor. §. fi. ff. de ope. no. nun. tamen in l. beneficium. col. vlt. in fi. commen. verſic. poſtremò not. ff. de conſt. prin. impugnat iſtud dictum Angel. per id quod voluit Bartol. in d. l. forma. §. fin. vbi dicit prout ipſe refert quod ſi ille qui eſt immunis ſcribatur in libro debentium ſoluere, poteſt dicere ſe grauatum, & contradicere, & 7

habet annum ad contradicendum, ergo per decem di non excluditur. Verum Iac. ibi malè refert Bartol. proi etiam in d.l. Prætor. §. fin. colu. vlt. quia Bart. ibi istud nec dicit. Hæc enim sunt verba formalia Bartoli: No. hunc ex quo habes quod quis potest petere, vt emendetur cathastrum eius. Sed quæro, infra quod tempus. Respondeo infra annum, vt l. qui se grauatos. C. eo. Nihil aliud dicit Bart. & Alexand. ibi in apost. dicit facere in contrarium dictum Angel. in d.l.j. §. si quis tutor. Sed quicquid dicant Alexa. & Ias. ista dicta Bar. & Angel. si rectè ponderentur non sunt contraria, sed diuersa, & vtrunque procedit casu suo, & possunt inuicem optimè concordari: quia Bartol. non loquitur in casu Angel. videlicet in exempto collectis & muneribus; sed in eo qui prætendit se fuisse allibratum plus iustò & nimis oneratum. Iste enim petere potest infra annum, vt emendetur cathastrum eius, præcipuè si dictum Barto. referatur ad tex. ibi, qui vtitur verbo emendare, prout etiam Bart. †Et emendatio importat
8 correctionem in parte, & non in totum, iuxta not. in l. edita. C. de eden. Et si Bart. loqueretur in exempto, non esset emendatio, sed correctio in totum, vel veriùs abolitio cathastri. Angel. verò loquitur in habente priuilegium exemptionis, quod si patitur se describi, videtur renuntiasse priuilegio, nisi appellet infra decem dies. Et sic in casu
9 Barto. ille qui petit emendationem cathastri, †quia nimis allibratus & grauatus, vtitur iure communi, ideo habet annum, d.l. qui se grauatos. In casu verò Ang. ille prætendebat speciale priuilegium immunitatis contra ius commune, l. vacuatis. C. de decurio. lib. x. propterea debet appellare infra decem dies, postquam sciuit se descriptum, vt dicit Ange. quia faciliùs tollitur priuilegium quàm ius commune, l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. Et in casu Barto. ille tractat de damno vitando, sed in casu Angel. prætendens immunitatem tractat de lucro captando. Et non est par ratio lucri & damni, l. fi. C. de codicil. cum concor.

Secundò Iaso. in d. l. beneficium. circa fi. reprehendit illud dictum Ang. alio fundamento. Quia secũdum eum in pro-

in proposito non cadit appellatio, sed per officium iudicis peti potest, quod prouideatur. allegat Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & Spec. in tit. de censi. §. ij. ver. porrò. qui loquuntur in alijs terminis, videlicet quando vltra vires collecta imponitur: non autem vbi exemptus patitur se describi in extimo & cathastro. Et dum dicit, quod non competit appellatio, videtur dicere contra casum in d. §. si quis tutor. Nec obstat aliud motiuum ipsius, quod officium iudicis durat triginta annis, vt supra conclusum est: quia fallit, quando succedit loco appellationis, tunc enim præscribitur spacio decem dierum sicut appellatio, vt est casus secundum vnam lec in l. arbitrio. ff. qui satisdict. cog. & ibi notant Docto. & Alexand. in d. l. sicut. in apo. magna in fin. C. de præscript. xxx. ann. † Non obstat text. 16
in d. l. qui se grauatos. quia ibi non petitur emendatio officio iudicis, sed potiùs iure actionis condictione ex illa l. ita illum text. declarat not. Barto. in l. ambitiosa. colum. penu. versi. quæro quo iure petatur. & versic. seq. ff. de decre. ab ordi. facien. & sic videtur ille text. malè allegari per Iaso. vbi suprà contra dictum Angel. & ante ipsum per Alexand. in d. l. sicut. in apost. quod in casu d. l. qui se grauatos. & de quo per Bartol. in d. l. forma. §. fin. officio iudicis præscribatur anno: quia ibi non competit officium iudicis. Nec Bartol. dicit, quod petatur emendatio cathastri per officium iudicis: sed simpliciter, quod quis petere potest, vt emendetur infra annum beneficio d. l. qui se grauatos.

Et per præmissa, licet non ita deducta, reprehendit Iasonem præstantissimus Doctor d. Clau. Aquen. in d. l. beneficium. vltim. colum. sub breui verborum compendio. Et sic remanet defensatum vtrunque dictum tam Bartol. quàm Angel. quæ ambo dicta singulariter notanda sunt. † Addit Iaso. in d. l. Prætor. §. fin. quod similiter officium iudicis, quod competit consanguineo siue agnato 18
ratione feudi alienati ad illud reuocandū tollitur per lapsum an. per tex. in §. Titius. in ti. si de feu. fue. contro. quem tex. Roma. in d. §. fin. dicit esse singularem in iure. Sed Iaso. addit duos alios similes, videlicet text. in cap. j. §.

fina.in titu.si de inuesti. inter domin. & vasal.lis ori. & in c.j.§.porrò.in titu.qualiter olim pote. feud.alien. Et per text.in d.§.Titius decidunt ibi not.Bal. Aluarot.& d.Marti.Laude.quos refert Iaso.vbi supra, quod agnatus proximior vel consors,qui habet facultatem reuocandi alienata per agnatum fortè ex statuto vel consuetudine, iuxtà tex.cum glo.in c.constitutus.de resti.in integ.& in l.dudum.cum materia,C.de contrahe.emptio.& in l.j. C nec lic.habi.metro. lib. xj. perdit tale ius reuocandi, nisi illud prosequatur infra annum,& sic tali iuri reuocandi alienationem præscribitur anno,vbi competit iure feudi, vel ex statuto,vel consuetudine:ideo secundum Bald. ibi oportet agnatos esse cautos ne patiantur labi tempus anni.refert Iaso.in d.l.Prætor.§.fin.Et not.quod text.in d.§.Titius.locum habet, quando alienatio est facta in remotiorem agnatum.Secùs si esset facta in extraneum,quia tunc posset alienatio reuocari infra triginta annos, vt ibi not. gloss.in verbo per annum.quæ est communiter approbata per Docto.vt attestatur Alexand.consil.*xv*. visis narratis in themate.vlt.colum.v.volum.& de hoc dixi plenius supra:Sed est aduertendum,quod in casu d. §. Titius. videtur potiùs dari actio seu condictio ex lege; quam officium iudicis,& pariter vbi còmpetit reuocatio ex statuto, seu consuetudine,vt apparet ex not.Bart.in l.j.ff.de cond. ex le.& in l.omnes populi.in vlti.quæst. ff. de iusti. & iur. & in l.de quibus.colum.fi.ff.de legi.in j.lectu.& sic non videtur bonum simile,tamen hoc inserui, quia facit ad materiam præscriptionis.

Addo quod per text.in d.§.Titius. decidit not. Roma. in d.l.Prætor.§.fin.& in repe.rub.de arbi.colum.*xix*.& consil.*lxx*.visis themate,& questione.circa fin.ij.colum.quod officium iudicis, quod habet successor finita emphyteusi per generationem ; vt sibi potius quàm alij renouetur, vt not. Bartol.in l.j.§. permittitur.per illam gloss. ff. de aqua quot.& æsti.& in l.j.ff.de priuile.cred.tollitur per lapsum anni,& sequitur d. Præpo. in d.§. Titius.circa fin.ij. colum.licet Iaso.in d.l.Prætor. §.fin.videatur impugnare, sed ipse alibi sequitur in tracta.iur.emphy.colum.*xxj*. vbi latè

latè tractat qualiter debeat intelligi dictum Bartol. in d.§. permittitur. *a*

a *Et vltra ibi not. vide Alexand. consi. lxxx. viso & oppertunè animaduerso. iiij. colum. i. volum. & consil. ix. visis themate. iiij. colum. ij. volumi. vbi dicit, not. quòd talis renouatio fieri debet, etiam si per alienationem res sit commissa in hæredes emphyteutæ. not. Panormitan in c. bonæ el. ij. colum antepenult. & vlt. de postu præla. vbi latißimè de hoc dicto Bartol. in apost & per Alexand. consil. x. ponderatis his. circa finem, vbi ponit duas limitationes notabiles, iij. volum.*

SVMMARIA.

1 *Executio officio iudicis facta quanto temporis spacio præscribatur.*

2 *Actio in factum, quæ oritur ex sententia, quanto temporis cursu tollatur.*

Trigesimoprimò quæro iuxta quæstionem proximè formatam. † Quanto tempore præscribatur aduersus sententiam, & eius executionem, & sic infra quãtum tempus peti poßit executio sententiæ, quæ in rem transiuit iudicatam. Respondeo, quod cum talis executio fiat officio iudicis, vt no. Bartol. & Docto. in l. iudex posteaquam. ff. de re iud. præscribitur spacio *xxx*. annorum, sicut ipsum officium iudicis, iuxta gloss. in d. l. sicut. C. de præscri. *xxx*. annor. & conclusi latè supra. † Idem est in actione in factum, quæ oritur ex sententia, l. actori. C. de re cred. cum ibi no. & l. miles. §. qui iudicati. ff. de re. iud. quia tanto tempore tollitur omnis actio, d. l. sicut cum concor. Ita decidit Bal. in rub. extra de præscri. colu. vlti. & consi. xciiij. sententia. in fin. ij. volu. 1 2

Quam conclusionem limita, & declara ex his quæ habentur per Pano. in c. fi. col. vj. versi. sed circa prædicta quæro. de præscri. vbi ponit, nunquid habeat locum denuntiatio in foro ecclesiastico, si sit præscriptum contra sententiam, *a* dic vt ibi.

a *Adde Bald. in consil. cccxv. in capi. punctus quæritur. in iij. volu. & in rub. de præscrip. colum. fin. ver. dubitatur.*

SVMMARIA.

1 *Iuri dicendi sententiam nullam quanto tempore præscribatur.*
2 *Officium iudicis imploratum super declaratione nullitatis quantum tempus duret.*
3 *Sententia an plus habeat facti quàm iuris, aut econuersò.*
4 *Sententia post multos annos potest dici & declarari nulla.*
5 *Nullitas euidens quando dicatur.*

1 TRigesimosecundò quæro. † Quanto tempore præscribatur iuri dicendi sententiam a nullam. Istam quæstionem mouet Bald.in l.data opera. colum. antepenul.ver.sed quid si bannitus.C.qui accu.non poss. Et primò arguit, quod de nullitate agi non possit, nisi vsque ad triginta annos:† quia iudicis officium, quod imploratur super declaratione nullitatis, non durat nisi triginta annis, vt no.per glo.in l.sicut.C.de præscrip.*xxx*.anno.& in l. querela.C.de fal.& in c.vnde quæritur.in gloss.magna, in fi.*xxxv* q.ix.Sed verius est secũdum Bal.quod actor potest dicere sententiã nullã donec actio, vel accusatio durat:reus autẽ perpetuò;quia in reo agere de nullitate in effectu idem est quod excipere,l.si contendat. cum gloss.ff.de fideiuss.& l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbi.Et hoc,si nullitas esset velata:sed si apparet ex sententia,non conualescit sententia,quia vitium habet nullitatis in forma ipsius, quia vitium conualesceret, sicut sententia. Sed hoc implicat contradictionem. Igitur tempore non conualescunt,per text.in l.ex initio.C.de fal. & in d.c.vnde quæritur.xxxv.quæst. ix. † Subdit Bald. quod sententia plus dicitur habere iuris, quàm facti, vt not. gloss.in cap.nullius.ij.quæst.ij. quæ incipit sed quæritur. At sententia nulla nihil iuris habet, nec ex solo tempore vires acquirit,l.si expressim.ff.de appel. & notatur in l.j.C. de sent.aduer.fisc.la.lib.x.& expressum, vt ipse dicit, in l. quædam mulier.ff.fami. hercis.† quod sententia etiam post multos annos dicitur nulla,& declaratur nulla. Hæc sunt notabilia verba Bald.in d.l.data opera. colum. antepenult. Ex cuius verbis colligo distinctionem in præsenti

a *Adde Bald.consi.cccxv.punctus quæritur.in xj.volum.*

Margin numbers: 2 (beside "mò arguit"), 3 (beside "tia plus dicitur"), 4 (beside "post multos annos").

ſenti quæſtione, quod aut nullitas eſt velata, & tunc non poteſt agi de nullitate, niſi vſque ad triginta annos. Si verò nullitas apparet ex ſententia, & ſic eſt euidens, poteſt perpetuò de nullitate dici. Et hoc eſt, quod vulgo dici ſolet, quod nullitas nunquam tranſit in rem iudicatam. Sed Sali. in l. ſi vt proponis. la. ij. C. quomodo & quando iudex. ſimpliciter dicit quod ſententia nulla non confirmatur taciturnitate, nec aliquo temporis curſu. Et hoc eſt generale in quolibet actu nullo, ſecundū eum, vt in c. non firmatur. de reg. iur. in vj. Fallit in caſibus à iure expreſſis, vt in l. ſancimus. C. de teſta. cum ſimi. vbi teſtamentum minus ſolenne & nullum confirmatur per curſum decem annorum. ita Salic. ibi. Eandem opinio. tenet Alexand. conſil. ix. viſo titulo quæſtionis. colum. penult. verſic. & ſi opponeretur de ſecunda. iiij. volum. vbi dicit quod de nullitate perpetuò dici poteſt, per gloſſ. in d. cap. vnde quæritur. in fin. magnæ gloſſ. *xxxv*. q. ix. & refert ita tenere Angel. in d. l. ſicut. qui expreſsè dicit contrarium in princ. ij. colum. ſcilicet, quod ius dicendi ſententiã nullam, quia iudicis officio nobili explicatur, non durabit niſi triginta annis, ſicut ipſum officium iudicis tanto tempore excluditur, vt eſt ibi gloſſ. ordin. allegat etiam Bald. & Salice. in locis præalleg. & Bald. in leg. ſcire oportet. §. fin. ff. de excu. titul. cuius verba non multum faciunt ad propoſitum. Ideo tenenda eſt diſtinctio Bald. in d. l. data opera. quam ſequi videtur Alexand. conſil. præalleg. illum ſimpliciter allegando, & per quam opiniones reducuntur ad concordiam. Quam concluſionem intelligo procedere concurrente bona fide, per ea quæ dicta ſunt in præcedenti quæſtione, & per generalem regulam c. fin. de præſcript. † Quando autem dicatur euidens nullitas, vt 5
ſic perpetuò de ipſa dici poſſit, declarat Alexand. in præalleg. conſil. lix. iiij. volu. in princip. vlti. colum. & conſil. lxxvij. viſis dubitationibus. iij. colum. & conſil. cvij. viſo themate. in fin. iij. vol. & in l. iiij. §. condemnatum. col. ij. ff. de re iudi. & in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. no. nun. & in conſil. lxxvij. in cauſa & lite vertente coram reuerendo patre. pen. col. ij. vol. in quibus locis referendo plura

 conclu-

concludit, quod nullitas dicitur euidens, quando appar. ex actis, quæ inducunt notorium, vt not. Innoc. & Car. in cap. per tuas. de test. cum concor. per eum adductis. & miror, quod d. Philip. Peru. & d. Præpo. in c. dilecto. de appel. vbi latè explicant materiam nullitatis, istam quæst. non attigerint.

SVMMARIA.

1 *Iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri à sententia arbitratoris quanto tempore præscribatur.*

2 *Reductio ad arbitrium boni viri vsque ad quot annos peti posit.*

1 TRigesimotertiò quæro. † Quanto tempore præscribatur iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri à sententia arbitratoris, & sic infra quantum tépus hæc reductio peti possit, cùm petatur officio iudicis nobili, vt per Bartol. in loco infrà allegato. Ista est ardua quæstio, quam mouet Specu. in titu. de arbit. §. sequitur. versicul. sed infra quod tempus. concludens quod peti debet infra decem dies, sicut in appellatione, Authent. hodie. C. de appel. quia ista est quædam species appellandi, l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbit. istam quæstionem latiùs examinat Bartol. in l. si societatem. §. arbitrorum. col. v. ver. quæro infra quãtum tempus. ff. pro socio. vbi impugnat opi. Spe. dicens, quod ista quæstio tanquam ardua & indecisa requirit decisionem principis, & demum distinguit, vt ibi per eum. Sed Angel. in d. l. sicut.
2 col. ij. C. de præscr. *xxx*. anno. decidit, † quod reductio ad arbitriũ boni viri peti possit vsq; ad *xxx*. annos. Eandem conclusionem firmat ipse Ang. in l. ij. C. de arb. cum conco. adduc. per Alexa. in d. §. arbitrorum. in apost. super verbo officio iudicis. & idem Angel. consi. *cxxxvj*. statuto cauetur & Bald. consil. cclxv. quia ex facto. ij. col. j. volu. Et ista est cõmunis opi. prout attestatur Alex. con. xcv. visis precedentibus. vlt. col. ij. vol. & d. Lanfra. in suo tracta. de arb. in xx. q. col. xliiij. & seq. vbi istã q. latè examinat, dicens quod hæc vltima opin. communiter approbatur: & meritò, quia est verissima. & refert Albe. de Rom. & plures alios tenentes hanc

hanc opin.& atteſtantes illam eſſe communem,& ibi vide pulchrè practicã & modum petendi talem reductionem.Idem etiam affirmat Sozin.conſi.cxx.viſis compromiſſo.col.iij.& d.Felin.in c.quod ad conſultationem. colum.fin.de re iudi.

SVMMARIA.

1 *Poteſtas arbitri vel arbitratoris, vbi nullum tempus appoſitum fuit in compromiſſo, quanto tempore finiatur.*

2 *Arbitramentum collatum in tertium quanto tempore duret.*

TRigeſimoquartò quæro. † Quanto tempore finiatur ſeu præſcribatur poteſtas arbitri vel arbitratoris, vbi nullum tempus appoſitum fuit in compromiſſo.Iſtam q. latè examinant Bar.& omnes ſcrib.in l.ſi quis arbitratu.ff.de ver.ob.vbi plenè Alex.col.v.& vj.& Iaſ.co. xij.cũ duabus ſeq.ver.quarto principaliter.Et in hoc articulo communis concluſio,vt apparet ex ibi no.eſt contra Bar.† quod tale arbitramentum collatum in tertium perpetuo duret,ex quo non inuenitur tempus à iure limitatum.vbi autem confertur arbitrium in vnum ex contrahentibus circa ſubſtantialia contractus,vt videtur communis opin.eſſe cum Bart.quod arbitramentum tunc duret ſexaginta diebus,per tex.no.in l.quod ſi nolit.§.ſi quid ita.ff.de ædil.edic.de quo tex.dic vt per Iaſ.in d.l.ſi quis arbitratu.colum.xiij.Et infrà quantum tempus peti debeat, vt cogi poſſit arbitrator ad arbitrandum, vide per glo.& Doct.in l.item ſi vnus.§.j.ff.de arbi.

SVMMARIA.

1 *Fructus, qui debentur regulariter officio iudicis, quanto tempore & qualiter præſcribantur.*

2 *Præſcripta re principali cenſentur præſcripti fructus tanquam acceſſorij.*

3 *Destructo principali per viam præſcriptionis, an deſtruatur & acceſſorium.*

4 *Generalis titulus Pro ſuo an ſufficiat in acceſſorijs præſcribendis.*

5 *Bonæ fidei poſſeſſor an pro fructibus conſumptis teneri poſſit*

actione personali.
6 *Actio personalis quo casu succedat loco rei vendicationis.*
7 *Possessor bonæ fidei quomodo poßit vsucapere fructus industriales, cùm sit factus dominus sola perceptione.*

1 TRigesimoquintò quero.† Quanto tempore, & qualiter præscribantur fructus, qui debentur regulariter officio iudicis, l.certum. & ibi not. C. de rei vendi no. plenè gloss. & Bart. in l. ex diuerso. in princi. ff. eo. tit. Breuiter dico, quod bonæ fidei possessor vsucapit fructus triennio, adeò quod amplius non tenetur illos restituere, siue consumptos siue extantes. gloss. est repu. sing. & communiter approbata per Bar. Ange. Imo. Pau. de Cast. & omnes scrib. in l. sequitur. §. fructus. in gloss. magna, in fin. ff. de vsucap. quam ibi in specie approbat Bartol. circa fi. cōment. & valde commendat dicens, quod per illam limitantur omnes leges quæ volunt quod bonæ fidei possessor teneatur restituere fructus extantes: quia intelliguntur, nisi per triennium possederit. & not. Bart. in l. iij. circa fin. C. quod met. causa. vbi dicit: Et hoc tene menti, quia milies practicabis. & ibi per Alexand. colum. ij. ver. in ea gloss. not. Bal. in l. ancillæ. C. de fur. & in l. eos. in v. oppo. C. de vsur. cum concor. adductis per Alexan. Et vltra per eum adducta sequitur Bal. in c. vigilanti. col. fin. vltra med. de præscrip. & Panormit. in c. quarta. colum. penult. circa fin. eod. titu. & & in c. grauis. colum. iij. circa fin. vel iiij. versicu. aduertendum tamen est. vbi declarat dicta Bartol. in dict. §. fructus. de restitu. spoli. Ex quo infert Alexan. in dict. l. iij. C. quod met. causa. quod licet officio iudicis regulariter nō præscribatur nisi spacio xxx. annorum, l. sicut. in verbo persecutione. cum gl. C. de præscri triginta annorum, vt dixi plenè suprà: tamen fallit isto casu, quod est diligenter notandum secundum eum, & dicit Paul. de Cast. post Ang. & Imo. quod ipse non refert in d. §. fructus. quod licet bonæ fidei possessor sola perceptione sit factus dominus fructuum industrialium, tamē si extant, vel effectus sit locupletior ex eis, tenetur eos restituere vel officio iudicis mercenario, vel condictione sine causa, vt plenè notatur in l. certum. C. de rei vend. & in l. ex diuerso. ff. eo titu. Nā

hoc

hoc est verum, nisi à die perceptionis bonæ fidei possessor steterit per triennium, quod non fuerit conuentus ad restitutionem fructuum: quia tunc illos vsucapit, & facit suos irreuocabiliter, per gloss. ibi, quam dicit perpetuò notandam: quia per eam limitantur omnia iura dicentia bonæ fidei possessorem teneri ad restitutionem fructuum non consumptorum, vel etiam consumptorum quatenus locupletior factus est, iuxta plenè not. in dict. l. certum. & l. ex diuerso. & hæc sunt de mente Barto. in d. l. iij. C. quod met. causa. & plenè firmat d. Fran. Cur. consi. lxxj. princeps defunctus. col. iiij. versic. sexta conclusio. & circa finem illius consilij, vbi latè tractat quasi per totum illud consilium, an & quando bonæ fidei possessor faciat fructus suos, & an illos præscribat. † Subdit Pau. de Cast. in d. §. fructus. 2
quod etiam si non tanto tempore tenuit, si tamen rem ex qua percepit fructus tenuit tāto tempore quod ipsam præscripsit, non potest conueniri ad fructus: quia præscripta re principali, censentur præscripti fructus tanquam accessorij, vt est casus no. in l. eos. in princip. C. de vsur. & ibi no. Bal. in j. no. licet Paul. non referat: colligens ex illo text. † quod destructo principali per viam præscriptionis, destruitur & accessorium, siue loquamur de accessorio odioso, vt de vsuris, siue de accessorio fauorabili, vt de fructibus. quod est menti tenendum circa materiam præscriptionis secundum Bald. ibi, & in l. terminato. col. j. versic. modò quæro. C. de fruct. & lit. expen. vbi quærit, vtrum ille qui præscripsit rem censeatur præscripsisse fructus penultimi & vltimi anni prius separatos ab agro. Et primo arguit, quod non: quia non possedit omnes triennio. Deinde concludit contrarium per d. l. eos. in prin. Nam ex quo præscriptū est in principali, capit secū accessorium, quod est cadē re, vt l. cùm quærebatur. in fi. C. vnde vi. Hæc sunt verba Bal. Prædictā conclusionē glo. & Bar. in d. § fructus. sequitur idem Bal. in l. j. col. j. versi. quæro nūquid fructus. C. de vsur. & fruc. leg. dicēs quod est priuilegium bonæ fidei possessoris, quod præscribit fructus extātes separatos à solo sine alio titulo speciali, † quia in accessorijs præscribendis sufficit generalis titulus pro suo, l. si ego. §. partus. 4
ff de

ff.de Publici.& ibi plenè no.ipse Bald.referens verba Old. in l.ancillæ.C.de fur.vbi etiam per eum.

Quod declarat,vt per Soz.consi.cclj.quoniam in præsenti consultatione.colu. fin. De consumptis verò bon. fide dicit Bal.in d.l.j.non est quæstio,quia eos lucratur bonæ fidei possessor, & nihil restituit etiam si locupletior sit.Et est ratio secundum eum,quia officium iudicis mercenarium non durat,fructibus in rerum natura non extantibus.Fallit in petitione hæreditatis,vbi tenetur quatenus locupletior factus est,l.item veniunt.§.fructus.ff.de peti.hære.& ibi gloss.assignat rationem.ita Bal.in d.l.j.refert & sequitur Rom.consil.cxlix.conclusionem primam col.vbi plenè tractat istam materiam præscriptionis fructuum.Et vide per Sozi.in præallegato consilio, vbi concludit,quòd ad huiusmodi vsucapionem requiritur titu-
5 lus & bona fides.† Non obstat,si dicatur quod bonæ fidei possessor pro fructibus consumptis tenetur actione personali,videlicet condictione sine causa,quatenus est factus locupletior,d.l.certum. & l.ex diuerso.cum ibi no.quæ solet durare triginta annis tanquam personalis,l.ij.C.de cō
6 stit.pecu.† quia isto casu actio personalis succedit loco rei vendicationis,quæ competeret pro fructibus extantibus. Vnde sicut illa tolleretur triennio,ita & ista.quod est singulare & mirabile secundum Paul.de Cast.in d.§.fru-
7 ctus.circa med.commen.† Et si dicatur, quomodo potest bonæ fidei possessor vsucapere fructus industriales, cùm sit factus dominus sola perceptione, & faciat illos suos pro cultura & cura, vt habetur in d.l.ex diuerso. & in §. si quis à non domino.Insti.de re diui.& sic non cadit præscriptio in re sua, d.l.sequitur.§ lana. Respondet Bartol. in d.§.fructus.circa fi.& post eum Paul.de Cast.quod illos vsucapit,quia nō fit dominus irreuocabilis, cùm teneatur illos extantes restituere, vel quatenus est factus locupletior,si consumpti sint,vt habetur in locis præallegatis, & licet non possim præscribere rem meam irreuocabiliter, possum tamen præscribere,si non est irreuocabiliter mea, quia teneor restituere. Nam tunc contra illam actionem , per quam cogor restituere, præscribo rem. quod pro-

probat Bar. per text. in l. in bello. §. si quis seruum. vbi ipse hoc not. ff. de cap. sequitur Panor. in d. c. grauis. circa fi. iij. colum. versic. aduertendum. de restit. spolia. & est bona gloss. in l. longè. ff. de diuer. & temp. præscrip. & vide Roma. præalleg. consil. cxlix. colum. j. ponentem tres casus, in quibus bonæ fidei possessor *a* tenetur de fru-

a Quando bonæ fidei possessor teneatur restituere fructus, vel faciat illos suos, vide per Alexan consi. xxi domini redemptoris. circa fi. iiij. vol & latißimè per do. Fran Curt. consil lxxi princeps defunctus. per totum, maximè colum iij circa fin & iiij. & ibi, quod in dubio non præsumitur factus locupletior, sed alleganti incumbit onus probandi, colum. iiij. versic. sexta conclusio.

ctibus consumptis, quatenus est locupletior factus. In istis enim tribus casibus procedit secundum Roma. deci. gloss. & Bart. in d. §. fructus. vt non teneatur post triennium: quia lapsu triennij nedum tollitur vendicatio quo ad fructus extantes, sed etiam condictio ob causam pro consumptis, cum succedat loco rei vendicationis hoc casu, vt prædixi.

SVMMARIVM.

1 *Vsuræ dotis non solutæ quanto tempore præscribantur.*

Trigesimosextò quæro † iuxta præcedentem quæstionem: quanto tempore præscribantur vsuræ dotis non solutæ, quę debentur tanquam interesse ratione onerum matrimonij supportatorum propter moram dotis non solutæ, vt plenè habetur in l. Tiria. §. vsuras. ff. solu. mat. & in c. salubriter. de vsur. Bald. in quodam suo consil. incip. Titius promisit dotem. tenet quod prescribuntur spacio decem annorum, quasi videantur tacitè remissæ, si tanto tempore petitæ non fuerint. De cuius dicti veritate vide per do. Bertach. Firm. in repertorio, in verbo vsura. co. x. circa princ. ver. vsuræ pro alimentis, &c. & dixi supra in tertia parte, q. x. colum. xj. vers. subdit Rom. 1

SVMMARIA.

1 *Temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum.*
2 *Iure agendi perēpto, an peremptū sit ius excipiēdi vel replicādi*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ præscribitur biennio.*

Tri-

1 TRigesimoseptimò quæro, † post q̃ suprà latè visũ est de præscriptione actionũ, & officij iudicis, an præscribatur iuri excipiendi. Dic breuiter, quod nõ: quia regula est, ꝙ ea quę sunt temporalia ad agendũ, sunt perpetua ad excipiendum, l. purè. in fi. ff. de excep doli. & est text. cum glo. in l. licet. C. de excep. & plenè no. Cano. in c. si autem. vbi latè per Panor. & Felin. ver. temporalia ad agendum.
2 col. iiij. vsque ad fin. commen. de rescrip. vbi vide † an perempto iure agendi, sit peremptum ius excipiendi vel replicandi. Et vltra Felin. istam conclusionem, quod nunquã præscribatur iuri excipiendi, firmat Bal. in repe. l. fi. xj. co. C. de præscrip. long. temp. & in princ. xij. vbi assignat duplicem rationem. † Fallit secundum eum in exceptione
3 non numeratæ pecunię, quæ præscribitur biennio, l. in cõtractibus. in princip. C. de non nume. pecu.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio xxx. an. quo iure fuit inducta.*
2 *Præscriptio xxx. an. an sit post iura Digestorum inducta.*
3 *Actiones descendẽtes ex l ciuili, antequã per sacras constitutiones esset meta præfinita, competebant sine tẽporis præfinitione.*

1 TRigesimooctauò & † vltimò quæro pro cõplemẽto huius quartæ partis principalis: quo iure fuit inducta prescriptio xxx. ann. de qua in toto titu. C. de pręscri. xxx. vel xl. anno. Respõdeo, quod de iure Digestorum erat incognita, & fuit introducta de iure Codicis, secundũ gl. in l. qui occidit. aliâs qui occiderit. in princ. in verbo amisit. ff. ad l. Aquil. & in l. Iulianus. ff. ex quib. cau. ma no. Bart. in l. fi. in princ. ff. de eo per quem fac. erit. & in l. in omnibus. ff. de actio. & obliga. Imo. in c. de quarta. ver. & scias. de præscrip. & in repeti. c. fi. eod. tit. in pluribus locis. Aleand. consi. xlviij. quoniam per excellentissimum. iiij. vol. & do. Ias. in l. licet. col. vlt. C. de iure deli. & in l. nam & postea. §. si is q̃ tẽporali. ff. de iureiur. Felin. in c. de quarta. co. xj. de præscrip. Corn. consi. xvj. viso primo themate. col. j. in fi. & consil. cxxxvj. licet satis. ij. col. ij. vol. adducens aliquas glo. contrarias, sed dicit præallegatis veriores. Et idẽ Corn. consil. ccciiij. viso processu. viij. co. viij. vol. Ioã. Fab.

Instit.de vsucap. in princ. vbi dicit quod prescriptio lõgissima nõ erat cognita nec de iure Digestorũ, nec de iure Institutionum. In contrarium adduco text. cum gl. in l. si pupillus. in verbo tempore. ff. de admi. tuto. vbi glo. exemplificat illũ tex. q est de iure Digestorũ, in præscriptione xxx. anno. Pariter de iure Digestorum actiones personales rei persecutoriæ sunt perpetuæ, l. in honorarijs. ff. de actio. & obliga. id est, durãt triginta annis, Instit. de perpe. & temp. actio. in princ. Ergo apparet, q̄ præscriptio triginta annorum erat cognita de iure Digestorum.† Sed quòd ista præ 2
scriptio triginta annorum sit inducta post iura Digestorũ, videtur tex. in loco proximè allegato ibi, donec sacrę constitutiones.† Et sic antequam esset præfinita meta per sa- 3
cras cõstitutiones, actiones descendẽtes ex lege ciuili erãt perpetuæ, hoc est emopetebant sine tẽporis præfinitione. Sed difficultas est respondere ad text. in d. l. si pupillus. in fin. in verbo tempore liberatus est. qui loquitur in actione tutelæ, & sic in actione personali, & glo. ibi exponit, id est xxx. annis. Hanc difficultatem sentit ibi Barto. circa fi. commen. & soluit duobus modis, licet cum violentia & diuinatiuè. Et tenendo solutio. Barto. est necesse dicere, quòd gloss. ibi malè exponat.

Et per hæc remanet expedita tota quarta pars principalis huius tractatus.

NVnc se offert quinta pars principalis. In qua videndũ est de pluribus pro complemento materiæ præscriptionis inducendæ.

Et subdiuiditur in quinque partes. In prima videbimus qualiter procedat præscriptio aduersus Ecclesiã: & de prescriptione iurium Ecclesiasticorum & spiritualium, & per consequens de præscriptione canonica.

In secunda de præscriptione aduersus fiscum.

In tertia de præscriptione aduersus rempublicam. In quarta an præscribantur ea quæ sunt meræ facultatis: & qualiter. In quinta tractabuntur plures extrauagantes quæstiones vtiles & quotidianę circa materiam prescriptionis, quæ sub prioribus partibus commodè locari non potuerunt.

SVMMARIA.

1 *Aduersus Ecclesiam quanto tempore præscribatur.*
2 *Dos Ecclesiastica quanti temporis spacio præscribatur.*
3 *Ad inducendam consuetudinem contra Ecclesiam quantum tempus requiratur.*
4 *Præscriptio quadragenaria requiritur contra Ecclesiam: etiam vbi vna Ecclesia velit contra aliam præscribere.*
5 *Miserabilis persona, cui aliquid ab Ecclesia relictum est, vel donatum, gaudet priuilegio Ecclesiæ, quo ad præscriptionem contra ipsum.*
6 *Hospitalia & eorum bona gaudent priuilegio quadragenariæ præscriptionis.*
7 *Hospitalia in multis casibus parificantur Ecclesijs.*
8 *Regula, quòd aduersus Ecclesiam & alia pia loca currat præscriptio quadragenaria, quo casu non procedat.*
9 *Nouum priuilegium non tollit antiquum.*
10 *Res mobilis Ecclesiæ quo tempore vsucapiatur.*
11 *Ecclesia quo casu excludatur quadriennio.*
12 *Præscribitur contra Ecclesiam sicut contra priuatum multis casibus.*
13 *Redhibitoria & quanto minoris non mutant naturam inter Ecclesiasticos.*
14 *Tempore communi præscribitur contra Ecclesiam respectu domini & Publicianæ.*
15 *Ecclesia sumens fundamentum ex aliquo statuto laicorum, in quo est certũ tempus præscriptionis præfixum, an tali tẽpori præscriptionis subijciatur.*
16 *Ecclesia Roma. quot modis in præscriptionis proposito dicatur.*
17 *Imperium gaudet priuilegio centenariæ præscriptionis.*
18 *Quarum Ecclesiarum bona præscribantur iure communi.*
19 *Contra feudatarium Romanæ Ecclesiæ potest præscribi vtile dominium præscriptione communi.*
20 *Interesse principale semper est considerandum, non secundarium.*
21 *Poßidentes bona fide hæreticorum bona quanti temporis possessione præscribant, & an post quadriennium poßint molestari.*

22 Præ

22 *Præscriptio annexam habens consuetudinem quod tempus exigat.*

23 *Vsucapio præscribitur triennio etiam contra Romanam Ecclesiam.*

24 *Concernentia supremam Papæ potestatem aliquo temporis spacio non præscribuntur.*

25 *Competentia Papæ ratione ordinis an poßint præscribi.*

26 *Ciuitas subiecta Ecclesiæ Romanæ an poßit præscribere iurisdictionem in singulos ciues &c.*

27 *Centum anni an dicantur tantum tempus cuius initij me. non ex.*

VEniens itaque ad primam partem huius quintæ,
† quæro primò principaliter, quanto tempore præ 1
scribatur aduersus Ecclesiam. *a* Circa istam quæstio. valde diffusam, vt plana possit haberi doctrina, facio tres regulas.

a *Quantum tempus requiratur in præscriptione rerum mobilium vel immobilium Ecclesiæ Romanæ & aliarum Ecclesiarum, vt poßint præscribi, vide Sali. in l. ij. C. commu. de vsucap. col. ij. Alexan. no consi. lxxxiiij. in causa vertente. colum. i. ver. ij. dicimus i. volu. & consil. clxix. viso themate col. i. ver. nam & ad hoc. ij. dicimus i. volu. & consi. clxix. viso themate col. i. ver. nam & ad hoc. ij. vol. text. Abb & Fel. in ca. ad aures. in prin. de præscrip. & Felin. in c. ad audientiam. versi. vlt. facias regulam. col. viij. eodem titu. & Bald. consi. clxxxj. casus talis est. in fine, iij. vol. & Roman. consi. lxix. viso quæstionis themate colum. ij. ver. vlt. præmitto. & & Pau. de Cast. consi. ccxv. viso puncto. colum. i. in antiq. Areti. & Bald. in §. res fisci. & ibi Iaso. in addit. ad Panormita. Institu. de vsucap. vbi habes de præscriptione rerum mobilium Ecclesiæ. & per Bald. in l. ij. C. ne rei domi. vel templo. & per Docto. Moder. in c. fin. de præscript. in vi & per Angel. de Peru. in l. i. C. de anna. except. Archi. in §. quas actiones. xvj. quæstio. iij. Bald. in c. vigilanti. colum. penult. de præscrip. Abb. pulchrè post Cal. & Imo. in c. i. col. vj de in integ. restit. Imol. latè in c. illud. colum. ij. de præscrip. & ibi Bald. in princip. & Salicet. in l. i. C. de vsucap. transfor. post principium, & Felin. in cap. de quarta. colum. vlti. de præscrip. & Abb. consi. xcviij. attingam &c. vlt col. i. volu. Et quanto tempore præscribatur aduersus Ecclesiam & Imperium, vide per*

 Bald.

Bald.in l.sicut.circa fin.C.de præscript triginta annorum.per Ant. in §.res fisci vltra med.commen versi quid in rebus Eccles. Instut. de vsucap. Et de præscrip.contra Romanam Ecclesiam & alias inferiores, vide plenas remissiones per domi Bertach.in repertorio, in verbo præscriptio.ij colum.iij.volu.in fin. & seq licet prædictas non adducat.

Prima est affirmatiua, quod contra omnes Ecclesias sola Romana excepta, quæ gaudet præscriptione centenaria, generaliter præscribitur spacio quadraginta annorum tam de iure ciuili Authen.quas actiones. C. de sacrosan. Eccle. & in Corpore vnde sumitur, quàm de iure canonico, c.de quarta.c.ad aures.& c.illud.de præscrip.Et ideo laicus possidendo rem Ecclesiæ vt propriã bona f.de spacio quadraginta annorum præscribit contra Ecclesiam, vt firmat expresse gloss.fin.in c.fin.de præscrip.in vj.& in c.facultates.in verbo triginta annorum.xiiij. quæst.ii.& Paul.de Cast.consil.ccxciij.viso puncto.in prin.ij.colum. in antiq.& pleniùs dixi in tertia parte principali in v.q.in

2 versic.sed discordat ius canonicum.† Amplia primo istam regulam, vt procedat, etiam si agatur de præscribenda dote ipsius Ecclesiæ: quia illa præscribitur spacio longissimi temporis xl.annorum: & seu fundus dotalis Ecclesiæ secundum Bald.nouel.in suo tracta. de dote, colu.ij.qui refert ita consuluisse collegium Perusinum, sequitur Felin. in d.c.ad aures.in prin.commen. Addo, quod eandem conclusionem firmat idem Bald.in præallega.tractat.de dote, in vij.parte, colum. vij.circa princ.Et ratio, quare res Ecclesiæ sint præscriptibiles, est: quia ipsarum alienatio non est prohibita simpliciter, sed cum certa solennitate, de qua in ca.sine exceptione.vij.quæst. ij.& not.in ca.nulli. de rebus Eccle.non alie.quo casu non censetur prohibita præscriptio vel vsucapio: licet secùs, vbi prohibitio esset simplex, vt no.gloss.Bart.& Doct.in l.fin.C.in qui.cau.in integ.rest.non est neces.Istam rationem assignant Bar.& Cano.in c.cum non liceat.de præscrip.& refert d.Bald.nouel.in præallega.tracta.in vij.parte, colum. iij.in princ.

† Amplia secundo istam regulam, vt procedat nedum in simplici præscriptione, sed etiam in consuetudine: quia ad

ad inducendam consuetudinem contra Ecclesiam requiruntur xl. anni, vt dicatur consuetudo legitimè præscripta, secundum Bald. in d. Authen. quas actiones. colum. pe. versicul. extra quero. vbi declarat quid differat præscriptio à consuetudine, *a* & latiùs not. Panor. post alios Cano. in

a Vide de differentijs pluribus inter præscriptionem & consuetudinem suprà in i. parte principali, in vlt. quæst.

cap. fin. col. vij. ver. quantum verò tempus. extra de consue. † Amplia tertiò, vt ista regula procedat, nedum in priuato præscribente contra Ecclesiam, sed etiam si vna Ec- 4
clesia præscribat contra aliam: quia semper requiritur præscriptio quadragenaria, vt concludunt communiter glo. & Doct. in d. Authen. quas actiones. Et de iure canonico sunt tex. expressi in d. c. de quarta. & in c. ad aures. *b* & ibi

b Ibi vide per Panor. an priuilegiatus vtatur suo priuilegio contra pariter priuilegiatum quo ad præscriptionem, & an Ecclesia præscribat contra Ecclesiam, & quanto tempore, vide per Abb. Pan. consil. xciij. videtur primo vlt. colum. i vol. Et quomodo, & quanto tempore præscribatur contra locum religiosum, vide per eundem consil. xxxij. videtur primo ij colum. i volum.

not. Panor. & in c. illud. & in c. quia iudicante. de præscrip. qui tex. loquuntur, quando vna Ecclesia præscribit aduersus alteram. Et dicit expressè tex. in d. c. illud. quod Ecclesia se potest aduersus Ecclesiam quadragenaria temporis præscriptione tueri, licet quidam canones comprobant tricennalem, per quem tex. patet responsio ad alium text. quem in contrarium adducit d. Ias. in d. Authent. quas actiones. colum. iij. circa prin. videlicet in c. placuit. el. ij. circa fin. xvj. qu. iij dicens, quod est mirabilis text. contra prædicta, quod si Ecclesia præscribat contra Ecclesiã, xxx. anni sufficiunt: & quod non videt, quod possit responderi: nisi dicere, quod ille text. sit Gratiani. Posteà relinquit cogitandum super illo text. Ad idem potuisset allegare text. in cap. sanctorum. de præscrip. & plures alios, quos allegat gloss. cum prædictis in d. cap. illud. in glo. ij. Et miror, quod do. Iaso. formet istud contrarium, cum tex. in d. c. illud. det responsum, quod canones antiqui præallegati concedentes præscriptionem tricennalem Eccles. &

aduersus Ecclesiam sunt hodie correcti, ita quod loci
non habet nisi quadragenaria tantum, & ibi hoc clare-
cit gloss.ij. Si verò Ecclesia præscribat contra priuatum
vtitur iure communi, & præscribit quemadmodum præ-
scriberet quilibet priuatus contra alium priuatum, a

a Adde, quod valet statutum factum per laicos, quòd Ecclesia non possit præscribere res immobiles laicorum: nec dicitur contra libertatem Ecclesiæ, vide Iaso. in l. filius familias. §. diui. colum. xv. in ij. lect ff. de legat. i.

concludunt communiter glo. & Doct. in d. Auth. quas a-
ctiones. in gl. magna circa prin. & latè firmat Ioã. And.
qui ad agendum. de reg. iur. in vj. in mercur. Et hanc con-
clusionem plenè comprobant Pano. & Felin. in c. sancto-
rũ. de præscr. vbi Panor. respondet ad motiua, quę fiunt
contrarium. Et eandem firmat ipse in d. c. de quarta. col.
iij. ver. sed quantũ ad principalẽ articulum. & dixi in ter-
tia parte principali, in v. q. versic. sed discordat ius cano-
5 cũ. † Amplia quarto istam regulã, vt procedat etiã in pau-
peribus & miserabilibus personis: quia quo ad hoc gau-
dent priuilegio Ecclesiæ, ꝙ si aliquid est eis relictum vel
donatum aut aliter debitum, non præscribitur contra ta-
les minori tempore xl. an. vt est text. in §. pro tẽporalibus.
in Authẽ. de Eccl. tit. & in c. ij. vbi no. Can. præcipuè Pan.
& Fel. de pręscr. no. Ias. post Bal. in d. Auth. quas actiones.
circa prin. & in §. ex maleficijs. col. xvij. in antiqua impres-
sione, & xj. in no. Insti. de actio. faciens regulam generalẽ,
quod miserabiles & pauperes personæ gaudent priuile-
gijs Ecclesiæ. Sed an præscribatur contra pauperes in-
certos, putà si sit relictum factũ pauperibus Christi, & an
habeãt beneficiũ restitutionis, vide per Pan. & Fel. in d. c.
sanctorũ. vbi concludũt, quod sic, salua restitutione, vt ibi
6 latiùs per eos. † Amplia quintò, vt procedat in hospita-
libus: quia hospitalia & eorum bona gaudent priuilegio
quadragenariæ præscriptionis, secundum Panor. in cap.
accedentibus. in ij. not. per illum text. de priuil. & in cap.
j. colum. penult. & vlt. circa princ. de restit. in integ. vbi
dicit, quod omnia priuilegia tributa Ecclesijs extendun-
tur ad hospitalia & omnia loca pia, & quod pariter colle-
gium

gium gaudet talibus priuilegijs, si est pium.

Et signanter dixit pium, quia sunt aliqua collegia, quæ licet videantur pia, tamen non sunt, vt confraternitates laicorum, secundum Bald. in Auth. hoc ius porrectum. col. ij. versi. secundo quæro. C. de sacrosanct. Eccle. & in l. id quod pauperibus. in xxj. q. C. de Epi. & Cler. vbi dicit, quod corpus fraternitatum potest libere res suas vendere absque alia solennitate, quia non potest collegium pium, sed seculare, & omnino prophanum. † Et quòd hospitale 7 gaudet priuilegio Ecclesiæ maximè quo ad præscriptionem, firmat Bal. in l. genero. in fin. ff. de his qui no. infam. per tex. in d. §. pro temporalibus. & Pano. in d. c. de quarta. co. j. de præscr. vbi Fel. latissimè cõprobat hanc conclusionem col. j. & ij. cum multis seq. pleniùs quàm alibi tractãs de natura hospitalium, & an gaudeant priuilegijs Ecclesiæ, & colligit decem & nouem casus in quibus hospitalia parificantur Ecclesijs, & gaudent eorum priuilegijs. Posteà subdit tres declarationes. Et intellige de hospitali fundato autoritate Epis. *a.* Aliàs secus, vbi ibi per eum cir-

a Quando autem hospitale præsumatur fundatum authoritate Episcopi, declarat ibi pulchrè Felin. col. iiij. versi. iij. declaratio. & vide latè d. Fran. Cur. consil xx sæpenumero animo reuolui Et quando hospitale dicatur locus religiosus, & gaudeat immunitate, vel non, vide per Fel in d. c. de quarta in princ. iiij. colum. in ij. decla. Et signa cognoscendi hospitale publicum, vel priuatum tradit ibi Felin. colu. iiij. circa me. & alia prope infinita de hospitalibus reducit Felin. in d. c. de quarta. maximè an dicãtur beneficia, & veniant appellatione beneficiorum: de quo est text no in Cle. per literas. de preben. dic vt ibi per Felin col. iiij & v in c in nostra. in xxij correla & seq. de rescrip. & illum locum Felin signa ad cle. quia contingit de reli. domi vbi est text. principalis iuris canonici de hospitalibus. & vide Alexand consil cxx. super eo quod queritur. col. 1. & ij. ver. posset etiam responderi. i vol. repetito in consil. xc. iiij volu. & consil ix. visi dicto themate col 1. circa princ. & colum iiij. in ij. dub & consil. ccix. statutis accuratè perspectis in princ & colu ij. circa fin ij. volum In quibus locis firmat, quod hospitale dicitur venerabilis & pius locus sicut Ecclesia: & quod subest Episcopo, & est sub eius cura. per text. in c. de Xenodochijs.

de reli domi. & quòd omnia priuilegia concessa Ecclesijs trahuntur ad hospitalia, per text optimum in l. omnia priuilegia. C. de Episc. & Cleri. & in § fin in Auth de Eccle titu. & in d. Cle quia contingit. cum gloss. & in l. omnes. § propter nullas in verbo nullum ius. C. de Episc. & Cleri. vbi not. Bald quòd ita sunt exempta hospitalia sicut Ecclesiæ. Quod procedit dummodo hospitale sit fundatum authoritate Episcopi vel habentis potestatem: Aliàs secus, secundùm Alexand. in consil præalleg. per not in c. ad hoc. de reli. do. cum pluribus concord. ad præmissa per eum addu. Et vlt. cit Alexan. in præalleg consil. ix. ij. dub. ij volu. quòd eadem solennitas requiritur in alienatione rerum hospitalis sic fundati, quæ requiritur in alienatione rei Ecclesiæ, per text. in §. nos igitur. in Authent de non alie. & in Auth hoc ius porrectum. C. de sacros. san. Eccle. & ibi not. Bartol & Bald. Panormit. a. & Canon. in c. nulli. de re Eccle. non alie. Et ad istam conclusionem, quòd hospitalia parificentur Ecclesijs, & gaudeant priuilegijs earum, accumulat plures authoritates Corse. in reperto. in Abb. in verbo Ecclesia.

ca fin. j. col adducentem plura consilia Alex. secundum antiquum numerum Panor. & aliorum. Amplia sexto prædictam regulam, vt procedat generaliter in relictis & legatis factis ad pias causas, vt pro redemptione captiuorum, & similibus, vt tex. in d. §. pro temporalibus. in Authen. de Eccle. titu. & plenè not. Panorm. in c. ij. colum. pen. & vlti.

8 de præscript. † Nunc limita & restringe primo hanc primam regulam affirmatiuã, quæ habet quod aduersus Ecclesiam & alia pia loca currit præscriptio quadragenaria, vt non procedat viuo rectore, seu prælato, qui male alienauit rem Ecclesiæ, quia in vita illius prælati nunquam currit præscriptio contra Ecclesiam, sed incipit tempore sui successoris. text. est cum gloss. in c. si sacerdotes xvj. q. iij. & gloss. in c. ij. in gl. fin. de præscrip. & ibi Imo. & gl. in c. j. in gloss. fin. de resti. in integ. lib. vi. & firmat Innoc. in c. cum ex literis. de resti in integ. Bartol. in l. qui fundum. §. si tutor. ff de vsucap. pro empto. & Ang. Arét. in §. j. ver. & idé in prelato. Insti. qui. ali. li. & in §. res fisci vltra med. in versi. aduertas tamen. Instit. de vsucap. Addo Bald. in l. j. colum. pen. ver. item in prælato. C. de bon. ma. Secundo limi-

limita prædictam regulam affirmatiuã, vt procedat vbi ius ciuile statuit minus tempus ad præscribendum in priuatis, vt in præscriptione longi & longissimi temporis triginta vel quadraginta annorum. Sed in illis casibus, in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum, putà in præscribenda seruitute discontinua, in qua requiritur tempus cuius initij memoria non extat, vt plenè not. in l. seruitutes. ff. de seruit. tit. generali, non præscribitur contra Ecclesiam minori tempore, ne sit deterioris conditionis, quàm priuatus: quia si tantum tempus requiritur contra priuatum non priuilegiatum, multò fortius contra Ecclesiam, quę est priuilegiata. Non .n. debet priuilegiũ prescriptionis quadragenarię introductũ in fauorẽ Ecclesiæ in eius odiũ retorqueri, l. quod fauore. C. de leg. & c. quod ob gratiam. de reg. iur. in vj. Ita declarat Panor. in d. c. de quarta. col. iiij. versi. ij. est dubium.

Confirmo istam conclusionem per id quod vult not. Bart. in l. non tantùm. §. si emancipatus. in fi. ff. de bo. poss. contra tab. vbi decidit, quòd si statuto cauetur, quod scholares tractentur vt ciues in omnibus, non per hoc perdunt priuilegium quod habent vltra ciues. Quod dictum refert Alex. in l. j. colu. iij. in fin. seu iiij. ff. de leg. j. & in l. si Ruphinus. ij. no. C. de testa. mili. † latè probans, quòd pri- 9
uilegium nouum non tollit antiquum. Pro quo est bonus text. in l. ij. in verbo minimè defraudata. C. de consti. pecu. quem ad hoc ibi ponderat Bald. bene facit text. in l. iij. C. de digni. lib. xij. & in l. pen. ff. de senato. & in l. de adop. ff. de adop. vbi dignitas vel priuilegium superueniens non tollit aliud priuilegium ad incommodum priuilegiati, & plenè no. Alexand. consil. xxxij. visa concessione. v. vol. Si ergo vnum priuilegium non tollit aliud ad incommodum priuilegiati, tantò minus debet tollere ius commune, quod difficiliùs tollitur, argum. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. Accedant plenè not. per Feli. in c. dilectus. el. ij. col. iiij. ver. tertio facit. de rescri. vbi multa cumulat ad regulam d. l. quod fauore. & in specie sequitur decisionem Bart. in d. l. iij. §. si emancipatus. Præterea si aliquo casu præscriberetur minori tempore contra Ec-

clesiam quàm contra priuatum, sequeretur quod inducta ad augmentum operarentur diminutionem contra regulam l.legata inutiliter.ff.de leg.j.Ex his remanet expedita prædicta regula affirmatiua, quæ habet quod contra Ecclesiam præscribitur xl.annis. Secunda est regula negatiua in hac materia præscriptionis Ecclesiasticæ seu canonicæ, quæ colligitur ex tex.in dicta Authen. quas actiones.cum concor. præalleg. quod contra Ecclesiam non præscribitur regulariter minori tempore xl.annorũ.

10 Ista regula negatiua patitur aliquas fallẽtias.† Primò fallit in vsucapione triennij, a quia res mobilis Ecclesiæ vsucapitur triennio sicut res priuati. Ista fallen. ponitur expresse in d. Auth.quas actiones.& in corp. vnde sumitur.Sed dubitatur, an procedat de iure canonico. d. Ias.in circa princ.ver.quæro ex.ij.par.innuit, quòd sic, dùm allegat pro concor.& malè, tex.in c.illud.de præscri.qui de directo facit ad oppositum, quia indistinctè dicit, quod aduersus Ecclesias canones non admittunt nisi præscriptionem quadragenariam, non distinguendo inter mobilia vel immobilia. Et ita pro parte contraria illum text.adducit Panor.in loco infrà alleg. Vnde licet Ias.sicco pede transeat in d. Authe.quas actiones.reperio hunc articulũ plenè discussum per Cano.in c.j.de rest.in integ.præcipuè per Imo.& Pano.col.ij.circa fin.& iij.versi.circa primum. & per Imo.in d.c.illud.colum.ij.vbi concludunt, quod res mobilis Ecclesiæ vsucapitur triẽnio etiam de iure Can.& sic quod remaneat incorrecta dispositio d. Auth. quas actiones. Et dicit ibi Panor. quòd ista opin.videtur cõmunior. Et illam tenendo potest responderi secundum eum ad d.c.illud.quòd loquitur in præscribendis rebus immobilibus, in quibus propriè cadit præscriptio.

a Vide Dyn.in cap.possessor.col.ij.de reg.iur.in vi. Bertach.in rep.in verbo vsucapio.in versic.vsucapio contra Ecclesiam.

Et hanc opin.pro vera approbat Felin.in d.c. de quarta.circa fin.commen.& confirmat multis authoritatibus. Tangit Salice. in d.Authenti. quas actiones. circa fin.& in l.j.post gloss. C.de vsucap. transfor.

11 † Secundò fallit in præscriptione quadriennij, de qua in l.bene à Zenone. C.de

C. de quadrien. præscrip. videlicet quando fiscus venderet rem Ecclesiæ tanquam suam: quia tunc Ecclesia excluditur quadriennio, sicut quilibet priuatus, per text. in d. Auth. quas actiones. in verbo quadriennij præscriptione. Ista limitatio procedit de iure ciuili, sed non de iure canonico, quod seruari debet in Ecclesia, text. est cum gloss. in c. quicunq; militum. xij. q. ij. in verbo consensu. not. gl. & Doct. in c. ij. de reb. Eccle. non alie. vbi dicunt, quod illa l. bene à Zenone. non habet locum secundum Cano. Et ideo econtrà si Princeps vel Imperator donaret vel venderet rem alterius vni Ecclesiæ, non gaudet Ecclesia beneficio d. l. bene à Zenone. Et sic quadriennio non excludetur dominus, si Ecclesia habeat causam à fisco siue à Principe. gloss. est no. in c. ij. xvj. q. ij. in verbo triginta. Facit ratio, quia Ecclesia est cultrix & amatrix iustitiæ. Ideò non patitur in se vel in alterum aliquid iniquum fieri, vt dicit tex. not. in c. j. de alie. feud. not. Iaso. in d. Authenti. quas actiones. colum. j. versic. tertio pondera.

12 † Tertiò generaliter fallit in omnibus præscriptionibus annalibus vel semestribus siue temporalibus, vt sunt regulariter omnes actiones prætoriæ pœnales, l. in honorarijs. ff. de actio. & obliga. & prout est actio de dolo, l. fin. C. de dolo. Item actio quanto minoris, redhibitoria, & similes: quia in omnibus istis ita præscribitur contra Ecclesiam, sicut contra priuatum. gloss. est not. iuncto tex. in c. cum causa. de emptio. & vend. quam extollit Panor. ibi, & dicit singularem, colu. iij. & eam esse notandam pro intel. totius tituli de præscrip. verum, vt dicit Iaso. in d. Authe. quas actiones. colum. j. ille text. cum glo. nihil probat. Addo gl. expressam, ad quam ipse non aduertit, licet haberet ante oculos, in d. Auth. quas actiones. in verbo durantibus, quæ dicit quod q̄libet præscriptio minor decennio, vt in redhibitoria, & quanto minoris, currit contra Ecclesiam, allegat tex. expressum in Authen. hæc constit. innouat & c. vbi hoc dicitur in versicul. penu. † Et hanc sollentiam firmat Felin. in d. c. de quarta ad fin. commen. de præscrip. adducens simile, quod etiam inter clericos procedunt tempora præfixa à lege ciuili ad exceptionem . . . 13

numeratæ pecuniæ : ſicut etiam redhibitoria, & quan-
to minoris non mutant naturam inter Eccleſiaſticos, ſe-
cundam Abb.in d.c cum cauſam.no.pleniùs idem Feli.in
c.ſi cautio.colum.xv.verſi.ſecunda regula. de fide inſtru.
14 † Quartò fallit prædicta regula, quando ageretur de præ-
ſcribendo rem ſpectantem ad Eccleſiam iure quaſi domi-
nij tantùm, & ſic pro qua competeret Eccleſiæ Publicia-
na, & non rei vendicatio: quia licet reſpectu dominij non
currat contra Eccleſiam præſcriptio minor quadragena-
ria, tamen reſpectu quaſi dominij & Publicianæ præſcribi-
tur contra Eccleſiam communi tempore, *a* vt colligitur
a Adde Bald.in c.vigilanti.circa fin. de præſcrip.
mente Dyn. & Bartol.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus. co-
lu.j.ff.de dam.infec.& ibi expreſsè not.Ioan.de Imo.& ita
firmat Bald.in l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.de Pub. & idem
in l.j.colum.j.verſi.vltimo conclu.C.de an. excep. & no.
Ang.& Imol.in l.vſucapione.ff.de vſucap. ſequitur d.Pe.
Philip.Corne.conſi.xvj.viſo primo.vlti.colum. & conſi.
cxvij.multa.vltim.colum.ij.volum.& conſil.cxlij. videre-
tur prima facie.colum.iiij.verſi.& licet iij.volum. In qui-
bus locis ipſe Corne.aſſignat viuam rationem huius limi-
tationis, quam etiam tenet Aret.in §.res fiſci. circa med.
Inſtitu.de vſucap.& d. Iaſo.in d. Authent.quas actio.circa
15 princip. † Quinto fallit quando Eccleſia ſumeret funda-
mentum ex aliquo ſtatuto laicorum, in quo eſſet præfixū
certum tempus. Nam tunc poteſt ſibi obijci exceptio præ-
ſcriptionis ſtatutariæ: quia ex quo aſſumit pro ſe admini-
culum ſtatuti, debet etiam recipere contra exceptionem
ex eodem ſtatuto prouenientem. Ita limitat ſingulariter
Bald.in l.omni nouatione.circa fin. C.de ſacroſanct. Ec-
cleſi.dicens quod licet alias contra Eccleſiam non currat
minor præſcriptio xl.anno. d.c.de quarta. tamen ſi Eccle-
ſia agendo ſumit adminiculum & fundamentum ſtatuti
diſponentis, quod inſtrumentum habeat executionem
paratam, poterit ſibi obijci exceptio præſcriptionis de-
cem annorum ab eodem ſtatuto inducta, vt ſi diſponat,
quod inſtrumenta mandentur executioni infra decem an-
nos, & non vltra.

Ben:

Benefacit, quod alibi not. dixit idem Bald. in l. j. in fin. C. de contrahend. emptio. quod licet alias statuta laicorum non ligent clericos vel Ecclesias, c. Ecclesia. cum ibi plenè no. de constit. tamen si clericus vel Ecclesia vult vti adminiculo statuti disponentis super summaria executione instrumenti, obstabit clerico, vel Ecclesiæ exceptio non solutionis gabellæ ex eodem statuto proueniens, vt ibi per eum. Faciunt etiam notata per Bald. & in l. planè. ff. quod fal. tu. aut. & facit text. in l. cum quæritur. ff. de admi. tut. & in l. si ita stipulatio. ad fin. ff. de op. liber. vbi dicitur, quod quis debet aut in totum acceptare, aut in totum reprobare.

Et hanc limitationem plenè firmat do. Philip. Franc. in c. possessor. colu. iij. de regul. iur. in vj. † Tertia regula est, 16
quod contra Romanā Ecclesiam currit præscriptio centenaria, & non minor, d. Authen. quas actiones. c. ad audientiam. c. cum nobis. & c. si diligenti. de præscri. & in Authe. vt Ecclesiæ Roma. in rubro, & nigro.

Et Romana Ecclesia dicitur in proposito tribus modis, vt declarat Bald. in d. Authen. quas actiones. colum. penult. circa finem, & in princip. vlti. col. Hinc dixit Bald. in l. ij. circa v. col. ver. sexto quæro. C. de ser. & aqua. quod Florentini præscripserunt quædam oppida spacio centum annorum bona fide contra Romanam Ecclesiam. Istam regulam latissimè explicat Felin. in cap. ad audientiam. colum. antepen. circa finem, vers. vltimò facias regulam. cum duabus sequen. colu. de præscrip. vbi primò illam ampliat quatuor modis, & deinde limitat sex modis. Et referam solum magis vtilia, aliqua addendo. † Primò 17
igitur ampliat Fel. hanc regulam, vt procedat etiam in Imperio: quia gaudet priuilegio huius præscriptionis centenariæ, secundum Angel. in l. sicut. C. de præscrip. xxx. annorum. qui allegat gl. in §. vt autem. in Authen. de non alie. Probatur apertè in l. fin. C. de sacrosanct. Eccle. quia si ciuitas seu respublica gaudet centenaria præscriptione, vt ibi, tanto magis Imperium, cùm illa l. fin. non sit correcta per Authen. quas actiones. vt ibi communiter concludūt gloss. & Doct. Et idem tenuit Angel. in l. cum pridem. C.

com-

commu.de vſucap.& ſequitur Alexand. conſil. xxxiiij.in cauſa vertente inter Cameram. colum. j. ver. ſecundo dicimus.j.vol.vbi dicit,quod contra Imperatorem vel Cameram imperialem,ſeu Principem non recognoſcentem ſuperiorem,non currit hodie niſi centenaria præſcriptio, & latius dicam in ij.q.prin.huius partis proximè ſequen-
18 tis.† Primò limitat Felin.vbi ſupra dictam regulam procedere in Eccleſijs,quæ ſunt proprium patrimonium Romanæ Eccleſiæ,& de orto eiuſdem, vt ſunt omnes Eccleſiæ Marchiæ,& Ferrariæ ſecundum eum. Sed ſecus eſt in Eccleſijs ſubiectis Papæ iure exemptionis tantum,quia bona talium Eccleſiarum præſcribuntur iure communi, ſecundum Bald.in d. Authent. quas actiones. co. penul circa fin. & vltim. verſicul. venio ad vltimam partem. Nam ad hunc effectum non dicuntur res Romanæ Eccleſiæ.

19 Quam concluſionem declara, vt latiùs per Felin post Panorm.in c.ad audientiam. colum. vj. in princip.† Secundò limitat Felin.niſi præſcriptio tangat ius Romanæ Eccleſiæ ſecundariò, & non principaliter, vt eſt gloſſ. aurea ſecundum eum in d.c.ad audientiam.in verbo principaliter. quæ dicit quod contra feudatarium Romanæ Eccleſiæ poteſt præſcribi vtile dominium præſcriptione cōmuni,adeò quod iſte præſcribens teneat terram,& ſit feudatarius Eccleſiæ Romanæ,& non ille: quia per hoc non præiudicatur Eccleſiæ. Allegat in arg.text. in c. volumus. xv.q.iiij.vbi bona glo.& in c.ij.de capel.mona.

Procedit ergo iſta limitatio, quando alius præſcribit ſolùm vtile dominium, quia illud præſcribitur iure communi contra priorem vaſallum recognoſcendo Papam in dominum directum.Si enim præſcribere vellet directū dominium contra Romanam Eccleſiam, opus eſſet centenaria præſcriptione,per text.cum gloſſ.in d.c.ad audientiam.vt ibi latiùs declarat Felin. colum.penult.& Bald.in d. Authent.quas actiones.colum.vlti.verſi.ſecundo quæro.& Panormit.in cap.cum dilecta. circa finem, j. colum. in notabili,quod colligit ſuper verbo quia verò.de confir. vti.vel inuti.dicens: No. quod contra exemptum & immediatè

mediatè Papæ ſubiectum poteſt præſcribi ſpacio quadraginta annorum,quatenus preiudicat ipſi priuilegiato:Sed quatenùs præiudicat Papæ, requiritur ſpacium centum annor.& allegat gloſſ.de quibus ſuprà.Et hanc concluſionem latè firmat Alexand.conſil.lxix.viſo themate.j. & ij. colum.ij.volum.vbi plenè tractat, quanto tempore præſcribatur contra vaſallum Eccleſiæ, & quæ requirantur. & Bartho.Sozin.conſi.cclxvj. in cauſa quæ vertitur inter. colum.xvj.in princip.

Addo Barto.in l.cum ſponſus.§. in vectigalibus. ff. de publi.vbi dicit per illum tex.quod licet iuriſdictio contra Romanam Eccleſiam non præſcribatur, niſi ſpacio centum annorum, tamen contra habentem iuriſdictionem ab Eccleſia præſcribitur legitimo tempore.Eandem concluſionem firmant Angel. & Imol.in leg. vſucapionem. & in leg. quamuis. ff. de vſucap. Bald. & Angel. in leg. ſicut.colum. fin .C. de præſcript. x x x. anno.per d. §. in vectigalibus.Pet.de Ancha.conſi.v.pro parte nobilis viri d.Roberti.† Et pro iſta concluſione vltra Felin.& Docto. 20
facit regula,quæ habet quòd ſemper conſideramus intereſſe principale,& non ſecundarium,vt probat text. no. in l.j.§.pen. ff.de ven. inſpi. & eſt gloſſ. not. in l. de vnoquoque.in verbo quos.& ibi per Alexan.ff.de re iudi. not. plenè Iaſ.qui hanc regulam limitat & declarat in l. nequicquam,§.vbi decretum.in ix.fallen.ff.de offic.procon.& Felin.in c.cum M. colum. xiij. de conſtit. vbi probat, quod non dicitur verum detrimentum, & præiudicium eius, qui ſecundariò læditur.† Tertiò limitat Felin. in. d.c. ad 21
audientiam.prædictam regulam, vt non procedat in caſu c.ij.de præſcript.vj.videlicet in bonis Hereticorum,qui dum viuerent Catholici putabantur, quorum bona fuerunt à Catholicis eorum filijs,vel deſcendentibus,aut quibuſcunque extraneis bona fide poſſeſſa ſpacio xl. anno. quia licet talia bona cenſerentur confiſcata ipſo iure à die lapſus in hæreſim,c.vergentis.de hæret. &c. cum ſecundũ leges.eod.titul.lib.vj.tamen etiam ſi talia bona ad Romanam Eccleſiam deberent peruenire, poſſeſſores Catholici & bonæ fidei tanti temporis,etiam ſi fuerint hæredes illo-

illorum, vlterius non ſunt moleſtandi, quanquam ii quorum bona fuerant, nunc Hæretici detegantur extitiſſe, & ipſorum memoria damnetur etiam poſt mortem, vt ibi declarat glo. in fin. & iſte eſt caſus ſpecialis ſecundum glo. ibi in verbo hoc caſu. Sed regulariter bona commiſſa ſiue confiſcata Eccleſiæ, extra hunc caſum, exigentibus culpis vel exceſſionibus eorum, qui illa recognoſcebant ab Eccleſia, non præſcribuntur minori ſpacio centum annorum contra Romanam Eccleſiam, vel xl. contra alios, vt d. text. in d. c. ij. in prin. Ad cuius declarationem & intellectum vide plenè Panorm. & Felin. in c. cum nobis. col. iiij. & v. vbi item in quantum Abb. de præſcri. vbi latè tradunt infra quantum tempus poſſit quis damnari poſt mortem, & etiam infra quantum tempus poſſint bona alicuius confiſcari ſeu confiſcata declarari, & de intelle. l. ij. C. de apoſt. vbi dicitur, quod de crimine hæreſis quis damnari non poteſt, niſi poſt quinquennium à die mortis, & latius dicetur
22 in ij. quæſtio. principa. proximè ſequen. † Quartò limitat Fel. vbi ſuprà, prædictam regulam procedere, niſi præſcriptio habeat annexam conſuetudinem: quia tunc ſufficiunt quadraginta anni, c. fi. cum gl. de conſuet. etiam contra Papam & Romanam Eccleſiam, ſecundum But. in repe. d. c. fi. per Cle. ne Romani. de elect. vt latius per Feli. in d. c. ad
23 audientiam. col. penult. verſicu. limitat tertio, &c. † Quintò limitat Felin. in d. c. ad audientiam. iſtam certiam regulam, vt non procedat in vſucapione, in qua ſufficit triennium etiam contra Romanam Eccleſiam, ſecundum Angelum in Auth. vt Eccle. Rom. circa med. per d. Authen. quas actiones. quia in hoc ius antiquum non corrigitur. Contrarium tenet Sal. & plùs, quod res mobilis Romanæ Eccleſiæ non poſſit vllo tempore vſucapi, in l. j. circa med. verſicul. ex his. C. de vſucap. transfor. Mouetur, quia Romana Eccleſia habet fiſcum ſicut Imperator, & in rebus mobilibus fiſci Imperialis non currit vſucapio, §. res fiſci. Inſtitu. de vſucap. Cuius opin. approbat Fel. in d. c. ad audientiam. in iiij. limita. ſub dubio fortè, quicquid etiam dixerit Panor. ſecundum eum, c. cum dilecta. col. ij. de confi. vti. vel iuri. Sentit ergo Felin. quòd Panor. ibi teneat contrarium,

trarium,& malè. Nam reperio quòd Panor. in d. c. cum dilecta. colum. ij. versi. item no. ibi possessiones, &c. tenet expresse hanc secundam partem. Dicit enim Panor. & colligit ex illo text. quòd Romana Ecclesia gaudet præscriptione centum annorum, non solum in rebus priuatis ipsius Romanæ Ecclesiæ, sed etiam in omnibus iuribus & possessionibus, quæ sibi competunt ratione datæ libertatis. Et sentiunt Doct. secundum Panorm. ex ista generalitate verborum hoc procedere tam in rebus mobilibus quàm immobilibus, corporalibus & incorporalibus. quod bene notabis, dicit ipse. Ex hoc enim infertur, quòd vsucapio triennalis in rebus mobilibus non habet locum contra Ecclesiam Romanam. Nunquid autem in Ecclesijs inferioribus locum habeat, dicit plenè notasse in c. j. de resti. in integ. hæc sunt verba Panor. Et sic apertè tenet pro ista vltima parte, quę tanquam communis tenenda est. Sed non respondetur ad Auth. quas actiones. vbi nihil immutatur circa vsucapionem. Responderi potest, quod in illa parte loquitur in Ecclesijs inferioribus, vt satis apparet ex text.
† Sextò limita prædictam regulam, vt non procedat in his quæ concernunt supremam potestatem Papæ: quia illa non præscribuntur aliquo temporis spacio, secundum gloss. & Docto. in c. cum nobis. de præscri. vbi latè Panormit. colum. j. & vlti. post But. & latiùs Felin. colum. j. & ij. qui concludunt, quòd plenitudo supremæ potestatis Papæ ab aliquo vllo tempore præscribi non potest, vt not. Innoc. in c. bonæ. el. ij. post princip. de postu. præla. & Bal. in d. Authent. quas actiones. colum. vlt. versi. tertio quæritur. cum infinitis concor. alleg. per Felin. in d. c. cum nobis. circa princi. commen. ex hoc inferentem post Domi. de San. Gemi. quod Græci se defendere non possunt contra superioritatem Romanæ Ecclesiæ ratione cuiuscunque temporis: quia præeminentia Romanæ Ecclesiæ est à Deo, & de iure diuino, cap. ij. xxij. distinctio. Sed quilibet scit vel scire debet ius diuinum, gloss. in cap. qui contra. de reg. iur. in vj. Ergo allegans præscriptionem est in mala fide: & sic non præscribit. Addo meliorem rationem: quia contra ius diuinum, siue contra ea quæ sunt de iure 24

diuino

diuino, nulla currit præscriptio, saltem vt tollantur totum, secundum gloss. & Doct. in cap. in aliquibus. de d cim. Et licet suprema potestas Papæ sit imprætcriptib. secùs tamen est in spectantibus ad eum *a* ex quodam p

a *An Papa præscribat contra alias Ecclesias inferiores, vel aliæ p scribant contra ipsum, Specu. in titul. de præscript. colum. fin. ve illud autem.*

uilegio specialis prærogatiuæ, non in signum supre potestatis: quia talia præscribuntur, vt per Panormit. in c. cum nobis. in duobus locis, cum multis concor. ibi a duc. per Felin. Quod procedit duobus concurrentibus, delicet scientia Papæ, & spacio tanti temporis cuius ini &c. secundum Panormit. ibi, & in c. super quibusdam. c lum. j. de verb. signifi. & in c. quo ad translationem. de fic. leg. & Aret. in l. more. colum. ij. versic. tu dic. ff. de a quir. hære. Sed primum reprobat Felin. concludens, quod sufficit spacium tanti temporis, cuius initij, &c. absque e quòd probetur de scientia & patientia, quia ex illo induci tur consuetudo, quæ est loco constituti, gloss. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. quam ad hoc ponderat Angel. ff. de aqua quoti. & æsti. quæ hoc expressè sentit, respondendo ad cō trarium l. ij. C. de ser. & aqua. Nec mirum, quia præsump tio, quæ hoc ex spacio & diuturnitate tanti temporis, cu ius initij, &c. est iuris & de iure, nec admittit probationē in contrarium, licet admittatur probatio quod tantum tempus non sit decursum. Ita singulariter dixit do. Anto. de But. in repe. c. peruenit. in x. char. versi. ad tertiam qualis sit hæc præsumptio. de censi. refert & sequitur Felin. in d. c. cum nobis. col. iij. versi. scias etiam. Et dixi plenè supra

25 in iij. parte princip. colum. xxviij. cum duabus seq. † Sub dit Felin. in c. cum nobis. quod ea quæ competunt Papæ ratione ordinis non possunt præscribi: quinimò etiam id quod est ordinis non præscribitur contra Episcopos: licet vsus insigniorum Pontificalium possit præscribi per infe riorem Episcopo, vt ibi per Panormitan. Et ita tenet Butr. in dicto cap. peruenit. & Panormita. in c. 1. vt lite penden. Sicut si quis mille annis exercet officium sacerdotis, nun quam efficeretur Sacerdos. Et idem in tabellionatu & matri-

matrimonio, secundum Bald. in l. j. colum. ij. versicul. item probatur. C. de eman. lib. Præsumuntur tamen tales qualitates inesse in illis quamdiu habiti sunt pro talibus, secundum Innocen. in cap. illud. de præsumpt. cum concord. vt latiùs per Felin. in d. c. cum nobis. colum. ij. versicul. secunda declaratio. Et de istis vltimis vide quæ pleniùs dixi in j. articulo, vj. partis, in vltimo casu. † Reliqua circa istam præscriptionem centenariam, qua gaudet 26 Romana ecclesia, dic vt per Felin. in dicto cap. ad audientiam. colum. penult. & vlt. vbi ponit quasdam alias declarationes, quas non refero. Et ibi in specie tangit, an ciuitas subiecta ecclesiæ Romanæ possit præscribere iurisdictionem in singulos ciues, & in loco & territorio, dic, vt ibi. † Et circa præmissa notandum est, quod centum non dicuntur tantum tempus, cuius initij, & cæt. vt declarat Fe- 27 li. in d. c. cum nobis. colum. vlti. in v. limita. allegans Card. in c. si diligenti. in fin. eod. titul. vbi idem refert Felin ad fi. commen.

Addo rationem vltra ipsum, quia dato quod sit lapsum tempus, centum annorum potest adhuc haberi memoria ex auditu vel per famã & siue communem opinionem. Et sic non dicetur tantum tempus, cuius initij, &c. per text. in l. si arbiter. in cap. fina. ff. de proba. De quo tamen me remitto ad ea, quę pleniùs dixi circa hoc suprà in iij. parte princ. colum. xvj. versi. quod autem.

Nunc venio ad aliquas speciales quæstiones concernentes materiam præscriptionis Ecclesiasticæ & canonicæ.

SVMMARIA.

1 *Priuilegium alicui Ecclesiæ concessum, quod contra eam non præscribatur nisi centum annis, an sit validum.*

2 *Clausula Non obstante in priuilegijs inserta quid operetur.*

PRimò igitur quæro. † Quia suprà visum est, quod con- 1 tra ecclesias inferiores currit præscriptio quadragenaria: an valeat priuilegium concessum alicui ecclesiæ, quod contra eam non præscribatur, nisi centum annis, prout olim iuxta l. fin. C. de sacrosanct. Eccle. Glo. magna in d. Auth. quas actiones. ver. item nunquid. concludit

cludit quod sic, & refert quod tale priuilegium fuit ali concessum ecclesiæ Nonantulanæ, & eam communiter sequuntur Barto. & Doct. cum restrictione, dummodo in priuilegio sit apposita clausula Non obstante, & non aliter, vt ibi latè per Iaso. colum. vij. circa med. & seq. & per Felin. in c. nonnulli, in prin. colum. xiiij. ver. sexto facit de rescript. vbi concludit per ea quæ habentur in d. Authen. quas actiones. maximè per Bald. colum. iij. ver. sed ista & ver. quid ergo, &c. non valere priuilegium quod nulla præscriptio currat contra priuilegiatum, nisi habeat clausulam Non obstante.
2 † Notandum tamen est, quod si Imperator concederet alicui ecclesiæ priuilegium præscriptionis centenariæ, valet statim quo ad laicos, sed non contra alias ecclesias, quin possint præscribere contra illam xl. annis, nisi Papa confirmasset illud priuilegium. Ita decidunt Arch. & Gemi. in c. quo iure. circa fi. viij. dist. quos refert & seq. Fel. in c. ad audientiam. colu. fin. ver. demum not. de præscri.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia an aduersus præscriptionem poßit restitui in integrum.*

2 *Restitutio vltra quantum tempus competat ecclesiæ à die læsionis.*

3 *Ecclesiæ an ipso iure currat præscriptio quadragenaria, data ignorantia.*

4 *Viuente prælato, qui bona ecclesiæ malè alienauerit, an currat præscriptio.*

5 *Contra prælatum, qui passus est præscriptionem, potest agi ad emendationem damni.*

1 Secundò quæro. † Vtrum Ecclesia restituatur in integrum aduersus præscriptionem. Gloss. & Doct. in d. Authent. quas actio. communiter concludunt, quod Ecclesiæ conceditur restitutio aduersus præscriptionem perfectam infra quadriennium à tempore læsionis, & completæ præscriptionis. Hanc conclusionem tenet ibi Bartol. colu. vlti. & Bald. colum. ij. versi. sextò quærit gloss. & Sali. colum. iij. versi. quærit gloss. an contra has præscriptiones

tiones. Et firmant Canon. in c. j. de præscri. maximè Panormit. colum. penult. & vlti. qui istam quæst. plenè prosequitur, & disputat ad vtranque partem, & ibi latè Felin. plura pro ista conclusione adducens, colum. v. ver. dum solenniter. præsertim tria consil. Roma. *a* Et not. Ias. in d. Au-

a Vide plenè eundem Roman consi. cccvij. cum præsupponatur. per totum, & Abb. Panorm. consi. xxxij. videtur primò dicendum quod præscrip. iij. colum. i. volum.

then. quas actiones. col. viij. circa fi. referens eundem consil. Eandem conclusionem firmat Panormit. in c. auditis. colum. iij. de resti. in integ. vbi attestatur istam esse magis communem, & do. Card. in Cle. j. in viij. q. colu. iiij. & v. de resti. in integ. Et latè Alexand. consil. lxxxj. reuocatur in dubium. colum. ij. vltra med. v. vol. Et quod non competat Ecclesiæ restitutio vltra quadriennium à die læsionis, est casus in cap. j. de præscript. in vj. & in Cle. j. eo. titul. † 2
Sed est notandum, quod istud quadriennium est vtile à principio, id est, quia non incipit à die læsionis seu completæ præscriptionis, sed à die scientiæ, & sic nunquam currit ignorãti, & ideo appellatur vtile in initio, sed continuum in progressu, secundum Bald. not. in l. iij. C. si ex fal. instrum. *b* Not. plenè Felin. in d. c. j. colum. penul. versi.

b Vid. plenius supra in iij. parte, iiij. partis prin. q. xvij. in calce illius quæstio. vbi pro hac not. conclusio. adducuntur plura con. Alex. & Abb. Panormita. consi. xxxij. videtur primo dicendum quod præscriptio. iij. colum. i. volum.

ad illud. de præscript. post Panormitan. ibi circa fin. commen. Ias. in d. Auth. quas actiones. colum. ix. ver. vnum tamen tene perpetuò menti. & pulchrè d. Franc. de Aret. in proprijs terminis consil. xv. Reuerendissime domine. colum. vlt. vbi firmat † quod Ecclesiæ non currit ipso iure tempus quadriennij, data ignorantia. Et hoc satis probat text. secundum eum in c. j. de restitut. in integ. in vj. vbi in cursu quadriennij ponderatur negligentia Ecclesiæ, quæ non cadit, vbi datur ignorantia. Et clarius in fin. dum dicit, quod si iusta causa mouet superiorem, potest non obstante lapsu quadriennij restitutionem concedere. Iusta autem causa est ignorantia probabilis. Ergo Ecclesiæ

non currit quadriennium, vt ibi latiùs per eum. Eandē con clusionem firmat Alexand. in terminis consil. lxxxj. re catur in dubium. v. volum. † Subdit Felin. vbi suprà, qu
4 viuente prælato, qui malè alienauit, non currit dict. quadriennium, & dicit ita tenere singulariter Abb. in de resti. in integ. cum concor. ibi per eum adduc. Add expressam, de qua Felin. non meminit, in cap. j. in gloss. de resti. in integ. in vj. quam approbant communiter P cto. vt ibi per Gemi. colum. iij. versi. gloss. fin. quær. refert opi. Archid. & aliorum. Sed ista conclusio non v tur posse procedere tanquam superflua, stante alia con sione pro vera quod viuo prælato, qui malè alienauit, n currat præscriptio contra Ecclesiam, vt firmaui supra prima limita. primæ regulæ affirmatiuæ præscriptio Ecclesiasticæ, per tex. cum gl. in c. si sacerdotes. xvj. quæ iij. cum concor. ibi adduc. Ergo impossibile est, quod dict quadriennium currat, viuente illo: si præscriptio non c rit, & sic non est opus restitutione, vbi non est causata le sio, l. fina. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necess. Et ad uerte, quod Panormit. in dicto cap. j. de restitu. in integ. per totum non dicit id ad quod Felin. allegat. Benedicit,
5 † quod contra prælatum, qui passus est præscriptionem, seu contra eius hæredes, potest agi ad emendationem di ni, vt est gloss. singularis secundum eum in cap. placuit. el ij. xvj. quæstio. iij. quam etiam not. Panormita. idem repe tens in cap. auditis. col. fina. de præscript. & in cap. si de ter ra. de priuileg. cum concord. adduc. per Felin. in dicto cap tu. primo, col. penult. versi. cæterùm quando lapsum esset de præscrip. Et hoc debet necessariò intelligi de alio præla to, quàm de illo qui alienauit: præsupposita prædicta con clusione pro vera, quod in vita prælati qui alienauit, non currat præscriptio.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia succedens priuato an vtatur priuilegio suo in præscri bendo.*

2 *Priuilegiatus, succedens alij non priuilegiato, an vtatur priuile gio suo in alia materia quàm præscriptionis.*

3 Ecl

3 *Res fisci vel Ecclesiæ perueniens ad priuatum præscribitur vt res priuati.*

TErtiò quæro. † Quid si Ecclesia successit priuato, an vtatur priuilegio suo in præscribendo. Istā quæstionem tangunt glo. Cyn. Bartol. & alij in d. Auth. quas actiones. vbi latè Salic. colu. iij. versi. quærit glo. quid si Ecclesiæ. faciens longam distinctionem, & satis plenè Ias. colum. pen. versi. in vltima parte gloss. Et ibi communiter concluditur reprobata gloss. quod Ecclesia pro tempore præterito vtatur iure priuati. Sed ꝓ tempore futuro vtitur iure ecclesiæ, & sic priuilegio suo, distinguendo & diuidendo tempora, per text. not. in Authent. quod si in quibuscunque. C. de præscrip. long. temp. Not. Panormi. in d. c. quarta. colum. iiii. circa fi. versicu. sed quæritur quid si ecclesia successit laico. de præscrip. vbi refert & sequitur doctri. Barto. & Docto. in d. Authen. quas actiones. Quid autem in alio priuilegiato quàm in ecclesia, contra quem omnino non currit præscriptio, vel habente priuilegium, per quod præscriptio differtur, si succedit in locū alterius non priuilegiati iam inchoata pręscriptione, quo iure vtatur. Barto. circa hoc ponit doctri. in d. Authe. quas actiones. in fi. commen. quam Doct. communiter sequuntur, vt ibi per Ias. colu. fin. & per Panorm. vbi suprà. † Quid autem iuris sit in alia materia quàm præscriptionis, si priuilegiatus succedat alij non priuilegiato, an vtatur priuilegio suo. Et quid econtrà, si priuatus succedat priuilegiato, an vtatur priuilegio eius, cui succedit. Dic vt latè habetur in dicta Authenti. quas actiones. maximè per Salicet. colum. iij. & per Iaso. colum. penult. & vltim. & vide bonum textum in l. fiscus cum in priuati. ff. de iur. fis. & in l. Paulus. aliàs incipit per procuratorem. in. fin. ff. de acquirenda hæred. † Per quem text. not. ibi Bartol. quod si res fisci vel ecclesię perueniat ad priuatum, pręscribitur vt res priuati, & sequitur Sozin. consil. cvj. non potest negari. circa prin.

SVMMARIA.

1 *Laicus si habeat rem communem, seu indiuisibilem cum Ecclesiæ, an contra ipsum præscribatur communi tempore.*

2 *Contra vasallum Ecclesiæ præscribitur communi tempore, saluo iure ipsius Ecclesiæ.*

3 *In bonis communibus prælato & capitulo an currat præscriptio vacante sede.*

4 QVartò quæro † vltra quæstiones tactas in d. Aud. quas actiones. Quid si laicus habet rem communem & indiuisibilem cum Ecclesia, putà seruitutem viæ, an contra laicum præscribatur communi tempore. Respondeo, quod non: sed conseruatur ius suum propter Ecclesiam datur indiuisibilitas iuris. argu. tex. no. in l si communem. in prin. ff. quemad. ser. ami. & ista glo. in simili in c. j. in gl. fin. de iure patro. lib. vj. vbi it decidit in terminis Ioan. Aud. in nouella. Dicit tamen quod vbi posset præscribi contra laicum iure Ecclesiæ læso, quod sufficeret præscriptio communis. Sequitur Panormi. in d. c. de quarta. colu. iiij. ver. sed circa prædicta. & facit secundum eum quod notatur in c. volumus. xvj. q. iiij. in c. ad audientiam de præscrip. † vbi contra vasallum Ecclesiæ præscribitur communi tempore, saluo remanente iure ipsius Ecclesiæ: & dixi suprà in secunda limit. tertiæ regulæ. Ex quo infert Panormi. in d. c. ad audientiam. quod contra priuatum habentem rem communem cum ecclesia Romana currit solùm præscriptio centenaria. Et ante ipsum hæc fuit decisio Inno. ibi. & dicit idem Pano. in c. j. de præscrip. per text. in d. l. si communem. † quod in bonis communibus prælato & capitulo non currit præscriptio vacante sede, & ibi pulchrè & copiosè scribit Feli. colum. iij & iiij. circa text. in d. l. si communem. quem appellat aureum, & per illum ponit multifarias decisiones peculiares. Et vltra Feli. prædictam conclusionem firmat per plura Alexand. consi. cxxij. viso puncto. iiij. colum. iiij. volum. vbi prædicta refert.

SVMMARIA.

1 *Clerici an in rebus patrimonialibus gaudeant præscriptione quadragenaria.*

2 *Clerici in rebus patrimonialib. non gaudent priuilegijs Ecclesiæ.*

3 *Ecclesia gaudet priuilegijs fisci.*

4 *Ecclesia*

4 *Ecclesia æquiparatur minori & pupillo & fisco.*
5 *Ecclesia potest vti & gaudere iure Imperij.*

QVintò quæro. † An clerici in rebus patrimonialibus gaudeant præscriptione quadragenaria, & sic priuilegio Ecclesiæ. Dic breuiter, quod non: quia contra clericos in patrimonialibus bonis præscribitur iure communi, nec in his gaudet clericus præscriptione quadragenaria, glo. est not. & reputata sing. in c. possessiones. xvj. q. iiij. not. Panorm. & Felin. in c. ij. in fin. de præscrip. & Panorm. in c. j. colum. iij. de consue. & plenius in c. si diligenti. in vit. q. de præscrip. Salic. in d. Authen. quas actiones. in fi. Commen. & d. Philip. Fran. in c. j. col. j. in fi. de præscript. in vj. & Roma. in notabilibus folio xiiij. colu. j. Eandem conclusionem firmat Imol. in repetit. c. fin. col. v. de præscript. † Ex quo infertur, quod clerici pro bonis patrimonialibus non gaudent priuilegio Ecclesiæ. De quo vide per Panorm. in cap. venerabilis. colum. ij. de iudi. & plenè per eundem, & alios Cano. in c. Ecclesia. & ibi latissimè Felin. colum. iiij. & v. de constitu. per Roma. in singularibus suis, folio xiiij. colum. j. incip. tu scis. vbi minus perfectè loquitur. In quibus locis fit cõmunis conclusio, quòd clerici in patrimonialibus non gaudent priuilegijs Ecclesiæ, nisi in casibus à iure expressis, contra Rom. vbi suprà. 2

† Postremò not. quod Ecclesia gaudet priuilegijs fisci, vt per Panorm. in c. penult. colu. iij. de iudi. Nam bona Ecclesiæ dicuntur publica, c. quid ergo. xxiij. q. iiij. & ibi est text. cum gloss. quòd Ecclesia appellatur respublica, & ideo Ecclesia & respublica à pari procedunt, vt ibi probatur, & in l. fin. C. de sacrosanct. Eccles. Not. Felin. in c. nonnulli. in prin. colum. xxj. de rescript. dicens, quod bona Ecclesiæ appellantur esse reipublicæ, & quod fauor qui reipublicæ debetur, & maior debetur Ecclesię. † Addo quod Ecclesia æquiparatur minori & pupillo, gloss. not. in l. respublica. & ibi not. Bartol. & alij, C. ex qui. cau. ma. & text. cum gloss. in c. auditis. in fin. in verbo minoris. & ibi per Cano. de resti. in integ. Et quod æquiparetur pupillo, vult gloss. not. in l. libertos. in verbo administrauerint. C. de excu. tut. licet gloss. in d. c. auditis. dicat quod Ecclesia bene 3 4

æquiparatur minori viginti quinq; annis, sed non pupillo. Sed quòd imò æquiparetur pupillo, volunt glo. iuris ci... lis præallegatæ, & firmant Ioan. Fa. Ang. Are. & d. Iaso... §. ex maleficijs, colum. iiij. vbi latè de hoc. Institu. de acti. Item Ecclesia æquiparatur fisco, glo. repu. sing. in l. si ... curator. §. fina. in verbo soluto. ff. de iur. fis. not. Iaso. v... 5 pra. † Adde fortiùs, quòd Ecclesia gaudet & potest ... iam iure Imperij, vt vult gloss. in d. c. auditis. in verbo ... minoris. Et sic omnia priuilegia tributa Imperio debe... extendi ad Ecclesiam, secundum Panorm. ibi circa fin. colum. versi. secundo nota.

SVMMARIA.

1 *Præscriptiones iudiciales an currant contra Ecclesiam.*
2 *Termini siue præscriptiones iudiciales contra quos indistinctè currant.*
3 *Minori currunt tempora præscriptionis.*
4 *Minor vel Ecclesia, an aduersus lapsum instantiæ in integrum restituantur.*

1 SExto quæro, † & ista quæstio non tangitur in d. Authent. quas actiones. an contra Ecclesiam currant præscriptiones iudiciales, vt decem dies dati ad appellandum, Authent. hodie. C. de appel. vel instantia triennalis, de qua in l. properandum. in prin. C. de iudi. cum ibi not. vel tempora fatalia appellationis, de quibus in Authent. 2 ei qui. C. de tempo. appel. in c. ex ratione. de appel. † Conclusiuè dico, quod termini siue præscriptiones iudiciales indistinctè currunt contra Ecclesiam, contra minores, & contra omnes. Sed minor & Ecclesia restituuntur in integrum ad appellandum, & aduersus istas præscriptiones iudiciales, si petatur, excepta tamen instantia iudicij, 3 vt infra dicam: tex. est quo ad minores, in l. j. & ibi no. Bar. C. si sæpi. in integ. resti. post. & in d. l. properandum. §. fin. & ibi not. Docto. præcipuè Alexand. & Ias. C. de iu. & in Authent. de appel. & infra quæ tempo. §. j. vbi dicitur, quòd tempus appellationis currit minoribus, & plenè not. glo. & Docto. in l. fi. C. si aduer. rem iudic. Idem est in Ecclesia, per casum, in c. coram. & in c. auditis. de resti. in integ. & ibi

& ibi not.Panorm.in vj.& vij. no.& in c.fin.colum.vlt.in ij.not.eod.tit.& in c.cum inter.de re iud.dicens quod Ecclesia restituitur aduersus p̄scriptiones iudiciales, id est, aduersus terminos exclusiuos probationis fiendæ seu exceptionis proponendæ, licet currant mero iure. Pro qua conclusione est bonus tex.in Clement.j.& ibi glo.de rest. in integ.Nec prædictis obstat text.in l. fina. C. in quibus cau.in integ.resti.non est necess. vbi dicit † quod minori 3
non currunt tempora præscriptionis, quia ille text. loquitur in præscriptionibus extraiudicialibus, & non habet locū in præscriptionibus iudicialibus. Illa enim indistinctè currunt aduersus oēs, licet detur restitutio minori & Ecclesiæ, secundum Bartol.& Panormita.vbi supra, & gloss. & Doctor.in l.fin.C.si aduer.rem iudi.& not.Angel.Alexan.&Doct.Ias.in d.l.properandum.in fi.in ij.notab.† Fal 4
lit prædicta conclusio in vno casu, videlicet respectu instantiæ iudicialis: quia minor & Ecclesia restituuntur in integrum aduersus lapsum instantiæ. Sed habent actionē contra ipsorum administratores, nisi in subsidium, illis existentibus non soluendo.tex.in d.l.properandum.§. fi.& ibi not.Doct.qui tex.procedit etiam in Ecclesia. secundū d.Cardi.in Clem.j.in x.q.de resti.in integ.Salice.& Alexand.& do.Iaso.ibi in ij.not.De qua materia, quomodo tēpora currant minoribus, & an in hoc minor & Ecclesia à pari procedant, dicam latiùs in vlti.parte principali proximè sequen.in j.artic.in xxiij.casu. Nunquid autem contra Ecclesiam vacantem currat præscriptio, dicam etiam in sequen.parte, ij. artic.in iiij.casu. Ex præmissis remanet plenè discussa materia Authen.quas actiones.C.de sacrosanct.Eccle.In qua Moder.ibi satis sicco vestigio transiuerunt respectu præscriptionis Ecclesiasticæ, de qua principaliter tractat ille tex.intenti magis ad materiam extensionis, quam ibi tradunt Bartol.& Doct.& quia hic meliùs cadit, subijciam alias questiones concernentes iura spiritualia & Ecclesiastica extra materiam d.Authent.

SVMMARIA.

1 *Ius decimandi aut ipsæ decimæ an præscribi possint.*

2 *Libertas non soluendi decimas an poßit præscribi.*
3 *Consuetudo dandi maiorem vel minorem partẽ pro decimis an valeat sine approbatione Papæ.*
4 *Consuetudo excusat à præstatione decimarum personalium.*
5 *Consuetudo quòd nulla soluatur decima de fructibus terræ an valida.*
6 *Ecclesia laudabiliter non debet requirere decimas, vbi sine scandalo nequit exigere.*
7 *Libertas non soluendi decimas an poßit præscribi contra laicum de ipsis infeudatum ab Ecclesia.*
8 *Consuetudo minuens quotam decimarum an sit valida.*
9 *Consuetudo Theutonicorum soluentium certas mensuras pro decimis, siue aliquid colligant, siue nihil, an valeat.*
10 *Decima de quibus solui debeat de iure communi.*
11 *Lex positiua potest distinguere & modificare legem diuinam, sed non in totum tollere.*
12 *Decimæ prædiales tempore suo nõ petitæ an postea peti poßint.*
13 *Ecclesia an poßit præscribere contra Ecclesiam ius decimandi & decimas percipiendi ex prædijs in parochia constitutis.*
14 *Laicus an poßit acquirere ius percipiendi decimas per præscriptionem ita quòd sibi soli soluantur.*
15 *Laici non poßunt præscribere spiritualia.*
16 *Regula quòd spacium tanti temporis cuius initij memo. &c. operatur idem quod priuilegium, quo casu limitatur.*
17 *Regula quod ea quæ sunt quæsibilia priuilegio poßunt quæri præscriptione, quo casu non procedat.*
18 *Laici conuersi poßunt dici religiosi, ex quo poßunt iura spiritualia præscribere, quia non sunt omninò laici.*
19 *Laicus non potest præscribere decimas cõtra Ecclesiam, nec ius decimandi acquirere præscriptione, nec consuetudine.*
20 *Laicus qui non docet de priuilegio ad hoc vt se tueri poßit præscriptione aduersus Ecclesiam plura concurrere debent.*
21 *Laici licitè tenent decimas ante Concilium Lateranense eis feudum concessas.*
22 *Laicus non potest præscribere ius decimandi in præiudicium Ecclesiæ.*

1 SEptimò igitur quæro. † An decimæ seu ius decimandi præscribi poßint. Istam quæstionem subdiuido in tres

a De præscriptione decimarum vide per Butr. in repetit. c. peruenit. colum. x. de censib & per Cæpol. in tracta ser. vrba. prædio. c. ix. & per Paulum de Cast. consi. cclxxxvij. aliàs ccxci. in quæstione quæ vertitur. Et an procedat præscriptio in spiritualibus, vide per Inno. in c. contingit. circa prin. de dolo & contum. & ibi an in illis cadat titulus, & per Bertach. in reperto. in verbo præscriptio quinto. ver. præscriptio in spiritualibus.

tres. Prima est, an possit spacio alicuius temporis acquiri libertas à solutione decimarum consuetudine vel præscriptione, in totum vel in parte, & sic an ius decimandi tolli vel minui possit præscriptione vt non soluatur decima, vel minus soluatur. Secunda quæstio est, an Ecclesia possit præscribere decimas seu ius percipiendi decimam in parochia alterius. Tertia quæstio est, an laicus possit acquirere decimas, hoc est ius decimandi per præscriptionem, vt sibi soluatur decima, & non Ecclesiæ cui de iure debetur. Prima quæstio est valde ardua, † an possit præscribi libertas non soluendi decimas. Quam q. diffusè examinat Hostien. in summa de decim. §. & vtrum præscribi possit. ver. septimo quæro. col. x. cum multis seq. & tangitur per Butr. & Imol. in c. statuimus. ad fin. de transact. per Panor. in rub. de deci. & in cap. in aliquibus. vbi text. cum gloss. eod. titu. 2

Hanc q. latè disputat do. Ant. de Butr. in c. parochianos. de decim. per plures col. & examinatur ista q. in pluribus alijs locis adductis per Felin. in ca. causam quæ. in prin. commen. de præscript. In quibus locis abundè disputatur, an decimæ hodie debeantur Ecclesijs iure diuino vel positiuo. Et concludit Felin. vbi suprà, quod in decimis personalibus, quæ non sunt debitæ de iure diuino, sed introductæ de iure positiuo, de quib. in c. nō est in potestate. & c. ex trāsmissa. de deci. & latè per Hostien. in sum. de deci. §. quot sint. & §. seq. & §. & qualiter, consuetudo non soluēdi illas excusat, dummodo rationabilis. Sed in his quæ sunt de iure diuino, vt prædiales quas Deus sibi reseruauit in signum vniuersalis dominii, c. tua nobis. & ca. cum non sit in homine. de decim. & c. reuertimini. xvj. quæst. j. nulla consuetudo excusat, nec etiam tollerantia

Papæ

Papæ, vt per Fel. in d. c. causã. circa prin. post Pet. de Anch. consil. xcij. Magnifice & illustris Princeps. j. colum. & videtur Felin. in d. c. causam. col. j. reprobare opin. illorum qui dicunt quod valet consuetudo super quota, & non super tota, scilicet vt soluatur vigesima vel trigesima loco decimæ: sed non valet cõsuetudo, quod nihil soluatur, & fuit opin. beati Tho. de Aqui. qui dixit decimas non posse præscribi in toto, sed in tanto, & sic potest præscribi quota, sed non tota, secundum eum, vt refert Bal. in l. compe. ti C. de præscrip. xxx. anno. licet Felin. non adducat, quæ opin. etiã displicet Hostien. in loco præalleg. vt ipse refert. Et vltra Felin. istam opin. reprobat gl. in d. c. in aliquibus. quæ dicit quod si consuetudo est quod detur duodecima pars vel minor, talis consuetudo non sufficit, nisi sit approbata à Papa. † Fallit secundum Felin. in clericis seu in Ec-
3 clesijs habentibus prędia in parochia aliena: quia licet de iure teneantur illi parochię soluere decimas excepta dote Ecclesiæ, c. vbi glo. repu. sing. de decim. & c. dilecti. c. suggestum. c. ex parte. c. commissum. cum multis simi. de decim. quibus apparet quod Ecclesia & quicunque religiosi tenétur soluere decimas alteri Ecclesiæ pro prædijs, quæ possident in eius parochia, nisi sint exempta vel exépti per priuilegium: tamen possunt clerici & religiosi, seu Ecclesiæ, præscribere libertatem non soluendi, vt no. glo. fin. in fin. in d. c. in aliquibus. de decim. & in c. quia cognouimus. x. quæst. iij. quę gloss. dicunt quod clerici vel Ecclesia cõtra clericos, nedum partem præscribere possunt, sed etiam totam decimam, & ita simpliciter transit Felin. in d. c. causam quæ. colum. j.

Sed pro veritate plenius discutienda huius quotidiani articuli facio tres conclusiones. † Prima conclusio est,
4 quod cõsuetudo excusat à præstatione decimarum personalium, cum non sint debitæ de iure diui. vt concludit Felin. in d. c. causam. & hoc dummodò consuetudo habeat sua essentialia requisita, de quibus in c. fin. de consuetud. Licet aliqui teneant quod etiam personales sint de iure diui. vt per Panor. in d. c. in aliquibus. colum. pen. tamen cõmuniter Theologi tenent oppositum, vt apparet ex ibi no.

no.& per But.in d.c.parochianos.Et istam conclusionem firmat Arch.in c.quicunque.el.j.xvj.q.vij.† Secunda conclusio est,quod non valet consuetudo,quod nulla soluatur decima de fructibus seu frugibus terræ,& sic quod nõ potest præscribi tota seu in toto quo ad decimas prædiales,ita vt nihil soluatur,quia sunt debitæ de iure diuino, quod non potest in totum tolli,vt latè per But. & Panor. in d.c.in aliquibus.colum.vlt.& in d.c.parochianos.colu. vlt.qui istam conclusionem comprobant per authoritates quatuor Doctorũ Ecclesię,Gregorii, Ambrosij,Hieronymi,& Augustini,quæ habentur in c.reuertimini. xvj. quæst.j.& in c.maiores.& in c.quicunque.xvj.q.vij.& in c. Apostolicis.xvj.q.j. 5

Eandem conclusionem firmat Alexand.in consil. lx. Romana ecclesia.iiij.vol.Et ita procedit quod voluit Bartol.in l.competit. in princi.commen.per illum text.C. de præscrip.xxx.an. vbi dicit,quod contra præstationem decimarum non præscribitur,quia debet intelligi, videlicet in totum vt nihil soluatur.Et ideo dixit Gemi. in c.ij. de præb.in vj.quod licet laicus non soluerit decimas per centum annos,quod nihilominus tenetur soluere : quia non præscripsit.Refert Barb.consi.xxxv. sapienter scribitur.col.vij.ij.volum. Istam conclusionem firmat etiam Fulg.consi.clxvj.in q.quæ vertitur.col.j.circa med.Sed est notandum secundum opin.Beati Tho.de Aqui.& aliorũ Theolo.quam refert Archi.in loco proxi.alleg. & solẽnis Cano.Henri.Boich in c.peruenit.cir.fin.de deci.quod vbi de consuetudine decimæ non soluuntur,non peccant nõ soluentes,nisi propter obstinationem animi, vt si haberent animum obstinatum ad non soluendum, etiam si ecclesia peteret,vel præciperet,quia tũc tales peccarẽt mortaliter.Erunt ergo excusati non soluentes propter consuetudinem ratione præteritarum decimarum, & futurarũ, quousque petantur.Et dicit Pan.in d.c.in aliquibus. circa fin.quod hæc opin.multum sibi placet,ne tanta multitudo pereat.† Dicit etiam beatus Thom.ij.ij.q.lxxxvij.quod 7
licet ecclesia posset requirere decimas, vbi de consuetudine non soluuntur;tamen laudabiliter non requirit,vbi si-

ne scandalo requiri non possunt. Refert Archi. in d.c. quęcunque. Alber. de Rosa. in suo Dictionario, in ver. x. col.
7 Et hæc procedunt respectu ecclesiæ. † Sed an libertas non soluendi decimas possit præscribi contra laicum de iure infeudatum ab ecclesia, vel habentem ex priuilegio, aut consuetudine ius percipiendi decimas, & quanto tempore, vidè pulchrè per Raph. Cum. consi. lxxxiij. quia causa decimalis. per totum; vbi decidit, dubitatiuè tamen, quod contra laicum libertas non soluendi decimas præscribitur decem vel xx. annis; vt in cæteris seruitutibus præcipuè in vsufructu: Vel saltem sine dubio per tantum tępus cuius initij, &c. & ibi concludit, quòd causa decimalis potest agitari in foro seculari, & quod subijcitur statutis laicorum, quando decima petitur per laicum.
8 † Tertia conclusio est, quod valet consuetudo minuens quotam decimæ, & sic quod potest præscribi quota, sed non tota, vt quod soluatur xx. xxx. vel l. loco decimæ, vt dicit beatus Tho. de Aqui. relatus per Cyn. & Bald. in d. l. competit. C. de præscrip. xxx. ann. Et hęc conclusio videtur probari per tex. in d. c. in aliquibus. de deci. vbi dicitur, quòd illæ decimæ necessariò sunt soluendæ, quæ debentur ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata. Et licet gloss. ibi & Innoc. teneant contrarium respondendo ad illum text. & dando intellectum vt per eos: tamen Pan. ibi co. vlt. versi. sed & pro cõtraria parte. dicit quod ista pars videtur benignior & æquior, saltem, ne tot homines damnentur. Et dici potest secundum Panorm. quòd cùm Papa expresse nõ reprobet talem consuetudinem locorum, iura canonica, quæ dicunt quòd decimæ debent solui cum integritate, locum habent in locis vbi pro maiori parte decimæ integrè soluuntur, & non in alijs.
9 † Ex quo infert Pan. in d. c. in aliquibus. in ver. aliqui fuerunt in opin. quòd valet consuetudo Theutonicorum, qui pro decimis soluũt certas mensuras, siue coloni aliquid recolligant, siue nõ: & ratione incertitudinis, cum Ecclesia possit se habere ad damnum, & lucrũ, talis consuetudo est tolleranda. & hoc fuit originalis opin. Vincẽtij in d. c. in aliquib. ita intelligentis tex. vt refert Pan. qui subdit no. benè hanc opin. quã non repe-

reperio per aliquem reprobatam. Addo quod istam opin. Vinc. ante Pan. referunt & sequuntur Ioan. And. in d.c. in aliquibus. in fin. com. & d. And. de But. Et viget talis consuetudo in aliquibus locis Pedemontium. in quibus solui consueuit certa mensura pro quolibet aratro nomine decimæ, & valet secundum prædictam opinionem, quam omnes approbant. Et quod decima possit minui per consuetudinem; & quòd non sint soluendæ decimæ, nisi consuetæ, probare videntur multa iura, maximè text. in c. commissum. in verb. & cum ea integritate soluāt qua prius. & in c. dilecti. in verbo de quibus consueuerunt, & in c. cùm sint in verbo ad consuetudinem duximus recurrendum. & in d.c. in aliquibus. in fin. ibi, secundum loci consuetudinem approbatam. extra de deci. Per quæ iura Sozin. firmat hanc conclusionem pro laicis consi. cxlv. circa primum consultationis articulum. in fi. ij. colu. Ex quibus iuribus maximè ex tex. in d.c. commissum. apparet responsio ad iura, quæ dicunt quod decimæ debent solui cū integritate: quia intelliguntur de consueta, & qua prius soluebantur. Eandem conclusionem, quòd consuetudo possit minuere decimam, confirmat idem Sozin. consil. ccxcvij. viso priuilegio concesso ordini. col. j. & ij. vbi no. concludit in ver. iij. ista conclusio: quòd quādo in loco cō sueta est solui certa mensura non commensuranda ad aliquam quotam fructuum loco decimæ, & non decima, per tantum tempus, cuius initij, &c. videtur præsumendū quod ex consensu & conuentione inita cum parochianis talis mensura fuerit soluta, siue quod super hoc fuerit facta legitima compositio ad formam c. statuimus. de transact. cum ibi no. quia tantum tempus habet vim constituti, & priuilegij, l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æsti. & c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signifi. cum concor. Et idem dici potest, vbi soluitur xx. vel xxx. loco decimæ per tempus, de quo supra, vt ex lapsu tanti temporis legitima compositio præcessisse præsumatur ad formam d.c. statuimus. Eandem opin. tenet Paul. de Cast. consil. ccccxxiiij. in causa decimali. circa medium, in antiq. † vbi dicit, quod de iure communi decima 10
non

non debet solui nisi de his, de quibus, & prout solui cõsue-
uit, ad hoc allegans Bartol. in l. litibus. C. de agri. & cen-
lib. xj. Eandem etiam firmat Fulg. consil. clvj. in quæsti-
ne quæ vertitur. colu. j. vltra med. dicens, quod sicut p-
priuilegium potest minui decima, c. à nobis. de deci. & i.
not. ita etiam per lapsum tanti temporis, cuius initij no-
extat memoria, quod æquiparatur priuilegio, d. ca. sup.
quibusdam. §. præterea. cum ibi no. bene facit tex. not. in.
Imperatores. §. fi. ff. de pollic. ibi, Etenim tollerabilia sunt
quæ vetus consuetudo approbat. & in l. cum satis. versi.
ueant. C. de agric. & censi. lib. xj. vbi dicitur quòd contra
antiquam consuetudinem in præstandis censibus nil
debet innouari. Tandem istam partem approbat beatus
ter frater Ang. de Clauas. in summa sua, in verbo decima.
§. si. circa fin. concludens quod si minister Ecclesiæ indi-
get propter sustentationem & petit decimam, quòd non
excusantur parochiani propter consuetudinem contra-
riam: si autem non indiget, tenentur soluere, secundum
quod consuetudo se habet, vel decem, vel viginti aut tri-
ginta, aut si nihil soluitur excusantur, dummodo consue-
tudo sit præscripta. Quod vltimum debet intelligi à deci-
mis præteritis, sed non à futuris, vbi nihil soluitur loco
11 decimæ, per ea quæ dixi in j. conclu. † Confirmatur ista
conclusio tali fundamento, quia dato quod decimæ de-
beantur de iure diuino, tamen lex positiua potest distin-
guere, & modificare legem diuinam, licet non in totum
tollere, vt volunt gloss. & Doct. in l. fina. C. si contra ius
vel vti. publ. & in terminis est casus in c. à nobis. & ibi no.
de deci. vbi per priuilegium potest remitti quota decimę,
ergo pariter hoc poterit cõsuetudo, quæ æquiparatur pri-
uilegio, vt latè per Alex. consil. lxxiiij. videtur quod tota
difficultas. ij. colum. iiij. vol. vnde sequitur, quod per con-
suetudinem legitimè præscriptam, & habentem sua requi-
sita, de quibus in cap. fina. de consuetu. potest minui deci-
ma, licet non tolli in totum, & ex quo est contra ius re-
quiruntur quadraginta anni, vt plenè no. in d. cap. fin. &
maximè concurrente tanto tempore, cuius initij non est
memoria, quod habet vim priuilegij, vt modò dixi. Bene
faciunt

faciunt not.per Petrum de Ancha.in c. possessor. colu.v de regul.iur.in vj.vbi per plura probat quod lex ciuilis & canonica constitutio interpretatur ius naturale,quod dicitur ius diuinum,c.ius naturale.j. dist.addendo, modificando, distinguendo,declarando,extendendo, vt ibi latè per eum. Ergo idem potest consuetudo, quæ dicitur lex non scripta,l.de quibus.cum concor.ff.de legi. † Sed est vnum perpetuò,& singulariter notandum pro laicis in hac 12
materia præscriptionis decimarum, quod si decimæ prædiales suo tempore, id est, recollectionis fructuum, non fuerint petitæ,nō possunt amplius peti:quia ad ipsas quis non tenetur,nisi suo tempore petantur. Istud fuit singulare dictum Arch.in c.j.de deci.in vj.quod referunt Domini de Rota sub tit.de deci.decis.j.in antiq.incipien. no. quod vbi petuntur decimæ.& est colum.vj.in impressis, & licet Rota ibi non bene videatur firmare, tamen non impugnat opin.Arch.nisi argumentatiuè. Ex quo singulariter decidit,quod si petantur decimę temporis præteriti,quis non tenetur soluere,nisi Ecclesia ostendat quod decimæ fuerint petitæ.Et sic quis non tenetur pro decimis præteritis,nisi à tēpore petitionis,siue interpellationis. Et hoc singulare dictum refert,& sequitur Felin.in cap.si autem. col.iiij.ante medium,de rescript.

Non obstant,licet ipse non dicat,quæ habentur in c. reuertimini.& in cap.quæst.xvj.q.j. vbi habetur quod decimæ sunt inferendæ in horrea clericorum:quia hoc debet intelligi,dummodò petātur tempore suo,vel quando sic se habet consuetudo,secundum Hostien.in sum. de deci. §.xvj.circa finem,vbi prædictam opin.firmare videtur,licet Felin.non alleget.Et hoc dictum intelligo procedere vbi adest consuetudo quod non soluantur decime,nisi petantur & requirantur:alias obseruanda esset consuetudo loci per iura præallegata.facit text.in l.si publicanus.§.fi. ff.de publica.

Quando autem de consuetudine non constaret,haberet locum prædicta decisio. Et ex his remanet expedita prima quæstio, an decimæ possint præscribi extinctiuè in totum vel in parte. † Secunda quæstio est, an Ecclesia 13

posi.t præscribere cōtra Ecclesiam ius decimandi &c. mas percipiendi ex prædijs in parochia alterius cons tis. In qua q. cōcludo quod sic, concurrentibus requi. vt per Host. in sum. de deci. §. & vtrum præscribi pos vbi ponit an eo casu exigatur titul. & est casus in c. præscri. in vj. & ibi not. gl. & Doct. quod vna Eccles. scribit ius percipiendi decimas contra alteram & in parochia spacio xl. ann. cum titu. & bona fide, & probatur in c. Apostolicæ. & in c. cum contingat. vbi Pano. in ij. not. & rationem assignat, de deci. vel per tempus, cuius initij memoria non extat, quia ius com ne resistit, vt dicit text. in d. c. j. & in c. ad decimas. de spol. li. vj. & no. d. Car. consi. lxxxviij. consultus ego circa prin. Addo Spe. in tit. de præscrip. colu. ij. ver. licet laicus. in iiij. par. vbi dicit, quod quamuis laicus non p præscribere decimam, quia non potest poss. dere: tamen clesia bene præscribit contra Ecclesiam, si habet ti. & b fidem.

14 † Tertia q. est, an laicus possit acquirere ius pe piendi decimas per præscriptionem, ita quod soluantur bi & non Ecclesiæ. Tex. in c. causam quæ de præscri a

a Adde Raph. Cu. consi. lxiiij. Titius & Sempronius. vbi ... de decima empta per laicum à laico vasallo Ecclesiæ ... Episcopi an præscribat contra Ecclesiam, & concludit quod non pter malam fidem, & nullitatem tituli, & ex quo possessio decimarum non cadit in laicum.

dit, quod laicus non potest præscribere decimas: cum illas possidere non possit tanquam ius spirituale, cuius la sunt incapaces, c. Messana. & c. sac. san. de ele. & dicit norm. in c. causam. in j. not. per illum tex. quod nulla te poris præscriptio iuuat laicum in istis spiritualibus, co derando illam literam, quæ nō restringit se ad præscri onem certi temporis, sed dicit indistinctè, non obsta temporis præscriptione, & illum tex. inducit ad prob dum no. dictum Io. Mo. & Io. And. in c. ij. de præb. li. vj.

15 dicunt † quod laici non possunt præscribere spiritualia, iam per tantū tempus de cuius initio memoria non ex Et est ratio: quia cū illa possidere non possint, vt ibi, nullo tēporis cursu possunt præscribere, quia sine possessi

non

non procedit præscriptio, vt in c. sine possessione. de reg. iu.in vj.quod dictum refert etiam & sequitur idem Pan. in pluribus alijs locis ibi relatis per Felin.colu.j.ver.signa theoricam.& sequuntur cōmuniter Doct.quos refert Fel. Vltra quem addo,Pano.in c.fin.col.viij.ver.quinto requiritur.de consuet.vbi hoc singulare dictū Ioan.Mo.&Ioan. An.bene explicat dicens,quod sicut ex præscriptione laicus non potest acquirere ius spirituale,ita nec ex consuetudine,etiam per tantū tempus cuius initij, &c. Hinc dicit d.Card.relatus per Fel.in d.c.causam.consi.lxxxviij.capitulum Ciuitatēse.quod licet Ecclesia præscribat alienas decimas cum titul.vel solo tempore,cuius initiū,&c. ca. primo,de præscript. in vj. non tamen laicus : quia illud tempus non potest eum facere capacem.Et per hoc singulare dictum limitantur duæ regulæ.† Primò limitatur re-
16 gula quæ habet quod spacium tanti temporis cuius initij &c.operatur idem quod priuilegium,c.super quibusdam. §.præterea. de verbo.signifi. & latè dixi suprà in iij. parte principa.colum.xxviij.cum dua.sequen.quia fallit quando præscribens est incapax.& ita limitat Feliu. in d.c.causam.colum.j.& istud vltra Panorm.& Felin.fuit de mente Hostien.in summa de deci.§.& vtrum.versi.tertio quętur. olum.ix.in prin. vbi tradit intel. ad text.in d.ca. super quibusdam.§.præterea.Et ante Felin.sic declarat Bar. consil. xxxv. sapienter scribitur. colum. vij. in princip. in ij.parte dicens, quod illud quod est quæsibile priuilegio,est quæsibile tempore cuius initij, &c.data capacitate possidentis , vt probatur in d. c. super quibusdam. §. præterea. aliàs si possidens non esset capax, licet per mille milia dierum possedisset,non præscriberet,nec acquireret ius in ea re,cuius est incapax,vt probatur in d.c.causam quæ.& ibi circa me.illius,vij.colum. ponit intellectū & restrictionem ad illud singulare dictum Ioan.Mona.& Ioan.And.in d.c.ij.de præben.in vj. † Secundò limitatur 17
alia regula,quæ habet quod ea quæ sunt quæsibilia priuilegio possunt quæri præscriptione, cap. duo simul. de offic.ordin. quia non procedit in his quæ de iure possideri non possunt:nā data incapacitate possidentis potest

 ope-

operare priuilegium Principis, & non præscriptio. probatur ex no. in c. quamuis sit graue. & in c. pro... de dec. Secundum probatur in d. c. causam. & ibi declarat Panorm. & assignat rationem diuersitatis, & ... rat Barb. consi. præalleg. xxxv. de qua regula, an quæ priuilegio sit quęsibile pręscriptione, & qualiter proc... vide plenè per Felin. in c. accedentes. colu. iiij. cum ... pręscrip. & specialiter in iij. fallen. vbi ponit quando ... presse resistit præscriptioni, an tunc procedat illa ... initij non extat memoria. Ex prædictis colligitur con... sio seu regula generalis, quod laicus non potest præscri... re iura spiritualia, quia illa possidere non potest, ergo præscribere, vt in c. sine possessione, &c.

Ampliat Panor. in d. causam. illam conclusionem ... cedere etiam in non merè spiritualibus, vt in iure patro...
18 tus, de quo dicetur in ij. q. seq. † Postea limitat præ... procedere in puris laicis: cōuersi autē laici, secundū ... licet non debeant tractare cum clericis spiritualia, ... possunt iura spiritualia præscribere, quia non sunt ... nò laici, sed possunt dici religiosi. Ad hoc allegat ... cum gloss. in c. ex co. de elect. li. vj. & no. per Inno... instit. Addo bonum tex. cum gloss. in c. non dubium. de sen. excom. vbi gloss. concludit, quod conuersi ... Ecclesię, siue regularis siue secularis, dicuntur personæ Ecclesiasticæ.

Contrarium voluit Bartol. in Authen. ingressi. co... ver. expeditus de contrarijs. C. de sacrosan. Eccle. dice... quod conuersus Ecclesiæ secularis, quanquam dedicet se & sua, non efficitur religiosus. Et pro hoc dicit ... cum gl. in c. vt lex continentiæ. xxviij. q. x. sed illa gl. ... potius contrarium, quando conuersus renuntiauit ... priis transeundo ad ecclesiam secularem, dedicando ... sua. Ideo pro concordia dic, vt per Panor. in d. c. non du... um. cir. fi. referentem d. Hostien. & per Felin. post ... in cap. in præsentia. colum. ij. versi. in text. ibi, obla... &c. de probat. qui ponit de multis generibus conuer... rum & oblatorum, & quæ sit differentia inter conuer...
19 & oblatos. † Stat ergo firma conclusio per prædicta, quod la...

laicus non poteſt præſcribere decimas contra eccleſiam, nec ius decimãdi acquirere preſcriptione vel conſuetudine, ita vt ſibi ſoluantur, & non eccleſiæ, etiam ſpacio tanti temporis, cuius initij memoria nõ extat, licet ſibi poſſint ex priuilegio Apoſtolico competere, ſi ei vel maioribus ſuis conceſſæ fuerint per ſedem Apoſtolicam, vel ſi fuerint laico per eccleſiam in feudum conceſſæ ante concilium Lateranen. cap. prohibemus. & c. quamuis ſit graue. de deci. & c. cum Apoſtolica. de his quæ fi. à præl. & ſic poſſunt quæri priuilegio, & non præſcriptione, vt prædixi. Limita iſtam concluſionem duobus modis. Primò, niſi cum poſſeſſione tanti temporis concurrat forma priuilegii, quod laico fuerint conceſſæ decimæ, vel quod de ipſis fuerit infeudatus ante concilium, quia tunc præſumitur pro priuilegio, nec tamen ſufficeret probare tempus, niſi etiam probaretur de fama priuilegij, ſecundum But. Card. & Imol. in d. c. cum Apoſtolica. de his quę fi. à præl. refert Felin. in d. c. cauſam. colum. j. ver. limita dupliciter. Sed aduerte, q̃ ad hoc vt laicus qui non docet de priuilegio habito ante concilium Lateranen. poſſit retinere decimas & ſe tueri præſcriptione aduerſus Eccleſiam illas vendicantem debent concurrere duo, ſecundum Pan. in d. c. cum Apoſtolica. referentem quod iſta fuit opinio Ioan. And. † Primò enim requiritur, quod ipſe laicus poſſederit decimas tanto tempore cuius initij, &c. tanquã vaſallus Eccleſiæ, & ſic oportet quod doceat de aliquibus inueſtituris obtentis ab Eccleſia ſiue Epiſcopo, & ſe vel maiores ſuos fuiſſe aliquando inueſtitos vti vaſallos Eccleſiæ de ipſis decimis, licet poſt concilium, & hoc ſufficit, quamuis non doceatur de prima inueſtitura obtenta ante concilium, quia tunc non eſſet aliquod dubium. Secundò requiritur q̃ probetur fama quod eas habuerit ante cõcilium. Et cum hac opi. vt refert Pan. tranſeunt vt plurimum Doct. & dicit quod iſta opi. eſt ſatis æqua, quia alias propter difficultatẽ probandi laicus ſæpè priuaretur iure ſuo. Subdit Panor. eſſe bene notandum quod ſimplex detẽtio etiam per tempus, de cuius initio non extitit memoria, non habet vim tituli quo ad laicos, vt latè per Ioan. And. 20

in c.ij.de præben.in vj.& retuli suprà. Et quia articulus
valde vtilis & quæstio ardua, quę plerunque conting
facto in dominis terrarum & alijs laicis, qui in pleris
locis consueuerunt percipere decimas ab antiquo seu
tem decimarũ, & super quibus Ecclesia persæpè ipsis m
uet controuersiam, intendo circa hunc articulum lat
insistere. Nam videtur magna difficultas, & fermè imp
sibile probare quod laicus fuerit inuestitus & possed
per tantum tempus cuius initij, &c. Item & de commu
opi. & fama qđ laicus habuerit decimas ante concili
quæ duo copulatiuè requiruntur, secundũ Pan. & Fel.
quia Felin. infideliter & imperfectè refert opin. illas, re
ram distinctè in hoc arduo & difficili articulo, & prout
vera se habent. Vnde reperio in primis, quod Ioan. An.
in d.c.cum Apostolica.col.vlt.refert Host. in hæc verb.
21 †Quærit Host. quia hic dicitur quod laici decimas cõc
sas ante concilium Lateranen. in feudum licitè tenent
cùs si post (quod concilium, vt refert Ioan. And. fuit ce
bratum annis Domini Mclxxxix. ab Alexandro tertio
fuit Senensis, quo tempore referente Chronica M
na Mediolanenses, Cremanenses, & Placentini contra Pa
piam construxerunt Alexandriam, quam ab ipso Alexan
dro Papa sic vocarunt) quid si laicus est in quasi possessio
ne feudi decimarum alicuius Ecclesiæ, quia sunt in cuius
parochia, & sic Ecclesia habet intentionem fundatã de iu
re communi, c.ad decimas. de restit. spolio. in vj. Eccl
vult vendicare istas decimas, & dicit concessionẽ factam
esse post concilium, laicus ante, quis habeat probare
non apparet, an prius vel post habuerit illas in feudum, ta
men non est memoria quòd alius possederit, vel perce
rit, an probabit Ecclesia quòd post, an laicus, quòd an
Ioan. And. primò arguit pro laico seu pro vasallo qđ s
eo præsumatur ratione tanti tẽporis, quod habet vim p
uilegij, d.c. super quibusdam. §. preterea. Secundò, quia n
est verisimile quòd tantum stetisset Ecclesia ad petẽdum
argu.c.si quis. de reb. Eccle. non alie. Posteà refert opi.
Host. præcisè determinantis contra laicum, quod est co
gendus ad decimam reddendam Ecclesiæ, nisi probet tale
iti

ius ante concilium fuisse concessum, vel post authoritate Papæ, quinque rationibus, potissimè quia Ecclesia habet intentionem suam fundatam de iure cõmuni. Item quia talis possessio non cadit in laicum, d.c. causam. Tandem Ioan. And. concludendo sic dicit: Satis videtur contrariũ tenendum per prædictam decretalem primam, de præscr. in vj. per quam respondetur ad primam rationem, ad alias autem dic quod illa procederent, vbi non possedisset vt vasallus, & hoc intelligo quando communis opin. in tali præscriptione tanti temporis, cuius initij, &c. probari necesse est, vt not. in d. ca. j. in fin. Hæc sunt verba formalia Ioan. And. in Nouel. in d. c. cum Apostolica. quæ si bene ponderentur non vult Ioan. And. quod sit necessarium probari de fama quod laicus habuerit decimas ante concilium, nec de hoc dicit verbum. Sed satis est quod communis opin. probetur super antiquitate feudi, & sic quod illas decimas ab antiquo tenuit per tantum tempus cuius initij, &c. iuncto tempore maiorum, tanquam vasallus Ecclesiæ, & hoc clarius ibi vult d. Ant. de But. co. pen. circa prin. declarando verba Ioa. And. dicens: videre si laicus potest probare possessionem tanti temporis cuius initij memoria non extitit, probando istam quasi possessionem sic antiquam & allegãdo titulum ante cõcilium, dicit Ioan. And. quod releuabitur ab onere probãdi & præsumitur titulus & iustus, argu. de præscript. ca. j. in vj. vbi casus secundum eum, & sic contrarium procedit, vbi possessio est recens, vel licet sit antiqua nõ tamen in tantum quod non extet memoria initij, secùs vbi non extaret memoria maximè acclamante fama. facit quod vidistis de instit. ca cum venissent. & hoc habetis tenere. Hæc sunt verba do. Anto. in d. c. cum Apostolica. Ioan. de Imo. ibi in vij. q. refert primò opin. Hostien. & postmodũ Ioan. And. & Ant. de Butr. qui volunt, vt ipse refert, quod si laicus potest probare possessionem tanti temporis cuius initij memoria non extitit, quod semper decimas tenuerit in feudum tanto tempore ei quod non est memoria in contrarium, quodque communis opin. seu fama etiam sic est secundum not. per glo. in c. j. de præscrip. in vj.

tunc debebit obtinere, per no. in d. c. j. & in c. super-
dam. de verb. sig. & aduerte, dicit Imo. quia potest m
dictum Ioan. And. in quantum dixit probari debere
communem seu famam, quod intellexerit de comm
opinione & fama quod semper tenuerit in feudum p
etiam intelligi, quod intellexerit de communi opi
seu fama quod habuit ante concilium. Et sic intell
istud fortè non de facili probabitur. Ideo do. Anto. de
videtur dicere, vt refert Imol. licet eius lectura sit co
pta, quod sufficit quod probat præscriptionem tem
ris cuius initij, &c. & alleget titulum sibi fuisse conce
ante concilium Lateranense. Nam tūc præsumeretur p
sessionem tanti temporis. facit quod notatur in c. pe
nit. de censi. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. Et is
opinionem tenet etiam ibi do. Flor. quem refert Imol. q
subdit: De cautela tamen videtur esse, quod Ecclesia
dicet decimam tanquam ad se spectantem cùm sit in
parochia, nec dicat illam concessam laico post conc
um, ne videatur se astringere ad hoc probandum
in sua parochia, quia laicus succumbet, nisi probet
concessam authoritate Papæ, vel nisi probet illam
cessam ante concilium Lateranense, vel nisi probet p
scriptionem tanti temporis cuius initij memoria no
tat, & alleget fuisse concessam ante concilium. Nec obs
te prædictis secundum Imo. si dicatur quod laicus nō po
sit præscribere decimas per tantum tempus, cuius in
&c. cum illarum sit incapax, vt prædictum est. Quia re
deri potest secundum d. Flo. quod hoc casu laicus non
nebit decimas ex vi præscriptionis, sed ex vi præsump
nis, quia præsumitur adeptus tempore permisso, scil
ante concilium, ex quo tāto tempore possedit. Et pro hoc
facit, quia non est verisimile, quod tanto tempore fuis
permissus in possessione, si ius non habuisset. Facit qu
no. Ioan. And. post Iano. & Hostien. in c. illud. de præsc
Et per prædicta patet responsio ad rationes Host. quia pro
cederent vbi possessio esset recens, non antiqua: vel lic
antiqua, non tamen tanti temporis, cuius initij memoria
non extaret. Secùs vbi nō extat memoria, quia illa tuetur
possessio-

possessorem, licet ius commune sit contra eum, d. c.j. de præscrip. in vj. Ita dicit Imol. in d.c. cum Apostolica. Et sic concludunt But. & Imol. quod sufficit probare de possessione tanti temporis cuius initij, &c. & allegare tit. fuisse concessum ante concilium, quia præsumitur, nec erit necesse secundum eos probare de aliqua fama priuilegij, vel quod laicus possedit decimas tanquam vasallus Ecclesiæ: quia volunt ipsi quod sufficiat tantum tempus cuius initij, &c. cum allegatione tit. ante concilium. Eandem conclusionem firmat Albe. de Rosa. in suo Dictionario in verbo decimosexto. circa fin. ver. quid si nescitur. vbi dicit hæc verba: Quid si nescitur de decima quam tenet laicus, an sit de antiquis datis ante concilium Lateranense vel post. Dic quod si à tempore quo non extat memoria laicus quietè & pacificè tenuit eas, recognoscens Ecclesiam sicut decet, præsumitur de antiquis, licet Hostien. teneat contrarium, xij. dist. c. illa. Et hanc partem, quod laicus qui possedit decimas per tempus cuius initij, &c. præsumatur de ipsis inuestitus ante concilium vel eas habere ex priuilegio, firmat Rapha. Cuma. consil. lxxxiij. quia causa decimalis. circa fi. & latiùs Alexand. consi. vj. viso themate & dubijs. circa fi. j. vol. qui refert Ioan. And. Ant. d. But. & communiter alij in d.c. cum Apostolica. volunt in terminis illius decretalis dicentes, quod laici decimas concessas ante concilium Lateranense licitè tenent: Sed non concessas post, quod si laicus est in quasi possessione feudi decimalis alicuius Ecclesiæ, & Ecclesia vendicat illas decimas tanquam positas in sua parochia, iuxta not. in c. ad decimas. de resti. spo. in vj. & dicit concessionem in feudum esse factam laico post concilium Lateranense, laicus vero dicit quòd cocessio fuit facta ante, quòd si laicus potest probare possessionem tanti temporis cuius initij memoria non extat, obtinebit, ac si appareret concessionem fuisse factam ante concilium, prout ipse laicus allegat. ita dicit Alexand. vbi suprà. Et pro eadem parte in fauorem laici consuluit latissimè do. And. Barb. consi. xxxv. sapienter scribitur Paralipomenon. per totum, ij. volum. vbi colum. ij. refert quòd communis opi. Doct. in d.c. cum

Apostolica.est quod si laicus probat se tenere & possidere ius percipiendi decimas, aut redditus existentes in parochia Ecclesiæ per tempus tā vetustum quod initij memoria non extat, & allegat quod ante concilium Lateranense fuerunt sibi concessæ, statur suæ allegationi & assertioni. Fortiùs concludit ibi colum. vij. & ix. quod præsumetur, nedum titulus & concessio, sed etiam præscriptio ante concilium, & sic tempore habili, probata antiqua possessione, de cuius initio non extat memoria. Videtur ergo communis opinio, quod sufficit si laicus probet tenuisse & percepisse decimas per tantum tempus cuius initij memoria non extat, cum allegatione tit. ante concilium, præsertim quando tales decimas recognoscit in feudū ab Ecclesia. Et in hac opini. resideo, quicquid dicat Feli. in d. c. causam quæ. col. j. qui in hoc articulo refert Doctor. in d. c. cum Apostolica. vt suprà patet. Et ideò non erit necesse probare de aliqua fama priuilegij ante concilium concessi, cuius probatio esset valde difficilis & quasi impossibilis. Et istam partem sequitur solennis Doctor. do. Iaco. de San. Geor. in tracta. feu. in verbo cum mero & mixto imperio. in fi. allegans simpliciter not. per Ioan. And. & Do-
82 cto. in d. c. cum Apostolica. † Secundò limita prædictam conclusionem, vt procedat respectu Ecclesiæ, in cuius præiudicium laicus non potest præscribere ius decimandi: Sed non respectu priuati. Vnde si sint tales decimæ, quas laicus iustè possidet, vt quia de ipsis fuit inuestitus ante concilium, alius laicus potest eas præscribere contra ipsum tempore cōmuni: ex quo de illis pacisci potest, secundum dom. Card. consi. cxlvj. notum sit vniuersis. Felin. in d. c. cap. causam. colu. j. circa fin. & ij. versi. limita secundo. vbi dicit se alibi hoc non legisse. Addo vltra Felin. ita consuluisse Cuma. consi. lxxxiij. quia causa decimalis. circa fi. vbi firmat istam conclusionem sub dubio fortè, quod sufficiunt x. vel xx. anni ad præscribendum decimam contra laicum, vel vt censeatur remissa decima. Sed vbi concurreret tātum tempus, cuius initij, &c. dicit nullum esse dubium: licet contrarium faciat quod consuluit idem Cuma. consil. xliiij. Titius & Sempronius.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Ius eligendi quanto tempore præscribatur.*
2 *Consuetudo tribuit ius eligendi.*
3 *Titulus an requiratur in præscriptione iuris eligendi.*
4 *In præscriptione iuris eligendi quid, & quantum tempus, & quo pacto requiratur.*
5 *Præscribere volenti totum ius eligendi, excluso penitùs collegio cui competit de iure communi, quæ, & quantum tempus requiratur.*
6 *Ius eligendi competens alicui de iure speciali præscribitur communi tempore & absque titulo.*
7 *Vbi non agitur de præscribendo toto iure eligendi, exclusis his quibus in totum spectat electio, tunc præscribitur communi tempore & absque titulo.*
8 *Ius eligendi in certa Ecclesia præscribens dicitur etiam præscripsisse ius postulandi.*
9 *Habenti ius eligendi non currit præscriptio vbi Ecclesia non vacauit infra xl. an.*
10 *Libertas contra prætendentes habere ius interessendi in electione & participandi in ea quanto tempore præscribatur.*

OCtauò quæro.† Quanto tempore præscribatur ius eligendi. Imo. & Ioan. And. in c. de quarta. colum. j. circa med. de præscri. concludunt quod ius eligendi præscribitur xl. an. quia dicitur habere causam quasi cõtinuam. ad quod facit bonus tex. iuncta gloss. in c. cum de beneficio. de præben. lib. vj. Eandem opini. tenuerunt Ioan. And. d. Ant. Imol. & communiter Cano. in c. cum Ecsia Sutrina. super gl. in verbo temporis. aliàs propter breuitatem. de causa pos. & propri. & probatur in c. cũ. vbi gl. & Doct. de ele. vbi habetur† quod consuetudo tribuit ius eligendi, & firmat Ba. in l. ij. col. ij. ver. quæro ergo si volo pręscribere ius eligendi. C. de seru. & aqua. vbi dicit, quod ius eligẽdi, & omnia iura spiritualia, vel annexa spiritualibus, prescribuntur spacio xl. anno. non attenta causa continua vel discontinua, per c. de quarta. de præscri. & per not. per Inno. in c. consultationibus. de iure patro. & sequitur do. Ioan. Bertachi. in suo tract. de Episcopo, in iij. parte, j. lib.

lib.in vj.q.qui allegat idem tenere Flor. in l.seruitutes de seruit. tit. generali. Quam conclusionem limitat ip procedere, si electiones per dictum tempus factæ fuerint confirmatæ per superiorem omnes vel saltem vnica tantum quia sola electio sine confirmatione non acquirit electoribus ius eligendi seu possessionem dicti iuris: sed saltem vnica confirmatio requiritur in contradictorio iudicio secundum Inno.in c.cum venissent.de rest.in integ.& B in Margarita, in verbo electio.ver.j.

Idem etiam tenet Bal.in §.si vasallus.in titul. quid. inuesti.in vsi.feu.vbi dicit vnicam electionem confirmatam acquirere quasi possessionem iuris eligendi, aut duas vel tres non esse confirmatas, vt ibi latius per Bald. s. idem Bald.in d.l.ij.circa viij.colum.C.de ser. & aqua tenet non requiri confirmationem, sed sufficere, quod canonici habeant eum pro electo, vel passi sint eligi, secundum Inno.in c.in literis.de restit.spo. Et quod sufficiat vnus actus, vt dicatur quæsita quasi possessio iuris eligendi, tenet gloss.in d.c.cum Ecclesia.super verbo trium.& sequitur ibi communiter Cano.præsertim Panormit.circa v.colum.ver.quæro isti clerici. post Ioan. And. & alij qui dicunt quod sufficit vnicus & vltimus actus ad acquirendam quasi possessionem huius iuris, per c.in literis.& c.consultationibus.de iure patro.& dicit Ioan.And. quod hoc est expressum in d. c. cum de beneficio.de præben.lib.vj.nec dicunt aliter præfati Docto. quod requiratur confirmatio electionis.

3 † Sed dubium est non leue, an requiratur titulus in præscriptione iuris eligendi. Quod late examinant omnes Ca. in d. c.cum ecclesia Sutrina maxime Panormit.colum.antepenult.& pen.referens varias opinio.præsertim opin.Anto. de But. concludentis quod si agitur de præscribendo, vt quis intersit electioni cum alijs, ad quos spectat ius eligendi, non requiritur titulus quia tunc dicitur agi de leui præiudicio. Sed si ageretur de præscribendo totum ius eligendi contra ius commune,

4 non procedit præscriptio absque titu.† quia tunc dicitur agi de graui præiudicio, secundum do. Anto.qui hoc modo respondet ad ca.j.de præscrip.in vj.cuius opin. impugnat

nat Panormita.in d.c.cum ecclesia.colum.antepenult.circa me.& solutionem datā ad d.c.i.reprobando illam differentiam, an agatur de modico vel magno præiudicio: quia titul.requiritur, vbi ius commune vel præsumptio iuris est in contrarium, vt tollatur præsumptio malæ fidei, d.c.j.quæ quidem ratio indistinctè procedit siue in re magna siue parua, argum. c. de appellationibus. extra de appell.& ex quo text.in d.c.j.loquitur indistincte. Et ideò dicit Panorm. esse tenendam solutionem per eum datam suprà in ver. iiij.solutio. vbi concludit, quod in præscriptione iuris eligendi requiritur titul. cum cursu xl. anno. vel tantum tempus cuius initij, &c. ex quo ista præscriptio est contra ius. Et ita intelligit illum text. dū in dicit, quod ibi non fuerat peruentum ad præscriptionem legitimam propter temporis breuitatem, quod ibi non cucurrerat tantum tempus, nec suberat titulus, & ideo ibi non dicebatur præscriptio legitima, ex quo non habebat qualitates à iure requisitas. Et dicit quod hæc est vera solutio & sine scrupulo, & tenendo eam cessabunt multa, quæ ibi scribuntur per Docto.secundum eum. Sed Panormita. malè recitat verba do. Ant. quia ipse non tenet solutionem suprà relatam, quod in d.c.j.ageretur de magno præiudicio. Quinimò illam impugnat vt ibi refert Imol. colum.fin.qui tamen illam sustinet, vt latius per eum. Addo quod hanc quæstionem latiùs examinat do. Ant. in repe.c.peruenit.colum.xiij.&xiiij.de censi.vbi multum se inuoluit, & tandem concludit quod si agatur de præscribendo toto iure eligendi, excluso penitùs collegio ad quod spectat electio de iure communi, non potest præscribi absque titulo, vel nisi tanto tempore, cuius initij, &c.quia tunc ius commune fortiter resistit, & non est hoc leuis præiudicij. Si verò agatur de præscribendo ius eligendi ab alio de iure speciali vel consuetudine quæsitum, putat dom. Anto.quod præscribi possit communi tempore absque titul.quia ex toto non resistit ius, & quia non reputatur grauis præiudicij abdicare, quod competit iure speciali. Et in hoc tertio membro quamuis multum se inuoluat, videtur tamen concludere, quod sufficiat, præscriptio

scriptio communis temporis, quia hoc non est in to[...] contra ius, quod alius participet in electione, ex quo [...] reijcitur collegium siue capitulum cui spectat electio [...] cum Vintoniensis. de elect. tunc enim patientia iu[...] cat possessionem, vt ibi latiùs per eum. Et ista fuit per[...] us opini. Ioan. And. in d.c. cum Ecclesia. quam etiam [...] sequuntur do. Anto. & Imol. colum. fin. quæ videtur m[...] gis communis & tenenda, quicquid dicat Panormita. [...] Vt clara habeatur doctrina, ex prædictis facio tres conc[...]
5 siones. † Prima conclusio est, quod si agatur de præscr[...] bendo toto iure eligendi, excluso penitùs collegio cui c[...] petit de iure communi, tale ius non præscribitur absqu[e] titul. concurrente spacio xl. anno. vel nisi per tantum tem pus, cuius initij, &c. & sic tunc requiritur titulus & tem
6 pus xl. anno. vel cuius initij memoria non extat. † Secun da conclusio est, quod ius eligendi competens alicui de iure speciali præscribitur communi tempore absque titu[l.] & sic tunc sufficit cursus xl. anno. ex quo ius commun[e] non resistit ex toto, secundum do. Anto. & no. in fi. n[...] gloss. in d.c. j. in gloss. magna circa fi. versi. pone, &c. & [...] & secundum hoc de præscript. in vj. Licet enim ius com mune faciat contra præscribentem, non tamen fa[cit] pro petente seu prætendente habere ius eligendi de iure spe ciali, putà ex priuilegio vel consuetudine, vt ibi dicit glo. cum qua transit Imol. in c. fin. colum. xij. de præscript. & sequitur Paul. de Cast. consil. cclxxxvij. in q. quæ vertitur. licet Felin. impugnet in c. si diligenti. colum. v. versic. am plia secundo. de præscript. post Panormita. ibi, qui refe runt Ioan. And. tenere contrarium in addi. ad Specul. su per rubri. de restitu. spo. Pro qua conclusione facit regula, quæ habet quod facilius tollitur ius speciale quàm ius commune, l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. & §. quia vero verisimile. in fin. in Auth. de alie. & emph.
7 † Tertia conclusio est, quod vbi non agitur de præscriben do toto iure eligendi, ita quòd capitulum vel collegium ad quod spectat electio excludatur in totum, sed vt quis participet in electione, & illi intersit, tale ius præscribi tur communi tempore absque titul. ex quo hoc non est in to[to]

in totum contra ius, sed potius secundum vel præter ius, vt dicit Ioan. Andr. in d. c. cum Ecclesia. colum. fin. per text. in c. obeuntibus. lxiij. disti. Et ad c. j. de præscript. in vj. possunt accommodari multæ solutiones, de quibus per Felin. post Panor. in d. c. si diligenti. col. iij. ad fin. & seq. ver. dum subdit Alb. & latiùs col. v. & vj. vbi ponit octo restrictiones ad illum text. & ibi col. iiij. post prin. ver. non obst. c. cum Ecclesia. firmat expresse, quod in casu illius c. illa præscriptio non erat contra ius, quia non præscribebatur ius eligendi ad exclusionem capituli, illud enim esset contra ius, vt per Inno. in c. ij. de restit. in integ. sed erat præscriptum, vt fieret electio simul ab extraneis & capitulo, & ibi Feli. col. v. vltra med. defendit solutionem & limitationem Butr. & Imol. suprà relatam, quod non procedat in his quæ sunt leuis præiudicij, & bene adaptatur solutio Felin. post Panor. in d. c. si diligenti. colum. iij. circa fin. præalleg. ver. dum subdit. & col. vj. circa med. in iiij. restrictione, quod illud c. j. procedit dummodò præsumptio iuris sit vrgens, secùs si leuis, vt ibi latius per Panormi. & Felin. † Addo, quod præscribens ius eligendi in certa 8 Ecclesia dicitur etiam præscripsisse ius postulandi, secundum Bald. & Pan. in c. bonæ memoriæ. el. ij. per illum tex. in iij. no. de post. præla. Sed quæritur, quanto tempore amittatur ius eligendi. Dic quod per xl. annos à tempore quo immineret casus electionis faciendæ, si ab illo tempore non vtitur suo iure vsque ad xl. annos, illud perdit secundum Host. & Inno. in c. de quarta. per illum text. de præscri. & sequitur Anto. de But. in c. peruenit. col. pen. de censib. Et qualiter perdatur possessio iuris eligendi, not. Inno. in c. ij. de rest. in integ. & in ca. querelam. de elect. Flo. in l. si sic. ff. quemadmod. ser. amit. & in l. locis corpus. §. sciendum. ff. si ser. vendi. & do. Ioan. Bertachi. in tracta. de Episco. in iij. parte primi libri col. j.

† Et quod non currat præscriptio habenti ius eligendi, si Ecclesia non vacauit infra xl. annos, & sic vbi casus 9 non euenit, firmat Ioan. And. in c. fin. de consue. in vj. & Bartol. in l. cum scimus. C. de agrico. & censit. † Quanto 10 autem tempore præscribatur libertas contra prætenden-

tes

tes habere ius interessendi in electione, & participand. ca, tangit Añto. de But. in d. c. peruenit. in fin. comm & concludit, quod præscribitur decem annis, si cano. probant se solos elegisse decem annis, exclusis alijs, & legant renuntiationem iuris, quia præsumitur titu. li rationis, ex quo talis libertas fomentatur à iure comm ni, secundum do. Anto.

SVMMARIA.

1 *Iuspatronatus, quod est spirituali annexum, an poßit præscri*
2 *Iuspatronatus an poßit præscribi contra Ecclesiam non patron tam, vbi non constat patronatam.*
3 *Iuspatronatus præscribi potest contra verum patronum, vbi c stat Ecclesiam esse patronatam.*
4 *Casu, quo iuspatronatus præscribi potest, quantum tempus req ratur ad præscriptionem illius.*
5 *Quasi possesio iurispatronatus an ex vno solo actu præsentatio nis acquiratur.*
6 *Titulus legitimus est necessarius, vbi agitur de præscribendo iu patro. in præiudicium patroni.*
7 *Iuspatronatus an quæri poßit consuetudine contra Eccle quam non constat esse patronatam.*
8 *Iuspatronatus quo casu præscribi poßit contra Ecclesiam non pa tronatam.*
9 *Tempus quantum requiratur ad præsumendum titulum iurispa tronatus.*
10 *Vniuersitatem præscribens an præscribat iuspatronatus.*

1 NOnò quæro. † An iuspatronatus, quod est spiritua li annexum, c. quanto. de iudi. cum ibi not. poss præscribi. Ista est ardua q. quam attingunt Doc in plerisque locis. Et eam plenè examinauit Archid. in c hortamur. lxxj. distinct. vbi post multa concludit, quod non possit præscribi, per fundamenta per eum adducta Eandem opin. tenuit Panorm. in disputatione sua, in Augerio. colum. vj. & in cap. querelam. colum. iij. de elect. Mouetur ratione inconuincibili secundum eum: quia sic cut laicus non potest possidere ius spirituale, & per conse quens nec præscribere, c. causam. de præscrip. pari modo idem

idem eſt dicendum in iure annexo ſpiritualitati, ſicut eſt ius præſentandi, vel iuſpatronatus, quia de cōnexis idem eſt iudicium.d.c.quanto.de iudi.& c.præterea.de tranſact. cum alijs concord.per cum adductis. Si ergo laicus non poteſt mero iure illud poſſidere, ergo nec præſcribere. c. ſine poſſeſſione.de reg.iur.in vj.& reſpondet ad contraria, vt ibi latè per eum, maximè ad text. in d. cap. quærelam. Eandem opin.tenuit ipſe Panormita.in c.cauſam.de præſcrip.& conſil.cvj.caſus.verſi.ſecundo principaliter.ij. volum.vbi dicit quod opini. Archid.ſibi videtur veriſſima, & Alexand.conſil.lxxv. viſis in fin.iiij.volum. Et hanc opin.ſequitur Feli.in d.c.cauſam. colum.iij.quando allegaretur ſola præſcriptio,& in eandem opin.inclinat do. Phili.Dec.in rub.de iudi.col.antepe.Contrariam opini. quod iuſpatronatus præſcribi poſſit, tenuit Ioan.And.vehementer inſurgens contra Archid.in c.quod alicui.de regul.iur. in vj.in mercu.vbi concludit in effectu quod ſi apparet Ecceliſiã eſſe patronatam, contra patronum currere poteſt præſcriptio.Secùs contra Eccleſiam liberam, quia contra illam vel in eius præiudicium non poteſt acquiri iuſpatronatus per præſcriptionem. Et ſic in hoc ij. membro concordat cum opin.Archi.licet ipſe in d.c.quærelam. ſuper verbo populus. de elect. & in cap. j. de iure patro. lib. vj.dicat indiſtinctè quod poſſit præſcribi iuſpatronatus, & latè comprobat Ioan.And.hanc ſuam opi.in d. c. quod alicui reſpondendo ad motiua partis contrariæ,& ibi amplè loquitur.Et iſtam opin.Ioan And.ſequuntur do. Anto.& communiter Cano.in d.c.quærelam.& do.Cardi. in cle.ij.in v.q.eo titu.vbi dicit quod ſi conſtat Eccleſiam eſſe patronatam, poteſt præſcribi iuſpatronatus, ſecùs ſi non conſtat. Quando autem dubitatur, an Eccleſia ſit patronata, vel non, dicit quòd præſcribi poteſt iuſpatronatus per tempus cuius initij memoria non extat; ſubijciens ſe ita tenuiſſe.in d.c. quærelam. Eandem opini. ſecutus eſt Panormita.in c.ſanè de priuile. & conſil. lxxvj. inuocato Chriſti auxilio plura ſunt examinanda. verſi.circa primū. ij.volum.dicens quod iſta opin.Ioan. And.tanquam communis ſeruaretur in iudicando, prout etiam dicit ipſe, in

d.c.quærelam . colum.iij.de elect. licet ibi aliter concludat, vt suprà retuli.& Felin.in tract. suo quando lit. apo.noce.patro.Eccle.colum.vlti. vbi dicit quod in consulendo & iudicando non esset recedendum ab opin. Io. an. And. Præmissam etiam opin.quod vnus patronus contra alterum præscribere possit, tenet Lud. Rom. con. ccclxviij.præsens consultatio,& in eandem videtur inclinare Alexand.consil.lxxv. visis & ponderatis.ij. & iij. colum.iiij.volum.

Prædictam q.latissimè examinant Moder. Papi.in tractat.iuspatro.in vlt.q.in tribus vlt.char. vbi diffusè loquuntur.

Sed vt clara & ordinata habeatur doctrina, facio ex dictis Docto.in locis præallegat. infrascriptas conclusiones.

2 † Prima conclusio est quod vbi non constat Ecclesiam esse patronatam, tunc contra Ecclesiam non patronatam & liberam non potest præscribi iuspatronatus, & ita procedat opin. Archid.in d.c.hortamur, & hoc voluit Ioan. Andr.in d.c. quod alicui.cum concord. præalleg. & firmat Alexand.præalleg.consi.lxxv.colum.ij.ver. nec obstat si allegarent se præscripsisse.iiij. volum. & habet Spec.in titu.de iurepatro.circa fin. & in eandem opin. videtur inclinare Aret.in rub.de iudi.in illa q. an iuspatronatus sit tẽporale vel spirituale, & ita procedat, quod dixit P[illegible] in l.ij.colum.ij.ver. quæro ergo.in fin.C.de ser.& aqua. vbi concludit quod omnia iura spiritualia vel spiritualibus annexa præscribũtur xl.annis,non attento an habeant causam continuam,vel discontinuam,allegat c.de quarta.de præscri.& no.per Innocen. in c. consultationibus.de iurepatro.

Idem etiam sensit Gemi.post Goffred.in quæstionibus suis in c.j.in fin.de iurepatron.in vj.

3 † Secunda conclusio est quod vbi constat Ecclesiam esse patronatam potest iuspatronatus præscribi contra verum patronum, & ita procedat ij.opin.Ioan.Andr.in d.c. quod alicui.de regu. iur.in vj.cum concord. præallega.cuius opini.est communis,vt suprà retuli,& hanc distinctionem inter Ecclesiam patronatam & non patronatam sensit ibi Ioan. Andr. & eam

eam facit do. Card. in d. cle. plures. in v. q. & sequitur. Pan. in locis præallegat. & pro hac conclusione plenè consuluit idem Panorm. præallega. consil. lxxvj. inuocato Christi auxilio plura sunt examinanda. in j. dub. ij. volum. & latè domi. Philip. Dec. consil. cxxxiiij. viso puncto. colum. pen. & fin. licet ibi non distinguat, sed simpliciter asserat communem opin. esse quod iuspatronatus per laicos prescribi possit, & respondet ad obiecta. † Tertia cõclusio est 4 quod ad præscriptionem iuspatronatus in casu quo præscribi potest requiritur tempus, cuius initij non extat memoria, secundum Panorm. consil. cvj. præalleg. ij. colum. quia ius commune resistit, & ideo requiritur titulus, vel tempus cuius initij, &c. cap. j. de præscrip. in vj. & idem firmat Alexand. consil. lxxv. præalleg. iij. colum. in prin. iiij. volum. & sensit Fel. in d. c. causam. colu. iij. Sed quod imo sufficiat minus tempus & præscriptio communis, videlicet xl. anno. tenet Bald. in d. l. ij. colum. ij. C. de serui. & aqua. vbi dicit quod omnia iura spiritualia præscribũtur spacio xl. anno. non attenta causa continua vel discontinua, per c. de quarta. de præscri. & not. per Innoc. in c. consultationibus. de iurepatro. & est de mente Alexan. in d. consi. lxxv. in vlt. verbis, & firmat Roman. præalleg. consi. cc.xlviij. præsens consultatio.

Et pro ista parte bene facit tex. cum glo. in c. cum de beneficio, de præben. l. vj. vbi Ecclesia quæ consueuit teneri per religiosos, potest præscribi, vt ibi instituantur clerici seculares, si per xl. annos recta fuerit per seculares clericos, ergo ex identitate rationis idem videtur dicendum in iurepatronatus. Tertiam opinio. quod sufficiant x. vel xx. anni ad præscribendum iuspatronatus contra laicum, tanquam habeat causam continuam vel quasi: In Ecclesia verò requiratur tempus xl. anno. sentiunt expresse Ioan. And. & Gemi. in c. j. in fi. de iurepatro. in vj. post Goffr. in quæstionibus suis q. xviij. Et fuit de mente Inno. in c. cum dilectus. circa fi. de consuet. vbi dicit quod quando illud ius quod præscribitur habet causam continuam vel quasi continuam iuxta l. foramen. ff. de ser. rusti. prædio. in Ecclesia requiritur tempus xl. anno. in alijs sufficit

tempus x. vel xx. an. Et istam conclusionem comprob[at] per plura Moder. Papi. in præalleg. tract. iuspatro. in p[rin]char. iiij. colum. maximè per doct. gloss. Barto. & Doct. [in] l. seruitutes. in princip. ff. de serui. titu. generali. vbi no[tant in] specie Flor. quod ius præsentandi siue iuspatronatus [dici]tur habere causam quasi continuam, & quia etiam [si ius] præsentandi diceretur habere causam discontinuam, [prout] ut aliqui dicunt de iure eligendi, in l. ij. C. de serui. & a[qua] tamen ad præscribendum hoc ius contra laicum suff[ice]rent decem vel xx. anni, quia differentia inter causam [con]tinuam & discontinuam non fit, nisi in seruitutibus [rea]libus. Non autem in his iuribus, quæ debentur à pe[rso]næ, vt est ius eligendi, & præsentandi, vt dicit Panorm[it.] in c. cum Ecclesia Sutrina. super gloss. in verbo propter [pra]uitatem, in prin. penu. colum. de causa poss. & propri[e]. Barto. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. & in plurib[us] locis relatis per Felin. in c. de quarta. colum. xiij. de p[ræ]scrip. Communis tamen opin. videtur esse quod requir[a]tur xl. anni, vt ex præmissis apparet. Et hæc videtur vera opin. ex quo iuspatronatus est spiritualitati annexum. Et sic debet iudicari de eo, vt de iure spirituali. d. c. quanto. cum concord. de iud. & non reperitur iure cautum, quòd in iuribus spiritualibus & Ecclesiasticis præscribatur mi[no]ri tempore xl. an. d. c. de quarta. cum ibi plenè. Nec ob[]stant allegata in contrarium. per Moder. Papi. in præalleg. tract. quia loquuntur in merè prophanis, addo quod istam partem quòd iuspatronatus præscribatur xl. annis firma[t] d. Pet. Philip. Cor. consi. xlvij. in præsenti consultatio. in

5 & iij. colum. iij. volum. † Quarta conclusio est quod qua[m]si possessio iuspatronatus ex vno solo actu presentation[is] acquiritur, vt tradit Oldrad. consil. cccxij. thema quæstio[]nis circa fin. ver. & dato sine præiudicio, vbi allegat tex. in d. c. cum Ecclesia Sutrina, & per illum text. idem dixit Fe[de]de. consil. ccxciiij. super primo. in ij. dub. & Panormit. con[]sil. liiij. videtur primo ij. colum. j. volum. dicens, quod [per] præsentationem secuta institutione probatur quasi pos[]sessio, allegat c. consultationibus. de iurepatron. & cap. quæreiam. de elect. & quod not. Inno. in c. ij. de resti. in in[]teg.

teg. hoc idem tenet & probat Cald. consil. xij. sub rub. de iurepatr. refert & sequitur do. Phili. Deci. præallegat. consil. cxxxiiij. circa prin. Et vltra eandem conclusionem firmat d. Cor. præallega. consil. xlvij. iij. colum. volum. dicens, quod ex vnico actu præsentandi quæritur quasi possessio iuspatronatus, & ex tunc incipit currere præscriptio quadragenaria. Eandem conclusionem tenet etiam Panormita. post gloss. & Ioan. And. in cap. cum Ecclesia Sutrina. colum. vij. de causa poss. & propri. vbi dicit quod si clerici semel interfuerunt electioni Episcopi vel xl. annos, ex isto actu solo electionis præscriptum videtur omne ius eligendi per text. in d. c. cum de beneficio, vbi not. Pet. de Anch. & idem consil. clxj. in q. Ecclesiæ. colu. ij. refert Deci. in præalleg. consil. circa fin. j. colu. & seq. † Quin- 6
ta conclusio est, quod in præscriptione iurispatronatus in casu quo præscribi potest, vt quando agitur de præscribendo in præiudicium patroni, requiritur titulus legitimus, putà donationis vel legati à non patrono, interueniente consensu diocœsani, si donatio vel legatum fiat laico: alias laicus iuspatronatus legitimè possidere non potest, vt no. in cap. j. & in c. quod autem. & in c. ex literis, & in c. cũ sæculum, & pleniùs in c. illud. de iurepatron. ergo & per consequens si non potest possidere absque titu. canonico non poterit præscribere, etiam si possideret per tantum tempus, cuius initij &c. ratione incapacitatis, vt pulchrè per Ioan. And. in c. ij. de præben. in vj. & per Panorm. in c. quanto per illum text. de consuetud. & ad hoc plura adducit Alexand. præallega. consil. lxxiiij. ij. colum. iiij. volum. & ita firmant Moder. Papi. in præalleg. tract. iurispatro. in pe. char. ij. col. ad fin. & sequen. Vltra quos bene facit text. in c. j. de præscri. in vj. vbi quando ius commune resistit, seu præsumptio iuris est contra præscribentem, ad præscriptionem canonicam requiritur tit. cum cursu xl. an. vel tantum tempus cuius initij, &c. & ita per illum tex. in terminis firmat Panormit. præalleg. consil. lxxvj. casus super quo iij. colum. ij. volu.

Contrariam partem quod non requiratur titulus, sed sufficiat spacium quadraginta annorum absque titul.

 vt di-

vt dicatur præscriptum ius patronatus, seu præscri-
consuetudo præsentandi, latè firmat do. Philip. Deci.
præallegato consilio cxxxiiij. in secundo dub. & colu.
penult. & vlti. vbi respondet pluribus modis ad dictu
cap. j. de præscri. in vj.

Vltra quem addo Federi. de Senis tenentem istam
clusionem consil. ccxxxiiij. super primo puncto. colum
circa finem, vbi respondet aliter ad dictum cap. j. qu
licet habēdo respectum ad iura antiquissima, videlice
quæst. j. cap. decretum, & cap. nouerit. concessio iur
tronatus fuerit gratiosa, & contra ius commune quo
laicos. Hodie tamen cum per iura noua talis grat
redacta in corpore iuris, dicemus, quod laicus præ
bendo ius præsentandi in Capella bona fide, non dici
7 præscribere contra ius commune. Ita dicit ibi Federi.
firmare videtur. d. Decius vbi supra nouam conclu
nem quod licet iuspatronatus non possit quæri præscri
tione contra Ecclesiam, quam non constat esse patron
tam, quòd tamen possit quæri consuetudine per plura
allegat tamen non probant conclusionem in termin
quibus loquitur, & illa retulit suprà pro maiori par. Præ
terea non videtur in proposito quod possimus loqui de
consuetudine, in qua consideratur ius quoddā vniuersale,
quod omnibus, & contra omnes competit. In præscriptio
ne verò consideratur specialiter ius præscribentis & illius
contra quem præscribitur vt no. Pau. de Cast. in l. cum de
consuetudine. versi. vltimo quæritur. ff. de legi. & refert
se d. Deci. præallegato consi. circa finem. Sed vbi agitur
præscriptione iurispatronatus, semper agitur de præiudi
cando iuri priuati, seu priuato. Non autem iuri vniuersa
nam si Ecclesia est patronata agitur de præscribendo con
tra patronum. Si verò non sit patronata agitur de præscri
bendo contra liberam potestatem collatoris, qui tenetur
instituere præsentatum, dummodò sit idoneus, vt habe
tur in c. quod autem, & in c. cum autem, & in ca. pastora
lis, de iurepatrona. ergo non potest dici consuetudo, id
propriè est præscriptio, & ad hoc adduco in terminis Pa
normita. in capit. cum Ecclesia Sutrina. colu. penult. circa
prin-

principium versi.ego fateor.de causa poss. & proprie. vbi dicit quod in casu illius capituli non est consuetudo, sed potius præscriptio cum per eum detrahatur iuri certarum personarum, seu certi loci. & tendat in commodum certarum personarum seu certi collegij, vt not. in cap. fin.de consuetud.

Et hoc casu quando inducitur consuetudo, vt præscriptio necessarius est titulus secũdum Panormitanum, qui dicit de hoc esse text.nota. iuncta gloss. in cap.iij. de consuetud.lib.vj. † Sexta conclusio est quod licet contra Ecclesiam non patronatam non possit præscribi iuspatronatus, tamen hoc est verum, si allegetur sola præscriptio, & vendicans iuspatronatus se fundat super mera præscriptione. Sed si allegatur titulus, & ad illum probandum, vel præsumendum adducit præsentationes plurimas, & temporis cursum, istud sufficeret ad probationem iurispatronatus. Istam conclusionem firmat Panormita.in d.cap.quærelam.iij.colu.& in præallega. disputatio.sua incipien. Augerio. Et sequitur Felin.in dicto ca.causam.colum.iij. & domi. Præpo. in dicto ca.hortamur.lxxj.distin.vlt.& hoc voluit Bald. in l. cum super. C. de rei vendi.vbi dicit quod ad probandum iuspatronatus antiquissimum valet antiquissima possessio, & sequitur Barba.consil. xlj.illud afferam.j. volum. † Sed dubitatur 9 quantum tempus requiratur ad præsumendum titulum iurispatronatus. Felin.in dicto capi.causam.colum. iij.dicit quod requiritur tempus cuius initij non extat memoria, & refert ita decidere Federi.de Senis consi. cccxiiij. super primo puncto, quod est cons.ccxxxiiij.circa medium, & Card.in clemen. ij. in quinta quæstio. de iurepatrona. nisi probaretur Ecclesiam ab initio esse liberam secũdum eum. Quod dicit Felin. esse notandum. Et istud sequuntur, & comprobant per plura Moder. Papi.in præallega. tracta. iurispatro.col.antepenult.& pen.Sed est aduertendum quod oportet, quod allegans titulum probet præsentationes fuisse factas ex causa illius tituli allegati, vt firmat Alexan.in terminis in præallega.consil.lxxv. visis & ponderatis.iij.colum.iiij.volum.

Quod tamen impugnat Feli.in dicto cap.causam. iij.cuius opi.comprobatur per plura quæ supra add... iij.parte principali.col.xxv.versi. est & alius. † Septim...
10 vltima conclusio est,quod præscribens vniuersitatem, ta hæreditatem, vel villam, præscribit etiam iuspatro tus,siue quis præscribat vniuersitatem ex tit.in quo re ritur traditio specialis,siue non,vt plenè firmat Feli.in dicto cap.causam.colu.iiij.vbi post multa relatasque va opiniones in calce quæstio.attestatur hanc opinionem se magis communem,& sequuntur Moder.Papi.in præallega.tracta.iurispatron.col.penu.vbi in præsenti quæstione satis inuolutè procedunt, & præter ordinatam materiam plura adduxi suprà,vltra eos.

Sed nunquid ille qui præscripsit ius præsentandi in aliquibus Ecclesijs tanquam senior de domo censeatur etiam præscripsisse ius præsentandi in alijs Ecclesijs,quæ sunt de iure patronatus ipsius domus, & an qui præscripsit ius præsentandi in aliqua Ecclesia censeatur etiam præscripsisse in alia sub iure patronatus inclusa,& per consequens integrum ius patronatus,vide plenè Roman.consil. ... præsens consultatio. notant præfati Moder. Papi. in præallega.tract.circa finem.

SVMMARIA.

1 *Vna Ecclesia an possit aliam præscribere.*

2 *Ius prælaturæ,vel præbendæ præscribi non potest, quia eo requiritur institutio canonica.*

3 *Vicarius temporalis alicuius prælati soluens censum alteri Ecclesiæ etiam longissimo tempore, an præiudicet prælato & Ecclesiæ.*

4 *Iura spiritualia sunt præscriptibilia per eum qui illa potest possidere.*

1 DEcimò iuxta præmissa quæro. † Continuando præscriptionem canonicam siue Ecclesiasticam, an vna Ecclesia possit præscribere aliam. Dico quod sic,text.est in c.cura. de iurepatro.vbi no.Ioan. Andr.Panormita.& alij Cano.

Quod intelligunt Doct. ibi procedere, vt possit præscribi

ſcribi iure proprietatis *a* ſcilicet quod Eccleſia præſcri-

a Adde Panormi. in c. dudum. de deci. vbi dicit quod Eccleſiæ poſſint præſcribi iure proprietatis, dummodò habeatur tit. præſcribendi, ſed ſine tit. non poſſunt præſcribi.

bens habeat Eccleſiam præſcriptam ad proprios vſus tanquam ſubiectam vel vnitam. Pro qua concluſione eſt gloſſ. not. vltra Docto. ibi in c. j. in verbo ad menſam. de exceſ. prælat. in vj. & no Ioan. And. in c. qui contra. de reg. iur. in mercur. Non autem poteſt præſcribi reſpectu tituli, ſcilicet vt quis habeat Eccleſiam tanquam prælatus ſeu rector. Quia beneficia & tituli beneficiorum Eccleſiaſticorum non habentur ſine inſtitutione canonica. c. j. de regul. iur. in vj. & c. ex frequentibus de inſtit. † Hinc eſt quod ius prælaturæ vel præbendæ præſcribi non poteſt, *b* vt eſt 2

b Adde Bald. in § . ſi quis per triginta. in titu. ſi de feud. fuer. contr. vbi dicit, quod beneficium Eccleſiaſticum etiam longiſsimo tempore præſcribi non poteſt, per text. in c. ex parte. de teſt. quod intelige, vt hic. & vide Panor. in c. Epiſcopi. de re. Eccl. non ali. & an præſcribere poſsint qui Eccleſiam habuerunt à laicis, vel eorum ſucceſſores, vide per Panorm. in c. cura. de iurepatrona.

gl. ſing. in c. contingit. in gl. magna. circa med. ibi quid ergo, de dolo & contuma. quod eſt verũ reſpectu ſuperioris, ſed contra alios bene præſcribit, vt vult illa gl. Et ibi declarant Cano. maximè Pan. co. iij. ver. ij. ex dictis gloſ. vbi per illam gloſſ. ſingulariter infert, quod ſi clericus bona fide & titulo colorato poſſideat beneficium alteri⁹ per decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes, quod præſcribit illud in præiudicium veri Rectoris, licet ius prælaturæ ſibi non acquiſiuerit, & quod ſufficiat tantum tẽpus, videtur colligi ſecundum Panorm. ex no. in ſimili per Ioan. And. in c. ſine poſſeſſione. de regu. iur. in vj. in mercur. & pro hoc adducit vnam rationem, & vnum ſimile, vt ibi per eum, qui ſubdit & no. hoc. quia ſi eſt verũ, eſt nouum & mirabile dictum, & ſatis coloratum ex præcedentibus. † Et not. quod Vicarius temporalis alicuius prælati, ſoluendo cenſum alteri Eccleſiæ, etiam longiſſimo tempore, non præiudicat prælato & Eccleſiæ, ita determinat Ioan. And. in c. fin. de offi. vica. li. vj. in Nouel.

sequitur Ro.cccxxvij.in casu præsuppositæ cõsultatio[...] colum.fin.

4 † Postremò adde circa istam q.quod vna Ecclesia p[...]test præscribere aduersus aliam nedum iura tempora[...] sed spiritualia spacio xl. anno.& sic iura spiritualia [...] præscriptibilia per eum qui illa potest possidere, sed n[...] per laicum qui illa possidere non potest,ita not.Panor c.ad aures.de præscri.dicens quod Ecclesia super spirit[...]libus rebus potest se sola præscriptione tueri.

S V M M A R I A.

1 *Inferior Episcopo an poßit contra Episcopum præscribere.*
2 *Iura episcopalia an poßint præscribi.*
3 *Ecclesiæ seculares quibus modis poßint pleno iure subesse inf[...]riori prælato.*
4 *Inferior potest præscribere iurisdictionem cognoscendi inter s[...]ditos.*
5 *Cognitio causarum matrimonialium potest per prælatum Epis[...]po inferiorem præscribi.*
6 *Institutio per quam quis mittitur in possesionem beneficij [...] per quam fit traditio curæ animarum,an poßit per inferiorem prælatum præscribi.*
7 *Inferior prælatus an poßit certam partem diocœsis cum terri[...]torio contra Episcopum præscribere.*
8 *Inferior potest contra Episcopum præscribere priuatiuè nec cu[...]mulatiuè.*
9 *Iura præscriptibilia per inferiorem Episcopo sunt nouem.*
10 *Excommunicandi potestas, interdicendi & absoluendi potest præscribi respectu clericorum & Ecclesiarum secularium ab in[...]feriore Episcopo.*

1 VNdecimò quero.† An inferior Episcopo vt Abbas, vel Præpositus existens in diocœsi posit præscri[...]bere contra Episcopum iura Episcopalia in aliquo loco siue in parte diocœsis,& seu in certis Ecclesijs dioc[...]sis,cum Episcopus de iure communi habeat suam in[...]tionem fundatam in tota diocœsi, & sit superior in om[...]nibus spiritualibus exercendis infra diocœsim c. omnes Basilicæ.xvj.quæ.ij.& c.placuit x.q.j.facit text.in c. cum venera-

venerabilis.de reli.do.& in c.cum Episcopus. de offic. ordin.lib.vj.vbi dicitur quod Episcopus in tota sua diocœsi habet iurisdictionem ordinariam in spiritualibus,& causis ad forum Ecclesiasticum spectātibus.† Conclusiuè re- 2
spondeo qđ Abbas vel alius inferior prælatus potest præscribere iura Episcopalia. *a* Sed in his tantū obtinet, quæ præscripsit, ideò potest prælatus inferior præscribere in certis Ecclesijs diocœsis totum ius Episcopale, vt probatur in c.auditis.& in c.cum olim.de præscri. & ibi plene notant canoni. præcipuè Panormita. & Felin. & præscribitur spacio xl. anno. cum titulo colorato, ex quo ius commune resistit, vel spacium tāti temporis cuius initij, &c. absque titulo, vt probatur in d.c.auditis. iuncto cap.j. de præscri.in vj.iunctis etiam notatis in ca.de quarta eod. tit.† & ideo Panor.in d. ca. auditis.in iiij.not.notat duos 3
modos, quibus Ecclesiæ seculares possunt pleno iure subesse Abbati vel inferiori prælato, scilicet per priuilegium Romani Pontificis,& per præscriptionē,& dicuntur subiectæ pleno iure secundum eum, quando Episcopus nullum ius Episcopale in illis exercet, sed vtraque lege subijciuntur Abbati, vt habetur. & notatur in capitu. quoniam.de priuil.ex quo dicit singulariter notandum quod totum ius Episcopale in certis Ecclesijs est præscriptibile

a *De hac materia, an possint præscribi iura Episcopalia, & qua, & in specie an Archipresbyter cum Capitulo cathedralis Ecclesiæ possunt præscribere cum aliquo colorato titulo iura Episcopalia & iurisdictionem Episcopalem in aliquibus Ecclesijs, vide pulchrum consi. Caide. consil.ij. sub rub. de præscript. & ibi quæ iura retineat Episcopus tanquam impræscriptibilia in Ecclesijs in quibus Capitulum vel inferior præscripsit Episcopalia. Et an, & quando iura Episcopalia præscribi possint, nota. Doctor. in cap. bonæ. de postu. prælat. Innocen & Doctor. in cap. conquerente. de offic. ordina. vbi nota. an Archiepiscopus possit ex præscriptione sibi quærere ius deferendi crucem in prouincia alterius, de quo per gloss. in cap. primo vt lit. penden. & in cap. quicunque Episcopus. xvj. quæstio. iij. & quod Capitulum non possit præscribere contra Episcopum sede vacante renunciationem beneficiorum Rota Deci. cccxij. in nouis.*

per

per inferiorem, de quo ibi latiùs in gloss.iij. Eandem conclusionem firmat ipse Panorm. in c. auditis. in iiij. nota. de restit. in integr. per illum text. vbi not. quod prælatus contra Episcopum potest præscribere omnes Ecclesias existentes in certa parte diocœsis quo ad totale ius Episcopale, sic ipse prælatus inferior & non Episcopus ibi iurisdictionem *a* exerceat Episcopalem, per illum tex. in verbo p

a *Adde Roma. in notabili. fol. xiij. col. iiij. vbi cõcludit quod præscribit inferior iurisdictionem cognoscendi inter subditos.*

4 no iure. † Quod procedit nedum in prælato seculari, sed etiam in regulari, vt ibi per eum, & in c. accedentibus, de excess. prælato. & in c. pastoralis, in prin. vbi gloss. j. colum ij. de offi. ordi. & plenè no. idem Panor. in c. cum contingat. col. iiij. de foro comp. vbi concludit in ver. sed quæro quòd, inferior Episcopo potest præscribere iurisdictionem cum territorio contra Episcopum, ita tamen quod sub Episcopo vt Episcopus habeat vniuersalẽ iurisdictionem saltem habitam, & iste inferior prælatus habeat quasi in eo, licet in exercitio excludatur Episcopus, sed non potest quærere territorium vt separatum ab Episcopo vt faciat caput in eadem ciuitate seu diocœsi. Et operabitur habitus iurisdictionis, qui reseruatur Episcopo secundum Panor. ibi in prin. v. colum. multos effectus, quos specialiter enumerat, maximè quod poterit ab ipso inferiori appellari ad ipsum episcopum. arg. c. Romana. §. j. de appella. in vi. item quod data negligentia inferioris prælati poterit Episcopus iurisdictionem exercere, quam ille præscripserat, refert & sequitur Felin. in cap. irrefragabili. circa prin. de

5 offic. ordina. † Et descendendo magis ad speciẽ, cognitio causarum matrimonialium præscribi potest per prælatum inferiorem Episcopo, etiam regularem, vt probatur in dicto ca. auditis. in verbo causarum matrimonialium, iuncta gloss. iij. in fi. & ibi not. in specie Panorm. *a* vj. co.

a *Adde eundem Panormit. in cap. cum ex officij. colum. ij. de præscrip. Calde. consil. ij. sub rub. de præscrip. vbi dicit quod potest præscribi cognitio causarum matrimonialium per inferiorem Episcopo, quæ specialiter spectat Episcopo § . i. de consan. & affi. per. d. c. auditis. & c. literas. de resti. spo. fortius ergo istud*

istud procedit alijs causis inferioribus, vt ibi latè per eum.
lum.in vj.not.reprobando opin.Hostien.qui tenuit contrarium,in c.literas.de restitu.spoliato.vbi hanc opin. tenuit Ioan. And.&pro concor.adducit Panor.tex.in c.accedentibus,iuncta gl.fin.de excess.præla.vbi ipse not. & in c. j.iuncta gloss.iiij.de consan.& affin. Ex quo primo infert Panorm.quod nedum ea quæ sunt simplicis iurisdictionis,possunt per inferiorem præscribi,sed etiam si sint dignitatis Episcopalis.Nam cognitio causarum matrimonialium est Episcopalis dignitatis vt in d. ca. accedentibus. 6
† Secundo infert Panor.quod institutio etiam authorizabilis per quam fit traditio curæ animarum,seu quis mittitur in possessionem beneficij,potest per inferiorem prelatum præscribi,cum hoc non sit ordinis Episcopalis, & sic cessat contrarium.c.quanto.de consuetu.quamuis contrariam opin.tenuerit Hostien.quam reprobat Panor. & dic vt latius per Felin.in dicto cap.auditis.colum.iiij.cum seq.versic.in quantum Abb.&c.& per Panor.in c.cum venerabilis.de censi.not.ipse.in ca.auditis.ij.col.in iiij.no.de restitu.in integ. 7
† Tertio infert Panor.in dicto cap. auditis.& not.ex illo text. aliud singulare dictum quod vt ipse dicit alibi ita bene non probatur quod inferior prælatus potest præscribere certam partem diocœsis cum territorio, excludendo prorsus Episcopum in illo loco ab exercitio iuris Episcopalis,de quo dic vt plenius per eundem 8
in d.c.cum contingat.de foro compe.† Quartò colligit & infert Panormi.aliud singulare ex tex.in d.c.auditis.quod exercens iurisdictionem in aliquo loco,vniuersaliter vel in certis articulis videtur illam præscribere, excludendo illum ad quem pertinebat iurisdictio.Non autem vt in exercitio cum illo concurrat.Et sic secundum Panor. inferior præscribit contra Episcopum priuatiuè non cumulatiuè tantùm,& idem tenuit Calderi.consil.ij.sub rubri.de præscrip.Eandem conclusionem firmat Panor.in c.irrefragabili.in prin. in pen.not.& in c.pastoralis.in prin.colum. ij.de offi. ordin. & ibi latè per Felin. facientem regulam quod iurisdictio competēs alicui iure speciali venit accumulatiuè ad vniuersalem , cum octo limitationibus, &

per

per Felin.in d.c.auditis.in fi. v. colum. vbi addit quod si-ut Abbas potest præscribere facultatem authorizādi permutationibus, ita etiam vniendi, vt ibi per eū, & pro pleniori doctri. vide Panorm.in d.c. cum olim.in viij.not.de præscript. vbi colligit nouem iura prescriptibilia per in-
9 feriorem Episcopo. ¶ Primo ius instituendi in Ecclesia & Capellis quod intelligit Panorm. procedere etiam quo ad curata beneficia, vt in illis præscribatur institutio authorizabilis, vt prædictum est. Secundo præscribi potest ius destituendi, nam ad eum spectat destitutio seu priuatio beneficij, ad quem spectat institutio. ca. cum ex iniuncto in fi. & ibi gl. de hære. c.j. & ij. de capel. mona. c. cum & plantare. §. in Ecclesijs. de priuileg. Tamen præscripta institutione nō est præscripta destitutio, vt dixi allegando Pan. in secunda parte princ. col. vij. vltra medium, licet ipse supra teneat oppositum. Tertiò præscribi potest ordinatio clericorum quo ad minores ordines, quos præscribens iure communi potest conferre, vt in Abbate qui potest dare minores ordines. c. Abbates. de priu. in vj. & c.j. lxviij. dist.

In alijs verò maioribus non cadit præscriptio: quia ea quæ sunt ordinis Episcopalis, & specialiter Episcopis reseruata non præscribuntur, nec possunt alij competere ex prescriptione vel consuetudine. c. quanto. & ibi not. Pan. j. not. de consuetud.. Not plenè do. Card. consil. cxxxj. videndum est plenè.

Sed aduerte quod si potest conferre iure communi, nō cadit præscriptio. Ideo secundo modo potest hoc intelligi secundum Pan. quod potest præscribi ordinatio clericorum per inferiorem putà Abbatem, vt faciat suos clericos ordinari per quem voluerit Episcopum, & sic per alium quàm per ordinarium. Hoc enim est præscriptibile cap. veniens. de præscri. vbi aliàs cessante præscriptione, licet forent Abbas & monachi exempti tenentur accipere ordines à diocesano, vt habetur in d.c. veniens. Quarto præscribi potest per inferiorem prelatum contra Episcopum ius pœnitentiæ iniungendæ quo ad grauiores culpas, & quo ad casus reseruatos Episcopo, de quibus per Io. magist. in c.ij. de pœniten. & remis. in vj. & per Oldra. consil.

nil.clvj.primū de quo quæritur an interuenerit,quia omnia quæ ſunt iuriſdictionis & dignitatis epiſcopalis poſſunt per inferiorem nomine ſuę Eccleſiæ præſcribi ſecundum Pan.in d.c.cum olim,licet contrarium ibi velit But. per illum tex.cui reſpondet Panor.col.ij.quæ idem tenet in c.cum non liceat.in fin.de præſcri.& latè firmat Calde. conſil.ij.ſub rub.de præſcrip.

Quintò præſcribi poteſt Baptiſmum , id eſt vt habeat rector in Eccleſia ius tenendi Baptiſmum.Simile habetur in c.ij.de Capel.mona.Sextò præſcribi poteſt decimarum perceptio, videlicet vt inferior prælatus non tradat quartam Epiſcopo ſibi iure communi debitam,ſeu quod nullā partem tradat.c.de quarta. de præſcrip. requiritur tamen titulus,vt ibi habetur,ex quo ius commune reſiſtit, vel tātum temporis,cuius initij,&c.ca.j.de præſcrip.in vj. Septimò præſcribi poteſt ius celebrandi diuina in Eccleſijs Epiſcopo ſubiectis. Quod declara , vt per Pan.in d. c. cum
olim.† Octauò præſcribi poteſt poteſtas excommunican- 10
di,interdicendi & abſoluendi reſpectu clericorum & Eccleſiarum ſecularium,nam ſubditos ſuos poteſt Abbas de iure communi excōmunicare,vt habetur in c.ſicut. de ſimo.& in c.cum in Eccleſijs.de maio.& obe.& in c.cum ab Eccleſiarum,& ibi plenè notatur de offi.ord.requiritur tamen in tali præſcriptione titulus cum curſu xl. anno. vel tantū tempus cuius initij, &c.ex quo ius commune reſiſtit.c.j.de præſcri.in vj.Prædictam concluſionem limita, vt procedat in habente iuriſdictionem Eccleſiaſticam.Secus in non habente, quia abſque iuriſdictione præſcribi non poteſt poteſtas excōmunicandi nec interdicendi Eccleſias.Sed habens prærogatiuam in alios:vt Archidiaconus vel præpoſitus poſſunt præſcribere poteſtatem excōmunicandi &interdicēdi ſecundū Io.An.in c.auaritię. de elect.in vj.in Nouel.refert Pan.in c.quæſiuit.de his quę fiunt à pręla.Sed an requiratur ſciētia & patiētia Epiſcopi, patet ex his quæ habentur infra in iij.q.ij. partis huius v. verſi.ij.quæſt.&c.circa præſcriptionē iuriſdictionis, quia iſta q̄ præſcribuntur ſunt iuriſdictionis Epiſcopalis,& per Pano.& Can.in d.c.cum contingat.de foro comp. Nonò

vltra

vltra Panor. præscribi potest ius vniendi Ecclesias subie ctas, quod competit soli Episcopo: vt in c. sicut vnire. d exces. prel. per inferiorem prelatum, vt per do. Card. in cle j. §. ad hæc. de sta. mon. in vij. & vlt. q. Pan. in d. c. sicut vni re, vbi concludunt quod tale ius præscribitur cum titu lo & bona fide spacio xl. anno. vel per tantum tempus c. ius initij, &c. Et de materia, an & quādo possint iura Ep copalia præscribi, vide per do. Car. consil. cxxxij. videns est plenè, & pulchrè Cald. consil. ij. sub rub. de præscri bi concludit quod Archipresbyter cùm capitulo cath dralis Ecclesiæ possunt præscribere cum aliquo colorat titulo omnia iura Episcopalia & iurisdictionem Episco palem in aliquibus suis Ecclesijs & monasterijs ac præ tis, rectoribus, clericis & quibuscunque personis, & no solum accumulatam: sed etiam separatam & distinctam vt ibi latius per eum, exceptis quæ sunt ordinis Episcop lis & quibusdam alijs iuribus imprescriptibilibus. quæ se enumerat per ordinem.

SVMMARIA.

1 *Inferior prælatus an possit præscribere libertatem siue exemptio nem ita quod nullo modo subijciatur Episcopo, & num. 4. quan tum tempus ad hoc requiratur.*

2 *Præscribi non potest contra obedientiam in totum.*

3 *Abbas exemptus habens sub monasterio suo certam parochian populi non exempti, quanto tempore possit præscribi contra E piscopum.*

5 *Detrahi an possit de præscriptione tempus quo durauit prælat qui concessit exemptionem, &c.*

6 *Ecclesia licet sit exempta priuilegio aut præscriptione, tenet tamen reuerentiam Episcopo exhibere.*

7 *Exempti præscriptione vel priuilegio habent necessariò postula re à proprio Episcopo ea quæ sunt ordinis Episcopalis.*

8 *Ordinarius exercens iurisdictionem in Ecclesia exempta q tempore contra eum præscribat.*

1 DVodecimò quæro. † An inferior prælatus possit præscribere libertatem siue exemptionē, ita quod non subijciatur Episcopo, sed sit in totum exemp tus

a † Istam q. mouent gloss. & Can. præsertim Panormi. in

a De hac quæst. an prælatus inferior præscribat exemptionem contra Episcopum, vide do. Bertach. Firma. in suo tract. de Episcopo in xxi. quæst. ij. partis illius tracta. & an de tali præscriptione detrahi debeat tempus quo vixit prælatus, qui concessit exemptionem Calde. consil. ij. sub rubr. de præscri. & consil. sequ. & an inferior Episcopo possit contra eum præscribere iura superioritatis, vide per Ioan. And. in c. Abbates. de priuil. lib. vj. in Nouel. & ibi an Abb. possit præscribere potestatem benedicendi populum solenniter, & quod possit præscribi exemptio, firmat Panormit. consil. xciiij. videtur primo. i. volum. vbi dicit quod priuilegium & præscriptio æquiparantur, & sicut aliquæ Ecclesiæ possunt eximi per priuilegium ita & per præscriptionem.

c. cùm non liceat. col. iiij. ver. venio ad tertiam & vltimam partem. de præscrip. & determinant, quod Ecclesia inferior potest præscribere libertatem & exemptionem contra Episcopum & alios superiores, vt ipsis non subsit, sed immediatè subijciatur Ecclesiæ Romanæ per tex. in c. cum olim. de priuil. & in c. cum personæ. eo. lib. vj. vbi valet præscriptio contra Episcopum in iure superioritatis, vel etiam potest subditus præscribere, quod non subsit ordinario, sed alteri, & præscribit libertatem contra superiorem suum. Sed non potest quis præscribere simpliciter quod non sit subiectus superiori suo, nec alteri, quia non potest præscribi contra obedientiam b in totum. Et ita loquitur

b Adde do. Card. in cle. fin. in vij. quæst. de censi. vbi dicit quod obedientia præscribi potest actiuè, sed non passiuè.

tex. in d. c. cum non liceat. Sed quod obediētia debita vni debeatur alteri, vel qđ quis immediatè subsit Papæ, istud bene præscribi potest. d. c. cum olim. & c. cum personæ. vbi Ioan. An. in Nouel. colum. j. post Ioan. Mona. pondera. ibi tex. in verbo libertate quod non dicit exemptione, quia plena exemptio per subditum preſcribi non potest. d. c. cū non liceat. tamen preſcribi potest, vt ipse dicit subditus ab alio. ca. cum ex officij. de præscript. & c. cum super de re iudica. & ipse etiā subditus bene potest præscribere certas libertates. allegat. c. auditis. de præscript. & c. accedentibus. de exces. prelato. & ca. j. de consangui. & affini. Addo

quod istam quæst. diffusè xan inat Ioan. And. in ad. Spec. super rub. de præscri. vbi adducit plebia argumenta hinc inde, quibus respondet, & tandem approbat prædictam distinctionem seu doctrinam,† quod contra obedientiam præscribi non potest, vt quis nemini subsit, & acephalus, id est sine capite ca. nullum. cxiij. distin. s. de obedientiæ certæ personæ vel certæ dignitatis bene præscribitur secundum eum d. c. cum personæ. Et ibi vide per Ioan. And. practicam & modum articulandi super præscriptione exemptionis. *a* hinc decidunt domini de Rota
2

a Adde quod allegans se exemptum à iurisdictione ordi. & fuisse & esse in poss. huiusmodi exemptionis à tanto tempore cuius initij &c. nō auditur, nisi probet quod ... prælat ... huiusmodi iurisdictionem præscripsit Rot decisio. 239. si d. c. ... in nouis.

cisio. ccxxvj. & refert Panorm. in d. c. cum olim. quod subditus Episcopo iure communi format articulos contra Episcopum quod est exēptus ab omni sua iurisdictione & quod præscripsit omnimodam libertatem tales articuli non sunt admittendi, secùs si dicit, quod alter prælatus sit hanc iurisdictionē, vel qđ ipse præscripsit quod ... alteri subiectus. Et hanc doctrinam refert & sequitur Ioan. in d. c. cum non liceat. col. iiij. circa princ. & eam dicit elegantem. Et pro illa adducit plura consilia Oldra. & Rotā in ti. de præscrip. deci. ... in nouis, & est illa quam ibi allegat Pan. sub alio numero. Quam doctrinam prosequitur latiùs per Panorm. colum. vlti. respondentem ad quædam motiua contraria & tradentem intellectum ad regulam l. sine possessione. ff. de vsucapio. & c. sine possessione de regu. iur. in vj.† Et ibi in ver. potest etiam decidi circa commen. determinat idem Panor. quod Abbas exemptus habens sub monasterio suo certam parochiam populi non exēpti, in qua exercuit curam animarum per monachos suos nunc vni, nunc alteri committendo, prout videbatur expedire, nec vnquam ij se recepit curam ab Episcopo, nec ab eo fuit ipse Abbas institutus, vel ... præpositus, nec pariter per eum visitatus, & hoc durante per tantum tempus cuius initij, &c. præscripsit contra ...
3

piſcopum, vt ipſe committat curã, & vt ipſe viſitet & corrigat præpoſitum curæ, quia poteſt præſcribere iura Epiſcopalia, vt in d. cap. auditis. & in c. cum olim. eod. tit. & per Ioan. And. in c. cum Epiſcopus. de offic. ordi. in vj. & reſpondet ibi Pan. ad contraria concludens quod etiam preſcribi poteſt inſtitutio, ſeu commiſſio curæ animarũ. De quo dic vt plenè not. in c. cum ſatis. de offic. ordin. Prædictam concluſionem quę habet quod exemptio poteſt preſcribi contra Epiſcopum ita quod quis ſubſit immediatè Papæ limita & declara, vt pulchrè per Felin. in d. c. cum non liceat. col. vj. circa finem. verſi. modo ſi ad hoc. vbi dicit ex mente Card. ibi quod hoc debet intelligi dummodò tales allegantes exemptionem ex præſcriptione fuerint à Papa habiti & tractati, vt immediatè ſubiecti. Sed ſola generalis præeminentia Papæ non redacta ad actus ordinario præiudicantes non ſufficit, quia aliàs ſequeretur quod ſemper valeret omnis præſcriptio libertatis contra Epiſcopum, nam præſcribens diceret: Sum ſubiectus Papæ, non tibi, & ſic text. in dicto ca. cum non liceat, ſeruiret de vento, & iſtud fortè ſenſit Abbas Panormita. vnico verbo ſecundum eum in cap. quod ſedes. colum. iiij. verſi. an autem iſta poſſint. de offi. ordin. dum declarat. cap. in Archiepiſcopatu. de rapto. Quam conſiderationem dicit Felin. non inuenies in tuis ſcartapacijs: ideo eſt benè notãda pro limitatione præmiſſorum, & pro defenſanda iuriſdictione ordinariorũ. † Sed opportunè quæritur, quantum tempus requiratur ad præſcribendum huiuſmodi libertatem ſiue exemptionem. Hanc quæſtionem non tangunt Abb. Panor. & Felin. vbi ſuprà, licet ſit neceſſaria, dic ergo quod cum titu. vt putà cum priuilegio, licet inualido, quod ſit tale quod ſaltem cauſam præbeat præſcribendi, iuxta plenè not. per gloſſ. & Cano. præcipuè Abb. Pan. & Felin. in cap. de quarta. de præſcript. præſcribitur talis libertas ſiue exemptio ſpacio xl. ann. Sed ſine titulo requiritur tempus cuius initij, & ex quo ius commune reſiſtit huic preſcriptioni. cap. primo de præſcript. in vj. Iſta diſtinctio colligitur in terminis ex text. iuncta gloſ. in d. ca. cum perſonæ. verſic. quod ſi talis. de priuileg. in 4

vj.& ibi not. Ioan. And. colum. j. in Nouel. & Gemi. oppo. versi. sed quæro. vbi declarant quando priuilegi dicatur dare causam præscribendi, & ponunt exempla vt quia priuilegium Apostolicum, per quod dabatur libertas vel exemptio, erat subrepticium, quia impetra. lite pendente. Et sic non valebat, ca. fin. vt lite pend. Dedit tamen successori impetrantis causam præscribe qui habet bonam fidem & iustam ignorantiam cum titulo colorato. Et de hoc dicunt esse casum in cap.
5 olim. de præscript. vbi bonus text. † Sed nunquid præscriptione detrahi debeat tempus quo durauit prælatus, qui concessit alicui Ecclesiæ exemptionem, vel tempus quo viuunt clerici, qui incipiunt præscribere exemptionem ex minus legitimo titulo, vide per Cald. consil. iij. & iiij. sub rubric. de præscript. vbi determinat quod
6 non. † Circa prædicta nota duo. Primò quod licet Ecclesia sit exempta priuilegio vel præscriptione tenetur tamen exhibere reuerentiam episcopo, & ire ei obuiam processionaliter more aliorum. Et præcedet episcopus in loco exempto existenti in sua diocœsi, quia ius reuerentiæ nunquam tollitur per exemptionem. Tradit not. Bald. in l. fina. per illum text. benè probantem in versi. reuerentia. C. de bo. lib. Et ita respondit Oldr. Archiepiscopo Rauenatensi, vt ipse dicit, refert & sequitur dom. Felin. comprobans hoc dictum per plura in dicto ca. non liceat. colum. j. Subdit tamen quod fortè valeret præscriptio, quam probaret Ecclesia inferior quod prælatus ipsius præcederet in sua parochia, quia istud non est præscribere reuerentiam, sed partem reuerentiæ. Et ita respondere potest ad illum text. secundum Felin. Ae. Roma. in suis singularibus fol. xiij. singulari incipit. episcopus, vbi facit text. in d. l. fin. in versi. reuerentiam singularem ad hoc quod nunquam censetur remissum
7 reuerentiæ. † Secundò nota quod exempti præscriptione vel priuilegio habent necessariò postulare, & requirere à proprio Episcopo ea quæ sunt ordinis Episcopalis, non obstante exemptione vt chrisma, oleum sanctum, consecrationes basilicarum, & ordinationes clericorum, & huiusmodi.

milia, nisi aliud in ipsorum priuilegijs concedatur. Casus est in cap. veniens. & ibi not. Abb. Panor. col. ij. in vj. not. de præscrip. vbi remissiuè tradit quæ sint ordinis Episcopalis. not. Ioan. And. in cap. j. colum. fi. de priuileg. in vj. in quo tex. ponuntur casus in quibus ordinarius habet iurisdictionem in exemptos. Et alios casus ponit ibi remissiuè Ioan. And. colum. vlt. † Quid autem econtrà posito quod aliqua Ecclesia sit exempta per priuilegium vel legitimam præscriptionem quanto tempore ordinarius exercens iurisdictionē in Ecclesia suæ diocœsis exempta præscribat, seu acquirat iurisdictionem amissam, & ire contra huiusmodi exemptionem & libertatem, vide per do. Anto. de Butr. in repeti. c. peruenit. colum. xv. circa medium. versicul. ex hoc infertur. de testib. & per do. mi. Bertachi. Firma. in suo tract. de Episcopo. in xx. quæstio. secundæ partis. 3

SVMMARIA.

1 *Quarta canonica an possit præscribi.*
2 *Episcopo petente quartam decimarum ab aliqua Ecclesia inferiore, illa autem opponente præscriptionem, cui incumbat onus probandi.*
3 *Ius quo vna Ecclesia petit censum ab altera, an sit præscriptibile.*

DEcimotertiò quæro. † An præscribi possit quarta episcopalis vel parochialis, quę vocatur quarta canonica. a Nam episcopus iure communi debet ha- 1

a *De præscriptione quartæ canonicæ, vide per Panormitan. consil. xli. circa fin.*

bere quartam omnium oblationum & decimarum ecclesiarum inferiorum & mortaliciorū ab Ecclesijs inferioribus, vt est tex. in c. conquerente. de offic. ordin. vbi enumerantur iura Episcopalia, quæ habet episcopus in ecclesijs sibi subiectis. Et de quarta mortaliciorum & relictorum est text. in c. officij, & in c. requisisti. de testa. Vtrum ergo Ecclesiæ inferiores possint præscribere aduersus episcopum quod non soluant istam quartam. Istam quæst. decidit tex. in c. de quarta. iunctis ibi not. de præscrip. vbi habe

tur quod præscribitur ista quarta spacio xl. annorum, concurrente titulo colorato vel putatiuo iusto errore causato cum bona fide, & ibi plenè not. glo. & omnes Can. præcipue Panormit. & Felin. & glo. in c. j. de sta. regu. aliâs deficiente titulo, requiritur tātum tempus, cuius initij, &c. cum ista præscriptio sit contra ius cōmune. c. j. de præscri. in vj. not. gloss. & Doct. in c. si diligenti. de præscri. & in specie
2 domi. Card. consil. xxvj. pro euidentia. in fin. † Et quando episcopus petit quartam decimarum ab Ecclesia inferiore, & Ecclesia opponit præscriptionem, cui incumbat onus probandi. Et an debet Ecclesia probare negatiuā quod non soluit per tempus requisitum ad præscriptionem, vide pulchrè per Ioan. And. istam quæstio. latè examinantem in c. sine possessione. de reg. iur. in vj. in mercur. & Al-
3 beri. ibi post eum. † Et circa materiam d. c. de quarta annecto aliam quæst. vtrum Ecclesia contra Ecclesiam præscribat pensionem præstari solitā spacio quadraginta annorum, quam vide decisam per Paul. de Cast. consi. ccxcj. in antiq. & per Butr. in repet. c. peruenit. colum. x. de censi. vbi quærit, quid si vna Ecclesia petit censum ab altera, vt hoc ius sit præscriptibile, & an censeatur reale vel personale, & satis deciditur ex prędictis. Et decidit Paul. de Castr. præallegato consi. ccxcj. quæstionem facti, quod Abbas qui recognouerat, & conduxerat quartam cuiusdam decimæ à capitulo Ecclesiæ Tridentinæ in perpetuū sub certa pensione, licet per quadraginta vel quinquaginta annos non soluerit, non præscripsit aduersus ipsum capitulum, ne in futurum soluere teneatur per fundamenta, de quibus ibi per eum.

S V M M A R I A.

1 *Ecclesia an possit aduersus Ecclesiam præscribere quartam parochialem quam debet ecclesia non parochialis quo ad defunctum ecclesiæ parochialis.*

2 *Consuetudo reprobata prædicatoribus & minoribus quo ad præscriptionem quæ sit.*

1 DEcimoquartò quæro. † Vtrum Ecclesia aduersus Ecclesiam possit præscribere quartam parochialem,

a quam

a quam debet Ecclesia non parochialis quo ad defunctum

a De ista quarta parochiali satis amplè tractat Alexander consil. cxcvj. infrà allega. ij volum. vbi tractat de quibus relictis solui debeat, & Bald. consil. cciij i. volum. & diffusè do. Petr. de Perus. in suo tract. quem edidit de quarta canonica per totum. Nec potest testator disponere, quod ista quarta non soluatur, vt est casus in c. officij. de testa. & latè per Frede. de Senis. consil. clxij. Ioannes seruus, vbi plura ponit ad declarationem cle. dudum §. verum. de sepultu. & ibi interseritur tenor cuiusdam bullæ Apostolicæ.

Ecclesiæ parochiali de omnibus relictis sibi factis & de funeralibus defuncti, & ad quam tenentur etiam mendicantes, vt in cle. dudum. §. verum. de sepultu. vbi gl. & do. Car. decidunt plures quæstiones occurrentes circa istam quartam, ita quod non teneatur illam de cætero soluere. Concludo quod sic, concurrente aliquo titul. licet non efficaci, sed colorato, & iusto errore causato, putà ex priuilegio inualido, per tex. in dicto cap. de quarta. cum ibi notatis per gloss. & Doct. aliàs requiritur tantum tempus cuius initij, &c. cum talis præscriptio sit contra ius. capit. j. de præscriptio. in vj. ita determinat Alexan. consil. cxcvj. viso testamento. colum. penu. & vlt. versi. de præscriptione autē. ij. volum. sola vero consuetudo, in qua non requiritur titulus, sed tempus xl. anno. quando est contra ius vt dicatur legitimè præscripta, cap. fina. cum ibi no. maximè per Abb. Panormit. colum. vij. versicu. quantum verò tempus de consuet. non excusaret prædicatores & minores, † quia a in prædicatoribus & minoribus talis consuetudo est expressè reprobata, per tex. in d. cle. dudum. §. verum. ibi. de quibus etiam quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit. Et intelligitur reprobata tam præterita quàm futura, vt concludit Alexand. consil. proximè allegato. colum. ij. versi. præterea non ob. & cæt. ideò in prædicatoribus & minoribus requiritur necessariò præscriptio quadraginta annorum, cum titulo, licet inualido colorato tamen vt suprà, vel tantum tempus cuius initii, &c. quod habet vim priuilegii & exemptionis. c. super quibusdã. §. præterea. de ver. significa. & ca. j. de præscri. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Laici an consuetudine possint præscribere quòd rector Ecclesiæ det in quibusdam festis candelas & similia.*

1 DEcimoquintò quæro. † Vtrum laici possint præscribere quod in festo purificationis beatæ Mariæ virginis presbyter seu rector parochialis Ecclesiæ debeat eis dare candelas benedictas de cera noua, & quid in simili.

Istam quæstionem decidit Oldra. consi. clv. quæro an laici, vbi concludit quod talis consuetudo est præscriptibilis spacio quadraginta annorum, cum sit modicum præiudicialis Ecclesijs, & idem dici potest in similibus. Adde Felin. post Card. in c. causam. versi. dicit etiam hic de præscript.

SVMMARIA.

1 *Visitatio & procuratio an posit præscribi.*

2 *Regula quòd contra visitationem & procurationem non currat præscriptio sex modis limitatur.*

3 *Præscriptio prodest in his oneribus euitandis quæ sunt præscriptibilia.*

4 *Præscriptio contra cathedraticum, vt nullum debeatur an currat.*

5 *Charitatiuum subsidium an contra episcopum posit præscribi.*

1 DEcimosextò quæro. † An possit præscribi visitatio & procuratio. De ista materia vide plenè in ca. cum ex officij, vbi text. & ibi Innocen. Panormita. Felin. & omnes Can. latè tradunt de præscript. & est etiam text. in ca. cum instantia. de censib. vbi notatur, & in dictis locis habetur, an procuratio possit præscribi ex toto, vel in quota, & an possit expresse remitti per superiorem, vel in aliud commutari. Et refert Felin. in d. cap. cum ex officij, duos tractatus de materia Visitationis & procurationis dominorum Mariani Sozini, & Francisci Pauini, & ibi colum. iiij. cum tribus sequent. latè explicat

2 istam materiam faciens regulam, † quod contra visitationem & procurationem non currit præscriptio per illa iura,

iura, quam limitat sex modis. Et præsertim quando præscriptio visitationis & procurationis allegaretur ab alio prælato, qui diceret se præscripsisse potestatem visitandi subditum alterius, quia potest induci talis præscriptio illius exclusiua per text. in d.c. cum ex officij. versicul. & si alius. Et potest ista præscriptio induci nedum à prælato extraneo, sed etiam à prælato subdito ipsius Episcopi, vt ibi per Panormita. in v. no. & per Felin. in iij. limi. colum. iiij. & pulchrè dixit Panorm. consi. xciiij. videtur primo. j. volum. quod licet in procuratione legatorum & nunciorum sedis Apostolicæ non currat præscriptio contra ipsos legatos, vt in cap. accedentes. de præscript. Tamen contra residuum cleri bene currit, vt reliqui clerici seu Ecclesiæ teneantur ad integram procurationem legatorum & nunciorum illa Ecclesia excepta. Istud fuit singulare dictum Ioan. de. Lig. in d.c. accedentes. vt refert Abb. Pano. in prædicto consil. Quod an sit verum vide plenè per Felin. in d.c. accedentes. colum. v. circa fin. & seq. versi. cæterum limitauit, &c. & declara, vt ibi per eum, dicit etiam Panormi. præalleg. consil. quod fortiùs debet admitti præscriptio libertatis contra omnes Ecclesias quàm contra vnam Ecclesiam particularem, vt not. Innocen. in c. cùm dilectus. de consue. † Subdit Abb. Panorm. in præallegato 3
consil. quod præscriptio prodest in his oneribus euitandis quæ sunt præscriptibilia. In alijs verò non, vt est casus in cle. j. iuncta gloss. in verbo legitima de censi. & ibi ponit in quibus oneribus non currit præscriptio videlicet in cathedratico procuratione, & in alijs ibi enumeratis. Eandem conclusionem firmat Card. consi. ij. sub rub. de præscrip. vbi etiam enumerat, quæ & qualia iura Episcopalia præscribi possint, & quæ non. † Sed est notandum 4
quod præscriptio contra cathedraticum, vt nullum debeatur non currit. Sed quod minus debeatur, fiet gloss. in c. quicunq; xvj. q. vij. no. d. Card. in cle. j. prin. in iij. q. de iure patro. & in cle. j. in xij. q. de censi. Et vide per Abb. Panor. in d.c. accedentes. colum. iij. de præscri. Scilicet in censu, quæ scribatur. † Not. etiam quod charitatiuum subsidium, 5
quod est ius Episcopale, vt in c. conquerente. de offic. ord.

non præscribitur contra Episcopum, vt not. Ioan. And. in c. cum venerabilis. de censi. & Archi. x. q. j super gl. summe. cum concord. adduc. per Brixiensem in reperto. in verbo præscriptio. col. v. ver. charitatiuum. Qualiter autem præscribatur taxa beneficiorum. vide per Cardina. in clem. ij. in viij. quæstio. de deci.

SVMMARIA.

1 *Præscribi an possit quod Episcopus vel prælatus non teneatur consilium sui capituli perquirere in gerendis per eum.*

2 *Prælatus potest præscribere ea quæ spectant ad capitulum.*

1 Decimoseptimò quæro. † An possit præscribi, quod episcopus vel prælatus non teneatur requirere consilium sui capituli in gerendis per eum maximè in corrigendis excessibus subditorum, prout de iure communi tenetur. cap. quanto. & c. nouit. de his quæ fi. à præla. vel contra præstationem consensus aliàs necessariam. Istam quæstionem determinat tex. in c. pe. de consue. lib. vj. & ibi no. Ioan. An. & Gemi. vbi dicitur quod in hoc valet consuetudo canonice præscripta, dic vt ibi habetur. & per Inno. & Ioan. And. in c. pastoralis. de dona. & in c. ea noscitur de his quæ fiunt à præla. vbi tangunt Docto. an episcopus, vel prælatus ex præscriptione possit acquirere potestatem alienandi bona Ecclesiæ sine consensu capituli, & determinant quod sic, licet gloss. tenuerit contrarium in cle. si vna. de reb. Eccle. non alien. in verbo consentiente ad fin. sed eam reprobant communiter Docto. & vide ibi do. Cardi. in viij. q. qui concludit quod in tali præscriptione requiritur tempus cuius initij, &c. ex quo ius commune resistit, & vide Bertach. in reperto. in verbo præscriptio quinto. colum. iij. versic. præscriptio contra præstationem. & ratio præmissorum est, † quia prælatus
2 præscribere potest ea quæ spectant ad capitulum, & econtrà vt probatur & notatur in c. irrefragabili. §. excessus. de offic. ordin. not. Panormita. in c. ea noscitur. colum. ij. de his quæ fiunt à prælat.

SVMMARIA.

1 *Iura parochialia an possint ab vna Ecclesia contra aliam praescribi.*
2 *Praelatus vnius Ecclesiae potest certa iura parochialia in Ecclesia aliena praescribere.*

Decimooctauo quæro. † An vna Ecclesia contra aliam possit præscribere iura parochialia. gloss. & do. Card. in cle. quia contingit. §. fin. in ij. q. de reli. domi. determinant quod sic, & concludunt quod in tali præscriptione requiritur tempus quadraginta annorum cum titulo & bona fide, vel saltem tantum tempus, cuius initij, &c. cum sit contra ius per c. j. de præscrip. in vj. eandem conclusionem firmat Panormita. licet de prædictis mentionem non faciat in cap. cum contingat. in iij. not. de decim. vbi not. per illum text. quod vna Ecclesia potest præscribere certa iura parochialia infra limites alterius Ecclesiæ, & etiam decimas cohærentes limitibus præscribendo eas totas, vt ibi latiùs per eum & in specie, † an prælatus possit præscribere in aliena parochia ius audiendi confessiones & ministrandi Ecclesiastica sacramenta not. Inno. in cap. conquerente. de offic. ordin. Ioan. And. in c. quia nonnulli. de cleri. non resi. Butr. in c. ex transmissa. de præscri. 1 2

SVMMARIA.

1 *Vnio Ecclesiarum an, & quanto tempore praescribatur.*
2 *Vnio Ecclesiarum quomodo probetur.*

Decimononò quæro. † An possit præscribi vnio Ecclesiarum, & quanto tempore. Istam quæstionem determinat Ioan. And. in c. qui contra. de regul. iur. in vj. in mer. vbi dixit quod ad inducendam vnionem duorum beneficiorum curam animarum habentium necessaria est præscriptio tanti temporis, cuius initij in contrarium memoria non extat, & ad hoc adducit plures rationes, & ita refert tenere Hostien. in sum. de sup. negli. prælа. §. quot modis. Et sequitur Alexand. consil. lxx. in causa vertente. j. colum. circa princip. iij. volum. referentes idem tenere dominos de Rota. in decis. suis decisio. ccix. 1

inci.

incip. Item not. Dicit tamen pulchrè Ioan. And. vbi suprà
2 quod † licet nullo spacio temporis possit induci vnio Ecclesiarum, nisi per tempus, cuius initij, &c. tamen si probatur quod Ecclesiæ fuerunt diu possessæ vt vnitæ, probata est vnio præsumptiuè. Et ita eleganter consuluit Odra. consil. ccxcvi. de iure domini Guliermoni. & Petr. de Ancha. consil. clxj. in quæstione Ecclesiæ. in fin. Et refert Felin. in cap. causam quæ. colum. j. versicu. limita dupliciter. de præscrip. vltra quem addo Alexandr. præalleg. consil. quod ipse non adducit & corruptè alleg. Pet. de Ancha. consil. clvij.

SVMMARIVM.

1 *Res Ecclesiæ vt dicatur solita concedi in feudum vel emphyteosim quantum tempus requirat, & quanto tempore inducatur huiusmodi consuetudo.*

1 Vigesimo quæro. † Quantum tempus requiratur vt res Ecclesiæ dicatur solita concedi in feudum, vel emphyteosim, & seu quanto tempore inducatur consuetudo infeudandi res Ecclesiasticas vel emphyteoticandi, quam vide plenè discussam per d. Præpo. post Bald. & Aluarot. in c. j. in prin. colum. vj. & vij. in tit. qui feu. dar. poss. Alexan. consi. v. si vera sunt. col. ij. versi. certificantur. v. vol. vbi concludit post Bald. & Ioan. de Imol. ibi relatos per eum, quod requiritur spacio quadraginta anno. infra quos saltem bis res fuerit certo modo concessa in feudum ab Ecclesia ad hoc vt dicta res dicatur consueta per Ecclesiam concedi in feudum, vt sic possit postea concedi sine solennitatibus requisitis in vera alienatione, per id quod habetur in c. ij. de feu. & arg. c. de quarta. de præscri. cum sim.

Capio secundam partem huius quintæ partis principalis, quæ concernit præscriptionem fiscalem.

SVMMARIA.

1 *Bona vacantia fisco delata post denunciationem an possint vsucapi vel præscribi.*

2 *Iura Principi reseruata in signum priuilegij singularis quæ sint & an possint præscribi.*

3 *Bona*

3 *Bona seu iura possesibilia iure communi iam fisco incorporata quanto tempore præscribantur.*
4 *In bonis delatis seu commissis propter vectigal non solutum quanto tempore contra fiscum præscribatur.*
5 *Bona quando dicantur incorporata in fiscum, & quando fiat ista incorporatio.*
6 *Imperium quibus casibus gaudeat priuilegijs Ecclesiæ Romanæ.*
7 *Res mobiles Cæsaris quanto temporis spacio vsucapiantur.*

ET primò quæro. † Quanto tempore præscribatur cō- 1 tra fiscum. a In hac materia iura variè loquuntur,

a *Quanto tempore præscribatur contra fiscum, vide per Dyn. in c. possess. colu. ij. de reg. iur. in vj. & quanto tempore res fiscales præscribantur. no. Ioan. Fa. & Aret. in. § res fisci. inst. de vsuc. & ibi Porc. & Iaso. qui ponit duas limitationes Alex. consi. lxxxiiij. i. volum. & quando bona confiscata delata præscribantur ponit Bal. consi. xxxviij. ante fin. iij. volum. Paul. de Castr. consil. cccv. aliàs cccxij. in antiqu. Bald. Angel. & scrip. in l. ij. C. commu. de vsuc. Io. de Plat. in l. iubemus. versicul. sed qualiter. C. de fund. patri. lib. xj. & vide Aret. in d. §. res fisci. circa princip. vbi alleg. Bartol. in l. penult. & in l. fin. C. de fund. patri. lib. xi. & Bald. consil. cccviij. quidam Lucanus. iij. volum.*

nam text. in §. res fisci. Instit. de vsucap. dicit quod bona vacantia fisco delata post denunciationem non vsucapiuntur vel præscribuntur. Sed antequam denuncientur fisco præscribi possunt, qui text. in primo dicto intelligitur de prescriptione communi, præscribuntur tamen huiusmodi bona spacio xl. anno. vt ibi no. gloss. per l. omnes. C. de præscript. xxx. ann. benefacit text. in l. comperit. eod. titu. text. verò in l. in omnibus. ff. de di. & temp. præscript. tradit regulam generalem quod in omnibus fisci quæstionibus præscribitur spacio xx. ann. exceptis casibus in quibus minora tempora sunt constituta, per quem text. decidit Bald. in l. data opera. colum. xxv. C. qui accu. non poss. quod bannum pecuniarium siue pœna fiscalis præscribitur spacio xl. anno. & sunt pleraque alia iura in hac materia vario modo loquentia, quæ adducit gloss. in d. l. in omnibus, & pleniùs refert Abb. Panormit. in loco infrà relato. & Paul. de Cast. in l. fin. colum. penult. C. de sac. sanct.

Eccle.

Eccle.post gloss.super verbo centum an. Et ideo Barto.
d.l.in omnibus tradit doctrinam,quam refert & sequi
Angel. Are.in d.§.res fisci.circa prin.& latiùs Abb.Panor
mita.in c.cum nobis.colum. penult. ver.nunc quæro.
præscri. vbi pleniùs distinguit quam faciat Bart.qui vt
se dicit omnes scribentes veritate & æquitate præcel
prout infrà post relata multa iura in materia variè loqu
tia,dicens quod aut quæritur an currat præscriptio in b
nis,seu iuribus reseruatis Principi in signum subiectio
vt in tributo seu censu,& in his nullo tempore currit pr
scriptio.l.comperit.C.de præscri.xxx.ann.Idem & secu
secundum Abb. Panormita. in ipsa subiectione vt adu
præscribi non possit, ne quis sit acephalus, vt habetur in
2 cum non liceat.eod.titu.& latiùs dicetur infrà. † Quæ
verò sunt iura reseruata Principi in signum priuilegij si
gularis,vt legitimare spurios, creare tabelliones, exige
vectigalia,pedagia & similia, & in istis currit præscrip.
Sed requiritur scientia ipsius Principis,& tantum temp
de cuius initio non extat memoria, vt est text. secundum
cum in c. super quibusdam.§.præterea.de verb.sig.no. In
no.in c.cum P.tabellio.de fin.instr. & Bartol. in l.publi
canus §.in vectig.qui est §.fin. alias incipit in omnibus.ff.
de publi.& l.j.§.fi.ff.de aqua plu. arcen.

Et vltra Abb.Panorm. ibi quæ sint de reseruatis Prin
cipi,vide per Bartol.in l.Imperium.colum.pen. ver.quæro
quot sunt gradus.ff.de iurisd. omn. iudi. & ibi latius p
Bald.in ij.lectu.colum.iij.ver.circa tertiam quæstionem
qui enumerat sexdecim specialiter reseruata Principi, &
tradunt ibi Alb.& plenius Ro. & Bal.in l.j. C. de iure au
anul.& in l.rescripta.C.de prec.impe.offer. Reseruata au
Papæ enumerat gl.magistra.in ca.quod translationem.de
offi.leg.& in c.sicut vnire.de excess prælato. & Bald. in d.
rescripta. casus verò episcopo reseruatos colligit gl.
magistra.in c.ij.in verbo reseruantur.de pœni. & remis.
3 vj.† Quædam autem sunt bona & iura possessibilia,
quæ possunt possideri iure communi, & si ista sint iam
fisco incorporata requiritur præscriptio xl.ann.d. l. com
perit. & ita procedit glos. in d. §. res fisci. Fallit secundum
Bart.

Bart.in d.l.in omnibus in casibus positis in l.fi. C.de sacrosan.Eccl.& in l.cum.C.de fund..cipu. & l.pen.& l.fi . C. de fun.patri.lib.xj.In quibus casibus nulla currit præscriptio contra habentem fiscum & regalia , & non recognoscentem superiorem prout declarat Sozin.consil . lxxxvj. colum. fin. versicul . v. hæc conclusio.& consil . clvj.colum. fin. versicul . sed clarum, quod intelligo excepta præscriptione centenaria,per casum in d.l.fin.C.de sac.san. quia illa nunquam censetur exclusa gl.Bal.& Ang.in l.j.C.ne rei domi.vel templo.cum concor.addu.per Alex. in l . nemo potest.colum.vlt.ff de l.g.j.Et latè dicetur in viij . q. vltimæ partis v.principalis . † Si verò non sunt incorporata, 4
sed duntaxat delata tanquam vacantia,seu ex causa publicata,tunc in bonis delatis, seu commissis propter vectigal non solutum præscribitur contra fiscum quinq; an. adeò quod vltra vendicari non possunt, vt est text.not.in l.ij. C.de vectiga.quem facit Ro.sing.suo consi . cccl viij. quod est folio xiij.col.iiij.incip.ius petendi,&c. Alexan.in l.forma.§.fina.in apost.ad Bar.ff.de censi.no.Bart.in l. commissa.in vltim.q. ff.de pub.& Bald .in l.iij. C . si propter pub. pen. Alexand.consil.xxxj.ponderatis his.in fin. v . volum. dicentes per illum text.quod fiscus excluditur quinquennio à vendicatione rei, quæ incidit in commissum . Idem dicit Pano.in d.c.cum nobis, in bonis delatis fisco propter hæresim,quia non possunt vendicari vltra quinquennium à tempore mortis hæredi,vt est tex.& ibi not.Bar.in l.ij.C. de appo.& bona gl.in l.Manichæos.C.de hære.In alijs verò si præcessit denunciatio bonorum vacantium sufficit tempus iiij.an.l.intra quatuor.ff.de diuer.& temp.præscri. & l.ij.C.de quadri.presceri.Sed si denunciatio non interuenit & tunc aut quis illa bona possedit bona fide tantum sine tit.& requiritur tēpus xx.an. & sic loquitur d.l.in omnibus,aut verò possedit cū tit. & bona fide, & sufficit præscriptio xx.an.& sic.loquitur tex.in l . quamuis.ff.de vsuc.

Ista doctrina colligitur ex dictis Bartol . in d. l. in omnibus.& Panorm.in d.c.cum nobis.ampliantis dicta Bart. & est communiter approbata per Cancni . ibi . & eam sequitur Paul.de Cast.in l.fin.colum.penult. C . de sacro-

san-

ſan.Eccle. Are.conſil.cliij.conſultatio præpoſita.colu-
5 vlt.† Quando aũt bona dicantur incorporata in fiſcum,
qualiter fiat iſta incorporatio ꝓ declaratione prędictę
ctri.traditur plenè in l.ſi quando la. ij. & in l. ſi vacanti.
C.de bo.vacan. lib. x. Aliam doctrinam in hac mate-
tradit Bald.in d.l.fin.colum.j.ver.venio ad gloſſ. C. de
croſan.Eccle.qui conſtituit differentiam inter fiſcum R-
manæ Eccleſiæ, & fiſcum Imperij dicens,quod licet co-
nitio maleficiorum non duret vltra xx. ann. quo ad f-
cum Imperialem.l.quærela.C.de fal.tamen exactio co-
demnationum quæ fiunt iure Romanæ Eccleſiæ dura
vſque ad c.an.per text. in Authent. quas actiones.in fi-
quod videtur verum dicit ipſe contra condemnatos,
eius ſucceſſores vniuerſales, ſed non contra bonæ fid.
emptores,vt ſentit vna gloſſ.parua. in d.l.fin.quod tame
Bald.non affirmat.Vnde videtur indiſtinctè verum qu-
contra fiſcum Romanæ Eccleſiæ non currat minor pr-
ſcriptio centenaria per text. in c.ij.de præſcrip.in vj.exc-
pto ſpeciali caſu ibi expreſſo ſuprà, prout firmat Paul. d
Caſt. in d.l.fi.C.de ſacroſan.eccl.ver.pro declaratione
dicens,quod hoc procedit in fiſco Romanæ Eccleſi. ac
bona fuerint incorporata ſiue non, & ibi ponit doctrin.
circa huiuſmodi præſcriptionem fiſcalem ſequens Bart.
in d.l.in omnibus, aliquibus additis. Sed Angel. in l.iam-
pridem.C.commu.de vſucap. id quod dictum eſt in fiſco
Romanę Eccleſiæ,extendit ad fiſcum Imperialem dicens
quod ſicut hodie de iure Authenticorum contra Roma-
nam Eccleſiam non currit minor præſcriptio centenaria
d.authent.quas actiones, ita nec contra Camerã Imperia-
lem ſiue Romanũ Imperium, *a* quia gaudet prærogatiua

a Adde Bald. in l.ſicut.colum fin. C.de præſcri.xxx.anno.vbi ait quod eadem prærogatiua gaudet Imperium contra præſcribentem qua gaudet Eccleſia, allegat gloſſ. in §. vt autem lex in Authen. de non alienan.

Romanæ Eccleſię,ſequitur Alex.con.lxxxiij.in cauſa-
rente.col.j.ver.ij.dicemus.j.vol.Quod dictum nõ videtur
verum,nec de iure procedere,quia eſt cõtra communem
doctrinam Bar.& Do.ſupra relatam,niſi fortè in quatuor
caſibus

casibus specialibus de quibus in d.l fin. C.de sa.san. vt vult Bartol.in d.l.in omnibus. & ideo malè se fundat Alexa. in præall.consil.in d.l.fin.quia illa l.non procedit nisi in quatuor casibus specialibus in ea expressis, secundum glos. ibi super verbo vendiderit, & communiter Docto. & dicetur latiùs in sequenti tertia parte huius quintæ partis principalis, vbi examinabitur intellectus d. l. fin. † Et ad motiuum Angel. quod imperium gaudet priuilegijs Ecclesiæ Romanæ, respondetur quod est verum in casibus à iure expressis, & non in alijs, per ea quæ habentur in l. si quis seruo persuaserit. C. de fur. & per not. per gloss.in c. j. in verbo declaramus.ne cler.vel mo.lib.vj.& plenè Ias.in l. ij.colum.iiij.in princi.ff.de iureiu. † Sed nunquid res mobiles Cæsaris vsucapiantur triennio vide per Bald. in l. j.circa fi.C.ne rei do. vel temp. & in d.l.iampridem. C. commu. de vsucap. 6 7

Et vt clarior habeatur doctrina: procedam in hac materia per quæstiones particulares.

SVMMARIA.

1 *Reseruata Principi in signum subiectionis & superioritatis an possint præscribi.*

2 *Census tributum seu publica functio non differunt si data sint Principi in signum superioritatis.*

3 *Differentia est inter censum, & annuam pensionem respectu priuati.*

4 *Solutio census contra dominos inferiores est præscriptibilis.*

5 *Census præstatio vel tributi non præscribitur contra Principem, sed bene contra priuatum.*

PRima quæstio est. † Vtrum reseruata Principi in signum subiectionis & superioritatis, vt tributum vel census præscribi possint. In hac quæstio. ex doctrina Panor. in d.c.cū nobis supra recitata habetur decisio quod talia non præscribuntur: per text.in l.comperit.C. de præscript.xxx.ann.not.Bald.in l.sicut.colum.fin. C. eod. titul. dicens quod Ecclesiæ Roma.& Imperio non præscribitur in his quæ sunt reseruata in signum vniuersalis dominij. Idem latiùs firmat Panorm.in c.ad audientiam.ad fi. 1

commen. de præscript. dicens, † quod inter censum &... butum seu publicam functionem non est differentia,... do præstantur Principi in signum supremæ potestatis, notant glo. & Bart. in l. j. §. j. ff. de publica. sed vbi præsta... fit priuato, bene differunt, vt ibi per Bartol. † ponentem
6 differentiam inter censum & annuam pensionem in ... ctu priuati, de quo est glo. no. in c. constitutus. & ibi no... no. & Cano. de reli. domi. & no. plenè Felin. in d. c. ad au... entiam. colum. vj. & vij. ver. in quantum habens, respon... dens ad text. in d. c. constitutus, qui videtur facere in con... trarium, & ponens intellectum. Fit ergo conclusio q... ea quæ competunt Principi in signū superioritatis ... niuersalis recognitionis, vt præstatio, cēsus vel tribut... quam possunt præscribi, nisi immunitas præstationis ... sus esset concessa a Principe, & inuiolata permanserit ... xl. annos, vt notatur in l. fin. C. de fun. patrimo. lib. xi. ... no. Bald. in d. l. j. comperit. & plenè Ias. in l. Imperium. col... x. in fin. ff. de iurisdict. om. iud. † Limita istam conclu...
4 nem, vt procedat respectu Papæ vel supremi Principis ... contra inferiores *a* dominos solutio census bene ...

a An procedat præscriptio contra non recognoscentem sup... bentem fiscum & regalia, vide Sozi. consi. lxxxvj. col. fi. ver. hæc conclusio, & consi. clvj. colum. fin. ver. sed clarum.

scriptibilis secundum Panorm. in d. c. ad audientiam. in f. Et vltra Felin. & Iaso. de ista materia, an præscribatur ad... uersus præstationem census, & quanto tempore & qu... do currere incipiat vide plene per Raph. Cum. consi. c... in quodam castro per totum, & per Fulg. consil. clxvj. ... quæ vertitur. colum. j. circa med. vbi firmant conclu... nem prædictam † quod præstatio census, vel tributi non
5 præscribitur contra Principem. sed contra priuatum sic. ... Panor. consil. cij. colum. iij. j. vol. vbi dicit quod præscriptio cēnsu est præscripta subiectio.

SVMMARIA.

1 *Superioritas ita quod quis non subsit Imperatori an præ... possit.*

2 *Obedientia & superioritas non possunt præscribi.*

3 *Aduersus supremam Papæ potestatem nunquam præscribitur.*

4 *Supremus Princeps potest populo suo per suum priuilegium & rescriptum concedere libertatem.*

5 *Tres sunt Reges non recognoscentes Imperatorem.*

6 *Regna & Imperium vnde dicantur exordium habere, & quod illorum prius fuerit.*

SEcunda quæstio est. † Vtrum superioritas præscribi 1
possit, ita quod quis non subsit Imperatori, & ex doctri
na Panormita. in d.c.cum nobis supra relata deciditur
quod non. Hanc conclusionem latius firmat ipse Panor.
in c.cum non liceat.per illum text.colu.fi.ver. & per hunc
text.de præscri. concludens quod nullus Princeps, nulla
respublica potest præscribere contra Romanum Imperi-
um, vt sit ab illa iurisdictione veluti in totum exemptus
vel exempta, ita quod sit loco Imperatoris in suo territo-
rio siue dominio, & nullum superiorem recognoscat. Iu-
ra tamen Imperij secundum Panorm. præscribi possunt su-
perioritate salua. Sed non est possibile vt quis præscribat
quod nemini subsit, quia diceretur acephalus contra text.
in c.nulla lxxxiij.dist. Tum quia obedientia a & superiori-
tas non est præscriptibilis, vt ibi. † Et quod contra supre- 2
mã potestatem Principis non procedat præscriptio, tenet
gloss.in c.volumus. xvj.q.iij.no.Bald.in l.j.colum .iiij. C.
de emanci.li.& in c.j.col.j. quæ sint rega.& ideo contra o-
bedientiam Principis nunquam præscribitur.c.cum inter
de consuetu.vbi not.gloss.& Doct. Hinc decidit no.Bal.in
Auth.quas actiones.colum.vlt. C. de sacrosan.Eccl.quod
non potest præscribi, ne appelletur ad Principem, quia i-
llud pertinet ad supremam iurisdictionem, licet possit pre
scribi, ne appelletur ad alium inferiorem puta Episco-
pum.c.venientes.de iureiur.sequitur do.Philip. de Perusio
in c.dilecti.col. viij. de appel. † Similiter aduersus supre-
mam potestatem Papæ non præscribitur d.c. cum non li- 3
ceat.cum ibi no.Not. gloss.in c. j. in verbo non obstante.

a *Quod contra obedientiam non currat præscri. vide per Oldr.consil. cclxxxiiij & consi.cliij.Card in cle.fin.in vij.quæst.de censi.Ioan. And.in addi ad Specu.in rubr.de præscri colum.i.Et an præscribatur supremæ potestati per tempus, cuius initij, &c.vide per Pet. de Ancha.consi.cxli clarior & breuior.*

in fi.de cleri.ægro.lib.vj.& not.Cano.in cap.cum co[n]gat de foro compet.

Imò collegium Cardinalium non potest præscrib[ere] supremam potestatem Papæ secundum Innocent.in c[lemen]næ. el.ij.de postu.prælat.not.Panormi.in c.ij.de cleri.[ægro]resi.

Et istam partem per plura firmat Ias.in d.l. Imperi[um] colum.xj.& latè Sozin. consil. cclxxv. in causa fratr[um] colum.ij.& iij.Et propterea dicit Bald. in l.ij.in vj. C[.de] serui.& aqua.quod præscriptio contra Papam non p[roce]dit in his quæ tangunt potestatis plenitudinem.not.P[an]tachi.in repertorio in verbo præscriptio. vj.ver. præ[scrip]tio.contra Papam.

Contrariam sententiam,quod imò possit aliquis P[rin]ceps vel populus præscribere plenam libertatem, ita q[uod] in nullo subsit Romano Imperio,nec Imperatorem in [ali]quo recognoscat, tenuit Bartol.in l.hostes.colum.ij.ff.[de] cap.& in l.infamem.circa fin.ff.de pub.iud.cuius opi.m[ul]ti sequuntur,& maximè Bald.in l.j.C.ne rei domi.v[el tem]plo.circa fin.j.colum. vbi dicit quod contra Imper. [&] Romanam Ecclesiam præscribitur spacio centum anno-rum, etiam in his quę sunt reseruata in signum specialis prælationis & præeminentiæ. Ex quo infert quod popu-lus Romanus præscribit libertatem: quia secundum eu[m]
4 non est dubium † quod Princeps supremus potest conce-dere libertatem populo Romano per suum priuilegium [vel] rescriptum,& ei concedere omnia iura regalia & meru[m] Imperium. Ergo & eodem modo per patientiā tribuere: [&] ibi latiùs per eum,& plurimos sequaces habet ista opi. [vt]
5 infrà dicam.† Hanc arduam q. latissimè examinat Fel.[in] d.c.cum non liceat.col.iiij.vsq; in fi.cōm.per sex.col.& [ibi] enumerat tres reges non recognoscentes Imperatorem, [vi]delicet Regem Franciæ, Hispaniæ, & Angliæ, de pr[imis] duobus est gl.in c.Adrianus.el.ij.lxiij.dist.de tertio [est gl.] in c.causā.el.ij.qui filij sint legi.& de rege Franciæ e[st gl.] in c.per venerabilem.eo.tit.Et concludit Fel. quod isti [non] recognoscentes superiorem sunt Imperatores,seu loco Im-peratoris in regnis suis.De quo scribit ipse latiùs post Pa-norm.

nor.in c.quæ in Ecclesiarum.col.xj.& xij.de const. vbi tradit de potestate Ducum, Marchionum, & Comitum, ac dominorum, & populorum Ecclesiæ Romanę subiectorum. Et vltra Fel.quod Princeps non recognoscens superiorem ęquiparetur Imperatori in suo dominio, firmat Alex. con. j.perspectis verbis iiij.col.j.vol.& consi.xv.visis narratis.v. vol.Et in pręsenti quæstione Feli.in d.cap.cum non liceat adducit ad vtramq; partem exuberantes authoritates. & tandem dicit quod opinio affirmatiua approbatur de facto quod præscribatur libertas contra Imperium per reges Principes ciuitates & populos, vt ei nō subsint per spacium tanti temporis, cuius initi. &c.secundum opi.Bar.in d.l.hostes & multorum, quos ipse refert & videtur magis communis, vt apparet ex authoritatibus propè infinitis adductis per Felin.vbi suprà qui istam partem affirmatiuam firmare videtur declarando & limitando multis modis, vt ibi per eum colu.pen.& vlt.Eandem opin.firmat ipse Feli. in c.j.colu.iij.de consti.

Et maximè limitatur ista conclusio per Feli. vbi suprà vt procedat quo ad Imperatorem, sed non respectu Papę, quia præscribi non potest quod quis non subsit Romanæ Ecclesiæ & Papę vicario Iesu Christi, vt in extrauagan.Bonifacij Octaui, quæ incipit vnam sanctam, & per ea quæ dicta sunt supra, & quæ not.idem Feli.in d. ca. cum non liceat.colum.iiij.ad fin.† & ibi vide colum.vlt. vnde Imperium & regna habuerint exordium, & quod prius fuerit, an Papatus vel Imperium. 6

Istam partem dicit videri communem d.Præpo.in c.per venerabilem in v.oppo.qui filij sint legi. Et tenendo eam, non potest procedere quædam decisio Bartol. in d. l. hostes.colum.j.ff.de capti.dum vult quod si sint aliqui populi exempti ab Imperio ex priuilegio, potest Imperator reuocare priuilegium, & eos reducere in subiectionem & aduersus istam potestatem reuocandi nunquam potest præscribi secundum Bald.in c. sicut. lo. vlti. colum.iij.de iureiurand.& simpliciter refert Iaso.in d.l.Imperium. colum.xj.Sed istas decisiones reprobat Felin.in d.c.cùm non liceat.colum. v. concludens quod Imperator non potest

reuocare priuilegium exemptionis, posito quod posset cedi, per no. in c. quæ in Ecclesiarum. de constitu. habetur quod Princeps non potest tollere ius tertij absque rationabili causa, melius faciunt quæ habentur in l. è. vox. C. de legi. & plenè not. per Panormita. & Card. in c. nouit. vj. & vij. colum. de iudi. & ibi latè Felin. colum. vi. duabus seq. vbi diffusè tradit an Princeps possit reuocare priuilegium suum concessum tam subdito quàm non subdito, maximè quando transiuit in contractum & ex notatis dependet veritas huius decisionis, in quo articulo plenè consuluit Alexan. consil. ccxvj. nec arguendi fuit per totum. ij. volum.

SVMMARIA.

1 *Merum & mixtum Imperium aut iurisdictio an possint præscribi.*

2 *Maxima, quod iurisdictio merumq; & mixtum Imperium acquiri possint per consuetudinem & præscriptionem quo casu procedat. & num. seq.*

4 *Extrema quæ requirantur in præscriptione iurisdict. meri & mixti Imperij, & quantum tempus, & an requiratur scientia & patientia superioris.*

5 *Quasi poss. iurisdictionis vel iuris exigendi vectigal dicatur habere causam continuam.*

6 *Iurisdictio non vtendo quanto tempore amittatur.*

7 *Quasi poss. decennalis non datur in incorporalibus.*

8 *Scientia & patientia superioris est necessaria vbi contra eum præscribitur iurisd.*

9 *Quasi pos. iurisd. qualiter acquiratur aut retineatur.*

10 *Præscriptio iurisd. meriq; aut mixti Imperij, an censeatur fauorabilis aut odiosa.*

11 *Iurisdictio an accumulatiuè vel priuatiuè acquiratur per præscriptionem.*

12 *Iurisdictio quo casu non possit dici præscripta.*

1 TErtia est quæst. difficilis & ardua † an iurisdict. merum & mixtum Imperium præscribi possint. a Q...

a *Vide de hac quæstione, an iurisdictio merum & mixtum Imperium præscribi possint latissimè Bald. in repe. l. i. C. de emanc. lib. & in*

& in quæstio. Romanus Apullus. & c. hic allegatis, vbi dicit plura notabilia, & maximè in ij. colum. quod qui non est sacerdos non potest præscribere se in sacerdotem etiam si mille annis faceret officium. Et quod qui non est Prætor, nullo tempore potest præscribere præturam per l. Herennius. ff. ad municip. Item quod qui non est tabellio non præscribit tabellionatum cursu longi temporis, imò de falso punitur. Item quod nemo præscribit matrimonium illegitimum quauis diuturnitate temporum. per l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. quia est quid sacrum secundum Bald. in repeti. d. l. i. colum. ij. & an ius creandi tabelliones & alia reseruata poßint præscribi, tangit ibi colum. iij. Et an poßit præscribi superioritas. Et nunquid inferior præscribat iurisdictionem superioris maximè appellationis, vide ibi colum. iiij. & ibi. colum. iiij. quod contra Principis potestatem nemo præscribit per gloss. ordin. in c. volumus. xvj. quæstion. iiij. & post adducta argumenta pro parte negatiua quod poßit præscribi merum Imperium & iurisdictio fortiter arguit. colum. v. cum sequ. & ita concludit, & ibi dicit Bald. colum. vij. quod consuetudo est omnium iurisdictionum origo, forma & principium, & quot modis præscribatur iurisdictio, & qualiter, & an extinctiuè, vel accumulatiuè, vide per Bal. ibi colum. vij. circa fin. vbi dicit quod iurisdictio faciliùs præscribitur à persona publica, quàm à priuata, quia in habentibus symbolum facilior est transitus, & per quantum tempus, & per quales actus præscribatur merum Imperium, vide ibi colum. viij & qualiter iurisdictio præscribatur in feudum, & de iurisdictione & an subditus præscribat exemptionem contra Principem, vide Panorm. in c. nimis. de iureiuran.

q. latiſſimè diſputat Bald. in repet. l. j. C. de emanc. lib. poſita in calce. vij. libri Cod. & in ſua q. incip. Roman. Appullus. per totam illam repetitionem & quæſtionem, & idem Bald. in repe. l. Imperium. colum. iiij. & v. verſicul. ſed quæro an Imperium. ff. de iuriſdict. omn. iudi. & ibi latè Albe. poſt antiquos, & diffusè domi. Iaſo. colum. ix. cum quinque ſeq. qui in hac q. refert fundamenta principalia & opini. antiquorum ad vtranque partem, præcipuè Bartol. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & in l. ſi publicanus. §. fin. ff. de publi. Et demum concluditur communem eſſe ſententiam quod iuriſdictio & merumque &

a *Adde quod præscribi potest iurisdictio absque emolumento, sed e contrà secundum d. Card. in cle. statutum. in xiij. q. de elect. & modo præscribantur ciuitates & castra contra Ecclesiam & Imperatorem, vide per Abba. Panor. consil. lxxxij. quanquam in his bijs. i & ij. colum. i. volum. & de præscriptione meri & mixti Imperij ac iurisdictionis, Vide latè Pet. de Anch. consil. cxlj. clarior & breuior per totum.*

mixtum Imperium, nedum per consuetudinem, sed etiam per præscriptionem acquiri possint.

Et pro hac parte adducit plurimas authoritates & bona iura adducta per antiquos, videlicet bonus text. in l. ros. vbi gloss. & Barto. C. de diuer offic. lib. xij. & in l. ij. de fund. limit. lib. xj. & in cap. irrefragabili. §. j. de offic. ordin. & in c. cum contingat. de foro compet. vbi Panormita. plenè attingit istam quæstionem. colum. j. in vlt. not. seq. dicit in iij. colum. quod alibi melius non probatur iure. adducitur etiam bonus text. in dict. cap. super quibusdam. §. præterea. de verbo. significa. † Primò limitat Iason

2 d. l. Imperium. colum. xj hanc communem conclusio. ut vt non procedat in his quæ competunt Principi in signum supremæ potestatis aut vniuersalis recognitionis de quo dictum est plenè suprà in j. & ij. quæst. huius materiæ. Et retenta hac opin. pro vera quod suprema potestas præscribi non possit, licet contraria videatur magis communis concurrente spacio tanti temporis, cuius initij non extat memoria: tamen dato quod non possit præscribi suprema potestas siue superioritas possunt præscribi alia inferiora, quæ sunt meri Imperij, vt habere gladij potestatem, prout plenè habetur in locis præallegatis. not. Panormita. in cap. peruenit. de censib. etiam si sint de reseruatis Papæ & Principi, quia talia præscribuntur per tantum tempus, cuius initij memoria non extat. d. c. super quibusdam. §. præterea. qui textus loquitur in impositione coactarũ nouorũ vectigalium & similiũ quæ sunt reseruata Principi in signum supremæ potestatis, & tamen possunt præscribi per dictum tempus, ideò per inferiorem à Principe potest præscribi potestas legitimandi a & creandi tabelliones,

a *An ciuitates siue communitates poßint præscribere reseruata*

Principi maximè ius legitimandi, vide per domi. Anto. de Rosel. in suo tractat. legitimatio. folio xiij. colum. ij. & iij. d. Ludou. de Sardis etiam in suo tractat. legitimatio. folio xij. in xij. quæstione, & an possit præscribi suprema potestas Principis & sibi specialiter reseruata, vide Panormitan. in cap. per venerabilem. qui filij sint legiti. & in cap. quod transla. de offic. lega. in prin. Innocen. in cap. bonæ. el. ij. de postu. prælato. Panormita. in cap super quibusdam. §. præterea. de verbor. significa. Siguorel. consil. ccli. in princip. iiij. colum.

liones, quæ sunt de reseruatis Principi, vt ibi per Panor. & latè per Ias. in dicta l. Imperium. colum. xj.

Et ita plenè consuluit Bald. vltra adducta per Iaso. cõsil. lxiiij. casus est talis reuerendus pater. j. volum. vbi tenet quod talia reseruata & regalia præscribuntur priuatiuè, & non cumulatiuè contra superiorem, adeò quod superior non potest de cætero illa exercere in locis vbi fuit præscriptum. † Secundo limitat Iaso. vbi suprà hanc communem conclusionem quæ habet quod merum Imperium & iurisdictio possunt præscribi, vt procedat in habente castrum vel territorium quo ad sibi subditos tantum, & non quo ad alios, secundum d. Anto. in d. cum contingat. & Roma. in li. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. Sed contrarium est verius, licet Ias. transeat cum hac limitatione quod iurisdictio præscribitur respectu territorij etiam in non subditos ibi contrahentes vel delinquentes, vt ille qui est dominus territorij, ratione iurisdictionis præscriptæ dicatur iudex competens respectu delicti vel contractus, iuxta cap. Romana. §. contrahentes. de foro compet. in vj. cum concor. per no. per Barto. & Doct. in l. j. vlt. colu. ff. de iurisd. om. iud. & Alexa. consi. xxv. viso processu causæ. j. & ij. col. iiij. vol. vbi concludunt quòd iurisdictio cohæret territorio materialiter & passiuè ergo ratione territorij censetur præscripta iurisdictio nedum quo ad subditos, sed etiam in non subditos, si ibi contrahent vel delinquant. Et ita expresse firmat Flo. in l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. & Bald. in addi. ad spec. in tit. de iurisdict. om. iudi. uers. pe. quos refert Bertach. in reperto. in verb. præscriptio viij. ver. præscribens iurisdictionem, qui dicunt quod

præſcribens iuriſdictionem territorij poteſt punire etia forenſes, & ſequitur Felin. in cap. auditis. colum. ix. ver. ſic etiam intellige. de præſcrip.

Stat ergo firma & communis concluſio ſecundum I quod iuriſdictio ac merum & mixtum Imperium a pr-

a De præſcriptione iuriſdictionis ac meri & mixti Imperij videl. Butr. in repe. c. peruenit. colum. xi. de cenſi vbi tangit in ſpecie an ſit præſcribi ius carceris. Et ibi dicit quod caſtrum eſt præſcri bile per l. ij. C. de fun. limi. lib. xi. ergo & appenditia, & per con quens iuriſdictio, & quantum tempus requiratur ad præſcriben dum ea quæ ſunt Imperij, vide ibi colum. xi. & xij. & iſtam ma riam explicat do. Clau. Aquent. in l. more. colum. iiij. & v. ff. de iuriſdict. om. iud licet non ſatis clarè.

ſcribi poſſunt ſalua ſuperioritate & ſuprema poteſtate Sed aduerte, quia Iaſ. in d. l. Imperium. ſibi contradicit. preſſè in illa j. limita. ſuprà relata. col. x. in ii. & xj.

Nam primò limitat communē concluſionē, vt nō pr cedat in his quæ competunt in ſignū ſupremæ poteſta vel in ſignū vniuerſalis recognitionis, quia vt ipſe dicit lia nunq poſſunt præſcribi contra Principē. d. l. cōp... de præſcript. xxx. anno. vbi no. Bald. ſecundū eū. Po... rò circa med. xj. col. dū allegat tex. in d. c. ſuper quibuſdā. ... præterea. dicit q reſeruata. Principi in ſignū ſupremæ po teſtatis præſcribi poſſunt p tantū tēpus cui⁹ initij, &c. Ex quo infert q per inferiorem à Principe poteſt præſcribi po teſtas legitimādi & creandi tabelliones, & tamen iſta ſunt de reſeruatis Principi ſecundū Pan. in d. c. cū contingat. co lum. iiij. vel v. Et ideo rectius dicendum videtur quod ... quæ reſeruata Principi in ſignum recognitionis vniuerſa lis dominij, non preſcribuntur vllo tempore, vt præſtatio cenſus vel tributi, & ita propriè loquitur tex. in d. l. com perit. & Bald. ibi qui nihil dicit de reſeruatis in ſignum ſu premæ poteſtatis prout eum allegat Iaſo. Alia verò quæ non competunt in ſignum recognitionis dominij vniuer ſalis, ſed ſunt reſeruata Principi in ſignum ſupremæ po teſtatis tantum, non autem ſuperioritatis ſeu verius in ſi gnum ſpecialis prærogatiuæ & ſingularis priuilegij, vt di cit Panormit. in cap. cum nobis olim. de præſcript. benè

præ-

præſcribuntur per tantum tempus cuius initii,&c. ſecundum omnes,vt ex præmiſſis patet,aliàs prædicta implicarent contradictionem. Videtur ergo pro veritate per prædicta concludendum,quod indiſtinctè reſeruata in ſignū ſuperioritatis & ſubiectionis ſeu ſupremæ poteſtatis, aut ſpecialis prerogatiuę & ſingularis priuilegij pręſcribi poſſint per tantum tempus cuius initij memoria non extat,& ita firmat Bald.vltra præallegata in l.j.ver.ſed tu tene.C.ne rei do.vel tem.vbi concludit quod præſcriptio cētum annorum currit contra Imperium in his quæ ſunt præeminentiæ & iuriſdictionis.Non obſtante text.in l.cōperit. & allegata ad oppoſitum, quia non loquuntur de præſcriptione tanti temporis,quæ non remanet in nudis terminis præſcriptionis,ſed potiùs innititur priuilegio. d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.cum ibi not.

Præſuppoſita igitur hac cōcluſione pro communi & vera † quod iuriſdictio & Imperium præſcribi poſſint dubitatur quæ extrema requirātur in huiuſmodi præſcriptione iuriſdictionis.Et primò quantum tempus requiratur. Secundò an requiratur ſcientia & patientia ſuperioris. 4

Circa primam quæſtionem variæ & diuerſæ fuerunt opiniones Doctorum,quas refert Iaſ.in d.l.Imperium.co.iiij.verſi.ij. circa pręd[illegible]a pręſertim opi.Pau.de Caſt.ibi tenentis, q[illegible] in præſcribendo mero & mixto Imperio requiratur ſpaciū tanti tēporis cuius initij,&c. demū concludit Iaſ.q̄ ſi agitur de pręſcribendo mero vel mixto Imperio contra Imperatorem abſentem & ignorantem neceſſario requiritur ſpacium tanti temporis,cuius &c. Sed ſi agatur de præſcribendo contra Papam,vel Imperatorem præſentem,ſcientem, & patientem,vel contra aliquem Ducē, vel Marchionem præſentem, &c. communior eſt ſententia, vt ipſe refert quod ſufficiat tempus x.an.per tex. no.in l.viros.cum gl.C.de diuer.offic.lib.xij. † Confirmo iſtam concluſionem vltra Iaſ.authoritate Bart. in l.iuſto.§.non mutat.in fi.ff.de vſuc.vbi no.decidit quod quaſi poſſeſſio iuriſdictionis vel iuris exigēdi vectigal dicitur habere cauſam continuam, ex quo iſta competunt perſonæ; & illa diſtinctio, an quaſi poſſeſſio habeat cauſam continuam 5

vel

vel non, vt ipse dicit, locũ habet in seruitutibus & iurib. realibus. Non autem in personalibus, quia iura persona. semper censentur habere causam continuam, cum eorũ quasi possessio retineatur animo, & ideo præscribunt. longo tempore cum titulo & bona fide ad instar vsusfr. ctus.l.fin.in fi.C.de præscript.long.temp.secundum Bar. in d.§.non mutat.in fi.cuius opi.firmat Pet.de Anch.in sine possessione.colum.vij.de reg.iur.in vj. Et hæc opin. Bartol.est communis, vt attestatur Felin. in c. de quart. colum.xiij.de præscript.qui refert Bartol.idem velle in alijs locis per eum adductis, reprobata opin.Pano. ibi.iij.co. lum.qui solus, vt dicit Felin.tenet contra Bartol. Et vltra Felin.addo Bald.in l.fi.C.ne de sta.defun. vbi dicit quod iurisdictiones non præscribuntur longo tempore sine titulo, quia dominio equiparantur, vult ergo quod præscribantur cum titulo longo tempore. Eandem cõclusionem vltra Felin.& Ias.firmat Alexand.consil.xvj.in causa & lite vertente inter magnificam communitatem.vij.colum. v.volum.vbi affirmat hanc esse communem opin. quod in præscriptione iurisdictionis meri & mixti Imperij sufficit tempus x.annorum si agatur de prescribendo contra inferiores dominos, excepto Papa & Imperatore, & ... refert Pet.de Ancha.ita plenè concludentem consil.cxxxij. clarior & breuior vbi secutus Bald.in sua dispu.incip.Romanus Appullus, &c. concludit quod seposito articulo, an in præscribendo supremam potestatem contra Papam vel Imperatorem debeat concurrere prescriptio temporis cuius initij, &c.tamen contra inferiores dominos prætendentes iurisdictionem in castro sufficit præscriptio communis temporis per ea quæ habentur in c.ad audientiam & in c.auditis.de præscri.& respondet ad contraria, vt ... latiùs per eum. Eandem conclusionem tenet etiam Aret. consi.cliiij.consultatio proposita.vlti.colum.vbi sequitur

6 Bartol.in d.§.non mutat.† Subdit Alexand. in præal.con. xvj. vij. colum. v. volum. quod iurisdictio non vtendo amittitur spacio xl.annorum, & excluditur communitas vel alius per non vsum tanti temporis ab omni suo iure, vt concludit Bartol.suo cons. incip. quæritur vtrum iuris-

iurisdictio.vlti.colum.& in l.licitatio.§.earum.ff.de publ. per l.omnes.C.de præscri.xxx.ann.Idem etiam firmat Aret.in d.consil.cliiij.vlt.colum.Et in hoc videtur inaduertenter locutus d.Clau.Aquen.in l.more.colum.v.ver. sed tunc operæprecium est intelligere. ff. de iurisd. om. iudi. dum dicit quod non reperitur iure cautum,quod iurisdictio non possit præscribi decennio, quia secundum eum in incorporalibus non est dare quasi † possessionem de- 7 cennalem.Nam dicit contra tex.in d.l.si in fi.C.de præscr. long.temp.& in l. ij. cum ibi no. C de ser.& aqua.& contra notata per Bartol.in d.l.iusto.§.non mutat. Et circa prædicta not. quod præscripto castro præscribitur iurisdictio secundum Bart.not.in l.si aliena res. §. hoc iure. ff.de vsucap.

Secunda quæstio est.† An requiratur scientia & pati- 8 entia superioris in prescriptione iurisdictionis ac meri & mixti Imperij.Bartol.in l.j.§.denique.ff. de aqua plu. arcen.& in l.si publicanus. §.fi.ff.de publica.concludit quod requiritur scientia & patientia Imperatoris seu Principis contra quem præscribitur etiam dato cursu tanti temporis cuius initij,memoria non extet. Sed Iaso.in d.l.Imperium. col.xij.ver.circa primum.reprobat opin. Bartol. concludens quod in præscriptione temporis cuius initij, &c. non requiritur scientia & patientia, quia ista præscriptio habet fomentum à lege,& vim cōstituti seu priuilegij, & sic non stat in terminis præscriptionis proprie. d. c. super quibusdam.§.præterea.& l. hoc iure.§. ductus aquæ. ff. de aqua quot.& æsti.& adducit plures tenentes contra Bart. post. Alexan.consil.v.viso themate & dubijs. j. vol. vbi dicit circa fi.quod opin.Bartol.est in hoc communiter damnata.Procederet ergo opi.Bart.secundum Alexan. & Ias. in prescriptione minoris temporis.Et contra Bart.latè tenet Sali.in l.ij.C.noua vect.inst.non pos.cum alijs concor. addu.per Alexand.& Iaso.vbi suprà.Et vltra Ias.istam conclusionem firmat Alexand.consil.xvj.in causa.& lite. iij. & iiij. colum. & consil. xxiiij. ponderatis his.iij. colum. v.vol.vbi concludit quod in præscribenda iurisdictione requiratur quod quis probet se exercuisse iurisdictionem scien-

sciente & patiente illo ad quem spectat, nisi probet dicto tempore cuius initij, &c.

Idem tenet solennis Doct. do. Iaco. de Sanct. Georg. in suo tracta. feudo in gloss. in verbo cum mero & mixto Imperio. colum. iij. vbi ponderat quod est magna vis, an quis fundet intentionem suam ex præscriptione vel ex consuetudine. Et vide plenius in seq. q. Sed dubitatur, an sufficiat scientia & patientia officialium Imperatoris seu Principis aut Comitum, vel Marchionum inuestitorum ab Imperatore in casu vbi requiritur scientia & patientia.

Istam quæstio. mouet Barto. in d. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & non decidit. & in l. si publicanus. §. fin. ff. de publica. vbi videtur tenere quod sufficiat scientia rectoris seu præsidis prouinciæ, & sequuntur Card. Imo. & Panorm. in c. cùm contingat. iiij. colum. de foro compe. Anchar. consil. cliiij. consultatio proposita. Alexand. præallegato consil. vj. j. vol. & Ias. in d. l. Imperium. colum. xiij. versi. circa aliud, & vltra ipsum Panor. in c. quæ in ecclesiarum. col. j. de constit. & Alexand. in præalleg. consil. xvj. iij. & iiij. col. & consil. xxiiij. iij. colum. v. vol. & d. Iaco. in loco præalleg. Nunquid autem vacante Imperio quo tempore succedit Ecclesia. c. licet ex suscepto, de foro compe. sufficeret scientia Papæ, tangit Bart. in d. §. denique. & non decidit.

Conclusio est quod non. Quinimò si præscriptio esset inchoata contra Imperatorem patientem & scientē mortuo Imperatore licet Ecclesia succedat in administratione interim præscriptio dormiret secundum Barto. in l. naturaliter. colu. fi. ff. de vsucap. & sequitur Bald. in l. cum notissimi. §. imo. C. de præscri. xxx. anno. cum concor. adduc. per Ias. in d. l. Imperium. colum. xiij. in fi. & prin. seq. & per d. Iaco. vbi supra. Et de hac materia præscriptionis, iurisdictionis & Imperij remissiuè not. Alexand. in d. l. Imperium colum. iiij. vel v. versic. videntur isti præsupponere, & incidenter Felin. in d. c. cum non liceat. colum. penult. circa prin. & colu. fi. circa fin. & do. Iaco. vbi supra. Et ea quæ dicta fuerunt in ij. q. ij. par. iiij. prin. col. xvj. ad fin. cum duabus

bus seq.circa præscriptionem vsusfructus, & iurium personalium qualiter præscribantur possunt adaptari ad huiusmodi præscriptionem iurisdictionis & Imperij per notata per Bartol.in d.l.iusto.§.non muta. excepto quando agitur de præscribenda superioritate, seu suprema potestate aut de præscriptione regalium in quibus requiritur tantum tempus, cuius initii, &c.d.c.super quibusdam.§. præterea. † Qualiter autem acquiratur quasi possessio iurisdictionis, & retineatur, sine qua præscribi non posset, declarat pulchrè Inno.in c.dilectus, & ibi videndum semper extra de capel.mona. 9

Tertiò dubitatur circa hanc materiam †. Vtrum præscriptio iurisdictionis ac meri & mixti Imperij censeatur fauorabilis, vel odiosa, & sic an sit extendenda, a ita 10

a *Adde quod præscriptio iurisdictionis in vno articulo non extenditur ad alium, nec de ciuilibus ad criminalia, nec de causa appellationis ad simplicem querelam Flori. in l. si quis diuturno. ff. si ser. vendi. Et vtendo iurisdictione in vno articulo tenetur in alijs. Flori. in l. vna est via. ff. de seruitu.rust prædior. Et an præscripta iurisdictione censeatur præscripta potestas coercendi, vide per Sozin. consil. cclxxv. iij colu. versi. confirmantur prædicta. Et quod ex retentione, & vsu in vna parte rei indiuiduæ impediatur præscriptio in omnibus alijs firmat d. Signorelus consil. lxx. in quæstione vertente inter commune Parmæ. colum. ij. versicu. venio ad quartum.*

quod præscriptio vno gradu iurisdictionis, aut meri & mixti Imperij præscriptio extendatur ad alios gradus. Istud dubium latè explicat d.Ias.in d.l.Imperium.col.xiiij. ver.decimo circa prædictam materiam per totam illam colum.& latiùs Feli.in d.c.auditis.colum.viij.cum tribus seq.de præscript.dixi plenè in secunda parte princip.huius tractatus.colum.vj.cum duabus sequen.versicu. secundo principaliter.

Quartò dubitatur.† Vtrũ per præscriptionem acquiratur iurisdictio accumulatiuè vel priuatiuè.Istud dubium examinat latè Felin.in c.pastoralis.colum.j.& ij.de offic. ord.& ibi tangit Panor. & vltra Felin. addo Bald. consil. lxxiiij.casus est talis reuerendus pater &c.j. volu.vbi plenè 11

con-

consuluit in hoc articulo. Et per hæc remanet exp... materia præscriptionis iurisdictionis, merique & m... Imperij. Cui subannecto incidétem quæstionem: An m... nor vel inferior possit præscribere insignia superiorum, ... seu nunquid vsus insigniorum quæ competunt ration... perioris dignitatis possit præscribi per non habentem ... lam dignitatem vel minorem. Istam quæstionem d... dit Roman. in singu. cclxiiij. nunquid vsus insigniorum
12 fol. viij. vbi allegat Ioan. And. dic vt ibi. † Et no. quod ... risdictio non dicitur præscripta, nec currit præscript... contra eum, qui longissimo tempore iurisdictionem n... exercuit, si casus non occurrit, in quo iurisdictione... exercere potuisset, ita Specul. in titu. de iurisd. om. iu... versic. & sunt hæc in argumentum, refert d. Ioan. Bertac... in tracta. de Episcopo. in iij. parte princip. primi libri co... ij. versicul. illud tamen. bene faciunt not. per Barto... l. cum scimus. C. de agrico. & censit. lib. xj. & in l. ... lijs per illum text. C. de decurio., eo. lib. & quæ ad pr... positum plenè dixi in iiij. part. princip. q. vj. colu. xlvj. ... subdit Felin.

SVMMARIA.

1 *Reseruata Principi in signum priuilegij singularis superioritate excepta an poßint præscribi.*

2 *Vectigal seu ius pedagiandi an præscribi poßit, & quæ ad eius præscriptionem.*

3 *Bona in fiscum incorporata quanto tempore præscribi p... sint.*

4 *Princeps præsumitur scire id quod sui officiales sciunt.*

5 *Præscriptio iuris pedagiandi, seu exigendi vectigal causata ... tempore seu consuetudine, ad quas res extendatur.*

6 *Ius exigendi herbaticum & affidandi bestias in pascuis perci... piendo certum quid pro singulo capite præscribitur ad in... iuris pedagiandi, & est ius personale.*

1 QVarta questio elicitur ex doctrina Pano. in d. c... nobis olim. suprà recitata, † vtrum reseruata P... cipi in signum priuilegij singularis, superioritate excepta, vt legitimare spurios, creare tabelliones, exigere vecti-

vectigalia & pedagia, & similia præscribi possint. Et concludit Panormitan. talia posse præscribi per tantum tempus, cuius initij, &c. concurrente scientia & patientia ipsius Principis, per text. in d. c. super quibusdam. §. præterea: Idem firmat ipse Panormita. in c. cum contingat. colum. iiij. vel v. de foro compet. Aret. consil. xxx. viso themate: colum. iij. & Francis. Cur. consil. xxiiij. super eo quod à me requiritur. colum. ij. & Ias. in d. l. Imperium. colum. xj. versicul. sed alia. & dixi in præcedente q. Sed in vno casu non benè dicit Panorm. inquantum vult quod requiritur scientia & patiẽtia Principis cum cursu tanti tẽporis, quia, vt prædixi, communis opinio est in contrarium reprobata opi. Bart. quod sufficiat de per se cursus tanti temporis, cuius initij, &c Sed hic quæro magis in specie, quia facta est mentio de præscriptione vectigalis, vtrum possit præscribi vectigal seu ius pedagiandi. *a* Et quæ requirantur

a An ius pedagiandi poßit præscribi per inferiorem, vide per Butr. repe. cap. peruenit. colum. xij. de censib. Et de præscriptione iuris pedagiandi, vide ibi latiùs per eum. colum. xxiij. circa fin. & seq. vbi tangit, an si quis collegit pedagium per decennium præsumatur ius pedagiandi, & concludit quod ad præscriptionem huius iuris requiritur tantum tempus, cuius initij, &c quando tale ius non esset adhuc creatum, sed creandum, sed vbi est iam creatum siue formatum, quia alius habet tale ius, tunc concludit. Butr. quod præscribitur spacio communi, vel si soluit aliquam partem longo tempore Principi seu domino, vel communi cui spectabat, & de præscript. iurispeda. Adde Iaso. in l. de quibus. colum. xiiij ff. de legi. vbi concludit quod requiritur tempus cuius initij, &c. quia est de reseruatis Principi.

ad eius præscriptionem. Istam quæstionem mouet Barto. in l. si publicanus §. fin. ff. de publica. *b* & concludit quod

b Adde Bald. consil. cxxv. quæstio vertens. i. volu. & consil. clxxxvij. quia consuetudo æquiualet veritati. iiij. volum.

exactio vectigalium præscribitur per tempus, cuius initij memoria non extat, quando agitur de præscribendo perceptionem vectigalis: quæ nulli competit. Sed si competeret alicui nobili vel priuato ex consuetudine, vel priuilegio illud præscribitur minori tempore cum titulo &

bona fide, sicut præscribitur vsufructus, & sic longo tempore, iuxta l.fi.in fi.cum ibi not.C.de præscript.long.tem. Et dixi plenè in iiij.part. princi.colum.xvj. cum duabus quen. Sed quia vt ibi dicit Bart.in præscriptione istorum iurium incorporalium requiritur sciĕtia eius contra quem præscribitur.l.ij.C.de ser.& aqua. vbi Bart. assignat rationem.& in l.j.§. denique. col.vlti.ff.de aqua plu. arcen. dubitatur cuius scientia requiratur in præscribendo vectigal.& respondet Bart.quod si præscribitur contra priuatum qui illud ius habebat requiritur scientia illius priuati, aliàs secundum Bart. requiritur scientia illius iudicis in cuius territorio vectigal seu pedagium exigitur. Ille enim est vt ipse dicit ad cuius curā pertinet, & cui hoc commissum est per text.in l.iij.C.de vectig.

Et decisio Bart.est vera, & communiter approbata excepto in quantum videtur velle quod requiratur scientia & patientia etiam in præscriptione tanti temporis, cuius initij, &c.quia in hoc opin.Barto.est communiter damnata vt latè per Alexand.in præalleg.consil.vj.circa med. vers. ex præmissis.vsque ad fi.j.volum.vbi tractat in terminis de præscriptione vectigalis, & per eundem consi.... in ipso titulo quæstionis j.q.ij.volum.& per Aret. consil.... consultatio proposita.vlt.colum.vbi concludit cum Bart quod ius exigendi vectigal, & similia iura quæ competunt personæ præscribūtur eo modo quo res immobiles, quæ censentur habere causam continuam, ex quo eorum quasi possessio animo retinetur, & inter immobilia computantur, vt per Bartol.in d.l.si publicanus.§.fin.& in d.l.... sto.§.non mutat.ff.de vsuc. *a*

a *Adde quod si hoc est verum non videtur quod requiratur scientia & patientia aduersarij in præscriptione horum iurium prout non requiritur in vsufructu, vt probatur in l.fin.circa finem, C. de præscript.long.temp. & plenè dixi in iiij part.prin.colum.xvj.ver. sic.tertio limitatur, &c.cum duabus colum.seq.*

Fallit ista conclusio secundum Aret.quando agere... de præscribendo iure vectigalis, vel alio incorporali... 3 fiscum,† quia pro bonis in fiscum incorporatis semper requiritur præscriptio xl. anno.Nec distinguitur an præscri-

ſcribens habeat titulum vel non. l. quanuis. & ibi notant gloſſ. & Bartol. ff. de vſucap. & l. omnes. C. de præſcri. xxx. anno. Hanc quæſtionem quanto tempore vectigal regulariter præſcribatur, plenè examinat Sal. in l. vectigalia. C. noua vectig. inſti. non poſ. & in pluribus tenet cum Bart. & concludit quod quando quis acquirit, vel præſcribit ius vectigalis in nullius perſona formatum, id eſt quod nulli competebat, præſcribitur ſiue acquiritur tempore cuius initij memoria non extat. Sed ſi eſſet iam formatũ, quia alicui nobili competeret ex priuilegio vel conſuetudine, minus tempus requiritur ad præſcribendum habita diſtinctione, an quis poſſideat titulo, & bona fide, vel nõ, vt in vſufructu. Eandem concluſionem firmat Anto. de Butr. in repet. c. peruenit. colum. xxiiij. circa fin. & ſequen. de cenſi. Circa verò ſcientiam & patientiam Sali. concludit contra Bart. poſt longam diſputationem & relatas opiniones quod non ſufficiat ſcientia iudicis, ſed requiritur ſcientia Principis quando agitur de præſcribendo ius vectigalis quod nulli competit, vbi verò agitur de præſcribendo ius formatum alteri competens res eſt clara, quod ſcientia illius requiritur, ſecundum Salic. qui confirmat in ver. cõcludo igitur quod vbi probatur de tanto tẽpore cuius initij, &c. non requiritur probari de ſcientia & patientia alicuius. Dicit tamen tutius eſſe in practica quod titulus allegetur. Ad cuius probationem inducatur exactio vectigalis tanti temporis, &c. Et opinionem Salice. quod non ſufficit ſcientia officialium ſeu iudicis contra Bartol. tenet Alexan. conſil. lxxxiiij. in cauſa vertente. circa medium. verſic. nec prædictis. j. vol. Mouetur, quia licet Bart. in l. ne quid. ff. de incen. rui. naufrag. velit, † quod 4
Princeps præſumitur ſciuiſſe id quod officiales ſui ſciuerunt cuius verba reaſſumit d. Anto. de Butr. in cap. j. de reſtitu. ſpoliat. Tamen hoc non eſt verum. Sed contrarium probatur in cap. cum ad ſedem. cum glo. in verbo interdictum. de reſtitu. ſpolia. & in l. ꝗ vulgò. ff. de vſuca. pro empto. vbi habetur, quod dominus habet probabilem cauſam ignorandi factũ procuratoris. Sed communis opin. videtur cum Bart. quod ſufficiat ſcientia officialiũ,

vt patet ex his quæ supra dixi in ij.q.iij.q.princ.vald.
dubitatur, &c. Istam quæstionem latè tractat do. Iac.
San.Georg.in tractat.feud.in verbo, cum meo & in
Imperio.colum.penult.& fin. Et post relatas varias op.
nes concludit quod vbi probatur de tanto tempore cu.
initij, &c.non requiritur probari de aliqua scientia & pa-
tientia superioris, nec de aliquo titulo, quia tantum tem-
pus habet vim consuetudinis & iuris constituti per l.
ff.de aqua plu.arcē.& l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de a-
quot.& æsti.& per text.in d.c.super quibusdam.§.præ-
ca.& contra Bartol.refert tenere Butri.in repet.d.c.pe-
nit.colum.xx.& xxiiij. Angel.in d.§.ductus aquæ.& Im.
in l.si publicanus.§. fin.vbi contra Bartol. adducit qua-
or motiua, & illud potissimè quod vsus tāti temporis
ius initij, &c.est propriè consuetudo, quia non agitur
detrahendo iuri singularis personæ tantùm, sed iuri v-
uersali omnium transeuntium. Et ista dicitur propriè c
suetudo, non autem præscriptio, & ad inducendam co-
suetudinem non requiritur patiētia superioris, vt ibi p-
eum. Eandem quæstionem pleniùs examinat dom.
Bertachi.in suo tractat.de gabel.quæstione x j.parte col.
vj.& vij.referens dicta Bartol. in d.§. in omnibus. tan con-
cludit quod semper requiratur scientia Imperatoris
Principis quando agitur de præscribendo iure vectig.
quod nulli competit, nedum semel & in principio præscri-
prionis, sed etiam semper & perseuerans. Communis ta-
men opinio est in contrarium, vt supra patet, saltem
probatur de tanto tempore cuius initij, &c. & refert
d.Bertach.cautelam Salic.in d.l.vectigalia, quod alleg.
titulus seu priuilegium concessionis à principe hab.
potestatem concedendi, deinde quod quis probet exa.
nem x.vel xx.ann.quia licet titulus allegatus non prob.
tur, sufficit probare quasi possessionem exigendi per
tum tempus, per notata per gloss.& Bartol. in l. ser.
tes.ff.de serui. titulo generali, & in l.cùm de in rem
so.ff.de vsur.quamuis Sali.in d.l. vectigalia, cum a.
tione tituli exigat quod probetur vsus tanti tempor.
ius initij, &c. Et de huius conclusionis intellectu plen.
dixi

dixi in iij. parte princip. in x. q. vbi latè examinaui materiam d. l. cùm de in rem verso. Et dicit Bertachi. vbi suprà quod consuetudo exigendi gabellas & pedagia acquirit ius territorio, non personis.

Conclude igitur in hac q. cum Bartol. in d. l. si publicanus. §. fin. cuius opin. est communis, excepto inquantum exigit scientiam, etiam in præscriptione tanti téporis cuius initij, &c. vt prædixi. † Sed est notandum quod præscri. 5
iuris pedagiandi & exigẽdi vectigal, causata ex tepore siue ex cõsuetudine nõ extenditur ad alias res præterquam ad eas de quibus est consuetum exigi & solui vectig. & ideo de alijs exigi non potest, vt not. Bartol. in l. j. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin. actuque priua. & in d. l. si publicanus. §. si. in fi. & sequitur d. Bertach. in prædicto tracta. de gabel. q. xj. j. par. 5. colum. vij. in fin. & viij. & dixi latiùs suprà in pen. q. ij. partis princi. † Quanto autem tempore præ- 6
scribatur ius exigendi herbaticum & affidandi bestias in pascuis percipiendo certum quid pro singulo capite vel grege, vide pulchrè per Aret. in d. consil. cliiij. colu. fi. vbi dicit quod tale ius est personale, & præscribitur ad instar iuris pedagiandi.

SVMMARIA.

1 *Libertas seu immunitas nõ soluendi vectigal seu gabellã quanto tempore præscribatur.*

2 *Præstatio vectigalis diuersis casibus diuersimodè præscribitur.*

3 *Immunitas non soluendi vectigal, an præscribatur vno diu non soluente, cæteris autem soluentibus.*

4 *Villa & castrum quo casu posśint, vel non posśint imponere onera fiscalia.*

QVinta quæstio est. Postquam vidimus de præscriptione iuris pedagiandi. † Quid econtrà quanto tẽ- 1
pore præscribatur libertas siue immunitas non soluendi vectigal vel gabellam.

Hanc q. format Bald. in l. licitatio. §. earum. ff. de pub. & concludit quod aut exactio pertinet ad priuatum ex priuilegio vel consuetudine, & sufficit esse cessatum x. ann. aut pertinet ad fiscum, vel ad rempublicam, † & tunc pre- 2

ſtatio vectigalis præſcribitur xl.annis per l. omnes. Co. de præſcript.xxx.vel xl.anno.requiritur tamen bona fi. ad præſcribendam huiuſmodi libertatem ſeu immunitatem non ſoluendi vectigal vt dicetur in vij.& vlti. quæſt. huius partis. Et hanc doctrinam ſequuntur Ange.& Pau. de Caſt.in d.§.earum.& Bald.conſi.cxxv.q.vertens.j.vol. conſi. ccccLxv.ſi pater filio.iiij.volu.& Corn.conſil.xlii. in hac conſultatione j.col.ij.vol.& conſil.xxij.in præſ.

3 conſultatione v.colum.iij.volum.†Quid autem ſi aliq. priuatus tanto tempore ceſſauerit cum omnes alij ſolue. rint,an ſit præſcripta immunitas dic vt per Bart.in d.§.ea. rum.cuius dicta Doc.ibi communiter ſequuntur, & d.c. ra vt ibi per Imo. Adde etiam prædictis qualiter præſcri. batur immunitas à collectis cõtra villam vel caſtrũ & uerſus impoſitionem collectarum. Bald.in conſil. cxx

4 quæſtio vertens.in j.volum.& ibi †quod villa & caſtr. non poſſunt imponere onera fiſcalia niſi quatenus ha. rent ex conſuetudine tanti temporis cuius initij, &c. c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.ſignifi.

SVMMARIA.

1 *Ius collectandi & talleandi forenſes aut huiuſmodi poteſtas quanto tempore præſcribatur.*

2 *Conſuetudo cuius initij memoria non extat habet vim priuilegij & conſtituti.*

3 *Forenſes ad quas collectas de iure poſsint obligari.*

4 *Vaſalli & nobiles de iuriſdictione inueſtiti an & quas collectas poſsint ſuis ſubditis imponere.*

5 *Nobiles & domini prætendentes ſe habere ius collectandi ... ſubditos ex præſcriptione vel conſuetudine in certis caſibus ... modo cognoſcantur habere ius ex præſcriptione.*

1 SExta quæſtio eſt cognata præcedentibus † quanto tem. pore præſcribatur poteſtas ſiue facultas imponẽdi col. lectas & talleas forenſibus ſeu ius collectandi & tall. andi forenſes.a Iſtam q.valde vtilem & quotidianam

a *De hac q. vide per Aret.conſil.cxxxij.in cauſa quæ vertitur ... examinat,an poſsit præſcribi conſuetudo collectandi forenſes, & Iaſ. in l. de quibus.colum.xiiij.ff.de legib.*

pra-

practica mouet Bar.in l.cum neque.C.de inco.& in l.j.C. de mul.& in quo lo.colum. iiij.seu v.versic.sed quæro cui possit imponi lib.x.concludens quod ad hoc vt ciuitates vel oppida possint imponere collectas forensibus pro rebus quas possidẽt in illa ciuitate vel oppido, siue eius territorio requiritur quod hoc habeant ex consuetudine, cuius contrarij memoria non extet † quæ habet vim priuilegij, & cõstituti.l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.de aqua quot. & c.super quibusdam.§.præterea.de verb.signi.Sed do. Alexand.consil. lxviij. viso & dudum discusso processu.iij. col.ij.volu.tenet quod sufficit tempus x.ann.*a* ad præscri- 2

a *Contrarium tenet Aret.consil xxxij.colum.iij.*

bendum talem facultatem collectandi forenses, quia tanto tempore præscribitur, & inducitur consuetudo saltem de iure ciuili, etiam si sit contra ius, nec requiritur secundum Alexand.tempus cuius initij, &c.nisi ad præscribendum ea quæ sunt reseruata Principi. Et sic loquitur tex.in d.c.super quibusdam.§.præterea.Sed imponere collectam non subditis siue forensibus pro rebus quas possident in alieno territorio & districtu nõ est de reseruatis Principi. Quandoq; istud possit induci per statutũ inferioris *b* vt de

b *Contrarium tenet Aretin.in consil.xxiij.colum.iij. licet d. Bald. non faciat mentionem.*

cidit singulariter Bald.in l.j.colum.vj.circa med. in verb. sed quemadmodum.&c.C.de sen.quæ pro eo quod interest.Hinc dixit no. Bart.in l.j.C.de auro coro.lib. x. per illũ tex.quod si de antiqua consuetudine, seruatum est quod forensibus imponantur onera personalia poterunt ad illa imposterum cogi.at consuetudo inducta spacio requisito ad consuetudinem prę scribendam dicatur antiqua, vt no. glo.in c.generali.in verb.deuotio.& in verb.antiqua.de elec.lib.vj.ergo in tali consuetudine non erit necessarium tempus cuius initij, &c. Istud est motiuum vrgens Alexand. in præalleg. consil. & ideo secundum eum licet Bartol. vbi suprà dicat quod forensibus collectas imponere possunt ciuitates quæ hoc habent ex consuetudine tanti temporis, cuius initij, &c. non per hoc intellexit excludere quod minus tempus non sufficeret, vt ibi

latius per eum, cuius dicta refert & sequitur d. Iason. in quibus. colum. xv. ff. de leg. vbi colu. xvj. versic. vlt. ex hac parte not. ex illo text. quod consuetudo x. ann. dicitur in
3 ueterata & antiqua siue antiquata. † Ad quas vero collectas forenses de iure teneantur pulchrè declarat Alexan in praeal. consi. lxvii. j. col. ij. vol & consi. cj. visis instrumentis. ij. co. j. vol. vbi sequitur decisionē Bal. in d. l. j. C. de sed que pro eo quod interest, quod per statutum possit induci quod collectae forensibus imponantur, & plenè consi. visis his quae in themate. v. volum. vbi concludit quod de consuetudine potest induci ius collectandi & imponendi onera forensibus quamuis aliàs de iure non liceat, & ibi plenè declarat, quę & quales collectę & qualia onera possint de iure forensibus imponi, & idem Alexan. pulchre consil. cxxxiiij. super primo. j. col. iiij. vol. concludit
4 not. † quod vasalli & nobiles de iurisdictione inuestiti nō possunt hominibus & subditis suis collectas & onera imponere nisi eas & ea quae consueuerūt imponi de antiqua consuetudine, vt not. Bartol. in l. j. C. de excu. mu. lib. x. pulchrè Bal. in l. cum multa. C. de bo. quae lib. & dicit lex. in similibus antiquas consuetudines esse seruandas vt per Bal. in commen. pacis Constan. in verbo sicut antiquo, quae omnia velut quotidiana sunt bene no...
5 † Quid autem si nobiles vel domini praetendant se habere ius collectandi eorum subditos ex praescriptione, vel consuetudine in certis casibus qualiter cognoscatur an tale ius competat ex praescriptione vel consuetudine, & quid si collectauerint aliquos an possint collectare omnes, & dicantur acquisiuisse ius collectandi vniuersos, & quid si homines allegent se nunquam fuisse pro simili collectatos, vide istā q. plene examinatam per Alb. de Ro. in rub. ff. de mu. & ho. & per do. Iaco. de San. Geor, in suo tract. de homag. colum. ix. & x.

SVMMARIA.

1 *Libertas & immunitas non soluendi collectas quanto tempore praescribatur.*

2 *Tributa seu publicae functiones debita Imperatori in signum recogni-*

cognitionis vniuersalis dominij, non possunt contra Imperatorem præscribi.

3 *Collectas non soluens per xl.an. an sit tutus à futuris collectis.*

4 *Requisita ad præscriptionem libertatis seu immunitatis non soluendi collectas quæ sint.*

5 *Bona fides adesse debet in præscriptione libertatis seu immunitatis non soluendi collectas debitas, &c.*

Septima quæstio est. Quid econtra † Quanto tempore 1
præscribatur libertas, a & immunitas non soluendi collectas. b Hanc quæstio. examinat Alexand. consil. xxx. ponderatis narratis in themate circa med. in v. dubio. v. vol. concludens quod sufficit tempus xl. an. si dicto tempore fuerunt impositæ collectæ generales & non fuit aliquid solutum per allegantes immunitatem, quia tanto tempore videntur tuti, per l. omnes. C. de præscri. xxx. an. & not. per Bart. in l. licitatio. §. earum. ff. de pub. præsertim si intercessit concessio immunitatis licet inualida, & sic titulus coloratus, quia sufficit ad præscribendum cum spacio xl. an. per text. no. in l. fi. cum gloss. in verbo canone. C. de fun. patrim. lib. xi. Et ibi respondet Alexand. ad text. in l. comperit. c C. de præscript. xxx. an. † quod est speciale in 2
tributis seu publicis functionib9 debitis Imperatori in signum recognitionis vniuersalis dominij, vt non possint præscribi contra Imperatorem, vt no. Bartol. & alij. & no. Doct. post gloss. in c. cum non liceat. de præscrip. & apparet ex no. per Barto. & Doct. in d. l. licitatio. §. earum. Præterea secundum Alexand. id quod habetur in d. l. comperit. locum non habet quando super hoc intercessit concessio immunitatis quamuis inualida, quia sufficit ad præscribendum spacio xl. an. per text. iuncta gl. in d. l. fi. & no. Angel. & Salic. in d. l. comperit. respondet etiam Alexan. ad tex. in l. vacuatis. C. de decur. lib. x. quod loquitur quando ille, qui vult se tueri non habebat priuilegium immunitatis seu confirmationis factæ à Principe sed volebat so-

a *An præscriptio prosit in oneribus euitandis vide per Panor. in c. accedentes. iij. colum. de præscri.*

b *Vide Alexand. latè in consil. xxx ponderatis. &c. in v. vol.*

c *Ad intel. d. l. comperit. vide Bald. in l. i. col. ij. C. de anna. excep.*

lum se tueri ex liberatione facta expressè vel tacitè à ciuitate, nam non potest per illam .l. vacuatis. sed si habet concessionem à Principe etiam si in ea esset aliquis defectus tunc potest se tueri mediante lapsu temporis xl. an. per d. l. fi. cum glo. Et vltra Alexand. pro hac conclusione adduco Bar. in suo consil. incip. commune spolleti. in ordine cxxv. vbi dicit † quod qui stetit per xl. annos quod non
3 soluit collectas est tutus à futuris collectis, refert & sequitur do. Petr. Phi. Cor. consf. xliiij. in hac consultatione. col. j. circa med. ij. volu. & consil. xxij. in præsenti consultatione. v. colum. iij. vol. dicens quod hæc est potiùs consuetudo quàm præscriptio. Eandem conclusionem firmat Roma. consil. cclij. pro decisione in iiij. dubio. licet præfat. do. Corn. fuerit sibi contrarius consi. cclxviij. in hac consultatione. colu. j. in fin. & ij. iiij. volum. vbi concludit quod libertas non soluendi collectas non præscribitur, nisi per tantum tempus cuius initij non extet memoria, & mouetur satis debilibus fundamentis.

Sed Alexand. consi. cxxxvj. in causa & lite vertente... lum. pen. & vlt. ver. item ad hoc vt dicti cathanei ij. v... bi latiùs tractat hanc materiam, concludit quod ... vt possit præscribi libertas ab onere collectarum, requiruntur plura, quæ in processu probari oportet. † Primo
4 quod prætendens talem præscriptionem probet se fuisse aliquo tempore requisitum, vt collectas solueret, ... nunquam præscribit libertatem seu immunitatem non soluendi per l. cum scimus, iunctis ibi not. per Bart. C. de agri. & censi. lib. xj. cum alijs concor. adductis per eum. Secundò requiritur ad hoc vt præscribatur huiusmodi libertas & immunitas aliquod factum præscribentis, id est, contradictio & recusatio soluendi, secundum Alexand. per l. hæc autem iura. ff. de serui. vrb. prædio. bene facit vltra eum no. per gloss. & Doc. in l. qui luminibus. ff. de serui. vrba. pred. & in l. j. C. de serui. & aqua, vbi habetur quod in præscribendis iuribus negatiuis nunquam currit præscriptio nisi à tempore contradictionis. Tertiò requiritur bona fides in præscriptione libertatis siue immunitatis quæ saltem debet allegari.

Quar-

Quartò requiritur quod probetur de ſcientia & patientia communis ſecundum Alexa.in præalleg.conſi.& ideo pro habenda clara doctrina in hoc notabili articulo videtur ex præmiſſis ita fore diſtinguendum quod aut interuenit titulus coloratus vt conceſſio immunitatis,licet inualida,& ſufficit tempus xl.anno.concurrente eo quod dicto tempore fuerit aliquando collecta generaliter impoſita,& nunquam ſoluta, licet requiſitio ſeu interpellatio non interuenerit,& ita procedat prima opinio Alexan.ſuprà relata in conſi.xxx.v.vol.Et intelligo quod tempus xl. ann.incipiet currere à tempore impoſitionis primę collectæ.per no.per gl.& Can.in c.cum Eccleſia Sutrina.de cau ſa poſ.& proprie.Aut verò non interuenit aliquis titulus coloratus,& tunc ad præſcribendum libertatem ſeu immunitatem non ſoluendi collectas requiruntur illa quatuor ſuprà recitata,de quibus per Alexand.præalleg.conſ. cxxxvij.ij.volu. † Addo aliud requiſitum videlicet quod 5
adſit bona fides,quæ requiritur in præſcriptione libertatis ſaltem de iure canonico: vt latè dixi in iij. q. partis iiij. princip.colum.xxiiij.quæ tamen præſumitur in dubio ex curſu longiſſimi temporis xxx.vel xl.anno. vt per Bartol. in l.cum quærebatur,ante fin. C.vnde vi.cum concor. adduc.in repeti.l.Celſus.in iij.parte.ff.de vſucap. & ita videtur tenendum.

SVMMARIA.

1 *Probatio contra fiſcum pro re aliena per fiſcum vendita aut aliter alienata quanto tempore fiat.*
2 *Lex bene à Zenone de rebus per fiſcum alienatis procedit tantũ in Imperatore non in Principe inferiore.*
3 *Fiſcus quid ſit & vnde dicatur, & quis dicatur habere fiſcum.*
4 *Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem de iure vel de facto, dicuntur habere fiſcum, & ipſamet ciuitas eſt fiſcus.*
5 *Eccleſia vel Epiſcopatus an dicatur habere fiſcum.*

Octaua quæſtio eſt.† Quanto tempore probatur cõtra fiſcum pro re aliena per fiſcum vendita, aut aliter alienata.Iſtam quæſt.decidit text.in l.bene à Zenone.C.de quadri.præſcript.& in §. fin.Inſtit. de vſucap. vbi

vbi dicitur quod habens à fisco titulum venditionis, donationis, aut alium statim fit securus, sed aduersus fiscu datur actio infra quadriennium tantùm ratione dominij vel hypothecæ quod vel quam alius prætendit in rebus à fisco alienatis, & lapso quadriennio vlterius non auditur. Sed illa l. bene a Zenone recipit plures notabiles & singulares limitationes. Et quinque ponit Felin. in c. quæ in Ecclesiarum. colum. xij. vel xiij. ver. sed pro intell. d. l. bene a Zenone. de consti. & septem colligit do. Iaco. de Sancto Georg. in tract. feu. in verbo Princeps Pedemontium. colu v. ver. sed aduerte, vbi plenius quàm alibi enumerat omnia specialia in Principe vsque ad sexaginta sex & aliquas ex prædictis limitationibus refert Iaso. in Authent. quas actiones. colum. j. versi. iij. limita. C. de sacrosanct. Eccle. & quanuis isti patres non referant has omnes limitationes ad d. l. bene a Zenone, & plures vsque ad octo vel nouem per prius aggregauit solennis Docto. do. Marti Laud. in tract. suo de princ. ij. colum. xj. no. inci. notandum
2 est singulariter. † Primò igitur limita d. l. bene à Zenone vt procedat in Imperatore non autem in Principe inferiore, nisi Princeps inferior haberet regalia ab Imperatore vel ex consuetudine seu præscriptione tanti temporis cuius initij memoria non extat, secundum Bald. in c. ... Apostolicæ. de re iudi. in vj. iunctis notatis per eum in prooe. decretal. prout latius refert do. Marti. Lauden. & post eum do. Iacob. vbi suprà. Secundo limita d. l. vt procedat interueniente traditione, & non aliter. Ita limitat eleganter Bald. in c. j. §. feu. vlti. colum. in titul. de no. for. fide. Tertiò limita. d. l. vt procedat quando Princeps vel fiscus rem quam alienauit possidebat tempore contractus & traditionis, alias secùs: ita illam l. intelligit not. Bartol. in l. ... na. circa med. C. si contra ius vel vti. pub. & firmat Bald. in l. j. colum. j. C. de hæ. re. vel ac. vend. & in l. ij. C. de commu. re. al. post Pet. & Cyn. & ibi tradit, an fiscus in dubio præsumatur possedisse rem quam alienauit. referunt Felin. in d. c. quæ in Ecclesiarum. in j. limita. & Ias. in d. Auth. quas actiones. Quartò limita illam l. bene à Zenone, vt minimum locum habeat quando Princeps vel fiscus bona fide

vendidit rem, quam propriam esse credebat, licet in veritate esset aliena, secus si vendat mala fide, quia scit eam alienam esse. gloss. est not. in d. l. ij. C. de commu. re alien. quam Bald. & Docto. ibi communiter sequuntur. Bald. in d. l. i. colum. j. C. de hæred. vel ac. ven. Panorm. in c. ij. prope fin. de reb. Eccle. non alie. Felin. in d. c. quæ in Ecclesiar. colum. xij. in j. limi. adducens aliam gloss. in l. j. in verbo distrahatur. C. de venden. reb. fisca. li. x. Quinto limita illam l. vt procedat quando Princeps vendit rem alienam iure proprio, secùs si iure creditoris, nam tunc emptor non fit statim securus. Ita dicit not. Bald. in ij. proœ. decre. iiij. colum. adducens text. in l. fundus qui. ff. de rescin. vendi. & alia iura. Sextò limita illam l. bene a Zenone, vt non procedat in Ecclesia, quia si Princeps vel Imperator donaret, aut venderet Ecclesiæ rem alienam, Ecclesia non fit statim secura, nec gaudet beneficio. d. l. bene à Zenone. gloss. est notabilis. in cap. quicunque militum. in verbo consensu. xj. q. ij. quæ pro hoc alleg. bonum text. in c. placuit. el. j. & ibi etiam no. gloss. xvj. q. iij. & gloss. in §. quas actiones. in verbo quadriennij. ea causa & quæstio. Septimo limita illam l. bene à Zenone, vt demum locum habeat, concurrentibus tribus. Primò quod Princeps vendiderit rem quam possidebat. Secundò quod eam vendat bona fide. Tertiò quod præcesserint solennes subhastationes iuxta l. j. & l. si tempora. & l. duplex ratio. C. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. x.

Ita sunt verba Bald. in l. j. colum. ij. C. de hæred. vel ac. vend. qui refert do. Iacob. vbi suprà, & dicit se dubitare de hoc dicto Bald. in quantum loquitur de subhastatione, quia de illa nullum fit verbum in d. l. bene à Zenone. Prætereà vt ipse dicit, illa l. habet locum etiam quando Princeps donat & tamen nemo dixerit quod in donatione requiratur subhastatio. Octauo limita illam l. bene à Zenone, vt non procedat de iure canonico. gl. est repu. sing. in c. ij. in verbo irrita. de reb. Eccle. non alie. quod intelligunt hoc verum esse quo ad præiudicium Ecclesiarum, sed inter laicos etiam in terris Ecclesię bene procedit illa l. vt ibi declarat Panormita. Nonò limita illam l. vt procedat, dũ-

modo

modo Princeps vendat, vel donet rem alienam, dicen-
se facere de potestatis plenitudine, secundum Bald.in pr
alleg.procœ.decretal.ij. colum. vbi dicit quod omnis m-
dicus error rumpit illam l. de his duabus limitation.
vltimo relatis dic vt per Felin.in d.c. quæ in Ecclesiaru
xij.colum.in iiij.& v.limita. Decimò limita illam l.vt n
procedat in præiudicium minoris & in rebus suis, q
ipse habet restitutionem in integ.vt no.gloss.& Doct.
fin.C.si aduer.fisc. & has limitationes, velut aureas d.
esse notandas dominus Martinus Lauden. vbi supra. V
decimò limita vltra omnes. d.l. bene a Zenone, vt no
procedat in præiudicium dotis seu iurium dotalium, q
le vel statutum generaliter loquens non intelligitur.
qui in causa dotis. Ita singulariter decidit Bald. con
cccxxiij. quemadmodum Imperator, quod dictum
fert & multùm commendat Ias.dicens se alibi non leg
in l.j.colum.iij.ff.sol.mat.& confirmatur per plura ibi c
3 mulata per Ias.† Et quia plene suprà tractatum est de pr
scriptione fiscali, operæprecium est videre, quid sit fi
& vnde dicatur, & quis habeat fiscum. de quibus o
bus vide plenam & vtilem apostil. Alexand. in l.
post.ad Bartol.C.de bo.vacan.lib.xj.& dicit Bald.in
C.de priui.fisc.quod fiscus est saccus Cæsaris vel Regis siue
Reipublicæ, refert Aret.in §.fin. circa princip. Institut.de
vsucap.ver.& præmitte.& dicit Bald.vbi suprà quod mu-
nicipia non habent fiscum, nec Episcopatus Ecclesiastici
& ibi ponit quæ sint Cæsaris de per se, & quæ fisci, de qu
an ciuitates vel municipia dicantur habere fiscum, v
per Bartol.in rub. C.de iure fisc.& ibi Alexand.in apo.co
lum.ij.vbi traditur an fiscus & respublica dicantur idem,
& per Ias.in §.rursus.colum.ix.& x.in antiq. impres.&
& vij.in noua.Instit.de actio.& dicit Bartol.in l.item ve
4 niunt.§.ait senatus.ff.de peti.hæred. † quod ciuitates n
recognoscentes superiorem de iure vel de facto dicu
habere fiscum: nam ipsamet ciuitas est fiscus, ex quo
quod in Marchia, & in alijs prouincijs Ecclesiæ, o
quæ dicuntur de fisco, intelliguntur de Ecclesia, in il.
rò ciuitatibus quæ non recognoscunt aliquem in dom-
num,

num,quæ dicuntur de fisco,intelliguntur de suo communi secundum Bart.vbi suprà.

† Et an Ecclesia vel Episcopatus dicatur habere fiscum, 5
scribit plenè Feli.in cap.cæterum.colum.penult.de offi.ordin.& not.Panorm.& Cano.in cap.quia diuersitatem. de conces.præben.

Et per hæc remanet expedita materia præscriptionis fiscalis,& sic ij.pars istius quintæ partis princi.

VEnio ad tertiam partem huius quintæ partis princi pa.in qua videndum est de præscriptione contra rempublicam.

SVMMARIA.

1 *Aduersus rempu.quanto tempore præscribatur.*

2 *Contra rempu.seu ciuitatem regulariter præscribitur sicut contra priuatum,exceptis quatuor casibus.*

3 *Tex.l.fi.C.de sacrosa.Eccle.volens in quatuor casibus posse contra rempu.præscribi centenario quibus casibus limitatur.*

4 *Tempore communi an præscribatur contra ciuitatem sicut contra Ecclesiam in quasi dominio & Publiciana.*

ET primò quæro.† Quanto tempore præscribatur ad- 1
uersus rempublicam.a text.in l.fin.C.de sacrosan.Ec-

a *Not.quod præscriptio contra vniuersitatem siue rēpublicam procedit ex negligentia administratorum secundum Bar.in l. Imperatores.ff. de pact. & quanto tempore præscribatur in rebus ciuitatis,vide per Aret.in §.res fisci circa medium.i.colum. vers.quid in rebus ciuitatis. Institut.de vsucap. & not.quod præscriptio territorij rerum ciuitatis, etiam cum scientia & patientia tyranni non procedit contra ciuitatem secundum Flori. in l. seruitutes.colum. xvij.ff.de seruitu not.Bertachi.in reperto. in verbo præscriptio. ij. colum.ij. & quanto tempore præscribatur contra Ecclesiam & ciuitatem,& qualiter.vide per Bal.in l. vniuersas.C.ne rei do.vel templo. & in l.i.circa med.C de anna.excep.*

cle.videtur determinare quod non præscribitur minori spacio centum annorum quod est longissimum tempus vitæ hominis.

Sed ille text.secundum communem intellectum procedit in quatuor casibus tantum ibi expressis in vers.fin e itaque

itaque, vt not. ibi gloss. super verbo vendiderit, & se...
tur communiter Docto. maximè Salic. in vlti. not. ...
rius Paul. de Cast. colum. pen. dicens, quod in ciuitat...
particularibus non habentibus iura fiscalia in quatuor ca-
sibus, de quibus ibi non præscribitur minori spacio c...
annorum, & sic sunt in his casibus melioris condit...
quàm fiscus secundum Paul. de Cast. quia in alijs fi...
est melioris, vt ibi not. gloss. extra vero illos tres c...
contra ciuitates præscribitur, sicut contra priuatos, ...
instar priuatorum obtinent, vt in l. eum qui. ff. de verb...

Idem firmat Bald. in d. l. fin. colum. j. ver. quæro sing...
laris successor, qui fortiùs dicit quod contra ciuitates...
habentes iura fiscalia præscribitur sicut contra priua...
etiam in quatuor casibus ibi notatis saltem respectu...
tij: vt statim dicetur, & sequitur Aret. consil. cliiij. con...
tatio proposita. colum. fin. ver. tertio præmitto. † Fa...
2 gitur regulam quod contra rempublicam seu ciuitat...
regulariter præscribitur, sicut contra priuatum, exc...
illis quatuor casibus notatis in d. l. fi. videlicet in v...
ne, donatione, institutione, vel relicto factis republ...
cundum communem intel. gloss. & Docto. in d. l. fi. ...
de mente Bar. in l. in omnibus. ff. de diue. & temp. ...
bi non facit differentiam in præscribendo quo ad illos
quatuor casus inter fiscum & rempublicam, quanuis
Paul. de Cast. in d. l. fi. dicat rempublicam in hoc esse m...
lioris conditionis fisco, quod intellige vt infrà dicam. E...
dem conclusionem tenuit Bald. in l. j. circa med. C. de ...
na. except. & in l. vniuersas. C. ne rei domi. vel templo...
Alexand. consi. xvj. colum. vj. v. volum. infrà latius all...
to, vbi dicit quod etiam iuribus ciuitatis & contra ciu...
tem præscribitur saltem spacio xl. ann. per tex. in l. om...
C. de præscri. xxx. ann. ibi. Neque publicum, &c. & not...
in l. iampridem. C. commun. de vsucap. præterquam ...
lis quatuor casibus, & idem firmat Areti. consil. præ...
3 † Primò limitat text. in d. l. fi. dum vult quod in illis qua-
tuor casibus currat præscriptio centenaria tantum c...
tra rempublicam, vt procedat in ipso principali de...
vel eius successore vniuersali, vt quia præscribens effic...
qu...

qui vendidisset, vel donasset, vel hæres eius qui vendidit, donauit vel reliqt ciuitati. Si verò esset succeßor singularis vel alius tertius, indistinctè præscribit contra rempublicam communi spacio sicut præscriberet contra priuatum, etiam in illis quatuor casibus. Ita not. limitat & declarat Bal. in d. l. fin. vers. præalleg. & sequitur Alexand. in consilio supra & infra alligato dicens quod illa lex non loquitur quo ad tertium. Restringuntur ergo illi quatuor casus secundum eum quo ad actionem personalem, quæ non potest competere nisi contra venditorem, donatorem, aut eius succeßorem vniuersalem. Non autem contra tertium. Ideò talis actio personalis contra istos bene durat centum annis, vt latius per Alexand. in præalleg. consil. licet contrariam opinionem quod illa l. fin. procedat contra quemlibet indistinctè, teneat ibi Salic. colum. penult. vers. quæro quid si Ecclesia. Sed propterea recedendum non est ab opini. Bald. & Alexand. tanquam magis communi. Secundò limita. d. l. fi. vt dispositio illius l. requirentis spacium centũ annorum in illis quatuor casibus procedat, quando post donationem, venditionem, institutionem, aut relictum factum ciuitati nunquam fuit res tradita ciuitati, aliàs sufficeret tempus xl. annorum. Ita voluit not. Guil. de Cun. in l. j. C. ne rei do. vel templo. facit ad hoc quod not. gloss. parua in d. l. fin. in verbo donata. Tertio limita, vt dispositio. d. l. fin. requirentis spacium centum annorum in illis quatuor casibus procedat in rebus, quæ verè spectarent ad ciuitatem iure dominij. Secus si iure quasi. dominij, quia tunc contra ciuitatem curr it præscriptio communis, vt not. Bartol. in l. si finita. §. si de vectigalibus. colum. j. ff. de dam. infect. per illum text. & Angel. in quibusdam lecturis in l. ij. C. ne rei domi. vel templo. Has tres limitationes ad illam l. colligit Alexan. consil. vj. in causa & lite vertente inter magnificam communitatem. colum. vj. versic. nam posito, & versicul. cum in eodem consilius. v. volum. vbi plenè explicat intel. d. l. fin. Et ad vltimam limitationem vltra Alexand. adde Bald. in l. fine. cutur §. si duobus. ff. de publ. Ang. Aret. in §. fi res fisci. circa med. commen. Insti. de vsucap. & hanc firmat dom. Petrus

crus Philip. Corn. consi. xvj. vise primo. vlt. colum. & con-
sil. cxvij. multa. vlt. colum. ij. vel. & magis in termi.
sil. cxlij. videtur prima facie. colum. iiij. versi. & hæc a
lum. concludens quod contra ciuitatem sicut contra
clesiam præscribitur in quasi dominio & Publiciana
pore communi, & in his locis assignat vicam ratio-
huius limitationis. Et hæc procedunt etiam in ciui-
seu republica non habente iura fiscalia. Si verò habe-
ra fiscalia dicendum est pro vt dictum fuit in præscr-
ne fiscali in præcedenti part., & per Bartol. in præcu-
in omnibus. ff. de diuer. & temp. præscri. & latè per
nor. in c. cum nobis. de præscri. & quando ciuitas, seu
publica dicatur habere fiscum & iura fiscalia dixi in
partis præcedentis.

SVMMARIA.

1 *Lex fina. C. de sacrosan. Eccle. dans priuilegium ciuitati, an intelligi possit de castro, vel villa.*
2 *Disposita in ciuitate an censeantur disposita in villa vel... quia castrum est membrum ciuitatis.*
3 *Reipublicæ appel quid veniat & quot modis accipiatur.*
4 *Ciuitas etiā supposita alicui domino, Principi, vel ... dere debet nihilominùs priuilegio reipub. & benefi... in integ.*

1 SEcundò quæro. † Vtrum priuilegium datum ciuitati in d. l. ii. C. de sacrosanct. Eccle. competat castro... læ, a Bartol. ibi in j. colum. ii. opp. & Bald. in ...

a *Adde Angelum Aretin. in §. res fisci. col. j. circa medium. ... de vsuca. Alexand. consi. ... volum.*

sic secundo quæro. Sal. in ii. col. & Paul. de Cast. in fin.
2 men. & communiter Doct. determinant, † quod disposita in ciuitate censentur disposita in villa vel castro, quia castrum est membrum ciuitatis. l. qui ex vico. ff. ad mun. & quia castrum & ciuitas non differunt, nisi sicut parua ... tas à magna ciuitate, & hoc procedit, etiā si talis villa vel castrum non subiiciatur ciuitati, secundum Bartol. ... si. in ii. opp. qui dicit quod illa l. habet locum pro relatione cuiuslibet castri in quatuor casibus ibi nota. Hunc ... lem

lum plenè examinat Alex.in l.si finita.§.si de vectigalibus colu.ij & iij.& ibi not.glo.Bart.& alij.ff.de dam.infect. vbi attestatur communem opin.esse, quod illa l. si.locum habeat in omni castro & municipio.

Bene faciunt notata per Bartol.& alios præcipuè Alexand.in d.l.si finita.§.ex hoc edicto. Vbi mouent q. an priuilegia concessa ciuitati trahantur ad villam sibi subiectam, vel propinquam. Accedant nota.per Bart. Bald.Sal. & Docto.post gloss.in l.respublica.C.ex qui.caus.ma. qui omnes communiter concludunt verum & communem opinionem esse quod omnis ciuitas & quodlibet castrum gaudet priuilegio reipublicæ, & debet restitui in integrum sicut respublica, dummodo tale castrum vel villa habeat multitudinem hominum, & regatur per suos administratores, & tractet negotia sua tanquam communia, non vt priuata, licet parua vniuersitas.† Et refert Alexand.in d.§. si de vect.& plenè no.Iaso.in §.rursus. colum. viij. & ix.in antiqua impres.& vj.& vij.in noua impres.de actio.declarãs, quæ dicatur respublica, quid veniat appellatione reipublicæ, & quot modis capiatur, & ibi bona gloss. super verbo reipublicæ.† Subdit Sali.in d.l.respublica. circa medium.ver.quæro ciuitas, quod licet ciuitas sit supposita alicui domino, Principi, vel Tyrãno, nihilominùs gaudet priuilegio reipublicæ & beneficio restitutionis in integ. Et qualiter respublica seu communitas in integrum restituatur aduersus præscriptionem, dic vt dixi in Ecclesia in ij. q.primæ partis huius quintæ principalis. Et infra quantum tempus communitas restituatur aduersus præscriptionem, vide per Paul.de Castr.consilio ccxciiij. Ego Paulus in antiquis.

3 (margin, beside "si de vect.")
4 (margin, beside "bo reipublicæ")

SVMMARIA.

1 *Ea quæ sunt meræ facultatis an præscribi possint.*
2 *Solutus aliquid concedere per viam meræ & gratuitæ facultatis non per hoc obligatur perseuerare.*
3 *Mera facultas quæ dicatur.*
4 *Facultas quomodo distinguatur.*
5 *Libero arbitrio non præscribitur, nec his quæ ex mera voluntate procedunt.*

CAPIO quartam partem huius quintæ principalis.

1 Et primò quæro † An ea quæ sunt meræ facultatis præscribi possint. Vera conclusio est quod non præscribuntur per tex. in l. viam publicam. & ibi not. & Bartol. ff. de via pub. vbi dicit quod non acquiritur facultati eundi per viam publicam, quia talis ire non est ius, sed quædam facultas. Hanc conclusionem firmat Panormit. in c. ex parte ascientis. circa fin. i. col. de conc. ss. præben. & in cap. Ioan. de cleri. coniug. & Triamis. ad fin. de rest. spo. & in c. inter cæteras. in. ii. de rescrip. dicens quod in his quæ sunt meræ facultatis & gratiæ et seruitutis non introducitur consuetudo nec præscriptio. & dom. Card. cons. lxxviii. primo in con. j. in versic. ij. quia concludens quod ea quæ con petunt iure facultatis non præscribuntur. no. remissiue idem cùm accessissent. colum. xj. versicu. secundo de iudic. consilit.

2 † Ex hoc infertur quod si aliquis per viam & gratuitæ facultatis aliquid sit solitus concedere, non obligatur perseuerare, ac si firmata esset consuetudo, vt declarat Panormit. post alios in cap. quod translationem. colum. ij. de offic. legat. per id quod not. In cap. cum Ecclesia Sutrina. de causa poss. & propr. vbi dicit quod si milies aliquis hospitaretur aliquem amicum suum in domo, per hoc non est inducta consuetudo vt teneatur eum in futurum hospitari, cum fuerit ductus ad illam ciuitatem, & concordat Cyn. in l. i. in fi. C. quæ sit long. consuetu. Ioan. Andr. in c. Ioan. de cler. coniug. Bartol. in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & in l. i. lent. §. j. ff. de offic. procons. Arcl. id. in c. seruitutem. xv. q. ij. Gemin. in c. consuetudo. j. distinct. Et late simeth. tius de Anchi. in cap. i. ne possessione. ad fin. de reg. iur. vi. nisi id factum fuisset tanto tempore, cuius initii non esset memoria. secundum Ioan. Andr. in cap. peruenit. cons. & Bartol. in d. l. cum de in rem verso. & Angel. in l. certis annis. C. de pact. refert & sequitur Felin. in c. cum Ferrarien. colum. iij. versicul. tertia declaratio. de consti. vbi tradit remissiones de materia. Sed contra istud dubitatur

mum, quod etiam per mille annos non præscribantur ea
quæ sunt meræ facultatis, videtur tenere Cæpo. in tracta.
serui. vrba. prædio. sub rub. de ser. aquæduct. colum. xxiij.
nisi respondeatur quod loquitur in his, in quibus a princi-
pio nullum interuenit factum hominis, vt in aqua quæ
per seipsam fluit, seu decurrit absque facto hominis. † Sed 3
operæprecium est intelligere, quando aliquid dicatur esse
meræ facultatis. Bartol. in l. i. colum. iii. versicul. iuxta præ-
dicta. ff. de condi. ex l. tradit circa hoc singularem doctri-
nam dicens quod aliquando permittit alicui facere ali-
quid pro conseruatione sui iuris iam quæsiti, & istud non
est ius sed facultas quædam, l. in re mandata. C. mandat. & l.
si constante § si maritus. ff. soluto matr. Quandoque lex
permittit aliquid facere pro acquisitione alicuius iuris de
nouo, & tunc est ius, vt ius adeundi hæreditatem, & hoc
apparet secundum Bartol. ex eo quod tali iuri præscribi-
tur. l. licet. cum gloss. C. de iur. del. l. b. facultati autem quæ
facti est non præscribitur, quia leges quæ loquuntur de
præscriptione, vt l. sicut. l. omnes. & l. cum notissimi. C. de
præscript. xxx. anno. loquuntur de præscriptione contra
iura tantum, non contra facultates quæ facti sunt, & i-
deo secundum Bartol. & Doct. in illa quæst. vtrum præ-
scribatur iuri offerendi, resoluunt se in hoc: vtrum pote-
stas offerendi sit ius vel facultas, de quo in specie dicetur
infra. Sic etiam in effectu concludit Angel. consil. liiij. Iu-
lianus & Franci. circa medium dicens † quod quædam est 4
facultas, ex qua per explicationem actus quæritur no-
uum ius, vt actio vel exceptio prout suadet ratio subiectæ
materiæ, & tali potestati acquirendi ista iura ita est æ-
quum præscribi sicut ipsis iuribus iam quæsitis. Sed vbi est ta-
lis facultas ex qua per explicationem actus nullum ius,
nulla actio, nulla exceptio quæri potest, sed solum insur-
git explicatio eius quod in libero explicantis arbitrio con
sistit, sicut est ire ad Ecclesiam, vel per viam publicam,
& tunc illi libertati arbitrij nunquam præscribitur. dict. l.
viam publicam. ff. de via public. ita dicit Angel. in præal-
legat. consi. & secundum prædicta plenè consuluit Bar.
consil. ij. scripsit sapientiæ fons. x. & xi. colum. ij. volum.

vbi refert & sequitur docto. Bartol. supra recitato [illegible] an posse adire sit ius vel facultas late examinat [illegible] Salic. & alij in d.l. licet. & communis opinio est [illegible] ius & ideo praescribatur triginta annis, vt ibi per A[illegible] 5 & Moder. & dixit in iiij. parte. colum. ij. † Stat [illegible] ma conclusio quod ea quae sunt merae facultatis no[illegible] scribuntur. d.l. viam publicam. nisi forte per tantum [illegible] pus cuius initij, & ca[illegible] vt praedixi. Et [illegible] dicit Ioan. An. c. non est. de consuetud. in vj. vt refert Alexand. in [illegible] notissimi. § sed cum illud. in apost. ad Bartol. C. de pr[illegible] xxx. ann. quod illa quae consistunt in mera voluntate, sunt praescriptibilia. Pro quo dicto est glo. not. in l. [illegible] bo communi diuidundo. C. de anna. excep. qu[illegible] quod libero arbitrio non praescribatur, nec in his q[illegible] voluntate proficiscuntur, & ibi not. Bartol. in [illegible] & idem Bald. in l. cum notissimi. in fin. princip. C. d[illegible] script. xxx. anno. & confirmat plene Bald. praealleg[illegible] sil. ij. colum. x. & xj. versicul. praeterea adduco. ij. [illegible]

6 † Et ideo iuri declarandi nunquam praescribi[illegible] iam mille annis. Ita dicunt Bald. & Salice. in l. p[illegible] gloss. ibi. C. de pact. refert Iaso. & ibi colum. iiij. [illegible] ista gloss.

SVMMARIA.

1 *Iuri offerendi an praescribi possit, & quot modis distinguatur ius offerendi.*

2 *Temporalia ad agendum censentur perpetua ad excipiendum.*

3 *Iuri ratificandi quanto tempore praescribatur.*

4 *Sequela iuris offerendi est pignoratitia, quae non competit oblato debito.*

1 SEcundò quaero in specie. † Vtrum praescribatur iuri [illegible] ferendi, *a* hanc quaestionem mouent glo. si. Bart[illegible]

a De hac quaestione vide do. Corn. consi. clxxvij. in hac [illegible] tione ij colum iij. volum. vbi tenet quod tale ius non praescri[illegible] quendo theoricam Bartol. in d.l. cum notissimi. §. i. & refer[illegible] tius dixisse in l. licet. C. de iu. delibe. & late d. Signorel. consi. [illegible] casus colum i cum seq Bald. consil cccxcij super eo. ij. vol. & [illegible] praescribatur cōditioni potestatiuae, vel iure excipiendi. & late Bal[illegible]

in d l. cùm notissimi in princip colum. fin. & latiùs in repe. l si colū. in. C. de præscript long. temp. & ibi not. de præscript. pignoratitiæ probans strictè, & subtiliter quod id demum præscribitur, quod est ius, & demum illud ius quod est in rerum natura productum, & formatum, vt ibi late per eum.

lic. & omnes Doct. in l. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de præscrip. xxx. ann. & Bartol. Imol. & Paul. de Castr. in l. pignori. ff. de vsucap. vbi refert Bart. & Doc. communiter dicunt quod est quoddam ius offerendi, quod competit per modum iuris, putà secundus creditor habet ius offerendi primo, & confirmandi sibi pignus l. ij. & iij. & l. cum secundus. ff. de distract. pig. hoc ius tollitur spacio xxx. vel. xl. anno. Quoddam est ius offerendi, quod competit per modum cuiusdam facultatis, verbi gratia, debitor potest quandocunque vult offerre debitum creditori & pignus luere. §. fin. Instit. qui. more contrah. obl. & l. si in rem. §. omnis. ff. de pig. actio. Ista facultas nunquam potest præscribi, sicut nec alia facultas, putà eundi per viam publicam, quia licet per mille annos non iueris, semper poteris ire. d. leg. viam publicam. & hanc doct. sequitur in effectu Paul. de Cast. in d. l. pignori. sic clarius distinguens quod aliq̃ est ius offerendi, quod cōpetit pro actione nondum nata, vt debitori contra creditorem ratione pignoratitiæ. iuxta. l. si in rem. §. omnis. ff. de pignora. actio. & text. in §. fin. Institu. quib. mo. tolli. oblig. & sic vt faciat eam nasci, & tunc dicitur potiùs quædam facultas, cui non præscribitur. d. l. viam publicam, quàm ius. sed si competeret pro actione iam nata, vt contingit quando secundus creditor agit contra primum, & offert illi quod sibi debetur, tunc enim dicitur ius non facultas mera, & ideo sicut actio nata tollitur spacio xxx. annor. ita & ius offerendi quod est sequela ipsius, sed actio nondum nata præscriptione non tollitur. Eandem doctrinam effectualiter sequitur idem pract. Papi. in forma respon rei conuen. in verbo præscriptionis circa fin. qui breuiùs distinguit quod aut ius offerendi est ius formatum, sicut est illud quod competit secundo creditori, vt possit offerre primo, & huic iuri potest præscribi, sicut cæteris iuribus.

Aut est ius nondum formatum, sed in simplici ... consistens, sicut illud quod competit debitori, ... bitum offerre, & pignus luere, & liberare, & tali ... non praescribitur d.l. viam publicam cum simi. Sed ... in praealleg. cons. l. inj. tenet in distinctè quod p... tur iuri offerendi. Hanc articulum plenè exam... in §. actionum. colum. xxvj. & xxvij. Insti. d... varias opin. Conclusiuè dice quod communis op... cum gloss. in d.l. cum notissimi. §. sed cum illud ... dem iure in verbo conatur. quae tenet quod praesc... ri offerendi, quando competit per modum actionis, ... testatur Aret. in d. §. actionum, circa fi. huius artic... lum. xxviij. in prin. concludens quod cuilibet iuri ... rendi, etiam quod competit debitori contra ... torem praescribitur xxx. annis iuxta metam ... num. l. sicut. l. omnes. & l. cum notissimi. §. C. de p... xxx. an. quando competit per modum actionis ... per Bart. in l. j. ff. de condi. ex l. Si vero ius offerendi ... tat per modum exceptionis, puta si creditor ag... thecaria contra tertium possessorem, sic per ... bitum ad excludendum eum. l. Paulus. §. j. ff. quib... vel hypo. solui. Certè huic iuri nunquam praes... ratio est, † quia quae sunt temporalia ad agendum ... tur perpetua ad excipiendum. l. purae. in f. ff. de ... cet. cum gloss. C. eo. titul. not. plenè. Feli. post Bar... si autem versicu. temporalia ad agendum de rescin... dixit Isaid. per iura praedicta in repe. l. fin. in fin... de praescribi. long. temp. quod ius excipiendi ... quam praescribitur. Et ita in proposita quaestione ... cludit Sali. in d.l. cum notissimi. §. eo autem tempore ... ca. si. Cuius opin. attestatur communem Aret. vbi ... Et no. quod iuri ratificandi praescribitur xxx. an. ... ra iure, ita Sal. in consi. xij. cuidam d. Matthaeus. in ... in iij. vol. videtur tamen veritas in contrarium ex quo ... sistit in mera facultate, per ea quae dixi in praece. ... notabiliter praedictam conclusionem quae habet quod ... ri offerendi praescribitur quando competit per ... dum actionis, vt non procedat, quando in pignore ...

appo-

appositum pactũ legis commissoriæ quod est in pignoribus reprobatum.l.j.& ii.C.de pac.pig.declarando & limitando,vt per Bart.not.in l.quamuis.alias incipit Callipodius.ff.de sol.& in l.Titius.ff.de pig.act.per Ian.& Can.in c.significante. vbi tex.de pig.nam tunc odio creditoris iuri offerendi non præscribitur,ita singulariter limitat Bal. in c.j.in tit.de feu.da.in vicem legis commisso. refert,& sequitur domi.Alexan.in d.l.cum notissimi.ad fin.princ. in apost.ad Bart.Et circa hanc quæst.an præscribatur iuri offerendi vide longam doctrinam Bald.per viam distinctionis,in rub.extra de præscri.colum.pen.ad fin.& col.vltim.† Et per hæc remanet decisa questio,an præscribatur pignoratitiæ,quia illa est sequela iuris offerendi & non competit nisi oblato debito,vt not.glo.Bart.& Doct.in d. l.ii in rem.§.omnis.ff.de pigno.ac vbi ponitur hęc q.& no. per glo.in l.j.§.ad hæc.C.de anna.excep. & ibi per Bald.& Salic.colum.vlti. 4

SVMMARIA.

1 *Pacto de retrouendendo, an & quanto tempore præscribi possit.*

2 *Promissio de reuendendo quanto tempore limitetur.*

3 *Ius quæsitum non dicitur ante acceptationem vel agnitionem vel oblationem.*

4 *Malæ fidei poss. licet non poßit præscribere dominium, potest tamen præscribere confirmationem dominij.*

5 *Facultati redimendi contractum qui potest argui fœneratitius ex pacto retrouendendi, &c. an poßit præscribi.*

TErtiò quero de vtili & quotidiana quæstione,†vtrũ præscribatur pacto de retrouendendo,& sic iuri & facultati reemendi seu recatandi, & quanto tempore, Angel.in præallec.consil.liij.aliàs lv.Iulianus & Fran.vendiderunt Bonifacio,&c.not.decidit quod iuri,& facultati recatandi seu pacto de retrouendendo præscribitur spacio xxx.anno.sicut iuri offerendi,etiam si in pacto sit expressè dictum quod emptor promisit retrouendere, quocunque precium redderetur vel omni tempore, etiam cum iuramento,quia in tali promissione subintelligitur 1

ista conditio si retrouenditio petita fuerit infra x. an-
nos, & pariter in iuramento apposito, quod recipit ra-
tionem & naturam actus super quo interponitur. l. . .
de non nu. pecu. plus dixit Pet. de Ancha. consil. . . .
visis diligenter actis & actitatis. colum. j. circa f. & . .
si. tertio aduertendam, &c. quod pacto siue promi. . .
vendendo seu retrouendendo etiam fac. . . cum verb. .
docunque præscribitur spacio x. an. mouetur quia ex . .
ille cui sunt facta talis promissio, vult per aliquod in-
mentum, quod facere debet, quærere contra alium ac-
tionem, debet implere quàm primum potest condi. . .
potestatiuā dandi vel faciendi, per tex in l. hæc con. . .
ff. de condi. & demon. has deciliones simpliciter re. . .
sequitur Ias. in d. l. petens. col. iiij. vers. circa ista. C. de p.
& in l. iij. in fin. C. de insti. & substi. Feli. in c. cum ac. . .
sent. col. xj. vel xij. versi. secundo declaratur. de consti. .
tamen non affirmat prædictam decisionē Pet. de An. .
videtur ergo verior & tutior opi. quod tali facultati . .
tandi seu promissioni de retrouendēdo non præscrib. .
nisi xxx. ann prout consuluit Angel. cuius opi. seq. . .
iam Felin. in rub. de præscri. col. antepenul. circa . . .
2 † dicens quod promissio de reuendendo habet . . .
lum xxx. annorum & conditionem tacitam, si retro. . .
petita fuerit infra illud tempus, ita etiam iuramen. . .
terpositum super ea, referendo illud consilium Ang. &
idem Felin. in c. si diligenti. colum. iiij. versic. sec. . .
corrolarium. de foro compet. nec tunc obstabit regula c.
fina. de præscrip. quod nulla præscrip. currit cum mala fi-
de, quia illa conditio de qua suprà subintellecta in pro-
missione, prout declarat Angel. in prædicto consil. ex-
sat promissorē à mala fide. Item quia isto casu intelligitur
potiùs præscribi facultati & iuri offerendi, quam actioni
vel obligationi, secundum Angel. in prædicto consi. & . .
tra Felin. & Iaso. adduco Bald. in terminis. consil. . .
euidentiam. vlt. dub. ij. volum. decidentem, quod lic. .
ptor fecerit pactum de retrouendendo venditori ad
perpetuum, & absque tēporis præfinitione, nihilominus
tali facultati præscribitur spacio xxx. ann. non obstante
mala

mala fide, vt ibi pulchre per eum ponentem duos casus, in quibus mala fides non obest. de iure canoni.

Confirmatur ista opin. per id quod singulariter no. Pe. de Ancha. in c. sine possessione. colu. ix. de reg. iu. in vj. vbi dixit quod id quod dicitur, quod præscriptio non currit cum mala fide nedum in realibus, sed etiam in personalibus actionibus de iure cano. vt plenè habetur & no. in d. c. fin. de præscrip. verum est contra creditorem cui actio cõpetit, secus si nondum competit, sed potest competere acceptando, vt in legatario quãtitatis vel speciei, ante enim quam acceptet hæres contra eum præscribit, nec dicitur eo casu præscriptor malæ fidei postquam non apparet legatarium agnouisse legatum. quod est nouum dictum secundum eum, qui refert quod ita reperit consuluisse Bal. & hoc singu. dictum sequitur Sozin. consil. lxiij. in causa vertente inter dominam Catharinam. colum. iij. ver. preterea. pro quo facit † quia ante acceptationem, vel agnitionem, aut oblationem non dicitur ius quęsitũ sed quærendum, & sic non dicitur ille qui acceptando, agnoscendo vel offerendo acquirere. Inter quæ longa est differentia l. qui autem. in princi. ff. de his quæ in frau. credi. Hinc est quod non iudicatur idem de lucro quod de damno nisi postquam lucrum est quęsitum & radicatum gloss. in l. i. §. j. ff. ne quid in lo. pub. & in l. j. §. si quis autem propter inundationem. ff. de iti. actuque priua. & glo. in l. si quis vxori. §. pe. ff. de fur. not. Bald. Ang. Imol. & Alexan. in l. non amplius. in princip. ff. de leg. j. 3

Quod dictum perpetuò not. ad intellectum & limitationem tex. in d. c. fin. cum ibi no. & duos casus, de quibus per Bald. in præalleg. consi. vbi dicit † quod licet malæ fidei possessor non possit præscribere dominium, potest tamen prescribere confirmationem dominij, per l. in bello. §. si quis seruum. ff. de cap. cum ibi no. Item secũdum eum potest malæ fidei pos. præscribere contra ius quod competit alicui de iure speciali, & non de iure gen. vt patet in restitutione in integ. cui præscribitur quadriennio. l. fin. C. de temp. in integ. restit. peten. Sed tunc propriè non dicitur malę fidei: ex quo ius erat sibi iam quęsitum, licet 4

reuocabiliter, & hoc consilium Bald. refert ad literam Fab. de monte sancti Sauini consistorialis aduocatus, suo tract. de emp. & vend. in iij. q. vij. q. princip. & per plura impugnat, firmans opi. contrariã quod pacto de retrouendendo non possit præscr. bi, quando fuit actum, quod emptor quandocunque & imperpetuum teneatur retrouendere, per plura maximè propter malam fidem emptoris, qui scit se teneri ad retrouendendũ, & ibi respõdet aduersa Bald. sed præcedens opin. videtur verior & communior & tenendo in iudicando & consulendo per prædicta. Nec viderat iste d. Fab. consil. Ang. & Pet. de Anch. de quibus suprà. † Hanc conclusionem not. limita non procedere, quando contractus posset argui fœneratitius ex pacto retrouendendi iuncta modicitate pretij, iuxta plenè not. in c. illo vos. de pigno. & in c. ad nostram. de emp. & vend. & latissime per Cæpo. in suo tract. de simula. contract. in vlt. parte, & sunt de hoc quamplura consilia quæ omitto quia tunc nunquam præscribitur tali iuri & facultati redimendi seu recatandi, siue dicendi illum contractum simulatum & fœneratitium, vt plenè consuluit Barb. consil. lj. scripsit sapientiæ fons. x. & xi. colum. ij. volu. ij.

S V M M A R I A.

1 *Priuilegium an amitti possit per non vsum.*
2 *Priuilegium datum ad aliquid faciendum quanto temporis spacio amitti possit.*
3 *Priuilegium quo casu non perdatur per non vsum.*
4 *Facultas aliquid faciendi simpliciter data per non vsum cum adest potestas perdi potest, secus vbi est formaliter data.*
5 *Priuilegium concessum Ecclesiæ quanto tempore per non vsum amittatur.*
6 *Recipiens annuam pensionem ab aliquo pro eo quod sibi faciendum concessit an possit præscribere quod id quod concessit non fiat.*
7 *Priuilegium immunitatis quanto tempore præscribatur.*
8 *Priuilegium habens largũ si strictè illo vtatur an deinceps possit illo vti magis largè.*

Quar

QVarto quære.† Vtrum priuilegium amittatur per non vsum ex quo vsus priuilegij videtur meræ facultatis. Istam quæstionem plenè attingunt gloss. & Cano. in c. accedentibus. extra de priuil. & Bartol. & Do. 1

ᵃ *Adde dominum Anto de Butr. in repeti. cap. peruenit. colum penult circa fin. & colum. fina in princip de censi. vbi tangit, quando agitur de perdendo vel præscribendo iure quæsito ex priuilegio quantum temporis requiratur.*

Adde etiam quod qui per xxx ann. non est in poss. beneficij, vel priuilegij non tamen perdit illud ex quo alius interim non præscripsit, Bal. in cap. ad audientiam colum. i circa fin de præscrip.

in l. si. ff. de constit. princi. vbi latè Iaso. colum. xiij. & seq. versic. tertio principaliter. & eam latissimè examinat Felin. in c. cùm accessissent. colum. ix. & x. cum duobus seq. post Panormita. & alios de consti. & ad ea quæ ibi habentur me remitto, referam solum vnam conclusionem not. quam in his locis ponunt Doct. cum aliquibus limitationibus.† Conclusio est quod priuilegium per quod conceditur aliqua facultas, seu datum ad aliquid faciendū, perditur spacio x. ann. si priuilegiatus eo non vtitur, vt est casus not. in l. j. ff. de nundi. vbi dicitur quod si Princeps concedit ciuitati priuilegium nūdinarum, & ciuitas non vtitur eo per decennium, illud perdit. Et per illum text. decidit Bartol. ibi quod si Princeps dat alicui ciuitati priuilegium studij generalis, vel doctorandi, & ciuitas eo non vtitur per decennium, illud perdit, & sic priuilegium aliquid faciendi perditur per non vsum decennij. Et hāc conclusionem Felin. vbi suprà per plura confirmat, sed eam limita tribus modis.† Primò limita, vt procedat quando quis non est vsus priuilegio per decennium voluntariè, cum potuerit vti, secùs si per ipsum non stetit, quominùs vteretur priuilegio, sed non potuit, quia occasio se non obtulit. Nam tunc per non vsum non perdit priuilegium. ar. l. & Attilicinus. ff. de serui. rust. prædio. per quem text. sic decidit gloss. ordin. in cap. Abbate sancti Siluani. in verbo ibidem. ante fin. de verbo. signi. vbi Butr. & Panormita. circa fin. no. quod non vsus priuilegio voluntariè perdit illud per lapsum decennij, secùs si necessariò

(margin numbers: 2 beside "nibus.† Conclusio…"; 3 beside "Primò limita…")

non

non est visus, quia qui nequit vti, non est in culpa vel mora. Confirmatur ex not. per Bartol. in l. in illis a perill. a *Adde quod Bartol ibi decidit quod si quis habet ius eligendi rectorem in certa Ecclesia, & sicut per can. quod non elegit, quia se non obtulit, quod non dicitur perdidisse ius suum, & hoc dictum refert & sequitur ibi Ioan de Pla & ad propositum adde decisio. in Bald. in l. arboribus. §. nam & si per illum text. ff. de usufruct. vbi decidit quod per erectionem furcarum retinetur possessio meri imperii, licet de facto non occurrerit per centū annos quis ibi fuerit suspensus, quia hic non requiritur factum, sed signo, & sufficit signum licet deficiat signatum.*

text. C. de decurio. lib. x. qui not. decidit quod si aliqua ciuitas tenetur facere exercitū quia Princeps facit, & per annos stetit Princeps quod non fecit exercitum, quia non fuit necessarium, per hoc non perdit ius suum. Hoc etiam firmat Bart. in l. cum scimus. post principi. C. de agric. censit. lib. xj. dicens idem esse, si occurrēte necessitate Princeps non requisiuit, quia sufficiebant sibi gentes suæ. Vnde nulla desidia potest ei imputari, si alios obligatos non requisiuit quibus non indiguit, cum multis concordantiis per Felin. & Iason. vbi supra prædictam limitationem prosequentes per alia plura, & dixi in vj. q. iiij. partis prin. col. xiiij.

4 † Secundo limita prædictam conclusionem vt procedat quādo est data simpliciter facultas aliquid faciēdi. Tūc enim non vtendo, cum potest, perditur. Secus vbi facultas faciendi est posita formaliter in expressa & libera voluntate eius, cui facta concessio, quia illi nullo tempore præscribitur: ratio est peregrina in c. vt priuilegia. in gloss. penult. extra de priuile. Quam ibi do. Ant. dicit auream & mutuo. do. Felin. in d. c. cum accessissent. col. ij. versicu. limita secundo. & per eam decidunt no. Ioan. And. Gemi. & alii in c. j. de consue. in vj. quod canonici non vtendo facultate optandi meliores præbendas, cum vacant, data eis facultate ex consuetudine vel statuto, non perdunt ullam facultatem vllo temporis spacio, & sequitur Felin. vbi supra approbans hanc limita. licet Iason. reprobet in dicta l. fi. na. de constitu. princi. Addo Calde. consil. primo. sub rub. de præscrip. Et per illam gloss. not. infert Fel. no. quod si lim-

† Princeps concedat vni nobili facultatem faciēdi vnum molendinum in flumine publico iuxta ea quæ habentur in l. quominus. ff. de flu. ad libitum voluntatis suæ, & ipse per multos annos vltra decennium non esset vsus hac facultate, illam non perdit, & dicit de facto vidisse determinatum & in ardua quæstio. Faciunt quæ dixi supra in prima quæstio. huius iiij. partis ad fi. vbi cōclusi, quod in his quæ consistunt in mera voluntate seu libero arbitrio non currit præscrip. † Tertiò limita prædictam conclusionem vt procedat in priuatis. Secùs in Ecclesia, quia priuilegium concessum Ecclesiæ, per non vsum non perditur minori tempore xl. an. secundum Ioan. And. & alios in d. c. cum accessissent per generalem regulam c. de quarta. & c. illud. cum concor. de præscrip. refert & sequitur Feli. ibi colum. x. restringens vt procedat in Ecclesia, secùs in clericis, quia in hoc non gaudent priuilegio Ecclesiæ. † Quartò limita singulariter prædictam conclusionem, vt non procedat, si recipio à te annuam pensionem pro eo quod tibi faciendum concessi, quia nunquam præscribam, vt non facias, licet eo iure nunquam vtaris. Ita solenniter limitat Alber. in repe. l. de quibus. col. lvij. ff. de legi. ponens late quod si Rex concessit Comiti pedagium, & de hoc recipiat ab eo annuam mercedem, non perdit Comes ius pedagij per diuturnum non vsum, quia illa præstatio videtur interrumpere præscriptionem, refert sequitur & extollit Felin. in c. illud. colum. fina. conclu. xi. de præscrip. † Quintò limita prædictam conclusionem, vt non procedat in præscribendo contra priuilegium immunitatis, quia requiruntur xxx. anni. Alexand. consil. xxiij. v. volum. † Postremò circa præsentem articulum not. pertinentur quod si quis habet priuilegium largum, & eo vtitur strictè sibi præiudicat, & deinceps non potest vti magis largè, ita dicit not. Bartol. in l. vsum aquæ. C. de aquæduct. lib. xj. per illum text. not. Alexand. consil. xxxiij. ij. col. iiij. volum. Quod dictum qualiter intelligi debeat, vide per Iaso. in l. fin. colum. antepenult. ff. de constit. prin.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Molendino vel furno quem quidam per tantum tempus cuius initij me. &c. frequentauerunt an censeatur præscriptum.*

2 *Ius an poßit dici acquisitum aut causata præscriptio ex his quæ gratuitè conceduntur, & quæ sunt meræ facultatis.*

3 *Acquiescens prohibitioni alicui per longum tempus an poßit postea ad hoc cogi tanquam contra ipsum acquiratur ius prohibitiuum.*

4 *Dominus alicuius loci de iure communi potest cum proclamatione ... prohibere ne subditi venentur in suo dominio & si subditi non contradicant tunc dominus terræ constituitur in quasi possess. prohibitionis.*

1 QVintò iuxta præmissa quero de not. q. † Pone quod aliquis habet molendinū vel furnū in aliqua villa & homines dicti loci iam longissimo tempore iuerunt ad molendum in dicto molendino, vel ad coquendum in ipso furno, per tantum tempus, cuius initij ... utrum censeatur præscriptum, quod illi homines non possint molere vel coquere in alio loco. Vel an possit ... prohibere alium volentem facere nouum molendinum ... num, cessante priuilegio vel statuto. Istam quæstionem examinant Cano. maximè Panorm. & d. Præposit. in c. significante. vbi bonus text. de appel. & in locis infra allega-
2 tis. † Et in hac quæstione concludunt communiter Docto. & hæc est veritas quod ex his quæ sunt meræ facultatis, vel ex his quæ gratuitè conceduntur non potest dici acquisitum ius: nec præscriptio causata, nec per hoc nascitur in futurū obligatio. c. possessiones. xvj. q. j. notant glo. in l. solent. in gloss. fin. in fi. ff. de offic. procon. & lega. & Barto. in l. cùm de in rem verso. colum. vlti. ff. de vsur. Et hanc rationem decidunt in specie Cyn. Bald. & alij scrib. in l. j. C. de ser. & aqua. quod si per longissimū tempus iui ad molendum ad tuum molendinum, propter hoc in futurum me compellere non potes, vt ibi molam propter redditum tui molendini: eo quia istud ire ad molendinum fuit per modū facultatis. Et idem tenet Cy. in l. ij. C. quæ sit lon.

ſit lon.conſue. Et latè firmat Panorm.in c. Abbate ſancti Siluani.colum.ij.de verb.ſig.Et notant Panormit.d. Præpo.& communiter Cano.in c. ſignificante per illum text. de appel.& plenè Cæp.in tract.ſer.vrba.præd.c.ij.ſub. rub. de furno.in ij.q.& do.Iaſo.in repe.l. quominùs colu. viij. verſi.tertio principaliter.ff.de flu.vbi iſtam q.late examinat,& d.Iaco.de ſan.Georg.in ſuo tract.feud.in glo.in verbo & cũ molendinis.col.ij.vltra med.Sicut ſi aliquis multis annis & ipſe & maiores ſui fuiſſent hoſpitati in domo aliquem nobilem vel Epiſcopum,non per hoc cauſaretur conſuetudo vel præſcriptio, per quam in futurum ad hoc teneretur. Ita dicit Innocent.in c.cum Eccleſia ſutrina. de cauſa poſſeſ.& proprie.ſequitur Panormita.in ca.quod tranſlationem colum.ij.de offic.leg.in d.c. Abbate ſancti Siluani,& conſi.cxiij.in queſtione quę vertitur inter reuerendum patrem.j.vol.& referunt.do.Iaſ.& do.Iaco.vbi ſuprà.Et dixi ſuprà in j.q.huius iiij.partis.v.prin. in qua ſumus.†Hãc concluſionem limita,niſi interueniſſet prohibitio,quia ſi volentes ire ad molendum fuerũt à me prohibiti,& acquieuerunt prohibitioni per tempus longiſſimũ & ſufficiens ad præſcriptionem complendam, tunc bene acquiritur mihi ius, vt poſſint in futurum ad hoc cogi per not.per gloſſ.& Doct.in l.quę luminibus.ff.de ſerui.vrba. prædio.& in d.l.j.C.de ſer.& aqua.Ita decidunt cõmuniter Doct.in locis præallega.præcipuè Panormita.in d. ca. ſignificante.in j.no.& in d.c.Abbate. 3

Quod procedit etiam dato,quod prohibitio fuiſſet facta extraiudicialiter,& quod ei fuiſſet obtemperatum pro bono pacis,tamen inducitur conſuetudo & ius,ita extendit Panorm.in d.c.Abbate. colum.ij. dicens eſſe ibi text. de hoc quem neſcit alibi.Et voluit Bal.in l.item lapilli. in iij. quæſt.ff.de re.diui.vbi quærit,nunquid aliquis poſſit præſcribere quod ipſe ſolus & poſteri ſui habeant molendinum in tali villa ita quod alius non poſſit ibi facere molendinum,& dicit videri quod ſic,per l.ſi quiſquam. ff. de diuer.& temp.præſcript. Quod dicit eſſe verum,ſi prohibuit alios facere, & illi acquieuerunt: nam à tempore prohibitionis incipit currere tempus præſcriptionis & tunc

prohibitione acquiri non potest secūdum eum,& per h
infert quod tali modo potest quis sibi acquirere ius
præiudicium vicinorum, quod ipse solus possit habe
molendinum, & erit seruitus prædialis. Subdit Bal
quod ex causa publicę vtilitatis poterit infringi illa ser
tus quod solus habeat molendinum per l. fin. in fin. ff.
vsuca.& sequitur Cæpo. vbi suprà, videlicet in tract.se
vrba.prædio.c.j.q.ij.sub,ru.de furno.Et sic debet intell
quod dixit Bald.in dicto cap.significante in j.nota.post
no.de appel.dum no.ex illo text. quod potest præsc
quod ciues siue homines loci non possint ire ad molen
nisi in meo molendino, vel quod ego solus habeam mo
lendinum, a & quod non possit aliud construi in mei pr

a Addo do.Iaco.de sancto Georg. in suo tracta.feu.in gloss in ver & cum molendinis.colum ij.vltra medium.

iudicium,& in repe.l.de quibus. colum.xxj. ff. de leg. vb
tenet quod valeat consuetudo quod omnes volentes m
lere teneantur venire ad meum molendinum, quāuis non
sit consuetudo rationabilis secundum eum, per text.in d
cto cap.significante.cum ibi not.per Innoc.

Nam hæc omnia procedunt secundum præmissa, vide
licet si interuenerit prohibitio cum vsu patientia longi tē
poris,& ista refert & sequitur do.Ias.in d.l.quominus.col.
ix.Accedant ad propositum not per do.Iaco.de san.Geor.
in d.tract.feu.in glo.in verbo & cum venationibus.colu.
4 j.vbi decidit,† Quod licet de iure communi dominus lo-
ci non possit prohibere subditis ne venentur, dando intel.
ad tex.in §.nemo retia.in titu.de pa.iura.fir.Tamen caute
la est pro dominis terrarum quod faciant tales prohibi-
tiones per proclamata pœnalia, quibus si subditi non con
tradicant,& propter talia proclamata desistant à venan-
do, dominus terræ constituitur in quasi possessione pro-
hibendi,& si per longa tempora subditi acquiescant, do-
minus præscribit tale ius prohibendi, per no. per gloss.&
Doct.in d.l.luminibus.ff.de ser.vrb.præd.& in l.j. & ij.C
de ser.& aq.Cautela etiam pro subditis est, vt immediate
cum habuerint notitiam de proclamante, se opponant &
appellent secundum eum.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Competentia de iuregentium an præscribi poßint.*
2 *Competentia de iuregentium licet non poßint præscribi, poſſunt tamen consuetudine acquiri.*
3 *Vbi per legem simplex tollitur præscriptio non tollitur compositum, id est, consuetudo.*
4 *Piscari non licet etiam in flumine publico sex casibus.*
5 *Loca publica & iurisgentium præscribi poſſunt spacio tanti tempo. cuius initij me. non ex.*
6 *Veneti qualiter dicantur habere iurisdictionem in eorum mari.*
7 *Littus maris seu ius à quo an & quomodo quæratur vel quæsitum perdatur.*
8 *Ciuitas Venetiarum si destrueretur an poſſent Veneti prohibere alios illum locum occupare.*
9 *Id quod non est præscriptibile non potest per tantum tempus cuius initij me. non ex. fieri præscriptibile.*
10 *Regula quod ea quæ sunt publica & de iuregentium communia non poſſunt præscribi quomodo intelligatur.*
11 *Occupans id quod in loco publico construxit an acquirat dominium in illo loco.*

SExtò quæro.† Vtrum ea quæ competunt de iuregentium præscribi poſſint, hanc quæst. mouet Bartol. in l. quominùs. in xv. quæst. colum. penul. ff. de flu. vbi querit, an præscribatur facultas ducendi aquam ex flumine publico non nauigabili; & decidit quod ex quo istud competit per modum cuiusdam facultatis, etiam si per mille annos quis non ducat, tamen semper illam facultatem retinet. 1

Plus dicit ibi Bartol. not. quod præscriptio longi temporis x. vel. xx. ann. non adaptatur ad flumina vel ad alia quæ sunt iurisgentium, per text. in d. l. fin. in princip. ff. de vsuc. vbi est casus no. quod loca publica iurisgẽtium quæ occupanti conceduntur, longo tempore post occupationem non præscribuntur, quominùs cessante occupatione redeant in pristinam caussam, & iterum concedantur occupanti, quem text. Paul. de Cast. ibi dicit esse pulchrum

ctrum notabilem & singularem, & eius intellect. late examinat Iaso. in d.l. quominùs. colum. xxvij. In contrarium quod præscriptio adaptetur ad ea quæ sunt iurisgentium, videtur text. in l. si quisquam. ff. de diuer. & tempo. præsc. vbi ius piscandi in flumine publico, quod est iurisgentium, præscribitur longo tempore. Ad hunc text. respond. Bart. vbi suprà post gloss. in d.l. fi. & in d.l. si quisquã, quod illud ideo ibi est, quia ille erat in quasi possessione piscandi. Ergo data possessione vel quasi, sine qua præscriptio non procedit, sequitur dicendum præscriptionem longi temporis competere etiam ad ea quæ sunt iurisgentium, quod est contra text. in d.l. fin. de vsucapio. & prędicta, & sic videtur quod Bartol. in d.l. quominùs. colum. penul. sibijpsi contradicat.

Et hanc contrarietatem perpendit Iaso. ibi colu. xxviij vers. quarto aduerte, & relinquit cogitandum super veritate dictorum Bartol. Sed profectò Barto. potest optimè saluari à contrarietate, & concordari text. in d.l. fi. & in d. l. si quisquam, quia non dicit Bart. quod in l. si quisquam, procedat præscriptio ratione quasi possessionis iuris piscandi. Sed dicit ꝙ quando quis est in quasi possessione piscandi solus in diuerticulo seu parte fluminis publici potest pręoccupationis iure alium prohibere, & ita loquitur dicta l. si quisquam. Si verò non est in dicta quasi possessione non potest alium occupantem prohibere, quantumcunque tempore retro possederit, & sic loquitur tex. in d. l. fi. Patet igitur quod in d.l. si quisquam, non requiritur præscriptio x. vel xx. ann. vt quis possit prohibere alium piscari, quinimò sufficit sola præoccupatio & quasi possessio iuris piscandi de præsenti, vt sonant verba illius l. vbi de præscriptione nullum fit verbum. Et tali quasi possessione amissa cessat ius prohibendi, quia res redijt in pristinam causam, vt in his terminis dicit text. not. in l. quod in littore, circa fi. ibi rursus in pristinam causam recidit. ff. de acquir. re. domi. & iste est verus intellect. d.l. fin. in prin. prout colligitur ex mente & verbis Bartol. in d.l. quominùs. colum. penult. ver. patet ergo. quicquid ibi dicat Ias. & apertè sentit Paul. de Cast. in d. l. fin. ff. de vsucap. cuius dicta

dicta infrà referam in ij.limita.& Ang.in consil.infrà relato in iij.limita.vbi vide.Stat ergo regula quod ea quę sunt iurisgentium non præscribuntur.Primò limita istam regulam,vt procedat ratione præscriptionis,sed non respectu consuetudinis.† Nam licet ea quæ competunt de iure gentium præscribi non possint.d.l.fi. tamen consuetudine possunt acquiri,ita limitat Ioan.Fab.& Aret.in §.flumina.Institu.de re.diui.Ex quo inferunt,quod si pluribus annis vnus solus in certa parte fluminis publici piscatus fuerit,& alios prohibuerit,sciente populo & non contradicente, ꝙ de est sibi ius quæsitum ex tacito consensu populi, adeo ꝙ de cætero ipse solus piscari poterit , & alios prohibere,& sic aliud est consuetudo,& aliud est præscriptio.Et hoc voluit Bald.quem refert Are.in rubri.ff.de re.diui.versic.hic ergo quæritur.colum.j.dicens quod est differentia , an aliquis habeat aliquod ius ex præscriptione, vel ex cōsuetudine.Quia ex præscriptione ius vnius quod ab eo aufertur,alteri applicatur. Sed cum aliquod ius applicatur alteri,ita quod alicui non auferatur,tunc illa propriè dicitur consuetudo.Sed in casu isto applicatur ex consuetudine prohibenti, licet aliquid proprium alicui non auferatur,ergo non dicitur præscriptio , nec istud ius ex præscriptione inducitur,ita procedit text.in d.l.fi.de vsuc. sed ex consuetudine, patiente populo,quod dicit Bald.esse bene notandum.Addo in terminis gloss. not.& fortè singula.in l.sanè si maris.in gloss.j.& ibi not.Bartol. ff. de iniur.quæ expresse dicit quod in casu d.l.si quisquam ius piscandi competebat ex priuilegio vel consuetudine.Benè faciunt not.in c.super quibusdam.§.præterea. de ver. signifi. vbi habetur quod impræscriptibilia possunt acquiri consuetudine.Et dixi plenè in ij.parte princ.in vlt.q.ponendo differentias inter præscriptionem & consuetudinem.Confirmatur ista limitatio,† quia vbi per legem tollitur simplex præscriptio,non tollitur compositum.j.consuetudo secundum Ioan.Ray.in c. Imperialem.§. habito. circa xxiiij.col.in tit.de prohi. feu. alie. per Federi.quem refert do.Iaco.in tract.feud.in verbo.& cum pacto de non alienando.colum.v.circa medium.Et ad inducendam talem

lem consuetudinem opus erit probare quod quis fuit piscatus longo tempore saltem per x.an.in tali parte fluminis publici, & quod alios prohibuit piscari durante tempore, saltem bis, sciente & patiente populo seu maiori parte & non contradicente, vel quod verisimiliter fuit in notitiam populi aut maioris partis, quia ista requiruntur adesse ad probationem consuetudinis, vt plene in l.de quibus.ff.de legi.& in l.j.& ij.C.quæ sit longa consuet. & per Canoni.maximè Panormita.in c.fi.n.extra de

4 † Alios casus in quibus non licet piscari in flumine publico, ad intellect. prædictarum legum & quando liceat piscari, & quando non, vide per Cæpo.in tracta.seruitu. rust. prædio.sub rubri.de pisca.in vlti.char.vbi enumerat seu casus, in quibus piscari non licet, & repetit do.Iaco.in tract. feud. in verb. fluminibus, prope fin. eo non relato. & inter cætera ponunt casum, quando illud ius piscandi esset priuatum puta quia Princeps vendidit alicui certam piscariam in certo loco talis fluminis.arg.cap.j.circa fin.ibi piscationum redditus, in titu.quæ sint rega. & pro hoc adduco bonum text, in l.iniuriarum.§.si.iur.de la. ff.de iniur.

Regulariter autem cuilibet licitum est piscari in flumine publico, sed non in lacu vel flumine priuato, quod est domini alterius, vt ibi per eos. Secundo limita prædictam regulam vt procedat in præscriptione communi vel longissimi temporis, sed non procedit in præscriptione tanti temporis, cuius initij, &c.

5 † quia licet loca publica & iurisgentium non præscribantur x.xx. vel xxx.annis.d.l.fin.ff.de vsuc. præscribuntur tamen tanto tempore cuius initij memoria non extat in contrarium, ita limitat Angel. in d.l. fin. per tex.no.cum gloss.in l.vsum aquæ.C.de aquæduct. li.xj.vbi infert quod Veneti præscripserunt tanto tempore gulfum maris. Eandem conclusionem firmant Ioan.de Pla.& Angel. Areti.in d.§.fluminum.Instit.de re.diui.qui pariter dicunt quod Veneti & Ianuenses per tantum tempus præscripserunt gulfum eorum maris. Addunt tamen ibi, quod hoc procedit sciente & patiente Principe, sed non videtur verum, quia in præscriptione tanti temporis

poris cuius initij, &c. non requiritur scientia, nec patientia alicuius, secundum communem opin. vt per Alexan. consil. vj. circa fin. j. vol. & dixi suprà in iij. q. ij. partis huius v. prin. colum. xlij. in fin. cum duabus seq. nisi dicatur quod requiritur scientia & patientia superioris, etiã in præscriptione tanti temporis cuius initij, &c. vbi lex resistit præscriptioni & afficit rem, vt declarat Felin. in c. accedentes. colum. v. de præscri. allegans ad hoc Panormit. consil. xcv. quædam Ecclesia non curata. j. volum. & ita dicit apertè voluisse But. & Panorm. in d. cap. accedentes. Addo Bartol. in l. iniuriarum. §. fina. ff. de iniur. vbi dicit illum textum iũcta l. sanè si maris, quam simul legit, facere pro Venetis, qui ex longa consuetudine dicunt se habere iurisdictionem in eorum mari, & Ange. consil. cclxxxix. thema tale est inter cætera capitula pacis. colum. ij. & seq. dicẽtem, † quod ex quo Veneti *a* & eorũ dominiũ per longissima tẽpora fuerunt, & sunt in quasi possessione gulfi maris, ratione dictæ possessionis longissimæ possunt Veneti Ianuensibus, & alijs quibuscunque interdicere potentiam nauigandi nauigare volentibus per eorum gulfum, per d. l. sane si maris, & ibi est casus secundum Ray. de Flo. qui expresè ponit exemplum in gulfo Venetorum, refert Iaf. in d. l. quominùs. colum. xj. Vltra quem vide Ioan. de Ana. in c. j. & ij. de cle. vena. vbi plenè tractat, quo iure Veneti & Ianuenses acquisiuerunt ius maris, ita vt alijs prohibere possint ius nauigandi, & do. Cardi. suo consil. xl. dominus Comes, qui latè consuluit quod ius nauigandi in aliena aqua non præscribitur sine titulo, vel spacio tanti temporis, cuius initij, &c. sicut nec alia iura regalia, quia iura regalia de iure communi non pertinent nisi ad Principem, vel ei cui concessum est à Principe. c. j. cum ibi not. quæ sint rega. & ius nauigandi censetur de regalibus. l. quominùs. ff. de flum. & l. ij. §. viarum. & ibi glo. ff. ne quid in loc. pub. & sic dicta præscriptio est contra ius commune, ergo requiritur titulus, vel tantum tempus, &c. ca. j. de præscript. vbi latiùs per eum in d. consil. 6

a De Venetis, & eorum gulfu, ac eorum exemptione præscripta, vide Iaso. in l. ex hoc iure. colum. v. ff de iust. & iur.

& sequitur Felin.in c.de quarta.colum.vlti.de prescri.Sed Paul.de Cast.in d.l.fi.de vsuc.reprehendit Angel. dicens quod Ang.non benè intelligit, quia quantum ad hoc faciat quis aquam publicam suam, vel locum publicu suum saltem quantum ad vsum non requiritur præscriptio, sed sufficit occupatio, quando est aqua publica nō destinata ad vsum publicum, vel est littus maris, sicut sufficit in his quæ cœlo terra marique capiuntur.l.j.in prin. ff.de acquiren.possess.

Addo vltra Pau.casum expressum de hoc in l. quod in littore.ff de acqui.re.do.vbi tex.expresse facit istam æquiparationem.Quando verò aqua non est publica, sed priuata, habet locum secundum Paul. illa l. vsum aquæ, quam allegat Ang.quia tunc secundum cum seruitus aquæ ducendæ seu capiendæ per haustum, cùm non habeat causam continuam, non acquiritur, nisi tanto tempore cuius initij, &c.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quo.& æst.
7 sed in d.l.fi.vt dicit Paul.non quæritur de hoc.† An dicatur ius aquæ quæsitum seu littus maris. Sed quæritur, postquam talia loca publica de iure gentium sunt acquisita per occupationem, si desinat occupatio per destructionem loci, vtrum ille qui primò occupauerat, habeat ius prohibendi alium, ne occupet de nouo illum locū. Et ibi deciditur quod non, etiam si per mille annos durasset oc-
8 cupatio secundū Paul.† Ex quo infert quod si ciuitas Venetiarum destrueretur non possent Veneti prohibere alios illum locum occupare, cùm illa ciuitas sit fundata in mari siue in littore maris. Interueniētibus tamē duobus, videlicet quod ædificia essent penitus diruta, & concurrente negligentia reficiendi, vt probat text. in d.l.fi.in verbo funditus diruto ædificio, & vltra eum bonus text.in d. l.quod in littore.circa fin. ita declarat Paul.de Cast. in d. l.fina.ff.de vsucap. Cuius verba confirmant ea quæ dixi suprà in corpore quæstionis ad intellect. l.si quisquam. ff.de diuer.& tempo.præscrip.licet Iaso.in d.l.quominus non aduerterit. Et quamuis ista sint vera, tamen communiter tenetur opin. Ang. quod ea quæ sunt iurisgentium præscribantur spacio tanti temporis cuius initij, &c. quam

quam tenent Ioan.de Pla.& Arct.in d. §. flumina.& Cæpo.& do.Iaco.vbi suprà,qui dicunt quod ius piscandi præscribitur tanto tempore,cuius initij, &c. quia tanto tempore præscribuntur etiam loca publica.d.l. hoc iure.§.ductus aquæ.& etiam regalia,& ea quæ sunt reseruata Principi.cap.super quibusdam.§.præterea.de verborum signifi. Et dixi plenè suprà in ij.parte hujus quintæ partis. Quod declarat vt per Felin. in d.cap.accedentes.colum. v. versicu.post hæc.& seq.de præscript. † vbi dicit quod per tan- 9
tum tēpus,cuius initij,&c. id quod non est præscriptibile non efficitur præscriptibile, sed tanto tempore præsumitur causa,vel titul⁹ qui debet allegari, & in eo fieri fundamentū.Et ad ipsum præsumptiuè ꝓbando est probandum dictum tempus, sed non est dicendum, quod ipsum tēpus inducat præscriptionem, & faciat rem præscriptibilem quæ non est: vt ibi latiùs per eum reprobantem opinio. Panormita.tenentis contrarium consil.xxvj. in questione quæ ad præsens vertitur.ij.volum. licet in fine relinquat cogitandum. Et confirmatur opinio Angel. per ea quæ vult Card.consil.suprà relato,& per præallega. † Tertiò li- 10
mita prædictam regulam,vt per Ange.no.consi.cclxxxix. thema tale est inter cætera capitula pacis. colum. ij. & sequen.vbi dicit quod hæc regula quæ habet quod ea quæ sunt publica,& in vsu publico,& quæ de iure gentium cōmunia sunt non possunt præscribi vel vsucapi. d.l. fin.ff. de vsucap. procedit si ex hac longissima possessione velimus acquirere dominium eorum quæ nobis iure gentium communia sunt,sed per ipsam talem possessionem,vel quasi bene acquirimus ius quoddam excipiendi, vt de possessione nō expellamur. Cuius possessionis effectus est duplex.Primus est,quia si turbamur in ea agere possumus contra turbantem.l.sanè si maris. vbi casus, ff. de iniurijs. Secundus est,quia antequam expellamur,prohibere possumus ne quis intret locum nobis inuitis, vnde prohibere possumus ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris,& fluminis, quæ aliàs nobis sunt communia de iuregentium,& text. est secundum opinionem approbatā,& veram.in l.si quisquam.ff.de diuer.& tempo. præ-

scrip.hoc tenet gloss.in.§.flumina.in verbo omnibus.In tut.de re.diui.Hanc opinionem approbat Barto.in d.l.ff. de vsucap.secundum Angel.in prædicto consil.& sequit Iaso.in l.quominus.colum.xxviij.versicu.v. pro limitatione.ff.de flu. Et not. † quod licet per occupationem quis n consequatur dominium loci publici de iuregentiū,consequitur tamen dominium eius quod construxit, vel ædificauit in illo loco publico, putà in mari vel in littore maris,donec durat,accedente decreto prætoris. text. est in.d.l.quod in littore,& in l.quamuis.ff. de acquiren. rerum domi.

11

SVMMARIA.

1 *Ius præoccupationis quod est meræ facultatis quanto tempore perdatur.*

2 *Cautela ad hoc vt quasi possessio non dicatur derelicta in casu quo constructum in loco publico destruitur.*

1 Septimo quæro de q. connexa præcedenti.† Quanto tempore perdatur, seu præscribatur ius præoccupationis quod est meræ facultatis,vt Ecce:Licet cuilibet ædificare in littore publico & ædificium conceditur occupanti.l.quod in littore.ff.de acquir.rer.domi. Licet etiam cuilibet construere molendinum in flumine publico,præcedente licentia Principis.d.l.quominùs.cum ibi plene not. per Bartol.ff.de flum.Pone ergo quod aliquis habebat molendinum in flumine publico vel ædificium in littore, quod impetu aquæ destructum est,ego differo reficere, alius interim occupat aquam, vel locum illum, ita quod mea refectio impeditur. Quæritur, an istud ius præoccupationis per me factæ præscribatur, & perdatur,& quanto tempore.

Istam quæstionem plenè examinat Bartol. in d.l.quominus. colum. antepenult. quæst. xv. & Iaso. ibi latissimè.colum.xxvij.cum duabus seq.& Bartol. in leg. fin. in princip.per illum text.not.ff. de vsucap. & dic vt ibi latè per Iasonem.

2 † Et no. cautelam quam tradunt Angel. & Paul. de Cast.in d.l.fin.& refert Iaso.vbi suprà quod ad hoc vt non dicatur quasi possessio aquæ derelicta, vel ille locus derelictus

lictus quod ędificio, seu molendino diruto, is ad quem spectat incontinenti protestetur, & de protestatione conficiatur instrumentum publicum quod non obstante destructione non intendit habere illum locum pro derelicto, sed reficiet, quamprimum poterit, & in signum faciat imponi aliquos pallos ligneos in aliquibus partibus clausuræ molendini. tunc enim eo inuito alius ibidem ædificare non potest. Et per hæc remanet expedita quarta pars huius quintæ partis principalis.

DEuenio ad quintam partem huius quintæ partis principalis, in qua reponam plures quæstiones extrauagantes vtiles & quotidianas circa materiam præscriptionis, quæ sub prioribus partibus commodè locari non potuerunt.

SVMMARIA.

1 *Quæsibile priuilegio an sit quæsibile præscriptione vel consuetudine.*

2 *Consuetudo, priuilegium & præscriptio non semper eandem vim dicuntur habere, quia multa quæruntur priuilegio quæ non possunt quæri præscriptione.*

ET primò quero.† Vtrum quæsibile priuilegio sit quæ sibile præscriptione vel consuetudine. Regula est quod sic. c. duo simul. de offi. ordi. & c. cum contingat. de foro compet. circa fin. not. do. Abb. in c. accedentes. col. penul. de rescri. Quæ regula procedit quando præscriptio, vel consuetudo inducitur sciente & patiente illo, ad quem spectat cōcedere priuilegium, aliàs secùs, quia multa possunt quæri priuilegio quę non possunt quæri præscriptione,† & sic non semper priuilegium & consuetudo siue pręscriptio habent eandem vim secundum do. Anto. & Panorm. in d. c. accedentes, & gloss. not. in cle. j. in verbo limita. de censi. & clem. j. in glo. fin. de priuileg. de qua materia dic vt latè per Felin. in d. c. accedentes. colum. iij. iiij. & v. in versi. quæsibile priuilegio, qui facit regulam cum iiij. fallen. & est gloss. magistra. in c. Catholica. xj. disti. vbi Dominic. & d. Præpo. colum. vlt. tradunt doct. per modum distinctionis, & ad ibi plenè scripta me remitto.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Priuilegium & præscriptio an poßint cõcurrere simul & sem & an dicantur contraria.*

2 *Præscriptio potest causari à priuilegio insufficienti & inualido.*

3 *Priuilegiatus an poßit contra tenorem sui priuilegij vel vltra ibi contenta præscribere.*

4 *Impetrans priuilegium, an videatur renunciasse præscriptioni.*

1 SEcundò principaliter quæro. † Vtrum priuilegium & præscriptio possint concurrere simul & semel, & sic dicantur contraria. Hanc quæstionem mouet gloss. in cap. nullius pluribus. de reg. iur. in vj. & concludit per ea quod præscriptio, & priuilegium non sunt contraria effectu, & ita firmat Bald. in l. j. colum. penul. versic. ite quæritur. C. de ser. fugi. vbi plus dicit quod præscriptio potest causam habere à priuilegio, etiam si erretur in iure. Et ne facit text. in cap. cum personæ. cum ibi nota. per Ioan. And. & Gemin. de priuileg. in vj. Subdit Bald. vbi supra quod præscriptio, & sententia non sunt contraria, & dicit
2 idem Bald. in l. solennibus. C. de fide instr. † quod præscriptio potest causari à priuilegio insufficienti, & inualido, &
3 ibi ponit, an circa priuilegium cadat præscriptio. † Sed an priuilegiatus possit præscribere contra tenorem sui priuilegij, vel vltra ibi contenta, vide per Innocen. in cap. veni-
4 ens. de præscript. † Et præmissa faciunt ad quæstionem, an impetrans priuilegium videatur renuntiare præscriptioni, de qua est text. cum gloss. in c. veniens, de præscript. vbi Panormi. post alios Cano. colum. iij. versic. circa istam materiam tradit doct. distinguendo an priuilegium habeat formam contrariam præscriptioni, vel conuenientem, & an priuilegium impetretur post præscriptionem completam, vel ante, & ibi latius per eum, qui etiam tãgit post. & alios, an sufficiat sola impetratio priuilegij ad exclusionem præscriptionis contrariæ, aut priuilegij contrarij, an verò requiratur vsus priuilegij. Dic vt latè per omnes, in d. cã. veniens, quod est penultimum.

An

An autem possit præscribi tenor priuilegij, & qualiter, vide per Imol. in repe. c. fin. colum. ix. de præscri.

SVMMARIA.

1 *Actio nondum orta quando est in partis facultate illam oriri facere an posit præscribi.*

2 *Præscriptio an currat in actione hypothecaria ante factam excussionem.*

3 *Regula iuris canonici quod præscriptio non currit cum mala fide quo respectu procedere dicatur.*

TErtiò quæro. † Vtrum prescribatur actioni nondum 1
ortę, quãdo est in facultate partis illam a oriri facere
a *Adde pulchrè Bald in cõsil. ccxcij. super eo. &c. in iij. vol.*
Paul. de Cast. consil. ccxciij. ergo Paul. de Cast. in antiq. determinat, quod sic, quia qui potuit facere vt possit agere, potuisse videtur. li. qui potest. ff. de regul. iur. per quã regulam, vt ipse dicit, determinarunt gloss. pignoratitiæ actioni posse præscribi, licet ante solutionem vel oblationem debiti non sit orta, cùm fuerit in potestate debitoris facere eam nasci, offerendo debitum, vt notat gl. in l. cùm notissimi. §. j. in fi. C. de præscript. xxx. an. Bene facit text. in l. quibus diebus. in princi. cùm ibi not. per Bartol. ff. de condi. & demon. & in c. fi. de elect. & in l. iij. §. quid ergo. ff. de contra. iud. tutel. ibi. & si quidem non postulauerit sibi imputet, &c. quæ iura adducit Paul. de Castr. in consil. præalleg. secùs esset, quando non esset in potestate partis fa- 4
cere, quod obligatio & actio nascatur, quia obligatio fuit contracta sub conditione causali vel mixta, tunc enim ante euentum conditionis præscriptio non currit. d. l. cùm notissimi. §. illud not. Corne. consil. xliiij. in hac consultatione. j. colum. ij. volum.

Et quod non præscribatur actioni nondum ortæ, putà actioni de euictione, antequam res euincatur, est gloss. in l. empti. C. de euic. Accedant quæ plenè dixi suprà in j. q. iiij. partis huius v. principalis circa præscriptionem iuris offerendi. † Ex quo infero quod currit præscriptio in 2
actione hypothecaria ante factam excussionem, cùm sit in potestate creditoris illi dare ortum quandocunque

vult

vult cessante impedimento facti, licet contrarium co-
luerit Alexand. & malè, vt late dixi in iiij. parte princ.
lum. xxxij. & seq. Amplia hanc conclusionem quod pr
scribitur actioni nondum ortæ spacio xxx. an. secundu
communem metam secundum prædicta, vt procedat
8 obstante mala fide, † quia regula iuris canonici quæ h
quod præscriptio non procedit cum mala fide, c. fi. a. de
scrip. procedit respectu creditoris, cui actio competit,
si non competit, sed competere potest acceptando, vt in
gatario, vel hærede. Nam ante aditionem hæreditatis
acceptationem præscribitur contra eos. Nec dicitur pr
scribens esse in mala fide, ita decidit singulariter Petr.
Ancha. in c. sine possessione. de regu. iur. in vj. quem ref.
& s aitur d. Sozin. consil. lxiij. in causa vertente inter d
min m Catharinam. colum. iij. versicu. præterea hanc
ter . Et idem dicendum est in præsenti quæst. quia est
dem ratio, vt satis patet, & plenius dixi suprà in iij. q. ij. pa
tis huius v. principa.

SVMMARIA.

1 *Res prohibita alienari à lege, vel statuto, siue in vltima vo-
luntate aut per contractum, an prohibitione valida possit præ-
scribi.*

2 *Deficiente possessione præscriptio non procedit.*

3 *Statutum est lex.*

4 *Præscriptio habet vim decreti in rebus, quæ non possunt aliena-
ri sine decreto.*

5 *Bona alienari prohibita fauore publicæ vtilitatis non possu
præscribi.*

6 *Regula quod ea quæ non possunt alienari, non possunt præscri
& econtrà an procedat.*

7 *Spurius non potest contra patrem præscribere ex titulo lucra-
tiuo.*

1 QVartò quæro. † An res prohibita alienari à lege vel
statuto siue in vltima voluntate, aut per contra
prohibitione valida possit præscribi. a Istam q

a *Vide plura ad hanc quæst. per Bertachi. in reperto. in verbo præ-
scriptio quinto. colum. ij. versi. præscriptio non procedit. & in versi.
præscriptio. sexto in princ.*

stio.

stio.format Bartol.in l.filius familias.§.diui.colum. vlt.in penu.quæst.ff. de leg. j. concludens talem rem posse præscribi per iura quæ allegat. Contrariam opini. tenuit ipse Bald.sibi in hoc contrarius.in l.vbi lex.per illum text.cum gloss.ff.de vsucap. vbi firmat quod res prohibita alienari per legem vel in vltima vel in contractu prohibitione valida impediente dominij translationem iuxta plenè not. per Bartol.& omnes in d.§.diui.& in l.qui alienti.§.j.ff. de acquiren.poss.non potest præscribi. Alexand.in d. §.diui.colum.pen.ver.tetigit hic. Bartol. latè examinat hunc articulum,tandem concludit opinio.Barto.ibi esse veram quod res prohibita alienari præscribi possit, sumpto fundamento,quia res quæ est prohibita alienari sine certa forma vel solennitate,si interueniente illa solennitate est alienabilis,præscribi potest vt concludunt Bartol. & Doct. in l.fin.colum.penult.C.in qui.cau.in integr. rest.Sed res prohibita alienari per testatorem est alienabilis seruata certa forma,scilicet interueniente consensu illorum, quorum fauore facta est prohibitio.l.quoties ab omnibus. C. de fideicom. Ergo est præscriptibilis, stante prædicto fundamento;quod intelligit verum Alexand.interueniente scientia illorum contra quos præscribitur, quia sic videntur tacitè cõsentire. Aliàs secùs per l.alienationis.ff.de verbo. signific at.vt ibi latiùs per eum. Istam quæstio.plenè explicat Panormi.in c.cum non liceat.colum.ij.& iij. versic. & circa istam primam partem. de præscrip. & concludit distinguendo.Quod quandoque lex prohibet rem alienari,quia eius commercium haberi non potest,nec possessio, vt in rebus sacris,& religiosis,ac spiritualibus respectu laicorum,& in illis non procedit præscriptio † quia deficiente possessione,præscriptio non procedit, vt in c. causam. de præscript.iuncta regula.l.sine possessione.ff. de vsucap. 2
Benefacit not.docto.Ioan. Andr. & Gemi. in c.ij.de præben.in vj. quam refert Felin. in ca. causam quæ colum. j.& in c.accedentes.colum.iiij.circa fin.de præscri. vbi volunt quod spacium tanti temporis cuius initij, &c.non habilitet incapacem,quia deficit possessio vel quasi Quandoque res prohibetur alienari simpliciter fauore ipsius

rei,

rei, vt in fundo dotali, & tunc prohibitio ipsa impedit p[illegible] scriptionem inchoari, l. si fundum. ff. de fundo. not. g[illegible] Bartol. in l. ij. C. de vsucap. pro emp. sed iam inchoat[illegible] non impedit perfici, dato quod superueniat qualitas, per qua fundatur prohibitio legis, vt quia fundus post c[illegible] tractum efficitur dotalis. text. est not. in d. l. si fund[illegible] Idem est secundum Panor. quando res peruenit ad priu[illegible] giatum seu habentem priuilegium, vt non possit co[illegible] cum præscribi, vt not. Ioan. Andr. in c. j. de iurepatro. in & intellige semper, dicit Panormita. quod possidens sit [illegible] næ fidei, vt quia ignorabat prohibitionem iuris pro[illegible] biliter. Aliàs autem error iuris non iuuaret in vsu[illegible] pione. l. nunquam. in princ. ff. de vsucap. cum conc[illegible] per eum adductis: Quandoque res non prohibetur s[illegible] pliciter alienari, sed sine certa solennitate, vt in re[illegible] minorum & Ecclesiæ, & tunc data bona fide & excl[illegible] iuris errore procedit præscriptio si habet concomitan[illegible] sua, vt ibi latiùs per eum exemplificantem. Et h[illegible] procedunt quando res est prohibita alienari per leg. si [illegible] canones.

Quandoque res est prohibita alienari per defun[illegible], & idem dicendum est quod in prohibitione legis secun[illegible] dum Panor. vt præscribi non possit stante prohibitione va lida per text. not. cum gloss. in l. ij. C. de vsucap. pro emp. Et sic tenet Panor. cum Bart. in d. l. cum lex. quando prohib[illegible] tio fit in vltima voluntate. Sed contrarium tenet id[illegible] Panor. vbi suprà quando prohibitio fieret in cōtractu,
3 ibi latiùs per eum. † Si verò prohibitio fiat per statutu[illegible] dicit idem quod in prohibitione legis, quia statutum [illegible] lex in loco. c. ius ciuile. j. dist. Et cum opin. Panormita[illegible] cet ipse non alleget in multis concordat Bald. in l. j. [illegible]
4 lum. v. & vj. ver. tertio oppono. C. de ser. fugi. † vbi d[illegible] plura notabilia verba ad propositū, & inter cætera q[illegible] præscriptio habet vim decreti in rebus quæ non po[illegible] alienari *a* sine decreto, vt in re minoris. l. lex quę tutore[illegible] de admini. tuto. Et in hoc tenet cum Bartol. in d. §. [illegible] ui. &

a Quod posit præscribi res minus solenniter alienata. adde te[illegible] l. seruos. & ibi Bald. C. si ven. pigno. ag.

iij.& in d. l.fi.quod quando res potest alienari,seruata certa solennitate, possit præscribi, contra opin. Panor.in d. c. cum non liceat,volentis quod non possit præscribi res minoris vel Ecclesiæ, nisi concurrentibus solennitatibus requisitis,cuius opinio procedere non potest,quia si requisita interuenerint, de præscriptione tractandum non est, præsupposito quod res sit minoris vel Ecclesiæ,esset enim translatum dominium per contractum solennem, & sic non caderet præscriptio in re sua. l. sequitur. §. lana. ff.de vsucap.Si verò res erat aliena, quæ fuit vendita tanquam res pupilli vel Ecclesiæ,tunc non præscribitur contra minorem vel Ecclesiam,sed contra illum qui erat dominus. Non obstat text.in l.ij.C.de vsucap.pro empt.quia ibi concurrit duplex prohibitio, scilicet legis & testatoris, quæ est potentior quàm simplex, isto etenim casu impeditur alienatio,etiam in casibus aliàs permissis, vt est text.not. in §.sanctissimas.in Authenti.de alie.& emphy. no. Alexand.in d.§.diui.colum.j.Sed Paul.de Cast. in l. fin. §. pen. C.communia de leg. in præsenti q. distinguit inter præscriptionem longi temporis x. vel xx. ann. in qua requiritur titulus.l.ij.& l.super longi.C. de præscrip.long. tem. vt ista locum non habeat in re prohibita alienari,prohibitione valida,quia titulus est nullus, & habetur pro non titulo.d.§.diui.cum materia,& inter præscriptionem longissimi temporis xxx.vel xl.ann.in qua non requiritur aliquis titulus,sed currit negligentia non petentis. l. si quis emptionis.§.j.l.sicut.& l.omnes.C.de præscri.xxx.an.& illa poterit habere locum, non obstante prohibitione in re prohibita alienari,quia ibi non curatur de titulo secundum Paul.cuius opin.secutus est Alexand. consil. lix. attentis verbis testis.iij.colum.iij. volum. & Sozin. referens istud consilium Alexand.consil.cclj.quoniam in præsenti consultatione.colu.pen & Pet.Phi.Corn.consi.xxxviij.placet. iiij.colu.in prin.j.vol.& consi.ccciiij. rem arduam.iiij. colum.iij.vol.& Ias.in d.§.diui.vlti.colum.in j.lect. sed idem Ias.ibi in ij.lect.tenet contra opini. Paul.in primo casu, quia dato quod venditio non valeat propter prohibitionem alienationis, tamē ex quo emptor habet iustam cau-

sam erroris, quia ignorauit prohibitionem, prout in d. praesumitur, talis titulus causatus errore iusto sufficit ad praescriptionem, licet inualidus. l. Celsus. cum mate. ff. de vsuca. Vnde verior & magis communis videtur op. Barto. in d. §. diui. quod res prohibita alienari in vltima voluntate vel per contractum praescribi possit concurrente titulo & bona fide praescribentis spacio longi temporis, dum longissimi. Quam opi. firmat Alexand. ibi. & i. in d. c. non liceat. colum. iij. ver. in quantum Abb. refert Alexand. & sequuntur plures, quos ipsi allegant, nisi author esset in mala fide, quia tunc mala fides eius noceret singulari successori in praescriptione longi temporis, non in longissimi, vt quia constaret ipsum habuisse scientiam de prohibitione per auth. malae fidei. cum ma. sua, C. de praescri. lon. temp. Quando autem esset prohibita simpliciter alienatio per legem vel statutum in omnes indifferenter, & sic prohibitio esset perpetua, quia tunc non dicitur in commercio, vt est text. not. in l. sed nec in ne. §. j. ff. de contrah. emptio. ibi moribus ciuitatis in commercio non existunt, quem text. ad hoc allegat Bar. in l. filius familias. §. diui. colum. iij. ver. quaero an praescriptum. teneo quod res sic prohibita alienari non possit praescribi aliquo tempore, excepta praescriptione centenaria quae nunquam censetur exclusa, vt infra dicetur. Sed si prohibitio legis vel statuti non esset generalis, sed specialis, vt quia statutum prohibet bona existentia in territorio alienari inforenses, vel in non subditum, dico quod non haberet locum praescriptio longi temporis, quo titulus est reprobatus a statuto. Sed bene locum habebit praescri. xxx. vel xl. an. saltem data ignorantia statuti, qua non curatur de titulo, dummodo adsit bona fides, quae ex cursu tanti temporis in dubio praesumitur, licet titulo non appareat vt vult Bar. in l. cum quaerebatur, cōme C. vnde vi. & dicam plenè in l. Celsus. in iij. parte de vsuc. Nam tanto tempore de iure ciuili tollitur omnis actio, & praescribitur quaelibet res quotumcunque affecta vitio reali. l. j. §. ad hoc. C. de an. excep. & plenè dixi in parte prin. in xij. q. col. xlj. & quia isto casu non censetur pro-

prohibita alienatio propter ipsius rei naturam, ex eo quod non sit in commercio, vt in re sacra vel religiosa. Sed potius fauore ciuium, & sic talis res erit præscriptibilis saltem spacio longissimi temporis. Ista doctrina colligitur ex verbis Barto. in dicta l. fin. colum. penul. circa med. C. in quib. cau. in integ. restitut. & Bald. & Salic. ibi circa regulam, de qua statim dicam. Et idem quando res esset prohibita fauore certæ personæ, vt in fundo dotali, quia ibi non habebit locum præscriptio longi temporis, & ita procedat text. in dicta l. si fundus. ff. de fund. dota. qui propriè loquitur de ista. Nec potest intelligi quod loquatur in præscriptione longissimi temporis, quæ non erat cognita de iure Digestorum. gloss. in l. qui occidit. ff. ad l. Aqui. & in l. Iulianus. ff. ex qui. cau. maio. Idem quando res est prohibita alienari absque certa solennitate, vt in re minoris pupilli vel adulti, quia si alienetur absq; illa solennitate, non præscribitur, ex quo titulus est nullus, spacio longi temporis, l. non est ignotum. C. in quib. causis cessat longi temp. præscript. sed spacio xxx. annor. præscribitur res adulti, sed non res pupilli, vt not. in d. l. non est ignotum, & in l. bonæ fidei. ff. de acquiren. re. do. & dicam latiùs in vj. parte in xxiij. casu primæ partis. Confirmatur ista conclusio, quia statutum in dubio non intelligitur excludere præscriptionem xxx. ann. sed duntaxat longi temporis, vt dicetur plenè infrà in ix. quæstio. huius partis. Confirmatur etiam ex his quæ sequuntur. Et ita resideo. † Addo quod bona alienari prohibita fauore publicæ vtilitatis præscribi non possunt, ita Bald. consil. cxxj. quod non possit in fine. iiii. volum. Quod verum est præscriptione communi, sed bene præscribuntur præscriptione centenaria, vel tanto tempore cuius initij, &c. per ea quæ dixi suprà in vj. quæstio. & in ij. limita. & quæ dicentur infrà in ix. quæstio. istius partis. † Sed quæritur, an procedat regula quod ea quæ non possunt alienari, non possunt præscribi, & econtrà, vide per gloss. & Bartol. in dicta l. fina. C. in quib. cau. in integ. resti. colum. penult. circa med. & ibi per Salic. colum. vltim. perfectè distinguentem, & Bald. in vlti. not. qui concludit quod si res simpliciter &

indistinctè prohibetur alienari, preſcribi non poteſt. F... procedit argument. non eſt alienabile: ergo non eſt præ... ptibile. Si vero prohibita eſt alienatio cum modificatio... vel abſq; decreto, non procedit argumentum. & qual... procedat iſta regula, not. Sozin. conſi. cclxxj. in cauſa c... vertitur. colu. xvj. & conſil. lxxxvj. in cauſa communit... caſtri montis nigri. colum. fin. & do. Pet. Philip. Corne. ... ſil. ccxciiij. videtur prima facie. colum. pen. verſic. circ... cundum. iij. volu. vbi allegat gloſſ. in l. longè. ff. de diue... tempo. preſcr. & dicit indiſtinctè, quod argumentum ... procedit, ſed dic vt ſuprà.

Addo Bald. in rub. de præſcri. col. fi. ver. item ſcias. ... tradit regulam, quod cuius rei non poteſt quis fieri d... nus per traditionem factam à domino, eius rei præſ...
7 tio non procedit.† Ex quo infert quod ſpurius non pr... bit contra patrem ex titulo lucratiuo, per l. nemo, cum. ... ff. de vſuca. pro lega. Item quod res prohibita alienari à ... ſtatore non poteſt præſcribi ex titulo habito à tali pe... na. De quo dic vt dixi ſuprà.

SVMMARIA.

1 *Res tacitè prohibita alienari, an alienata præſcribatur.*

2 *Agere non valenti de iure non currit præſcriptio.*

3 *In rebus fidei commiſſo ſubiectis an currat præſcriptio ante eu... tum conditionis.*

1 QVintò quæro. † Quid de re prohibita alienari no... prohibitione expreſſa ſed tacita, vt in re ſubiect... dei commiſſo conditionali, quę eſt tacite prohib... ex mente teſtatoris alienari, pendĕte conditione. l. fi. §. ſi... autem ſub conditione. C. communia de le. no. gl. in l. cu... pater. §. libert s. ff. de leg. ij. an ſi fuerit alienata præſcrib... tur. Iſtam quæſtio. vtilem & quotidianam attingit Pau... de Caſt. in d. l. fina. §. ſin autem ſub conditione, quam leg... cum §. ſed noſtra. colum. ſin. ver. adde aliam vtilitatem ... concludit in effectu quod non ſolum pendente con... ne ceſſat vſucapio vel præſcriptio, quia fideicom... rius adhuc agere non poteſt, † & non valenti agere ...
2 re non currit præſcriptio. l. j. in fin. C. de anna. except. ... etiam

etiam postquam conditio extiterit, non poterit emptor incipere vsucapere vel præscribere longo tempore, quia in reali præscriptione requiritur titulus. l. nullo. C. de rei vendi. Et hic fingitur nunquam interuenisse titulus, quia tex. in d. §. sin autem sub conditione. irritat alienationem in euentum conditionis: vt extunc. bene tamen poterit incipere præscriptio longissimi temporis, quia in illa non requiritur titulus, ita illum text. declarat ibi Pau. de Cast. subdens, aduerte tamen ad vnum, in quo his diebus consului. nam verum est quod illa res non potest vsucapi, vel præscribi, quando alienatio facta fuit per personam prohibitam alienare, vt est ipse grauatus de restituendo: & ita loquitur ille text. Si autem alius penitus extraneus qui non continetur sub prohibitione, qui forte rem tenebat vt suã alienauit: non nomine grauati, sed suo proprio, valeret venditio sicut de qualibet re aliena in præiudicium ipsius venditoris: & sic ex ea tribueretur titulus habilis ad vsucapiendum, vel præscribendum contra illum qui agere posset post euentum conditionis, vel quando fideicommissum esset purum de præsenti, vel in diem certum post diem. & hoc videtur tenere Bald. secundum Paul. in l. ij. C. de vsucap. pro empto. ita not. concludit Paul. de Cast. vbi suprà. Cuius doct. latè firmat d. Pet. Phil. Corn. consi. cxvij. licet in hac consultatione. j. ij. & iij. colum. j. vol. vbi plenè explicat intellectum illius. §. sin autem sub conditione. Et quod in casu dicti §. procedat præscriptio post euentum conditionis, firmat idem Corne. consil. ccxciiij. videtur prima facie. colu. penult. versi. circa secundum. iij. volu. & consi. ccciiij. rem arduam. col. iiij. vbi etiam latè sequitur prædictam doctrinam Pau. de Cast. col. xiiij. per to. iij. vol. & fortiùs dicit † quod in rebus subiectis & fideicommisso 3
currit præscriptio, etiam ante euentum conditionis, quando possessor habuit titulum ab alio quàm à fideicommissario, & refert ita velle Pau. vbi supra, sed non est verum, quia ipse dicit, vt supra retuli.

SVMMARIA.

1 *Renuntiari an possit præscriptioni, & illi per pactum derogari.*

2 *Præscriptioni regulariter non potest per pactum renuntiari, et eius cursus impediri.*
3 *Iuri introducto in odium alterius potest cum iuramento renuntiari.*
4 *Desinentia vnius est origo alterius.*
5 *Iuri iam quæsito potest per pactum renuntiari, sed per pactum non potest fieri ne præscriptio currat in futurum.*
6 *Præscriptio plus potest quàm pactum.*

1 SExto quæro.† An possit renuntiari præscriptioni, illi per pactum derogari. Hanc quæst. mouet Barto. l. nemo potest. colum. penult. vers. e. quærit Dyn. in leg. j. concludens quod præscriptio per pactum tolli potest, siue cursus præscriptionis impediri motus, quia vsucapio & præscriptio est introducta principaliter propter bonum publicum per l. j. ff. de vsuca. & odio erren. Ergo illi renuntiari non potest. l. ius publicum. ff. de pa. iuncta l. tamen si. ff. ad Maced. Sed Barto. in d. l. j. alite... tit, distinguendo inter præscriptionē odiosam & fauorabilem, vt ibi per eum. Alexand. in d. l. nemo potest... penul. post relatas varias opini. dicit quod sibi... videtur opin. Barto. ibi per rationes suas.

Et opin. Barto. firmat Aret. ibi circa fin. con... Præposi. qui attestatur eam esse communem. ... terea. in titu. de capi. Corrad. & Angel. Aret. ... sucap. in princip. colum. ij. in fin. & iij. Eandem opi... tur Pancr. in rub. extra de præscript. colu. ... vbi ... penult. & fin. hanc q. diffusè examinat, & facit reg... commun opin. Barto. quam dicit communem † qua di... 2 liter præscriptioni nō possit per pactum renun... vt ... Sed dum Bart. in d. l. nemo potest, dicit quod præscriptio est introducta principaliter in fauorem pu... non bene loquitur: principaliter enim fuit introducta ... vtilitatem priuatam, licet secundario propter bonū publicum, & ita procedit tex. in d. l. j. de vsuca. secundum ... Ia. & d. Alex. in d. l. nemo potest. col. pen. & ... de ... Bar. in l. j. col. iiij. ff. solut. matrimo. & quamuis ... suppositum Bar. non sit verum, tamen procedit arg. ... iuri inducto principaliter ob priuatam vtilitatē & secun... dar.

dario propter vtilitatem publicam renuntiari non potest, vt per Barto. in l. ius publicum. ff. de pact. & per Ang. Imol. Aret. d. Alex. & Moder. in d. l. nemo potest. vbi Ias. col. antepenu. Istam conclusionem quod per pactum non possit renuntiari præscriptioni, siue impediri cursus præscriptionis, ampliat Barto. vbi supra procedere nedum in præscriptione legali, sed etiam in præscriptione statutaria, *a* si statutum dicat, quod debitum præscribatur decem annis, quia secundum Bartol. hæc præscriptio currit negligentia non petentis, & sic dicitur odiosa. l. fin. in fin. cum gloss. C. de edic. di. Adri. not. Dyn. in c. possessor. de reg. iur. in vj. Sed videtur dicendum contrarium, quia illa l. fi. cum glo. & Dyn. loquuntur in præscriptione xxx. ann. nam illa bene est odiosa, quia procedit absque titulo & bona fide sola negligentia non petentis: præscriptio verò decem annorum dicitur mixta, non autem merè odiosa, ergo fundamentum Bartol. non procedit. Huic motiuo respondet Iaso. in d. l. nemo potest. colum. antepenulti. in ij. lectu. quod ista præscriptio statutaria decem annorum est subrogata in locum præscriptionis iuris communis triginta annorum. Ideo assumit eius naturam & censetur odiosa, prout illa, secundum Bald. in l. in contractibus, in princ. in j. no. per illum text. C. de non numera. pec. & in c. siquis per triginta, col. vlti. in titul. si de feu. fue. contr. vbi no. quod præscriptio statutaria minuens præscriptionem longioris temporis assumit eius naturam, cum concord. adductis per Felin. in c. illud. col. ij. de præscri. Aduerte tamen, quia licet Alex. & Iaso. in d. l. nemo potest post alios, ita sicco pede transeant cum hac conclusione Bar. quæ præsupponit valere statutum, quod debitum præscribatur decem annis, prout latiùs tenuit ipse in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuc. quod hoc non est verũ, quia tale statutũ non valet de iure canonico tanquam nutritiuum peccati propter malam fidem præscribentis, vt voluit idem Bar. sibi cõtrarius in l. omnes populi. in viij. col. ff. de iust. & iur. *a* vbi

a Vide Regul. [illegible] cons. [illegible] visa copia precepti.

a Vide Angel. Aret. Instit. de vsucap. in prin. colu. iiij. vbi refert dicta Bart. in d. l. nemo potest.

dicit in terminis quod nõ valet statutum quod qui per decem annos debitum suum non petierit, cadat a iure &c. & ista est communis opin. & vera, vt plenè dixi in mea principali, in xiiij. q. ij. partis ipsius tertiæ. † Primò prædictam communem conclusionem, quod per pactum non possit renuntiari præscriptioni, limitat Alex. in dicta l. nemo potest, vt procedat nisi interuenisset iuramẽtum, quia cum iuramento potest renuntiari introducto in odium alterius, cap. significante. de pigno. & etiam iuri introducto secundario propter publicam vtilitatem, cap. cum contingat, cum ibi plenè not. de iureiuran.

3

Secundò istam conclusionem limitat Bart. in dicta l. nemo potest a docens cautelam, vt non procedat quando

a *Adde Angel. Are. Instit. de vsuca. in princi. colum. iiij.*

esset factum pactum quod finita præscriptione per lapsum decem annorum præfixorum à statuto, iterum deberi incipiat, & toties incipiat deberi, quoties completa fuerit præscriptio, per text. nota. in l. sicut in annos. in principio ff. quib. mod. vsusfru. amit. Et sequitur Bald. in l. cunctos populos. xl. colu. C. de sum. trinita. dicens, quod illud quod non potest fieri per viam renuntiationis, fiet per viam repetitæ obligationis: ideò potest testator, possunt contrahentes dicere: Quoties præscriptum fuerit, toties iterum deberi volo, † quia desinentia vnius est origo alterius, secundum Bald. in l. ij. C. vt in possess. lega. Et sequitur Cæpol. caute. xciiij. & caute. c. & cix. Hinc dicit Bartol. in dicta l. sicut in annos. in fin. princi. quod si in legato vel obligatione est apposita dictio quandocunque, vt quod quis possit petere quandocunque, præsupposito quod currat præscriptio statutaria x. anno. Tamen propter dictionem quandocunque intelligitur facta repetitio, & sic censentur plura legata vel plures obligationes, & consequenter impedietur cursus præscriptionis. Sed istam limitationem & cautelam reprobat latè Iaso. in dicta l. nemo potest. colum. penult. in secunda lectu. quia per eam fieret fraus statuto: vt ibi latiùs per eum. Eandem latiùs reprobat Feli. in dicta rubri. de præscri. colum. penulti. in vij. fallen. vbi tangit, an per illa verba, Promitto

mitto perpetuò vel omni tēpore obseruare, vel nullo vnquam tempore contrauenire, & similia, impediatur cursus prescriptionis, & quid si quis promisit soluere semper, vel quandocunque, vel omni tempore, *a* & alleg. text. no-

a *Per quæ verba tollatur præscriptio, siue excludatur, vide per Bertach in reperto. in verb. præscriptio, vj. col. iij. in fin in versi. præscriptio contra creditores, & ibi in seq. ver. vide an præscriptio posit impediri per pactum, & quando quis promisit perpetuo attendere, &c. vide Sozin. consil lxxxvj. colum. fin. versi secundo probatur, & consil clxvi colum. pen circa fin. vbi firmat quod præscriptioni non posit renuntiari, nec tacitè nec expresè.*

ta. in l. quod si nolit. §. si quid ita. & ibi Angel. ff. de ædil. edict. & glo. in l. prima in verb. omni tempore. ff. de concuss. & examinat dicta Bartol. in dicta l. nemo potest. vbi per Alexand. de his verbis colum. fina. Et tandem concludit Fel. quod tales cautelæ, & talia verba non operantur in illis præscriptionibus, quibus expresè renuntiari non potest, vt est regulariter, quia si non potest renuntiari expresè, ergo nec tacitè. Cōtrariam partē, quod talia verba generalia & indeterminata respectu temporis tollāt præscriptionem, *b* firmat latè Barba. consil. lj. scripsit sapientię

b *Vide Bald. consil cliiij. iij. volum.*

fons. col. x. & xj. & do. Fabianus in suo tract. de emp. & vendi. in iij. quæstio. vij. q. prin.

Sed propterea non est recedendum à conclusione Fel. quæ est vera & magis communis, vt apparet ex allegatis per eum. † Tertiò prædictam communem conclusionem limitat & declarat Bartol. in d. l. nemo potest. procedere respectu futuræ præscriptionis, sed non respectu præteritæ, quia iuri iam quæsito potest per pactum renuntiari, sed non potest per pactum fieri, ne præscriptio currat in futurum, vt ibi per Bart. & sequuntur communiter Doct. & Felin. in dicta rubri. de præscri. colum. pen. in j. fallen. & Aret. Institu. de vsucap. in prin. colum. iij. Sed miror quod tanti patres non aduertant quod ista q. videtur hodie superflua saltem in actione personali, in qua principalis debitor nunquam potest prascribere propter malam fidem, nec etiam hæres eius, quia ipse tenetur exonerare 5

conscientiam defuncti secundum communes conclu-nes, vt plenè dixi in iij. parte prin. in xij. q. primę partis [illegible] us tertiæ, & ideo in obligatione personali quę non [illegible] n si in hæredem, & non sequitur fundum nec singular. successorem. l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. non expedit quod [illegible] nuntietur præscriptioni, ex quo non currit, nec inchoa[illegible] propter malam fidem. Et pariter nihil operabuntur verba, quod promisit soluere quandocunque vel pe[illegible] tuo & similia si præscriptio non currit, & ideò Barto. d. l. sicut in annos. fuit in errore suo quod actioni perso[nali] præscriberetur cum mala fide, prout ipse tenuit in l. [se]quitur. §. si viam. ff. de vsucap. Cuius opin. est commun[iter] damnata, vt alias plenè dixi. Poterit ergo procedere [illegible] q. in iuribus realibus, vt in præscriptione seruitutum & a-liorum iurium realium, prout propriè loquitur Bart. in l. nemo potest. Et adhuc tunc videtur dicendum quod [præ]scriptio non procedat, non quidem propter nullitatem [contra]cti, sed propter malam fidem pacifcentis, vt consid[erat] Felin. in d. rub. col. vlt. ver. postremò considera. Posset [eti]am procedere in actione personali, quando quis esset [obli]gatus ex facto sui procuratoris, quod ignoraret, quæ igno-rantia est tollerabilis. l. quod vulgo. ff. pro empto. quia tunc diceretur in bona fide, & præscriberet etiam in a-ctione personali, vt declarat Bar. in cap. fin. de præscrip. & Imol. in l. sequitur. §. si viam. colum iij. de vsuca. & est de mente Paul. de Cast. in l. si. §. j. circa fi. commen. ff. rem ra-
6 hab. † Ex prædictis videtur inferri quod præscriptio p[lus] possit quàm pactum: quia non potest per pactum regula-ter tolli vt supra apparet, & ita dicit Aret. in l. iiij. §. Cato. colum. v. ff. de verbo. obliga. quod probat, quia vnus ex so-cijs potest acquirere seruitutem fundo communi per præ-scriptionem, sed non per pactum, per iura quæ allegat. [illegible] tamen in l. j. in verbo cohæredibus. ff. fam. hercif. d[icit] contrarium quod plus operatur præscriptio quàm pa[ctum] sed non est vera, & reprobatur communiter per Do[ct. in] terminis in quibus loquitur not. Cæpo. in tract. serui. [rust.] præd. c. xx. colum. iiij. circa princ. Hinc dixit notabil[iter] Barba. consil. xl. præclarè scribitur colum. fin. quod præ-scrip-

ſcriptio conuentionalis fortior eſt præſcriptione legali. alibi tamen dixit Bal. in l. j. C. de ſer. & aqua. quod præſcriptio æquiparatur pacto, & habet vim contractus, refert Soz. conſi. lxxxvj. in cauſa cõmunitatis caſtri montis. col. fi. ver. quarto hæc concluſio, &c. Addo Bald. idem dicentem conſi. clxxxvij. quia conſuetudo iiij. volum. & retuli in j. parte. colum. ix. & x.

SVMMARIA.

1 *Statutum an poſſit præſcriptionem tollere.*

2 *Sublata præſcriptione ſimplici an intelligatur ſublata conſuetudo.*

3 *Statutum tollens exceptionem præſcriptionis an comprehendat præſcriptionem iam completam.*

4 *Præſcriptio ſtatutaria x. an. non tollit præſcriptionem x. an. iuris communis inter præſentes cum titulo.*

SEptimò quæro. † An ſtatutum poſſit tollere præſcriptionem. Bald. & Salic in l. receptitia. C. de conſtit. pec. concludunt quod ſic. Eandem concluſionem firmant Butri. & Imol. a in c. cum nobis. de præſcrip. & ſequitur Fe 1

a Adde Ang. in Authen vt de cæte. non ſi. commu. ver. & no. col. v. & no. quod præſcriptio ſtatutaria x. an contra executionẽ inſtrumenti non obſtat agẽti via ordinaria, vide latè Bertach. in reper. in verbo Guarentigiæ executio. verſ. xix.

lin. in rub. de præſcrip. colum. penult. verſicu. fallit ſexto, vbi tradit, an ſint paris potentiæ pactum & ſtatutum, de quo per Moder. in rep. l. vt vim. colum. iij. ff. de iuſt. & iur. Addo Bartol. in l. cum ſatis. colum. j. C. de agric. & cenſit. lib. xj. & Bald. in l. j. C. ne rei domi. vel templo. vbi tradit quando valeat ſtatutum excludens prẹſcriptionem. † Sed 2 eſt notandum quod ſublata præſcriptione ſimplici non intelligitur ſublata conſuetudo, quia aliud eſt quàm præſcriptio, vt dixi in vlt. queſt. quartẹ partis huius quintæ principa. in j. limi. † Sed dubitatur, an ſtatutum tollens 3 exceptionem præſcriptionis extendatur ad præterita, vt comprehendat præſcriptionem iam completam. Paul. de Caſtr. conſilio ccxciij. viſo puncto in antiquis. colum. ij. verſic. nec obſtat, determinat quod non per plura

quæ

quæ allē. Sed nunquid statutum disponens quod res i mobilis præscribatur xx.annis absque titulo tollat p scriptionem longi temporis cum titulo à iure commu introductam, vide per Paul.consil.ccxcij.alias ccxvj.v ditio ista in antiq. & per domi.Bertachi.in reperto.in v bo præscriptio.ij.circa fi.iij.colum.vbi refert quendam
4 Marchum de Perusio consuluisse † quod præscriptio s tutaria quindecim annorum non tollit præscription decem annorum iuris communis inter præsentes c titulo.

SVMMARIA.

1 *Derogari an possit præscriptioni per priuilegium.*
2 *Princeps potest derogare præscriptioni cum clausula non obst te, &c sed non inferior.*
3 *Contra concessionem seu priuilegium Papæ factum de pleni dine potestatis an præscribi possit.*

1 OCtauò quæro.† An per priuilegium possit præs ptio tolli, vel illi derogari. Bartol. Bald. Sali. Pa & communiter omnes in Authent.quas actione colum.vlt.C.de sacrosanct.Eccl.post glos.ibi concordant quod sic, dummodo in priuilegio sit clausula, non obstan te. Aliàs dicunt quod non valet priuilegium contra præ scriptionem. Quam conclusionem latè firmat Feli.in ca nonnulli.in princ.colum.xiij.de rescript. & vltra eum tissimè domi.Franc.de Aret.consi.xv.Reuerendiss.me ter.colum.iij.cum duabus seq.in toto ij.dub.vbi plenè putat, an sufficiat clausula ex certa scientia, vel de pot tis plenitudine, pro sufficienti derogatione absque speciali. Eandem conclusionem tenet Auge. in l.i.ff. concuss. Alexan.consil.xvj.in causa & lite.colum.vi.& versi.nec ad hoc obstat.v.vol. Soz. consil. lxxxvj. in ca communitatis castri montis.colu.fin.& Iaso.in dicta Au then. quas actiones.colum.vij.versi.sum in sexta parte de sacrosanct.Eccles. Et hanc conclusionem intellige cedere respectu futuræ præscriptionis. Non autem re ctu præteritæ, illa enim non posset tolli per principé q essct auferre ius quæsitum, quod esset contra naturalem æqui-

æquitatem, vt in his terminis dicit Bartol. in extrauagan. ad reprimen. in verbo videbitur, circa finem, & per ea quę latè notantur in c. quæ in Ecclesiarum. de consti. † Ex qua 2
conclusione correlariè infero quod princeps potest derogare præscriptioni cum clausula, non obstante, sed non inferior à Principe, quia non posset vti tali clausula, nec derogare iuri, vt latè per domi. Alexan. & Meder. in l. nemo potest. colum. j. ff. de lega. j. † Quid autem econtrà, an pos- 3
sit præscribi contra priuilegium seu concessionem Papæ factam de potestatis plenitudine. Bald. in l. ij. in v. q. C. de serui. & aqua. concludit quod sic.

SVMMARIA.

1 *Statutum tollens præscriptionem de qua præscriptione sit intelligendum.*

2 *Præscriptio centum annor numquam intelligitur per statutum vel priuilegium exclusa.*

3 *Statutum disponens quod contra instrumenta dotalia non currat præscriptio non intelligitur de centenaria.*

4 *Actio quæ non tollitur minori spacio, præscribi potest spacio quadraginta annorum.*

5 *Consuetudo, vel præscriptio cui lex resistit an sit valida.*

NOnò quæro. † Præposito quod per statutum vel 1
priuilegium possit impediri vel tolli præscriptio, vt in duabus proximis quæstionibus cōclusum est, quæ præscriptio in dubio intelligatur esse sublata, *a* & cuius temporis. In hac quæstione Bald. tradit not. doct. in. §. præterea. circa finem. in titu. de cap. Corrad. vbi est gloss. not. dicens quod pro gloss. ibi Doct. inclinant quod exclusa præscriptione per legem vel statutum, in dubio, nisi subiecta materia aliud suadeat, intelligitur de præscriptione decem vel viginti annorum in realibus, sed in personalibus intelligitur remota præscriptio longissimi temporis triginta annorum, ex quo minor non currit: sed si priuilegium, vel statutum potest operari in præscriptione lon-

a Vide plenè do. Pert. Firma. in reper. in verbo præscriptio. ij. col ij. versic. præscriptio xl. anno. plura allegantem & in verbo præscriptio. ix. versi præscriptione subla.

longa, de illa ſola intelligitur loqui; non de longa, vt minus corrigat ius commune, quam doctrinam ſequitur communiter Docto. in dicto §. preterea. maxime Præpo.col.vit. Et eam ſequitur & commendat Panor. c.fin.col.vij.vel viij.verſi.quæro, quid ſi ſtatuto, & Felin.in rubri.de præſcri.colum.vlt.verſi.conſidera ſecundo. Et vltra eum Areti.pulchre conſil.xv. Reuerendiſſime pater.colum.penult.in iij.dubio. Sed contra istam doctrinam facit deciſio Barto.in l.cum ſatis.colum.j. de agr. & cenſit.lib.xj.vbi vult quod ſi ſtatutū dicat, quod inſtrumenta dotalia mandentur executioni, nulla longi temporis præſcriptione obſtante, intelligitur eſſe ſublata præſcriptio, nedum triginta, ſed etiam xl. annorum, quia ſtatutum loquitur ſimpliciter, & ideo ſimpliciter eſt intelligendum. Et tamen tale ſtatutum poterat ſuperari in præſcriptione triginta annorum: ergo non debet extendi ad præſcriptionem quadraginta, & propterea Alexand.ibi in apoſtil.dicit quod illud dictum Bartol. ſibi nunquam placuit. Vnde credo quod non procedat, quia eſt contra prædictam doctrinam ab omnibus communi-

2 ter approbatam. † Et nota quod præſcriptio centum annorum nunquam intelligitur eſſe excluſa per ſtatutum vel priuilegium, ita probat tex.not.cum gloſ.in Auth.vt de cæt.commu.non fiant.in verbo præſcriptione, *a* & ibi no.

a *Adde Iaſo.in l.i.colum i. ff.ſolu. matri.*

3 Angel.inferens † quod ſtatutū diſponens vt contra inſtrumenta dotalia nulla currat præſcriptio, non intelligitur de centenaria, & notant Bald.& Ange.in l.j.per gloſ. ibi, ne rei domi.vel templo. & in l.omnes.C.de præſcrip.xxx. anno.cum concor.adduc.per Alexand. in l. nemo poteſt. colum.vlt.ff.de lega.j.& plenè not.Felin.in rubri.de præſcri.colum.vlt.verſicu.conſidera ſecundo. Itē confirmat iſtam concluſionem quod præſcriptio centenaria vel ... ti temporis, cuius initij, &c. nunquam cēſetur excluſa per ſtatutum vel priuilegium. *b* Et inter cætera adducit d...

b *Adde do.Bald.nouellum in tractat.dotis in vij parte colum.x.*

Bartol.& Ang.in l.ſi quis decurio.la.iij.C.de decur.lib.x. dicentium quod ſi ſtatutum diſponat, vt inſtrumentum ex-

exequatur, reiecta exceptione præscriptionis, non intelligitur de prædicta, & vltra Felin. addo Bald. in l. j. colum. ij. circa medium. C. de annal. except. vbi pulchrè dixit quod si in noua lege, vel statuto dicatur, nulla prescriptione obstante, vel quod nulla currat prescriptio, non intelligitur exclusa præscriptio centenaria, quinimò tanto tempore excluditur omnis actio, quia omne quod sub mundiali machina gubernatur, renouatur in centum annis, quod est longissimum tempus vitæ hominum. l. fin. C. de sacrosan. Ecclesi. Eandem conclusionem latè firmat Areti. in præallegato consil. xv. Reuerendissime pater. colum. pen. in iij. dubio. vbi clarè loquitur in præsenti articulo, & in consilio xxx. viso themate. colum. iij. domi. Præpo. in dicto §. præterea. colum. vlt. & Alexan. consi. lx. omisso multiloquio, circa finem. j. volum. & consil. xvj. in causa & lite. colum. vj. & vij. ver. fin. nec ad hoc obstat. v. volum. vbi fortius refert tenere Angel. in l. cum satis. C. de agric. & censit. lib. xj. quod nunquam intelligitur exclusa præscriptio triginta an. Plus dixit Angel. in l. j. ff. de concus. vt refert Alexan. in consilio proximè allegat. quod non potest induci priuilegio, vel statuto, quod nulla præscriptio currat, sed non dicit verum, quia licet statutum dicat quod nulla præscriptio, non intelligitur de centenaria, vel tanti temporis, cuius initij, &c. sed de præscriptione longi, vel longissimi temporis, iuxta communem doctrinam Docto. in dicto §. præterea. de cap. Corradi. quam supra retuli.

Et quod possit induci statuto quod nulla currat præscriptio firmat Bald. in dicta l. j. C. ne rei do. vel templo. Eandem conclusio. tenet Panormit. in d. cap. fina. colum. viij. versi. quero quid si statuto, de præscrip. *a* dicens quod

a Adde eundem Panor. consil. xciiij videtur primo. i. volum.

non intelligitur in dubio exclusa præscriptio tanti temporis cuius initij, &c. Quia est alterius naturæ & fortioris potentiæ, cùm obtineat vim priuilegij. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æst. i. nam satis est, vt ipse dicit, statutum posse operari respectu possessionis longissimæ. † Non obst. si contra prædicta opponatur d. l. 4

om-

omnes.C.de præſcrip.xxx.anno.vbi dicitur quod o: actio,quæ minori tẽpore non tollitur,præſcr.bitur ſp: quadraginta ann. Quia illa l. non procedit quando p: ſcriptio eſt ſpecialiter prohibita,& in caſibus in quibus ſpecialiter prouiſum,quod nulla præſcriptio obſtet,q: omnes collegit gloſſ.magiſtra.in l.fi.C.de fun.limit.lib quia illi non includuntur ſub generalitate d.l. omnes ſentit illa gloſſ.in his tamen caſibus obſtabit præſcri: centum anno.ita declarant Bal.& Angel.in d.l.j.C.ne domi.vel templo.& in d.l.omnes.col.fin.dicentes quod la l.fallit in duabus.ll.ſeq.videlicet in caſu.l.præſcrip: nem.& l.comperit.eod.titu.

In præcedentibus verò illam l.dant regulam, quo: bicunque inuenies aliquem caſum, in quo per legem ſpecialiter prouiſum quod nulla currat præſcriptio, non ſufficit curſus xl.ann.& ponunt exemplum in plu: bus ll.per eos adduc.& videtur eadem lectura vtriuſqu.

Sed vbi aliquo excogitato ingenio dici poſſit quod a: ctio non extinguitur xxx.annis,tunc perit ſpacio xl.an: l.omnes. Et dicit Bald. vbicunque inuenis non ſuffi: tantum curſum per clauſulam derogatoriam, dices ſu: cere tempus,centum an.per ea quæ ipſe no.in l.j.eo.titu. Saluo vbi lex afficiens rem, de eius præſcriptione tracta: tur prohibet eam præſcribi tanquam nullo modo præ: ſcribilem, neque aptam poſſideri, vt in re ſacra, libero ho: mine,& alijs quæ non ſunt in commercio noſtro,vt l. vſucapio.ff.de vſucap.& in his quæ ſunt in vſu pub. ſicut via publica.l.viam publicam.ff.de via publi.quia non præſcribuntur etiam ſpacio centum anno. ita d: rat Bald.in d.l.omnes.circa fi.& ſequitur Ioan.da Pla: rens Ang.in d.l.omnes.& in d.l.j.in l.ſi quis decurio.li. C.de decu. lib.x. & concludens quod talia non ſcrib: tur etiam mille annis.per gloſſ.in l.ij.C.de inge.manu. in l.fin.C.de præſcrip.longi tempo.quæ pro liberta.l: tur etiam Fel.in d.rub.de pręſcri.colum.pen.& plen: c.accedentes.colum.iiij.circa fin.& ſeq.verſi.fallit te:
5 de præſcri.† concludens,quod vbi l.reſiſtit præſcript: vel conſuetudini,nulla valet,etiam cuius initij memo: noa

non extat, quod declara vt ibi latiùs per eum, qui reprobat Panor. in consil. xxvj. in quæstio. quæ ad præsens vertitur. ad finem. ij. volu. vbi voluit impræscriptibilia posse præscribi tanto tempore cuius initij, &c. & de his latiùs dicam infrà in sequen. vltima parte. in primo articu.

SVMMARIVM.

1 *Lex vel statutum quanto tempore per non vsum, vel per vsum contrarium tollatur.*

DEcimo quæro.† Quanto tempore tollatur lex vel statutum per non vsum, vel per vsum contrarium, & sic quanto tempore præscribitur legi, vel statuto. Istam quæstionem examinant Cano. in c. j. de treu. & pa. & maximè Panormita. & Feli. latissimè. col. iij. ver. lex noua. cum septem seq. colum. vsque ad fi. & vide Ias. post alios in l. rem non nouam. per gloss. ibi. C. de iudi. pulchrè Aret. consil. xj. procedendum est. colum. ij. Alexand. consi. vj. viso themate. j. col. & latiùs consi. cxxxij. visa facti narratione. j. vol. Barba. inter consil. Alex. consi. cxxiiij. super primo. iiij. col. iiij. volum. 1

SVMMARIVM.

1 *Lex iniusta an possit præscribi.*

VNdecimò quæro.† Vtrum possit prescribi lex iniusta. gloss. in c. inter cætera. xvj. q. iij. dicit quod si lex est iniusta nunquam valet aliquo temporis cursu: per text. in c. erit autem lex. iiij. distin. Subdit illa glo. quod contra legem præscribitur spacio viginti anno. per text. in l. ij. §. exactis. ff. de origi. iur. de quo dic vt plenè habetur in locis in proxi. quæstio. adductis. 1

SVMMARIA.

1 *Consuetudo dicitur lex non scripta & quanto tempore præscribatur.*
2 *Consuetudo contra ius siue præter ius præscribitur x. an. de iure ciuili, concurrentibus extremis requisitis.*
3 *Extrema requisita ad inducendam consuetudinem sunt octo.*
4 *Consuetudo vna si sit alteri contraria, an vna illarum tollatur.*

5 *Aliud considerandum est in præscriptione, & aliud in consuetudine.*

6 *Consuetudo, & priuilegium æquiparantur.*

7 *Consuetudo quo casu assumat naturam præscriptionis.*

1 DVodecimò quæro.† Quanto tempore præscribitur consuetudo, quæ dicitur lex non scripta. l. de quibus.ff.de leg. & sic quæ dicatur consuetudo præscri-
2 pta.† Breuis est conclusio, quod de iure ciuili consuetudo contra ius siue præter ius præscribitur decem anni concurrentibus extremis requisitis, vt not.gloss.Bart. x.& communiter Doct.in d.l. de quibus.& in l.j. & ij quæ sit longa consuetu. Sed de iure canonico, si sit contra ius requiruntur xl.anni. Si verò sit præter ius, sufficiunt decem anni, vt concludunt communiter Cano.in ca. de consuetud. vbi latè Abb.Panormita. colum. vij. ver. quantum verò tempus, qui assignat rationem differen-
3 tis inter ius canonicum & ciuile,† & ponit octo extrema requisita ad inducendam consuetudinem. a Et no.com.

a *Adde quod quantum tempus requiritur ad inducendam consuetudinem tantum requiritur ad tollendam. Alexand.in consi. ... lum.ij.in v.volum. & ideo ad tollendam consuetudinem ... siam inductam requiruntur xl.an. & ibi dicit etiam quod quando consuetudo est contra ius scriptum, requiritur tempus xxx. an. per gloss. not. in l. dominus prædiorum. C. de agric. & tempus ... xi. quod ita intelligit Bald.in c.i.in prin. in tit. qualiter olim ... po.ali. & illam not.ad hoc Alexan.in consi.lxxix.in ij.volum. ... iam quod quando fit mentio in aliqua dispositione de consuetu... debet intelligi de legitimè præscripta, ita not. Alexan.in d.c. v.in ij.colum.*

in d.l.de quibus vt domi.Iaf.colu.xij.& sequen.super glo. in verbo inueterata plenè ponit, quæ consuetudo dicatur præscripta, & quantum tempus requiratur de vtroque iure, & quod appellatione consuetudinis intelligi debet
4 præscripta, vt ibi latiùs per eum.† Sed dubitatur, an consuetudo contraria præcedenti consuetudini ... eam.gloss.est singularis in l.nemo.§.temporales. ff.de re gul.iur.quæ distinguit, quod si prima consuetudo ... præscripta, tunc non tollitur per aliam consuetudinem non

non præscriptam. Alias sic, & ad illam gloss. duas limitationes refert Iaso. in d.l. de quibus. colu. xxiij. circa fi. Et vltra cum addo Panormita. d. glo. pleniùs declarantem, in d. ca. fin. col. x. circa fin. versi. sed quæro. de consue. Alex. in l. ij. in fin. prin. ff. solu. mat. post Bertabi. Roman. singul. incip. consuetudo. colum. iiij. & Paul. consil. xciiij. videtur prima facie ad fin. j. volum.

Et not. quod si consuetudo præscripta aliquid contra ius commune inducens tollatur per legem superuenientem, seu per statutum quod talis consuetudo semel sublata non posset iterato præscribi, ita Bald. in c. j. de ca. Corra. motus per tex. in l. iij. §. diuus. ff. de sepul. viola. cum concor. ad hoc adductis per Ias. in d. l. de quibus. colum. xxiiij. in prin. Et circa differentias inter præscriptionem, & consuetudinem quas posui in vlt. quæ. primæ partis prin. no. quod † in præscriptione consideratur speciale ius præscribentis, & illius contra quem præscribitur, sed in consuetudine consideratur ius quoddam vniuersale, quod omnibus, & contra omnes competit secũdum Paul. de Cast. in l. cũ de consuetudine. ff. de legi. refert Deci. consi. cxxiiij. viso puncto. colum. vlt. propè fin. & idem voluit Alexan. consi. cxxiiij. super primo quæsito versi. alia ratione. iiij. volum. vbi dicit quod vbi agitur de exactione faciẽda aduersus omnes de vniuersitate tractandum est de consuetudine, non de præscriptione vel inductione præsumptionis tituli, vt no. Cy. post Pet. in l. ij. versi. iiij. circa l. oc quæritur, & versic. seq. C. quæ sit longa consuet. dum tractant de eo qui vult exigere vel imponere collecta vniuersitati, fundans se ex vsu, certè hæc est propriè consuetudo non præscriptio, vt ibi per eos, & sequuntur Can. maximè do. Anto. in c. fin. de consuet. Addo quod consuetudo & priuilegium æquiparantur, vt est gloss. not. in c. nouit. in verbo consuetudine. de iudi. & text. melior de iure secundum Ioan. And. ibi in c. cùm contingat, in illis verbis ex consuetudine vel indulgentia, de foro compe. & ad hoc plura cumulat Alexand. consil. lxxiiij. videtur. ij. colum. iiij. volumi. & ponit multa de viribus consuetudinis. † Ecõtrà no. quod quando vniuersitas vult aliquid inducere ex con-

suetudine contra priuatum in quem non posset hoc facere statuendo ex causa, ista consuetudo assumit naturam præscriptionis,& dicitur prescriptio potius quàm consuetudo,secundum Bald.in rubri.C.quę sit long.consuetu.refert Aret.consil.cxxij.colum.iij.

SVMMARIVM.

1 *Executioni rescripti quanto tempore præscribatur.*

1 DEcimotertiò quæro. † Quanto præscribatur executioni rescripti. Dic vt in l. falso. vbi casus. C. de diuer.rescript.not.Canoni.in c.plerunque.extra co. titu.

SVMMARIA.

1 *Incolatus seu domicilium quanto tempore præscribatur.*

2 *Origo licet non præscribatur, possunt tamen originis commoda præscribi.*

1 DEcimoquartò quæro. † Quanto tempore præscribatur incolatus seu domicilium. Dic quod per x. ann.& sic longo tempore quis fit incola, & præsumitur constituisse domicilium,vt est casus in l.ij. & ibi no.gl.Bar.& Doct. C. de incol. lib. x. Et quod possit quis præscribere ciuilitatem & priuilegia ciuium alicuius terræ,determinat not.Bald.in rub.extra de præscript. prope
2 fi.versic.dubitatur,&c.dicens,† quod licet origo præscribi non possit,tamen bene possunt præscribi commoda originis,& erit iste simul ciuis verus & fictus originarius, vt ibi latiùs per eum.

SVMMARIVM.

1 *Creditor faciens pactum cum debitore de non petendo post autē xxx.vel xl.ann facit aliud simplex pactum de petendo an vigore secundi pacti poßit petere.*

1 DEcimoquintò quæro. De no.q.in materia præscriptionis.† Pone aliquis ex contractu mutui vel alio erat efficaciter obligatus,creditor facit tali debitori pactum de non petendo, & post tale pactum transiuerunt xxx.vel xl.anni.Istis peractis postea debitor fecit credito-

ditori pactum simpliciter de petendo, quæritur an creditor vigore secundi pacti possit petere. Ista est subtilis quæstio quam mouent Iacob. de Aret. Ray. Albe. Bald. & alij in l. si tuus. § pactus ne peteret. ff. de pact. & Bart. post antiquos in l. pacta nouissima. in ij. lect. C. de pact.

Et hanc q. latissimè examinat Ias. in d. § pactus. col. xij. ad fin. & per totam seq. col.

Et ex illis not. apparet quod verior videtur opi. Iaco. de Aret. concludentis quod creditor virtute secundi pacti poterit agere prima actione, non obstante pacto de non petendo, item non obstante præscriptione, quia debitor faciendo pactum de petendo, & ne consentiendo quod peti possit, [illegible] remisisse omne obstaculum, nedum [illegible] sed etiã præscriptionis, quia aliter agere non [illegible] quemadmodum [illegible] & pro ista [illegible] allegatur [illegible] tex. in l. quod debitori de dona. cau. mor. & motiua Iac. de Aret. latius prosequere, vt per Ias. [illegible] supra.

Et per hæc remanet expedita tota quinta pars principalis huius tractatus.

SVMMARIA.

1 *Desinere non potest quod nunquam incipit & præscriptio quandoque nullo modo currit, quandoque autem currit sed per interruptionem.*

2 *Casus in quibus præscriptio non currit qui sunt.*

Contra obedientiam debitam superiori Ecclesiastico siue temporali non præscribitur.

Laicus non potest præscribere ius decimandi.

3 *Contra matrimonium nunquam præscribitur.*

4 *Loca publica iurisgentium vel alicuius ciuitatis nunquam præscribuntur.*

5 *Loca dicuntur publica duobus modis.*

6 *Curialis seu obnoxius curiæ non potest cursu temporis à curia eximi.*

7 *Contra authoritatem & iura Ecclesiasticæ disciplinæ nunquam præscribi potest.*

8 *Dignitas Episcopalis non potest præscribi.*

9 *Res cum. commercium non habetur nec potest præscribi. & num. 13.*

10 *Fundus dotalis non potest longo tempore præscribi.*

11 *Dos Ecclesiæ à principio sibi constituta an sit inalienabilis.*

12 *Res affecta vitio reali non potest vsucapi.*

14 *Contra dotem restituendam nō currit aliqua præscriptio durante matrimonio.*

15 *Contra filiumfa. durante patria potestate non currit præscriptio super bonis aduentitijs.*

16 *Res sub conditione debitæ vel obligationes conditionales nō possunt ante conditionis euentum præscribi.*

17 *Impedimentum iuris vel facti an tollat præscriptionem inchoatam vel inchoandam.*

18 *Agere non posse quot modis quis dicatur.*

19 *Regula quod non valenti agere non currit præscriptio. quibus casibus procedat vel non.*

20 *Præscriptio non currit illi, qui si ageret repelleretur exceptione.*

21 *Tempus siue præscriptio appellandi cœpta contra defunctum quia sciuit sententiam latam an currat contra hæredem ignorantem.*

22 *Ampliatio regulæ quod impedito impedimento iuris non currat præscriptio quo casu limitatur.*

23 *Impedito potenti remouere impedimentum sed est negligēs, currit tempus præscriptionis.*

24 *Excommunicato an currat præscriptio, & an excommunicatus possit interrumpere præscriptionem.*

25 *Creditori contra tertium possessorem in actione hypothecaria an & quomodo currat præscriptio.*

26 *Contra impeditum iusto impedimento an debeat currere præscriptio.*

27 *Tempus petendæ restitutionis quando currere incipiat, & infra quantum tempus peti debeat, & ad quantum tempus detur.*

28 *Restitutio quod infra tempus in iudicio peti debeat.*

29 *Contra pupillum durante pupillari ætate non currit nec inchoatur præscriptio.*

30 *Terminus seu præscriptio conuentionalis procedens ex contractu defun-*

defuncti inchoata cum defuncto, an currat cōtra minorē etiam pupillum eius hæredem.

31 Præscriptio non inchoata cum defuncto sed ex contractu defuncti an currat contra minorem hæredem.

32 Tempus appositum in vltima voluntate currit hæredi etiam minori.

33 Legalis præscriptio inchoata cum defuncto currit contra minorem etiam pupillum, sed datur restitutio.

34 Aetas pupillaris subtrahitur in omni præscriptione longissimi temporis.

35 Præscriptio cœpta in persona maioris an semper currat contra minorem eius hæredem etiam pupillum & ex statuto in vero.

36 Tempus impo. excep. non num. pecu. contra confeßionē mutui de recepto factam per defunctum currit minori, & compelli potest ad soluendum.

37 Regula triplex de præscriptione legali à minore inchoata contra minorem currenda.

38 Præscriptio legalis non cœpta cum minore sed cum defuncto non currit contra minorem sed restituitur.

39 Pupillo & minori non currit præscriptio x. vel xx. anno fallit in quibusdam præscriptionibus.

40 Tempus statutum hæredi ad conficiendum inuentarium currit pupillo & minori, saluo restitutionis beneficio.

41 Tempus anni & diei præstitum vasallo ad petendam inuestituram currit minori adulto sed non pupillo, salua restitutione.

42 Præscriptiones inductæ per leges & constitutiones nouas, aut per consuetudinem vel statuta municipalia, &c. indistinctè currunt minori, salua restitutione.

43 Præscriptio statutaris an currat contra minorem.

44 Præscriptio an currat nondum natis.

45 Ratihabitio seu confirmatio rei alienatæ qualiter & quanto tēpore seu silentio inducatur.

46 Præscriptio an currat contra furiosum vel prodigum.

47 Contra hæreditatem iacentem seu vacantem non potest inchoari præscriptio, licet inchoata continuetur.

48 Vsucapio currit contra hæreditatem iacentem ex quo non inducitur propter negligentiam non petentis sed fauore possessoris.

49 *Bona omnino vacantia, hoc est illius qui sine successore decessit, possunt præscribi.*

50 *Præscriptio conuentionalis currit etiam contra hæreditatem iacentem.*

51 *Res quæ precario seu nomine alterius possidetur, non potest præscribi contra illum cuius nomine possidetur.*

52 *Emens rem bona fide a colono credens illum esse dominum an poterit præscribere.*

53 *Iura plura sunt quæ præscribi non possunt.*

54 *Rei illius præscriptio non procedit, cuius non potest quis dominus fieri per traditionem a domino factam.*

55 *Præscribi non possunt ea quæ de iure communi non possunt possideri.*

56 *Terminus hominis vel statuti an & quando currat.*

Postquam satis plene vidimus de materia & effectu præscriptionis, & qualiter procedat & inducatur: Sequitur in hac vi. & vlt. parte pro huius tractatus complemento vidēre de quatuor. Primò in quibus casibus & contra quos præscriptio non currat.

Secundo, quando & in quibus casibus præscriptio dormiat.

Tertiò qualiter & quomodo interrumpatur.

Quartò qualiter actio perpetuetur, & sic diuiditur ista sexta pars in quatuor partes. Et ad euidentiam præmit
1 to.† Quod aliquando præscriptio nullo modo currit, id est, nunquam inchoatur, eo quod lex resistit initio, ita quod dici non potest, quod interrumpatur, aut dormiat, quia quod non incipit, desinere non potest. l. Titio vsufruct. ff. de condi. & dem. & c. ad dissoluendum. de despon. impu. & hoc modo præscriptio dicitur non currere, hoc est, nunquam incipit facere cursum. Quandoque vero prescriptio iam inchoata dormit, seu cessat, nō tamen conquassatur præscriptio, sed cessante impedimento currit, & continuantur præcedentia tempora cum sequentibus, sublato de medio tempore impedimenti, & tunc dicitur præscriptio dormire, & ista est propriè materia cap. ex transmissa. de præscri. Quandoque præscriptio currit, sed per interruptionem tota tela conquassatur, ita quod non prosunt præ-

præcedentia tempora, sed remanet penitus extincta, & præscriptio dicitur interrumpi. & ista est materia c. ... de præscript. & l. naturaliter. ff. de vsucap. Ita de... Panormit. in cap. cum non liceat. col. ij. de præscrip.

His ita præmissis † deuenio ad primam partē & quæro, qui sint casus in quibus præscriptio non currit. Respondeo quod aliquos casus enumerat gloss. in ... tit. Instit. de vsuc. & glo. in l. fi. in verbo cessante. C. de fun. limit. lib. xi. & glo. in ca. clerici. in ij. parte gloss. xvj. quæst. iij. & plenius in ca. cum non liceat. in glo. fi. magna in verbo obstante. de præscript. quæ enumerat viginti tres casus. Et illos et alios latius recitat Pres. ... Papi. in summa responsionum ... in verbo præscriptiones, ... enumerat vigintinouem casus, & includit etiam ... in quibus præscriptio dormit. Sed ego procedam distincte. 2

Primus casus in quo nunquam currit præscriptio, est obedientia debita superiori Ecclesiastico siue temporali: quia contra obedientiam præscribi non potest, vt quis sit acephalus hoc est sine capite, ita quod neminem recognoscat in superiorem cap. cum non liceat. & ibi plenè not. de præscript. & c. nulla. xc. distin. dixi in ... v. prin. in xij. quæstio. & in iij. parte eiusdem. in ij. quæstio.

Secundus casus est in procuratione seu visitatione: vt plene habetur in cap. cum ex officii. & in cap. accedens. de præscri. & idem in his quę sunt ordinis Episcopalis quę præscribi non possunt. c. quanto. & ibi plenè not. de consuet.

Et quæ sint illa iura quæ non præscribuntur aduersus Episcopos, pulchrè declarat Cald. consi. ij. sub tit. de præscrip. vbi firmat quod in cathedratico & charitatiuo subsidio non currit præscriptio. Dixi in prima parte v. principa. q. vj. xij. & xvj.

Tertius casus est in decimis per laicum detentis. Nam laicus non potest præscribere ius decimandi & possidere decimas, quia incapax. c. causam quæ, & ibi not. C. an. de

præscri.precipuè Felin.colum.i.& ij.dixi in vij.q.j.partis.v.principa.colum.xiii.cum multis seq.

Quartus casus est in tributis & functionibus publicis. l.comperit.C.de præscrip.xxx.anno.dixi in j.quæst.ij.partis.v.principa.colum.xl.

3 Quintus † casus est in matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ,quod nulla temporis longinquitate defenditur,& sic nulla præscriptio currit contra matrimonium.c.non debet,circa fin.de consan.& affin.not. in specie gloss.in cap.clerici.in ij.parte gloss.xvj.quæstio.iij.bene facit text.notab.l.eum qui in prouincia.§.diuus.ff.de ritu.nupt. per quem dixit Bal.in l.j col.ij.C.de emãcipa.lib.quod nemo præscribit matrimonium:quia est quid sacrum.sic & contra votum nulla currit præscriptio.xxxij.quæstio.v.c. quod Deo pari.& c.sicut nobis.in fin.de regula.Vnde colligitur generalis conclusio quod in spiritualibus, & vbi agitur de peccato,& sic in concernentibus animam nulla currit præscriptio:quia diuturnitas temporis non minuit, sed auget peccatum, vt dicit text.in d.c.non debet.in fi. & in c.fi.de consuetu.

4 Sextus † casus est in locis publicis iurisgentium vel alicuius ciuitatis, quæ non præscribuntur longo vel lõgissimo tempore.l.præscriptio.C.de ope.pub.l.vsucapionem. & l.fi.ff.de vsucapio. Præscribuntur tamen loca publica iuregentium vel etiam deputata ad vsum publicum spacio tanti temporis cuius initii, &c.vt dixi in v.parte prin. col.xiiij.Quam conclusionem limita procedere, quando talia loca sunt deputata ad vsum publicum,vt platea aut via publica,sed non procedit in locis quæ sunt in patrimonio populi.Nam illa bene possunt præscribi.arg.in l.sed &
5 Celsus.§.i.ff.de contrahe.emptio.† vbi habetur quod duobus modis loca dicuntur publica, videlicet quia aliqua sunt in publico vsu,ex quibus nullus percipitur redditus, vt forum siue platea:aliqua verò non sunt in vsu publico, sed in pecunia & redditu populi:vt molendina communia,vt ibi dicit gl.vel fundi ciuitatis, & ista dicuntur propriè bona vniuersitatis, & possunt præscribi præscriptione communi: exceptis quatuor casibus,de quibus in l.fin.

C.de

de sacrosanct. Eccle. Ita declarat ibi Bal. colum. j. & latè ... in iij. parte v. partis princip. Istam distinctionem loco ... publicorum facit etiam tex. cum glo. fin. in §. vniuer- sitatis, & ibi Ioan. Fab. & Aret. Instit. de rerum diui. & in l. in- tantum. §. vniuersitatis ff. de rerum diui. & est bonus tex. cum gloss. in l. inter publica ff. de verb. signific. l. cne sa- cit tex. in l. quod in litore ibi, vt ea quæ in patrimonio populi sunt ff. de acq. re. do. ... hanc declarationem seu dif- *... tex. in l. i. § fin. ff. de acq. vel amit. poss.*

... inter loca publica, etiam ad præscriptionem fa- cit gloss. in l. vsucapionem ff. de vsucap. & in l. j. in gloss. fi. C. de præscrip. longi tem. & ratio diuersitatis est, quia loca deputata ad vsum publicum vt dictum est supra, non dicuntur esse in commercio, nec possunt venire in domi- nium priuati per contractum, & ideo præscribi non pos- sunt, sed ea quæ sunt in patrimonio populi seu ciuitatis, dicun- tur esse in commercio, vt declarat tex. not. in d. l. sed Cel- sus in prin. Nam bona reipublicæ, quæ non sunt ad vsum publicum deputata vendi possunt, vt ibi probatur seruata solennitate, de qua in l. fi. C. de vend. re. ciui. lib. xj. vel per habentes ad hoc potestatem ex statuto vel consuetudine, vt est tex. no. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. vbi no. Bar. tradens no. cautelam: vt possit tutè acquiri ... ciuitatis siue communis. Et not. pulchrè Cæpo. plenè declarans prædicta in tract. ser. vrba. prædio. sub rubri. de ser. viæ. colum. iij. & iiij.

Septimus † casus est in curiali seu obnoxio curiæ, quia curia non eximitur cursu temporis etiam xl. annorum. l. præscriptionem. C. de præscrip. xxx. an. Et plures alios ca- sus, in quibus præscriptio xl. non currit, enumerat gloss. magistra. in l. si. in verbo cessante. C. de fun. limi. lib. xj. quā sequitur Bald. in l. j. colum. ij. C. de anna. excep. dicens. & no. omnes illos casus, quia verum dicit. 6

Octauus † casus est contra authoritatem & iura Eccle- siasticæ disciplinæ. c. cum inter. de consuetu. li. vj. not. Fel. in c. accedentes. colum. iiij. in v. fallen. de præscrip. licet eo casu valeret priuilegium. c. vt priuilegia. & ibi not. Ioan. And. de priuileg. & pariter contra priuilegia libertatis & immú- 7

immunitatis Ecclesiasticæ & statuta generalia, quibus Ecclesia regitur, nulla vnquam currit præscriptio, sed perpetuo inuiolata permanent. gloss. not. in d. cap. accedentes. in gloss. j. circa princip. de priuileg.

8 Nonus † casus est in dignitate Episcopali, quæ non præscribitur contra ciuitatem, licet per mille annos non habuerit Episcopum si semel habuit, dummodo limes diocesis probari possit. glo. not. in c. Felix. xvj. q. j.

Decimus casus est in cõfinibus seu limitibus parochiarum siue Ecclesiarum, qui non præscribuntur. c. super eo extra de paro. & c. quicunque. & ibi Archid. & gl. xvi. q. iii. not. gl. fin. & omnes Cano. in c. quia iudicante. de præscri. & ibi Fel. col. ij. versi. attende circa gl. fi. qui tradit doct. post do. Cardin. ex mente gl. in d. c. quicunque. quod fines prædictorum etiam Ecclesiæ sunt præscriptibiles, & tanto magis priuati, quia ius non resistit, concurrentibus tamen legitimo temporis spacio & alijs extremis requisites, & ita procedit tex. in d. c. quia iudicante. Fines aut parochiarum, dioecesium, prouinciarum & regionũ & pariter ciuitatũ, & locorũ cõsimiles præscribi non possunt si de ipsis constat. d. c. super eo. & d. c. quicunque. si vero de ipsis non constat, præscribi possunt, vt solum proprium, quinimò etiam si de eis constat, præscribi possunt iure proprietatis, non iure finium, & sic limes manens limes nõ præscribitur, imò quam cito præscriptus est, desinit esse limes, secundum gloss. in d. c. quicunque. in fi. & hoc procedit concurrente bona fide, quia dato quod aliás constaret quod esset limes, id tamen ignorabat qui præscripsit: alias data sciẽtia & malæ fide præscribentis, non posset præscribere, c. fina. de præscriptio. & ratio quare fines publici, vt prouinciarum, parochiarum, regionum, & huiusmodi non præscribuntur, est propter confusionem vitandam, vt dicit text. in d. c. quicunque. De qua materia dic vt latiùs per Panor. & Felin. in d. c. quia iudicante. post gloss. & alios. Amplia prædictã conclusionem, vt etiam procedat in limitibus regnorum seu dominiorum secularium vt Ducatus & Comitatus, quia tales limites non præscribuntur. l. agros. C. de fund. limit. lib. xj. no. Pan. in c. super eo. ad fi. de paro. & consil.

consil.lxxj.quidam clericus.ij.vol. Limitat prædictam conclusionem: vt per do. Franciscum Cur. consil. lxij. super eo quod ab ordine. colum. xi. ad fin. vbi concludit quod fines & limites Episcopatuum præscribuntur spacio tanti temporis, cuius initij, &c. quia præscriptio tanti temporis nūquam censetur exclusa, vt plene dixi in ix. quæstio. vltimę partis quintæ principa.

Vndecimus casus est in his quæ sunt meræ facultatis per l. viā publicam. ff. de via pub. & plenè dixi in iiij parte. partis principa.

Duodecimus casus est in iure offerēdi, & in implemento conditionis potestatiuæ: vt per Bart. in l. pignori. ff. de pig. & dixi plene vbi supra in ii. q. t. o. pract. Papi. in forma respon. rei conuen. in verbo præscriptionis. colum. x. in xiij. casu. quod dicit esse notandum pro illis qui sæpè promittunt rem aliquam vendere certo pretio nullo determinato tempore: quasi dicat quod tali conditioni potestatiuæ seu facultati & sic promissioni de vendendo nullo tempore præscribitur, de quo latè dixi in iiij. parte. v. princip. iiij. quæst. vbi conclusi, quod promissio de vendēdo seu retrouendendo præscribitur triginta annis secundum verum opin.

Tertiusdecimus † casus est in re sacra religiosa homine libero, & regulariter in omni re cuius commercium non habetur. text. est in l. vsucapionem. ff. de vsucap. & illæ res dicuntur non esse in commercio quæ non possunt transire in dominium priuatę personę per aliquem contractū, vt sunt illę quas enumerat ibi tex. & declarat text. in l. sed Celsus. in princ. ff. de contrahen. emp. & Paul. de Castr. in d. l. vsucapionem. & ratio est elegans: Quia præscriptiones sunt inuentæ, vt ius creatū in aliū transferant, non vt ius nouum inducant. Ita eleganter not. gloss. in c. si diligenti. de præscri. quod idem est dicere quod præscriptiones sunt inductæ, vt aliorum iura & dominia, quę in rebus habentur, præscriptionibus mediantibus acquirantur, & in prescribentem transferantur, vt l. traditionibus. C. de pact. sed nullum ius habet quisquam in libero homine, immò nec ipse in seipso. l. liber homo. in princ. ff. ad l. Aquil. ergo,

go, &c. Et idem in rebus sacris & similibus. §. sacræ. Instit. de re. diui. istam rationem assignat Bald. in l. fi. circa med. C. de præscri. long. temp. quæ pro liber. Potest etiam assignari ratio quia talia possideri non possunt. l. qui vniuersas ff. de acquir. poss. ergo nec præscribi. l. sine possessione. ff. de vsuc. Et circa hoc tradit Bald. duas no. regulas in rub. de præscri. colum. fin. versic. item scias, quas retuli in fine huius j. partis. Et dicit Bartol. in l. j. per illum text. ff. de mor. infer. quod res qui sui priuilegio præscribi non potest, non præscribitur spacio xxx. vel xl. ann. ab eo qui titulo caret. Et adde quod talia non præscribuntur, etiã per tempus cuius initii, &c. ex quo lex afficit rem, secundum Bald. in l. omnes. C. de præscrip. xx. ann. Et plenè declarat Felin. in c. accedentes. colum. iiij. circa fin. & seq. verb. fallit tertio. de præscri.

Quartusdecimus casus est in re data præsidi contra legem Iuliam repetundarum. l. quod contra. ff. ad l. Iul. repetun.

Quintusdecimus casus est in re pupilli quæ non vsucapitur triennio, nec præscribitur longo tempore. l. bonæ fidei. ff. de acqui. re. do. Idẽ in re adulti durãte minori ętate, l. non est. C. qui. non obst. long. temp. præscri. de quo qualiter, & quando præscriptio currat contra pupillum & minorem tam in personali quàm in reali, dicetur pleniùs infra in xxiij. casu. dic vt ibi.

10 Sextusdecimus † casus est in fundo dotali, qui non potest præscribi longo tẽpore, sed si fuerit iam inchoata præscriptio, licet superueniat qualitas dotis, non interrumpitur, casus est not. in l. si fundum. ff. de fun. dota. dixi in v. parte v. partis princ. in iiij. q. De qua materia, an & quando currat præscriptio contra maritum vel mulierem in rebus dotalibus vel in dote, *a* scribit pulchrè do. Bald. nouel. in suo tract. de dote. in vij. parte. colum. ij. & v. vbi concludit quod contra mulierem nulla currit præscriptio in dote seu in rebus dotalibus, constante matrimonio, seu donec vir incipiat vergere ad inopiam, & sic quousque est impe-

a *Quod præscriptio in dote currat mulieri, viro vergente ad inopiam, vide Cumanum consil. xcij. viso suprascripto casu.*

[im]pedita agere per tex. in l. in rebus. §. omnis. C. de iu. do. Dicit etiam quod hodie constante matrimonio non [curr]it aliqua præscrip. contra virum in re dotali, cum indistincte prohibeatur alienatio, quam conclusionem limitat procedere in præscrip. longi temporis, sed bene locum habebit saltem præscript. longissimi temporis maxime xl. anno. per quam indistincte præscribitur hodie omnium, l. omnes in fi. C. de præscr. xxx. anno. & forte sufficeret secundum eum præscriptio xxx. ann. per l. sicut. eod. tit. quia præscriptio longissimi temporis de iure digestorum erat incognita, vt dixit glo. in l. cum occidit. §. j. ff. ad l. Aquil. cum concord. vnde res quæ olim erant inusucapibiles, efficiuntur præscriptibiles [illegible] præscriptione longissimi temporis, vt erant res furtiva, res [illegible], & quæ erant in patrimonio Cæsaris & similes, & ideo idem videtur dicendum in rebus dotalibus, vt prohibitio præscriptionis inducta a lege, ex quo sunt inalienabiles. d. l. vlt[illegible] ex, & l. alienationis. ff. de verbo. significa. non se extendat ad præscriptionem longissimi temporis inductam a iure Codicis, & maxime xl. annorum per d. l. omnes. in fi. & ita [r]efert tenere Imol. in cap. cum non liceat, de præscriptio. [l]icet dicat in contrarium facere not. per Angel. in d. l. omnes, & tandem se resoluit quod opin. Ioan. de Imo. procedat quando tractaretur de præscribendo contra ipsum maritum, ex quo sibi non denegatur potentia agendi & recuperandi res dotales, secus in muliere quæ interim est impedita agere constante matrimonio, vt l. in rebus. §. omnis. C. de iur. do. & ideo licet soluto matrimonio adhuc fundus duret dotalis, donec mulier ipsum recuperet, & interim non possit alienari, vt l. etiam. & l. iij. in fi. cum sua gloss. ff. de fun. do. tamen tunc contra mulierem curreret dicta præscriptio longissimi temporis, licet non curreret ante solutum matrimonium, ex quo matrimonio soluto non est mulier impedita agere, & sic etiam potest dici quod si vir vergit ad inopiam, & sic potest mulier agere ad dotem, secundum quod habetur in l. si constante. ff. solut. mat. & in l. vbi adhuc. C. de iure dot. extunc contra mulierem incipere currere dicta præscriptio lon-

longissimi temporis, vt etiam hoc videtur probari in d. §. omnis alias viro non vergente ad inopiam etiam si matrimonium duraret per centum annos, contra mulierē nulla curreret præscriptio etiam longissimi temporis cùm sit
11 impedita agere, facit l.j. in fine. C. de anna. except. † Et ideo potest inferri quod etiam dato quod dos Ecclesiæ à principio sibi constituta sit inalienabilis, tamen quia contra Ecclesiam admittitur præscriptio longissimi temporis, videlicet xl. ann. vt habetur in Authen. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccle. & in c. de quarta. de præscript. cum simil. nihilominùs fundus dotalis Ecclesiæ præscriberetur dicto longissimo spacio sicut præscriberetur dos mulieris dicto spacio longissimo, quando mulier potuisset agere, ita dicit præfatus do. Bald. Nouel. in præalleg. tract. de dote, qui refert sic fuisse conclusum per collegium Perusinum in fauorem communitatis Interanensis.

Decimusseptimus casus est in re prohibita alienari per testatorem vel per legem aut pacto contrahētium, de quo dixi in quinta parte v. prin. q. iiij. col. lxix. & seq.

Decimusoctauus casus est in re fisci quæ non vsucapitur triennio nec præscribitur longo tempore. §. res fisci. Instit. de vsuca. Sed bene prescribitur spacio longissimi tem. xl. an. vt dicit ibi gloss. per l. omnes. C. de præscrip. xxx. an. & plenè dictum est in v. parte quintæ partis princ. vbi latè tractaui de præscriptione fiscali.

12 Decimusnonus † casus est in re affecta vitio reali, vt violenta vel furtiua, quæ non vsucapitur, vel præscribitur vsucapione triennij vel præscriptione longi tēporis. §. sed aliquando. & §. furtiuæ. Insti. de vsucap. Sed bene præscribitur spacio xxx. an. vt ibi dicit gloss. per l. j. §. ad hęc. C. de anna. excep. nam tāto tempore purgatur vitiū. & plenè dictū fuit in ij. parte iij. partis principa. colum. xlj. Et quæ res possint præscribi & quæ non, vide per Hostien. in summa de præscrip. in §. quæ non. colum. ij. iij. & iiij. & per Albe. in Dictionario in verbo præscriptio. ver. quæ res. Sed est notandum quod in prædictis casibus à decimoquarto inclusiue quamuis non prescribatur communi spacio, videlicet triennio in mobilibus, & decem, viginti aut triginta annis

annis in immobilibus tamē regulariter præscribitur spacio xl. anno. casus est in l. omnes. C. de præscript. xxx. vel xl. annorum, nisi specialiter sit prouisum in lege quod nulla currat præscriptio. Quia tunc non sufficit cursus xl. annorum vt declarant Bald. & Angel. in d. l. omnes. circa fi. vbi dant istud pro regula, & enumerant plures casus in quibus lex specialiter prouidet quod nulla currat præscriptio, quos colligit gloss. magistra. in l. si C. de fun. limit. lib. xj. quam referunt ita tenere. Sufficeret tamen tunc secū- 13
dum eos cursus centum anno saluo in his rebus quæ prohibentur præscribi, quia non sunt in commercio, vt in re sacra, libero homine & similibus de quibus in l. vsucapionem. ff. de vsucap. Nam talia non præscribuntur etiam mille annis, vt dicit gloss. loquens de libero homine in l. fi. C. de præscrip. long. temp. quæ pro liber. & in l. ij. C. de inge. manu. & latè firmat Salice. in d. l. fina. vbi concludit quod libertas liberi hominis non præscribitur aliquo temporis spacio etiam interueniente titulo: quia nullus titulus potest interuenire qui iustus dicatur ad præscriptionem rei quæ non potest esse sub dominio alicuius, vt est liber homo. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obliga. per eam rationem sic firmat glo. in l. sola. ff. de mor. inferen. secundum Sali. ibi latiùs comprobantem, & dixi plenè in via. qu. lio. ij. partis iiij. princip.

Item in his quæ sunt in vsu publico, vt via publica. l. viam publicam. ff. de via publ. quia ista nullo tempore præscribatur secundum Bald. & Ange. in dicta l. omnes. circa fin. quorum verba refert & sequitur Ioan. de Plat. in l. si quis decurio. la. iij. C. de decurio. li. x. Sed non puto quod bene dicant quo ad istud vltimum quia loca publica & iure gentium præscribuntur spacio tanti temporis cuius ... iuj, &c. vt tenent Angel. & Paul. de Cast. in l. fi. ff. de vsucap. & plenè dixi in iiij. parte v. partis principa. in vj. quest. ... lxiij. cum tribus sequen. Et facit quia tanto tempore præscribuntur etiā regalia & reseruata Principi, eo quod ... rum tempus habet vim priuilegij. c. super quibusdam. ... aterea. de verb. signifi.

... it de hoc quando lex, vel statutum tollit, vel prohibet

præscriptionem,quæ præscriptio , & cuius temporis censeatur esse sublata,dic vt plene dixi in quinta parte quintæ partis principa.in ix.q.in lxxvj.colum.cum duabus se-
14 quen.

Vigesimus † casus est in dote restituenda, contra quã non currit aliqua præscriptio durante matrimonio , sed incipit currere eo soluto,vel postquam maritus cœpit vergere ad inopiam,casus est in l.in rebus.§.omnis.C. de iure dot.& ibi Bald.late declarat.& vide Paul.de Cast.consil. cccclxiiij. in casu præmisso in antiq.& dixi plenè supra in xvj.casu.

15 Vigesimusprimus † casus est in filiofamilias contra quem durante patria potestate non currit præscriptio super bonis aduentitijs,quorum patri quæritur vsusfructus, vt si pater vendat rem aduentitiam filij,quia donec viuit pater vel durat patria potestas,præscriptio non currit contra filium,cum non valeat agere.l.j.in fi.& Auth. nisi tricennale,& ibi not.Bald. C. de bo. mater.& l.quicunque.§. fina.C.de bon.quæ liber.Not.Felin.in cap.j.colum.penul. de præscript.

Et vltra eum addo Bald.l.j.in xxj.oppositio.C.qui admi.vbi assignat rationem.Amplia istam cõclusionem,vt procedat etiam si statutum vniuersaliter disponat quod omnibus currat præscriptio qui sua debita non exegerint infra decem annos. Adhuc enim non currit præscriptio contra filiumfamilias. Quia regula quæ habet quod impedito non currit præscriptio.d.l.j.in fi.C.de bon. mater. & l.j.in fin.C.de annal.exceptio.est regula naturalis.Quia vbi non est negligentia,ibi non debet esse pœna . Et ideo locum habet etiam in statutis. Ita tenet nota. Bald. in d. Authen.nisi tricennale,quem refert &sequitur Pet.de Ancha.in repe.cap.canonum statuta.in xij.quæstio.versi. occurrunt aliæ quæstiones.de constitu.Amplia secundò,vt procedat etiam si præscriptio sit inchoata,quia non currit contra filiumfamilias,secundum Panormit. in cap.ex transmissa,colum.penul.de præscrip.Limita prædictam conclusionem,vt non procedat in re cuius patri nõ quæritur vsusfructus,ex quo filius familias potuit agere,& cogere

gere patiē, vt consensum præstet. Ideo sibi currit præscriptio ita no. determinat Bart. in l. iij. §. vsuras. ff. de cōtra iud. tutel.

Vigesimussecundus † casus est in rebus sub conditione 16
debitis, vel obligationibus sub conditione contractis, in quibus præscriptio non currit ante conditionis euentum. [a] l. cum notissimi § illud. C. de præscrip. xxx. ann. Nam præ-

a *Hinc dixit Pau. de Cast. consil. ccxci. visis dubiis propositis. col. i. vers. fi. Bald. tamen in antiq. quod id quod non est in actu & potentia præscribi non potest.*

scriptio non currit antequam incipiat actio competere. l. sicut. in fin. prin. C. de præscrip. xxx. ann.

Et hos duos vltimos casus notabit gloss. magna super verbo seruanda, quæ etiam ponit aliquos alios casus in quibus præscriptio non currit, siue non inchoatur. Et ratio est in his tribus casibus supra proximè relatis, vt dicit illa gloss. quia actor agere non potest. Vnde succedit regula quod non valenti agere non currit præscriptio. d. l. j. in fi. C. de anna. excep. Hinc est, Quod ante aditam hæreditatem non currit præscriptio legatariis in re legata, tertio possidente, ex quo ante non est orta actio, secūdum Bald. in l. j. col. iij. versicu. quæro, an ante aditam. C. com. de leg. & sequitur Corn. consil. xcvij. latè & diffusè. ij. colum. ij. volum.

Ex hac regula infertur ad arduam quæstionem, † V- 17
trum impedito impedimento iuris vel facti currat præscriptio, & nunquid impedimentum tollet præscriptionem inchoatam, vel inchoandam. Quam quæstionem latè examinat Bartol. in l. senatus. ff. de offic. præsi. circa medium commen. vbi refert distinctionem Guil. de Cun. sic distinguentis quod aut quis est impeditus impedimento iuris, aut impedimento facti. Primo casu aut impedimentum superuenit ante actionem competentem, aut post. Si ante, [b] non valenti agere non currit præscriptio. d. l. j. in

b. *Adde Paul. de Cast. consil. ccxc. visis his. colum. iij. in antiq.*

fin. C. de anna. excep. Si verò post actionem competentem superueniat impedimentum, tunc currit præscriptio, sed datur restitutio, vt in casu d. l. Senatus. Secundò casu

principali, quando quis est impeditus impedimento facti subdistinguit Barto. post Guil. quod aut impedimentum est iustum, & præscriptio currit, sed datur restitutio per l. & Atilicinus. ff. de seru. rust. prædio. si vero non est iustū impedimentum, tunc præscriptio currit, nec datur restitutio. l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis caut. Hanc distin. Guil. de Cu. tenet Bartol. in d. l. Senatus. & defensat ab impugnationibus Iac. But. respondendo ad illum text. & ad text. in l. fi. §. donec. C. de iur. delib. quos text. in contrarium adducit ipse Iaco. Et istam distinctionem refert Panorm. c. ex transmissa. post But. ibi, qui transit cum Bar de præscri. Refert etiam aliam distinctionem Iaco. But. quam ponit Bartol. in d. l. Senatus. Et tandem ipse Panorm. aliter distinguit quod aut quis directe impeditur, siue inhabilitatur à iure ad agendum, & ipso facto durante impedimento impeditur præscriptio, siue impedimentum acciderit a principio, siue post præscriptionem inchoatam. Exemplum secundum cum in filio familias, durante patria potestate. d. l. j. C. de anna. exce. in fi. & in muliere durante matrimonio, quo ad dotem. d. l. in rebus. §. omnis. Aut directe quis non inhabilitatur ad agendum, sed extrinsecus venit impedimentum, & tunc licet illud sit impedimentum iuris seu iuridicum currit præscriptio, sed datur restitutio. Exemplum in ferijs repētinis, vel si stetit per iudicem, vt probatur in l. sed & si per prætorem. in prin. & in §. sed & si feriæ. ff. ex quib. cau. maio.

Et hoc verum secundum Panor. nisi vbi contrarium in iure reperitur expressum, scilicet quod præscriptio non currat, quia tunc seruandum est illud ius expressum. Et hanc distinct. Panor. sequitur Felin. in d. c. ex transmissa. col. vii. vbi refert aliam doctrinam Bald. & Angel. in l. sicut. ad fin. C. de præscript. xxx. anno. sentientium secundū eum breuem conclusionem, quod impedito agere de iure non currit præscriptio per l. primam. ff. de diuer. & temp. præscrip. Sed impedito agere de facto bene currit, saluare stitutione. l. ii. & Atilicinus. nisi contrarium reperiatur aliquando in iure expressum. Et ibi plures decisiones accumulat Felin. ad propositum. Vltra quem addo, quod can-

eandem doctrinam tradit Bald. in repet. l. fin. colum. xiij. C. de præscrip. long. temp. vbi dicit quod impedimentum [illegible] impedit præscriptionem inchoari sed non impedit inchoatam, tamen datur ipsi impedito beneficium restitutionis, & Alexand. in l. fi. § donec. circa medium. C. de iur. delib. † Et quot modis dicatur quis non posse agere, docet pulchre Baldus in d. l. in rebus. colum. ij. post 18

a Adde Bald. late in c. cum non liceat. de præscrip. & ibi ponit quod [illegible] impeditur [illegible] facto suo, quia [illegible] debet currit præscrip. [illegible] consil. ccxcij. super eo, de quo. in iij. volum.

medium C. [illegible] & dixit nota. Bald. [illegible] colum. [illegible] præscrip. [illegible] quod si [illegible] iure incepisse competere, vnde impedimentum superueniens non attenditur, dicens: hoc esse nota. pro [illegible] l. [illegible] ff. de diuer. & temp. præscript. & l. [illegible] ff. de serui. rustic. prædio.

Dicit etiam ibi circa principium quod si creditor cum debitore paciscatur non petere vsque ad annos [illegible] lapsis [illegible] potent, quia non habuit experiendi potentiam, durante conuentionali dilatione, dicens esse casum de hoc in [illegible] ff. de preca. Et ad materiam vide per domi. Pet. Philip. Cor. consil. cxcj. satis scrupulosa. ij. colum. iij. volum. & per Paul. de Cast. consil. ccxc. visis his. colum. v. & consil. seq. in antiq. vbi quid si impedimentum interueniat ante, vel post cœptam præscriptionē, & consil. ccxcvij. visis & ponderatis. vbi concludit quod præscriptio currit in actione personali contra absentem impeditum & ignorantem. Et an præscriptio currat contra impeditum, vide per Barbat. consil. viij. scribitur præclarè. colu. iij. versic. uno nunc ad secundum, & consil. xlj. illud afferam. colu. xv. ver. & si quispiam. j. volum. & Bald. in rep. l. fi. colu. antiq. C. de præscrip. long. temp. vbi concludit, quod præscriptio xx. & xxx. ann. currit in effectu contra absentem à loco ex voluntaria causa vel necessaria & probabili.

Sed primo casu non datur restitutio. Secundo verò casu bene datur propter fauorem iustæ absentiæ & necessariæ, vbi non est absens ex delicto, nec sui culpa. & dom.

Pet.Philip.Corne.præalleg.conſil.cxc.ſatis ſcrupuloſi.j.
colum.iiij.volu. vbi firmat quod curſus præſcriptionis
19 non impeditur impedimento facti. † Amplia primo prædictam regulam, quæ habet quod non valenti agere non currit præſcriptio, vt procedat, nedum in præſcriptione iuris cõmunis, ſed etiam in præſcriptione ſtatutaria, quia in his caſibus in quibus præſcriptio iuris communis non currit de iure communi contra impeditum agere, non currit etiam præſcriptio ſtatutaria. Ita not. conſuluit Panormi.conſil.cxvij.quidam Ioannes de Sen.j.volum. Sequitur Fel.in d.c.ex tranſmiſſa.col.vlti. Vltra quem adde Bal.in Authen.niſi tricennale.circa princip.C.de bo.mater. vbi not. dicit quod illa regula quod impedito agere non currit præſcriptio, eſt regula naturalis, quia vbi non eſt negligentia, non debet eſſe pœna. Ideo locum habet etiam in ſtatutis, quod dictum retuli ſupra in xxj. caſu. & Bal.in l.fin.§.donec.C.de iur.delibe. bene facit quod not. Bald.in l.in cõtractibus.in prin.C.de non nu.pecu.per illũ tex. vbi dicit quod præſcriptio ſtatutaria ſubrogatur loco præſcriptionis iuris communis, & eius naturam imitatur, & idem dixit Bald.in l.fi.C.de temp.in integ.reſ.per. cum concord.adduct.per Feli.in c.illud.col.ij.de præſcrip.
20 † Amplia ſecundò prædictam regulam quod ſicut non valenti agere non currit præſcriptio, ita nec illi qui ſi ageret repelleretur exceptione. Ita conſuluit Pet.de Anch.cõſil.v.pro parte nobilis, vltra med. Refert & ſequitur Felin. in d.c.ex tranſmiſſa.colum.vlt.vbi dat exemplum, & adducit plura loca, in quibus traditur de hac materia. Et vide omnino Bal.in l.j.in xxj.oppo.cum tribus ſeq.C.qui admi.vbi etiam tangit, an & quando currat præſcriptio ignoranti, *a* & an reſtituatur. Et per Iaſ.in §.rurſus.colu.vij.in

a *De hoc dictum fuit in iiij.parte princip.colum. lvij. & vide per Paul de Caſtr.conſil. ccxciiij.ego Paulus. Bertachi. in reperto in verbo, præſcriptio vj colum.ij.ver.præſcriptio contra ignorantem, & quatuor verſi.ſeq. & quando concedatur reſtitutio contra præſcriptionem Bertach. in reperto.in verbo, reſtitutio contra præſcriptionem per totum.*

21 antiq.impreſ.& colum.v.&vj.in noua.Inſt.de act.† Et no.
quod

quod tempus seu præscriptio appellandi cœpta cõtra defunctum, qui a sententiam latam non currit contra hæredem ignorantem, nec eo deliberante, nec hæredita iacente. Ita ibi gloss. & Doct. in l. fin. C. si pend. appel. mors interue. Amplia tertio istam regulam quod impedito impedimento iuris non currit præscriptio, etiam si tale impedimentum processerit culpa, seu facto impediti. casus est, quem omnes dicunt singula. in c. quia diuersitatem. de conces. præben.

Et quamuis Ias. in d. §. rursus. intelligat illum tex. loqui de impedimento facti, & Alexan. consil. lxiii. viso & perlecto. circa fin. v. vol. vbi dicit quod per illum tex. limitatur regula, quæ habet quod impedito impedimento facti currit præscriptio, sed restituitur, si impedimentum est iustum, si vero impedimentum non est iustum, tunc præscriptio currit & non datur restitutio, vt non procedat de iure canonico. quia impedito impedimento facti non currit præscriptio, quamuis impedimentum sit iniustum, & processerit culpa sua, & pro hoc dicit esse casum singu. in d. c. quia diuersitatem. quem vt ipse refert & ponderat Io. de Ana. & plus non dicit, tamen glos. & omnes Can. in d. c. quia diuersitatem. & Felin. in c. cum inter. col. x. versi. limita secũdo. de exce. intelligunt quod loquatur de impedito impedimento iuris, quia loquitur de prelato impedito conferre beneficia per sententiã suspensionis, quæ propter eius culpam in eum lata fuerat, quod donec durat suspensio, sibi non currit tempus conferendi statutum in consilio generali. † Primo limita prædictam ampliationem seu conclusionẽ, & tex. in d. c. quia diuersitatẽ. procedere quando illud impedimentum non prouenit ex facto impediti ad hoc tendente, & ita propriè loquitur ille tex. aliàs autẽ si impedimentum ꝓcedat ex facto impediti ad hoc ordinato, siue ad id tendẽte, nõ releuat, nec impedit tẽporis cursum, ita pulchrè declarat, & limitat Roman. cõsi. ix. quod pars, &c. sequitur Feli. in cap. j. colum. v. versic. sed dum Abb. de præscri. vbi dicit quod culpa non nocet, ex qua prouenit impedimentum, quod non fuit ad hoc ordinata, per gloss. in cap. statutum. §. cum vero. in ver- 22

 bo non

bo non audens. de rescrip. in vj. & per not. per Bart. & Docto. in l. ij. §. fi. ff. si quis cau. refert do. Claud. Aquen. in l. naturaliter. colum. vij. versic. successiue quæritur. ff. de vsuc. dicens
23 bene facere gloss. in c. ne pro defectu. de elect. † Secundo limita vt non procedat, quando impeditus potuit remouere tale impedimentum, & fuit negligens in remouendo, quia tunc ibi currit tempus, *a* vt per Rom. in præ-

a *Adde Bald. in consil. ccxxij. super eo, &c. in iij. volum.*

al. consil. ix. & Feli. in d. c. cum inter. col. x. ver. vtrum excommunicatus. de excep. Et est bona gloss. in d. c. quia diuersitatem. in verbo suspensionis, & ibi no. But. & Panor. circa fin. commen. dicentes quod quando excommunicatus vel suspensus est negligẽs in petenda absolutione vel relaxatione quod sibi currit tempus, licet non potuerit agere, nec restituitur, quia paria sunt, eum non fuisse impeditum, vel potuisse impedimentum tollere. cap. si. cum ibi not. de elect. qui enim potest facere, vt possit, iam videtur posse. l. qui potest. ff. de reg. iur. Hinc dixit Bal. in c. j. in fi. de prescri. quod præscriptio currit excõmunicato, quãuis non potuerit agere, si potuit petere absolutionem & non curauit, & dicit idem Bald. in l. sed & si per prætorem. §. j. per illum text. ff. ex quib. cau. ma. quod non dicitur impeditus, qui facile potuit impedimentũ remouere. Hanc limitationem comprobat per plura Felin. in d. c. ex trans-
24 missa. colum. j. † Nunquid autem excommunicato currat præscriptio, tangunt Bald. Pano. & Feli. in d. c. j. de præscri. vbi Felin. col. v. concludit quod excommunicato etiam iuste non currit præscriptio, si non fuit in mora petendi absolutionem, per tex. in d. c. quia diuersitatẽ. contra Pan. ibi tenentem quod iustè excõmunicato præscriptio semper currat, siue sit in mora siue non. Et an excommunicatus possit interrumpere præscriptionem, vide per Panor. in c. cum inter. col. iij. circa princi. de excep. † Et per hæc
25 infero quod non est vera, sed apertè falsa decisio Alexan. in præallega. consil. lviij. in fin. v. vol. decidentis, quod hodie creditori contra tertium possessorem in actione hypothecaria non currit prescriptio nisi à tempore factæ excussionis, quo fuit principalis debitor excussus & reper-

tus

non soluendo, quia, vt dicit ipse, ex quo per antea age-
re potuit, non debet sibi currere tempus tanquam im
pedito impedimento iuris. d.l.i.in fi.C. de an.excep. Nō ob-
stat secundum Alexan. si dicatur quod illud procedit cul-
pa & negligentia creditoris, qui potuit agere contra debi-
torem & facere excussionem. Quia illud sibi obijci nō po
test per text. in d.l.i. quia disponit tantum vbi non currit tem-
pus impedito, licet impedimentum sua culpa processerit.
Sed ista responsio non valet, nec ex illo tex. potest sumi
argumentum. Quia, vt prædictum est, ille tex. non pro-
cedit data negligentia impediti, & quando potuit impedi
mētum remouere. Et ita ibi declarat gl. super verbo suspi-
cionis, quam omnes sequuntur. Et secundū hunc commu-
nem intellectum est decisus in expressum iuncta glo. Et
sic per præmissa apparet istam decisionem nō esse veram.
Et eam latius reprobaui supra in iiij. par. prin. col. xxxij. in
.. concl. Ad quid autem, siue ad quantum tempus detur
restitutio impedito dicetur infra. ¶ Successiue pro maiori 26
enucleatione præsentis materiæ & præmissorum quæro
de tribus quæstionibus. Primò quia visum est supra quod
contra impeditum impedimento facti currit præscriptio,
sed datur restitutio, & potest poni exemplum, vtrum pre-
cise in eo qui absuit reipublicæ causa, vel in capto ab ho-
stibus, vel impedito alio iusto impedimento, vt in l.i. in
prin. & in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib.
cau. Quæro, ad quid sit concedenda ista restitutio, pone
quod præscriptio sit pro maiori parte lapsa durante absen
tia vel impedimento, & completa in præsentia, seu post-
quam cessauit impedimentum, vtrum restitutio sit conce
denda ad totum tempus, vel in totum deneganda, an ve-
ro sit danda restitutio, vt subducatur tempus absentiæ &
impedimenti. Ista est q. ardua, & in qua fuit magna cōtro-
uersia inter antiquos glossatores quorum opin. late refert
gloss. in d.l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in glo. ma-
gna super verbo restitutionis, & ibi latissimè Bart. per qua
tuor seu quinque col. & eam plenè examinant gloss. Bart.
& omnes Docto. maximè Sali. & Paul. de Cast. in l. quod
tempore. C. de restitu. mili. & Scriben. in §. rursus. vbi Ias.

colum.xv.& xvj.Instit.de actio. Et quamuis magna sit altercatio inter Doct.& Bart.in hoc articulo reperiatur sibi contrarius: tamen communis videtur opin. Bulga. vt attestatur Ias. vbi supra scilicet quod restitutio concedatur, vt subducatur tempus absentiæ vel impedimenti de medio. Et illam esse communem opin. attestatur Bald. in d.l. quod tempore. circa med. commen. & Sali. ibi dicit quod opin. Bulga. est vera, & quod illam tenent Docto. & dic vt
27 ample habetur in locis præalleg. † Secundo quæro, quando incipiat currere tempus petendæ restitutionis, & infra quantum tempus peti debeat, & ad quantum tempus detur. Vera est conclusio quod tẽpus petendæ restitutionis, quod hodiè est quadriennium dicta l. superuacuam. C. de tempo. in integ. resti. pe. currit à tempore completæ læsionis, completa tamen maiori ætate : vel postquam cessauit impedimentum & sic finita præscriptione, & nõ ante currit istud quadriennium secundum Bartol. & communiter Docto. in d.l. superuacuam. circa fin. commen. vbi Bart. circa med. quẽ omnes sequuntur ponit no. doctr. circa ista tempora dicens quod diuersimodè & tripliciter de tempore quæri potest. Quia interdũ quæritur de tẽpore ad quod debet peti, vel fieri restitutio, & tunc ad tantum tempus quantum fuit illud in quo fuit læsus propter absentiam vel impedimentum, & non plus, fit restitutio. d.l. quod tempore. & l. sed si per prætorem. §. sed si
28 feriæ. & §. quoties. ff. ex qui. cau. ma. †. Interdum verò quæritur de tempore infra quod debet peti restitutio in iudicio. & tunc si læsio sit causata ex cursu temporis subdistinguit. Aut illud tempus est plus quadriennio, vel tantundẽ, & debet peti infra quadriennium : aut est minus quadriennio, & tunc debet de necessitate peti restitutio infra tantum tempus quantum est præsens læsionis, & non vltra. ita tenet gloss. in d. §. quotiens. & in l. diuus. ff. de in integ. restitut. titu. generali. & in l. interdum. ff. de mino. & in d. l. ab hostibus. §. & quod simpliciter. & hoc firmat ibi Bartol. pen. vel vltim. colum. verb. venio ad tertium. Idem etiam firmant Bar. Bald. Ang. Sali. & communiter Docto. in d l. superuacuam, & rationem assignat ibi
Sali.

[illegible] quia tempus infra quod quis negligit petere restitutionem post perfectam [illegible] & sublatum impedimentum comodit tempus quod erat restituendum, & sic per [illegible] excluditur ante quadriennium, idem tenet [illegible] in d. l. quod tempore [illegible] versic. sed tunc quę[illegible] & Paul. de Castro col. [illegible] post glo. ibi. Ex quo inferunt quod [illegible] est læsus in [illegible] diebus, quod intra decem dies appellandum [illegible] minori ætate debet peti restitutio infra decem [illegible], & idem si esset quis læsus in vna die. Sed instantia su[illegible] hac causa restitutionis poterit durare quadriennio, dummodo sit [illegible] restitutio infra tempus debitum, vt not. gloss. in d. l. [illegible] ff. de in integ. [illegible]. Eandem rationem assignat Bald. & Salic. per alia verba paulo [illegible] in d. l. superuacuam, scilicet quia tempus negligentiæ post quam cessat impedimentum, absorbet illud tempus quod deberet restitui. Si vero quis læditur ex contractu vel quasi ex sententia istud tempus est vniforme scilicet quadriennium continuum. d. l. superuacuam.

Aliud est tempus infra quod restitutio in integrum debet terminari, & illud semper est vniforme, videlicet quadriennium, vt ibi, exceptis duobus casibus ibi no. per [illegible] qui hanc doct. recolligit ex dictis Dyn. & Cyn. refert Bartol. ibi & sequuntur communiter Doct. & eam recitat [illegible] in d. §. rursus. co. xix. & xx. Fallit in Ecclesia, in qua tempus semper est vniforme videlicet quadriennium continuum à tempore læsionis etiam si læsio sit minus quadriennio secundum Bartol. in d. §. sed quod simpliciter. col. vlt. vers. venio ad tertium. per text. in cap. j. de restitu. in integ. lib. vj. sed est melior tex. & casus expressus in clemen. j. de restitu. in integ. & ibi plenè not. gloss. quæ tenet opinion. contra legistas etiam in priuatis personis quod temp9 petendæ restitutionis semper sit vniforme, & durat quadriennio. Tamen alia opin. est communis apud legistas, vt prædixi, & dicit ibi gloss. super verbo à tempore. quod in hoc differt Ecclesia à minore & à maiore, quia minori currit tempus petēdæ restitutionis in principio xxvj. anni, scilicet cùm factus est maior. dicta l. superuacuam. maiori autem læso tempore absentiæ currit tempus post reuersi-

reuersione, & sic cessante impedimento. dicta l. ab hostibus. §. fi. sed in Ecclesia semper currit a tempore læsionis, vt ibi. Notandum est etiam quod illud quadriennium quod datur ad petendam restitutionem a tempore læsionis vt in dict. l. superuacuam. licet sit continuum in progressu tamen est vtile in initio, ideo non currit antequam quis possit petere aut probabiliter ignorauit. Vnde si quis staret per centum annos, & probabiliter ignoraret læsionem posset semper petere restitutionem in integrũ. Quia tempus petendæ restitutionis non incipit cursum suum nisi a tempore scientiæ, & sic est vtile ad sui principium, ita dicit singulariter Bald. in l. falsum. C. si ex fal. instru. Paul. de Cast. in l. si C. de dolo. et etiam Iaso. in §. auxilio. col. xv. in antiq. impress. & colu. xvj. in noua. Instit. de actio. licet ibi non audeat firmare hoc dictum, & super eo relinquat cogitandum dicens esse notabilissimũ verbum in acta practico si est verum: sed non est dubitandum de hac decisione, quia est vera & communiter approbata, vt plene scripsi in iiij. parte prin. colum. lxj. versic. & pro præmissorum.

29 Vigesimustertias † casus in quo non currit præscriptio siue non inchoatur, est in pupillo *a* durante pupillari æta-

a Quod præscriptio currat minori & Ecclesiæ salua restitutione, vide per Specu. in titu. de restitut. in integ. in ij. parte, versicul. hoc autem. & versic. seq. & §. i. versicu. in restitutione. Bald. in l. cum notissi. in prin ip. C. de præscrip. xxx. anno. & quando præscriptio currat contra minorem & pupillum, vide per Aretin. in § res fisci. circa fin. Institut. de vsucap. Paul. de Cast consil. ccxcvij. venditio ista. Bald. in l. non est. in i. lectu C. qui non ob. long temp. præscript. Bertachi in repertorio in verbo præscriptio sexto. versic. præscript ij. &c.

te, siue sit præscriptio longi siue longissimi temporis xxx. an. casus est in l. sicut. C. de præscri. xxx. an. contra verò adultos minores xxv. ann. non currit præscriptio longi temporis decem vel viginti annorum vel minoris, sed aduersus eos bene currit præscriptio longissimi temporis triginta annorum salua restitutione. l. fin. & ibi plenè not. gl. Bar. & Doct. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces.

&in

[illegible] in l.etiam el ff.de mino. Hinc est quod res pupilli vel [illegible] non possunt [illegible] spatio longi temporis. l. [illegible] fi- [illegible] in p. in ff. de acquir. re. do. [illegible] [illegible] non c. ff. long. tem. præscr. [illegible] quæ tempora currant [illegible], & quæ non, not. gloss. [illegible] in verbo [illegible] ff. de mino. & Bald. in d. l. non est. [illegible] ponit intellect. d. l. fin. C. [illegible] in [illegible] [illegible] C. ne de stat. defunct. & pro habenda [illegible] & declarando [illegible], an & quando tempus siue præscriptio currat contra minorem, quia est materia multum [illegible] [illegible] cata, ex dictis Bartol. Bald. Ang. Sanct. & Paul. de Cast. in dicta l. fin. C. in quib. cau. in integ. rest. [illegible] quorum [illegible] [illegible] perfectam doctrinam, excepto Ang. tradente quatuor doctrinas satis prolixas & confusas, & Barto. in d. l. etiam [illegible] qui tradit satis perfectam & succinctam doctrinam, ff. de mino. & meliorem, quam faciat in d. l. fin. facio conclusiones infrascriptas ad quas totam hanc materiam non sine difficultate per ordinem reduxi.

† Prima conclusio est quod terminus seu præscriptio 30
conuentionalis procedens ex contractu defuncti incohoatum defuncto currit contra minorem etiam pupillum [illegible] heredem: sicut cucurrisset contra defunctum sine spe [illegible] itutionis, casus est in l. Aemilius. ff. de min. & in l. quæ [illegible] e. C. de restitu. mili. not. Doct. in d. l. fin. vbi Pau. de C[illegible] colum. vi. assignat rationem huius conclusionis. & B[illegible] rto. in d. l. etiam la. vlt. colum. j. ff. de min. dicens quod præscriptio conuentionalis seu tempus appositum in cōtractu currit minori, qui successit maiori, nec datur restitutio, quia sicut non restitueretur aduersus contractū celebratum per defunctum maiorem, cui ipse successit. d. l. quæ a patre. ita nec restituitur aduersus lapsum temporis appositi in dicto contractu. Et pro hac conclusione quod minor non restituatur aduersus præscriptionem conuentionalem, est gloss. in l. si cum militaribus. C. de resti. mili. quam not. Bald. in c. j. in princi. colum. ij. in tit. quo temp. mil.

Eandem conclusionem firmat Bartol. in l. ij. C. si aduer. vend. pigno. † Amplia primò istam conclusionem, vt pro 31
cedat.

cedat etiam si præscriptio non fuit inchoata cum defuncto, sed ex contractu defuncti præscriptio incipit à minore, vt quia post mortem eius qui contraxit euenit conditio apposita in contractu, & sic obligatio cessit, & venit in persona minoris hæredis sui, & in ipso herede minore initium sumpsit. iuxta l. j. C. vt actio. ab hære. Nam licet isto casu non sit reperire nisi vnum tantum in persona defuncti scilicet contractum cum quo nō fuit inchoata præscriptio ante conditionis euentum, l. cum notissimi. §. illud. C. de præscrip. xxx. ann. Tamen minor non restituitur, si præscriptio procedit ex eodem actu. i. ex conuentione: quia fundamentum suum ex persona defuncti. d. l. quæ à patre. ita no. ampliat & declarat Bald. in d. l. fin. C. in qui.
32 cau.† Amplia secundo prædictā conclusionem, vt procedat nedum in tempore seu præscriptione conuentionali, sed etiam in tempore seu termino apposito in vltima voluntate, quia tempus appositum à testatore currit minori, licet restituatur in integrum, & in hoc differt à præscriptione conuentionali aduersus quam minor non restituitur, vt predixi. Casus est in l. iij. §. si hæres. ff. de mino. no. Bart. in d. l. si. colum. vlt. Amplia tertio istam cōclusionem vt procedat nedum contra adultum & pupillum, sed etiam contra nondum natum existentem in vtero: quia contra ipsum currit præscriptio cōuentionalis cundum gl. & Bar. in d. l. etiā ei. col. j. in j. oppo. ff. de mino.

Primò limita istam conclusionem, vt procedat quando nihil est gestum cum minore, quia tunc nō restituitur minor aduersus prescriptionem conuentionalem. Secùs si aliquid fuerit gestum cum eo, nam tunc datur restitutio. text. est in d. l. Aemilius. & ibi declarat Bar. vltra med. cōmen. in ij. oppo. & latius in d. l. fin. in ij. col. C. in qui. cau. puta si minor fuit interpellatus ex contractu defuncti & constitutus in mora, quia tunc restitutio causatur ex eo quod fuit gestum cum minore, vt in casu d. l. Aemilius. & per Bar. vbi supra. Secundò limito, quia licet minor non restituatur aduersus præscriptionē conuentionalem quādo nihil est gestum cum eo ex edicto de minoribus, quod requirit aliquid esse gestum cum minore vt detur restitu-

tio.

[illegible] l.j.& per totum.ff.de mino.potest tamen petere restitu tionem in integrum aduersus præscriptionem conuentio nalem procedentem ex pacto defuncti ex capite ignoran tiæ & ex generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. de qua in l.j.in princip.& in §.1.& in l.ij.[illegible] clausula.ff. ex [illegible] cau.ma.quia ex quo successit in ius alterius, probabi lem habet ignorantiæ causam.l.qui in alterius.ff.de reg. iur.& sic nedum minor, sed etiam maior restitueretur ex hoc capite iustæ ignorantiæ, ita limitat & declarat not. Bart.in d.l.Aemilius post med commen.in [illegible] oppo. Mo uetur ex not.per gloss.& Doct.in l.cum filius.§.in hac.ff. de verb.obligat. vbi habetur quod hæres etiam maior re stituitur ex capite ignorantiæ aduersus pœnam & ca ducitatem procedentem ex contractu celebrato cum de functo propter lapsum temporis vt in hærede emphyteu tæ qui non soluit canonem per triennium, quia ignora uit rem emphyteuticam. De quo per Alexand. consi. xxj.viso processu.ij.colum.j.volum.& per Iaso.in tract.iu re emphy.colum.xcj. Tertiò limita vt prædicta conclusio non procedat quo ad restitutionem in præscriptione te stamentaria, quia licet currat prout conuentionalis etiam contra pupillum, tamen datur restitutio vt dixi in j.am pliatione. † Secunda principalis conclusio est quod præ scriptio legalis inchoata cum defuncto currit contra mi norem etiam pupillum, sed datur restitutio, casus est in l.j. C.si aduersus vsuc. *a* Amplia vt procedat etiã circa nondũ

33

a *Quod minor restituatur aduersus præscriptionem longissimi tem poris, vide per Alexand.consil.lxxxi.reuocatur in dubium.colum. ij.vltra medium, v.volum.*

natum existentẽ in vtero, contra quẽ currit & completur præscriptio inchoata cum defuncto sed restituitur, casus est in d.l.etiam ei.& ibi not.gl.& Bart.ff.de mino. Fallit in præscrip.xxx.ann.quæ ipso iure non currit contra pupil lum durante tẽpore pupillaris ætatis licet inchoata cum defuncto, sed interim dormit: cõtra adultum verò bene currit, sed restituitur, casus est in d.l.sicut. C. de præscrip. xxx.an.& ita declarat ibi Bald.in fi.j.colum.dicens quod præscrip.xxx.ann. incipiens à prædecessore continuatur

con-

nuatur contra minorem succedentem excepto tempore pupillaris ætatis secundum Cyn. & Bald. in d.l.si.ad idem allegans gloss.in §. si vero expectet.in verbo alia.in Auth. de restit.

Subdit Bal.in d.l.sicut.col.ij. quod præscri. xxx.an.currit contra mulierem cōtra absentē contra militem cōtra ignorantem ius, & contra ignorantem factum. Sola igitur pupillaris ætas excluditur. Non autem tempus furoris, quia illud est incertum quantum duret: quia interruptio pertinet ad solicitudinem curatoris. Sed de hoc vltimo dic vt infra in xxv.casu. † Et dicit idem Bal.in l.cum

34 notissimi.in prin. col.j.C. de præscript. xxx.quod in omni præscriptione lōg. temp.ætas pupillaris subtrahitur de medio. Idem secūdum eum in præscriptione inducta per statutum, licet sit secus in præscriptione longi temporis, quia aduersus eum currit, sed restituitur. Ex præmissis facio conclusionem quod quælibet præscriptio cœpta in persona maioris currit contra minorem eius hæredem etiam pupillum & existentem in vtero, excepta sola præscriptione xxx.ann.quia tanquam odiosa dormit in pupillo. Hanc conclusionem facit glo.not.in l.j.in glo.vnica magna.ad fi.C.si aduer. vsuc. Et eam tenent communiter Doct.vt attestatur Bar. in d.l.fi. in prin. ij. col.in pe.oppo. super tex.C.in qui.cau.per text.no.in l.si fundus.ff.de fun. dota.qui probat quod defectus vel priuilegium superueniens non impedit præscriptionem iam inchoatam. Eandem conclusionem firmant gloss.& Bartol.in l. etiam ci. ff.de mino. Angel.Salic.& Paul.in l.si intra.C.de non nu.

35 pecu.† Et ex his habetur intellectus ad d.l.fin. C. in quib. cau.in integ.resti.non est necess.quia illa l.disponēs quod minor.seruatur ipso iure illæsus, ita qđ sibi nō currit præscriptio, nec indiget restitutione, procedit vbi quis vult inchoare præscriptionē à persona minoris, tunc enim præscriptio legalis non currit contra minorem, secus quando præscriptio fuit inchoata cum defuncto, quia tūc currit iuxta distinctionem prædictā. Et ita intelligunt illam l.fin.Bartol.& omnes ibi maximè Angel. in j. colum. & Paul.in vltim.& Bartol.in d.l. etiam ci.ff.de mino. Et latè

notant

notant Salic. in d. l. j. circa fin. C. si aduer. vsucap. & ibi clare Paul. de Castr. & Bald. qui assignat rationem. Quia in præscriptione inspicitur initium l. j. §. & hoc tantummodo. C. de vsucap. transfor. Et sic remanet incorrecta dispositio dictæ l. sicut. & d. l. j. C. si aduer. vsucap. & d. l. etiam ei. ff. de mino. Et ita firmant communiter Docto. in d. l. fin. quod per illam prædicta iura non corrigantur, & Angel. Salic. & Paul. de Castr. in d. l. firmitas. C. de non nume. pecu.
† Limita prædictam conclusionem, quæ habet quod licet præscriptio legalis inchoata cum defuncto currat minori, tamen restituitur, vt non procedat, quando illud tempus legale cucurrisset ad corroborationem contractus celebrati per defunctum, quia tunc currit sine spe restitutionis, casus est secundum intellect. Iaco. de Aret. Angel. & Pau. de Castr. in d. l. si intra. vbi dicitur quod tempus opponendi exceptionem non numer. pecu. contra confessionē mutui de recepto factam per defunctum currit minori, adeo quod compellitur ad soluendum, ergo sibi non datur restitutio, & sic currit cum effectu, nō tantum ex eo quod illud tempus biennij incœperat currere in persona defuncti, sed ex eo quod illud tempus opponendi exceptionem non nu. pecu. currit ad corroborationem contractus celebrati per defunctum. Et sic idem iudicatur, quod de termino conuētionali, qui currit ipso iure minori absque restitutione, vt dixi in præcedenti conclusione. Ita tenent & declarant Angel. & Paul. in d. l. si intra. post Iac. & Aret. & idem Paul. in d. l. fin. colum. j. C. in qu. cau. Contrariam opin. tenuit gloss. j. in d. l. si. quam sequitur ibi Bartol. col. ij. quod in casu d. l. si intra. minori datur restitutio aduersus temporis lapsum. & istam opin. sequuntur Bald. & Salic. post antiquos ibi. & videtur magis cōmunis opinio, & sequenda in iudicando præsertim propter authoritatē gloss. & Bartol. & quia magis æqua. Et rationem diuersitatis inter præscriptionem conuentionalem & istam assignat Bald. in d. l. si intra, probans quod in casu illius l. aliquid dicitur esse gestum cum minore, propter quod debet restitui. iux. text. in d. l. Aemilius. cum ibi not. per Bart. & Doct. ff. de mino. 56

Tertia conclusio est, quædam sunt præscriptiones quæ
inchoãtur a minore, in quibus datur talis doctrina, quod
vbi olim efficaciter currebant istæ præscriptiones cõtra mi
norem, currunt pariter hodie. Vbi verò olim non curre-
bant nec hodie. Sed vbi olim currebant, sed non efficaciter
propter opem restitutionis, seruatur hodie ipso iure mi-
nor illæsus, vt præscriptio contra eum non curras. d.l. fin.
Et ex hac doctrina quæ etiam elicitur ex verbis Bartol. in
dicta l. etiam ei. circa med. commen. ff. de minor. fit hæc tri-
plex regula secundum Bald. Angel. & Paul. de Castr. in d.l.
87 fin. † Prima est quod vbi olim præscriptiones legales in-
choatæ a minore efficaciter currebant contra minorem,
currunt pariter hodie. Secunda regula est. Quod vbi olim
non currebat, nec hodie. Tertia regula est. Quod vbi olim
currebant, sed non efficaciter propter opem restitutionis,
seruatur hodie minor ipso iure illæsus, vt ibi non currat
præscriptio. dicta l. fin. & hos tres casus exemplificat & de
clarat gloss. in dicta l. fina. super verbo concesserunt, quã
Doctor. magis communiter sequuntur.

Sed difficultas est in exemplificando primam regulã, in
quibus casibus olim ante illam l. curreret præscriptio mi-
nori, sed non daretur restitutio, cum in re pupilli & adul-
ti non curreret præscriptio ipso iure. l. non est. C. qui. non
est long. temp. præscri. Circa quam difficultatem laborat
gloss. in d. l. fin. in verbo quærere, quæ exẽplificat in perso-
nalibus. Sed non est bonum exemplum quia non regula
riter actio personalis præscribatur spacio xxx. ann. l. secun
da, C. de const. pecu. Ita præscriptio tricennalis adhuc ho-
die currit contra adultos, & remanet in statu suo, vt dicit
text. in dicta l. fi. licet dormiat in pupil. l. sicut. C. de præ-
scrip. xxx. an. Vnde potest poni melius exemplum primæ
regulæ in actionibus prætorijs, quæ olim & hodie finiun-
tur anno l. in honorarijs. ff. de act. & oblig. vel in actioni-
bus consimilis vitæ, vt est actio quanto minoris, quę fini-
tur anno, aut breuioris vitæ, vt est redhibitoria, quæ non
durat nisi sex mẽsibus. l. cũ sex. ff. de ædi. edict. quia in istis
actionibus temporalibus minoris vitæ præscriptione lon
gi temporis x. ann. hodie currit præscriptio contra mino-
res,

[illegible] restitutionis. Ita decla-
[illegible] in d. l. fi. col. [illegible] regula pro-
cedent in [illegible] vel breuioris vitæ.
[illegible] xxx. vel xl annorum [illegible] anti-
[illegible] C. [illegible] in integ. rest. &
[illegible] non currit nisi post pupillarem ætatem. Nec po-
[illegible] durante pupillari ætate. Sed contra
[illegible] ubi
[illegible] contra ipsam. Quia cum præscriptio xxx. an-
[illegible] non possit a minore nisi post pubertatem, per
[illegible] post xxix. annu. & longe excedit illa eta-
tem, [illegible] intra quod peti de-
bet restitutio post xxv. [illegible] C. de rest.
in integ. [illegible] amplius tempora pe-
tendi restitutionem ratione ætatis. Ita concludit Bart. in
d. l. fi. col. penult.

Possit tamen hoc casu cōpetere restitutio in integrum ex capite iustæ ignorantiæ, si intercesserit, prout cuilibet maiori iuxta not. per Barto. in l. j. §. si quis hoc interdicto. ff. de itine. actuque priuato. dixi plenè supra in iiii. parte principa. colum. lviij. & eo casu tempus petendi restitutionem est vtile in initio, quia non currit nisi à die scientiæ, vbi dixi, & in proposito sic declarat Paul. de Cast. in l. quod tempore. colum. penul. C. de restitu. mili. † Si verò 38
præscriptio legalis non cœpit cum minore, sed cum defuncto, tunc non currit contra minorem, sed restituitur. d. l. licet. Ita declarat Bart. in d. l. fi. colum. vlt. versi. venio ad vltimam partem.

Quod est verum, nisi læsio fuerit completa in maiori ætate, quia tunc nō restituitur, nec etiā subducūtur tēpora de medio. Vt ecce, si præscriptio sit cœpta contra patrem, & inchoata præscriptione mortuus est pater & relicto filio adulto minore hærede, & fuit continuata præscriptio contra minorem & perfecta, postquam fuit factus maior viginti quinque annis. Nam ex quo læsio cōpletur in maiori ætate, non subducitur de medio tempus minoris ætatis. ita no. Doct. in d. l. quod tempore. Et est text. in l. j. iuncta gloss. in verbo iudicij. C. si aduer. rem iud. quæ

dicit quod restitutio non conceditur quando læsio fuit completa in maiori ętate, nisi illud tempus esset modicū, quam gloss. sequuntur ibi communiter Doct. & ita decidit Paul. de Cast. in d.l. fin. ante fi. in ver. pone exemplum, &c. C. in quibus causis. † Prædicta conclusio, quæ habet quod pupillo & minori non currit hodie præscriptio x. & xx. an. vel minoris tēporis, vt in biēnio dato ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ. d.l. fi. in prin. & l. in contractibus in prin. C. de non nu. pecu. cum glo. in verbo petituras, primo fallit in præscriptionibus iudicialibus, vt in tempore triennij, quo durat instantia causæ principalis, quia illud etiam hodie currit minori, & nō datur restitutio, nisi in subsidium, tutore, vel curatore existente non soluendo. l. properandum. §. pen. & ibi plenè not. C. de iu. not. Bar. in d.l. fin. col. j. in vij. oppo. Idem est in instātia statutaria, quia illa subrogatur loco instantiæ iuris communis, & eius naturam imitatur, vt not. Can. in c. de causis. de offi. deleg. Ioan. And. in ti. de appel. §. nunc breuiter. vers. licet autem. Alex. consil. xlij. in causa & lite vertente inter Christophorum. j. colum. iij. vol. & consi. xxiiij. inspecto process. iiij. vol. Idem etiam est in tempore appellationis interponendæ, quod est decennium, Auth. hodie. C. de appella. & appellationis prosequendæ, quod est hodie annus, & ex causa biennium. c. ex ratione. de appel. & Authen. ei qui. C. de tem. appel. Nam ista tempora fatalia etiā hodie currunt ipso iure minori propter rigorem iuris conseruandum, vt habetur in Authent. de ap. & infra quæ temp. no. glo. magistra. in l. auxilium, in prin. in verbo cessabit. ff. de mino. sed datur restitutio minori etiam tutore vel curatore existente soluendo aduersus hæc tempora fatalia, quia maius in hoc vertitur preiudiciū minoris, cùm ex toto pereat ius eius, q᷑ non est in prima instātia, & hoc patet in l. j. & ij. C. si sæpius in integ. rest. postu. quæ loquitur de tempore appellandi quod currit minori, & datur restitutio, vt ibi, & in l. & hinc. §. pen. & fin. ff. de mino. no. Bar. in d.l. f. col. j. in vij. oppo. & ibi etiam Bal. in d.l. j. & ij. C. si sæpius, &c. Et generaliter termini & præscriptiones iudiciales currunt mīnori & Ecclesiæ, salua restitutione. text. est

39

ſi in c.auditis.iuncta glo.in verbo iure minoris,& ibi no. Imor.in vi.notabili,& ſuper illa glo.colum.ij.& iii.& in c.coram.de reſti.in integ.dixi ſupra in v.par.prin.colu.xij. Ideo minori currant tempora dilationum aſſignatarum per iudicem,vel per ſtatutũ ſingulis ad ſingulos actus, ſed dabitur reſtitutio vt in dictis iuribus.ita not.Pau.de Caſt.in d.l.fi.col.ij.poſt Bart.in vij oppo.col.j.qui dicit idem eadem ratione in omnibus dilationibus datis a iudice,vt d.l.& ſi ſine.§.pen.& no.Bal.in d.l.ij.verſi opponitur. C.ſi ſæpi.in inte.reſt.poſtu.& in l.cum notiſſimi in prin. C.de præſcri.xxx.ann.† Secundo fallit prædicta concluſio in tempore ſtatuto hæredi ad conficiendum inuentarium, vt in l.fi.C.de iure delib quod ſimiliter currit pupillo & minori,ſaluo reſtitutionis beneficio,caſus eſt in §.pupillus.in Auth.de hæred.& Fal.no glo.in l.auxilium.in prin. in verbo ceſſabit.ff.de mino.Iaſo.in l.properandum.§.ſi. in ii.not.C.de iud.vbi aliquid tangit de materia. Et licet ipſe alleget glo pro ſingulari in d.l.auxilium.tamen caſus eſt in d.§.pupillus.Tertio fallit tempore dato ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis,quod etiam currit minori,vt in Authent.ſi minor.C.de tempo.in integ. reſti.peten. 40

Quartò fallit in temporibus quæ dantur ad petẽdam bonorum poſſeſſionem de iure prætorio, vt in §.fin.Inſti. de bono.poſſeſſ.quia talia tempora currunt minori ſed reſtituitur,vt per Bart.in d.l.fi.colu.vii.verſic.expeditus de gloſſ.† Quintò fallit in tempore anni & diei præſ.xo vaſallo ad petendam inueſtituram,quia illud tempus currit minori adulto,ſed non pupillo,ſaliua reſtitutione,tex.eſt. in §.præterea ſi quis.iuncta gloſſ.in verbo anni.& ibi plenè not.Aluarot.& domi.Præpo.de prohib.feu.alie.per Fede.& in §.ſi minori.& §.ſequen.ſi de feu.fue.controuer. not.Alex.conſi.lxxix.circa primum de quo quæritur.vlt. col.j.volum.Et quæ tempora currunt minori & quæ non, & plures ex prædictis caſibus not glo.magiſtra.in l.auxilium.in princip.in verb.ceſſabit.ff.de minori.† Sextò fallit generaliter in omnibus præſcriptionibus inductis poſt d.l.fin.C.in quib.cau.per leges & conſtitutiones nouas, 41 42

aut per consuetudinem vel statuta municipalia. Et sic in præscriptione statutaria, quia [illegible] huiusmodi præscriptiones indistincte currunt minori salua restitutione, ita nominant & declarant d.l. fi. Alua. & Io. Fra. [illegible] §. præterea si quis, vbi concludunt quod semper minor restituitur licet currat tem. pu., nisi reperiatur contrarium in tanto expressum, per gloss. not. ibi in verbo [illegible] quia restitutio in integrum nunquam censetur exclusa, nisi excludatur expressè, vt probat illa gloss. & est alia vulgo reput. [illegible] l. postquam [illegible] in gloss. si quam ibi no. Alexan. & [illegible] in vlt. colum. C. de pact. & de hac vltima fallen. [illegible] dicetur in sequen. q.

43 † Quæro igitur pro maiori [illegible] præcedentis fallentiæ, & retrico in dubium [illegible] præscriptio statutaria *a* currat contra minorem. Hanc [illegible]

a *Quod præscriptio statutaria viginti annorum cœpta contra maiorem currat contra hæredes, licet alter sit minor, vide per Paul. de Castr. consil. [illegible] aliàs ccxv. ista [illegible] in antiq. & quod tempus quod currit defuncto ex forma statuti computatur heredi, etiam minori, per Bald. in l. fin. C. si maior, [illegible] vide Paul. de Castr. consil. cc[illegible]iij. in antiq. vbi concludit quod præscriptio statutaria subrogata loco præscriptionis xxx annorum, sapit eandem naturam in omnibus, adeo non currit contra pupillum, sed contra adultum sic quod currit ignoranti, & impedito vti præscriptio iuris communis. not. Bald. in §. porro in titul. quali. olim feud. pot. ali[illegible] Bertach. in reperto. in verbo præscriptio sexto. colum. [illegible] vel præscriptio statutaria cum tribus versicu sequenti. Item no. quod tempus præfixum à statuto ad adeundum currit pupillo. secundum Paul. de Cast. in l. pupillorum C. de leg. heredi. refert Bertach. vbi supra. licet non referat ea quæ hic posui, & an præscriptio statutaria currat minoribus, & contra rempublicam, vide plenè per Baldum in l. si mater, C. ne de statu defuncti. & in l. cum notissimi in princip. C. de præscrip. triginta annorum, & de præscriptione statutaria, vide etiam Bald. in c. cum non liceat. in fin. de præscript.*

[illegible] mouet Bart. in l. fi. in vlt. quæst. ad fin. commen. C. in quib. ca. in integ. resti. & in l. etiam ei. in vlt. q. ff. de minor. referens opin. Innoc. in c. constitutus. vbi in proposito est bonus tex. de resti. in integ. & distinguit Bartol.

quod

modo aut præscriptio statutaria aufert minori ius quæsi-tum, & tunc statutum simpliciter loquens restringitur ad maiores, nec habebit locū in minoribus, per rationem positam in d.l.fi. quia melius est intacta iura seruare, &c. Aut per præscriptionē statutariam minor amittit lucrum, & statutum non restringitur ne minor amittat lucrum, licet restringatur ne sentiat damnum. Sed contra præscriptio contra minorem non currit, conceditur tamen sibi restitutio C. [illegible] in d. c. constitutus. per quod se fundat Innocen. secundum Bartol. in d.l.fi. & in d.l. etiam eius opinio. defendit [illegible] sequitur Panormit. in d.c. constitutus. ij.colum. in vlt.not. & de hac tractat materiam d.l.fi. ponens aliquas ex prædictis conclusionibus. Sed Bald. & Angel. in d.l.fin. col. [illegible] & Paul. de Cast. [illegible] in fin. commen. tenent indistincte opin. Innoc. quod præscriptio introducta per statuta vel consuetudines terrarum currit minori, siue tractetur de lucro, siue de damno per rationes quas assignant. Pro qua conclusione facit secundum Bal. Quia statuta & consuetudines arctant etiã minores, vt probat text. not. in l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tuto. not. Angel. in l. si plures. ff. de pact. Alexan. consil. xxxvij. consi derans his. ij. col. i. ij. vol. Et pro ista conclusione est bonus tex. in §. præterea si quis. in tit. de prohi. feu. alie. per Federic. Alua. & d. Præpo. referens plures, qui sequuntur, tenent hanc opinionē Inno. contra Bart. & sic apparet q̄ ista est cõmunis opin. Nec obstat secundum eos tex. per quem mouetur Bar. in d.l.fi. C. in qui. cau. vbi minor ipso iure seruatur illæsus aduersus cursum temporis absq; beneficio restitutionis, quia illa l. tollit solum præscriptiones veteres inductas ante ipsam l. Nõ aũt tollit præscriptiones inductas post d. l. per leges & cõstitutiones nouas, aut per cõsuetudinē vel statuta municipalia salua restitutione, ita not. limitant & declarant Alua. & d. Præpo. in d. §. præterea si quis. Et dixi in vlt. fallen. præcedētis cõclusionis. Hãc quæst. attingit d. Clau. Aquen. post Ro. l. naturaliter. vlt. colu. ff. de vsuca. dicens, & communis conclusio est quod præscriptio statutaria currit contra minorem adultum tēpore minoris ætatis, & dormit tempore pupillaris, per

tex.in d.§.præterea ſi quis.& ita intelligit d[illegible] d.l. conſtitutus. Fallit iſta concluſio ſecundum eum, quando præſcriptio ſtatutaria ſuccederet loco præſcriptionis longiſſimi temporis, quia tunc ſemper dormiret. per text. in d.l.fi.C.in qui.cau. Melius allegaſſet text.in d. l.ſicut.C. de pr. op.xxx.anno. Et ita concludit Bald.vt ipſe refert in c.j.in titu.quo tempore miles, & in c.j.§.porrò.in titu.qualiter olim feud.pote.alie. Sed pace ſalua inaduertenter loquutus, quia circa præſcriptionem ſtatutariam Docto.non faciunt differentiam inter pupillum & adultum qui parificantur de iure communi in præſcriptione minori xxx. an.quæ neutri currit, vt latè dixi ſupra. Nec eſt verum ꝙ vbi ſubrogatur præſcriptio ſtatutaria loco præſcriptionis longiſſimi temporis, ſemper dormiat: quia curreret ipſa præſcriptio longiſſimi temporis contra adultum licet non contra pupillum.d.l.ſicut. debet igitur attendi in cuius præſcriptionis locum editæ à iure communi præſcriptio ſubrogetur, vt eandem ſortiatur naturam. Et ita propriè loquitur Bald.in d.c.j.§.porro.colu.ij. verſi. ex his igitur.in. tit. qualiter olim feu.po.alie.vbi dicit quod tempus ſtatutum per legem municipalem ſuccedit loco temporis ſtatuti à iure communi, & ſortitur eandem naturam, & ipſo iure non currit minoribus. Quod intelligi debet, quando ſubrogatur loco minoris præſcriptionis quàm xxx.an. vt ſortiatur eãdem naturam, & in caſibus in quibus olim præſcriptio currebat cõtra minores quia in his hodie minor ipſo iure ſeruatur illæſus, ſecundum communem opinionem gl.& Doct.in d.l.fin.C.in quib.cau. Et ita ſentit Roma.conſil.xxxviij.in caſu propoſito.circa finem.j.col. referens Bal.in d.c.j.in titu.quo tempore miles, vbi quærẽdo de hoc paſſu dubitabili, an præſcriptio ſtatutaria currat minori, dicit eleganter debere aduerti, in cuius locum præſcriptionis editæ à iure communi ſtatutum ſubroget præſcriptionem illam.

Idem voluit Bald.in l.ſuperuacuam.C. de temp.in integ.reſti.peten.vbi per illum tex.dicit quod præſcriptio decennij inducta per ſtatutum in locũ præſcriptionis triginta annorum eandem habet naturam, quã illa in cuius lo-

cum

... dicit Roma. vbi supra esse text. ... est indu... cuam. † Et ista materia, quomodo præ- 44
scriptio currat contra minores vide per Pau. de C. ff. con... col. iij. circa finem, vbi concludit, quod præscriptio non currit nondum natis. contrarium tenet Bald. in ... de præscri. vbi dicit quod quando ... est in vtero, non potest eius nomine agi, & tamen currit præscriptio. Et est mirabile secundum Bald. quod præscribitur, & tamen contra neminem præscribitur, per casum in l. etiam ... ff. de mino. Et non reperitur alius secundum eum. & ... tur Fel. in d. c. i col. ij. vltra med. vers. subdit Bald. ... dici quod Paul. de Cast. loquitur in nondum natis, nec cõceptis. Bald. vero in eo qui iam est conceptus in vtero, cui plerunque habetur pro iam nato. l. qui in vtero. ff. de statu homi. & in hoc dicendum est idem quod in pupillo. vt no. gl. & Doct. in dicta l. etiam ei † Postremo circa istam mate- 45
riam, qualiter præscriptio currat contra minores nota casum in l. fi. C. si maior. fac. ali. ra. ha. vbi si minor factus maior tacuerit per quinque annos continuos post maiorem ætatem, quod non fuerit conquestus aduersus alienationem rei suæ vel hypothecam nulliter factam, & absque decreto, ipso sciente & patiente, inducitur quædam ratihabitio & confirmatio illius alienationis, quę ab initio non valuit. Si vero res fuerit alienata titulo lucratiuo, requiritur quod taceat per decennium post maiorem ætatem, vt ibi habetur. De cuius intellectu vide ibi plenè per gloss. & Docto.

Et qualiter præscribatur res minoris alienatá absque decreto, vide in l. fin. C. si quis ignor. rem minoris esse, &c. vbi dicitur quod non currit præscrip. minori, nisi post maiorem ætatem, &c.

Vigesimusquartus † casus in quo præscriptio non cur- 46
rit, est in furioso & prodigo quia sicut contra pupillum non currit præscriptio longissimi temporis nõdum inchoata, & si sit inchoata, dormit tempore pupillaris ætatis quo ad præscriptionem triginta annorum. l. sicut. C. de præscr. xxx. ann. & latè dixi suprà. Sic etiam non currit, sed dormit contra furiosum & prodigum. a Ita determinat I... nor.

a Adde Bal. in l. fin. col. i. C. in quib. ... fert in lect. præscriptio. sexto. col. ... præscriptio in ... contra prodigum contrariam ... opinionem, quod præscriptio triginta annorum currat furio... tenuit Bald. in l. sicut. col. ij. C. de præscript. xxx anno.

not. in c. cum nō liceat. col. iii. ver. secundo quæro. de præscript. vbi quo ad furiosum allegat gloss. not. in l. ij. C. de curat. fur. ... quo ad agnatum, quæ singulariter vult quod priuilegia & beneficia collata minori in præscriptionibus & alijs videntur collata furioso. quam gloss. commendat Bal. & dicit non esse alibi in c. j. col. ij. an tit. de bene. fratris. & ad illam plura ponit Fel. in c. pastoralis. col. ij. de iu. Quo vero ad prodigum allegat Panor. vbi supra. Ioan. And. ita dicentem in addi. ad Spe. super rub. col. ij. Sequitur Feli. in c. j. col. v. circa finem. de præscrip. Addo ad vtrunque plenius do. Alex. in l. si curatorem habens. in ij. nota. C. de in integ. rest. min. vbi concludit quod priuilegia concessa minoribus extenduntur ad furiosos & prodigos, & quod furiosus & prodigus possunt petere restitutionem in integrum sicut minores. Et pro ista æquiparatione adducit bona iura, & plures authoritates, maximè Bartol. in l. Marcellus. post medium. ff. de fideius. & in alijs locis, & Ioan. And. in loco præallega. vbi disputat an præscriptio triginta annorum quæ non currit pupillo, sed adulto. d. l. sicut. currat prodigo, & tandem concludit quod non, quia prodigus magis æquiparatur pupillo quàm adulto, quod dictum refert Alexand. vbi supra. & reputat bene notandum, ex quo infertur, quod sicuti non potest vsucapi, vel præscribi res pupilli. l. bonæ fidei. ff. de acquir. rer. domi. ita nec res furiosi vel prodigi. Et ad hæc videantur nota. per Alexand. & Iason. in l. is cui bonis. colum. iij. ff. de verbo. obliga. Sed an titulus habitus ab eo cui erat interdictum bonis, aut ab eo quem quis sciuit consumpturum pretium in aliquos malos vsus, præstet causam præscribendi, vide text. & ibi Bartol. latè distinguentem tam in minore quàm in maiore, in l. si quis cum sciret. ff. de vsuca. pro empt. Et ibi etiam ponit quid de titulo habito à ludente.

Vige-

[illegible] † [illegible] in hæreditate iacente con 47
[illegible] quam non inchoatur [illegible] præscriptio, donec v
[illegible] continuatur iam cœpta [illegible] ipsam. l. ea quæ in
[illegible] non [illegible] ff. [illegible] & l. si seruus
[illegible] & [illegible] Ang. & Imol. [illegible] iuncta
[illegible] & [illegible] prædicta concludunt
[illegible] Pal. Ang. Paul. [illegible] Cast. & Alexand. in l. licet. ad fi. co-
[illegible] C. de [illegible] dicunt, quòd præscriptio legalis,
[illegible] decem
vel viginti, non currit contra hæreditatem iacentem, quia
[illegible] negligentiam non petentis, quæ non
cadit in hæreditate iacente, vt [illegible] in [illegible] præal-
le. Tandem conclusionem firmat [illegible] contra Spec. *a* &

a *Adde* [illegible] *hæreditate currat præscriptio, tenuit Specu. in tit. de præscrip colum. ii. versic. quod si* [illegible] *per text. in l. ad* [illegible] *ff. de verbo. oblig. & in l. si præd.* [illegible] *ff. et in* [illegible] *& de hac* [illegible] *vide lat. per do Pet. Phil. Corn. in d. l. licet & consi. xcvij.* [illegible] *colum. ij volum. & consil. lx.* [illegible] *colum. i. versi. quod & persuadetur iij. volum. & consil lxx. duo veniunt. colu. iij. versi. nec obstat iij. volum. Alexan. in l. si constante. § si exhæredato. post gloss. ff. sol. matrimonio.*

Ant. de Butr. tenentes oppositum in c. de quarta. col. j. post
vlt. not. de præscri. & ibi latè Fel. colum. v. circa finem &
sequen.

Vltra quem addo Angel. & Imo. in l. furtum. §. fundi. ff.
de vsucapio. Et tres fallentias ad istam conclusionem po-
nit Felin. vbi supra. † Primò fallit in vsucapione, quia illa 48
est mere fauorabilis, ideo currit contra hæreditatem ia-
centem ex quo non inducitur propter negligentiam non
petentis, sed mero fauore possessoris. Et sic cessat ratio præ
dicta. Pro ista fallentia allegatur text. in l. sed si in conditio
ne. §. sed si seruus alienus. & ibi Angel. & Imol. ff. de hære.
instit. Istam fallentiam ponit Alexan. in dicta l. licet ad
finem. Plus dicunt Angel. & Imol. in d. §. sed si seruus.
& in d. l. furtum. §. fundi, quod etiam præscriptio longi
temporis, quæ procedit ex titulo & bona fide & posses-
sione ipsius præscribentis, inchoatur hæreditate iacen-
te, ex quo non currit mera negligentia non petentis.

Et

Et sequitur Alexand.consil.xxxvj.in causa & lite vertenti.ij.volum. Sed contrarium communiter tenent Doct. in d.l.licet.vt supra retuli,& attestatur Felin.in loco præallegato.

Secundò fallit in præscriptione iam incœpta cum defuncto,quia licet non possit inchoari præscriptio hæreditate iacente, potest tamen iam cœpta perfici secundum Ang.& Imol.in d.§.sed si seruus.per no.in l.si intra vbi est gloss.& ibi notat Bald.& Salic. C.de non num.pec. Et hanc fallentiam firmat Sozin. consil. lx. in præsenti consultatione.circa fi.& Alex.in d.consi.xxxvj.ij.vol.licet in ea Fel.se inuoluat in d.c.de quarta.col.vj.& videtur hanc
49 fallentiam destruere.† Tertio fallit vbi bona vacant omnino,id est,quando quis sine successore decedit, secũdum Bald.& Salic. in d.l.si intra.vbi dicunt quod bona vacantia præscribuntur, & quod contra illa præscribitur.Eandem conclusionem firmant Angel.& Imo.in d.l.furtum. § fundi.quem §.legitur cum l. potest pluribus. ff. de vsuc. dicentes quod præscribitur contra bona vacantia, quãdo quis sine successore decedit, quia tunc nulla est hereditas, & nullus speratur futurus dominus.Et de ista fallẽtia nõ
50 meminit Felin.in d.c.de quarta.† Quartò fallit in præscriptione conuentionali,quia illa bene currit contra hæreditatem iacentem,vt est text.in l.si prædio.ff.de in di.adiec. Not.Bald.in d.l.licet.& refert Felin.in d.c.de quarta colu. vj. in iiij. fallent. Faciunt quæ plenè dixi supra in xxiij. casu.vbi conclusi, quod præscriptio conuentionalis procedens ex contractu defuncti currit contra pupillum. Eo tamen casu quo præscriptio currit contra hæreditatem iacentem datur restitutio,vt per Felin. post Specu. Panormitan.& alios in d.c.de quarta.colum.vj.versic.fallit tertiò.

51 Vigesimussextus † casus in quo nõ currit præscriptio est in re quæ possidetur precario seu nomine alterius, quia nũquam præscribitur aduersus illum, cuius nomine possidetur, vt patet exemplum in colono. l. malè agitur. C. de præscrip.xxx.an. & in vsufructuario respectu proprietatis.l. neque vsufructuarium.C.de vsufr.& in creditore

qui

qui non præscribit pignus ex quo debitoris nomine possidet. l. nec creditores. C. de pig. act. & in depositario commodatario & similibus d. l. male agitur, & c. si diligenti. de præscrip. Et hos omnes casus not. gloss. magistralis in c. clemen. in j. parte xvj. q. iij. & gloss. magna in c. cum non liceat. vbi Pan. colum. iiij. de præscri.

Et ratio quare non præscribitur in prædictis casibus, est in promptu. Quia ex quo ille qui tenet alieno nomine, nō habet possessionem, sed ille cuius nomine possidetur, iuribus præalleg. & l. quod meo. in princip. ff. de acqui. poss. impossibile est quod sine possessione præscriptio procedat. l. sine possessione. ff. de vsucap. Aliam rationē assignat glos. in d. l. male agitur. in gloss. ij. quia ex quo ipse cuius nomine possidetur habet possessionem possidenti nō currit præscriptio, & dixi in mea parte prima. colum. x. in xj. q. Limita prædictam conclusionem nisi possidens alieno nomine interuertat possessionem domini, quia tunc a die interuersionis curreret præscriptio xxx. annorum, vt no. gloss. pe. in d. l. malè agitur, & ibi late per Ang. & Doct. quia tanto tempore quilibet malæ fidei possessor præscribit saltem quoad ius excipiendi de iure ciuili. l. si quis emptionis. §. j. C. de præscr. xxx. ann. Sed de iure canonico nullo tempore potest præscribere propter malam fidem. c. fi. de præscr. †Sed dubitatur, quid si colonus vendidit alteri, & tradidit rem bona fide ementi & recipienti: nunquid ille bonæ fidei emptor habens causam à colono & credens illum dominum poterit præscribere. Istam q. plenè examinat gl. in l. cum nemo. in gloss. fin. C. de acquiren. possess. Specu. in titu. de præscrip. §. j. ver. pone colonus. & Panormita. in dicto cap. cum non liceat. colum. iiij. Et tandem concludūt, quod præscribāt concurrentibus debitis extremis, dummodo non vtatur accessione temporis sui authoris, vt ibi latius habetur. 52

Vigesimoseptimò † addo plures casus, in quibus præscriptio non currit, seu plura iura quæ præscribi non possunt. Videlicet iura filiationis, a vnde qui nō est filius, nullo tempore præscribit filiationem. Iura loci sacri. Ideo 53

a *Adde an filiatio possit præscribi. Bald. in rubri. de præscri. in fi.*

locus prophanus nullo tempore præscribitur vt sit locus sacer. Item sacerdotium, ideo qui non est sacerdos, nullo tempore potest præscribere se in sacerdotem, etiam si per mille annos faceret officium sacerdotis, argum. l. Herennius Modestinus. ff. de decur. Item tabellionatus. Vnde qui non est tabellio, nullo tempore præscribit se in in tabellionem, immo punitur de falso. l. eos. §. qui se. ff. de fal. pro quo vltra Bal. in loco de quo infra est tex. in l. actuarios. C. de nume. & actua. lib. xii. vbi hoc voluit Bart. qui dicit ita debere limitari l. Barbarius cum materia. ff. de offic. prætor. Hæc omnia ponit Bal. in l. i. colum. ij. C. de emancip. lib. vbi etiam dicit quod nemo præscribit matrimonium, quia est quid sacrum. l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. Refert & sequitur d. And. Barba. consil. xxvij. [illegible] apud [illegible] vers. Et qui quispiam [illegible] vbi addit quod contra etiam filii hæredis nullo tempore potest præscribi, secundum Bald. in l. i. colum. v. vers. secundæ quæstioni respondeo sic. C. quando non pet. par. Item nec præscribuntur iura limitationis secundum Barba. ibi. Allegat q. l. quam dicit valde singu. in l. nemo. ff. de vsuca. pro lega. quæ voluit eundem cum quod ille qui non est filius legitimus, sed incestuosus, nullo tempore præscribit iura legitimorum, vnde etiã si per mille millia annorum staret in quasi possessione legitimitatis, non propter hoc præscriberet iura legitimi filij. Quia temporis discursus non posset hoc operari, vt latius per Barba. in præallegato consil. prope fin. Vltra quẽ addo expresse Bal. in l. nullo. in j. oppo. vers. sed pone. C. de rei ven. vbi dicit. Sed pone quod aliquis per spacium xxx. anno. putauit se legitimũ, cum nõ esset, nunquid per hoc præscripsit legitimitatem. Dic quod non, imo adhuc opus est quod legitimetur à principe per d. l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. & pulchrè eundem Bald. in rub. extra de præscrip. ad fi. commen. dicentem quod filiatio præscribi nõ potest, quia naturæ non cõgruit. Nec etiam potest vllo tẽporis tractu spurius fieri legitimus, quia est de reseruatis prin. & reseruata præscribi non possunt, sed necessaria est dispensatio, vel priuilegium Principis, per text. peregri-

num,

[illegible], secundum Bal. in d. l. quam in prouinc[illegible] dimus.
Vlt[illegible] duas regulas ad sciendū
quae res possint praescribi, vel non. † Prima regula est, quod 54
si res non potest quis fieri dominum per traditionem
factam a domino, eius rei praescriptio non procedit.
Hanc regulam tradit Bal. in d. rub. de praes. in. col. fi. ver.
[illegible]. † Secunda regula est quod quaedam sunt quae 55
de iure communi non possunt possideri, & illa non possunt
praescribi. Talis autem est titulus ex quo surgat habilitas
possidendi, & bona fides, vt in c. j. de praes. in vj. & omne
quod non potest possideri nisi a certa qualitate persona-
rum puta decimae in parochia aliena non cadit sub ista re-
gula. Item ea quae non sunt in commercio nostro: vt res
sacra & liber homo praescribi non possunt ff. de verb. sig-
ni. l. alienationis. ea vero quae possunt possideri ex suis mo-
dis & temporibus, praescribi possunt, & de his non loqui-
tur c. j. de praescrip. in vj. haec sunt verba Bal. vt supra. Ad-
de pro complemento materiae, † an & quando terminus 56
dominis statuti currat vbi disputatur super aliquo incidē-
ti. Bart. not. in l. ij. §. non solum. ff. ad Ter. Bald. in l. sicū ipse
per illum tex. ff. de excus. tu. & per Ias. post alios in l. contra
maiores. in fi. com. C. de inoffic. test. per illū tex. vbi est ca-
sus quod donec pendet quaestio super falsitate testamenti
non currit tempus quinquennij datum ad intentandum
querelam, & pulchre do. Georg. Nat. in repe. cle. saepe. §.
& quia. colum. ij. de verbo. signifi. vbi adducit bonas decis.
Iohn. in l. licet causam. colum. ix. & x. de proba.

SVMMARIA.

1 *Praescriptio quando dicatur dormire. & num. seq.*
3 *Tempore hostilitatis non currit sed dormit praescriptio non tamē interrumpitur, ita quod finita hostilitate tempus sequens continuatur cum praecedenti.*
4 *Casus quo nō obstante guerra & hostilitate currat praescriptio.*
5 *Tempore vehementis pestis dormit praescriptio.*
Pestis est bellum diuinum.
6 *Defectus iudicis vel rei facit praescriptionem dormire, ex quo ius non redditur.*

7 Eccle-

7 *Ecclesia vacante non currit contra eam præscriptio.*

8 *Imperio vacante non potest contra imperium præscribi.*

9 *Tempore schismatis an præscriptio currat contra Romanam Ecclesiam.*

10 *Tempore dato hæredi ad conficiendū inuentarium pendente non currit præscriptio.*

11 *Præscriptio xxx. ann. in pupillo tempore pupillaris ætatis tanquam odiosa dormire censetur.*

12 *Tempus appellationis prosequendæ an currat durante compromisso.*

13 *Actor quibus casibus & quas præscriptiones possit interrumpere.*

1 NVnc venio ad secundam partem huius sextæ partis principalis, in qua videndum est quādo præscriptio dormiat.† Pro cuius euidētia præmitto quod dicitur tunc præscriptio dormire quando semel fuit inchoata & propter aliquid superueniens cessat: quia non conquassatur tempus præcedens, & sic non interrūpitur ita quod finito impedimento tempus sequens continuabitur cum præcedenti, & perficitur præscriptio subducto illo tempore de medio, quod secùs est, quando interrumpitur, quia tunc totum præcedens tempus conquassatur, vt dicetur in sequenti parte, & dixi supra in prin. huius vj. partis prin. ita declarat gl. no. in l. sicut. in gl. mag. in verb. seruanda. C. de præscri. xxx. anno. dicens quod vbi præscriptio dormit, & postea se excitat, coniungit tempus sequēs præcedenti, sed interruptio ex toto rumpit, vt non reintegretur postea tempus, & declarant Imo. & Paul. de Cast. in l. naturaliter. col. vlt. ff. de vsucap. vbi dicunt quod in casibus in quibus præscriptio dormit interim non currit, sed coniunguntur postea tempora, subducto illo tēpore de medio, & istud potest esse paruum vel magnum secūdum diuersitates casuum, & Bald. in l. cum notissimi. §. imo. colu. fi. versi. atēde tamen. C. de præscri. xxx. an. vbi dicit quod præscriptio dormiens proprie non interrumpitur, sed cōtinuatur cessante impedimento primum tempus consequenti: sed interrupta debet de nouo inchoari.

2 Aliquos igitur casus, † in quibus præscriptio dormit enu-

numerat gloss. in cap. cum non liceat. de præscri. & in c. ...ma actione xvi. q. iij. & practi. Papi. in forma responsio ...conuen. in verbo exceptionem præscriptionis, inculcando casus in quibus præscriptio dormit, cum casibus quibus non currit, id est, non inchoatur. Sed ego distincte prosequar tantum casus in quibus non currit fuerunt præcedenti parte seriatim recitati. Primus † casus in quo præscriptio dormit, est tempore hostilitatis, tunc enim præscriptio non currit, sed dormit, non tamen interrumpitur, ita quod finita hostilitate tempus sequens continuabitur cum præcedenti, & sic perficietur præscriptio abducto illo tempore de medio. casus est in c. ex transmissa. & ibi notant Inno. & Cano. maxime Panorm. in vl. nota. de præscri. Et habet locum secundum Inno. quem refert Pan. non tantum secundum canones, sed etiam secundum leges & in laicis, siue vna die, siue pluribus annis hostilitas regnauerit, nam semper hoc tempore præscriptio dormitabit, & hoc tempus quandocunq; magnũ siue modicũ de medio subducetur, & ita firmat Bar. in l. naturaliter. col. pen. vel vlt. ver. quæro an ista vsucapio. ff. de vsuca. dicens quod licet in alijs casibus quibus quis impeditur præscriptio currat contra impeditum, sed restituitur, toto tit. ff. ex quibus cau. maximè in l. sed & si per prætorem in prin. & in §. sed si feriæ. tamen isto casu ipso iure nõ currit præscriptio sed dormit, quod dicit Bart. esse notandum. addo Paul. de Cast. consi. ccxcj. in quæstione quæ vertitur. ver. quarto quia. & consil. ccxc. visis his. col. iij. in prin. versi. item posito. & consil. ccxciij. viso puncto & dubio. colu. ij. versi. nec obstant. in antiq. not. Bal. in l. cum notissimi. §. imo. ad fi. ij. col. C. de præscrip. xxx. ann. Alexan. consil. lxxxj. reuocatur in dubium. vlti. col. circa med. v. vol. Petrus Philip. Corne. consil. xcij. licet in præmissa cõsultatione. ij. col. in fi. ij. vol. Amplia istam conclusionem vt procedat, nedum tempore durãtis belli, sed etiam post. Nam contra populum hostilitate destructum non currit præscriptio. Ita concludit Bald. consil. ccclviij. proponitur quod quidam. ver. tertio quæritur. j. vol. † Limitatur ista conclusio, nisi quis posset ire ad locũ, in quo redditur ius

Mm transfe-

transeundo per hostes cum saluo conductu, quia tunc nõ obstante guerra & hostilitate currit præscriptio, vt late p Felin. in d.c. ex transmissa col. ij. ver. quod autem dictum est de hostilitate, & in c. accedens. el. ij. col. j. & iiij. vt lit. non contest. & Aret. consi. xvj. prima supponitur in facto, vbi plenè tradunt de materia securitatis seu salui conductus, de qua per Bar. & Imo. in l. si quis reus. col. pen. & vlt. versi. vlterius quidã determinant. ff. de pub. iu. & per Bart. in l. j. ff. ad l. Iul. ma. & vtrobiq; per Alex. in apost. & Ias. in l. j. col. iij. in fin. ff. qui satis. cog. & ibi habetur quid sit securitas, & quis possit illam concedere, & quid operetur. & per Aret. §. præterea. el. j. col. vij. Inst. de actio. & latissimè per domi. Vital. in suo tractat. clausu. sub clausu. Nil nouari securitate pendente, & in his locis traditur an aliquo casu possit talis securitas infringi.

6 Secundus † casus in quo præscriptio dormit, est tempore pestis, quando est tanta quod ius non redditur, quia bonum est argumentum de bello ad pestem, quæ dicitur bellum diuinum, secundum Bar. in d. l. nam aliter. col. vij ver. idem forte. & Bal. in l. cum notissimi. §. imo. colu. ij. ad fi. C. de præscri. *xxx*. an Not. Alex. consi. *xxxj*. reuocatur in dubium. vlt. col. v. vo. Sequitur Pan. in d.c. ex transmissa. col. j. qui ampliat istam conclusionem procedere, etiam si ius reddatur in loco pestis seu mortalitatis, si actor erat absens propter timorem, quia pestis multum sæuiebat in loco, dicit tamen Panor. quod tunc præscriptio currit, sed datur restitutio per notata per Bartol. in l. de ætate. ff. ad Treb. in fi. quam legit cum l. recusare. §. fina. & ibi late per Alexand. colu. ij. & iij. qui limitat post Ioan. An. & alios in cap. cum dilecti. de dolo & contu. nisi in loco redderetur ius tempore pestis, vt plerunque fit in Romana curia, posteà refert in contrarium Pan. vbi supra & in d. c. cum dilecti. vbi Panor. distinguit, & eius distinctionem sequitur Alex. de quo dic, vt per Felin. in d.c. ex transmissa. circa fin. j. col. ver. ad illud de peste. &c. Et quod procedat argumentum de bello ad pestem, & quod æquiparentur, ad do Bar. in l. j. ff de bo. poss. quæ ex testa. mi. Alex. in l. fi. col. ij. C. de testa. & in l. ij. §. si quis in iudicio. circa princ. ff. si quis

[illegible] cap. vbi alleg. duas bonas gl. [illegible] canon. et & in con-[illegible] j. colum. v. volum.

Tertius † casus est secundum Innocen. in dicto capit. ex transmissa. in quo praefert quod iam inchoata non curr[illegible] propter defectum iu-[illegible] per praetorem. per to. vsq; ad §. quoties. ff. ex quib. cau. ma. 6

Limitatur praedictae conclusionis seu praedicti tres casus secundum Inno. in d. c. ex transmissa. vt procedant dummodo actor doceat se voluisse agere, sed non potuisse propter causas praedictas vel alteram ipsarum impedimentum, vt quia ius non redditur in loco propter iudicis defectum non potuit ius suum prosequi. d. l. [illegible] & [illegible]. Et vtile est secundum eum quod super hoc impedimento protestetur ad formam l. vt perfectius. C. de annal. exc. Refert & sequitur Panormita. in dicto cap. ex transmissa. colum. j. Ex quo infert quod non sufficit probare impedimentum affuisse nisi doceatur quod tale impedimentum fuit causa non agendi, iuxta not. in l. qui commeatus. in princi. ff. de re milit. & per Bartol. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cau. De quo dic vt ibi latè per Alex. [illegible] & Iaso. & latissime per Felin. in dicto cap. ex transmissa. colum. ij. & iij. Et ibi habetur de modis probandi impedimentum, de quibus pulchrè tradit Bald. in l. j. C. de [illegible] cum concord. de quibus per Alexa. in d. §. quod diximus. Et praedictam limitationem firmat in terminis do[illegible] Petrus Philip. Corne. consil. cclxxvij. ad euidentiam. [illegible] colum. iiij. volum.

Quartus † casus est comprehendens in se multos alios 7
[illegible] Ecclesia nullum habet praelatum vel inutilem *a* ad [illegible]nuum, & sub isto comprehenditur tempus vacationis Ecclesiae, qua vacante non currit praescriptio contra e[illegible] ca. j. c. de quarta. & c. audiuis. de praescri. tempus excō-

a *Not. quod pari a sunt Ecclesiae nullum habere praelatum vel inutilem. Adde text. de hoc in cap. inter corporalia. versicu. sed neque de [illegible] Epis. bene facit gloss. not. in l. fin. in gloss. ij. C. de plagia. & [illegible] plenè no. per Angel. Aret. in tracta. malefi. in gloss. in ver. membrum.*

municationis, suspensionis, vel captiuitatis ipsius prælati. Tempus prælati dilapidantis seu malè alienãtis bona Ecclesiæ vt in ca. si sacerdos. xvj. quæst. iij. Et de his omnib. est bona gl. in dicto ca j. actione. xvj. quęst. iij. no. Panor. in dicto cap. ex transmissa. circa princip. colum. ij. versi. tertius catus. Et vltra eum quod præscriptio dormiat contra Ecclesiam vacantem, *a* tenet Bart. in d. l. naturaliter. colum.

a *Vide per Bertach. in reper. in verbo præscriptio septimo. ver. præscriptio sede vacante.*

vlt. versicu. item reperio. vbi dicit quod licèt Ecclesia habeat œconomum, tamen vacare dicitur. Et not. Felin. in d. c. j. col. j. & ij. de præscrip. qui declarat, quot modis Ecclesia dicatur vacare, vel quasi. Amplia istam conclusionem quod præscriptio non currit sede vacante, vt procedat, non dum in bonis proprijs, quæ sunt de mensa sedis vel prælati, sed etiam in bonis communibus prælato & capitulo. Ita Pan. in c. de quarta col. j. de præscri.
8 † Amplia secundo, vt procedat etiam in imperio, secundum Bar. vbi supra dicentem quod vacante imperio præscriptio non currit cõtra imperium, licet Ecclesia seu Papa in administratione succedat in temporalibus pro tempore quo vacat. c. licet ex suscepto. de fo. comp. & tempus vacationis debet subduci de medio. no. Feli. in d. c. j. circa fi. ij. col. & in prin. iij. Hinc infert Bar. contra ciuitates Italiæ, quæ prætendunt præscripsisse merum imperium, & regalia contra imperium. De quo vltimo, quomodo talia iura possint præscribi aduersus imperium, latè dixi supra in ij. parte v. partis principa.

9 Quintus † casus est tempore schismatis, quia tunc non currit præscriptio contra Ecclesiam Romanam. cap. cum nobis. & ibi plenè not. Cano. de præscrip.

Sextus casus est vltra Panor. & Cano. in d. cap. ex transmissa, tempore tyrannidis. Quia tũc præscriptio dormit, sicut tempore hostilitatis, secundum Bar. in tracta. de tyrann. q. vij. Refert Alex. in d. l. naturaliter in apost. ad Bar.

10 Septimus † casus est in l. fi. §. donec. C. de iur. delib. videlicèt pendente tempore dato hæredi ad conficiendum inuentarium. Quia sicut non tenetur hæres responderc

ere creditoribus hæreditarijs, ita ipsis non currit interim tempus licet præscriptio esset inchoata per defunctum, ex quo interea non possunt agere, & ibi notant Paul. de Cast. & domi. Alexand. Addit Paul. ibi alium casum scilicet in l. ea quæ in fi. C. de tem. in integ. rest. peten. videlicet contra hæreditatem iacentem. Sed non procedit, vt ibi dicit Alexand. Nam tunc præscriptio impeditur inchoari & sic non dormit. Et si fuerit inchoata cum defuncto, perficitur hæreditate iacente, vt dixi in præcedenti parte in xxv. casu.

Octauus † casus est in pupillo quo ad præscriptionem xxx. annorum, quæ tanquam odiosa dormit tempore pupillaris ætatis licet inchoata cum defuncto. l. sicut. C. de præscript. xxx. an. Sed alia præscriptio minoris temporis ita currit pupillo, sicut adulto, salua restitutione, vt late dixi in præcedenti parte in xxij. casu. 11

Quosdam † alios casus, in quibus præscriptio dormit, colligit Paul. de Cast. in d. l. ad ... sed in casu Auth. e. tamen. C. de temp. appel. & in cle. quamdiu. eod. tit. vbi tempus appellationis prosequendæ non currit durante compromisso, item durante pacto facto de non agendo vsque ad certum tempus, vel si forte quis impediatur agere ad tempus propter inducias à principe concessas, vt in capi. quotiens. & ibi no. Cy. C. de preci. impe. offe. Nam tale tempus subducitur de medio, & interim præscriptio dormit, per regu. quod non valenti agere, &c. de qua plenè dixi in præcedenti parte. in xxij. casu. 12

Quatuor alios casus satis impertinenter addit Pan. in c. ex transmissa, in quibus dicit præscriptionem dormire, videlicet cum quis de iure impeditur agere, vt in filiofamilias viuente patre. In vxore constante matrimonio. In pupillo durante pupillari ætate. Item in rebus quæ debentur sub conditione. Item tempore feriarum repentinarum. Et in absente reipublicæ causa. Et his duobus vltimis casibus, licet currat præscriptio, datur tamen restitutio, vt ibi latius per eum. Sed isti casus non conueniunt, sed cadunt potius sub præcedenti parte quando præscriptio nō currat. Nam impedito impedimento iuris nunquā

currit præscriptio, cum non possit agere. Et sic non potest dici quod dormiat, ex quo nunquam incœpit currere. Impedito autem impedimento facti bene currit & sic non dormit, licet detur restitutio. Et consequenter prædicti casus non adaptantur ad propositum excepto in pupillo, vt dixi supra, & hoc est verum aperte Panor. in d. l. naturaliter. colum. vii. vbi post enumeratos aliquos casus in quibus præscriptio dormit, subdit hæc verba, prædicta omnia quæ dixit, respiciunt præscriptionem iam incœptam. Quæ autem impediant præscriptionem inchoari, hic non examino. Sed in prædictis casibus impeditur præscriptio inchoari, ergo non potest dici quod dormiat. Sed potius
13 dicitur non currere, quia non inchoata. † Notandum tamen est quod in omnibus casibus in quibus dictam est præscriptionem dormire potest actor, si vult, interrumpere præscriptionem. iuxta l. vt perfectius. C. de an. excep. & licet hoc non faciat, tamen præscriptio dormit in dictis casibus, donec cesset impedimentum, vt per Panormit. post Imol. in dicto cap. ex transmissa. ad fin. commen. & Imol. & Roma. in dicta l. naturaliter. colu. vii. & ibi Mode. colum. viiij.

Vltimò quæro pro huius materiæ complemento, vt sciatur quando præscriptio dormiat an tempus præscriptionis sit vtile vel continuum.

Istam quæstio. plenè examinaui supra in prima parte iiij. partis principalis. colum. vij. in vj. quæstio.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio quando & qualiter interrumpi dicatur.*
2 *Interruptio præscriptionis principaliter fit duobus modis.*
3 *Præscriptio quando dicatur naturaliter interrumpi.*
4 *Præscriptio qualiter interrumpatur respectu possessionis quæ semper est necessaria in præscribendis rebus corporalibus.*
5 *Possessio multis modis interrumpi siue amitti dicitur.*
6 *Amissione possessionis ciuilis interueniente interrumpitur præscriptio naturalis.*
7 *Conclusio illa quòd quomodocunq; desinat possessio, interrumpitur præscriptio, quo casu non procedat.*

8 De-

8 *Defectus possessionis non interrumpit præscriptionem quando modicum tempus superest ad præscriptionem.*

9 *Restitutio præscribenti an detur aduersus interruptionem præscriptionis.*

Contra interruptionem præscriptionis quæ fit per inundationem fluminis vel aliter absque facto & culpa præscribentis, dabilis est restitu. in integrum.

10 *Restitutio contra interruptionem præscriptionis vbi non est ius quæsitum, non datur pro consequendo lucro cum iniuria alterius.*

11 *In præscriptione longissimi temporis oportet vltimam diem ex toto esse completam.*

12 *Præscriptio inchoata per defunctum perficitur per hæreditatem iaccentem sine possessione.*

Possessio est facti & animi.

13 *Defectus possessionis licet interrumpat præscriptionem non tamen interrumpit effectum iam ante præcedentis.*

14 *Repossessia sub vniuersitate an interrumpatur præscriptio.*

Expedita secunda parte huius sextæ partis, in qua visũ est, in quibus casibus & quando præscriptio dormiat. Venio ad tertiam partem ipsius sextæ, in qua videndum est qualiter præscriptio interrumpatur. Istam materiam interruptionis valde profundam plenè tradũt & omnes Cano. in c. illud. vbi est text. de præscri. Bart. & Doct. in l. naturaliter, vbi tex. principalior. ff. de vsuca. & Doct. in l. cum notissimi in prin. & in §. imo. C. de pręscri. xxx. an. & in l. sicut. & ibi gl. super verb. per executorẽ. tit. Bar. post gloss. in l. fi. in princ. & ibi latè Alexand. & Moder. ff. de eo per quem fac. erit. Are. & Ias. in §. pœnales. circa fi. Insti. de act. cum concord. de quibus infra. Et subdiuido hanc partem in quatuor partes. In prima videbimus, qualiter præscriptio interrumpatur naturaliter. In secunda, qualiter interrumpatur ciuiliter. In tertia, qualiter interrumpatur præscriptio iurium incorporalium, vt seruitutis & libertatis. in quarta & vltima, quis sit interruptionis effectus. Et pro introductione huius materiæ præmitto: Quod tunc dicitur præscriptio † interrumpi, 1 quando iam fuit inchoata, & aliquo ex modis de quibus

infra defini, ita quod totum tempus præcedens conquassatur, adeo quod opus est illam de nouo inchoari ex integro, & erit necessarius idem cursus temporis, qui primo requirebatur, vt infra dicetur, & dixi supra in j. & ij. parte post Panorm. in c. cum non liceat. col. j. de præscrip. & declarat idem Panor. in c. illud. colu. j. eod. titu. quando dicatur præscriptio non currere, quando dormire, & quando interrumpi. Et fuit dictum supra in princip. huius sextæ partis. Et declarant Imo. & Paul. de Cast. in d. l. naturaliter. colum. vlt. vbi declarat Imo. quomodo perpetuatio actionis differt ab interruptione. Et dicam infra loco suo, & Alex. in l. fin. in prin. col. ij. ff. de eo per quem fac. erit Bald. in l. cum notissimi. §. imo. colum. fin. versi. attende C. de præscri. xxx. ann.

Et quod præscriptio interrupta debeat de nouo inchoari probat text. in l. si ædes. §. libertas, & ibi not. Bald. ff. de serui vrb. præd.

2 † Secundo præmitto quod interruptio præscriptionis fit principaliter duobus modis, scilicet naturaliter & ciuiliter, & sic duplex est interruptio, naturalis & ciuilis, vt declarat gloss. magistra. in d. l. cum notissimi. §. sed & si quis. in verbo innouata, & ibi Salic. legens illum §. cum §. imo. colum. ij. versi. quæro cum gloss. fin.

3 † Naturaliter dicitur præscriptio interrumpi, quando deficit aliquod de requisitis ad substantiam præscriptionis. Nam quandoque in præscriptione requiruntur tria, vt in vsuca. vel præscriptione longi temporis possessio, titulus & bona fides. l. j. & ibi not. Bar. C. de vsuc. transfor. Et de iure canonico, vt vbi præscriptio est cõtra ius requiritur titulus, bona fides & possessio quadraginta annorum. c. j. de præscr. in vj. Quandoq; verò requiruntur duo, vt de iure ciuili in præscriptione longissimi temporis *xxx*. an. in qua sufficit possessio cum bona fide absq; titulo ad acquisitionẽ dominij vtilis. l. si quis emptionis. §. j. C. de præscr. *xxx*. an. Et de iure canonico requiritur regulariter tempus quadraginta an. seu possessio tanti temporis cum bona fide absq; titulo, quando præscriptio non est contra ius. c. de quarta. & c. si diligenti, & ibi plenè no. de præscri.

Quandoq; vnum tantum requiritur vt in præscriptione lon-

æ longissimi temporis inducta in odium negligentis, in qua de iure ciuili sufficit solus cursus tanti temporis in personalibus, & in realibus sola possessio triginta annorum etiam cum mala fide, vt præscribens sit tutus exceptione, licet non præscribat dominium nec habeat actionem si cadat de possessione. d.l. si quis emptionis. § j. & l. cum notissimi. C. de præscr. xxx. anno. Et late declaraui in vj. q. ij. partis j. princ. vnde si aliquod de requisitis deficiat, dicitur præscriptio naturaliter interrumpi. Ciuilis interruptio est quando præscriptio interrumpitur per actū ciuilem vt per citationem vel litis contestationem, prout declarat glo. in d.l. cum notissimi. § sed & si quis. & latius dicetur infra.

His præmissis quæro primo † qualiter præscriptio in- 4
terrumpatur respectu possessionis quæ semper est necessaria in præscribendis rebus corporalibus. l. sine possessione. ff. de vsucap. & c. sine possessione. de regu. iur. in vj. vel quasi possessio in iuribus incorporalibus, realibus, aut mixtis, vt ibi per Dyn dixi plenè supra in iij. parte princ. Respondeo breuiter quod si deficiat possessio siue interrū patur quod præscriptio ipsa est interrupta, & ista appellatur interruptio naturalis. Nam amissa possessione præscriptio interrūpitur adeo quod tempora præterita nihil prosunt. † Dicitur autem interrumpi siue amitti possessio, a

a Adde quod interrupta possessione non est interruptus titulus adeo quod ex veteri titulo & ex noua possessione etiam si noua ceperit cum mala fide renouatur præscriptio. cujus est not. in l. si is qui pro emptore. §. si quis bona fide. ff. de vsucap. & ibi Bart. not. & sequitur Bald. in rubri. de præscrip. colu. penu. circa prin. dicens quod hoc non reperitur alibi.

multis modis, vt cum quis de possessione per vim deijicitur, vel alicui res mobilis eripitur, vt dicit tex. in l. naturaliter. ff. de vsucap. vel etiam si præscribens sine vi cadat à possessione. Nam quomodocunq; desinat possidere præscriptio interrumpitur, vt dicit gloss. ij. in. d. l. naturaliter. Perditur etiam possessio & sic interrumpitur præscriptio per inundationem maris vel fluminis, iuxta tex. in l. iii. §. Labeo. cum ibi plenè not. ff. de acquiren. possessio. Quod

limita notabiliter tribus modis, vt ibi per Alexand. & Iaso. & declara vt pulchrè per Felin. post Bald. in dicto cap. illud. colum. j. Idem si res efficiatur sacra vel religiosa, & sic desinat esse in commercio, quia ex quo tales res nó possidētur, sed eo modo possessio amittitur. l. qui vniuersas. §. j. ff. de acquirend. possessio. possessio interrumpitur, d. ēta l. naturaliter. & ibi Bartol. circa fin. iij. col. versi. quære an defectus rei. vbi dicit, quod siue res deficiat ciuiliter, quia efficiatur sacra vel religiosa, vel seru⁹ fiat liber, siue deficiat naturaliter, quia extinguatur: sicut possessio amittitur, ita præscriptio interrūpitur, vt ibi, & d. l. qui vniuersas. per totam l. & l. pen. ff. pro donat. not. Panormita. in dicto cap. illud. circa fin.

Quod limitat Cuma. in d. l. naturaliter. procedere quādo res fit in totum extra commercium nostrum, vt in re sacra vel religiosa. Secus si reuocabiliter, vt si res fiat dotalis post inchoatam præscriptionem, quia non semper durabit dotalis, & potest de facili desinere illa qualitas. Tunc enim talis defectus superueniens præscriptionē non interrumpit, vt est casus in l. si fundū. ff. de fun. dot. refert d. Clau. in d. l. naturaliter. col. v. circa med. Et vltra eos ratio est in promptu, quia licet res fiat dotalis non perditur posses. & sic non interpellatur præscriptio inchoata, nō enim reperitur q̄ res dotalis sit prohibita possideri, vt est in re sacra, vel religiosa. Et his casibus dicitur interruptio naturalis, quia deficit vnum de substantialibus præscriptionis, videlicet possessio. Et hæc interruptio naturalis propter defectum possessionis prodest, nedum interrum-
6 penti sed omnibus. d. l. naturaliter. †Primò limita istā conclusionem, vt procedat quando interuenit defectus siue amissio possessionis ciuilis, quæ sola causat præscriptionem, vt not. glo. & communiter Docto. in l. iij. §. ex contrario. ff. de acquiren. poss. & in l. j. C. de ser. fugit. Sed defectus possessionis naturalis tantum non interrumpit præscriptionem. l. qui fundū. in prin. ff. pro emp. l. si id quod. §. fin. ff. de acqui. poss. ita not. Bar. in d. l naturaliter. colum. iij. versi. tertio requiritur. vbi limitat non procedere quando sola naturalis sufficeret ad præscriptionem, vt in vsufru-

adiano. Sed in hoc casu Bart. qui alias licet vsufructuarius non possideat fundum nisi naturaliter, tamen ipsum ius vsufructus possidet ciuiliter & naturaliter, vt not. Barto. & Doct. in l. naturaliter in prin. ff. de acquiren. possess. & sic ciuilis semper est illa quæ causat præscriptionem, vt concludunt Alexan. & communiter Docto. in d. §. ex contrario reprehendentes Bartol. ibi. † Secundo limita prædictã 7
conclusionem vt non procedat quãdo quis vere desijt possidere, fingitur tamen possidere, vt in capto ab hostibus & in peculiari per seruum possessa, quia licet ipse vere desinat possidere, tamen præscriptio non interrumpitur ex quo fingitur possidere fauore sui. l. pe. ff. pro dona. & l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. secundum Bartol. in d. l. naturaliter. colum. iij.

Et hæc prædicta conclusio debet intelligi quãdo quis priuatur possessione actu & habitu, alias secus, vt in d. l. si is qui pro emptore. ita dicunt Ang. & Im. col. in d. l. naturaliter. col. ij. & hoc esse de mẽte Dyn. in c. sine possessione. de reg. iur. in vi. † Tertio limita vt non procedat quando modi- 8
cum tẽpus supererat ad præscriptionẽ, quia tunc defectus possessionis non interrumpit præscriptionem. tex. est. no. in l. rerum mixtura. §. Labeo. ff. de vsucap. secundum Bartol. in d. l. naturaliter. col. iij. qui assignat rationem, quia ibi modicũ tẽpus ad vsucapionẽ supererat, & quia quis rem illam sub vniuersitate possidebat. Sed Dy. in l. qui fundum. § qui bona fide. ff. pro empt. quem referunt Alexan. & Decio. in l. iij. §. Labeo. ff. de acquir. poss. dicit quod quãdo est interrupta præscriptio amissione possessionis ad cuius perfectionem pauci dies restabant, tunc conceditur restitutio. Et sic interrupta est præscriptio quãuis restitutio concedatur. Et pro ista opin. est bona glo. in l. j. §. qui autem vi. in verbo habiturus, ff. de vi & vi ar. quæ ad hoc allegat bonum tex. in l. si fundum. in fi. ibi, planè si paucissimi dies restabant. ff. de fun. dota. vbi videtur probari quod præscriptio inter paucissimos dies perficienda habetur pro iam perfecta. Et illum tex. ad hoc reputat valde not. Bal. in c. fin. col. iiij. de præscri. dicens quod propter modicum mo-

men-

mentum quod restabat non vitiatur longi temporis tractus. Sed ille tex. hoc non probat, vt ponderat Iaso. in d. §. Labeo. qui illũ text. sibi asscribit licet allegetur per gloss. p. allegatam, non etiam videtur probare tex. in d. l. rerum mixtura. §. Labeo. vt latè per Alexand. post Cu. in d. l. iij. §. Labeo. ff. de acq. poss. plenè explicantem intellectũ illius tex. vbi post longam discussionem concludit Alex. hanc opi. Dyn. esse communem, quod restitutio concedatur aduersus interruptionem vbi supererant pauci dies puta decem ad complendam præscriptionem, a qua in practica dicit non esse recedendum quamuis in casu d. l. rerum mixtura. §. Labeo. vsucapio habeatur pro completa absque restitutione quo ad illas res mobiles, de quibus ibi, quia possidebantur sub vniuersitate ædium, licet desijssent particulariter possideri per paucos dies ante perfectam vsucapionem, vt ibi latius per eum.

9 † Sed hic quæritur verum aduersus interruptionem præscriptionis detur restitutio præscribenti vt præscriptio nondum completa compleatur si fortè quis amisit possessionem per inundationem vel aliter, & sic fuit interrupta præscriptio absque facto suo. Gl. in d. l. iij. §. Labeo. in verbo, desinere. determinat hanc quæst. & ex ea colliguntur duæ conclusiones.

Prima conclusio est quod contra interruptionem præscriptionis quæ fit per inundationem fluminis, vel aliter absque facto & culpa præscribentis, & sic ex iusta causa datur restit. in integ. vbi agens tractat de damno, quod est quando ius est iam quæsitum, vt in casu l. j. §. si quis autem propter. ff. de iti. actuque pri. nam perdere ius quæsitum est pati damnum, vt ibi dicit gl. or. & gl. in l. ij. §. j. ne quid in lo. pu. no. Bal. Ang. Alexand. & alij, in l. non amplius. §. fin. per gloss. ibi. ff. de leg. j.

Hinc est quod idem iudicatur de lucro iam quæsito vel radicato quod de damno gl. no. in. l. quæ fidei com. ff. de leg. ij. & in l. Clodius. ff. de acquir. hæred.

10 † Secunda conclusio est, quod contra interruptionem præscriptionis vbi non est ius quæsitum non datur restitutio, pro consequendo lucro cum iniuria alterius, & sic vt compleatur præscriptio non completa. ita decidit

gloss.

gloss.in d.§.Labeo.per text.in l.si tendum.& in l.denique.
tam l.seq.ff.ex qui.cau.ma.idem tenet glo.in.l.ait Praetor
§.si ei.eo tit.& in l.j. C. de anna.excep.bene facit tex in l.si
seu commodata.ad fi. ff.de fur. vbi dicitur, quod inter-
esse aestimatur respectu damni, & non respectu lucri. &
gl.no.in l.si quis vxori.§.si seruus meus eo tit. quae dicit
quod non habetur ratio lucri, quod esset cum iniuria al-
terius,& ibi no.Bartol.

Et hanc secundam conclusionem firmat Bald. in l.j.col.
ij.C.de an.except. Limitatur ista secunda conclusio, nisi
interrupta esset praescriptio, ad cuius perfectionem pauci
dies restabant, quia tunc conceditur restitutio, vt praedi-
ctum est. Et has cõclusiones sequuntur cõmuniter Doct.
in d.l.iij.§.Labeo.ff. de acquirend. possess.& ibi late per A-
lexand.& Moder.& firmat Bald. in l.j.col.ij. C. de ann.ex-
cep.vbi dicit quod conclusio de qua supra proximè fallit
solum, vbi agitur contra violentum & modici dies super-
erant ad praescribendum, vt no.gl.sing.secundum eum in
l.j.§.rectissimè.ff.de vi & vi arma.† Sublimitatur ista limi- 12
tatio vt non procedat in praescriptione longissimi tempo-
ris triginta vel quadraginta annorum, quia cùm sit merè
odiosa non conceditur restitutio ratione modici tempo-
ris restantis, vt perficiatur praescriptio, ita limitat Ludo.
Rom.in d.l.iij.§.Labeo.ff.de acqu.poss.per id quod in simi
vult gloss.in l.vsucapionibus. ff. de diuer. & temp. prae-
script.& gloss.in l. iij. §.minorem.ff.de min. quae glos. vo-
lunt quod in ista praescriptione longissimi temporis oper-
tet vltimam diem esse ex toto completam, quia est odio-
sa, licet in vsucapione & in alijs praescriptionibus non o-
diosis dies coepta habeatur pro completa. l. in omni-
bus.ff.de act.& oblig.& d.l.in vsucapionibus. & in l. vsuca
pionibus. ff. de vsuca. Et istam limitationem sequuntur
Alexan & Areti.in d.l.iij.§.Labeo.& ibi Ias.ad finem com
men.Et has conclusiones sequitur Feli. in c. illud. colum.
vlt.versi.octaua conclusio.de praescrip. † Tertio principa- 13
liter limitatur praedicta conclusio, quae habet quod super-
ueniens defectus possessionis interrumpit praescriptio-
nem, vt non procedat in casu l.coeptam.ff. de vsucap.vide

licet

licet in hæreditate iacente, quia præscriptio inchoata per defunctum perficitur per hæreditatem iacentem sine possessione, cum hæreditas tanquam corpus fictum & repræsentatum, carens animo & anima, non possideat, quia possessio est facti & animi: Ideo possessionem non habet, vt dicit text. in l. j. §. Scæuola ff. si quis test. lib. esse iuss. fu. sed præscriptionem non cœptam inchoare non potest. l. si. §. fi. ff. de vsuca. Et hoc est introductum iure singulari, quod hæreditas iacens possit complere præscriptionem, vt dicit text. in l. iusto. §. nondum. ff. eo. tit. Has tres limitationes succinctè ponit Bar. in d. l. naturaliter. col. iij. versic. tertio
13 requiritur. † Quarto principaliter limita prædictam conclusionem principalem quæ habet quod defectus possessionis interrumpit præscriptionem, vt procedat quo ad interruptionem præscriptionis, sed non respectu tituli, quia licet defectus possessionis interrumpat præscriptionem, non tamen interrumpit effectum tituli præcedentis, adeo quod potest inchoari de nouo præscriptio ex illo titulo concurrentibus bona fide, & alijs requisitis, vt est glo. not. in l. si is qui pro empto. §. si quis bona fide. vbi Barto. declarat & approbat, & sequuntur communiter Doct. ff. de vsucap. & Bart. in l. cum solus circa medium commen. versi. ad contraria responde. eod. tit. Et sequuntur Bald. & Ang. in l. cum notissimi. §. imo. C. de præscript. xxx. anno. allegantes illam gloss. pro singulari, & limitant vt procedat respectu veri tituli: Secus ratione putatiui, quia licet non interrumpatur titulus verus interrumpitur tamen titulus putatiuus. Allegant pro hoc casum singu. in d. l. cum solus. inducendo vt per d. Alexa. in l. Pomponius. §.
14 sed & legatario. circa princip. ff. de acquir. possess. † Quid autem si quis non amisit ex toto possessionem, quia res non extinguitur, sed in aliud corpus transfertur, & sic desinit possidere rem particulariter & illam possidet sub vniuersitate, an interrumpatur præscriptio? habetur in d. l. rerum mixtura. §. Labeo. & per totam l. ff. de acquiren. rer. domin. Et per hæc remanet expedita prima quæstio qualiter interrumpatur præscriptio propter superuenientem defectum possessionis.

1 *Defectus bonæ fidei an interrumpat præscriptionem.*
2 *Præscriptio an impediatur vbi mala fides incœpit in persona successoris, & bona fides erat in persona authoris.*
3 *Ignoratio seu dubitatio superueniens de vera possessione, an interrumpat præscriptionem.*
4 *Innouatio superueniens præscribenti fructus, seu partum ancillæ vel fœtum rei emptæ antequam præscribat interrumpit præscriptionem.*
5 *Mala fides quo ad vnum superueniens an interrumpat præscriptionem quo ad plures vel aduersus illum tantum.*
6 *Mala fide medio tempore superueniente an interrumpatur præscriptio possidentis.*
7 *Repugnante conscientia possidens peccat.*
8 *Scientia rei alienæ etiam sine mala fide an impediat præscriptionem.*

S V M M A R I A.

SEcundò principaliter quæro. † An defectus bonæ fidei interrumpat præscriptionem? Istam quæstionem format Bartol. in d. l. naturaliter. colum. ij. versi. quæro vtrum superueniens, &c. & dicit quod de iure ciuili superueniens mala fides *a* simpliciter nunquam interrumpit præscriptionem, quia de iure ciuili sufficit bonam fidem adesse in initio. l. sequitur. §. de illo. ff. de vsucapio. & l. j. §. hoc tantummodo. C de vsucap. transfor. Sed de iure canonico quandocunque superueniat mala fides ante completam præscriptionem interrumpit illam, c. vigilanti. & c. fin. de præscript. & c. possessor. cum gloss. de reg. iur. in vj. cui iuri canonico in hoc standum est, vt ibi communiter concludunt gloss. & Canon. Et ideo secundum Canon. bona fides debet esse continua & de continua bona fide articulandum est, vt dicunt Bald. & Ang. in l. super longi. colum. ij. C. de præscript. long. temp. vbi etiam concludunt quod in hoc standum est canoni, quia agitur de peccato. 1

a Vide Salic. in l. cum notissimi. §. imo. colum. fin circa princip. C. de præscrip. xxx. anno.

Sed primò quæro. † Quid si mala fides incipit in persona successoris, & bona fides fuit in persona *a* authoris an 2
impedia-

a *Adde Bald. in c. cum non liceat. circa fin. de præscrip. vbi dicit quod præscriptio non interrumpitur per malam fidem.*
impediatur præscriptio ex hac mala fide superueniente? Istam quæstionem mouet Bald. & Angel. in d.l. super longi. colum. ij. versicu. sed si mala fides. C. de præscrip. long. temp. & distinguunt an traditio fuerit facta authori vel successori, & inter successorem vniuersalem & singularē, per text. in l. ij. §. si defunctus. & §. cum. ff. de vsucapio. pro empt. vt ibi latius per eos. Sed de iure canonico ex quo requiritur continua bona fides vt dixi præcedenti quæst. est indubitatum, quod mala fides superueniens vel in persona successoris vniuersalis, vel singularis, interrumpit, & tanto magis si habuerit malam fidem ab initio. d. c. possessor. cum ibi nota. de regul. iuris in vj.

3 Secundò quero.† Quid si quis cœperit dubitare seu titubare, vtrum ad eum res pertineat vel non, & sic non habet bonam fidem nec malam, quæ propriè dicitur non bona fides tenens medium, vt not. gloss. in l. iij. §. fin. ff. de acquiren. possess. & in l. j. C. eod. vtrum talis dubitatio seu titubatio interrumpat præscriptionem. Bartol. in d. l. naturaliter. circa finem, ij. colum. determinat quod non, & ita dicit sentire Inno. in c. si. de præscrip. & hanc opinionem tenet ibi gloss. no. Bald. & Ang. in l. super longi. ver. dixi secundo. C. de præscr. long. temp. Et ista opi. est communis vt attestatur Alexan. & Aret. in d. l. iij. §. fi. & ibi latè Ias. col. ij. & iij. comprobans per plura, ff. de acq. poss. not. plenè Feli. post Panor. in d. c. fin. colum. antepen. circa finem. & pen. versi. ad illud de eo qui dubitat, &c. qui inter cætera pro ista conclusione allegat dictum Bal. in c. si diligenti. de præsc. vbi dicit, quod conscientia dubia non generat malam fidem, & est ibi bona glo. super verbo, bona fides. ad finem, & Bald. in c. fi. colum. iij. de cōsuet. dicentem quod dubius in conscientia nō dicitur facere contra conscientiā nisi postquam ei innotuerit veritas. Et ita intelligit Inno. in c. nouit de iudi. & hanc partem firmat Imol. in rep. d. c. fin. de prescrip. per rationem, quia nemo tenetur ius suum
4 indiscussum relinquere. l. illud. ff. de peti. here. † Istam conclusionem singulariter limitat Bald. in l. ancillæ. col. iij. C.
de

[illegible] fur. v. pro [illegible] dat nisi possideretur res titulo pro suo tantum. Et ideo dixit quod si superuenit talis turbatio seu dubitatio [illegible] pactum ancillæ vel alterius rei emptæ [illegible] præscriptionem, [illegible] Alexand. in apost. ad Bart. in d. l. naturaliter. & ibi eo d. Claud. Aquen. colum. [illegible] a finem. Et [illegible] quod per solam [illegible] in iudicio inducitur [illegible], secundum [illegible] l. nemo. ad l. C. de acquir. possess.

Tertio quæro. † Quid si superuenit mala fides quoad vnum, an interrumpatur præscriptio quoad omnes, vel aduersus illum tantum? Bart. in d. l. naturaliter. col. iij. ver. quæro quid si superuenit mala fides. determinat quod nõ interrumpitur, nisi aduersus illum tantum cuius respectu superuenit mala fides, per gloss. in l. si quis fundum. in gl. fin. ff. de acqui. possess. quæ vult quod quis possit habere bonam fidem respectu domini & præscribere dominium & malam fidem respectu creditoris & hypothecæ. Et sic non præscribet aduersus hypothecariam. Idem vult gloss. in l. sicut. in verbo possidente. C. de præscript. xxx. an. ne. Et pro hoc videtur casus secundum Bartol. in l. qui balneum. ff. qui po. in pi. ha. sequitur do. Ant. in d. c. illud. motus quia bona fides & mala possunt referri ad vnũ & non ad alium, & respectu vnum ita quod non alium. ar. gl. l. Fulcinius. §. quid si aduersus. ff. quib. ex cau. in pos. ea. Contrariam opin. tenet Pan. ibi in princ. ij. col. motus primo per tex. in c. fin. de præscript. vbi patet † quod possidẽs repugnante conscientia peccat, sed iste credebat rem non esse suam, ergo peccat, & sic non poterat præscribere. Mouetur secundo per text. in c. si virgo. xxxij. q. j. vbi dicitur quod tandiu quis dicitur possessor bonæ fidei quamdiu ignorat se alienum possidere. Sed iste credebat rẽ non esse suam licet putaret eam esse illius cuius non erat, ergo erat in mala fide. Sed opinio Bart. videtur magis cõmunis licet vtraque sit bene fundata secundum Feli. in d. c. illud. circa princip. qui nihil firmat. Et opinio. Bart. tenent ibi Card. & Imol. & Salice. in l. cum notissimi. §. imo. colum. pen. vel fin. versi. sed tunc quæro. C. de præscrip. xxx. ann.

Nn vbi

vbi assignat rationem cur defectus possessionis interrumpit quo ad omnes, sed non superueniens defectus bonæ fidei. Et idem dicit eadem ratione in superueniente defectu tituli. & Pet. de Anch. in c. j col. penul. de præscri. in vi. Aret. vero in l. j. §. item acquirimus col. v & in l. iusto. §. Neratius. col. pen, & in l. Pomponius. §. ex facto ff de acqui. pos. dicit dictum Bart. debere intelligi quando bona & mala fides respiciunt diuersa, puta dominium & hypothecam, & ita loquuntur gl. & iura quas & quæ Bartol. allegat, sed mala fides respectu vnius iuris quo ad vnum nocet quo ad omnes, ita procedat opin. Panor. & hoc modo possunt concordari opi. Et ita declarant expresse Bar. Rom. & Cũ. licet Aret. non dicat in d. l. naturaliter. vbi istum passum latè discutit domi. Claud. Aquen. colum. iij. ad fin. dic vt ibi latiùs per eum.

7 Quarto quæro: † Quid si superuenerit mala fides medio tempore, quia quis credidit rem esse alienã deinde melius informatus credidit illam suam vel ambiguã fuit, & sic deposuit malam fidem, possidendo cogitatione domini, iuxta text. in l. bonæ fidei emptor. ff. de verb. sig. & in l. apud antiquos. in verbo domini cogitatione. C. de fur. Vtrum talis mala fides incidens & non durans interrumpat præscriptionem. Bartol. in d. l. naturaliter. col. iij. determinat quod non, post Innoc. in c. fin. de præscri. quia secundum eum ad hoc vt superueniens mala fides interrumpat præscriptionem etiam de iure can. oportet quod superueniat incommutabiliter. Alias remanet incorrectum ius ciuile quo cauetur sufficere bonam fidem adesse in initio vt prædictum est, & fuit originalis opin. gl. in d. c. fi. Contrariam opi. tenent Host. & Panor. ibi. Idcirco de hoc articulo dic vt ibi latè per Felin. colum. v. versi. item dum probat. referentem opiniones & postea distinguentẽ, & per do. Clau. Aquen. in d. l. naturaliter. col. ij. qui attestatur opin. glo. In no. & Bart. esse communem.

8 Qualiter autem probetur mala fides ponit Bar. in l. Celsus. colum. iiij. & ibi latè dicaro, de vsucapio. † Et notandum est quod scientia rei alienæ etiã sine mala fide impedit præscriptionem secundum Bald. not. in l. nec credito-

res.

pe C. de pig. ac. Et ponit exemplum in creditore possidente pignus. Non enim possidet mala fide cum habeat causam possidendi per traditionem debitoris, tamen scit rem esse alienam, ideo non praescribit. l. seruus nomine. ff. de vsucap. & dicit hoc menti tenendum, refert & sequitur Felin. in d.c. illud. colum. j. de praescrip.

SVMMARIA.

1 *Superueniente defectu tituli an interrumpatur praescriptio possidentis.*

2 *Venditione resoluta potest venditor vti accessione emptoris & vtriusque tempora coniungere.*

3 *Vsucapio an interpellatur vt non currat ad commodum authoris vbi titulus reuertitur ad non titulum.*

4 *Fictio idem operatur in casu ficto quod veritas in casu vero.*

Tertio principaliter quaero. † Vtrum superueniens defectus tituli interrumpat praescriptionem? Istam q. firmat Bartol. in d.l. naturaliter. colum. ij. versicul. quaero ergo vtrum superueniens defectus in titulo. & loquitur satis confuse, vt dicit Panorm. in d.c. illud. colu. ij. ver. quo ad tertiũ, qui breuiter distinguit quod aut superuenit defectus tituli, quia certior effectus est possessor de eius nullitate, & tunc impeditur & interrumpitur praescriptio, quia talis defectus superueniens constituit eum in mala fide. arg. c. veniens, de praescrip. aut superuenit defectus tituli respectu resolutionis, quia ego possidens rem bona fide vendidi tibi rem illam sub pacto vt deficiente conditione apposita res esset inempta, & tunc licet deficiat conditio non tamen est interrupta praescriptio inchoata contra dominum, sed potest primus possessor priora tempora cum sequentibus continuare, quia illa propria dici venditio non potest cùm esset resolubilis in euentum conditionis, & idem in fini. Et licet Panor. pro hoc nihil alleget, est tex. in l. Pomponius. §. praeterea. ff. de acqui. poss. vbi dicit † quod resoluta venditione venditor 2 potest vti accessione emptoris & coniungere tẽpora vtriusque, & est casus in l. si hominem. *a* ff. de vsuc. Ang. vero in

a Vide Salice. in l. cum notissimi. §. sed & si quis. col. iij. circa princip. C. de praescrip. xxx. anno.

3 d.l.naturaliter.ex doct.Bart.colligit † quod quando titulus reducitur ad non titulum non interpellatur vsucapio quin currat ad commodum authoris.d.l.si hominem. Sed ad cómodum sui interpellatur quando sciret se restituturũ, secus si ignoraret & iuste, & ita intelligit text. in l.quæsitum.ff.de acquir.re.do.quem allegat ibi Bar.Item secus si restituturus non esset.Exemplum:Si dicat statutũ quod omnes contractus facti a mense citra sint nulli tamen possidentes possideant no interpellatur præscr.ptio, quia tunc debet inspici initium.l.sequitur.§.de illo.ff. de vsuc. Fallit tamen secundum Angel. si reductio ad non titulum fingeretur retro,vt quia dicit statutum quod finga4 tur contractus nunquam factus.† Nam cum idem operetur fictio in casu ficto,quod veritas in casu vero. §. si vero constante.cum gloss.in Auth.de san.epi.sicut defectus tituli a principio secundum veritatem impediret præscriptionem,ita & quando secundũ fictionem. Et verba Ang. refert Imo.in d.l.naturaliter.colu.ij.& tenet contra Ang. in casu dicti statuti,dicens quod non videt effectu huius fallentiæ si statutum subiiciat quod possidentes tamen possideant. Nam tunc videtur esse de mente statuti quod possidens possit se tueri exceptione,& sic quo ad illam fictio non operabitur. Præterea dicit Imol. quando statutum dicit quod contractus facti a mense citra sint nulli, ex quo ipso iure inualidat contractum in effectu vult contractum haberi pro infecto.Sed opin. Angel.in casu dicti statuti & hanc fallen.conatur sustinere do.Clau. Aquen. in d.l.naturaliter.colu.j.vt ibi per eum.Et sic volunt Ang. & Imo.quod si deficiat titulus & prescribens ignoret possit præscribere propter illam ignorantiam,etiam ad opus sui & contra eum in cuius fauorem deficit titulus, licet Bart.videatur velle contrarium per d.l.quæsitum. Sed potest dici quod dictum Bartol.limitatur ex dictis Ang. & Imo.& dicta Bar.in d.l.naturaliter.in effectu sequitur Salic.in l.cum notissimi.§.imo.C.de præscrip.xxx.an.Et nota ad ampliationem prædictæ conclusionis,quam facit Panorm.in d.c.aliud.quod sicut quando defectus seu nullitas tituli venit ad notitiam præscribentis interrumpatur

prop-

propter malam fidem, ita etiam quando non deficit titulus vel non est nullus, tamen præscribens putat defecisse vel esse nullum. Nam tunc impeditur præscriptio. ita eleganter valde Bal. in l. j. colum. [illegible] per quas personas nob. acq. & ibi sequuntur Salic. quos refert [illegible] de [illegible] colum. j.

SVMMARIA.

1 *Defectus superveniens in persona præscribentis, vel in persona contra quem præscribitur an interrumpat præscriptionem.*

2 *Interruptio civilis quæ dicatur.*

3 *Præscriptio qualiter interrumpatur civiliter.*

4 *Præscriptio [illegible] per [illegible] interrumpitur.*

5 *Præscriptio [illegible], interrumpitur [illegible] iudice competenti.*

6 *Actiones [illegible] interrumpuntur.*

7 *Citatio sola an interrumpat præscriptionem x. vel xx. anno. cum bona fide sine tit. per quam acquiritur vtile dominium. num. 9.*

8 *Præscriptio currens contra Ecclesiam non interrumpitur per citationem sed requiritur lit. contesta.*

10 *Statutaria præscriptio sola citatione interrumpitur nisi statutum imponeret per præscriptionem [illegible] & num. seq.*

Verbo [illegible] petere in aliqua clausula appositum ad quem debeat referri.

12 *Verbum quomodocunque vel aliud simile adiunctum verbo petere vbi [illegible] dicitur de petitione quæ fit per lit. contest. an possit etiam [illegible] iudicialis petitione.*

13 *Statutum de non petendo debitum nisi petitum sit intra x. ann. quomodo sit intelligendum.*

14 *Conclusio quod præscriptio [illegible] an. interrumpitur sola citatione an extendatur ad vnicam citationem legitimè factam.*

Interruptio præscriptionis cum potest [illegible] citatione fieri, potest etiam fieri per [illegible] sine consensu partis.

15 *Denuntiatio per quemlibet facta dummodo fiat cum licentia iudicis interrumpit præscriptionem.*

16 *Casu quo per citationem interrumpi potest præscriptio non est curandum de libello malè formato.*

17 *Interruptio præscriptionis an possit fieri per dationem fideiussoris.*

18 *Denuntiatio extraiudicialis nunquam interrumpit præscriptionem nisi in casibus à iure expressis. & num. seq.*

20 *Denuntiatio extraiudicialis facta cum forma l. vt perfectius. C. de an. except. an interrumpat præscriptionem.*

21 *Præscriptio conuentionalis interrumpitur & perpetuatur sola extraiudiciali interpellatione.*

22 *Citatio vbi actor qui fecit citari non comparet in termino habetur pro non facta, nec interrumpit præscriptionem.*

23 *Citatio ad hoc vt interrumpat præscriptionem debet esse certa & specialis.*

24 *In causa criminali sola libelli oblatio ante citationem interrumpit præscriptionem.*

Sola libelli oblatio an semper dicatur præscriptionem interrumpere.

25 *Citatio non inducit litis pendētiam nisi nuntius retulerit iudici vel in actis, & sic talis citatio est nulla nec præscriptionem interrumpit.*

26 *Relatio citationis an sit de substantia iudicij.*

27 *Citatio nulla nullam facit præscriptionis interruptionem.*

28 *Comparitio subsequens an validet citationem nullam.*

29 *Citatio realis quæ fit per capturam personæ an præscriptionem interrumpat.*

30 *Citatio quæ fit per testium receptionem ad æternam rei memoriam lite non contestata an interrumpat præscriptionem.*

31 *Præscriptio merè fauorabilis an per lit. contest. interrumpatur vt pendente lite finiatur vsucapio.*

32 *Præscriptio mixta interrumpitur per litis contestationem: dum modo sit facta animo & intentione procedendi in lite vsque ad finem. & num. seq.*

34 *Litis contestatio facta coram arbitratore non interrumpit præscriptionem.*

35 *Litis contestatio facta iudice incompetenti vel non suo est nulla & ideo non interrumpit præscriptionem.*

36 *Mala fides superueniens de iure canonico in quacunque tēporis parte interrumpit præscriptionem.*

37 *Interruptio præscriptionis an fiat per iudicium in quo agens succubuit*

QVartò principaliter † quæro, vtrum superueniēs defectus in persona prǽscribentis, vt quia fiat incapax dominij illius rei quam prǽscribit ex aliquo incidēti, interrumpat prǽscriptionem. Hāc q. latè examinat Bar. in d.l. naturaliter. col. iij. in fi. & iiij. inferens in specie ad decisionem no. q. pone: Statuto cauetur quod forensis non possit acquirere aliquam rem immobilem in territorio, contingit quod forensis successit ciui præscribenti aliquā rem, vtrum ex defectu personæ præscribentis interrumpatur præscriptio, & concludit breuiter quod aut forensis 1

impeditur acquirere ex omni causa & præscriptio extinguitur, aut ex certa causa tantum, ita quod ex alijs causis potest acquirere dominium & non impeditur. In principali verò q. distinguit vt ibi latius per eum: cuius dicta sequuntur communiter Doct. in d. l. naturaliter. vbi latè per do. Clau. Aquen. col. v. versic. iiij. principaliter & seq. & sequuntur Bal. & Angel. in d. l. cum notissimi. §. imo. Defectus autem superueniens in persona eius cōtra quem præscribitur non interrumpit præscriptionem, vt si præscriptio erat inchoata contra aliquem maiorem cui successit pupillus minor vel Ecclesia: quia licet vsucapio non possit inchoari contra eos, inchoata tamen non extinguitur, vt not. glo. & Doct. in l. j. C. si aduer. vsucap. & in l. fin. C. in qui. cau. in integ. rest. non est neces. Fallit in præscriptione xxx. anno. quæ contra pupillum non currit sed dormit. l. sicut. C. de præscri. xxx. ann. ita dicit Bart. in d. l. naturaliter. colum. iiij. circa fin. vbi assignat rationem diuersitatis inter vnum casum & alium quare defectus superueniens in personam eius qui præscribit interrumpat præscriptionem, & non defectus superueniens in personam eius contra quem præscribitur, & Doct. communiter sequuntur Bar. de hoc vltimo latè dixi in p̄cedenti parte in xxiii. casu. Et per hæc remanet expedita prima species interruptionis, quæ dicitur naturalis.

2 Venio nunc ad secundam speciem † videlicet ad interruptionem ciuilem, & sic ad secundam partem huius secundæ partis sextæ principalis, & dicitur interruptio ciuilis, quando aliquid de naturalibus & substantialibus non extinguitur seu deficit, sed aliàs aliquis actus celebratur qui de iure ciuili interrumpit præscriptionem, & ea interruptio dicitur ciuilis, quia à iure ciuili inuenta est, ita declarat Panor. in d. c. illud. colum. ij. versi. venio ad secundū principale.

3 Quæro igitur primò. † Qualiter præscriptio interrumpatur ciuiliter. In hac quæst. datur talis doct. ex dictis Barto. in locis infra allegatis, & Panor. vbi supra. Quod quędam est præscriptio merè fauorabilis, vt vsucapio quæ est introducta in merum fauorem possidentis rem mobilem

lem cum titul. & bona fide, vt dicit text. xvj. q. iii. §. potest. not. Dyn. in cap. possessor. de regu. iur. in vj. & Barto. in l. ij. §. si rem. ff. pro empto. & in d. l. naturaliter. colum. j. & in l. fin. in princ. ff. de eo per quem fact. erit. & ista non interrumpitur etiam per litis contest. nisi in effectu, quia pendente iudicio, currit vsucapio. Et si interim completur tempus, reus condemnabitur ad restituendum vsucapione non obstante. Non tamen pronuntiabitur rem esse petentis, vt est casus in l. si post acceptum, & ibi no. gloss. & Doct. ff. de rei ven. & in l. Iulianus. §. quantum. ff. ad exhiben. † Quædam & secundo est præscriptio mere odiosa, vt præscriptio longissimi temporis *xxx.* vel xl. anno. quæ currit cum mala fide, & est introducta in odium & propter negligentiam non petentis, non autem aliquatenus in fauorem possidentium, vt declarat Dyn. in d. c. possessor. Et ista interrumpitur per solam citationem, vt est tex. in d. §. potest. & in l. cum notissimi. in princi. & §. imo. C. de præscri. *xxx.* an. Et est ratio, quia cùm hæc præscriptio sit fundata super odio & negligentia non petentis, cessat negligentia cum mittit executorem, seu nuntium. Et ideo interrumpitur præscriptio: Sed præcedens, quæ est mere introducta fauore possidentis, non interrumpitur lit. conte. quia per hoc non tollitur titulus & possessio præscribentis. Et sic præscriptio longissimi temporis interrumpitur regulariter per citationem. Nec sufficeret simplex impetratio delegati absque citatione, quia illa non interrumpit præscriptionem. gl. est no. in Auth. de exhi. re. in princ. quam ibi valde not. Angel. Et simpliciter refert Felin. in dicto ca. illud. ad fin. commen. in vlt. conclu. 4

Addo pro ista conclusione text. expre. in l. sicut. ver. nec sufficiat. C. de præscr. *xxx.* anno. vbi expresse dicitur quod sola impetratio rescripti non interrumpit præscriptionem, nisi secuta citatione. Fallit in actionibus annalibus & prætorijs, vt ibi per gloss. super verbo precibus, & statim dicetur. † Quædã & tertio est præscriptio mixta, id est, partim introducta in fauorem præscribentis, & partim in odium negligentis, id est, præscriptio x. vel xx. anno. cum titul. contra priuatum quæ appellatur longi temporis. Et 5

hæc interrumpitur litis contest.facta coram iudice competenti, vt in d.§.potest.& l.more.C.de rei ven. Et de ista triplici specie præscriptionis est text.cum gloss.in l. fi. circa fi.C.edict.di.Adri.& plenius dixi supra in ij.parte prin. in princip.

6 † Et hæc vera in actionibus perpetuis seu temporalibus, in annalibus verò & prætorijs, quæ regulariter durant anno.l.in honorarijs.ff.de act.& oblig.fit interruptio lit.contesta.vel quasi vt per libellum principi oblatum,l. ij.cum ibi not.C.quando lib.prin.dat.Idem dicendum est secundum Bar.in l.ij.§.si rem.ff.de vsuc.pro empto.si esset præscriptio annalis inducta constitutione Episcopi, Ducis, Comitis, vel Marchionis,quia interrumpitur sicut in prætorijs,nam statuta ipsorum æquiparantur iuri prætorio,vt plenè no.Bart.& Doct.in l.v.in prin.ff.de verbo.obligat.Hæc doct.colligitur ex dictis Bart.in locis præalleg. quam doct.communiter sequuntur & referunt Cano.in
7 d.c.illud.maximè Pano.colum.ij.† Sed dubitatur,quid de præscriptione xxx.vel xl.ann.cum bona fide sine titu. per quam acquiritur vtile dominiũ.l.si quis emptionis.§.j.C. de præscrip.*xxx*.an.Et latè dixi supra in ij. parte principali,an interrumpatur sola citatione.do. Anto. de Butr. in dicto c.illud.tenet quod interrumpitur per solam citationem,sicut illa quæ inducitur cum mala fide. Et idem dicit se putare in præscriptionibus currentibus contra Ecclesiam,vbi non exigitur titulus sed sufficit tempus xl. anno.iure non resistente, quia currit mera negligentia non petentis secundum eum.

Contrariam opin.tenet ibi Pano.ad fin.ij.col.dicens se profectò credere quod in hoc do. Ant. errauit, quia videtur expresè locutus contra tex.in d.§.potest.xvj. q. iij.vbi dicitur quod præscri.*xxx*.anno.sine titulo cum bona fide æquiparatur præscriptioni x. vel xx. ann. cum titulo, & sic vtraque præscriptio est inducta partim in odium negligentis & partim in fauorem possidentis cum bona fide. Nam cursus maioris temporis supplet defectum tituli,& hoc etiam satis expresè colligitur secundum eum in d. l. si quis emptionis.§.j.

Hinc

Hinc est quod vtroque casu acquiritur dominium præscribenti, sed in præscrip.xxx. anno.cum mala fide acquiritur solum exceptio de iure ciuili, vt ibi & in d. §. potest. Et sic vult Panormita. quod ad interrumpendam præscript. *xxx*. an. cum bona fide requiratur litis contestatio, sicut in præscriptione longi temporis cum titulo. Ex his verbis Panor. d. Felin. in d. c. illud. circa fin. ij. colum. & in princ. seq. colligit duas conclusiones. Prima conclusio est quod iura dicentia præscrip. *xxx*. an. interrumpi sola citatione habent locum in præscriptione cum mala fide ad quam interrumpendam sufficit diligentia interrumpentis per citationem. Secus in præscriptione tricenaria cum bona fide in qua non sufficit citatio propter fauorem qui datur bonæ fidei, sicut in præscript. x. vel xx. anno. cui illa æquiparatur.

† Secunda conclusio est quod præscriptio cœpta contra Ecclesiam non interrumpitur per citationem sed requiritur litis contestatio, quia cùm ibi requiratur bona fides non est dicendum quod sit merè odiosa prælati negligentis inducta, sed etiam partim fauore præscribentis propter bonam fidem, vnde opus est litis contestatione, quod alibi dicit Felin. se non legisse ita clarè, & communiter Doct. vt ipse dicit in discursu sentiunt contrarium dicentes præscriptionem longissimi temporis interrumpi sola citatione. Nam hoc limitabitur secundum Felin. ex dictis Panormit. nisi illa sit cum bona fide. Et subdit quod est limitatio maximi effectus attento quod hodie etiam in vtroque foro correcta sunt iura de mala fide loquentia, vt in c. possessor. cum glo. de regu. iur. in vj. & in c. fi. C. de præscript. & sic citatio nunquam sufficiet ad interrumpendam præscriptionem ex quo hodie nulla præscriptio currit cum mala fide. Et licet Fel. pũgat istas duas conclusiones, tandem illas firmat. Addo vltra Felin. Pau. de Castr. in l. fin. §. j. ff. rem rat. ha. vbi concludit quod præscrip. *xxx*. ann. cum bona fide non est merè odiosa, sed partim fauorabilis, & dixi supra in ij. parte princ. † Stat ergo conclusi. quod præscrip. *xxx*. anno. cum mala fide de iure ciuili interrumpitur sola citatione. Istam conclusionem 8 9

ampliat

ampliat & extendit do. Iaſ. ſeptem modis in l. fin. in prin.
colum. ij. & iij. ff. de eo per quem fact. erit. ex dictis do. Alexan. ibi pro maiori parte. Ampliatur primò quod per productionem inſtrumenti factam contra præſentem in iudicio ita interrumpitur præſcriptio ſicut per citationem,
ita tenet Bald. reputans not. dignum in l. j. ff. de in ius voc,
& in l. j. C. quando lib. prin. dat. &c. & refert Iaſ. vbi ſupra.
Sed in loco vltimo allegato Bal. hoc non dicit. Ratio eſt
quia tantum operatur præſentia partis in iudicio quantum citatio, vt eſt tex. melior de iure in l. etiam. §. fina. ibi,
præſente vel euocato. ff. de mino. & gloſſ. not. in l. j. de
fer. quæ incipit. No. tria. quæ vult quod citatio inualida
conualidatur per comparitionem ſubſecutam, & ibi no.
Barto. & omnes, & in d. l. j. ff. de in ius vo. maximè Alex.
& Moder. vbi Iaſo. col. j. refert dictum Bald. ibi ſupra relatum cum pluribus alijs deciſionibus ad propoſitum. Eandem concluſionem per plura tenet Felin. in d. c. illud. co-
10 lum. iiij. † Ampliatur ſecundo iſta concluſio, vt procedat
etiam in præſcriptione ſtatutaria, vt ſi cauetur ſtatuto
quod ſi creditor ſteterit per decē annos quod non petierit debitum amplius non audiatur. Nam cùm iſta præſcriptio inducatur ſola negligentia creditoris non petientis abſque facto debitoris cenſetur mere odioſa, & ſic per
ſolam citationem interrumpitur, ita tenent Bart. & Ang.
in d. l. ij. §. ſi rem. ff. pro empt. & in l. in omnibus. in fi. ff. de
diuer. & tempo. præſcri. vbi dicunt quod cùm tale ſtatutum non requirat titulum aut bonam fidem præſcribentis cenſetur inducta talis præſcriptio in odium negligentis, & ſic videtur idem quod in præſcri. *xxx*. anno. ſequitur
Alexand. in d. l. fi. in prin. colum. iij. circa fin. & ſeq. de eo
per quem &c. qui atteſtatur opin. Bart. eſſe communem,
& defendit ab impugnatione Imo. tenentis contra Barto. ſequitur etiam Iaſ. ibi. col. ij. aſſignans rationem, quia
præſcriptio decennalis inducta per ſtatutum ſuccedit loco præſcr. *xxx*. anno. & ideo ſapit eius naturam ſecundum
Bald. in l. fin. C. de temp. in integ. reſt. peten. & in l. contractus. in princ. C. de non num. pecu. & ante ipſum iſtam
rationem aſſignat Rom. vt infra. Et hanc concluſionem

tan-

tanquam communem iatè firmat Felin.in d.c.illud.col.ij. & allegat Ro.ita tenentem & assignantem prædictam rationem consil.xxxix.in quæstione proposita. & dno consil.Paul.ad comprobationem dictæ rationis.† Limitatur 11
ista conclusio quæ habet quod per solam citationem interrumpitur præscriptio statutaria,nisi statutū imponeret per præscriptionem silentium non petenti,vt quia diceret si quis non petierit debitum intra decem dies postea non audiatur. Nam cùm verbum petere intelligatur per litis contestationem.l.amplius non peti.ff.rem rat.hab.non dicetur petijsse qui non fuit litem contestatus, & sic eo casu per solam libelli oblationem & partis citationem non fiet interruptio.ita limitat Salice. in l. fin. C. de præscri.xxx.ann.sequitur Felin.in d.c.illud. colum.ij. contra Bartol.in l.cum notissimi. in princi. C. de præscript. xxx. ann.Sed hanc limitationem reprobat & bene præstantissimus doct.d.Claud.Aquen.præceptor meus in d.l. naturaliter.colum.penul.respondens ad d.l. amplius non peti. ex ibi not.per Bart.circa prin.dicens quod aliquando verbum petere refertur ad eum cui ex petitione debet acquiri,& tunc verificatur ex simplici petitione extra iudicium,vt in l.si decem cū petiero.ff.de ver.obl.quādoq; refertur ad eum qui ex petitione debet obligari&, tunc requiritur litis contestatio,& aliter non verificatur nisi ex litis contestatione,& ita procedit text.in d.l.amplius non peti. Et ista est optima responsio quia in casu prædicti statuti verbum petere refertur ad eum cui ex petitione debet acquiri.† Subdit vnum incidenter d.Claud. vbi supra 12
ad limitationem d. l. amplius non peti. quod vbicunque verbum petere intelligitur de petitione quæ fit per litis contestationem si adijciatur verbum quomodocunque vel aliud simile verificabitur etiam in extraiudiciali petitione,& ad hoc dicit se ponderare gloss. à nemine allegatam,in l.qui fidem.in gloss. magna circa princi. quæ hoc dicit in terminis, ff. de transact. Pondero etiam vltra do. Clau.quod Bartol.& Docto.vbique in terminis dicti statuti expresse loquuntur quando statutum vtitur verbo petere,videlicet quod creditor non petens debitum infra

x.an-

x.annos non audiatur,&c.&: tamen dicunt quod talis pręscriptio in terminis huius statuti interrumpitur sola citatione,& quod opin.Barto.in hoc est communiter approbata.

13 † Sed quæritur quid si statuto caueatur quod debitum peti non possit nisi petitum fuerit intra x. annos & executio facta qualiter debet intelligi tale statutum & quomodo dicetur facta executio vt præscriptio statutaria dicatur interrupta? Istam quæstio. examinat pulchrè Barto.in l.is qui.ad fin.ver.item not.ff.quib.ex cau.ma. & ibi tractat vtrum per missionem in possessionem ex primo decreto dicatur facta executio & interrupta præscriptio,& clarius Bal.in l.consentaneũ.ad. fi. C. quomodo & quãdo iudex:tractat etiã eleganter Bart. in d.l.is qui.quãdo aliquid dicatur esse factum. Sed est aduertendũ quod tale statutum super quo fit tanta disceptatio per Doct. in plerisq; locis regulariter non valet in vtroq; foro propter malam fidem præscribentis & tanquam nutritiuum peccati, vt vult Bar.in l.omnes populi.viij.col.ff.de iust.& iu. quem Doct.communiter sequuntur licet alibi tenuerint contrariũ,vt latè conclusi in ij.parte iij.partis prin.q.xiiij.

14 † Ampliatur tertiò prædicta conclusio quæ habet quod præscr.xxx.an.interrumpitur sola citatione, etiam si sit vnica citatio & non peremptoria, dummodo sit legitimè facta secundum Ang.in l.ad peremptorium.ff. de iud. Io. And.& Cano.in c.proposuisti. de fo. comp.cum concord. de quibus per Ias.in d.l.fin.in prin.circa fin.ij.col.cui addo Bald.in l.& post edictum.ff.de iud. Felin.in d.c. illud.col. iij.vltra med.

Ampliatur quarto etiam si citatio fiat à iudice incompetenti quando competentis iudicis copia haberi non potest,secundum Ang.in l.si vacantia.C. de bo. vaca.li.x. Bene facit tex.in l.vbi absunt.cum si.de tu.& cu.da.ab his.sequitur Ias.in d.l.fin.col. fin.in prin.ff.de eo per quem fac. cr.Vltra quem addo Bal.consi.clxvij.proponitur.j.volum. vbi dicit quod citatio facta etiam in alio loco quam domicilij interrumpit præscriptionem.

Ampliatur quinto quod sola citatio interrumpit talem præscriptioné etiam si postea non sequatur alia petitio,

& sic

& sic absq; oblatione libelli secũdum Bal. in addi. ad Spec. in tit. de execu. senten. in verbo præscriptio. contra Spe. ibi ver. sed nunquid. hoc refert Ias. vbi supra. Vltra quem adduco pro ista ampliatione, quod non requiratur oblatio libelli ad interrumpendam præscriptionem sed sufficiat alius actus precedens, bonum tex. in l. sicut. in ver. nec sufficiat. C. de prescri. *xxx*. an. Ampliatur sextò quod talis interruptio potest fieri etiam per filiumfamiliàs sine cõsensu patris quando sola citatio sufficit. Sed non tamen quãdo requiritur litis contestatio secundum Bal. in l. j. colu. ij. C. qui admit. & in l. fin. §. necessitate. C. de bo. quæ li. † Am 15
pliatur septimo quando colonus conuentus nominat dominum in iudicio, & denuntiat domino iudicis authoritate litem motam, quia talis renuntiatio ita interrumpit præscriptionem ac si nuntius publicus denuntiasset, secùs vbi requireretur litis contestatio, ita tenet no. Bal. in l. ij. col. pen. C. vbi in rem actio. no. plenè Panor. in c. quoniam frequenter. §. quod si super. vbi text glo. & Doct. vt lit. non con. est. Quinimò denuntiatio facta per quemlibet licet non sit nuntius dummodo fiat cum licentia iudicis interrumpit, secundum Bald. post glo. in d. l. ij. colu. fi. refert Alexan. in d. l. naturaliter. in apost. ad Bart. colu. iiij. † Am- 16
pliatur octauo vltra Ias. etiam data libelli ineptitudine, quia eo casu quo per citationem interrumpitur præscriptio non curatur an libellus fuerit malè formatus, secundum Bart. in l. accusaturus. ff. de adul. & ita intelligit glo. in Authent. offeratur. C. de li. contest. vbi Bal. colu. iij. vel iiij. dicit, quod nullitas actus qui non est de substantia ad interruptionem præscriptionis non impedit effectum interruptionis quo ad actum qui est de substantia, refert & sequitur Felin. in d. c. illud. colu. iv. in ij. declaratione. Addo Aret. consil. *xxx*. viso themate. colum. fin. Ampliatur nono vltra Ias. vt procedat etiam per missionem in possessionem ex primo decreto, quia per eam interrumpitur præscriptio, quæ potest per solam citationem interrumpi, secundum Rom. consil. xxxviij. & refert Felin. in d. c. illud. colu. penu. circa fin. in vj. conclu. secùs dicit ipse in præscriptione quę non interrumpitur nisi per lit. contest.

Vltra

Vltra quem addo tex.in l.misso.ff.pro empto. & in l.ij.in princ.& ibi Bartol.ff.pro hær.& latè not. Alex.post glo. & Bart.in l.à diuo Pio.§.si super rebus.col.v.& vj. ff.de re iudi. Ampliatur vltimo prædicta conclusio vltra Iaso. vbi supra quod præscriptio longissimi temporis interrumpitur nedum per citationem,sed etiam pluribus alijs modis quos not.gl.magistra.in d.l.cum notissimi.§.sed & si quis. & ibi Salic.legens illum §.cum §.imo. ad fin. commen.& gl.in c.placuit.el.ij.§.potest.in verb.interrupta.xvj.q.iij.& in d.c.illud.& ibi Panorm.in prin.iij.colu. reassumit istos casus quamuis aliqui ex illis casibus adaptentur ad alias species præscriptionum.Et qualiter interrumpatur præscriptio per citationē, vide pulchrè vltra prædicta per do. Maria.Sozi.in suo tract.citationum. in xxxj.artic. in x. ef-
17 fectu.† Et in specie an per dationem fideiussoris interrumpatur præscriptio vide per Bar.in l.cum quis.§. si quis pro reo.vbi casus secundum vnam lect.ff.de sol.no.Salic. post glo.in l.cum notissimi.§.imo.col.ij.in ij. q. vbi circa hoc tradit no.doctrinam, C.de præscript.xxx.ann. Nunc limitatur prædicta conclusio, quæ habet quod citatio interrumpit præscriptionem longissimi temporis,pluribus mo-
18 dis.† Primò limitatur, vt non habeat locum in denuntiatione extraiudiciali,quia per eam non interrumpitur pręscriptio etiam longissimi temporis.tex.est in l.alienam.& ibi not.gloss. & Bartol.ff.pro empt.tamen text.ibi loquitur de præscriptione longi temporis, vt apparet ex illis verbis,diutinam possessionem, iuncta l.diutina.C.de pręscrip.long.temp.& ibi not. Bart.Nam.præscri. xxx. anno. non erat cognita de iure digestorum. gloss. in l. qui occidit.ff.ad l.Aquil. Sed gloss. in d. si alienam.intelligit illū text.procedere etiam in præscriptione longissimi temporis quod non interrumpatur per denuntiationem extraiudicialem nisi interueniat citatio, & ibi sequitur Bart.ratio est, quia licet denuntiatio ab initio & ante cœptam præscriptionem faciat aliquem malæ fidei possessoré seu constituat in mala fide,vt est text.no.in l.si fundum. C.de rei ven.tamen denuntiatio facta post præscriptionem cœptā non cōstituit quem in mala fide,secundum Bar.in.d.l.
alienam

alienam per illum text. & in d.l.naturaliter. circa fi.ij. col. no.gl.& Inno. in c.dilect.de ma.& obe.Bal.& Ang.in l.super longi.col.ij.ver.dixi secundo.C.de præscr.long. temp. Panor.& Can.in c.nihil.& ibi late Fel.col.pe.& vlt.de præscri. Et de intellectu illius l.si fundum. dicetur latius post Bar.in rep.l.Celsus.in iij.parte,in illa q. qualiter probetur mala fides.† Addo quod protestatio siue denũtiatio *a* ex 19

a Adde Alexand.in consil. lxxxix. excellentissimi Iurisconsʃ. in v. volum.

traiudicialis non interrumpit præscriptionem nisi in casibus à iure expressis, secundum Innoc. in c.olim causam. de censi.& refert Alexand.in d.l.naturaliter. colum.iij. in apost.ad Bartol. super verb. restat. vbi dicit etiam quod non reperitur iure cautum quod interpellatio extraiudicialis interrumpat,allegat Imo.in l.si seruum §.sequitur. ff.de verb.obl.not.Felin.in d.c.illud.circa fi.in pe. conclu. licet non referat Alexand. † Primò fallit prædicta conclusio quando denuntiatio extraiudicialis fieret seruata forma l. vt perfectius. C. de anna.except.& in casu illius l.quæ est regiſtrata in §.potest.xvj.q.iij.no. Inno. Pano.& Cano.in d.c.nihil.in iij.lect. Et intellectum illius l. tradit Feli.in c.cum M.Ferrariensis.col.xiiij.ver.fallit tertio. de const. Addo quod illa l. potest practicari nedum quando possessor est absens, vt propriè loquitur,sed etiam quando possessor non habet domicilium vt quia vagatur, nã tunc locum habet remedium illius l.glo.cit repu.ling.in l.cum hæreditas ex Trebelliano.quam ibi omnes sequuntur maximè Paul.de Cast.ff.ad Treb.& Bal.in d.l.cum notissimi. §.imo.refert Felin.in d.c.illud col.vlt.in vij.conclu. Et talis vagabundus poterit coram quocunq; iudice conueniri,secundum gl.& Doct.in l.hæres absens.§.fi.ff.de iudi.& glo. in l.j.in glo.fin.C.vbi de cri.agi opor. 20

Secundo fallit quando in denunciatione extraiudiciali fuisset expressum tale quid,quod inducit seu inducere debet malam fidem,informando conscientiam partis in facto,puta per ostensionem iurium suorum, vt colligitur ex verbis Felin.post Bat.& Panormita.in d. c. illud. colu. iiij.ver.tertia declaratio.& dicam infra ver. circa tertiam

21 speciem,in iij.& iv.lim.† Tertiò fallit no.in præscriptione conuentionali,quia illa interrumpitur,& perpetuatur sola extraiudiciali interpellatione. Casus est no.in l. si mandato Titij.§.pe.ff.man. quem text. ad hoc expresse not.& dicit singu.Paul.in l. eum qui ita. §.qui ita. el. j. circa me. com.ver.& adde.ff.de verb.oblig.Et ad materiam vide pulchrè do.Præpo.in c.solicitudinem.colum.xxiiij. ver. concathenatur alia quæstio.de appel.vbi ponit regulam cum
22 sex falle.† Secundò principaliter limitatur prædicta principalis conclusio, quæ habet quod præscriptio longissimi temporis interrumpitur per citationem, quādo actor qui fecit citari reum non comparuit in termino. Nam talis citatio circunducitur,& habetur pro non facta, & sic præscriptionem non interrumpit.l.& post edictum.§.j.& ibi not.Bald.ff.de iud & in d.l.j.in princ.& in alijs locis relatis per Alexand.& Iaso.in rub.ff.de in ius voc.vbi latè scribunt de ista limitatione,& ornant text.in d.l.& post edictum.§.j.assignantes rationem post Bald.in c. consuluit. colu.ij.de offi.dele. quia actor non comparendo videtur renuntiare tali citationi. Item quia actore non comparente,citatio est imperfecta,cùm non constet ex suis partibus,ideo non interrumpit præscriptionem .istam limitationem firmat etiam Felin.in d.c.illud.colum. iij.circa fi. vers.prima est quod licet citatio,&c. colum. penult.in j.
23 conclusi.† Tertiò limitatur prædicta principalis conclusio,vt procedat quando citatio est specialis ad illam causam,secus si sit generalis ad respondendum in iure vel petitionibus nulla expressa causa, quia quamuis illa citatio generalis valeat, tamen non interrumpit præscriptionem,ita limitat no.Barto.in l.fi.ad fi.C.de anna.excep. Nam citatio debet esse certa, vt interrumpat præscriptionem,secundum Bart.ibi.idem tenet Bald.in addi. ad Spec. in tit.de appe.versi.quæstio talis est.Old.Laud.cons.ccliij. refert & sequitur Iaso.in d.l.fin in princ.colum.iij.ff.de eo per quem fac.erit. Vltra quem pro ista limitatione adduco bonum text.in cle.fin.iuncta gloss. vt lit.pen. vbi deciditur quod citatio non inducit litis pendentiam, nisi sit certa,& in citatione talia sint expressa,per quæ plenè possit in-

sit instrui reus, super quibus in iudicio conuenitur. † Quarto limitatur prædicta conclusio, vt procedat in ciuili causa, non in criminali, quia in criminalibus sola libelli oblatio ante citationem interrumpit præscriptionem, secundũ Barto. in d. l. naturaliter. circa fin. in l. mariti. §. quinquennium. ff. de adul. per illum tex. Sed communis opin. est in contrarium, vt latè per Felin. in d. c. illud. colum. vj. vers. dum Abb. & seq. concludendo quod non sufficit sola libelli oblatio, sed requiritur citatio vt interrumpatur præscriptio in criminalibus. Et ita intelligitur tex. in l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. scilicet quod ibi interuenerit citatio, nam sola libelli oblatio absque citatione non est de processu nec de actis, nec inducit litis pendentiam, vt latè per Felin. vbi supra, & per do. Claud. in d. l. naturaliter. circa fin. Et quod sola libelli oblatio non sufficiat ad interrumpendam præscriptionem, adduco text. expressum in l. sicut verb. nec sufficiat. C. de præscripti. xxx. ann. ibi, Aut in iudicio postulatione deposita fuerit subsecuta per executorem conuentio. † Quintò limitatur prædicta conclusio, vt procedat quando de ipsa citatione facta est per nuntium relatio iudici vel in actis. Aliàs si nuntius qui citauit non retulit, vel relatio in scriptis redacta non fuit, præscriptio interrupta non dicitur, ita determinat singulariter Petrol. de Anch. in cle. ij. vt lit. pend. propter dicta Doct. ibi, qui volunt quod citatio non inducit litis pendentiam nisi nuntius retulerit, quod reputat bene notandum, refert & sequitur do. Alexand. in d. l. fin. in princ. colu. iiij. versi. nec omitto. ff. de eo per quem fac. erit. & ibi Iaso. colum. iij. in v. limit. & d. Felin. in d. c. illud. colum. pen. in ij. conclu. Et vltra istos celebres Doct. addo Barto. hoc expresse decidentem, in l. hæc autem. §. j. per illum text. ibi, constare debet liquereque prætori. ff. ex quib. cau. in pos. ea. vbi concludit quod relatio citationis est adeo necessaria quod aliàs citatio nihil valet, & quod debet fieri iudici vel notario, quinimò & ante diem termini, vt valeat, & si fiat post, citatio redditur nulla. Idem firmat Bar. in l. si finita. §. Iulianus. colum. iij. versic. quæro vtrum ista contumacia. & vers. seq. ff. de dam. infe. † Et quod

Margin numbers: 24 (Quarto), 25 (Quintò), 26 (Et quod).

relatio citationis sit de substantia iudicij, latè firmat d. Præpo. sequens Bartol. in locis præallcg. in c. cum parati. colum. viij. & ix. versi. facta citatione. de appel. vbi istam conclusionem & dicta Bart. limitat not. quatuor modis, vt ibi per eum.

Et quid debet continere relatio nuntij, vt sit valida, & qualiter sit facienda, vide ibi per Præpos. colu. ij. in iiij. not. & colu. ix. ver. sed qualiter. Prædictam limitationem sublimita, nisi pars comparuerit, quia tunc absq; eo quod constet de relatione citationis, relatio fuisse facta præsumitur, & præscriptio interrumpitur, ita pulchrè determinat Aret. de quo non meminerunt Felin. & Ias. vbi supra, 27 consi. xxx. viso themate. colum. fin. † Sexto limitatur prædicta conclusio quæ habet, quod citatio interrumpit præscriptionem longissimi temporis, vt non procedat in citatione nulla aliquo respectu, quia non interrumpit. l. si pater cum glo. & ibi Bal. C. ne de sta. defun. puta quia facta sine commissione iudicis, vt per Bart. in l. j. per illum text. C. de iure do. impe. & plenius in l. nemini. vbi alij not. C. de exhi. re. no. Canon. in d. c. cum parati. vbi latè do. Præpo. colum. vij. vel quia facta ad diem feriatam, iuxta ea quæ plenè habentur per Barto. & Doct. in l. j. §. nuntiatio. ff. de ope. no. nun. vel ex alijs causis, puta, quia non est certa, iuxta tex. not. in l. aut qui aliter. in princip. & §. j. & ibi no. Barto. ff. quod vi aut clam. vel quia emanauit a iudice incompetente, & sic non arctat. Faciunt not. per Bart. in l. accusaturus. per illum tex. ff. de adulter. vbi dicit quod in præscriptione quæ interrumpitur per solam citationem, solum inspicitur, an citatio sit bene facta. Et sic dicit illam esse legitimè factam, licet libellus sit malè conceptus, vel lit. contest. nulla. Et idem dixit Bald. in Authent. offeratur. circa finem, C. de lit. contest. & refert Aret. con. xxx. viso themate. col. fin. Et faciunt quæ dicentur in seq. parte, in iiij. limit. quod lit. contest. nulla non interrumpit præscriptionem lon. temp.

Contrariolatur ista limitatio per rationem, quia citatio inualida nihil operatur, glos. [illegible] in l. [illegible] in glos. [illegible] C. de accu. quam no. & sequitur Bald. in c. in nomine

mine domini in iij. not. de tes. Item citatio inualida non constituit aduersarium in contumaciam. gl. est in c. de cau sis in verbo venisse. de offi. dele. & benè facit tex. in c. propo suisti. in ver. legitimè citatus, & ibi glo. de fo. comp.

Istam limitationem [illegible] Ro. & Alex. in d. l. fi. in prin. col. [illegible] ad fi. & [illegible] col. iij. in [illegible] limi. & late [illegible] Feli. com probans per plura in d. c. illud. col. iij. & iiij. & [illegible] in rub. ff. [illegible] in [illegible] colum. iij. C. de proc. † Amplia- 28
tur ista limitatio, vt procedat etiam si citatus compareret, quia comparitio subsequens non validat citationem nullam, secundum Bal. in l. [illegible] gl. ibi, refert Ias. in d. l. fi. in prin. circa fi. iij. col. [illegible] per quem [illegible] crit. dicit quòd Bald. ibi est corruptus, cum gl. & Doct. dicant contrarium, scilicet quòd citatio nulla conualidatur per comparitionem subsequentem, & sic [illegible] potius [illegible] limitatio ad limitationem, videlicet vt prædicta limitatio non procedat quando post citationem nullam subsequitur comparitio, quia per comparitionem spontaneam [illegible] validatur citatio inualida, & sic operabitur interruptionem, [illegible] tex. cum gl. in d. l. j. in prin. ff. de fe. [illegible] super verbo [illegible] tentia in fi. quę vult quòd vbi vocatus cōparet sponte, purgetur defectus citationis. Et ibi dicit Bal. in iij. no. quòd licet citatio non valeat, valet tamen comparitio & quod ex ea sequitur. Et ita latè firmat Felin. in d. c. illud. colum. iiij. ver. quarta declaratio. adiacendo plura ad confirmationem. † Septimò limitatur prædicta conclusio vt 29
procedat in citatione verbali secus in reali, quæ fit per capturam personæ, quia illa non interrumpit præscriptionem, ita tenet Bal. in addi. Spe. in titu. de cita. colum. vlti. Sed limitationem reprobat & bene do. Ias. in d. l. fi. in prin. circa fi. iiij. col. quia si verbalis interrumpit tanto fortius realis cum sit longe efficacior, vt no. glo. & Doct. in l. ij. ff. de iu. omni. iud. licet Felin. simpliciter sequatur in c. illud. co lum. iij. versi. dixit etiam de præscript. † Octauò limitatur 30
vltra Ias. vbi supra, vt non procedat in citatione quæ fit ad recipiendum testes ad æternam rei memoriam lite non contestata propter periculum imminens iuxta formam c. quoniam frequenter. in princi. vt lite non contest.

 quia

quia per talem receptionem non interrumpitur præscriptio. Istud fuit elegans dictum Vincentij antiqui Canonistæ ibi, quod refert & sequitur ibidem Ant. de But. col. vij. & Feli. in d. c. illud. col. vij. & Fl. in d. c. illud. col. fi. circa fin. in xiij. conclusio.

Nono limitatur vt non procedat in sequestro, quia per sequestrum non interrumpitur præscriptio, nisi possessio sit translata in sequestrum de consensu partium. iuxta l. interesse. ff. de acqui. pos. secundum do. Card in cle. i. in xvij. q. de seq. poss. & fru. refert Fel. in d. c. illud. prope fi. in xij. conclu.

Circa secundam speciem præscriptionis quæ est merè fauorabilis vt in vsucapione triennij vera est conclusio,
51 † Quod non interrumpitur etiam per litis contestationem quin pendente lite finiatur vsucapio, sed si postea feratur sententia contra reum tenetur rem restituere, non obstante vsucapione, vt est casus in l. si post acceptum. vbi Bartol. & Docto. no. ff. de rei. ven. & est text. magis expressus in l. ij. §. fin. ff. de vsucap. pro empto. & in l. Iuliarus. §. quantum. ver. proinde. ff. ad exhi. no. Bal. in l. j. ad fi. C. de vsuc. transfo. & in l. nec bona. C. de præsc. lon. tem.

Circa tertiam speciem præscriptionis mixtæ & sic decem vel viginti annorum, quæ dicitur longi temporis, communis opin. Bar. & Doct. in locis supra alleg. est quod interrumpitur per litis contestationem, non aliter, l. more. C. de rei vendic.

† Ampliatur primò ista conclusio, vt procedat non solum
52 quando litis contestatio est facta coram iudice ordinario, sed etiam si sit facta coram arbitro, quia litis contestatio facta coram eo ita inducit interruptionem præscriptionis & perpetuationem actionis sicut facta coram ordinario... cum antea ver. licet non ignoramus. & ibi not. Barto. & alij, C. de arb. not. Pano. in d. c. illud. colum. iij. circa medium. & ratio est quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arbit. Ampliatur secundò quando stat per reum quominùs fiat contestatio litis: quia citatus nō vult comparere nec contestari litem, sed subterfugit. Nā tunc lis habetur pro cōtestata, quo ad interruptio-

nem

nem præscriptionis,& alios effectus, scilicet vt actio quæ aliâs non erat transitoria ad hæredes fiat transitoria, tex. est no.in l.si eum.§.qui iniuriarũ.in fi. ff.si quis cau.& quæ not.Bartol.*a* in vj.nota.dicens quod istud alibi non reperitur,& sequuntur Paul.de Castro, Alexand.& Iason colum.iij.in vltim.not.Idem vult Cyn. post antiq.in l. sicut. C.de præscrip.xxx.ann.& illud est quod voluit dicere tex. ibi,quasi lite contestata. Idem tenent Bald.in d.l.more.C. de rei vendic.& in d.l.fin.in princip.colum. ij. versicul. verum tamen est.ff. de eo per quem fac. erit. & ibi latè per Alexand.colu.iij. dicentem quod ad hoc vt lis habeatur pro contestata quo ad prædictos effectus requiritur vera contumacia.allegat Io.Fab in §.pœnales.Inst.de act.quod dicit esse diligenter notandum.Et sic colligitur conclusio quod paria sunt litem fuisse contestatam, vel haberi pro contestata, & quod tantum operatur quasi contestatio quantum ipsa contestatio. Et de hoc do casum in terminis,in l.ij.versic.si verò post.C.vbi in rem ac.& ibi not.Bal. & Felin.in d.cap.illud.colum.penul.in j.conclu & Iaso. in d.l.fina.in princ.vlt.colu.ff.de eo per quem fac.erit.quamuis non allegent text.in d.l.ij.vbi text. expresse dicit quod lis habetur pro contestata propter contumaciam rei in non comparendo ad interrumpendam longi temporis præscriptionem.

a *Adde Alexand. ita firmantem per illum text. in l. si insulam. in fin.iij,colum.ff.de verbo.oblig.*

Ex quo infero quod in caus.in quibus proceditur sine figura iudicij,in quibus lis habetur pro contestata eo ipso quod fit aliquis actus circa merita, & operatur effectum litis contestationis quo ad omnia,vt per Bart.in extrauagant.ad repri.in verb.& sine figura.colum.ij.Bar. & Doct. in l.nihil.& in l.nulla.C. de procu . censebitur facta interruptio per primum actum contradictorium concernentẽ merita causæ sicut per expressam contestationem, & ita firmat in terminis Aret.consi.*xxx*.viso themate.col.fin.† 30
Primò limitatur ista conclusio,quæ habet quod litis contestatio interrumpit præscriptionem, vt procedat quando est facta animo & intentione procedendi in lite

vsq; ad finem dato quod postea per fortuitos casus actor fuerit impeditus, tunc illa bene interrumpit præscriptionem. Secus si quis simpliciter litem cōtestaretur & postea non procederet vlterius, ita tenuit gl. in c. placuit. §. potest. in verbo interrupta. xvj. quæst. iij. per tex. in l. fin. à contrario sensu, C. de præscri. xxx. an. quam adprobat Pan. in d. c. illud. circa fi. & Roma. reputans illam singu. in l. si verò. §. de viro. in xxiiij. fallen. ff. solut. matrimo.

Sed ista limitatio non est vera, & in contrarium est gloss. ordi. in d. l. fi. C. de præscrip. xxx. anno. referens quod prædicta opini. fuit Aldrici gloss. antiqui, sed quod omnes alii Doct. dixerunt contrarium. Et illam gloss. sequuntur ibi Bart. Bal. Sali, & communiter Doct. & latè Felin.
34 in d. c. illud. colum. v. quasi per totam illam colum. † Secundò limitatur prædicta conclusio vt non procedat quādo litis contestatio esset facta coram arbitratore, quia nedum litis contestatio coram eo facta sed nec eius laudum interrumpit præscriptionem, secundum Oldra. Lauden. consil. cclxxvj. factum tale est in vertice cuiusdam montis, &c. quem refert & sequitur Bal. in l. cum antea. colum. pen. C. de arbi.

Idem tenet Ioan. Andr. in addi. ad Spec. in tit. de litis contesta. §. effectus. & Panorm. in d. c. illud. circa fin. iij. colum. ver. iuxta prædicta quæritur. vbi assignat rationem, quia coram eo non est iudicium, & consequenter nec litis contestatio quæ totius iudicij est fundamentum. l. j. & Authent. offeratur. cum ibi not. C. de lit. contes. sed laudum arbitratoris habet vim cuiusdam transactionis, vt est gloss. in Authent. si verò contigerit. C. de iud. & in cor. vnde sumi. nor. Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. colu. ij. ff. pro so. cum concor. istam limitationem intelligit Panormi. in d. c. illud. procedere nisi tale quid sit dictum vel productum coram arbitratore quod constituat partem in mala fide, quia tunc interrumpitur præscriptio de iure cano. vt dicetur in seq. limitatione. refert Feli. in d. c. illud. ad fin.

35 † Tertiò limitatur prædicta conclusio vt non procedat quando litis contestatio esset nulla vt quia facta coram

indi-

iudice incõpetenti vel non suo. Nam talis litis contestatio habetur pro non facta,& non interrumpit præscriptionem,vt videtur text.cum glo.in l.pen.in verbo non cõpetentem iudicem.C.ne de sta.defun.per quem tex.ita dixit gl.in d.c.placuit.§.potest.in verbo interrupta.xvj.q.iij.&in c.vt debitus.de appel.& in c.ex tuarum.de priui.no.Bart. in l.accusatoris.per illum text.ff.de adul.& latè Panor.in d.c.illud.col.iij.vbi Felin.col.iij.adducit quod actus nullus non interrumpit. Addo pro hac limi.text.cum glo.in auth.offeratur.in verbo pro nihilo. C.de lit.contest.vbi Bal.col.fi.vers.venio ad illud.tradit not.doctrinam ad sciendum,an & quando processus nullus interrumpat præscriptionem, vndecunque causetur nullitas,faciendo tria membra.Et de illa doctrina meminit Felin.sed non de gl. in d.c.illud.colum.iij.vers.dixit etiam Bald.

Et ex hoc infert Pan.in d.c.illud.col.iij.quod quemadmodum præscriptio non interrumpitur per litis contestationem factã coram iudice incompetenti:ita nec per citationem factam per iudicem incompetẽtem:licet aliàs per legitimam citationem fieret interruptio in præscri.xxx.an.vt vidimus in præcedenti arti.Restringit tamen Pan. post Butr.istam limitationem procedere, nisi tale quid sit expressum coram iudice incõpetenti,quod constituat aduersarium in mala fide, vt quia pars informauit in facto conscientiam suã:vel tale quid expressit quod informare debuit.arg.text.in l.quod te.ff.si cer.peta.& in c.inquisitioni.de senten.excommu.Nam tunc secundum Pan.fit interruptio non virtute actus iudicialis,sed propter malam fidem superuenientem quæ præsumitur ex cõiecturis, vt ibi per eum.not.Bartol.in l.Celsus.colum.iiij.circa fin.ff. de vsuca.Et hanc restrictionem seu declarationem sequitur Felin.in d.c.illud.colum.iiij.versi.tertia declaratio.referens Panorm.ita consuluisse consi.cxiiij.quidam habẽs duos filios.

Et ex ibi no.per Panor.& Felin.colligitur no.limi.ad tex.in l.pen.ff.de vsuca.pro emp.cum ib.no.per Bar.vbi habetur quod denũtiatio extraiudicialis facta post cœptam præscriptionem non constituit in mala fide,vt nõ procedat

dat quando esset expressum tale quid, quod inducit seu induceret debet malam fidem, informando conscientiã partis in facto, puta per ostensionem iurium suorũ. faciunt quæ
36 dicentur in seq. limita. † Quartò limitatur prædicta conclusio, vt non procedat de iure canonico, quia per quęcunque actum qui causet malam fidem citra litis contestationem, etiam per simplicem citationem, vel aliter, præscriptio interrumpitur. Nam superueniens mala fides de iure canonico in quacunque temporis parte interrumpit præscriptionem. c. fi. & ibi plenè no. glo. & Cano. de præscrip. ita dicit Bart. in d. l. naturaliter. col. ij. ver. quęro vtrum superueniens defectus bonæ fidei. & firmat Bal. in l. ij. col. ij. ver. vlterius quæro. C. de ser. & aqua. dicens quod de iure canonico omnis præscriptio interrumpitur per missionẽ executoris, quia superueniens mala fides etiam sine vllo vitio impedit præscriptionem de iure canonico, vt no. per Dyn. in c. ij. de reg. iur. in vj. & dixi late supra circa interruptionem naturalem. Ista enim propriè dicitur interruptio naturalis, ex quo deficit vnum de substantialibus, scilicet
37 bona fides, vt ibi dictum fuit. † Quintò limitatur prædicta conclusio vt non procedat quo ad iudicium in quo agens succubuit, quia per illud & litis contestationem in eo factam non interrumpitur præscriptio, secundũ Paul. de Cast. consil. ccxcix. colum penult. refert & sequitur Felin. in d. c. illud. circa fin. in xiiij. concl.

Sextò limitatur vt procedat dummodo litis contestatio sit facta à vero domino contra quem præscribitur. Aliàs autem si sit facta ab alio quàm à domino non interrumpit præscriptionem, ita limitat Bald. in l. sicut. col. ij.
38 versic. sed nunquid. C. de præscr. xxx. ann. † Quæro iuxta prædicta, an per exceptionem siue exceptionis obiectum interrumpatur præscriptio? Concludo quod non interrũpitur. gl. est notabilis in c. ij. in verbo exceptiones. de ord. cog. & ibi per Panorm. colum. fin. cum concor. de quibus per Felin. in d. c. illud. colum. penult. versic. tertia conclusio. Primò limita nisi actio proponatur per modum exceptionis, puta per viam compensationis, vt pulchrè per Bart. in l. omnes actiones. ff. de reg. iur. & in l. sin autem. §. fin. ff.

fin.ff.de neg.gest.not.Alexan.remissiuè in d.l.fin. in princip.ad fin iiij.col.ff. de eo per quem fac.erit.& istam limitationem firmant Bald.in l.sicut.§.imo.ad fin. C. de præscript.xxx.ann.& do.Felin.vbi supra. Secundò limita nisi propositio exceptionis inducat malam fidem, per ea quæ dicta sunt suprà:quia de iure canonico superueniẽtia malæ fidei interrumpit præscriptionem quomodocunq; superueniat.† Et not. quod præscriptio potest interrũpi per filiumfamiliàs sine consensu patris quando sola citatio sufficit,non autem vbi requiritur litis contestatio,secundum Bal.in l.j.col.ij.in iij.opp.C. qui admit. & in l.fi.§.necessitatem.col.vlt.vers.item quæro.C. de bo.quæ libe. 39

Circa quartam speciem præscriptionis,qualiter interrũpatur præscriptio in actionibus annalibus vel minoris ætatis,dic quod interrumpitur per litis contestationẽ, vel per libellum principi datũ:quinimò etiam perpetuantur tales actiones temporales,& fiunt transitoriæ in heredes. l.j.& ij.& ibi plenè no.C.quando libel.prin.dat.no.Bar. & Docto.in l.fin.in princ.ff.de eo per quem fac. erit.Et not. quod præscriptio annalis introducta per constitutionem Episcopi interrumpitur per litis contestationem vel quasi,secundum Bart.in l.ij.§.fin.ver.sed hic videtur contra. ff.de vsuc.pro emp.Et per hæc remanet expedita secunda pars huius tertiæ partis sextæ princip.

Capio tertiam partem huius tertiæ partis sextæ principalis,in qua videndum est de interruptione præscriptionis iurium incorporalium.

Et primò quæro,† Qualiter interrumpatur præscriptio iurium incorporalium.Istam q.mouet Bart. in l.naturaliter.colum.vlt.versi.quæro qualiter.ff.de vsuc.quem referunt But.& Panorm.in ca.illud. colum.vltim.de præscri. vbi dicunt quod quædam sunt iura incorporalia debita fundo , vt seruitus realis, & in istis præscriptio interrumpitur perdita possessione fundi dominantis. l.si ædes. §.i.ff.de ser.vrba.præd.Item interrumpitur quando ille cõtra quem præscribitur impedit præscribentem vti seruitute.l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucapio.Cùm enim in incorporalibus quasi possessio nihil aliud sit quã patientia ad- 40

uer-

necessarij.l.quoties ff. de serui.statim quod quis desinit pati interrumpitur quasi possessio seruitutis, & consequenter præscriptio. Idem dicit Bart.in iuribus incorporalibus nō cohærentib.prædio, vt in iurisdictionibus & similibus. Nam statim cùm sit vnus actus, per quem quis prohibetur vti illo iure, videtur interrupta quasi possessio & præscriptio.& de hoc est tex.optimus secundum Bart.in c.auditis.de præscript.& ibi plenius per Innocen.in vlt.glos.& melius.in c. cum ecclesia Sutrina. de causa possess.& proprie.Quinimò plus sentit Innoc.in d.c. auditis.quod eo ipso quod is ad quem spectat iurisdictio de iure, exercet illam, seu vtitur iure suo saltem vna vice ante completam præscriptionem, censetur interrupta præscriptio. Ex quo infert, quod si Abb.incipit præscribere contra episcopum iura episcopalia, iuxta ea quæ plenè dicta sunt supra in xi. q.i.partis v.princip.fit interruptio, si episcopus saltem vna vice fuisset vsus his iuribus ante completam præscriptionem Abbatis.Idem est secundum Innocen.si prohibuisset episcopus per violentiā Abbatem volentē exercere iurisdictionē quā præscribebat, ita ꝙ timore episcopi dimisit illā exercere, vt ibi latius per eū.Sed contra præcedens dictum Innocen.latè tenet Pan.in d.c. auditis.col.iij.& iiij. dicens ipsummet Innoc.sensisse contrarium in ca.cum olim.eo.tit.vbi tradit quid debet facere episcopus, vt interrumpat prescriptionem Abbatis vel alterius volentis contra se præscribere iura episcopalia, vt ibi latius per eum, qui tandem saluat Innoc.in vno casu.Et prædictis modis seruitutis præscriptio & incorporalium dicitur interrumpi naturaliter.

Sed dubitatur qualiter interrumpatur ciuiliter. Bart. in l.ij.ad fi.commen.C.de ser.& aq.distinguit: Quod si quidem iuuatur præscribens ex titu.requiritur litis contest. sicut ad interrumpendam præscri.longi temp.l.more. C. de rei vendi.si vero non habet titulum, tunc interrumpitur per solam citationem & executoris missionem, quia est eadem ratio quæ in præscrip. xxx.ann.quia currit sola negligentia non petentis.Ideo missio executoris, quæ facit cessare negligentiam, habet interrumpere, secundum

Bar.

Bart. Et hanc distinctionem refert Bald. in dicta l.ij. colu. ij. versic. vlterius quæritur. dicens quod melior est ratio, quia cùm ista præscriptio non fundatur nisi in bona fide cùm non requiratur titul. l. si quis diuturno. ff. si serui. ven. & misso executore cessat bona fides, meritò interrumpitur præscriptio. Et hanc doctr. Bartol. & Bald. sequitur. Aret. consi. xxx. viso themate. colum. fin. in princip ip. & Cæp. in tract. ser. vrbi. præd. c. xx. col. iiij. vbi tractat de ista materia interruptionis incorporalium. Vnde infert Bal. vbi supra quod de iure canonico omnis præscriptio interrumpitur per missionē executoris, ex quo inducitur mala fides, vt not. Dy. in ca. ij. de reg. iur. in vj. de quo tamen dic vt dixi supra in iij. specie præcedentis secundæ partis, in iiij. limita.

Secundò quæro, † Qualiter interrumpatur præscriptio libertatis: Bartol. in d. l. naturaliter. colum. vltim. dicit quòd per quemcunque actum quis vtatur seruitute seu iure seruitutis interrumpitur præscriptio libertatis, vt in l. arboribus. §. item constat. aliàs est §. idem tractat. ff. de vsufruct. & l. qui fundum. ff. quemad seru. amit. vbi dicitur quod seruitus retinetur absque facto hominis, quando habet causam continuam, vt si aqua per riuum sua sponte defluxit, ius aquæ ducendæ retinetur qualitercunque quis vtatur seruitute, & sic interrumpitur præscriptio libertatis etiam per malæ fidei possessorem, vt ibi est tex. aut per vsum cuiuscunque alterius vtentis illa seruitute nomine meo vel gratia mei, vt est tex. in l. vsu retinetur. cum li. se. ff. eo. tit. dummodo quis vtatur iure seruitutis seu tanquam seruitute debita fundo, vt in l. si illo eo. tit. & ibi declarat Paul. de Castr. Addo quod in præcedentibus duob. casibus potest etiam interrumpi præscriptio naturaliter & ciuiliter per modos in præcedentib. partibus recitatos, secundum Pan. in d. c. illud. col. fin. & in d. c. auditis. col. iij. post Innoc. 41

NVnc capio quartam & vltimam partem huius iij. partis sextæ principalis, in qua dicendum est de effectu interruptionis.

Et Primò quæro quis sit † effectus interruptionis: & quan-

quantum duret. Dic quod in naturali interruptione tantum durat eius effect. quantum impedimentum seu defectus superueniens: si enim quis recuperat possessionem amissam vel superuenit bona fides vel tit. post defectum, incipit possessor de nouo præscribere, quia cessauit causa impediens. & superuenit causa confirmans, vt not. in simili glo. in c. non firmatur. de reg. iur. in vj. tempora tamē præcedentia non prosunt sed conquassantur, vt prædixi in prin. huius materiæ. Idē est in interruptione ciuili, quia oportet eam de nouo inchoari à tēpore quo cessat effectus interruptionis: Verbi gratia, si per lit. contest. sit interrupta præscriptio, noua præscriptio non incipit statim post factam contestationem, sed postquam partes cessauerint litigare, ar. l. fi. C. de præscri. long. temp. secundum Inno. & Host. in d. c. illud. Et hec vera de iure ciuili, sed de iure can. dicit gl. no. in c. j. xvj. q. iij. quod ex quo facta est semel lit. contesta. nunquam postea currit præscriptio, quia præsumitur possidens iam habere malā fidem, & de iure suo titubare. per l. nemo. C. de acquir. poss. vnde non præscribit ad mille an. ar. c. fi. de præscri. idem tenet gl. in c. sine possessione. de reg. iur. in vj. Et has gl. sequitur Bu. in d. c. illud. Cōtrarium firmat Pan. ibi concludens quod iterum possit inchoari præscriptio interrupta per lit. contest. ita de iure can. sicut de iure ciuili. Primò mouetur per tex. in §. præscriptiones. xvj. q. iij. qui nō facit in hoc differētiam inter ius can. & ciuile. Secundò mouetur, quia non reperitur quod ius can. statuat contrariū, ergo standum est iuri ciuili. Non obst. secundum Pan. fundamentū gl. inquantū se fundat super assistentia malæ fidei, quia iura cano. loquuntur de vera mala fide, non præsumpta, sicut illa quæ præsumitur per lit. contesta. quia certum est quod illa est præsumpta seu ficta mala fides & non vera, vt no. in d. l. nemo. C. de acqui. pos. nam possidens rem & credens firmiter eam suā non mouetur firmiter ad credendum contrarium ex eo quod alius sibi intulit quæstionem: alias de facili daretur materia impediēdi perpetuo cursum præscriptionis, sufficeret enim quod quis litem contestaretur absque eo quod fidē faceret de aliquo iure suo, ita dicit Pan. in d. c. illud. vbi Fe lin.

lin.col.v.& vj. hunc articulum latè examinat & firmat † quod lit.contest.non inducit malā fidem nisi præsumptam. Addo quod idē tenet Paul.de Cast.in l.ij.C. de fru. & lit.expen.& Bart.ante omnes in l.illud.ff.de pe.hære.& hoc est rationi consonum secundum eum. 43

Quod si sum tecum lit.contest.& aliud non sit actum, per hoc non sit inducta mala fides, concedo dicit ipse qd' est inducta interruptio & perpetuatio.l.fi.C.de prescr.xxx. vel xl.anno.sed finito tempore illius perpetuationis nihil videtur obstare quin de iure cano. possit inchoari noua præscriptio cum bona fide antea non maculata, ex quo d. l.fin.non est secundum canones correcta, quicquid dixerint dictæ gl.ita dicit Felin.ibi.vltra quem addo Salic. ita tenentem in l.ij.C. de fruct.& lit. expen. quem latius referam in seq.q.sed malè intellexit Fel.d.l.fi.quia præscriptio nō inchoatur de nouo finito tempore perpetuationis. nam sic opus esset quod post xl.annos iterum præscriptio inchoaretur, quinimò actio quę aliàs præscribebatur spacio xxx.ann.extenditur vsque ad xl.ann. & hæc præscriptio quadragenaria inchoatur à die interruptionis seu litis contestatæ, vt apertè probat ille text.cum ibi not. Et de effectu interruptionis vide per Aret.consi.xxx. viso themate.circa fi.Secundò quæro, † Vtrum perempta instantia duret vitium litigiosi & effectus interruptionis inductus per lit.cōtest.Dic breuiter q contra illum contra quē lis est cōtestata, durat effectus, quia est actio ꝑpetuata vsque ad xl.an.& non posset ille amplius præscribere minori tēpore, vt est casus in l.fi.C.de prescri.xxx.an. Et quo ad effectus respicientes personas ipsorum litigātium illi durant, sed non durant effectus respicientes rem: quia posset res alienari perempta instantia quæ ea durante alienari non poterat, & sic ille tertius in quem fieret alienatio poterit præscribere longo tempore. Casus est no.in l.j.secundum vnā lect.C.de præscri.long.temp.& ibi gloss.in verbo longi temporis.& Doct.no.& Bar.in l.j.§.fi.ff.de litigio. & in l.fin.vbi etiam Sal.C.eod. tit. Nam vitium litigiosi non afficit rem, sed solum personas litigantes. l. j. §. j. vbi gloss.& Bart.ff.de litigio. Angel.& in Authenti.de liti. in 44

prin.

princ. Et ita procedant not. per Bartol. poſt gloſſ. in l. ij. circa med. commen. C. de fruct. & lit. expen. & per Bartol. in l. ij. colum. vlt. & ibi not. Doct. maximè Alexand. & Iaſ. colum. penult. C. de eden. vbi Bartol. dat doctrinã, quod quidam ſunt effectus qui reſpiciunt cauſam, & illi durant perempta inſtantia, vt quod poſſeſſor efficiatur malæ fidei, & ſic teneatur de fructibus poſt litem conteſta. l. ex diuerſo. §. j. cum ibi plenè not. ff. de rei vendi. & in l. certum. C. eod. titul. & quod res ſit litigioſa vel quod præſcriptio ſit interrupta, tunc enim etiam perempta inſtantia durat effectus iam conſummatus. l. cum notiſſimi. per totam l. maximè. in §. ſed & ſi quis. C. de præſcript. xxx. anno. & l. fin. ff. eod. tit. Et hoc eſt verum dicit Bartol. in eadem cauſa & inter eaſdem perſonas, nam in alia cauſa vel inter alias perſonas illa conteſtatio ſuum effectum non produceret. d. l. cum notiſſimi. §. ſed & ſi quis. & eſt caſus ſecundum Bartol. in l. fiſcus. in quæſtione. ff. de iure fiſc. ſecundum veram lect. quam ibi tenet Bart. Hinc eſt quod perempta inſtantia non durat vitium litigioſi quo ad tertium in quẽ fit alienatio, quia titulus eſt validus & præſtat cauſam præſcribendi longo tempore. d. l. j. C. de præſcript. long. temp. & ita declarat Alexand. in d. l. ij. colu. v. vel vj. circa fi. ver. tertia concluſio. & ibi Iaſo. poſt eum. col. im. pen. C.
45 de eden. † Limitatur prædicta concluſio, quæ habet quod perempta inſtantia durat effectus præſcriptionis, niſi eſſet perempta non lapſu temporis, ſed per renuntiationem, quia pars in totum renunciaſſet liti, cauſæ, & inſtantiæ: quia tunc neque citatio, neque litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem, vt per Ioli. in d. c. illud. colum. vj. ver. & ſcias. & per do. Claud. Aquen. in d. l. naturaliter. colum. vj. Sed in quantum Bartol. in d. l. ij. C. de fruct. & lit. expen. cuius verba retuli ſupra, vult quod duret effectus malæ fidei etiam perempta inſtantia, & ſic quod litis conteſtatio inducat malam fidem etiam quo ad fructus & omnes alios effectus, Butr. & Panorm. tenẽt oppoſitum in d. c. illud. col. fin. quod non duret niſi quoad interruptionem præſcriptionis & perpetuationem actionis, quia litis cõteſtatio ſola nõ inducit veram malam fidem ſed præſumptam

tan-

tantum vbi non constat de iure agentis, vt dixi in præcedenti quæstio. & ista fuit opin. gl. reputatæ sing. in d. l. ij. in gloss. j. in fi. C. de fruct. & lit. expen. quæ vult quod perempta instantia cesset mala fides inducta per litis contestationem, & sic non censebitur amplius possessor qui ante litis contestationem erat bonæ fidei esse malæ fidei. Et licet Bartol. ibi teneat contra gloss. tamen Salice. colum. penult. & vlt. tenet cum gloss. per plura motiua, respondendo ad fundamenta & rationes Barto. & dicit quod consulendo non recederet à gloss. cum qua pertransibat dominus suus, & potissimè ista ratione, quia regula est, quod perẽpta instantia perimit acta, l. cum lite mortua. ff. iud. sol. & per consequens omnia causata ab eis, cum effectus isti nõ sint in esse producti & separabiles à sua causa. Et sic vbi reperies contrarium, dicit ipse, vt est in præscriptionis interruptione & perpetuatione actionis, illud nõ est trahendum ad omnes: Imò casus exceptus firmat regulam in non exceptis, vt not. in l. in his. ff. de leg. & in l. j. ff. de reg. iuris. Subdit Salic. hæc verba formalia in ver. nõ obstat ratio Bart. &c. Si enim, vt in themate præsupponitur, possessor est bonæ fidei, quomodo est possibile quod sola litis contestatio, per quam non apparet aliquid quod scientiam rei alienæ habeat inducere, faciat eum plenè & perfectè malę fidei possessorem esse: non video, dicit ipse, sed extunc datur indicium perueniendi ad notitiam ex probabilibus factis, & lata sententia declaratoria rei alienæ habet tunc plenam notitiã, & hæc notitia trahitur retro ad tẽpus sui initij, & sic ad tẽpus litis contestatæ, & ex hoc apparet q̃ effectus scientiæ rei alienæ non fuit statim per litis contestationẽ consummatus & perfectus, & sic nõ est vera ratio Bart. Ita dicit ibi Sal. qui in effectu tenet idem quod But. & Panorm. in d. c. illud. colu. fin. & miror quod Felin. ibi de Salic. nullam faciat mentionem.

Tertiò quæro, † An interruptio ciuilis prosit quo ad omnes, puta si quis fuit litem contestatus contra vnum, & sic quo ad illum est interrupta præscriptio, vt præd. ... est, an talis interruptio operabitur suum effectum contra alios. Pariter potest poni exemplum in citatione vbi sola 46

citatio interrumpit. Breuiter, communis conclusio est quod licet interruptio naturalis interrumpat quo ad omnes.d.l.naturaliter.tamen hæc ciuilis interruptio prodest tantum interrumpenti & non alij.Ita tenet glo. or. communiter approbata in d.l.cum notissimi.§.sed & si quis.in verbo innouata.C.de præscrip.xxx. an. per text.in l. intra quatuor.ff.de diuer.& temp.præscri.& in l.ij.§. fin.ff.ne de sta.defun.& glo.in c.placuit.el.ij.§. potest. in verbo interrupta.xvj.q.iij.& Bartol.in d.l.naturaliter.colum.iij.versi. sed quæro.adijciens quod non omnis interruptio naturalis interrumpit aduersus omnes: sed solum illa quæ procedit ex amissione & defectu possessionis, illa verò quæ contingit ex defectu tituli vel ex defectu bonæ fidei non est aduersus omnes.Et ratio diuersitatis est secundū Bar. quia titulus potest multiplicari & haberi à pluribus, & sic vnus titulus non respicit vniformiter omnes:sed possessio vna & eadem est quæ vniformiter omnes respicit cū non sit nisi vna tantum ciuilis possessio quę pariat præscriptionem,l.iij.§.ex pluribus. & §. ex contrario.cum ibi no. per glo.& Doct.ff.de acqui.poss.Idem secundum Bar.in bona & mala fide quæ potest variari respectu diuersorum, vt l. Fulcinius.§.quid si aduersus.ff.ex quib.cau.in pos.ca.& l.si quis fundum.ff.de acquir.poss.meritò non porrigunt effectum suum aduersus omnes, sed possessio sic,ita dicit Bar. ibi quem Doct.communiter sequuntur. Et sic mala fides superueniens quo ad vnum interrumpit quo ad alium.

47 Quartò quęro,† Vtrum interruptio facta contra principalem prosit contra fideiussorem ignorantem & non citatum. *a* gloss.not.in l.cum quis. §. si quis pro reo.in gl.iij.

a Adde plenè Bertach.in repertorio, in verbo præscriptio interrumpitur. colum. vlt.circa fin. versi. præscriptio interrupta.

ff.de sol.determinat quod non,& eam ibi sequitur Barto. & dicit non esse alibi.colum.penul.latè examinans istam conclusionē.Et eandem sequitur Alexand. adducens plures concor.in l.mora. rei.ff.de verbo. obligat. Secùs est in duobus reis,secundum Bar.in d.§. si quis pro reo.quia interruptio facta contra vnum prodest contra alium. casus est in l.fi.C.de duobus re.Et ratio diuersitatis est secundū

Barto.

Bartol. quia duo rei tenentur eadem specie obligationis, secùs in reo & fideiussore. nam fideiussor obligatur semper verbis, l. blāditus. C. de fideiuss. sed reus potest alio modo teneri & obligari, videlicet re vel consensu.

Item semper differunt in hoc secundum Barto. quia in reo & fideiussore vna obligatio semper est principalis, & alia accessoria, sed obligationes correorum sunt coæquales, l. si reus. ff. de duo. re. & l. generaliter. ff. de fideiuss. † Ex 48
hoc Barto. in d. §. si quis pro reo. primo infert quod interruptio facta contra vnum ex pluribus tutoribus præiudicat alijs, si contra eum actio erat iam nata, quia tenentur eadem specie obligationis, l. si pupillus. cum ibi no. ff. de admi. tuto. Secus dicit interruptione facta contra vnū tutorem, nam non interrumpit præscriptionem contra magistratum ad quem deuenitur in subsidium, quia non tenetur eadem specie obligationis, *a* l. j. ff. de magi. conueni. Se-

a Et ita debet intelligi tex. in d. l. si pupillus. secundum Bart.

cundò infert Bar. quod interruptione facta cōtra eum qui tenetur directa, interrumpitur præscriptio contra eū qui tenetur vtili, & econtra: quia actio vtilis & directa videtur eadem, vt l. actio. ff. de neg. gest. & est tex. in l. cum hæreditas. ff. ad Treb. † Non ob. secundum Bar. contra primā con- 49
clusionem supra factam tex. in l. si seruum. §. sequitur. & §. nunc videamus. ff. de ac. & ob. vbi dicitur quod interpellatio facta contra reum perpetuat actionem contra fideiussorem. Quia respondet no. Bartol. quod quandoque actio dicitur perpetuari respectu rei quæ est in obligatione, vt re perempta reus non liberetur, & tunc si perpetuatur contra principalem, perpetuatur etiam contra fideiussorem, quia ad eandem rem tenentur, l. si ita. ff. de fideius. Quandoque loquuntur de perpetuanda *b* actione respectu ipsius

b Et de ista perpetuatione quid sit & de eius effectu dicetur in seq. parte.

actionis & obligationis, & tunc interruptio facta contra principalem non præiudicat fideiussori, quia diuersis obligationibus & actionibus tenentur, casus est in d. §. si quis pro reo. secūdū Bar. quē sequitur Fel. in d. c. illud. col. fin x. conclu. de præscri. Sed contra primam conclusi. est

gl.in l.si fideiussor.§.fi.ff.man.quæ dicit quod interruptio facta cõtra principalem videtur facta contra fideiussorẽ, per l.fi.C.de duo.re.Bart.ibi dicit quod gl.alibi tenet cõtrarium in d.§.si quis pro reo.& quod d.l.fi.loquitur in duobus reis,sed aliud est in fideiussore,& ita tenet Cyn. vt refert Bart.in d.l.fi.licet illam gloss.non alleget.Bald.in l.tã mandatori.col.vlt.C.de non nu.pecu.reducit illas glo.ad concordiam,dicens quod gl.in d.l.fideiussor.§.fi. loquitur in fideiussore iudicatum solui,alia in fideiussore contractus.Quærit enim ibi Bal.in versic.sed quęro.quid si fideiussor præscripsit & non reus an prosit reo:verbi gratia, dicit ipse,fuit interrupta præscriptio contra reum non cõtra fideiussorem.Respondet Bald.quædam gl. dicit quod interruptio nocet fideiussori,*a* in l.si fideiussor. ad fin. ff.

a *Addo quod istam quæstionem an interruptio facta contra principalem noceat fideiussori,format Ioan. And. in titul. de fideiusso. super rub. in apostil.magna in vltima quæstione,vbi refert.Vb. de Bobi.tenere opin. quod interruptio facta contra alterum noceat alteri,& loquitur in quæst. statuti disponentis quod si creditor silet per quinquennium non posit amplius agere,sed sit præscriptum suæ actioni,quod si creditor habet debitorem vel fideiussorem sufficit sibi egisse contra alterum,vt alteri noceat. Et sic interruptio facta contra vnum,prodest creditori contra alium, cùm vnum sit debitum ex eodem fonte & ex eadem scriptura.Et sic vnus est contractus,& per id apparet creditorem non neglexisse,& statuto punienti negligentiam satisfactum est.Et opinonẽ Vberti simpliciter sequitur Ioan.And.sed communis opinio est in contrarium, vt ex præmissis apparet.*

man.Alia gl.dicit contrarium,in l.cùm quis.§.si quis pro reo.ff.de fideiuss.per quam gloss.tene quod pręscriptio fideiussoris nõ prodest reo , & interruptio rei non prodest fideiussori contractus,sed in fideiussore iudicatum solui, posset fortè sustineri gloss.contra.hæc sunt verba Bald.in d.l.tam mandatori.Eandem opin.tenuit Ang. in l.grege. §.etiam.ff.de pig faciens eandem concordiam quam di-
50 cit esse menti tenendam.*b* † Ex prædictis resultat duplex

b *Et sequitur Alex. in dicta l.si fideiussor.§.fin in apost.ad Bartol. & de hac materia vide per Cyn.Bald.& Angel.in dicta l.fin in prin.*

prin.C.de duo. re.qui tenent opin.Bart.in d. §.si quis pro reo. conclusio. Prima est quod interruptio facta contra vnum ex correis prodest creditori quo ad alium,& nocet alteri correo.Secunda est quod interruptio facta contra principalem non interrumpit quo ad fideiussorem vel econtra.Limitatur secundum Bald.Ang.& Alexan.vbi supra,vt procedat in fideiussore contractus,secus in fideiussore iudicij seu iudicatum solui,quia interruptio facta contra principalem intelligitur etiam facta cõtra ipsum.Ratio potest esse,quia contra fideiussorem iudicij mandatur recta via executioni sententia lata contra principalẽ,secùs est in fideiussore contractus,vt plenè no.Bar.in l.j. ff. iudi.sol. & Ang.in d.l.grege.§.etiam.ff.de pig. Nimirum ergo si interrumpitur præscriptio,ex quo acta & sententia tãtum præiudicant fideiussori iudicii quantum principali, quod nõ est in fideiussore contractus,vt per Bart.a in d.l.j.Et sic colligitur duplex differentia inter fideiussorem iudicij & fideiussorem contractus,videlicet quo ad interruptionem præscriptionis,& executionem sententiæ.Et has duas differentias in specie colligit Angel.vbi supra.

a *Adde do. Alexan.consi.cxxxi.in causa vertente coram prætore.ij.colum ij.volumi.*

Quintò quæro,† An interruptio præscriptionis in vno actu prosit in altero. 51

Dic quod non,etiam quod omnes isti actus proueniant ex vno iure,tex.est cum gloss.in c.auditis.circa fin.in verbo interrupta.& ibi not.Inno.Pan.& omnes Cano. & bonus tex.in c.cum olim.de præscri.& in c.cùm contingat.de deci.no.Innocen.in cap.dilectus.de capel.mona. Faciunt quæ plenè dixi in ij.par.prin.in ij.effectu.

Sextò quero,†Vtrum prescriptio cõpleta possit interrũpi.Dic breuiter quod non,quia interruptio post completam præscriptionem non habet lædere ius ex præscriptione iam quæsitum. Oportet ergo vt valeat quod fiat intra tempus præscriptionis,vt est text.in c.auditis.versic. si tamen.& ibi not.Panor.in vlt.not.colum.iij.de præscri.& Fel.in d.c.illud.col.pen.in v.conclu.Faciunt not.per gl. & Can.in c.vigilanti.cod.tit.vbi communiter concluditur 52

quod superueniens mala fides post completam præscriptionem non nocet. Ex quo infert Panormit. in d.c.audītis. quod præscriptio iam completa non tollitur licet postea fiant aliqui actus in contrarium: sed requiritur contraria consuetudo. Et hoc si iam consuetudo est corroborata, sed antequam sit præscripta interrumpitur, etiam si semel in contrarium populus vtatur ex certa scientia. Ita gloss. *a* not. & singu. in l. nemo. §. temporales. ff. de reg. iur.

a *Addo quod idem dixit Specul. in titul. de præscript. versic. quid si post completam.*

quam Bald. commendat in pluribus locis relatis per Iaso. in l. fin. colum vlt. ff. de consti. princ. & illam no. Ro. sing. suo xliiij. fol. j. colum. iiij. incip. ad hoc. & limitat procedere in consuetudine concernente causam petitorij: secùs si concernit causam possessorij. Tunc enim secunda consuetudo, licet non sit præscripta, tollit primam præscriptam quo ad possessorium tantum, secundum Bald. in cap. j. de feudi cognit. Et fuit originale dictum Ioan. And. in c. cum Ecclesia. de causa posses. & propr. quod refert Roma. vbi supra, & Alexand. firmans prædictam conclusionem. in l. ij. ad fi. prin. ff. solu. matrimo. & Ias. ponens duas limita. ad illam gloss. in l. de quibus. colum. xxiij. ad fin. & seq. ff. de legi. Eandem conclusionem per illam glo. firmat Panorm. in c. fin. colu. ix. versi. sed quæro. de consue. & consil. xciiij. videtur prima facie. in ti. j. volum.

53 Postremò noto † ad materiam interruptionis præscriptionis, *b* quod etiam per vnum testem, dummodo omni

b *Et multa ad materiam interruptionis præscriptionis, licet inordinata & absque allegationibus Moder. vide per Bertachin. in verbo præscriptio interrumpitur per plures colum. Et an excipiens de interruptione videatur fateri præscriptionem, tangit Panor. in c. illud. colum. de præscript.*

exceptione maiorem, cum iuramento partis probatur factam fuisse interruptionem, secundum Card. consi. cviij. petitur quædam sententia. Sequitur Felin. in dicto cap. illud. colum. penult. in iiij. conclusi.

SVMMARIA.

1 *Perpetuatio & interruptio præscriptionis in quo differant.*
2 *Actio qualiter perpetuetur, & quis sit effectus perpetuationis. Actio perpetuatur per contestationem & quasi contestationem.*
3 *Actio perpetuatur per iuramenti præstationem litis decisiui.*
4 *Stante statuto, quòd si creditor steterit per x. an. quòd non petierit debitum, sit exclusus, an si instrumento adsit iuramentum, posit actio perpetuari ad aliud tempus.*
5 *Actio an poßit per dationem fideiußoris perpetuari.*
6 *Actio perpetuatur per apprehensionem possessionis rei hypothecatæ.*
7 *Lex fin. C. de præscr. xxx. an. an de iure canonico sit correcta.*
8 *Litis contest. an perpetuet præscriptionem minoris temporis quà xxx. an.*
9 *Officium iudicis an recipiat perpetuationem.*

VEnio nunc ad quartam & vltimam partem huius vj. partis princ. in qua videndum est qualiter actio perpetuetur.

Primò igitur quæro, quid sit perpetuatio actionis, & quæ sit differentia inter interruptionem † & perpetuationem. Respondeo quod aliud est interruptio, & aliud perpetuatio. Nam interruptio facit quod præscriptio iam inchoata rumpitur, ita quod de nouo debet inchoari à tempore interruptionis, sed durat secundum suam naturam. Perpetuatio verò prorogat vitam actionis, mediante litis contestatione, & facit quod actio, quæ erat breuis vitæ, vel durabat xxx. annis, aut minori tempore, fiat perpetua, id est, extendatur vsque ad xl. annos. l. fi. C. de præscri. xxx. ann. & infra dicetur. Ita declarat gl. no. in l. cum notissimi. in prin. in verbo solam. C. de præscri. xxx. an. & Bart. in l. fi. ff. de eo per quem fac. erit. *a* Et melius declarabo in seq. vbi dicetur quid est perpetuatio. 1

a *Et declarant Imol. & Paul. de Cast. in d. l. naturaliter. colu. vlt. Iaso. in l. nam & postea. §. si is qui temporali. in princ. com. ff. de iniureiur. & in l. i. colum. pen. C. quando li. prin dat.*

Secundò quero, † Qualiter perpetuetur actio, & quis sit effectus perpetuationis. Dic quod p̄ litis contestat. & 2

non aliter. Operatur enim litis cõtest. duplicem effectum, scilicet interruptionem, & perpetuationẽ, videlicet, quod actio quæ non durabat nisi triginta extenditur ad annos xl. & sic adduntur decem anni, vt est casus in l. fin. C. de præscript. xxx. annor. aliæ verò interruptiones ciuiles, de quibus dictum est supra in præcedẽti parte, vt citatio, vel conuentio citra lit. contesta. interrumpunt duntaxat præscriptionem, sed non perpetuam actionem. Est ergo perpetuatio propriè extensio vitæ actionis, vt ibi prius erat temporalis, extendatur vsque ad xl. annos, d. l. fin. & l. j. §. exceptio. C. de anna. except. & c. placuit. el. ij. §. potest. & §. quod si per naturalem. xvj. quæst. i i j. Et ita declarat gloss. præalleg. in l. cum notissimi. in princ. in verbo solã. C. de præscript. xxx annor. quæ dicit, & not. quod cùm interrumpitur præscriptio per executoris conuentionem seu citationem, actio extenditur vsque ad xxx. annos à tẽpore conuentionis. Nam per solam lit. contesta. actio extenditur vsque ad xl. annos. Et illam gloss. sequitur & cõmẽdat ibi Bartol. Et idem *a* dixit gloss. xvj. q. i i j. §. potest.

a *Ad idem est gloss in l. sicut. in verbo per executorẽ ad fi. C. de præscri. xxx. anno. No. Bal. in l. i. circa medium, i. col. C. eod. titul.*

addens quod naturalis interruptio non perpetuat vsque ad xl. annos. licet sint alij modi perpetuandi, qui habent vim litis contestatæ, quos infra subijciam. Secundus effectus huius perpetuationis est quod actiones quæ non sunt transitoriæ ad hæredes, vt actio iniuriarum & descendentes ex delicto, de quibus in §. non omnes. Institu. de perpe. & tem. actio. per lit. contest. fiunt transitoriæ, & sic perpetuãtur in hæredes, §. pœnales. Inst. de act. l. si eum. §. qui iniuriarum ff. si quis cau. quod non fit per solam conuentionẽ, seu citationem, vt ibi latè concludit Alex. & idem in l. fin. in princ. colum. ij. ad fin. & iij. ff. de eo per quem fac. erit. contra Bart. & sequaces. Sed requiritur contestatio, vel quod stet per reum quominus litem contestetur, quo casu habetur lis pro contestata, vt ibi latiùs per Alexand. Et eo casu quasi contestatio litis idem operabitur, quod vera contestatio. Et ita intelligit Alexand. tex. in l. constitutionibus. in verbo quasi contestatæ. ff. de

act.

act. & oblig. Ex his colliguntur duo modi perpetuandi actionem cum duplici effectu ipsius perpetuationis. Primus modus est per contestationem. Secundus modus est per quasi contestationem quando stat per reum quominus litem contestetur. Bene facit text. in l. ij. C. vbi in rem ac. † Tertius modus perpetuandi actionem est per præstationem iuramenti litis decisiui, quia iuramentum habet vim litis contestationis ad perpetuādam actionem, vt est casus in l. nam & postea. §. si is qui temporali. ff. de iureiur. Et quod iuramentum habeat vim litis contestatæ, dicit expressè text. in l. sed & si restituatur. ff. ex quibus cau. ma. Et hæc conclusio procedit tam in iuramento iudiciali quàm extraiudiciali, secundum Bartol. & communiter Docto. in d. §. si is qui temporali. Ex quo singulariter infert Bar. quod si in instrumento appareret iuramentū esse delatum creditori iuxta practicam & cautelam, quam tradit ipse Bartol. in l. ij. ad fin. ff. de iureiur. tale iuramentum perpetuaret actionem vsque ad xl. annos. Et iste est solennis effectus iuramenti, & sequuntur ibi Bald. Angel. Salic. Alexan. & Ias. in ij. not. & communiter omnes. Imo. in d. l. naturaliter. colum. vlt. † Ex hoc sequitur magnus effectus in practica, quod stante statuto, quòd si creditor steterit per decem annos, quod non petierit debitum, sit exclusus. Certè si in instrumento adesset iuramentum, nō obstante statuto, iuramentum perpetuaret actionem vsque ad xl. annos, secundum Angel. & Roma. in d. §. si is qui temporali.

3 4

Et propter hoc monet Angel. notarios quod in instrumentis semper apponant iuramentum.

Referunt & sequuntur Alexand. & Moder. ibi, & Cæpol. caute. sua xxxv. Sed istud hodie est modici effectus cùm mala fides debitoris & eius hæredis perpetuò impediat præscriptionem, secundum communem opini. & tale statutum non valeat data mala fide, vt latè concludunt Cano. in c. fin. de præscript. & dixi in xiiij. quæst. ij. partis iij. princ.

† Quartus modus perpetuandi actionem est per dationem fideiussoris. Nam per illam perpetuatur actio sicut 5

per litis contestationem.glo.est singula.*a* in l.cum quis.§.
a *Et illam gl.dicit sing.Bald.in l.quoties.col.ij. C.de prec. imp. offe.*
si quis pro reo.in iiij.solu.ff.de fideius.quã ibi sequitur Bartol.colum.j.circa fi.dicens mirabilem & verissimam.Et limita & declara vt ibi per Bartol.

6 † Quintus modus perpetuandi actionem est per apprehensionem possessionis rei hypothecatæ, per quam nedum interrumpitur præscriptio, sed etiam perpetuatura-ctio in xl.an.eo quod talis apprehensio habet vim litis cõtestatæ, vt est casus in l.cum notissimi.§.imo.& ibi no.Salic.colum.ij.ver.nunc reuertor.C.de præscrip.xxx.an.reprobata opin.gloss.ibi.

7 Tertio quæro,† Vtrum illa l.fi.C.de præscrip. xxx.an. sit correcta de iure canonico.Gloss.nota.in c.j.xvj.q.iij.tenet quod ex quo semel facta est litis contestatio non currit præscriptio,quia præsumitur possidens iam habere malam fidem,& de iure suo titubare.l. nemo.C. de acquiren. poss.vnde non præscribit ad mille annos.c.fin.cum ibi no. de præscrip.Et idem tenet gloss. in c. sine possessione.de reg.iur.in vj.Istud dubium latè examinat Panormi. in d.c. illud.col.pen.versic.& scias.dicens quod iste articulus est dubius.Et tandem concludit quod pars gloss. est tutior & communior,& in iudicando seruaretur. Sed contraria opini.videtur verior secundum Felin.ibi col.v. & plene dixi in iii.q.prin.partis præcedentis in materia interruptionis, vbi conclusi quod sola litis contestatio non inducit malam fidem veram,sed fictam.Et sic remanet conclusio quòd illa l.hodie non sit correcta, vt ibi latiùs dixi. Quar-
8 to quæro,† vtrum litis contestatio perpetuet, nedum præscriptionem xxx.anno.de qua propriè loquitur text. in d. l.fin.sed aliam minoris temporis,vt annalem: Vt est dare exemplum in actione iniuriarum,quæ est annalis,l.si non cõuicij.C.de iniur.& in alijs pretorijs annalibus,vt l.in honorarijs.ff. de act. & obli. Concludo quod sic. Ita tenet gl. in l.fin. in glo.antepenult.C.de tempo.in integ. rest.pet. & glo.in l.fin.C de aqlo.& glos.in d.l.fin.in glo.ij.C.de præscrip.xxx.annorum.

Vnde infertur quod actio cuiuscunque temporis non solum

solum xxx.ann.per lit. contest. semper perpetuatur in xl. annos. Et sic meta perpetuationis est semper prorogare vsque ad xl.annos. Et per consequens perpetuatio actionis aliquando addit trigintanouem annos, vt quando actio est annalis: Aliquando solum decem, secundum quod erat vita primæ actionis. Ita dicit Iaso. in l.nam & postea. §.si is qui temporali.ff.de iureiur. Secundò infertur, quod si statuto caueatur, quod si creditor steterit per decem annos, quod non petierit debitum, sit exclusus, certè per lit. contest. actio, quæ erat decennalis, perpetuatur in xl. an. secundum Imol.in d.§.si rem.cuius opin. latè firmat Alexan.in l.fin.in princ.colum.iiij. versi. dicit etiam Ang.ff. de eo per quem fac.erit.& Ias.in d. l.nam & postea. §. si is qui temporali.col.j.vbi hoc confirmat ratione, quia actiones temporales anni vel similes facilius perpetuantur ad annos xl. quàm actiones longioris vitæ, patet, quia illæ perpetuantur per solam impetrationem rescripti, mediante supplicatione: aliæ non, sed exigitur litis contestatio, l. j.& ij. C.quando libel.princ.dat. Contrariam tamen partem, quod præscriptio minor trigenaria non perpetuetur ad xl.annos, sed addantur decem tantum, tenuit Angel. a in l.ij.§.si rem.ff.pro emp.& Sal.in l.cum notissimi.§.imo.

a *Corne.consil.clxxx.multum diffusè. colum.iij. versicul. si fortè. iij.volum.*

colum.fin.ver.sed quid dicendum. C.de præscrip. xxx.an. vbi concludit quod præscriptio longi temporis non perpetuatur per lit.contest.in xxx.annos, sed duntaxat in viginti, & sic quod addantur alij decem. Sed præcedens opi. est communis.

Vltimò quæro, † vtrum officium iudicis recipiat perpetuationem. Istam quæstionem tangit Barto. a in l.cū quis. 9

a *Sequitur Bald.in Authent. sed hodie. C.de asti. & oblig.*

§.si quis pro reo.colum.fin.versi.item contra prædicta. ff. de fideiuss.concludens quod non recipit perpetuationem nec interruptionem. Adde pro complemento, an præscriptio statutaria decem ann.perpetuetur in xl. an. Bald. in c.cum non liceat.circa finem, de præscript. vbi concludit quod non. Adde etiam quod quædam sunt iura quæ affici-

afficiunt personas, quædam quæ afficiunt res, in quibus præscriptiones natura, & effectu discrepant, Bald. in ca. vigilanti. circa finem, de præscrip. Et per hæc & omnia præmissa remanet expedita tota sexta & vltima pars principalis tractatus præscriptionum, & consequenter totus ipse tractatus ad laudem omnipotentis Dei. Amen.

NVnc explicito diffuso tractatu præscriptionum, vt nihil desit: plenam & vtilem repetitionem solennis l. Celsus. ff. de vsuc. & eius quotidianæ materiæ, q̃ aliàs in scholis primo lectionum mearum anno diebus vacantibus publicè disserui, pro dicti tractatus complemento congruenter subijciendam censui, tanquam practicã post theoricam, etsi permixtim vtranque contineat maturius digestam, plenioreque stilo editam, citra eorum repetitionem, quæ in tractatu prædicto dicta fuêre, in quo quidem non recensui, quæ ad peculiarem & propriam d. l. materiam pertinent, sed ad eam sæpius remissione vsus sum. Quam l. Bart. vtiliter commentauit. Post eum verò alij pauca scripsêre, nullusque modernorum, quem viderim, super ea aliquid scripsit, excepto celeberrimo iurium interprete domino Claudio de Seysello Aquense præceptore meo, qui pauca super eadem l. edidit commentaria, chartas duas & dimidiam non excedentia, in quibus etiam nonnulla ad propriam materiam d. l. non pertinentia interseruit, & longo stilo prosecutus est, quæ missa feci. Quanta autem addiderim, præter ordinatam materiam, re ipsa intueri licebit.

Et vt congruenti ordine procedatur, diuido materiam ipsius peculiaris l. in quatuor partes principales.

In prima parte tractabitur de titulo, videlicet qualis titu. requiratur & sufficiat ad præscriptionem, & sic de primo extremo requisito ad præscriptionem rerum corporalium. In secunda parte tractabitur de secundo extremo requisito, videlicet de traditione & possessione. In tertia parte tractabitur de tertio extremo requisito, videlicet de bona fide, & de eius contrario, videlicet de mala fide, qualiter probentur. In quarta & vltima parte tractabitur post Bar. practica deducendi & probãdi possessionem, & eius

& eius continuationem, & tempus ad præscriptionem rerum corporalium requisitum.

Ad euidentiam præmitto, quæ dixi in princi. iii. partis superioris tractatus, videlicet, quod ad præscriptionem rerum corporalium tria principaliter requiruntur, titu. possessio, & bona fides. l. j. & ibi colligit Bartol. C. de vsucap. transfor. Et plenè not. Bald. in rubri. extra de præscri. colum. j. Et circa hæc tria propriè versatur materia d. l. Celsus. quæ etiam colliguntur per discursum scriptorum Bart. super eadem l. licet Paul. de Cast. ad fin. ipsius l. colligat quinque necessaria ad hoc vt procedat vsucap. vel præscrip. long. temp. Et latius not. Bal. & Ang. in l. super longi. in prin. com. C. de præscript. longi temp. ponentes septem requisita, quæ tamen reducuntur ad prædicta tria. Secundò præmitto, quid sit titu. quid bona vel mala fides, & quid possessio.

De quibus latè dixi in superiore tractatu in iij. parte principali per totam illam partem.

His ita præmissis venio ad ipsam l. Celsus. & eius materiam explanandam.

SVMMARIA.

1 *Poßidens titulo putatiuo iusto errore ductus vsucapit, secus si iniusto.*

2 *Non entis nullæ sunt qualitates.*

3 *Litis æstimatio quæ dicatur.*

4 *Ad vsucapionem vel præscriptionem rerum corporalium requiritur titulus putatiuus iusto errore causatus.*

5 *Titulus non est in præscriptione statutaria necessarius.*

Præscriptio statutaria subrogatur loco præscriptionis iuris communis, & regulatur vt illa, & eius naturam imitatur.

6 *Titulus putatiuus iusto errore causatus idem operatur quod titulus verus ad vsucapionem vel præscriptionem.*

Iustus error habetur pro titulo.

7 *Donatio inter patrem & filium, vel inter virum, & vxorem, quæ à principio non valuit, nec morte confirmatur, an præbeat causam præscribendi.*

8 *Titulus putatiuus sufficit ad vsucapionem, casu quo si ille titulus esset verus sufficeret ad dominij translationem.*

9 *Iustus error vel etiam iustißimus quo casu vnquam præbeat causam vsucapiendi vel præscribendi.*

10 *Iustus error quo casu non habeatur pro titulo.*

11 *Titulus putatiuus iniusto errore causatus quo casu sufficiat ad vsucapionem.*

12 *Error iniustus an sufficiat ad præscriptionem rerum incorporalium.*

13 *Error etiam iniustus causat bonam fidem.*

14 *Causa quælibet licet iniusta excusat à dolo, & consequenter à mala fide.*

15 *Bona fides iniusto errore causata an prosit ad præscriptionem longi temporis.*

16 *Bona fides iniusta ratione causata an sufficiat ad faciendum fructus suos.*

17 *Error iuris non inducit bonam fidem in vsucapione vel præscriptione longi temporis.*

18 *Titulus causatus errore iuris an causet bonam fidem quo ad acquisitionem fructuum.*

19 *Error iuris aut titulus illo errore causatus non prodest si lex expreßè resistat.*

20 *Lex quando dicatur aßistere vel resistere, & quando aliquid dicatur contra vel præter legem.*

21 *Error iuris quo casu præscribentem non iuuet.*

22 *Error iuris mixtus cum errore facti an sit sufficiens ad præscribendum.*

23 *Ignorantia seu error iuris qualiter probetur.*

24 *Accidens non potest esse sine subiecto, & non entis nullæ sunt qualitates.*

25 *Litis æstimatio comparatur emptioni.*

26 *Approbare vel non improbare paria sunt.*

27 *Ad præscriptionem vltra titulum putatiuum requiritur traditio.*

28 *Traditio vera tunc requiritur, quando esset talis titulus ex quo sine traditione non transfertur dominium.*

29 *Tempore traditionis in quocunque contractu requiritur bona fides.*

30 *Iustißimus error sufficit ut prosit traditio putatiua.*

31 *Argumentum de genere ad speciem procedit negatiuè, sed non affirmatiuè.*

32 Titu-

32 *Titulus pro suo est triplex.*

33 *Error iustus vel iniustus quis dicatur. Erroris species est triplex.*

34 *Error dicitur iniustus in facto proprio nulla aduersarij suasione interueniente.*

35 *Ignorantia siue error quo casu etiam in facto proprio sit tolerabilis.*

36 *Error iustus dicitur, qui persuasione aduersarij est inductus.*

37 *Aduersarij persuasione ductus quomodo quis dicatur.*

38 *Iustissimus error quot modis causetur.*

39 *Affectio procuratoris an causet bonam fidem & iustissimum errorem, & per consequens titulum putatiuum.*

40 *Iustissimus error causatur per rei euidentiam siue ex aspectu.*

41 *Iustissimus error causatur per famam & opinionem.*

42 *Fama & rumor etiam falsus inducunt iustam causam credendi.*

43 *Fama quomodo probetur, & quæ requirantur vt legitimè possit dici probata, adeo vt inde resultet error iustissimus.*

44 *Error an dicatur iustissimus, si sit causatus ab assertione propinquorum vel sociorum.*

45 *Iustissimus error potest ex assertione probi & honesti viri causari.*

46 *Honestas personæ tollit sinistram præsumptionem, quia præsumitur pro viro honesto.*

47 *Possessio xx. annor. an sufficiat ad præscriptionem absq; titulo.*

48 *Remedium canonis Reintegranda. competit cuilibet priori & antiquiori possessori etiam malæ fidei & sine titu. qui cecidit de possessione absque suo facto & culpa.*

49 *Titulus pro hærede an habeat locum in suis.*

50 *Consistentia in animo possunt per iuramentum probari.*

51 *Præsumitur quis scire id de quo est publica fama seu quod est publicè notum.*

52 *Error toleratur in facto proprio vbi agitur de damno vitando.*

53 *Regula quod translatio dominij & præscribendi conditio æquiparantur, qua causa procedat vel non.*

54 *Error ex parte recipientis impedit dominij translationem & præscribendi conditionem, secus si error interueniat ex parte tradentis.*

SEQVI-

SEQVITVR L.

Celsus. Diuiditur ista solennis l. in tres partes principales secundum Angel. & Imol. hic.

In prima ponitur reprehensio sententiæ antiquorum siue cuiusdam erroneæ opinionis.

In secunda ponitur ratio reprehensionis. In tertia ponitur extensio. Secunda est ibi, quia neque pro legato. Tertia est ibi, idem & in litis. Et hoc dicat in summa secundum Angel. & Imol. qui plenius summant quàm faciat
1 Bartol. † Possidens tit. putatiuo iusto errore ductus vsucapit, secus si iniusto, reprobata sentẽtia antiquorum non facientium differentiam inter iustum & iniustum errorem. Hoc dicit cum gl. Et iste intellectus est communis ab omnibus approbatus secundum Angel. Vel sic secundum Paul. de Cast. Titulus putatiuus non sufficit ad præscribendum etiam cum bona fide, si non subest iusta causa putandi. Si autem subest, tunc sufficit sicut si esset verus. Hoc dicat. Vel sic breuius, & tertio secundum Paul. Qui non habet tit. nec iustam causam credendi se habere, non potest vsucapere vel præscribere longo tempore. Priusquam veniam ad notabilia, apostillabo & declarabo text. vbi opus erit. In text. ibi, Celsus. lib. xxxiiij. ad Sabinum, dicit Angel. vide supra commu. diui. l. iiij. in fin. Sed non reperio quod ille text. aliquid faciat. In text. ibi, & nihil referre. Subaudit Ang. scilicet, existimarunt antiqui. sed melius absque subauditione iste infinitiuus refertur ad relatiuum cum verbo qui existimarent, prout duo præcedẽtia, & determinatur à verbo principali, ait. In text. ibi, quia
2 neq; pro legato. Voluit dicere iure consultus, † quia non entis nõ sunt qualitates, l. eius qui in prouincia. & ibi not. suprà si cert. pet. & latius dicam infra, ideo non potest esse vsucapio pro legato, vbi nullum legatum, &c. In text. ibi, si nulla donatio, &c. Subaudit Angel. neque ex aliqua causa probabili æstimetur donationem, dotem, vel legatum subesse, secundum veram opinionem, vt videbimus
3 in gloss. In text. ibi, idem & in litis existimatione, & cæt. † quid sit hæc litis existimatio, declarat text. in l. eius rei. & in l. hæc si res. & in leg. si culpa. suprà de rei vendit. & est

eſt ſimilis emptioni, l. litis. infra pro empto.

Primò noto ex iſto text. ſecundum Bar. & Imo. † quod ad vſucapionem vel præſcriptionem rerum corporalium requiritur titu. verus vel putatiuus cauſatus iuſto errore. Concordat text. in l. diutina. & in l. ſuper longi. C. de præſcript. long. temp. & in l. nullo. C. de rei vendi. 4

Primò limita iſtam conclu. vt procedat in vſucapione vel præſcriptione longi temporis. Secùs in præſcriptione longiſſimi temporis *xxx*. vel xl. annorum, quæ currit abſque titu. & bona fide, l. ſicut. l. omnes. l. cum notiſſimi. & l. ſi quis emptionis. §. j. vbi tamen reſpectu acquiſitionis dominij fit diſtinctio inter bonæ & malæ fidei poſſeſſorem, C. de præſcript. *xxx*. vel. xl. anno. Roma. conſil. clxvj. viſo diligenter. colum. ij. circa fin. Et de hoc latè dixi in ſuperiori tractatu in ij. parte, iij. princi. in vj. quæſt. vbi late declaraui intel. d. l. ſi quis emptionis. §. j. & quale ius acquirit poſſeſſor ſine titul. cum bona vel mala fide ex præſcriptione longiſſimi temporis, & quis ſit effectus huius præſcriptionis, &c. Secundò limita hanc concluſionem, vt procedat de iure ciuili. Sed ſecundum Canones procedit præſcriptio quadragenaria contra Eccleſiam abſque titulo cũ bona fide, c. de quarta. c. illud. & c. ſi diligenti. & ibi plene not. glo. & Cano. de præſcript. Dummodo ius commune non reſiſtat præſcribenti, quia tunc requiritur tempus xl. annorum cum tit. & bona fide, vel ſpacium tanti temporis cuius initij, &c. vt eſt caſus in cap. j. de præſcrip. in vj. quam materiam plenè declaraui & in ſuperiori tract. vbi ſupra. Et vltra ibi adducta addo Panorm. in c. peruenit. colum. j. in ij. nota. de emp. & vendi. vbi concludit quod non requiritur de iure canonico in præſcriptione, niſi quando eſt contra ius, & quod non eſt aliqua differentia inter ius canonicum & ciuile niſi in præſcriptione cum mala fide, quæ non currit de iure canonico, & in hoc ſtatur iuri canonico, ſecundum Panormita. & latè dixi vbi ſupra. † Tertio limita, vt non procedat in præſcriptione ſtatutaria, *a* in qua non requiritur titul. ſecundum Bald. 5

a Vtrum in præſcriptione ſtatutaria requiratur titul. vide per Bertach. in repertorio in verbo titu. verſic. ij.

Q q hot

not.in l.ij.C.de præscri.long.temp. quæ pro lib. dicentem quod si statuto caueatur quod possidens rem per x. annos postea conueniri non possit, sufficit x.annis bona fide possedisse licet sine titulo, quia statutum non requirit titulum, & sequuntur a hic Roma. & Alexand.in apost.

a Addo bene facere quod vult Bertol. in l. cum satis. ad fi. de C. de agri. & censil.lib.xi. vbi dicit quod si statutum disponat, quod nulla currat præscriptio, tunc non præscribetur actio etiam spacio xl. an. vt statutum aliquid addat iuri communi. De cuius dicti veritate dixi in præceden in tractat.in v. parte v. prin.in ix.q.

Contrarium tenet Rom.in l.prætoris. ff. de damno infec. Refert & sequitur Fel.in c.si diligēti.col.vij.vltra med. de præscr. Pro quo facit secundum eum, quia præscriptio statutaria subrogatur loco præscriptionis iuris communis, & regulatur vt illa, & eius naturam imitatur, secundum Bald.in l.in contractibus.in fi.prin.C. de non nu. pecu.& in §. item si quis per triginta. col. fin. in tit.si de feu. fue contro.cum concord.adduc.per Feli. in c.illud.col.i de præscri.dixi plenè in superiori tracta. iij.parte iiij.prin. in xxviij.q.colum.lvij.

Et vltra Feli.contra prædictam deci.Bal. videtur tenere Sozi.licet de illa non faciat mentionem, consi. clxvi.in causa communitatis.colum.iiij. circa fin. vbi determinat quod statutum disponens quod possidens rem pro sua spacio xxx.ann. præscribat, debet intelligi secundum ius commune, & si concurrente bona fide. Et retuli in xiiij.q. ij partis, iij.prin. superioris tract. colum. lj. vbi alia plura ad propositum adduxi. Sed posset responderi quod alia est ratio respectu tituli, alia respectu bonæ fidei, quæ est magis necessaria quàm titulus præsertim de iure canonico quod non requirit titulum sed bonam fidem tantùm vbi ius commune non resistit, c.si diligenti. cum ibi plenè not. de præscri.& in c.j. eo.titu. lib.vj. Et de isto dicto Bal. dubitat Ro.in l.iij.supra eodem, per dictum Bar.ibi qui vult quod stante statuto quod per præscriptionem acquiratur dominium, intelligitur de directo, vt statutū operetur vltra ius commune. Nam dicit Ro.quod si dictum Bar. & dictū Bal. procederent, concurrerent duo specialia circa idem, quia præ-

præscriberetur sine titulo, & acquireretur directum dominium per præscriptionem, & tamen regalariter non acquiritur nisi vtile, vt ibi per Bartol. contra no. in l. j. C. de dot promiss. Vnde dicit ipse quod oportet alterum esse falsum. Non tamen explicat Ro. quod sit falsum, an dictum Bart. an dictum Bald. d. Clau. A quen. hic col. j. tenet quod sit verius dictum Bald. quia eo modo minus læditur ius commune, vt hic latius per eum. Et potest vtrumq; dictũ saluari, respondendo ad fundamentum Rom. quod istæ duæ specialitates oriuntur ex diuerso fonte, quo casu bene admittitur concursus, secundum doctrinam Bart. in l. si is qui pro emptore. col. vlt. supra eo. Et quicquid hic dicat d. Clau. Doct. approbant vtrunq; dictum & Bar. & Bal. Nam quod dictum Bal. supra relatum sit communiter approbatum, patet ex præmissis: & pariter dictum Bar. apparet ex not. per Ias. in l. traditionibus. colum. pen. versic. secundo limita. C. de pact. & latius per Felin. in rub. extra de præscrip. colum. ij. ver. fallit secundo. qui allegat plures cõcord. præcipuè Bald. in c. cum non liceat. in fi. com. de præscri. ponentem quædam priuilegia præscriptionis statutariæ. Et ibi Felin. contra dictum Bart. in d. l. iij. adducit motiuum, quod hic facit do. Clau. licet de Felin. mentionem non faciat, de c. cum dilectus. de consue. & de l. ij. C. de noxa. vbi habetur quod statutum debet interpretari secundum ius commune. Et respondet vt ibi per eum tradentem pulchram doctrinam circa hoc, An statutum debeat interpretari secundum ius commune, vel vt addat iuri cõmuni. De quo latè per Alexan. & Doct. post gl. in l. fina. §. in computatione. col. pen. C. de iur. delib. & per Bartol. in l. omnes populi. in vj. q. prin. & ibi per Iaso. in ij. lec. col. vl. supra de iust. & iur. & latè per Felin. in c. j. col. j. de rescript. vbi ponit tam de statuto quàm de priuilegio, an restringantur ad ius commune, vel debeant taliter interpretari quod aliquid addant. not. Panorm. in c. cum causam. col. j. de re iudi. Et pulchrè Alexa. consil. cij. super eo de quo quæritur. penu. colum. & consi. cvij. viso themate antepo. penul. colu. iij. vol. & consi. lxxxij. visa facti narratione. colum. ij. vol.

 Secun-

6 Secundò noto † ex isto text. quod titu. putatiuus sufficit ad præscriptionem, sicut verus. Concordat text. in l. quod vulgo. infra pro empto. cum concord. de quibus in gloss. Ex quo infert Angel. hic quod illud quod operatur titu. verus ad vsucapionem vel præscriptionem longi temporis, illud idem operatur titu. putatiuus iusto errore causatus, *a* secus si iniusto. Et de errore iniusto, dicit Ang. intellexerũt antiqui, quos propterea reprehendit hic Castr. & ait errare, & sic cessant contraria gloss. secundum Angel. & plenè not. Imol. in repe. c. fina. colu. viij. & ix. vers. qualis autem titu. de præscrip. no. Bald. & Angel. in l. super longi. col. j. C. de præscrip. long. temp. Et circa hoc, an & quando iustus error habeatur pro titu. sufficienti ad præscriptionem, tradit not. doctri. Salice. in l. nullo. C. de rei vend. circa fin. vbi etiam not. Bald. & Paul. de Castr. consil. cliiij. & Bald. in l. irritam. in iij. opp. C. pro dona. Sozin. consil. xv. col. im. fin. versi. postremò. vbi firmat per istum text. cum hic no. per gloss. & Barto. & per multa alia, quod iustus error habetur pro titul. & causat præscriptionem. Et idem Sozi. consil. xlvij. colum. iiij. ver. circa secundum. & consil. celj. colum. penul. ver. ti. autem. Et latè no. Felin. quamuis præfecta non adducat, in c. de quarta. colum. vij. ver. sed ad cognoscendum quis titu. de præscript. vbi facit conclusionem quod iusta credulitas iuridici rit. qui re vera non subeat, & sic error facti, tantum prodest quantum verus titu. habitus a non domino, quo ad præscribendũ, per gl. ibi, & in c. cura. de iurepa. & comprobat per plura. Secus

a Adde do. Bertachi. in reperto in verbo præscriptio. el. ij. col. penul. in verbo præscriptio cum titu. qui tamen non allegat hæc allegata. Et an iniustus titu. causam præbeat præscribendi, vide Rot. in ... cccclxxiij. incip. si apparet. vbi concludit quod sic, si est error facti, secùs si error iuris, vbi ponit intel. gl. in c. de quarta. & aliarumque quæ allegantur in proposito. Et an titu. putatiuus habeatur pro vero quo ad alios effectus quàm præscriptionis, vide Alexand. in consil. lxxxix. excellentissimi Iurisconsulti. in ij. colum. circa fin. in v. ... lum. & ibi an titulus putatiuus causet Publicianam, & concludit quod sic, & dicit esse casum in l. sed si res. § . eum qui. cum duobus seq. ff. de Pub.

eus est quando credulitas tit. causatur ex errore iuris, vt plenè dicetur infra, & declarat Felin. in d.c. de quarta. colum. viij. versicu. ij. doctri. & do. Franc. Curt. consil. vij. princeps defunctus. colu. v. in viij. & x. conclu. Roma. cons. dxvj. viso diligenter. colum. ij. circa fin. & Imo. in d. c. fin. colum. i c. Et de hoc dicetur latiùs infra post gloss. & Barto. † Amplia primò istam conclusionem, vt procedat siue tit. putatiuus sit onerosus, siue lucratiuus, per text. in l. fi. infra pro lega. & satis probat iste text. in versic. & nihil referre. & in ver. quia neque, &c. & voluit Bald. in l. irritā. C. pro dona. vbi vide, an donatio inter patrem & filium, vel inter vir. & vxor. quæ à principio non valet sed morte confirmatur, præbeat causam præscribendi, & an vsucapio vel præscriptio incipiat a die traditionis, ita quod tit. trahatur retro. Di. vt ibi latè per eum. Amplia secundò prædictam cōclusionem vt procedat in titulo vniuersali pro hærede, quia quando interuenit error facti iustus causatiu. putatiuus, quo quis se putat hæredem cùm nō sit, sufficit ad præscribendum longi temp. videlicet decem annis inter præsentes, & xx. inter absentes peti. hæred. gloss. est ordi. quæ ita determinat in l. hæreditatem. C. in quib. cau. cess. long. temp. præscrip. in gloss. magna circa med. ibi dum dicit: in casu tamen puto præscribi decennio. Et eam sequitur Paul. de Cast. consil. ccxxviij. super j. colum. circa princ. † Primò limita istam conclusionem dummodo tit. putatiuus sit talis qui si esset verus sufficeret ad dominij translationem, secundum Paul. de Castro consil. lxxij. alias lxxiij. secundum numerum meum, incip. quia frustra. colum. vltim. versicul. breuiter contrarium. in antiq. vbi dicit quod ad hoc, vt titul. inualidus præstet causam præscribendi, debet esse talis qui si esset validus sufficeret ad plenum ius transferendum. Refert & sequitur Feli. in cap. de quarta. colum. vij. versic. secundo considera. de præscript. † Secundò limita vt non procedat quando defectu rei vel personæ non posset quis acquirere dominium, vt quia incàpax, vel est res quæ non est in commercio hominum, vel vbi titulus verus non potest assistere propter impedimentum naturæ: quia tunc nullus error

7

8

9

xor iustus vel iustissimus vnquam prabet causam vsucapiendi vel prescribendi.tex.habemus & exemplū in l.iij.C. pro hæred.& in l.si is.cum l.seq. quæ incipit nemo. iuncta glo.infra pro leg.Per quæ iura ita limitant Bald & Angel. in l.super longi.colum.ij.C.de præscri.long.temp. & Bal. in l.nullo.post prin.ver.secundo quæro.C.de rei vend.& ibi Salice.in vj.oppo.qui clarius dicit,quod vbi persona est incapax vel inhabilis tunc iustus error non prodest nec habetur pro titulo sufficienti ad præscriptionem,quia nec verus tit.sufficeret,per d.l. nemo. cum gloss. quam Bald. dicit singu.in d.l.nullo.Facit text.not.in l.cum sponsus.§. si res. supra de Publici.Quod facit ad quæst.an spurius,qui putat se legitimum aut sufficienter & ritè legitimatum iusto errore ductus,cùm tamen legitimatio sit inualida,possit præscribere hæreditatem patris aut sibi relictum cum sit incapax. Quam quæst.mouent Ang. In d.l.nemo.post gloss.infra pro lega.Bald.& Salice.in d.l.nullo. Et in ea cōsuluit Alexand.consil.lxxiij.circa primum.ad fin.iii.vol.1.Et plenè dixi in xiiij.quæst.iij. partis iiij.prin.præcedentis tract.

10 † Tertiò limita prædictam conclusionem, vt iustus error habeatur pro titulo quantum ad vsucapionem & præscriptionem:Sed non habetur pro titu.quantum ad repellendum eum qui agit peti. here.vel interdicto quorū bonorum,quæ iudicia non dantur regulariter contra tit. possidentem,l.hæreditatis.C.de peti.hæred.& l. hæreditatem.cum gloss.C.in qui.cau.ces.long.temp.præscri.notant plenè glo.& Doct.in l.fi.circa fin.C.de edic.di.Adri.tol.ita singulariter limitat Bart.in l.j.in princi.versicu.not.ergo. per gloss.ibi,ff. quo.bo.licet gloss. tenuerit contrarium in l.penult.& fina. infra pro lega. & in d. l. hæreditatem. & ibi Bald.& cum Bartol.tenent Iaco. But. & communiter Docto.in d.l.j.ff.quo bo.vt refert Alexand. in apostil. ad Barto.in d.l.j.in .ra illo co titul.. & Bald.in l.fi. colum.viij. in xv.opp.C.de edict.di.Adri.tol.Sed quo ad Publicianam indistinctè titu. putatiuus habetur pro vero, quia inducit vsucapiendi conditionem,ergo & Publicianam ,vt est casus in l.eum qui.in princip. & ibi not. Bartol.supra de PublIC.& refert Alexand. ibi supra.

1 † Quartò limita prædictam

dictam conclusionem, quæ habet quod titul. putatiuus causatus iniusto errore non sufficit, vt non procedat quando ex[...]aret statutum, quod præscriptio currat cum titulo put[...]tiuo, nam tunc, vt statutū aliquid operetur, debet in[...] etiam si sit causatus ex iniusta causa, dummodo co[...]ca, & siue sit error facti siue iuris, secundum Paul. de Cast. con[...].ccxxvii. super primo dubio videtur dicendum. [...] v. in prin. in antiquis, vbi loquitur in pulchra q. Refert & s[...]quitur do. Clau. hic colum. iij. & faciunt notata per Felin. in rub. de præscri. col. iij.

† Quinto limita prędictam conclusionem vt non procedat in incorporalibus, q̃a in illis sufficit error in iustus. i. supinus, sufficiens ad causandam bonam fidem. Ratio est, quia in præscriptione in corporalium non requiritur tit. sed sufficit bona fides, l. j. §. j. & ibi plenè no. Bar. supra de iti. actuque priua. & l. si quis diuturno. supra si seruit ven.

Fallit ista vltima conclusio, quādo tractatur de præscribenda iurisdictione in territorio alieno, quia ex quo ius commune resistit, vltra bonam fidem requiritur iustus titul. & sic non sufficeret iniustus error, ita limitat & declarat not. Bald. in l. fin. colu. viij. circa princi. in xv. op. versi. attende. C. de edi. di. Adrian. tol.

Tertio noto ex isto text. in verbo bona fide, secundum Paul. de Cast. quod etiam quando non subest iusta causa credendi tit. interuenisse vel titu. valere, si tamen quis ita credebat, licet perpetam, dicitur esse in bona fide, quod dicit Paul. esse perpetuò notandum & tenendum menti. Ex hoc colligitur † quod error licet ini[...]stus causat bonam fidem. Ratio est, secundum Pau. quia [...]iustus error excusat a dolo, & sic à mala fide, l. igitur. §. j. [...]test. supra de libe. causa. no. glos. in l. j. in fin. in gl. magna [...]d fi. supra si quis iusdi. non obtem. Sed aduerte, quia vide[...]r quod Paul. de Cas. malè arguat seu inferat ex isto text[...] ad id de quo supra. Nam arguit ex verbis narratiuis Iurec[...]onsulti referentis opin. antiquorum, quam postea dam[...]at. Et ex verbis narratiuis legis non licet sumere argu[...]entum ad decisionem, vt est glo. repu. sing. in l. j. in gl[...] magna ad fi. C. quando non peten. par. quę de iure ca[...]onico habet consociam, 13

in c.ij.in verbo non tenentis. de do.& contu. in vj.& in c. auditis.in verbo ex postfacto.de elect.De quo per Ro.con. xcj.spectabiles domini colu. j. & plenè per Felin.in cap.j. colum.iiij.& v.de consti.& per Iason.in d.l.j.colum. x. C. quando non peten. par. per Alexand. consil. xvij.visis & opportunè.ij.volu.Tamen illa conclusio est vera, & eam firmat Bartol.hic colum.iiij.versicu.requiritur etiam bona fides non per hunc text.sed per text.in d.l. igitur.§.potest.supra de lib.causa. Et sequuntur communiter Doct. hic, & infra latius dicetur.

14 † Et collige conclusionem ex dictis Paul. de Castro ꝙ quælibet causa,licet iniusta,excusat à dolo,& consequenter a mala fide,per tex.in d.l.igitur.§.potest. Addo glo. in l.plagij.C.ad l.Fla.de pla.& in l.j.in fi.ff.de abig. Hanc vulgarem regulam singulariter limita,vt per Angel. Imol. & Rapha.Cuma.in l.ex consensu.§.fin.infra de appel.quos refert & sequitur Alexan.consi.c.ij.videretur prima consideratione dicendum.colum.penulti. versic. & dato quod comes.j.volum.vbi dicunt quod hæc regula procedit quādo quis non errasset circa ea quæ sunt iuris naturalis vel quasi. Alias, licet simpliciter nunc allegaret quandam causam iniustam & diceret,quod fuit motus propter illā causam,non sufficeret, quia oportet quod appareat quod illa fuerit causa propter quam tunc motus est, & sic,quod si illa causa non intercessisset,non ita fecisset,arg. l. qui cū vno.in princi.infra de re mili.Ita dicunt præfati Doc.Plus dicit Angel.vbi supra,quod sicut causa, quæ a iure naturæ est reprobata non excusat à vero dolo: Ita nec causa quæ reprobata est a iure ciuili notorio & indubitato. Et cum Ang.tenet ibi Ioan.de Imol.colum.penul. & sequitur Alexand.præalleg.consi.

15 Quartò noto secundum Pau.de Cast.† quod licet iniustus error causet bonam fidē,vt prædictum est,tamen hęc bona fides non prodest ad præscribendum long. temp. vt hic. Sed bene prodest hodie de iure canonico ad præscribendum longissimo tempore, vbi olim poterat præscribi de iure ciuili sine titu.& bona fide, vt in l.si quis emptionis.§.j. C.de præscrip.xxx. anno. Nam hodie de iure canoni-

canonico potest præscribi sine titu.spacio quadraginta annorum cum bona fide: sed absque bona fide non potest, nisi præscribens habeat ius commune contra se, quo casu ex igitur titu. & bona fides, vt in c.j.de præscrip.in vj. & dixi supra in j.no. Nec requiritur isto casu quod ista bona fides sit ita iuste fundata sicut requiritur ad præscribendũ longo tempore. Et hoc est quod voluit gl. secundum Pan. in c. de quarta. de præscrip. quod titulus nullus qui putatur validus errore iuris qui est iniustus sufficit ad præscribendum de iure canonico. Et hoc modo, dicit ipse, debet intelligi quod no. Cy. in l. venditioni. C. de vsuc. pro emp. & in l. si quis emptionis. §. j. C. de præscrip. xxx. anno. vbi videtur plurimum dubitare, vtrum error iuris causet bonã fidem. Sed hic est casus secundum Paul. quod sic. Verum non prodest quo ad præscriptionem longi temporis, vt infra eo. l. nunquam. in prin. lõgissimi autem sic. Quod dicit Paul. esse menti tenendum, quia est singulare, & refert se habuisse de facto, & interrogasse quosdam magnos Can. quia nesciuerunt sibi dicere vnum bonum verbum super hoc. Sed allegabant notata in c. cum personæ. de priuil. in vj. Tandem dicit Paul. tene quod dixi, quia est ipsa veritas. Eandem conclusionem firmat Imol. hic. colum. fina. in princip. dicens: Et ex hoc nota limitationem ad hanc l. in quãtum requirit errorem iustũ, quia procedit vbi agitur de præscriptione longi tẽporis quæ non procedit sine titulo vero vel putatiuo errore iusto. Sed vbi agitur de præscriptione longissimi temporis vbi sufficit bona fides absque titulo sufficit probare qualemcunque errorem etiam iniustum ad inducendum bonam fidem, l. liberis. §. fi. & l. igitur. §. potest. supra de libe. cau. & l. si fur. §. fin. cum ibi not. infra eo. hæc sunt verba Imol. Subdit hic Paul. 16 de Castr. in j. colum. quod prodest etiam ista bona fides non iusta ratione fundata ad faciendum fructus suos, per text. no. in l. sed si lege. §. scire. supra de pet. hære. Et ex dictis Paul. in hoc iij. not. colligo infrascriptas conclusiones.

† Prima conclusio est quod error iuris non inducit bo- 17 nam fidem, sed potius malam in vsucaptone vel præscrip

 tione

tione longi temporis, vt probat text. in dicta l. nunquam. in princip. infra eod. quem ita summar Paul. de Cast. & ibi pulchrè hanc conclusionem declarat dicens: Et sic not. quod non solum dicitur malæ fidei qui scit vel scire debet rem non esse vendentis, sed etiam qui credit eam esse vendentis, tamen scit vel scire debet venditionem vel contractum non valere, quia titulus putatiuus non sufficit non subsistente iusta causa putandi, per hanc leg. Et error iuris non est iusta causa, vt ibi. Idem probatur in l. si fur. §. prim. infra eod. & in l. irritam. vbi not. Bald. C. pro dona. & latè not. Felin. post Panormita. in d. c. de quarta. colum. viij. versic. secunda doctrina. cum quatuor seq. vbi facit conclusionem, quod credulitas cum errore iuris non facti suadens quod titulus iuridicus non sit iuridicus non prodest ad præscribendum, per d. l. nunquam. & eam limitat quinque modis. Et vltra Fel. not. Panorm. in c. dudum. in iiij. not. de deci. Roma. consi. clxvj. viso diligenter. colum. ij. circa fin. Card. in clemen. j. §. si quis. col. fi. in xj. q. de reb. Eccles. non ali. vbi tradit an & quando titulus minus iustus sufficiat ad præscriptionem, &c. Alexan. consil. lxxiij. viso themate. ante fin. ij. volum. & consil. xlvj. circa med. ver. & not. iij. vol. & consil. cxxj. viso themate. ante fin. iiij. volum. extendens istud procedere etiam in præscriptione longissimi temporis, per no. per gl. & Doct. in c. ad Apostolicæ. de dona. saltem quando quis vellet præscribere vigore tituli à iure reprobati, per l. quemadmodum. C. de agri. & censit. lib. xj. de quo latius dicam in seq. limit. Not. etiam do. Franci. Curt. consi. lxxj. princeps defunctus. colum. v. in viij. conclusione. Primò limitat Felin. istam conclusionem in d. c. de quarta. post Pano. ita vt non procedat quando error iuris causaretur ex iure dubio & intricato seu multipliciter intelligibili, quia talis dicitur iustus error, & æquipollet errori facti, ita quod præstat causam præscribendi, vt probat text. not. cum glo. in c. cum dilectus. in verbo constitutum. de consuetu. quem ibi ad hoc not. Cano. præsertim Panor. col. iiij. in iij. no. & est bona gloss. in c. j. in verbo de cæte. de postu. præla. lib. vj. & comprobat per plura Fel. vbi supra, declarans quādo dicatur ius dubium.

Not.

Not.Paul. de Castro hic colum.i.Panormi.in d.ca.de quarta.colum.ij.Alexand.consil.xcij.perspectis his.colum.vlt. circa fin.j.volum.& d.Franciscus Curt.consi.lxxj.princeps defunctus.colum.v.ad finem.& faciunt not.per Bartol. & alios in l.cum prolatis.infra de re iu. Secundò limita prædictam conclusionem, vt non procedat quando qualitas personæ aliud suaderet, vt in muliere & rustico, qui excusantur ab ignorantia iuris, saltem quando non potuerunt consulere peritiores, vt plenè not.omnes in l.iuris ignorantia.C.qui admit.& declara hanc limitationem, vt latè per Felin.in d.c.de quarta.colum.viij.circa fin. & seq.
† Tertiò limitat Felin. prædictam conclusionem vbi supra, vt non procedat respectu fructuum, quia titulus causatus errore iuris prodest, & causat bonam fidem, quo ad acquisitionem fructuum, per text.not.in d.l.sed si lege.§. scire.ff.de pet.hære.quem hic allegat Pau. & vltra eum est bonus text.cum gl.in l.quod vxor.supra de acq. poss.& in l.de fructibus.supra de do.inter vir.& vxo.no.gl.Bar.Ang. Imo.& omnes in l.furtum.§.j.supra eod.tit.Bald.in l.venditioni.C.de vsucap.pro empt.& latè Fel. in d c.de quarta. in ij.fallen.& Areti.consil.xvij.& plenè do. Francis. Curt. senior consi.lxxj.princeps defunctus.colum.vj.& seq. Addo quod rationem huius conclusionis assignat pulchrè Bald.in l.irritam.colum.ij.vers.modò quæritur.C.pro donato.videlicet, quia in acquisitione fructuum non requiritur titu.sed sufficit qualis qualis occasio possidendi, vt not.in d.§.scire. secundum Bald.qui subdit, quod quo ad fructus bonæ fidei possessor loco domi[illegible]i habetur, vt in l. qui scit.supra de vsur. † Istam conclus[illegible]nem declarat pulchrè Bartol.in d.§.scire.vt procedat d[illegible]mmodo titul. vel error iniustus non sit contra legem, se[illegible] præter legem, seu talis cui lex expressè non resistat, qu[illegible]muis non assistat, quia si lex expressè resisteret non pro[illegible]sset error iuris seu titul.causatus tali errore iniusto, etia[illegible] quo ad fructuum acquisitionem. 18 19

Et tradit ibi Barto.not. intel. ad regulam c. qui contra iura.de reg.iur.in vj.& l.quem[illegible]modum. C. de agric.& censi. lib. xj. vbi dicitur quod qui contra iura mercatur,

bonam

bonam fidem præsumitur non habere, per consequens cẽsetur malæ fidei, vt illa regula procedat, si lex expresse resistat, secùs si non assistit *a* seu expresse non reprobat talẽ titulum, quia tunc illa regula non militat. Refert & sequitur Pan. in c. consultacionibus. circa fin. de iure pat. Et ita etiam declarat Bald. consil. ij. sub rub. de præscrip. Et vide quæ plenius dixi circa istam regulam in ij. parte iiij. princ. superioris tract. col. j. & doctrinam Bart. in d. §. scire. sequitur Alexand. in d. consi. lxxiij. ante fi. ij. vol. & consil. xxj. viso themate. vlt. co. ante fin. iiij. vol. & Pau. or. in d. c. consultationibus. col. fin. & in c. grauis. colum. penu. de resti. spo. Ad declarationem dictorum Bartol. in d. §. scire. vide plenè domi. Franc. Curt. in præallegato consil. lxxj. princeps defunctus. colum. v. vj. vij. & viij. Et hanc limitationem plenius restringe, & declara vt per Felin. in dicto ca. de quarta. colum. ix. in ij. limita. † Quando autem dicatur lex non assistere vel resistere, declarant Docto. in l. non dubium. C. de legi. maximè Bald. colum. penult. & Bartol. in l. cum lex. colum. penult. seu vlt. infra de fideiuss. in l. j. colum. vlti. ver. quæro vtrum pupillus. infra de noua. & ibi ponit quis sit effectus.

a *Adde Curt. consil. lxxi. princeps defunctus. colum. x. vbi ponit intellectum regulæ d. l. quemadmodum.*

Quando vero aliquid dicatur contra legem vel præter, declarat Bart. in l. stipulatio ista. §. alteri. in vj. opposi. & ibi Alexan. circa med. j. col. infra de verbo. obligatio. Quartò limitatur prædicta conclusio, vt non procedat in præscriptione longissimi temporis, triginta vel xl. ann. quia in tali præscriptione error iuris circa titu. inualidum prodest ad præscribendum, & causat bonam fidem, vel saltem excusat a mala fide, vt vult hic Pau. de Cast. col. j. & retuli supra. Quod procedit secundum Cano. dummodo contractus non sit à iure reprobatus, & per hoc dicunt, quod emens rem Ecclesiæ sine solennitate à iure requisita nõ potest illam præscribere licet crediderit illam nõ esse necessariam, & sic errauerit in iure, quia talis error non excusat à mala fide, ita vult gl. in c. ij. de his quæ fi. à præla. & in c. apostolicæ. de dona. & in c. cura. de iure pa. & firmat Abb.

Panorm.

Panorm.in c.de quarta.colu.ij.versi.sed contra hanc solutionem gl.de præscri.vbi est glo.contraria prædictis,quas Pan. cōcordat fœdere distinctionis,quod aut quis errauit in facto circa nullitatem tituli,vt quia habens solius Episcopi cōcessionē credidit consensum capituli interuenisse, qui non interuenit,& tunc procedat gl in d.c.de quarta.quod talis error causet bonam fidem,quæ sufficit ad præscriptionem longissimi temporis:aut errauit in iure, quia credidit concessionem solius Episcopi sufficere & non requiri consensum capituli,& tunc talis error iuris non causat bonā fidem etiam in præscriptione longissimi temporis, ex quo talis tit.est expressè à iure reprobatus,& ita procedant gl.contrariæ præalleg.Idem tenet Pan.in c.cùm non liceat.in prin.iij.col.de præscri.Et ante cum sic latè declarat & elegantius d.Cardi.in cle.j.§.si quis.colu.fin.in xj.q. de reb.Eccl.non alie.& videtur fuisse de mente Barto. in l. quemadmodum.C.de agric.& censit.lib.xj.& in d,l.sed si lege.§.scire.supra de peti.her.vbi vult quod quando lex resistit contractui ignorantia iuris non excusat à mala fide. Refert & sequitur hic Paulus de Cast.sed secundum hanc distinctionem excusaret error facti,de quo non est dubium, vt vidimus in j.nota.non autem error iuris.

Hanc limitationem latè examinat Feli.in d.c.de quarta. col.viij.ver.secunda doctrina.cum quatuor seq. maximè colu.xj.versi.limita tertio.de præscr. vbi refert quod Imo. firmat hanc limitationem in repet.c. fin.col.iiij.& sentit ibidem colum.x.de præscri.allegans But.in c.cura de iure pat.qui hoc expressè tenet ibi colum [illegible]j. ver. secundum hoc ergo videtur.dicēs esse casum in c. peruenit. de emp. & vend. vbi idem firmat & extollit ipse But.colu. j ver.vnum tamen not. & perpetuo tene menti. vbi dicit quod licet error iuris respectu tituli impediat præscriptionem ad quam requiritur titulus,non tamen impedit præscriptionem ad cuius substantiam non requiritur titulus, sed sola bona fides,vt est præscriptio xxx. & xl.an. tam de iure ciuili quàm canonico,vt latè dixi in [illegible].q.ij. partis iij.prin. tract.præscrip.Et sic not.secundum eum quod licet præscriptio xxx.annorum nō procedat cum mala fide secundum

dum Cano.c.fin.de præscript. tamen procedit cum bona fide etiam cessante validitate tituli.alle.etiam text. in l. si fur.§.j. supra eo.& ibi no. Bart. & hæc dicta But. sequitur Imol.in d.c.peruenit.col.ij.versicul. item quia licet error. idem tenet Roma.consil.cxxiij.circa primum dubium. & Paul.de Castro consil.clij.circa præsentem casum iij.colu. & consi.vl.in causa quæ vertitur.j.col.& consi.clxxxv. hæreditas dictæ puellæ ad finem, sed firmius hoc ponit Paul. de Castr. in hac l. vt refert Felin.vbi supra. Sed ipse Paul. postea se restringit vt non procedat quando titulus esset reprobatus vt predixi,& videtur sequi distinctionem Pauli supra recitatam.

Contrariam partem, quod error iuris nunquam causet bonam fidem, neque prosit etiam ad præscriptionem longissimi temporis, tenet simpliciter Pau.de Cas.consi. lxxij. quia frustra disputaretur.ad fin.versi.ij.

Eandem opinionem tenent plures adducti per Felin. in d.c.de quarta.colum.xj.in iij.limita. pro hac parte allegantem text.in c.dudum.de deci.vbi error iuris non proficit in præscriptione longissima, inducendo vt ibi latius per eum, qui conatur respondere ad text.in d. c. peruenit. hanc partem sentit etiam expresse gloss.ordi. in d.c. ij .de his quæ fi.à præla.& glo.in d.c.apostolicæ,& in d. c. cura. quas vt refert Felin.sequitur Panorm.in d.c.de quarta.& in d.c.cum non liceat.& Paul.de Castro. in hac l. Celsus. colum.j.qui videtur sibi contrariari, in ver. Cano. dicunt. Ideo dicit Felin. quod credit potius esse additionem Ang. filij sui, cùm Pau. non consueuerit allegare Abb.Panormi. quem allegat hic in duobus locis. Istam partem firmat Alexand.in consi. js supra allegatis circa prin. huius j.conclu. Et videtur in ea residere Felin. vbi supra, quia refert illam pro vltima.

Conclusiuè dico, quod videtur distinguendum in hoc articulo vt in præcedenti limita.quod aut titul. est expressè reprobatus, quia lex resistit, & error iuris interueniens circa talem titulum non prodest nec causat bonam fidem, etiam in præscriptione longissima. Aut verò non est expressè reprobatus, quia lex non resistit expressè, sed non assistit,& tunc talis error iuris prodest.

Et

Et hæc distinctio est de mente Bar. in d. l. sed si lege. §. scire. & in d. l. quemadmodum. & Alexand. in consil. præalleg. circa prin. huius primæ conclu. presertim consi. xlvj. circa præsentis consil. vlti. colum. circa med. & in fin. iij. volum. & Paul. de Cast. hic.

† Quintò limitatur prædicta conclusio, quæ dicit errorem iuris non iuuare præscribentem, vt locum habeat, quando erratur in iure per quod titulus, quem quis putat validum, est ipso iure inualidus. Sed vbi titu. à prin. non esset inualidus, sed postea inualidandus & rescindendus, tũc error iuris sufficeret ad præscriptionem, secundum opinionem do. Cardi. relati per Felin. in d. c. de quarta. ponentis exemplum. Quam limitationem reprobat Feli. ibi per plura, maximè per no. decisionem Imo. in c. apostolicæ. colu. iij. de donat. vbi dicit quod ille qui habet titulum ex contractu inito cum minore vel Ecclesia & scit quod aduersus illum titulum peti potest restitutio in integrum nõ dicitur habere titulum aptum ad præscribendum nec est in bona fide. Alleg. tex. in l. in causæ. la. j. cum l. seq. ff. de min. vbi apertè hoc videtur probari secundũ Feli. Nã ibi distinguitur vtrum quis sciuerit posse peti restitutionẽ in integrum vel non. Et sequitur Alexand. consil. xlvj. circa præsentis consilij. vlt. colu. versi. dato etiam. iij. volum. † Sextò limitatur prædicta conclusio, vt non procedat quando error iuris esset mixtus cum errore facti, quia tũc est sufficiens ad præscriptionem propter mixturam vbi solus error iuris de per se non sufficeret, per text. in l. si vir vxori. cum gloss. & ibi not. Bartol. infra de vsucap. pro donat. not. Bald. in l. venditioni. circa finem, vbi rationem assignat, C. de vsuca. pro empt. & in l. nulla. colum. vlt. C. de rei vendi. & Felin. in d. c. de quarta. col. x. j. circa fin. declarans qualiter procedat ista limitatio. Et vltra eum addo Dy. in c. possessor. colum. pen. de regu. iu. in vj. vbi ad materiam huius l. distinguit triplicem errorem, videlicet iuris tantum, vel facti tantum, vel mixti iuris facti. Pro hac limitatione faciunt no. per Barto. & Doct. in l. certi conditio. §. quoniam supra si cert. peta. cum concor. de quibus per Alexand. & Moder. vbi Bart. not. decidit quod si

statu-

statutum disponat quod debitum non possit probari per testes, poterit tamen probari per testes & instrumenta simul propter mixturam seu coniunctionem. Sequitur Alexand.consi.lxviij. viso processu.j.colum.iij. vol.& consil.iv.in præsenti causa.in fin.iiij.volum.& cons.xxxvj.viso processu.v.vol. Facit etiam text. in l.vim passam.§. præscriptione.infra de adul. cum his quæ plenè notantur de mixtura per Bartol. Alexand.& omnes in l.ij. in princ. infra de verb.obliga.& per Felin.in c.Rodulphus. colu. xiij. de rescrip.Sed circa hanc limitationem aliter dicit Paul. de Cast.in d.l.si vir.& in l.nunquam.in prin.supra eod. tit. vbi videtur reprobare gloss.in d.l.si vir.licet Felin. vbi supra mentionem non faciat. Et hæc circa errorem iuris De errore autem facti an & quando causet bonam fidem seu iustum titulum, dicetur latè infra post gloss. & Bartol.
23 † Qualiter autem probetur ignorantia seu error iuris pro declaratione præmissorum, tradit pulchrè Bar.in l.non fatetur.col.pen.quæro qualiter probabitur ignorantia iuris. infra de confess.quem sequitur Alex. consi. xlvj.circa præsentis consilij.pen.colu.iij.vol.Et dicit Bar. quod regulariter non præsumitur, nisi probetur, per tex. in l.si hæres ab eo.§.fin. supra ad Trebel. & ponit practicam probandi, concludendo quod error iuris probatur ex qualitate facti & personarum, vt ibi latius per Bartol. cum concord. de quibus per Alexan.in apost.& sequitur d.Pet.Phili. Corn. consil.cxxxvj.licet satis.colu.iij.versi.& propterea.ij. vol. vbi dicit, quod qui allegat iuris ignorantiam ad causandum bonam fidem, debet hoc probare: Aliàs præsumitur in mala. Et latè no.do.Francis.Curt.consil. lxxj.princeps defunctus.col.viij.& seq.vbi dicit, quod probatur error iuris ex coniecturis & indicijs, & colum. ix.circa med.versi. verum vt nihil.vbi allegat Bald.in l.j.C. si quis igno. rem mi.es.dicentem quod si est persona fide digna, probabitur per suum sacramentum.

Et quando error iuris dicatur iustus, & præsumatur, vide per Imo.in c.fi.col.ij.& iij.de præscrip.

Quintò noto ex secunda parte huius l.in ver.quia neq;
24 hic probari illam regulam, † quod non entis nullæ sunt qua-

qualitates, vel quod nō potest esse accidens sine subiecto. Concordat text. in l. eius qui in prouincia. versi. quod si stipulatus. & ibi notant omnes, maximè Paul. de Castro in prin. vlt. colu. & Rom. allegantes multos alios tex. ad hoc. Alex. & Ias. in ij colu. illius ver. quem legit pro §. in iij. not. supra si cer. peta. Concordat bonus tex. inter alios, in l. si seruum. §. fina. ibi, Non potest existimari bonitas loci quæ nō extat. supra de act. emp.

Hinc dicit Bald. in l. omnium. circa med. pen. col. C. de testa. quod non potest quis probare qualitatem nisi primò probet substantiam, quia impossibile est intelligere accidentia extra subiectum. Referunt Moder. Insti. de act. in prin. & in dicta l. eius. Et vltra allegata in his locis addo bonum text. in l. Pomponius. §. fi. & ibi hoc notabile colligūt Aret. & Mod. in j. no. supra tit. j. Et dicit Are. pro hoc se allegare optimum text. in l. nec vlla. §. si quis absentis. quem ibi not. Angel. supra de peti. hæredita. Et notat Imol. in l. sequitur. §. si viam. in prin. supra eodem, qui colligit ex illo tex. quod vbi non est dare substantiam non est dare qualitatem. Et ad propositum dixit Bald. in l. j. circa prin. C. de vsucap. pro dote. quod bona fides est quædam qualitas, siue accidens, quòd sine substantia esse non potest, vt not. gloss. j. in l. si existimata. infra pro dote.

Sextò & vltimò noto ex vltima parte † quòd litis existimatio similis est emptioni. Concordat tex. in l. litis. infra pro empto. cum concord. de quibus in gloss. pen. Et vltra glo. concor. text. in l. sed si res. supra de Publ. vbi etiam allegat concor. Addo tex. magistralem in l. fin. ff. ex quib. cau. in pos. ea. qui æquiparat emptioni permutationem, in solutum dationem, & omnem contractum procedentem ex causa onerosa. Ratio autem quare dicatur similis emptioni potest assignari, quia in ea interuenit pretium, ex quo soluitur existimatio litis seu rei in litem deductæ, vt declarat text. in l. eius rei. & in l. hæc sic res. & l. si culpa. sup. de rei vendi. quos text. supra allegaui in apostillatione literæ. Et est conclusio quod vbicunq; interuenit pretiū, censetur emptio & venditio, vt probat tex. cum glo. in l. fin. in verbo intelligi. & ibi nota. Bald. C. de præd. decur. lib. 25

x. Et est gloss. not. in l. cum dotem. in verbo quis enim. C. de iure dotium. quam Bald. ibi inducit ad notabilem quæstionem statuti. not. Iaso. declarans qualiter procedat ista conclusio in l. ij. in princip. colum. vlt. supra si certum pet. & in tract. iur. emphyteu. colum. viij. Et per hæc remanent expedita textualia.

Venio nunc ad gloss. Et capio gloss. magnam, quam principaliter diuido in x. partes. In prima subaudit ad text. siue ipsum declarat. In secunda opponit pluribus medijs. In tertia ponit plures solutiones. In quarta respondet tacitæ obiectioni. In quinta respondet tacitæ quæstioni. In sexta format quæstionem & respondet. In septima format oppositionem cui respondet. In octaua quærit, & respondet. In nona format aliã quæstionẽ. In decima & vltima facit illationẽ ex præmissis ad cõfirmationem tex. Secunda est ibi, sed videtur. Tertia est ibi, solutio secundum Mar. Quarta ibi, in emptione tamen. Quinta ibi, in alijs autem. Sexta ibi, sed cur sufficit. Septima ibi, sed cum in venditione. Octaua ibi, nunquid ergo. Nona ibi, item quo titul. Decima & vltima ibi, quare bene. Secunda principalis subdiuiditur in sex particulas, prout opponit sex medijs quæ de se patent. Tertia principalis subdiuiditur in quinque particulas, prout quinque ponit solutiones. Quarta principalis subdiuiditur in duas particulas: secunda ibi, in alijs. Quinta principalis subdiuiditur in tres particulas: secunda ibi, vbi vero: tertia ibi, apprehensio tamen. Sexta principalis subdiuiditur in tres particulas: secunda ibi, respondeo ne plus: tertia ibi, item & quia in traditione. Septima principalis subdiuiditur in duas particulas: secunda ibi, respondeo speciale. Octaua principalis subdiuiditur in tres particulas: secunda ibi respondeo: tertia ibi, non autem dicas. Nona principalis subdiuiditur in quatuor particulas: secunda ibi, quidam: tertia ibi, tu dic: quarta ibi, nihilominus. Decima & vltima princip. continet pauca verba illatiua.

26 In eadem gloss. circa prin. † nota conclusionem ex verbis glo. quod Vlpianus iureconsultus, simpliciter referendo opin. Celsi, censetur illam approbare, quia paria sunt appro-

approbare, vel non improbare, vt vult gloss. not. l. quo enim. in prin. insta rem ratam habe. dicens quod non improbare ratihabitioni par est. Facit glo. repu. sing. licet vulgata, in l. qui filium. § Sabinus. in gloss. pe. supra ad Treb. quæ dicit quod quotiescunque Iurisconsultus refert multas opiniones, videtur vltimam approbare. Not. Bart. in l. bona fides. supra depo. & est bonus text. in l. si idem cum eo. §. si. supra de iur. om. iudic. quem ad hoc ibi notant Bal. & Ang. vbi latè Iaf. circa med. comment. limitans hanc conclusionem trib. mo. No. Alexand. consil. vij. videretur prima fronte dicendum. colum. iij. & consil. lv. prospectis his quæ in themate narrantur. colum. xij. iiij. volum. Et ex tota ista glo. vt facilius intelligi possit, colligo septem conclusiones. Prima conclusio est quod titul. putatiuus causatus iniusto errore non sufficit ad præscriptionem vel vsucapionem. Secunda conclusio est quod titulus putatiuus causatus iusto errore in quocunque titulo regulariter sufficit ad præscriptionem, sicut verus tit. Quis autem dicatur error iustus vel iniustus in hac materia, tradit hic latè Bartol. & infra videbimus. Tertia conclusio est quod in titu. emptionis non sufficit iustus error: sed requiritur iustissimus. l. iij. infra pro solu. Mouetur glo. ad hoc dicendū ex eo, quia duobus temporibus in tali tit. requiritur bona fides, videlicet tēpore contractus & traditionis. l. ij. infra pro empt. & d. l. iiij. infra pro solu. Cùm in alijs sufficiat bonam fidem adesse tempore traditionis, vt dicitur in dictis iuribus. Non tamen reperitur hoc bene iure expressum, secundum Paul. de Castro, quod requiratur iustissima causa vel error in titulo putatiuo emptionis. Hoc est glo. notanda propter eius authoritatem, vt dicit Pau. Et de authoritate glo. quàm plura cumulant Moder. repetentes in repetitione l. vt vim. col. penult. & vlt. supra de iustitia & iure. & d. Corse. in calce sui repertorij ad Panor. Sed conclu. gl. satis colligitur ex iuribus in ea allegatis, in quib. dicitur quod in titulo emptionis non sufficit iustus error, quia debet bona fides interuenire duobus tēporibus scilicet tituli & traditionis. Et sic non potest adesse bona fides tempore tituli, nisi præcedat verus titulus, ergo non

sufficit iustus error. Et sic requiritur iustissimus in titulo emptionis, vt dicit gloss. quam approbant Bar. & omnes.
27 † Quarta conclusio est quod ad præscriptionem vltra titulum putatiuum requiritur traditio. Et hoc vult gl. in vers. & erit hoc verum. Ratio secundum gl. est, quia etiam vbi interuenisset verus titulus, ille per se non sufficeret absq; traditione ad translationem dominij. l. si ager. supra de rei ven. & l. traditionibus. C. de pact. & per consequens nec ad præscribendum, per regulam l. clauibus. supra de contrahen. emp. Non debet ergo plus operari titulus putatiuus quàm verus, argu. l. filio quem pater. cum ibi no. supra de
28 li. & post. † Quinta conclusio est quod tunc requiritur traditio vera quando esset talis titulus, ex quo sine traditione non transfertur dominium, vt sunt regulariter tituli inter viuos, d. l. traditionib⁹. Nam tũc, sicut non acquiritur dominium sine traditione, si tradẽs est dominus, ita nec vsucapiẽdi cõditio, si tradens nõ est dominus. d. l. clauibus. Et sicut requiritur traditio quãdo subest verus titulus, l. eum qui. §. fin. supra de Public. ita etiam quando subest titulus putatiuus, ne sit maioris efficaciæ, quàm verus, vt præ dixi. Si verò sit talis titulus, ex quo transfertur dominium sine traditione, vt in titulo pro hærede, & titulo pro legato, si defunctus fuisset dominus, tunc non requiritur traditio ad vsucapiendum, seu prescribendum in vero titulo, vbi defunctus non erat dominus, sed bene est necessaria apprehensio possessionis, sine qua præscriptio non procedit, l. sine possessione supra eo. vt est casus no. in l. pe. infra pro lega. Ita pariter erit apprehensio necessaria in titulo putatiuo pro hærede vel pro legato iusto errore causato, & illa sufficiet ad pscribendum, secundum gl. hic. Et hoc, dummodo talis apprehẽsio fiat sine vitio, vt ibi dicitur. Licet si defunctus fuisset dominus ad acquisitionem dominij non requireretur aliqua apprehensio possessionis: quia in his titulis transit dominiũ ipso iure tã in titulo vniuersali pro hærede, l. cũ hæredes. in prin. infra de acqui. possess. quam in titulo particulari pro legato, l. cum pater. §. surdo. supra de lega. iij. & l. a Titio. infra de fur. Ita declarat Paul. de Castro hic colum. ij. vitra med. Et in hoc reputatur ista
gloss.

gloss.valde notabilis,& solet communiter allegari, quòd in casibus in quibus ex titulo habito à vero domino trāsfertur dominium ipso iure absque traditione, vt in titulo pro hærede & pro legato, in illis casibus si titulus habeatur à non domino vel non sit titulus verus sed putatiuus, requiritur saltem apprehensio possessionis absque vitio quia vacat ad præscribendum. Et in hoc vltimo ista gloss. reputatur singul. Nam primum dictum probat aperte tex. in d.l. pe.† Sexta conclusio est quod licet sufficiat titulus 29
putatiuus, interueniente iusto errore, non tamen sufficit putatiua traditio etiam interueniente iusto errore, sed requiritur vera. Ratio secundum gloss. est: Quia tempore traditionis in quocunque contractu requiritur bona fides, d. l. ij. infra pro empto & l. iij. infra pro sol. quæ non potest subesse, nisi præcedat ipsa traditio. Et hoc vult gloss. in ver. sed cur sufficit. Sed meliorem rationem assignabo in sequenti conclusione. Et hanc gloss. sequitur Bald. in l. irritam. col. j. versic. quæro quidam. C. pro dona. vbi per eam distinguit: quod aut est titulus talis qui exigit traditionē, & tunc non præscribit, licet putet rem sibi fuisse traditam iusto errore: Aut non exigit traditionem, vt titulus pro legato, pro hærede, & tunc præscribit. Ita subtiliter secundum Bald. loquitur glossa in hac l. Celsus. Erit tamen tunc necessaria apprehensio, vt vult ista gloss. & dixi in præcedenti conclusione.† Septima conclusio & not. colli- 30
gitur ex gloss. quod iustissimus error sufficit vt prosit traditio putatiua, quamuis iustus non sufficeret. Et pro hoc dicto glo. Bart. & Doct. allegāt bonum text. in l. iusto. §. filius. cum gloss. & ibi etiam not. Bartol. infra eo. & sequitur Rom. consil. clxvj. viso diligenter. colum. ij. circa fi. Ratio autem quare sufficit iustus error ad præscriptionē respectu tituli & non respectu traditionis, & sic in putatiuo titulo & non in putatiua traditione sed in ea requiritur iustissimus. vltra gloss. est secundum Paul. de Cast. hic, quia titulus est causa remota acquisitionis, sed traditio est causa proxima & immediata, vt not. gloss. in l. iij. §. ex pluribus. supra de acquirend. possessio. Et ideo traditio debet esse magis iustificata tanquā magis influēs. Hinc est

quod regulariter requiritur bona fides tempore traditionis & non tituli excepto titulo emptionis in quo requiritur vtroq; tempore vt dictum est supra. Addo quod istam rationem ante Pau. adducit Bal. in dicta l. irritam. colum. j. ver. sed cur tam varie. C. pro dona. vbi dicit quod ratio quare error iustus iustificet titulum & non traditionem est: quia titulus est causa remota obligationis. Sed possessio est causa proxima & magis de substantia. Ideo magis nocet error non traditæ possessionis quàm non subsistentis obligationis. Et pro ista ratione facit: Quia causa proxima & immediata dicitur potentior quam remota, & probatur in l. si mulier. ff. re. amo. Et ita probat latè Bal. in l. ex placito. colum. j. & ij. C. de re permu. & in l. sub prætextu. la. j. C. de transact. Octaua & vltima conclusio est quod concurrente iusto errore præscribitur vel vsucapitur ex illo titulo qui putatur subesse. Et hæ conclusiones cum materia huius gl. latius infra declarabuntur.

Nunc venio ad dicta Bart. Et primo dum Bart. in ij. op-
31 po. dicit reprehendendo antiquos, † quod si in titulo pro suo quod est genus sufficit iustus error, ergo & in qualibet specie & sic in quolibet titu. speciali, per gloss. in l. fina. suprà de sup. leg. Illa gloss. non videtur facere pro Bart. sed potius contra, quia bene dicit quod de genere ad speciem procedit argumentum negatiuè sed non affirmatiuè. Nam remoto genere remouetur quælibet eius species. Sed posito genere nō ponitur quælibet eius species. Et ita declarat Bart. dans doctri. in l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. supra de pact. & in l. si quid earum. §. interemptum. supra de le. iij. Vnde Bart. non bene allegat illam glo. Sed voluit dicere quod id quod disponitur in genere censetur dispositum in qualibet eius specie, quia genus est aptū comprehendere omnes species, licet positiuè non comprehendat. Genus enim repræsentatur in qualibet sua specie, & species insunt generi, l. sēper in generalibus. infra de
32 reg. iur. Et ita sentit Imol. hic. Et not. † quod triplex est tit. pro suo, vt declarat glo. magistra. in rub. infra pro suo. & Bald. in l. si ego. §. partus. supra de Publi. & Aret. in §. nouissime. versicul. vnum aliud. Instit. eo. vbi declarat, quis dica-

dicatur possidere pro suo Et pulchrè dixit Bald. in l. contractus. colum. iiij. in iij. quæst. C. de fide instru. quod ille cui fuit facta traditio ante perfectionem contractus præscribit generali tit. pro suo. † Successiuè ex dictis Bar. dum tractat quis dicatur error iustus vel iniustus, colligo infrascriptas conclusiones. Prima conclusio est quod triplex est species erroris, videlicet error iustus, iustissimus, & iniustus, vt hic per Bar. † Secunda conclusio est quod error 33
dicitur iniustus in facto proprio nulla aduersarij fraude interueniente, quia in tali facto non cadit probabilis ignorantia. l. si. ff. pro suo. & l. quanquam. supra ad Velle. Et ista est regula. Primò limita nisi sit factum proprium antiquum seu de longinquo excedens decem annos, quia tunc toleratur error & ignorãtia facti proprij propter præsumptam obliuionem ex cursu tanti temporis. Ita volunt Bartol. & Doct. in l. peregre. in princi. per illum text. supra de acquir. possess. & Bart. in l. si quis delegauerit. in fin. infra de noua. & in l. non fatetur. colum. penul. infra de confess. & in l. si res obligata. in princ. supra de le. j. Istam limitationem restringe tribus modis. Primo modo restringitur ista limitatio vt procedat vbi quis tractat de damno vitando: Secus si de lucro captando, quia tunc in facto proprio quamuis de longinquo non est probabilis ignorantia. Ita vult not. Bart. in l. qui fundum. §. seruus meus. infra pro empt. Sequuntur & multum commendant Aret. & Ias. in §. si quis agens. col. ij. vel iij. Instit. de act. Secundo modo restringitur ista prima limitatio vt procedat in facto non obligatorio: secùs in facto proprio obligatorio, quia quamuis sit de antiquo non est tolerabilis ignorantia, secundum Bald. not. in l. i. colum. viti. C. de confess. per text. in l. magnam. in fin. C. de contrahen. & commit. stip. Tertio modo restringitur nisi esset factum proprium notabile & graue, quia licet de antiquo, non esset tolerabilis ignorantia, per text. not. in c. cum illorum. circa fi. de sen. excom. notant omnes Cano. præcipuè Pano. in c. ab excommunicato. colum. iiij. de rescript. Has tres restrictiones seu sublimitationes colligit Alexand. in l. si res obligata. in prin. de leg. j. † Secũdò principaliter limita prædictam 35

principalem conclusionem, quæ habet quod in facto proprio dicitur error iniustus, vt non procedat quando esset factum valde intricatum seu negotium implicitum & inuolutum, quia tunc etiam in facto proprio est tolerabilis error siue ignorantia, secundum Bartol. in d.l.si quis delegauerit. in fin. & in d.l. non fatetur. col. pen. & in l. cum fideicommissum. infra de confess. Tertiò limita vt non procedat duobus concurrentibus, videlicet vbi quis tractat de damno vitando, & probat rem aliter se habere, quia tunc etiam in facto proprio error est tolerabilis. Sed vbi tractatur de lucro nunquam est tolerabilis ignorantia in facto proprio, secundum Bart. in d.l. non fatetur. colum. penult. & Bald. consi.c. In causa nobilium. j. volum. & tunc propriè procedit prædicta regula. Quartò limita quando quis esset ductus persuasione aduersarij, secundum Barto. hic, & in d.l. nõ fatetur. & dicetur latiùs infra. Et ad istam regulã cum fallentijs vide Pan. in d.c. ab excommunicato. col. iiij. in gloss. super verbo de facto suo. Aret. & Iaso. in d.§. si quis agens. colu. ij. de actio. Iaso. in l. error. colum. penult. C. de iur. & fac. igno.

Secunda principalis conclusio elicitur ex dictis Bartol. quod error iuris appellatur iniustus, & sic non causatur ex eo iustus titulus ad præscriptionem, per l. nunquam. in prin. infra eo. Quam conclusionem latè examinat Felin. in c. de quarta. colum. iiij. cum quatuor seq. de præscript. limitans quinque modis. Et de ea plenè dixi super text. in iiij. notab.† Tertia principalis conclusio elicitur ex dictis
36 Bar. quod quando quis fuit ductus persuasione aduersarij appellatur error iustus, per tex. cum gl. in l. quæsitum. in gl. magna ad fi. infra quando ac. de pecu. est anna. Eandem cõclusionem firmat Bar. in l.j. in fi. prin. infra de eo per quem fac. erit. vbi no. dicit quod si quis credidit persuasioni aduersarij, est iusta causa concedendę restitutionis. Et confirmo duobus modis. Primò confirmo per id quod singulariter decidit Bar. in l. error. col. ij. C. de iuris & facti ignorã. vbi dicit quod quamuis correctio erroris regulariter non admittatur post sententiam vt ibi, tamen fallit vbicunque quis fuit ductus persuasione aduersarij. Ex quo infert e&

pars

pars potest reuocare responsionem datam positionibus aduersarij etiam post sententiam quæ transiuisset in rem iudicatam probato errore, quia positio & assertio aduersarij dedit causam erroris. Et ibi sequuntur communiter Doct. & Alex. in l. j. in prin. circa fi. j. col. infra de eo per quē fac. erit. & consi. xlvij. circa primum de quo quæritur. col. vlt. ver. & maximè. j. volum. Secundò confirmo prædictā conclusionem per not. decisionem Bart. in l. post legatum. in princ. vlt. colum. versi. an aduersarius. supra de his qui. vt indig. vbi tenet quod ille qui negauit positionem aduersarij potest negationem reuocare & stare assertioni aduersarij. Et in his locis mouetur per eadem iura per quæ hic. † Et dum Bar. ponit exemplum qualiter dicatur quis ductus persuasione aduersarij dicens, puta: Venisti ad me, & dixisti, Volo dare talem rem & trado quia tibi promisi vel vendidi, &c. Ego non recordor de hoc, & tamen accepi, licet errem in facto proprio, & dicitur iustus error quia credidi assertioni tuæ. Colligo aliam incidentem conclusionem quod verba enuntiatiua prolata per modum causæ, vt sunt illa, Quia donaui, &c. probant enuntiatum contra proferentem quamuis aliter non appareat. 37

Pro qua conclusione adduco text. expressum, quem ita summat Barto. in l. emptor. §. ancilla. secundum intellectū glo. ibi, supra de rei vendi. & firmat Bartol. in l. ex hac scriptura. colum. ij. versi. venio ad secundum. supra de dona. Limita prædictam principalem conclusionem Bartol. nisi esset factum de propinquo. Quia tunc etiam interueniente persuasione aduersarij in facto proprio non censaretur iustus error. Nam supinus est, qui facti sui de propinquo non recordatur, vel quando alia causa subesset, propter quam quis non deberet credere aduersario. Ita dicunt Bal. & Angel. in l. super longi. circa fi. j. colum. C. de præscrip. long. temp. Quod verum intelligo, quando esset factum valde de propinquo arbitrio iudicis. Nam si esset factum longinquum, etiam si non interueniret assertio aduersarij, esset tolerabilis error, vt dictum est supra in ij. conclu. Et ista conclusio Barto. redderetur frustratoria, quia talis assertio nihil operaretur contra mentem Bartol. hic: nisi

dicatur quod tunc dicetur iustus error propter assertionē aduersarij, etiam si tractetur de lucro, nedum de damno, quod alias non esset, vt dixi in iij. limita. præcedentis cōclu.

38 † Quarta principalis conclu. elicitur ex dictis Bartoli, quod iustissimus error causatur multis modis. Primo modo causatur iustissimus error in facto alieno, iuncta persuasione eius à quo factum dependet: Vt si seruus vel procurator meus, tutor vel negotiorum gestor dicit se emisse pro me talem rem, cùm verum non esset, & sic mihi tradidit. Iste enim dicitur iustissimus error, per l. quod vulgo. vbi casus, infra pro empto. Quem text. notat Alexan. consil. lxix. in causa & lite. ij. colum. iij. vol. ad hoc quod dominus potest probabiliter ignorare factum procuratoris sui. Et notant gloss. & Doct. in l. si res obligata. in princ supra de lega. j. Mouetur etiam Barto. per text. in l. fina. in fin. infra pro suo. & ibi not. Bartol. quod dictum serui, vel procuratoris mei, vel eius cui successi, tribuit iustam causam erroris, & dicit illum text. not. addicta per se in hac l. Refert Felin. in c. si diligenti. colum. iij. circa med. de præscrip. Bene facit vulgata regula quæ habet: quod in facto alieno cadit tolerabilis ignorantia, & dicitur probabilis error præsumptione iuris, l. verius. supra de prob. & c. præsumitur. de reg. iur. in vj. Notant gloss. & Doct. in l. error. C. de iur. & fac. ign. & ibi Iaso. colum. penulti. limitans hanc regulam tribus modis. Et plenè tradunt Aret. & Ias. in. §. si quis agens. col. ij. & iij. Insti. de actio.

39 † Et ex verbis Bart. colligo no. conclusionem quod dictum & assertio procuratoris causat bonam fidem, & iustissimum errorem, & per consequens titulum putatiuū, qui sufficit ad præscribendum. Et sequitur Imol. in rep. c. si. col. ij. de præscrip. & Alexand. in l. j. in prin. colum. ij. supra de eo per quē fac. erit. Sed circa prædicta moueo dubiū. Quid econtra, an assertio procuratoris vendentis alieno nomine & asserentis se habere mandatum causet iustum errorem & bonam fidem, si de illo nō appareat, & per cōsequens titulum putatiuum ad præscriptionem, sicut causatur iustissimus error, quando asserit se emisse nomine meo, secundum Barto. hic. Dicas quod non, nisi fuerit persuasum

suasum emptori ab aliis fide dignis quod habeat mandatum: Aliàs est sibi imputandum, si mandatum non curauit inspicere, & præsumitur malæ fidei. Ita decidit no. Bartol. in l. qui fundum. §. procurator, per illum text. infra pro empto. Et ibi sequitur Imo. qui post Angel. tradit doctrinam, an & quando dolus seu malitia procuratoris vendētis noceat emptori, vt impediat vel non dominii translationem. Et idem voluit Bartol. in l. final. post glo. ibi eod. tit. Refert & sequitur Felin. in c. si diligenti. ad fin. ij. colum. de præscriptio. Et vltra Felin. addo quod idem sensit Bartol. in l. cum vir. ad fin. commen. supra eo. Sed contrarium ibi tenent Angel. & Imol. circa fin. commen. dicentes quod quando contraho cum aliquo vt procuratore, qui asserit se procuratorem fuit ductus iusto errore, etiam sic videor esse in bona fide, & per consequēs habere vsucapiendi potentiam, per notata in hac l. Celsus. Et retuli in ij. parte iij. princ. præcedentis tracta. colu. xij. circa finem, & sequen. licet ibi non allegauerim Bartol. in d. l. qui fundum. §. procurator. & in d. l. fin. de quo etiam non meminerunt Angel. & Imol. vbi supra.

[i] Et ideo puto dicendum quod vera sit conclusio, quod ille qui vendidit tanquam procurator alterius semper præsumitur in mala fide, nisi constet de mandato, vt dixit Alexand. in l. qui in aliena. in princ. colum. iij. versic. plus dixi supra. de acqui. hæred. ex mente Bartol. in d. l. cū vir. vt retuli vbi supra. Nisi ille esset homo grauis & fide dignus, cuius assertioni quis credendo excusatur, iuxta gloss. not. in l. Titio fundus. supra de condi. & demon. & notata per Bald. in l. indicia. colum. vj. C. de rei vendi. & latè dicetur in seq. col. Vel nisi fuerit sibi persuasum ab alijs fide dignis, quod ille erat verus procurator, & habebat mandatum. Et his duobus casibus causabitur iustus error & titulus putatiuus, qui proderit ad præscriptionem, secūdum prædicta, & hic notata per glo. Bart. & omnes.

Secundo modo causatur iustissimus error ex assertione maiorum: vt si maiores nostri pater vel auus, quibus successimus, dixerunt nobis se emisse: eadem ratione, quā quis dixerit in procuratore secundum Bart. Idem dixit

Barto.

Bartol.in l.fin.infra pro empto & sequuntur Bald.& Ang. in d.l.super longi.circa fin.j.colum. per d.l.fin.infra pro suo. Quia, vt ipsi dicunt, debuit credere assertioni maiorum de gestis per eos,per text. in l. mater. C. de calumniato. Addo bonum text. in l. qui cum maior.§. fin. & in l.Paulus.§.j.supra de bo. lib. Per quæ iura ita dicit Bartol. in extraua.ad repri.in verb.per denuntiationem.circa fin.

40 † Tertio modo causatur iustissimus error secundum Bartol.hic per rei euidentiam siue ex aspectu: Vt si pupillus vel adultus apparebat maior ex aspectu, vel furiosus erat in conspectu inumbratæ quietis, ita quod credebatur sanæ mẽtis.l.ij.§.si à pupillo.& §.si furioso.vbi etiã not. Bart.infra pro emp.& l.pignori.§.j.cum gloss.supra eo.No. Bald.& Angel.in d.l.super longi.colum. ij. dicentes quod iste error causatur à communi casu,quia quilibet communiter deceptus fuisset. Et addo plures effectus, quos operatur euidentia rei,quos enumerat gloss. Ioan. And.in arbore consang.& affini.quam ponit ante princip. lib. vj. in princis verbis.Et dixit no.Bald. in l. contra negantem. C. ad l. Aquil.& in rubric.C.de proba. & in l. si quis testibus. in fin.C.de testib.& in l.j.C. si aduers. liberta. quod probatio per rei euidentiam est optima & superlatiua omnium probationum.Et ideo nunquam censetur exclusa à lege vel statuto,quia nulla legis virtus potest illam excludere, secundum Bald. in d. rubric. C. de proba. colum.j. & in l. j.colum.iij.eod.titu.& in l.pen. C. de peri.tuto. & in alijs locis de quibus supra. Refert Alexand.consil. cxvj. posteaquam.in fin.j.volum.& consi.xxxv.viso processu causæ. iij.colum. iiij. volum. dicens quod probatio per rei euidentiam est tantæ virtutis,vt illi nunquam censeatur esse derogatum, & præferatur cuicunque alij probationi, allegando Bald. in prædictis locis. Et plenè not.idem Alexand.in l.qui bona.§.qui damni.colum. iij. vbi decidit no. quæstionem. supra de dam.infect.

41 † Quarto modo causatur iustissimus error secundum Bar.per famam,siue ex publica fama & opinione viciniæ vel vulgi: Vt si est publica fama quod pater meus emit hanc domum, per l.cum quidam.§.quod dicitur.supra de acquiren.hæred. No.Bald.& Angel.

Angel.in d.l.super longi.circa fin. j.col.n.& col.ij.C.de præscript.lon. temp. dicentes quod ad credendum & non credendum fama multum inducit, & sic causat iustissimum errorem,per text.nota.in l fin. in princ.supra de hære.inst. cum multis alijs iuribus per eos adductis. Et not. gloss. & Bartol.in l.proprietatis.C.de probat. & in l. atqui natura. §.cum me absente.supra de nego.gest.& Bartol.in l.j.§.hoc interdicto.colum.fin.supra de itine.actuq; priua. no. Felin.plura adducens in c.de quarta.colum.vij. de præscript. not.idem & sequitur Barto.hic in c. veniens.el.j.colu.pen. in princip. de testibus. Confirmo hanc conclusionem ex not. per Barto. in l.ij.circa fin. C.de libe.vel f-r.ad decu.aspir.lib.x.& Bartol.in l.miles. §.mulier. ff. de adult. vbi dicit quod fama publicā prebet iustam causam credulitatis, & excusat a calumnia. Sequitur Panormi. in cap. cum cōtingat. colum.ij. & ibi late not. Felin. equidem. colum. ij. de rescript.dicens quod per famam causatur bona & mala fides, de quo dicetur infra post Barto.in iij. parte. † Ampliapradictam conclusionem, vt procedat etiam si subsit solus rumor,quia nedum fama,sed rumor etiam falsus inducit iustam causam credendi. Ita probat text. nota. in dicta l. final. in princip. & ibi nota. Bartol. Imol. & Docto.supra de hæredi. insti. licet rumor sit minus quàm fama, vt ibi per Imol. & pulchrè per Alexandr. consil. cxv. viso themate suprascripto.circa finem, versicul. ad hoc etiam optimè.iiij. volum. declarantē quæ sit differentia inter rumorem & famam:dicit enim: Rumor est particularis assertio, ex incerto authore,& ex sola suspicione prouenions. Nec enim requiritur quod ab omnibus vel à maiori parte communiter & publicè dicatur, prout exigitur in fama, vt ibi latius per eum allegantem plura loca. Et habetur in locis infra proximè alleg. Et sic rumor est minus quam fama,& tamen inducit iustam causam credendi, vt dictum est. † Qualiter autem probetur fama, & quæ requirantur vt possit dici legitimè probata, adeo quod inde resultet iustissimus error ad terminos nostros, & qualiter habeant testes deponere ad probandā famam, latè & vtiliter tradit Bar.in l.de minore.§. plurimum.colum.v.vers.

quæro

quæro qualiter. infra de quæstio. & Alexand. consil. ccxii. visis & discussis scripturis. ij. volum. & consil. lxx. in causa vertente. ij. colum. & consil. lxxiij. viso themate suprascripto. ij. colum. iii. vol. & consi. xx. in causa appellationis iii. colum. & consil. xxv. in causa vertente. & consil. cxvii. viso processu causæ vertentis. iiij. volum. vbi declarat dicta Bartol. in d. §. plurimum. Et vide latè Panormita. & Felin. in c. veniens. el. j. de testi. Et omnia hæc dicta Bartol. circa materiam iusti erroris referunt & sequuntur Imol. in repe. ca. si. colum. viij. & ix. de præscrip. vbi recitat omnes prædictos modos ex quibus causatur iustus error vel iustissimus, & practica Papien. in suo opere responsionis conuenti, in verbo præscriptionis. colum. iiij. & do. Vital. in suo tracta. clausarum, sub clausula Non errore ductus. colu. j. & ij. char. xl. Et latè not. Felin. plura adducens in ca. de quarta. colum. vij. de præscrip. vbi plenè tractat ex quibus causetur iustus error circa titu. & Sozin. consi. xlvij. in primo præsentis consultationis. colum iiij. versi. sed instabit.
44 bit. † Alios modos ex quibus probatur iustissimus error vltra Bartol. hic tradunt Bald. & Angel. in dict. l. superlongi. colum. j. & ij. dicentes: multæ aliæ circunstantiæ iustissimi erroris vltra modos supra relatos contingere possunt secundum varietates factorum. Et inter cetera dicũt quod dicitur iustissimus error si fuerit causatus ab assertione propinquorum vel sociorum olim patris mei qui mihi asseruerunt patrem meũ hanc domum emisse. Debui enim credere propter coniunctionem & societatem. Primum probatur secundum eos in l. octaui. supra vnde cogna. & in l. de tutela. C. de in integ. resti. mino. vbi habetur quod coniuncti præsumuntur scire facta coniunctorum. *a*

a *De hoc an coniuncti præsumantur scire facta coniunctorum not. plenè Bartol & Doct. in l j. colum. iij. supra si cer. pet. Alexand. consi. lxxxx. examinate processu ij. col ij. vol. & in l. si quis in fundi vocabulo circa princip supra de leg. j. vbi limitat & declarat.*

Secundum vt ipsi dicunt probatur in Authent. hodie. C. de repu. Ita enim credendum est socijs sicut fratribus, quia societas ius fraternitatis obtinet. l. verum. supra pro

fo. se-

b.secundum Bald.& Angel.in dicta leg.super longi. Facit ad hoc vltimum text. not. in l. cum allegas. C. de castren.pecu.lib.xj.quem not.Bald.in l.parentes. C.de test.vbi dicitur quod non modicum affectionis & amicitiæ tribuit conuersatio,& quod maius vinculum amoris quam fraternitas. † Et vltra Bart. & Bald. & Angel. in dicta l.super longi.addo quod iustissimus error causari potest alio modo, videlicet ex assertione probi & honesti viri, secundum Bal.in l.ind. col vlt.ver quære [illegible] C. de rei vendi.vbi dicit quod dictum notabilis viri, puta diceris patrē meū,cui successi, emisse talem fundū, inducit iustissimam credulitatem vt ex ea scripossit [illegible] sufficiés ad præscribendum illum fundum,per gloss. not. in l.Titio fundus.in ver.actione.circa f.supra de cond. & demon. q̄ vult quod non potest imputari mihi si credidi homini. [illegible] de digno.Refert & sequitur Alex.in l.j in prin.col. ij.supra de eo per quem fac.erit. Et illius gl.intellectum plenè examinat Felin.in d.c.cum contingat.col.ij.de rescrip. Et ad illam addo Are.consi.clv.cōsultatio præposita si vera sunt barbara.consi.xcvij.scripsit doctissimus.pen. seu vlt. col. j. vol. Alexa.consi.xxvij. visis & accuratè ponderatis.iij. col. j.vol.& in terminis istis do.Franci.Curt.consil. lxxij.princeps defunctus.colum.ix. 45

Istam conclusionem in terminis firmat per plura Feli. in cap.de quarta.colum.vj.versic. prima doctrina. de præscript.Primò hanc conclusionem firmo per text. not. in l. si a bonæ fidei.in princ.in verbo integræ opinionis. supra de rei vendi. per quem text.decidit ibi singulariter Angel. quod si potestas non custodiuit diligenter, sed curialiter, nobilem sibi commissum, qui communiter reputabatur integræ æstimationis & fidei, si aufugit, non tenetur. Ex quo non erat verisimile quod deberet aufugere propter qualitatem personæ suæ cui credēdum erit. Et ita in quæstione facti dicit se defendisse quēdam potestatem. Quod etiam pro valde notabili refert & sequitur Ias. in Authe. habemus. colum. fin. sexto facit. C.de iudic. faciens regulam,quam per plura comprobat, quod propter magnā [illegible]galitatem personarum licitum est recedere à communibus

nibus regulis, & idem Iaso. in repe. l. admonendi. char. xviij colum.j.supra de iureiu.& Felin.in d. c. cum contin-
46 gat.colum.iij. † Secundò istam conclusionem confirmo per text.no.in c.nisi essent.& ibi not.Panor. colu.j.de præben. vbi habetur quod honestas personæ tollit sinistram præsumptionem, quia præsumitur pro viro honesto, vt probat ille tex.Hinc dicit gl.no.in c.illud.xl.dist.quod præsumitur pro nobilibus in his quæ spectant ad nobilitatem.Et dicit alia glo.no.in c. omnis.vij. quæst. j. quod eo ipso aliquid præsumitur bonum & iustum quod à bono factum est.Tertiò pro ista conclusione adduco in terminis Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.in viij.q.in fin.supra de ope.no.nuntia.dicētem quod id quod dicitur à personis fide dignis, est iusta causa credulitatis. Allegat Cyn. ita dicere in l.j.in iiij.quæstio.C.de ser.& aqua.

Dicit tamen gl.no.in c. si quis præpostera . in verbo videri.l.dist.quod non tenetur quis statim credere etiam bono viro, quia non debet quis esse nimis credulus. l.j. §.j. supra de eo per quem fac.erit.Et ideo istam conclusionem limita,& declara, vt latè per Felin.in d.c.cum contingat.
47 col.iij.& iiij. de rescri. vbi non refert prædictam. † Quinto ex dictis Bar.in hac j.parte colligitur consilium seu cautela pro filio,qui successit patri,& reperit in hæreditate aliquam rem quam pater possederat decem annis, & ipse alijs decem.Postea cecidit à possessione,& non reperit aliquem titulum per instrumenta vel testes. Quo remedio sibi succurratur ad auocandam possessionem, & à qua cecidit absq; violentia,quia si fuisset violenter eiectus, non esset dubium quod haberet interdictum vnde vi. Sed alio non apparente, non potest intentare rei vendicationem vel Publicianam. Quia possessio viginti anno. non sufficit ad præscriptionem absque titulo, vt hic, & l. nullo.C. de rei vendi. Et sic ei non competit rei vendicatio tanquam domino:nec etiam competit Publiciana ei quasi domino,quia vt competat,requiritur titulus & traditio à nō domino.§.sed istę.cum materia,Inst.de actio.Et tit.docere non potest, nec potest allegare titulum pro hærede. Quia non habet locum in suis, l.nihil. C. pro hære. & sic videtur

tur omni remedio destitutus. Cautela ergo est secundum Barto. referentem quod ita consuluit in q. facti quod alleget ti. puta emptionis vel alium, & probet aliquam ex predictis causis, ex quibus causatur titulus putatiuus errore iusto, & probet de possessione decem vel viginti annorum. Et hoc sufficiet ad præscriptionem. Et sic poterit rem vendicare, vt est de mente Bart. hic, licet se ita latè non declaret. Sed in ipso defuncto, dicit Barto. quia de facto suo agitur, non esset iusta causa erroris. Addo quod istud consiliũ & dicta Bart. circa hunc passum referunt & sequuntur Bal. & Ang. in d. l. indicia. vltra medium, in iiij. quæst. C. de rei vendi. † Et quamuis Scrib. hic circa hoc nihil dicant, sed simpliciter transeant cum Bar. dico, quod erit melius consultum filio in tali casu, quod pro recuperanda, & auocanda possessione rei quam amisit, & à qua cecidit, pro qua nullum potest inuenire tit. intentet vtilissimum remedium canonis Reintegranda. iij. q. j. quod competit cuilibet priori & antiquiori possessori, etiam malæ fidei, & sine titu. qui cecidit de possessione absque sui facto & culpa, etiam contra bona fide & titu. possidentem, ad quem possessio postea peruenit, vt latè concludunt Canon. præcipuè d. Abb. in c. sæpè. de resti. spo. not. Bar. in l. si coloni. per illũ text. C. de agric. & censit. Et plenè tradit Alex. in l. rem quæ nobis. colum. iiij. & v. supra de acquir. poss. & ibi latissimè d. Bar. Soz. in repe. illius l. qui examinat xij. q. circa istud salubre & quotidianum remedium. De quo vide ad saturitatem per Alexand. consil. xvij. viso processu in causa & lite. & consi. seq. ij. vol. & consil. vj. circa processum causæ vertentis, & consil. lxxviij. clarissime Doctor & iustissime domine vicarie. iij. volu. & consil. xx. requisitus & breuius dicam. & consil. xc. viso processu causę vertentis. cum duobus consi. seq. v. volum. & per Aret. in §. quadrupli. colum. x. & xj. ver. septimo principaliter. Instit. de actio. & per d. Petr. Phili. Cor. consil. xvij. & consil. cccxxix. penul. & vlti. colum. j. vol. 48

In quibus locis plenè traditur de natura & priuilegijs huius remedij, & d. l. si colon. & an detur male fidei possessori, & contra bonæ fidei possessorem cum tit. Circa quod

ſunt opiniones,& dic vt latè habetur in dictis locis, quia
49 non eſt de materia noſtra. † Et dum Bar. alleg. l. nihil. C.
pro hære.vbi habetur, quod tit. pro hærede non habet locum in ſuis,limita illam l. procedere quando filius venit tanquam ſuus,& ex capite liberorum:Secùs ſi veniat tanq̃ agnatus vel cognatus ad ſucceſſionem patris,prout poteſt per ſucceſſorium edictum.l.j.§.largius. & §. ſciendum. ſupra de ſuc.edic.Nam tunc poteſt vti titulo pro hærede.Ita limitat not.Alex.in l.j.col.ij.C.qui admi.& in l.in ſuis.co
50 lu.iiij.ſupra de lib.& poſth. † Sexta concluſio elicitur ex dictis Barto.quod ea quæ conſiſtunt in animo poſſunt probari ꝑ iuramẽtum: Vt quod quis fuerit motus ex tali cauſa,per gloſſ.no.quæ conſueuit ad hoc communiter allegari,in §.ſed iſtæ.in gloſſ. magna, circa med.Inſtit.de actio. Et eſt alia gloſſ.expreſſior in cap.ſignificaſti. in verbo ſi eſt ita.& ibi not.Cano.de homi. Quam concluſionem limita niſi præſumptio eſſet contra iurantem,quia tunc non ſtabitur dicto,& iuramento ſuo.gloſſ. eſt not. in c. propoſuiſti.in verbo non probatur.ad finem,lxxxij.diſt. Et ita concludit not.Barto.vbi declarat in l.inter omnes.§.rectè. colum.vlt.infra de fur.Et ſequitur Alexand. adducens plura in l.j.§.per procuratorem.colum.ij.ſupra de acquir.poſſeſ. & Iaſ.in d.§.ſed iſtæ.char.pe.vbi tradũt duas limitationes ad prædictam concluſionem. Et de hac materia an & quãdo ſtetur aſſertioni alicuius cum iuramento, vel ſine, & maximè vbi præſumptio iuris militat contra eum, tradit hic latè do.Clau.Aquen.colum. iiij. & v. Et quia non eſt
51 propriè de materia huius l.pertranſeo. † Septima concluſio elicitur ex Barto.quod quis pręſumitur ſcire id de quo eſt publica fama,ſeu quod eſt plublicè notum,per tex. not. l.regula.§.& facti.ſupra de iur.& fac.ign.aliàs diceretur ignorantia ſupina,ſecundum Barto.quæ non excuſat, l. nec ſupina.ſupra illo eod.tit. Addo gloſſ. not. in l. ſi tutor petitus.in verbo oſtẽderis.C.de peri.tuto.& in §. qui autem. Inſtit.de excu.tuto.text.not.cum gloſſ. in c. quod dicitis. xvj.diſt.not.Alexand.conſil.clxxvij.in hac cauſa. colum. ij.in fi.vbi alleg.Bartol.in pluribus locis, & conſil. cc. viſo
52 & diſcuſſo.colum.ij.verſi.& dato.ij.vol. † Octaua concluſio

ſio colligitur ex dictis Bartol.dum allegat l.ſed & ſi me putem.in princip.ſupra de condi.inde.quod in facto proprio error toleratur,vbi agitur de damno vitando: Secùs ſi de lucro captando,de quo plenè per Bart.in l.non fatetur.col. penult.infra de confeſſ.

Iſtam concluſionem not.limita,vt per Aret.cõſi.xxxiij. paulò ante fin.quod hic refert d. Clau.† Nona concluſio elicitur ex dictis Bartol.quod regula, quæ habet quod translatio dominij & præſcribendi conditio æquiparantur. l. clauibus.ſupra de contrahen. emptio.procedit aliqua iuſta cauſa interueniente, & ſic titulo vero vel putatiuo cauſato iuſto errore ſiue ex iuſta cauſa:ſecus ſi ex iniuſta.Et hic colligitur vna limitatio ſeu declaratio ad regulam d.l.clauibus.Quam ſecundò limita & declara quādo militat eadem ratio vtroque caſu : aliâs non fit iſta æquiparatio,ſecundum Bar.in l. Pomponius.§.qui iuſſu.& ibi per Alexan.circa finem commen.ſupra de acquiren. poſſeſſ. Tertiò limita & declara illam regulam d. l. clauibus.tribus modis,vt per Ang. Areti.in §.ſed iſtæ . colum.fin.circa finem,Inſtitut.de act. qui in ſpecie refert & ſequitur verba Bar.hic circa intell. d.l. & ibi declarat quod illa regula procedit affirmatiuè,ſed non negatiuè, vt ibi latius per eum.Quartò limita & declara dictam regulam, vt per Bar.in l.cum vir. col.ij.in pen.oppo.infra eo. vbi ſubtiliter probat ꝙ difficilius transfertur dominium quā præſcribēdi cõditio,& ſequitur Are.vbi ſupra. Quintò limita & declara prædictam regulā,vt infra in vij. cõcluſio.ij.partis.† Decima concluſio & vltima quo ad primā partē huius repetitionis elicitur ex Bar.ꝙ ſicut error ex parte recipientis impedit dominij tranſlationē, ita etiā præſcribendi conditionē:ſecus ſi interueniat error ex parte tradentis, quia tunc non impedit,per tex.in d.l.ſed & ſi me putē.Et iſta eſt propriè materia l.iij.§.ſubtilius.ſupra de con.ob cauſam.& l.j.ſupra de offi.proc.Cæſa.vbi latè per gloſſ. Bar.& Doct. Et ex his remanet expedita prima pars principalis materiæ huius l.concernens titulum qualis requiratur ad præſcriptionem, quia requiritur titulus verus vel putatiuus iuſto errore cauſatus , & talis qui eſſet habilis ad

53 54

dominij translationem, vt præstet causam præscribendi, vt ex prædictis apparet. Quid autem sit titulus, & quot modis accipiatur, tangit Paul. de Cast. hic circa fin. & latè dixi in præcedenti tractatu, in j. par. iij. partis principa. colu. j. in fin. & ij.

SVMMARIA.

1 *Titulus verus aut putatiuus quo pacto sufficiat ad præscriptionem.*

2 *Præscribendi conditio ad hoc vt transferatur, sufficit quod loco traditionis aliquid habeatur.*

Patientia necessariò includit scientiam.

3 *Ad præscribendi conditionem, quo casu non requiratur traditio etiam in titulo putatiuo iusto errore causato.*

4 *Hæredi vel legatario potest Publiciana competere, si defuncto competebat.*

5 *Possessio vacans an absque vitio possit apprehendi.*

6 *Iustus error licet sufficiat circa titulum, excepta venditione in qua requiritur iustissimus, tamen circa traditionem non sufficit iustus, sed iustissimus error.*

7 *Præscribendi conditio ad hoc vt transferatur requiritur quod titulus & traditio procedant ab eodem.*

8 *Traditio possessionis non vacuæ an sufficiat ad dominij translationem seu præscriptionem.*

9 *Possessio illa dicitur vacua, vt causet præscriptionem, quando à nemine possidetur, nec ciuiliter nec naturaliter.*

10 *Ciuilis possessio quæ sit, aut quomodo dicatur.*

11 *Ciuilis possessio quomodo perdatur.*

Possessio faciliùs perditur quàm dominium.

12 *Dicto dicentis se nunquam habuisse animum amittendi ciuilem possessionem an sit standum.*

13 *Naturalis possessio an sit de per se sufficiens ad præscribendum.*

14 *Vsufructuarius quomodo dicatur ipsum ius vsus fructus possidere, & quomodo ipsum fundum.*

15 *Debitore obligante omnia bona sua, & constituente se creditoris nomine possidere, si postea vendat vnam rem & eam pariter constituat se emptoris nomine possidere, an in emptorem transeat dominium vel præscribendi conditio.*

16 *Posses-*

16 *Possessio quæ acquiritur per constitutum est vera, licet modus transferendæ possessionis per constitutum sit fictus.*
17 *Possessio an possit per actum fictum transferri.*
18 *Constitutum simplex vtilius est quàm cum clausula precarij,*
19 *Debitore bona sua hypothecante creditori, si postea insinuat se possidere nomine creditoris, & alienauerit aliqua ex bonis hypothecatis, qualiter sibi debeat creditor prouidere.*
20 *Constitutum quo casu nullum habeat effectum.*
21 *Fundans se ex præscriptione, habet probare titulum & traditionem.*

NVnc venio ad secundam partem principalem materiæ huius l. quæ respicit traditionem. Et tamen dictis Bar. super versi. quod ergo verum dicitur. quando ad ver. requiritur etiam bona fide, traditio & iusta scriptura, conclusiones. Prima cõclusio est, † quod titulus verus, aut putatiuus causatus iusto errore, nõ sufficit ad præscriptionẽ, nisi interueniat & probetur traditio in casibus in quibus dominium absq; traditione non acquiritur, & tunc debet probari traditio: sed vbi sine traditione transfertur dominium, tunc oportet probare apprehensionem possessionis, secundum gl. ibi, & erit hoc verum. vsq; ibi, sed cur. quæ est notabilis & singularis secundum Bart. quam latius supra declaraui apostillando eam. Addo ad Bart. quod non sufficit simplex traditio, nisi fiat virtute illius tituli putatiui, siue ex illa causa quæ putatur subesse, vt est text. nota. in l. cum qui. §. fi. supra de publici. Et declarat hic Pau. de Cast. quia si hoc procedit in vero titulo, tanto magis in putatiuo, vt hic per eum, & dixi supra.

† Secunda conclusio elicitur ex dictis Bar. quod ad hoc vt trãsferatur præscribendi conditio sufficit aliquid quod loco traditionis habeatur: vt dimissio rei, quando res est penes partem, prout sufficit ad dominij translationem. §. interdum. Insti. de rerum diuisio. & l. qua ratione. §. interdum. supra de acquiren. rer. domi. Addo alios plures modos, per quos possessio transfertur absq; traditione corporali, & qui loco traditionis habentur, de quibus per glo. magistram in l. iij. in princ. & ibi plenè not. Doct. supra de de acqui. posses. Subdit Bartol. quod ista conclusio debet

 intel-

intelligi, dummodo creditor sciret quod tempore venditionis res esset apud emptorem, quia tunc data scientia hoc sufficit loco traditionis. d. §. interdum. per gloss. in l. eius rei. supra de rei vend. melius allegasset gl. in l. hæc si res. Sed miror quod Bartol. ad hoc alleget glo. quia istud probat apertè text. in d. §. interdum. in verbo patientia domini pro traditione habetur. Nam patientia necessariò includit scientiam, l. quoties. la. ij. supra de seruitu. titu. generali, l. ij. C. de seruit. & aqua. cum ibi nota. & l. iij. §. dare supra de vsufruct. † Tertia conclusio elicitur ex dictis Bart. post
8 gloss. quod vbi est talis titulus in quo non requiritur traditio ad dominij translationem, vt in titulo pro hærede, l. cum hæredes. in princ. supra de acquir. posses. vel in titulo pro legato, l. cum pater. §. surdo. supra de leg. ij. & l. à Titio. infra de furt. tunc ad præscribendi conditionem non requiritur traditio etiam in titu. putatiuo iusto errore causato: Sed sufficit sola possessionis apprehẽsio, dummodo fiat sine vitio, per textum cum gloss. in l. si non traditam. infra pro lega. Et sic requiritur quod talis apprehensio sit iusta. Et istam glo. intelligunt Bald. & Angel. in dicta l. super longi. colum. penult. circa finem, vel vlt. colum. vbi dicunt se ita intelligere gl. magnam in hac l. Celsus. quæ dicit ꝙ non requiritur traditio in casibus, in quibus transfertur dominium sine traditione, sed sola possessionis apprehensio sufficit. Nam debet intelligi secundum eos de apprehensione iusta, non de iniusta. Istam conclusionem limitat hic Pau. de Cast. post Dyn. vt procedat quando defunctus non inceperat vsucapere, vel præscribere, quia tunc requiritur apprehensio iusta, vt prędictum est. Sed si præscriptio, vel vsucapio iam fuisset inchoata in persona defuncti, nondum verò completa, & sic defunctus habebat quasi dominium, & Publicianam: tunc illud ius transit ipso iure in hæredem, vel legatarium, absque aliqua apprehensione, quia sicut hæreditas iacens potest complere prescriptionem cœptam per defunctum, l. cœptam. infra eod. tanto magis potest hæres post aditam hæreditatem, licet non apprehendat corporalem possessionem illius rei, quam defunctus cœperit præscribere. Et idem in legatario, quia

in re

in re legata habetur loco hæredis,*a* vt dicit text. nota.in l. id tempus.§.j.ſupra eo.

a Hoc intelligendum venit impropriè, quia ille textus vtitur duabus notis improprietatis. Dicitur enim: Legatarius quodammodo quaſi hæres eſt. Nam dictio Quodammodo eſt nota improprietatis, gloſſ. in l. j. in princi. ſupra de rerum diuiſ. & in l. ſi me in vacuam. ſupra de acquiren. poſſeſſ. & ibi not. Ang. allegans plures gloſſ. concordantes. Et pariter dictio Quaſi. l. ſi cum dotem. §. fina. & ibi gloſſ. & Doct. ſupra ſol. mat. cum concor. & ideo d. Alexand. conſil.ix viſis dicto themate.colum.iij.ſi ver. & etiam non obſt.ij. vol. dicit quod legatarius dicitur hæres impropriſſimè per illum text.

Sed ſi hæres vel legatarius vult inchoare præſcriptionem ex perſona ſua titulo pro hærede vel pro legato,tunc neceſſaria eſt apprehenſio iuſta: quia ſine poſſeſſione præcedente titulo vero vel putatiuo præſcriptio non procedit. Et hoc eſt,quod vult gloſſ.hic ſecũdum Paul.de Caſt. Et licet ipſe non referat, iſtam notabilem doctrinam tradit Bar.in l.j.ſupra de publi. dicens quod aliqua ſunt, quæ tranſeunt in hæredem vel legatarium ex perſona defuncti: & iſta tranſeũt ipſo iure, & in ipſis non requiritur traditio vel apprehẽſio, & ideo ſi teſtator erat dominus trãſfertur dominium. Idem & ſi erat quaſi dominus, vt l.cùm ſponſus. §. is cui. ſupra de Publicia. Quædam ſunt iura q̃ à teſtatore non transferuntur,ſed incipiunt in perſona hæredis vel legatarij, & ſic acquiruntur hæredi vel legatario ex perſona ſua mediante titulo habito à defuncto, vt quia hæres vel legatarius vult inchoare præſcriptionem pro hærede vel pro legato: & tunc requiritur traditio vel apprehenſio.Ita vult Bartol.ibi quo ad traditionem.

De apprehenſione verò eſt hic gloſſ. ordin.† Hinc infero quod hæredi vel legatario poteſt competere Publiciana,ſi defuncto competebat, quia erat quaſi dominus, quamuis ipſe hæres vel legatarius nunquam apprehenderit poſſeſſionem ex perſona defuncti, licet aliàs ſi veniret ex perſona ſua requireretur titulus & traditio,l.j.cum ſeq. ſupra de Public. Ita probat tex. no. in d.l. cum ſponſus. §. is cui. & ibi not. Bar.& Doct. illo eo.tit.& no.Alex.cõſi. 4

lxxviij. eximie domine vicarie. in fi. & latius consil. xc. in causa & lite. iij. col. ij. volum.

Hanc conclusionem a glo. & Barto. hic quod non re-

Addo vltra Alexandrum, quòd hanc conclusionem pulchrè firmat Bald. in l. eum qui. §. prætor ait. in j. not. supra de public. vbi not. dicit, quod interdum competit Publiciana ei qui nunquam possedit, quod est quando Publiciana erat iam formata seu in esse producta in persona authoris, & successor prætendit causam quæ trahit secum suum effectum absque traditione, vt in legato & donatione causa mortis, l. j. §. fin. cum l. seq. ff. de Public. et idem est secundum Bald. si quis egit ex iure cesso. Nam cessio non desiderat rei traditionem, sicut dicimus in restitutione ex Trebelliano, quæ est cessio quædam, vt l. cum sponsus. §. is cui. de Public. & l. si culpa. ff. de rei vend. secundum vnum intel. Hæc sunt verba Baldi not. in d. §. prætor ait.

quiratur traditio sed sufficiat apprehensio in titulo habili ad dominij translationem vero vel putatiuo iusto errore causato absque traditione, vt in titulo pro hærede vel pro legato, ampliat Paul. de Castr. procedere in omni titulo etiam inter viuos ex quo transfertur dominium sine traditione, vt in casibus de quibus in l. fin. C. de sacrosanct. Eccles. Et circa istam conclusionem dicit hic Angel. quem refert Imol. colum. ij. ver. extra glo. quod in casibus in quibus non requiritur traditio, est tamen necessaria apprehensio, & prosunt tempora authoris putatiui ad accessionem faciendam quandocunque postea ipsa possessio apprehendatur dum tamen medio tempore non fuerit per alium apprehensa, sicut prosunt habenti verum titulum. per l. Pomponius. §. sed & legatario. supra titu. j. Sed Imo. dicit quod ibi prodest accessio ad vtilitatem eius ad quem vere spectat successio authoris putatiui, vt ibi patet. Non autem consequenter poterit prodesse huic non habenti, nisi titulum putatiuum. Vnde oportet secundum Imo. quod vsucapio vel præscriptio incipiat ex tempore suæ apprehensionis, & sic tenet contra Angel. Sed domi. Clau. Aquen. hic col. iij. defendendo Ange. intelligit ipsum loqui quando præscriptio fuit cœpta per defunctum, vt non obstet id quod dicit Imo. & idem etiam tenuit Dy. hic vt refert

fert Paul. de Cast. per l. cœptam. infra eo. Sed aduerte quia in §. sed & legatario. non probatur quod ibi esset author putatiuus: Imò erat verus author, quia constabat de vero legato. Id etiam quod dicit d. Claud. non videtur bene dictum, quia necessariò Angel. loquitur vbi præscriptio fuit cœpta per defunctũ, aliâs frustra de accessiõe tractaretur. Vnde puto quod Imo. non bene loquatur, quia tantum debet operari titulus putatiuus iusto errore causatus quantum verus quo ad præscriptionem, per ea quæ plenè notantur hic per gl. & Bar. & per multa iura de quibus in gl. † Ex præmissis vltra scrip. hic colligo limitationem & intellectum ad l. fina. C. vnde vi. vbi habetur quod non 5
potest quis apprehendere possessionem rei vacantis absq; vicio, vt procedat in re aliena in qua quis non habet aliquẽ titulum: Secus vbi quis habet titulum in re in quo non exigitur traditio ad dominij translationem, vel in re sua, quia licet eam vacantem apprehendere propria authoritate. Ita illam l. limitat & intelligit ibi gloss. not. super verbo ignorantiam. quam sequuntur Bartol. & domin. Alex. in l. final. colum. vij. vel viij. & ibi Bald. in v. quæstio. C. de edict. diui Adri. tollen. Pro qua conclusione est tex. cum gloss. in dicta l. penult. infra pro lega. & gloss. in l. non dubium. C. de lega. quæ volunt quod legatarius potest apprehendere possessionem rei legatæ vacantis propria authoritate, secus vbi non vacaret, quia tunc licet habeat titulũ si apprehenderet propria authoritate diceretur prædo & in mala fide l. si ex stipulatione. & ibi not. gloss. Bartol. & omnes, supra de acquiren. possessio. Et hæc conclusio videtur specialiter tantum procedere in titulo habili ad dominij translationem absque traditione, vt in titulo pro hærede & pro legato, quod tunc sit licita apprehensio possessionis rei vacantis, quia ibi non requiritur traditio. Sic secus videtur secus in titulo inter viuos, vbi regulariter requiritur traditio ad dominij translationem vel præscribendi conditionem, l. traditionibus. C. de pactis. cum sua l. cõ-nibus. supra de contrahen. emptio. prout expresse sentit Paul. de Castr. hic dum ampliat conclusionem gloss. hic procedere in titulo inter viuos vbi non exigitur traditio,

vt in Ecclesia in casibus not.in dict.l.final. quasi dicat, secus esse in alijs. Et gloss.præallegatæ solum loquuntur in re sua, vel legata, aut hæreditaria vacante. Contrariam tamen opinionem, quod ista conclusio procedat in quouis titulo inter viuos etiam ex quo non transfertur dominium ipso iure vt liceat apprehendere possessionem rei vacantis, quando illa re quis habet titulum emptionis vel alium, puta quia emit à defuncto, & res vẽdita vacat tempore mortis, tenet Bald. in d.l. fina. in v. opposit. C. de edict.di. Adri.tollen. quem ibi sequitur Alexand.colu. viij. per text.not. in l. fistulas. §. fundum. supra de contrahen. emp. Et sequitur Iaso.in d.l.si ex stipulatione.in iij.limita. supra de acquirend.possessio. Ex quo infero, quod si ista opin.est vera, quam Bald. vbi supra attestatur esse communem, non procedit conclusio gloss. Barto. & communiter Doct.hic supra sæpius repetita, quod vbi non requiritur traditio, vt in legatis, ibi sufficit apprehensio possessionis iusta & sine vitio, & sic requiritur quod res sit vacans, quasi dicat quod in alijs sit secus. Et in hoc dixit Bartol. illam gloss.notabiliter & singulariter loqui, quia secundum prædictam opin. non erit hoc speciale in casibus vbi nõ exigitur traditio quod ibi sufficiat apprehensio possessionis ad dominij translationem vel præscriptionem, vt dicunt gloss. Bartol. & Docto. hic, sed erit generale in quouis titulo inter viuos etiam vbi exigitur traditio vt sufficiat apprehensio rei vacantis propria authoritate, sicut sufficit in titulo habili ad dominij translationem absque traditione vt transeat dominium vel pręscribendi cõditio. Et miror quod nullus antiquorum & modernorum hic vel alibi aduertat ad hoc, sed omnes vbiq; simpliciter transeant cum ista glo. quam in hoc reputant singularem, & tamen videtur nõ posse procedere stante alia conclusione Bald. & communiter Doct. in dicta l. fina. C. de edict.diui Adria.tollen. † Quarta conclusio colligitur ex dictis Bart. post gl. quod licet circa titulum regulariter sufficiat iustus error, excepta venditione in qua requiritur iustissimus; tamen nõ sufficit iustus circa traditionem, sed requiritur iustissimus error. Et sic quod sufficit traditio

pu-

putatiua, iustissimo errore interueniente. Istam conclusionem gloss. confirmat Bartol. per text. in l. iusto. §. filius. infra eod. Et ex notatis in gloss. infert Bart. quod ad præscriptionem quis habet probare titulum verum vel putatiuum iusto vel iustissimo errore, & probare traditionem vel aliquid quod habeatur loco traditionis, aut iustissimum errorem circa traditionem. Et rationem huius conclusionis assignat hic Pau. de Cast. & retuli supra in gloss.

Istam conclusionem gloss. & Bartol. latè examinant Bald. & Angel. in l. super longi. colum. fin. versic. incidenter est videndum. C. de præscript. long. temp. vbi declarãt & limitant istam gloss. & allegant aliam gloss. in contrarium, quam reputant singularem, in l. fina. in verbo emisse, infra pro suo. quæ apertè dicit secundum eos quod non sufficit putare traditam nisi traditio facta sit, quas gloss. fœdere distinctionis concordant, dicentes quod aut quis habet titulum verum, & tunc sufficit putatiua traditio errore iusto, vt quod operatur error circa titulum illud idẽ operetur circa traditionem, cum quodlibet eorum sit facti. Et sic intelligunt istam glo. & tex. in dicto §. filius. Sed vbi non subest nisi solus titulus putatiuus, tunc etiam non sufficit putatiua traditio quocunq; errore etiam iustissimo. Et ista secundum Bald. & Angel. est mens gloss. in dicta l. fina. pro suo. relata ad text. & ratio est in promptu, vt ipsi dicunt: Ne circa idem concurrat duplex putatio ex qua insurgeret duplex fictio, quia fingeretur titulus vbi non est, & traditio vbi non est: quæ duplex fictio reprobatur circa idem, l. j. C. de do. promiss.

Hæc sunt verba Bald. conferentia ad hanc conclusionem, in dicta l. super longi. quæ transcribit Angel. ad verbum & totam eius lecturam super illa nihil addito. Quãuis Ange. hic teneat contrariam opin. vltra medium cõmen. dicens quod potest concurrere titulus putatiuus iusto errore interueniente & putatiua traditio cum iustissimo errore.

Ex quo infert quod duæ fictiones eo casu cõcurrunt. Nã per vnam fingitur contractus, vbi non est. Per aliam fingitur traditio, vbi non est facta. Et ratio est secundum eum,

quia

quia originem trahunt à diuersis fontibus æquitatis: quo casu non est inconueniens quod duplex fictio concurrat circa idem, vt latè per Bartol. in l. si is qui pro emptore. in vij. quæstio. princ. col. penul. supra eod. Sed profectò verior est opin. præcedens, & magis communis, quia sicut fictus titulus & ficta traditio non sufficiunt ad dominij trãslationem, vt probat text. valde difficilis in l. si rem alię. & ibi notant Bart. & Do. supra titu. j. ita non debet sufficere ad transferendam præscribendi conditionem quæ tendit ad dominij acquisitionem. Nam hæc duo regulariter parificantur, l. clauibus. supra de contrahen. emptio. Et negatur quod hoc casu istæ duæ fictiones, siue hæc duo specialia, oriantur ex diuerso fonte æquitatis: quinimo ex eodem, scilicet ob bonum publicum, l. j. supra eodem.
7 Quinta conclusio colligitur ex verbis Bartol. quod ad hoc vt transferatur præscribendi conditio, requiritur, quod titulus & traditio procedant ab eodem, non autem à diuersis. Item & quod fiat traditio occasione illius tituli: non autem ex alia causa, per tex. in l. cum qui. §. si. supra de Pub. de quo tamẽ Bar. se remittit ad scripta per eũ in l. cũ solus. quæ proximè sequitur, vbi latè examinat primam conclusionem in vlt. colum. Et est propriè materia illius l. & illam examinant Bald. & Angel. in d. l. super longi. colum. penul. & vlt. versi. sed circa istud duo puncta subtilia, &c. dicentes Bartol. in d. l. cum solus. somniasse & dixisse de directo contra casum, cui non potest responderi secundũ eos, in l. penult. §. fin. infra pro suo. cum quo concord. tex. in l. iiij. infra pro lega. Et respondet Bald. & Angel. ad. text. in d. l. cum solus. per quem mouetur Bartol. vt ibi per eos, qui hunc articulum latius prosequuntur, concludentes quod sufficit habere titulum verum vel putatiuum ab vno, & possessionem ab alio, siue titulus præcedat possessionem, dummodo eo nomine sit tradita possessio, secus si alio nomine, dicta l. cum qui. §. fina. vbi est casus, supra de Publicia. siue possessio præcedat titulum verum vel putatiuum iusto errore causatum. Et opin. Bart. etiam latè impugnant Angel. & Imol. in d. l. cum solus. col. penu. & fin. concludentes Bartol. ibi malè dixisse, & malè intellexisse

illum

illum tex. quo ad hoc. Et sic communis opinio in hoc est contra Bart. Ex quo Bald. & Angel. in d. l. super longi. colum. pen. versi. ex hoc infero. dicunt se inferre vnum mirabile & singulare, quod vbicunque quis habet titulum putatiuum ab vno & possessionem ab altero nunquam possessio authoris putatiui continuatur illi, etiam si ille à quo habetur possessio sit vniuersalis possessor. Licet aliud sit in habente titulum verum: Quia tunc tempora coniunguntur, & fit accessio vnius possessionis ad alteram, l. Pomponius. §. cum quis. vsq; quasi in fin. l. supra titu. j. † Sexta conclusio colligitur ex dictis Bart. circa istam materiam traditionis, in iij. colum. in ver. procedo & quæro. quod ad dominij translationem sufficit traditio possessionis non vacuæ, per text. repu. fin. in l. si fundum. supra de fund. do. Ad quem text. vide Ias. post Bart. & alios in l. traditionibus. circa fin. commen. C. de pact. 5

Septima conclusio est, quod licet ad dominij translationem sufficiat traditio possessionis non vacuæ, d. l. si fundum. tamen secus est quo ad præscriptionem, quia ad eam requiritur traditio vacuæ possessionis.

Quam conclusionem sequuntur Alexand. in l. iij. §. ex contrario. colu. vlt. supra de acquiren. poss. Aret. in rub. illius tit. ad fi. & Ias. in d. l. traditionibus. circa fi. ita limitãtes illam l. si fundum. vt procedat quo ad translationem dominij, sed non quo ad præscribendi conditionem.

Et sic colligitur noua limitatio ad regulã l. clauibus. supra de contrahe. emp. vltra limitationes supra relatas in ix. conclu. j. partis huius repe. vt non procedat respectu traditionis. Quia quo ad dominij translationem non requiritur traditio vacuæ possessionis: sed bene requiritur, q̃ tradatur vacua possessio vt causetur præscriptio. Et sic in hoc non procedunt à pari dominij translatio & præscribendi conditio. † Octaua conclusio colligitur ex verbis Bart. in hac ij. parte, quod possessio tunc dicitur vacua vt causet præscriptionem, quando à nullo possidetur nec ciuiliter nec naturaliter. Sed si alius possideat ciuiliter & naturaliter, vel ciuiliter, tunc quamuis tradens detineat vel naturaliter possideat possessio non dicitur vacua sed plena. I- 6

deo

deo licet ille cui fuit tradita possessio possideat naturaliter non incipiet præscribere, donec alius desinat possidere ciuiliter. Et sic tunc incipiet cursus præscriptionis quando erit amissa ciuilis & coniuncta naturali, & non antea. Ita tenet gloss. not. in l. j. in gloss. magna, C. de ser. fugit. secundum Bart. Quare tradit cautelam dicens, sit ergo cautus aduocatus rei, si potest probare alium antea possedisse, & nihil plus dicit, vt si dicat quod tunc non prodest traditio, quasi non fuerit tradita possessio vacua, quia antiquior possessor præsumitur retinuisse ciuilem possessionem animo vsque ad x. annos, vt not. Bart. & Doct. in l. peregrè. in princ. & in l. si de eo. §. j. supra titu. j.
10 † Ratio huius conclusionis est, quia ciuilis possessio est illa quæ causat præscriptionem, & sola sufficit ad præscribendum absque naturali, sed naturalis non sufficit de per se. vt vult gl. no. in d. l. j. in gl. magna circa fin. C. de ser. fug. & glo. magna in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. & ibi Bald. supra commo. & gloss. ij. in l. ij. C. de præscript. xxx. ann. Not. Dyn. in c. sine possessione. de reg. iur. in vj. Et plenè not. Bartol. post glo. in l. iij. §. ex contrario. colu. ij. & ibi Alexa. col. iij. & idem Alexa. in l. j. §. per seruum qui in fuga. col. ij. supra tit. j. de acquir. poss. vbi Alexand. declarat gl. in d. l. j. C. de ser. fug. ad idem allegatur glo. in c. causam quæ. & ibi no. Fel. col. fi. versi. & quamuis. & in c. vigilanti. col. pen. ver limita septimo. de præscri. vbi firmat conclusionem Barto. hic, licet non alleget, quod cursus præscriptionis incipit amissa ciuili, & non antea.
11 † Nona conclusio elicitur ex dictis Bartol. quod ciuilis possessio perditur animo, vel ex negligentia longi temporis, iuxta notata per eum in d. l. si de eo. §. j. vbi Bartol. Angel. Imol. & d. Alexand. latè examinant quæ requirãtur ad perdendam ciuilem possessionem, seu qualiter perdatur, & quãto tempore. Et no. Ang. & Imo. in l. furtum. §. fundi. vbi bonus tex. cum gl. infra eo. & Ang. Aret. in §. quod autem. vbi glo. Insti. eod. & plenè Felin. post Panor. in c. vigilanti. col. penu. & vlt. de præscri. distinguens quatuor casus. Et licet Inno. quem plures sequuntur, in c. querelam. de elect. dixerit quod perdatur ciuilis possessio tempore arbitrio iudicis, qui debet arbitrari de

ri de minori tempore x. annis, quia facilius debet perdi possessio quàm dominium, vt latius refert Alexand. in d. l. si de eo. §. si fortè. & in consilijs infra alleg. Tamen verior videtur opinio gloss. & Bartol. quod ciuilis possessio non perdatur nisi per negligentiam longi temporis, id est x. annis, secundum Alexand. in d. §. si fortè. Et istam opin. tenuit gloss. ibi, & in §. quod autem. in verbo per absentiam. Instit. eo. & gloss. j. magna in l. fin. & in l. licet. C. vnde vi. Dyn. in c. sine possessione. de reg. iur. in vj. Et hanc opinio. tenent multi, quos refert Felin. in d. c. vigilanti. colum. fin. in iiij. casu, qui videtur residere in hac opinio. Vltra quem addo pulchrè Alexand. consil. cxiiij. visis & sepius recensitis. ij. colum. v. vol. vbi concludit quod ista est communis opinio gloss. & Doct. & quod videtur verior per text. in d. l. furtum. §. fundi. in verbo longè. infra eo. à contrario sensu. Et ibi eleganter respondet ad rationem Innoc. & sequacium. Eandem opini. secutus est consulendo idem Alexand. consil. vj. circa processum. colu. iij. & consi. xxxiiij. ponderatis verbis. circa fin. iij. volu. vbi concludit quod possessio ciuilis in dubio præsumitur retenta vsque ad x. annos, per text. in d. l. furtum. §. fundi. & ibi not. Bartol. infra eo. Et per not. per Bartol. & Docto. in d. l. si de eo. §. j. Quod ampliat not. procedere, etiam si non viuat ille qui possidebat, qui possit nunc dicere, & declarare se animo continuasse in retinendo possessionem. Allegat Rotam ita decidentem sua decisio. cxx. incip. item si aliquis probet. Et idem firmat Butri. & Panorm. in c. cum ad sedem. de restit. spol. † Et not. singulariter, quod standum est dicto illius qui dicit se nunquam habuisse animum amittendi ciuilem, nisi contrarium probetur. Istud fuit notabile dictum Archid. & Gemi. in c. Pontifices. vij. quæstio. j. quod refert & sequitur Felin. in cap. vigilanti. colum. vlti. circa medium, & in cap. causam quæ. circa princip. colu. vltim. de præscript. 12

Et quia Bart. hic dicit quod requiritur traditio possessionis vacuæ: quæ dicatur vacua possessio, declarat gloss. not in l. fi. in verbo vacuam. C. vnde vi. & in l. improba. in

verbo

verbo vacua. C. de acquirend. possess. gloss. magistra. in §. quod autem. el. ij. Inst. eo. quæ ponit quæ dicatur possessio plena, semiplena, & vacua, quam not. Angel. in l. si me in vacuam. in fin. princ. supra titu. j. dicens quod non habet sociam, & not. Ias. in l. traditionibus. circa fin. C. de pact. †

13 Decima conclusio colligitur ex verbis Barto. quod ad hoc vt dicatur tradita possessio vacua quo ad effectum præscriptionis, satis est, quod tradens ciuiliter possideat, quãuis alius sit in possessione causa rei seruandæ, quia licet tũc possessio propriè non dicatur vacua, l. iij. §. j. supra de actio. empti. tamen sufficit ad præscriptionem. Et pro ista conclusione Bart. allegat infrascripta iura, licet lectura sit corrupta, videlicet text. in l. acquiritur. in fin. supra tit. j. debet allegare supra titu. ij. de acquir. rerum domi. & in l. misso. infra pro empto. & in leg. iusto. §. non mutat. infra eo. & in l. ij. princip. infra pro hæred. Sufficit ergo quod tradens transferat ciuilem, quia ciuilis possessio, vt prædixi, est illa quæ causat præscriptionem. Naturalis autem de per se non sufficit ad præscribendum, vt probant iura præallegata. Et est propriè casus in d. l. ij. infra pro hære. & in d. l. misso. quod licet alius sit in possessione rei seruandæ causa, qui non possidet sed detinet, l. qui legati. infra ex quib. cau. in poss. ea, & l. iij. §. genera. supra tit. j. non impeditur præscriptio. † Et quod sola ciuilis possessio sufficiat ad præscribendum, sed non naturalis, plenè dixi in

14 iiij. & vlti. parte iij. prin. precedentis tracta. Et vltra ibi allegata not. Fel. adducens plura in ca. causam. col. fi. versic. & quamuis. de præscri. vbi excipit vnum casum, videlicet in præscribendo vsumfructum, quia ibi sufficit sola naturalis, vt tenet Bart. in l. iij. §. ex contrario. supra eo. quem sequuntur Butri. & Panor. ibi per eum relati. Sed hoc non est verũ, quia vsufructuarius ipsum ius vsusfructus possidet ciuiliter & naturaliter, licet ipsum fundum naturaliter tantum possideat, l. naturaliter. in prin. supra de acquiren. possess. vbi plenè dixi, vbi supra. Et sic de naturali non curatur in præscribendo.

Benè facit pro hac conclusione Bar. quod no. vult. Bar. in l. interdum, §. si. supra titu. j. vbi dicit quod per constitu-

tum

tum transfertur possessio ciuilis, licet illa sola sit penes cōstituentem. Et ibi sequuntur communiter Doct. Et sic apparet quod potest transferri sola ciuilis, licet non transferatur naturalis. Et idem econtra, si tradens habebat solum naturalem, vt ibi per Bartol.

Postea opponit Bart. de tex. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. in fin. infra de re iudi. qui tex. vt dicit Bart. non est alibi, & multum turbat istam conclusionem, quia videtur ille text. dicere quod missio causa rei seruandæ interrumpit præscriptionem iam inchoatā. Ergo fortius debet impedire inchoandam. arg. l. patre furioso. supra de his qui sunt sui vel alie. iur. Licet Bart. ita clarè non deducat, & nō soluit, sed se remittit ad ea quæ ibi dicit. Vnde ad illum text. dici potest quod habet quatuor intellectus, vt ibi per gloss. & Bart. Et sic ex eo non potest sumi argumentum, vt dicit Bar. in l. in ambiguo. infra de re. dub. Et de intellectu illius text. & pro solutione vide ibi latè Alexand. colum. vij. & viij. qui plenè examinat hunc articulum, & refert quod opin. Bart. circa illum text. est communiter damnata. Dic vt ibi per eum.

Successiuè Bartol. format no. quæstio. circa istam partem. † Pone, quod debitor obligauit omnia bona sua, 15 & constituit se creditoris nomine possidere. Postea vendidit vnam rem, & eam pariter constituit se emptoris nomine possidere, an in emptorem transeat dominium vel præscribendi conditio. Dicit Bart. videtur quod non, quia possessio erat plena. Postea distinguendo concludit, quod aut debitor constituit se à creditore possidere precariò, & tunc constituendo postea se precariò possidere ab emptore transfert in eum omnem possessionem, & creditorem possessione priuat, per tex. in l. interdum. §. fi. cum ibi no. supra tit. j. Et quia res nō est vitiosa propter precarium, ideo transit dominium vel præscribendi conditio Si verò cōstituit se creditoris nomine possidere simpliciter, vel à creditore conduxit, tunc ipse creditor omnino possidet. Ideo postea precariò rogando ab emptore, nullam possessionem transfert in eum, per tex. not. in l. quamuis. §. j. supra titu. j. Tamen quia illa possessio quæ est apud creditorem, est ad

commodum debitoris quo ad dominium & præscribendi conditionem, l.serui nomine.cum concor.supra eo transiuit dominium vel præscribendi conditio in emptorem sicut erat apud ipsum debitorem, quia illo respectu debitor dicitur possidere. Et hoc secundum Iacob.Butri. quod dicit Bart.sibi placere. Et hæc dicta Bart. refert & sequitur Pau.de Cast.in l.quamuis.§.j.supra tit.j.Mathesi.in suis notabilibus.fol.xxix.colum.iij. Aretin. in §.actionum.col.v. Instit.de actio.& Practi.Papi.in for.responsi.rei conuen.in verbo exceptione prescriptionis.col.iiij.ver.& hec faciunt ad quotidianam quæst. vbi latius declarant verba Bartol. hic.

Hanc eandem q.format Bar.in l.pignoris.supra tit.j.vbi se remittit ad hic notata per eum.

Contrariam opin.tenuit ipse Barto. sibi contrarius in hoc in l.creditores.colum.ix.versi.sed pone quod debitor. quem ibi sequitur.Sali.C.de pigno.Sed verius est quod tenet Bart.hic, secundum Imol.hic colum. ij. circa medi. & d.Alexand.hic in apost. Barto.colum. iij. super hac q. qui allegat multos tenentes etiam opin.Bartol.hic, præsertim Bald.in pluribus locis, & idem Alexand.in dicta l.creditores.in apost.ad Bart.dicit quod opin.Bart. hic est commu-
16 nis.† Et pro intellectu huius no. quæstionis, & dictorum Bart. præsupponendum est quod per constitutum transfertur omnis possessio ciuilis & naturalis, l. quod meo. in princip.& ibi not.gloss.Bart.& omnes supra tit.j.Et quamuis modus transferendæ possessionis per constitutum sit fictus, tamen possessio quæ acquiritur per cõstitutum est vera & non ficta, vt concludit not.Barto.in l. ab emptione.circa fin.supra de pact.& l.si is qui pro emptore. in vlti. quæst.supra eo. Et ex verbis Barto.in hac q. elicio duas cõclusiones. Prima conclusio est quod si constitutum habet clausulam precarij, vt quia debitor constituit se precariò nomine creditoris possidere bona sua hypothecata pro debito, deinde vendidit vnam rem tertio cum constituto & clausula precarij, tunc priuat creditorem omni possessione, & illam transfert in emptorem. Casus est rep.sing.in d. l.interdum.§.fi.supra ti.j. Ratio huius dicti est, quia ille qui posi-

possidet precariò possidet naturaliter, l. & habet. §. eum qui. & ibi glo. supra de preca. Et sic habet naturalem, quam potest transferre in alium. Et transferendo illam transfertur etiam ciuilis, quæ erat penes eũ à quo precariò possidebat, quia illa ciuilis requiescebat super naturali, siue erat illi coniuncta. Et sic transfertur cum naturali. Et amissa naturali, amittitur ciuilis super ea requiescens. Licet sit secus, quando ciuilis non requiescit super naturali, vt vult gloss. not. in leg. j. §. fin. in gloss. magna, supra vsusfruct. quemad. caue. Et declarat Alexand. in d. l. interdum. §. fin. † Secunda conclusio est quod quando constitutum est simplex, id est sine clausula precarij, vel quando debitor primo loco conduxit a creditore, per quam conductionem censetur translata in eum omnis possessio sicut per constitutum, l. quædam mulier. supra de rei vend. tunc, quia nulla possessio naturalis vel ciuilis remansit penes constituentem vel conducentem, per secundum constitutum, & sic per actum fictum, non transfertur possessio in alium, nec priuatur primus sua possessione. Iste est casus singu. in l. quamuis. §. j. vbi Bar. & alij notant, supra tit. j. Et sic patet ratio diuersitatis inter vnum casum & alium, quia primo casu ille qui precariò rogauit habet naturalem: Ideo constituẽdo postea tenere nomine alterius priuat primum sua possessione ciuili requiescente supra naturali, & transfert in secundum. 17

Sed secundo casu, vbi est simplex constitutum vel conductio, ille qui constituit se possidere alieno nomine, vel cõductor nullam retinet possessionem, dicta l. quod meo. in prin. & d. l. quædam mulier. Et sic nullam potest transferre per secundum constitutum, quia est actus fictus. † Ex quo primo infertur quod vtilius est simplex constitutum quàm cùm clausula precarij. De quo dic vt per Bar. & Do. in d. l. interdum. in prin. Secundò infertur quod possidens in totum alieno nomine respectu ciuilis & naturalis non potest transferre possessionem in alterum, & priuare illũ, cuius nomine possidet, qui propriè dicitur ipse possidere ministerio illius, l. certè. §. j. supra de preca. & d. l. quod meo. & c. cùm venissent. de resti. spo. sua possessione 18

per actum fictum, vt per constitutum vel conditionem, vt est casus no. in d.l. quamuis.§.j. Licet sit secus quando is qui possidet nomine meo traderet realiter possessionem alteri, quia per traditionem veram priuat me possessione mea, vt probat tex.in l.iij.§.quod si seruus. vbi notant Bar. Alexan.& Doct.supra tit.j.& in l.peregrè.§.fin.eod.tit. Et tunc competit ei cuius possessio fuit prodita per eum qui eius nomine possidebat remedium l.fin.C. de acqui. poss. ad recuperandam possessionem amissam. †

19 Circa huiusmodi q.Bar.no.multum pertinēter vnum quod est in practica singulare, videlicet quod in terminis huius q.formatæ per Bar.quando debitor hypothecauit bona sua creditori, & postea constituit se illa possidere nomine creditoris, simpliciter vel precariò: si hoc casu debitor postea alienet aliqua ex bonis hypothecatis, possunt creditores tāquam priuati eorum possessione agere ad reuocandam possessionem illorum bonorum contra extraneos possessores, nulla facta excussione principalis debitoris, per remedium d. l.fina.C.de acquir.poss. Istud fuit singulare dictum laco.Butri.in Authen.hoc si debitor. C. de pigno. Et est singu.limi.ad illam Authe. referunt & sequuntur Ang.Imo. & Alex.in l.exitus.supra tit.j.Bald.in l.j.colum. vlt. versic. quæro quid si debitor constituit. C. de his quæ in fraud. credi.& pulchrè Roma.consil.clxxxix.stante primo quesito.ad finem, vbi nota.limitat hoc dictum, nisi precarium esset extinctum per mortem debitoris constituentis. Ang. & Ias.in §.item si quis in fraudem.colum.xxv.in antiq.impressio.Institu.de actio.

20 † Addo circa prædicta vnum quod est notandū in practica, videlicet, quod quando quis allegat traditionem sibi factam, & possessionem in se fuisse translatam vigore constituti, iuxta dictam l.quod meo.in principio, & gloss. nota.in l.ab emptione. supra de pact. oportet quod deducat & probet, quod venditor siue is à quo causā habet possidebat tempore constituti: alias tale constitutum nō prodest, nec operatur effectum. Ita nota.dicit Ange.in dicta l. quamuis.§.si conductor.per gl.ibi in verbo retinebit.supra tit.j.& per gl.in l.ij.in verbo tradita.& ibi etiam not. Ang.

C.de

C. de acquir.poss.Sequitur Alexan. in d.l.quod meo.colu. vj.in princip.& in d.§.si conductor.in fi.commen.qui allegat concord.dicens, hoc dictum esse verissimum, quia nõ potest quis plus iuris in alium transferre, quàm ipse habeat, l. traditio.supra de acquiren. rer. do. Imperiti tamen & iuuenes aduocati, vt ipse dicit, de facili in hoc deciperentur. Et idem Alex.consi x. viso processu causæ vertentis. iiij.vol.& pulchrè Mathesil.in suis notabilibus fol.vij.col. iiij.in notabili inci.not.vnam doctrinam mirabilem. Nã per solum instrumentum non probatur traditio possessionis, licet in eo dicatur: Dedit, tradidit. l.prædia. & ibi not. Bart.& Doct.supra tit.j.de acquir.poss.l.nuptant gl.& Docto in d.l.ij C.is .. tit. & Pal.in l.indicia. circa principiũ ... C. de rei vendi.cum concor.de quibus per Alex. consil. ... allega.

† Secundo quærit Bart. Quia supra visum est, quod ille qui se fundat ex præscriptione, habet probare titulum & traditionem: Pone, quod quis probat titulum, & probat eum qui concessit titulum possedisse rem eo tempore, quo vendidit. Testes probat se possedisse illo præsente & sciente, non tamen probat traditionem, an hoc sufficiat. Et concludit Barto. quod terminis sic stantibus, præsumitur traditio fuisse facta ex illo titul. præambulo, vt not.gloss.in l.quædam mulier.supra de rei ven.& in l.ij.C. de acquir.poss. 21

Sed si possessio fuisset tunc penes alium, vel dubitatur apud quem erat, queritur quid iuris. Bar.se remittit ad not. per eum in l.cum solus. infra. tit. j. Et cum hac conclusione Bartol. transeunt communiter Docto. nihil addendo, quia ista est doctrina glo. communiter approbata in locis præallega.

SVMMARIA.

1 *Bona fides ad præscriptionem rerum corporalium est necessaria.*
2 *Bona fides regulariter præsumitur in omni possidente. & num. 9.*
3 *Bona fides quando præsumatur.*
4 *Conclusio dicens quod bona fides in dubio præsumitur in habente titulum intelligenda est dummodo allegetur.*
5 *Bona fides auctoris quo casu non sit necessariò alleganda.*

6 *Verbum præscriptio est plenum, & includit bonam fidem.*
7 *Possessum tanto tempore, cuius initij memoria non extat, præsumitur iustè possessum.*
8 *Allegatio bonæ fidei in causa possess. an sufficiat facta post conclu. in causa.*
10 *Posidens sine titulo præsumitur malam fidem habere, si antiquior possessor appareat. & numero 12.*
11 *Possessio longissimi temporis facit præsumi bonam fidem.*
12 *Posidens contra ius non præsumitur bonæ fidei.*
13 *Mala fides possessoris titulati quot modis probatur.*
14 *Cautela pro illo qui vult vendere, sed propter alterius denuntiationem non inuenit emptorem.*
15 *Mala fides posidentis probari potest confessione partis dicentis se sciuisse rem esse alienam.*
16 *Euolat emissum irreuocabile verbum.*
17 *Mala fides probatur fama & rumore. Limitatur num. seq.*
19 *Modi plures probandi malam fidem possessoris.*
20 *Scientia rei alienæ etiam sine mala fide impedit præscriptionem.*
21 *Mala fides quid sit.*
22 *In facto arduo præsumitur mala fides continuata etiam in quoscunque successores.*
23 *Relatio tertij an reddat possessorem malæ fidei.*
24 *Bona fides & mala ex quibus præsumantur.*

EXpedita secunda parte principali materiæ huius leg. transeamus ad tertiam partem, seu ad tertium principale requisitum ad præscriptionem corporalium, quod est bona fides. Et ex verbis Bartoli super hac parte in versicu. requiritur etiam bona fides. elicio infrascriptas conclusiones. † Prima conclusio est, quod ad præscriptionem rerum corporalium requiritur bona fides, vt hic, & l. ij. C. de præscri. long. tempo. præsertim de iure canonico, cap. vigilanti. & c. fin. de præscrip. & c. possessor. de reg. iur. in vj.

De qua materia plenè dixi in ij. parte iij. prin. præcedentis tract. vbi declaraui, quid sit bona, & mala fides, & declarat Panor. in c. consultationibus. vltra medium, versi. ex his infertur de iurepat. Et ibi dictis addo gloss. in l. j. in verbo scientes. C. de his qui. vt indig. quæ dicit quod scientia rei

rei alienæ inducit malam fidem.† Secunda concluſio eſt, z
quod regulariter præſumitur bona fides in quolibet poſsidente, per l.pen. C.de euict.ſi præcedat tit.verus vel putatiuus, etiam errore iniuſto, ſecundum Bar.per l.igitur.§. poteſt.ſupra de libe.cau. Nam bona fides poteſt cauſari etiam ex iniuſtis & temerarijs cauſis, vt dicit no Bal.in l.j. C. vbi cauſ.ita.B. fert & ſequitur hic Alex.in apoſt. ad Bar. colu. iiij. Fel.in c.cum contingat.col.ij.de reſcrip. & in c. ſi diligenti col.iij.de præſcri. Licet idem Bal. in d. c. ſi diligenti. ibi relatus per Feli.col.iij.circa medium dixerit, quod bona fides præſumitur, vbi cauſatur ex errore facti: ſecus, ſi ex errore iuris. Et idem ante eum voluit Dyn.in c.qui contra de regulis iur.in vj. Sed Imol.hic col.vlt. concludit quod quando agitur de præſcriptione longi temporis, quæ non procedit ſine titulo vero vel putatiuo errore iuſto, ſit neceſſe probare errorem iuſtum ad cauſandam bonam fidē. Sed vbi agitur de præſcriptione longiſsimi temporis, in qua ſufficit bona fides abſque titulo, tunc ſufficit probare qualemcunq; errorem ad inducendam bonam fidem. Et ita declaratur iſta concluſio. Et plenè dixi ſupra in j. parte huius l.colum.viij.in iiij.limit. Subdit Bartol. quod ex quo iſtud conſiſtit in animo, ſtatur conſcientiæ poſſeſſoris, vt not.gloſſ.magna in §.ſed iſtæ. Inſtitu. de act. quam ad hoc etiam allegat Barto.ſupra in materia tituli, & ibi dixi in vij.concluſione.

Hanc concluſionem, quod bona fides in dubio præſumatur in habente titulum verum vel putatiuum, firmat glo.& Innoc.in d.c.ſi diligenti. in verb. bona fide. de præſcript.quæ excipit quatuor caſus, quos ibi proſequitur Panormit. colum. iiij. & ſeq. verſicu. expedita regula.in quibus, licet quis habeat titulum, non præſumitur bona fides, ſed potius mala, gloſſ.& Canon.in c. fin. eod.titu. Et tenet gloſſ.Inſtit.eo.in prin.in verbo qui bona. Barto.in l. communi diuidundo.§.inter prædones.ſupra com. diuid.

Et iſtam concluſionē firmat Alex.allegans multa conſ. cc.viſo & diſcuſſo proceſſu.col.j.verſi.præterea. ij.volu. & conſi.lxxv.viſis & ponderatis.col.penul.circa finem, & in prin.vlt.iiij.vol.vbi ſequitur Bart.hic.

Et in his locis fit conclusio, quod in dubio quis præsumitur bona fide & iustè possidere quando habet titulum. Et est bona gl. in c. dilecto. xv. q. iij. quam allegat Pano. in d. c. si diligenti. colu. iij. Et plura adducit hic Alexand. in apostil. ad Bar. colùm. iiij.

Eandem conclusionem tenent Bald. & Ang. in l. super longi. colum. ij. & iij. versi. dixi secundò quod requiritur bona fides. C. de præscript. long. temp. vbi concludunt cum Barto. hic, quod bona fides in dubio semper præsumitur, nisi sint aliquæ circumstantiæ excludentes hanc præsumptionem, de quibus infra dicetur. Istam conclusionem, quod in dubio præsumatur bona fides, firmat per plura d. Franciscus Curt. consi. lxxxij. Deus pius. colum. ij. Et pulchrè dicit Dynus in c. qui contra iura. de regul. iur. in vj. quod si allegatur ignorantia facti, in dubio præsumitur bona fides: Si verò ignorantia iuris, præsumitur mala, &c. Quia primo casu præsumptio iuris non resistit allegationi: secundo verò sic.
3 † Et circa hoc, an & quando præsumatur bona fides, tradit doctrinam Panormitan. in c. consultationibus. vltra medium com. versic. ex his infertur. de iurepa. & distinguit an quis possideat iure resistente, vel non, vt ibi per eum post Innocent. qui dicit quod authoritas iudicis facit præsumi bonam fidem, si missio in possessionem facta est iuris ordine seruato: aliàs secus. Et sequitur Alexand. consil. lxxv. visis & ponderatis. penult. colum. iiij. vol. Ex hac conclusione infertur quod non expedit probare bonam fidem. Quia præsumptio iuris transfert onus probandi in alteram partem, l. ab ea parte. supra de prob.
4 † Primò limita prædictam conclusionem, quæ habet quod bona fides in dubio præsumitur in habente titulum, vt procedat, dummodo allegetur. Quia licet non sit probanda, est tamen de necessitate alleganda, secundum Bald. & Angel. in d. l. super longi. colum. iij. dicentes hæc verba: Illud autem tene fixum cordi, quod vbicunque dicimus præsumi bonam fidem, intellige si allegetur, per tex. in l. si adulterium cum incestu. §. ijdem Pollioni. ff. de adul. Sit ergo (dicunt ipsi) cautus aduocatus, vt de bona fide semper saltem articuletur, & deducatur, quamuis non

sit

ſit opus probare. Idem tenet Angel. in l. eum qui. §. fin. ſupra de publ. dicens: Sis tamen cautus in allegando bonam fidem: aliàs ſuccumberes, quia bona fides nunquam præſumitur, niſi allegetur, per text. in d. §. ijdem Pollioni. Eandem concluſionem, quod bona fides ſit neceſſariò allegãda, firmat Bald. in c. ſi quis per triginta. in titu. ſi de feu. ſuc. contr. Sequitur Aret. in §. ſed iſtæ. colu. xj. Inſtit. de act. Cæpol. in tract. ſerui. vrb. prædior. c. xx. colum. vbi dicit, quod in hoc vidit multos errare. & latè Felin. in c. fin. col. v. circa finem, & ſeq. verſic. in quantum Abbas. de præſcript. Iaſo. in l. non hoc. colum. fin. C. vnde cog. Alex. conſil. lxxvj. in cauſa & lite circa finem, & conſi. xciiij. in cauſa & lite vertente coram arbitris. colu. vltim. & præallegato conſi. cc. j. colum. ij. volum. vbi pulchrè ſcribit ex quibus præſumatur bona fides, & ibi dicit vnum notabile verbum, quod ille qui deducit ſe poſſediſſe rem pro ſua, & tanquam ſuã diſponendo de ipſa re quemadmodum veri domini facere ſolent, ſatis dicitur deduxiſſe bonam fidem, quæ nihil aliud eſt quàm poſſidere pro domino ſeu cogitatione domini, l. apud antiquos. in verbo domini cogitatione. C. de fur. dixi plenè in ij. par. iij. princ. ſuperioris tract. Et mouentur omnes per text. ſingul. in d. §. ijdem Pollioni. ibi, vtiq; ſi error allegetur. Ex quo textu colligitur regula generalis, & notabilis, quod præſumptio iuris ſemper eſt allegãda. Facit gloſſ. not. in cle. appellanti. de appel. quæ vult quod quamuis notorium non indigeat probatione, tamen ſemper indiget allegatione. Et hanc regulam per plura comprobat Felin. in c. cum ordinem. colum. vj. cum ſeq. de reſcript. Iaſ. in l. non hoc. col. fi. C. vnde cog. & in l. cum quid. colum. penul. ſupra ſi cer. peta. Et vltra eos Alexan. conſil. xxxv. in cauſa & lite. circa finem, v. vo. & in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. colum. vj. vel vij. infra de re iudic. & in l. qui in aliena. in princi. colum. penult. ſupra de acqui. hæredi. Confirmatur in ſpecie prædicta cõcluſio, quod bona fides de neceſſitate debeat allegari, vna ratione, quia præſumptio bonæ fidei inſurgit ex præſumptione ignorantiæ iuris alieni, c. ſi virgo. xxxiij. q. ij. & not. gl. & Can. in d. c. ſi diligẽti. & plenè dixi in ij. part. iij. prin. præcedentis tract. Et licet

in facto alieno præsumatur ignorantia, l. verius. supra de probatio. & l. fin. infra pro suo. cum conco. Tamen hoc est verum, si allegetur, secundum Bart. in l. j. colum. vltim. C. de legi. per tex. in d. §. ijdem Pollioni. quem sequitur Alex.
5 in l. qui bona. §. de illo. supra de dam. infect. † Secundò limita prædictam conclusionem, vt procedat respectu bonę fidei ipsius possessoris contendentis in iudicio: Illa enim necessariò debet allegari. Secus est quo ad bonam fidem sui auctoris, cuius accessione vtitur, iuxta l. Pomponius. §. cum quis. cum sua materia, & quasi per totam l. vsque in fin. supra tit. j. Nam talis bona fides auctoris non est de necessitate alleganda. Ita vult singulariter Barto. in l. cum quid. colum. vlti versic. ex hoc puto. supra si cert. peta. vbi not. limitat prædictam regulam, quæ habet quod præsumptio iuris necessariò debet allegari, vt procedat, quando factum ex quo aliquid præsumitur, est factum proprium proponentis: Secus si præsumptio insurgit ex facto tertij. Et hanc nota. doctrinam sequuntur communiter Docto. in l. cum quid. maximè Alexan. & Iason. colum. penult. & Alex. in l. qui in aliena. in princ. in pen. col. supra de acqui. hære. Roma. consi. lxxvij. & Felin. in d. c. cum ordinem. colu. antepen. & pe. ver. quinta declaratio. & in c. ad hæc. el. j. de appel. vbi idem dicit, quando præsumptio resultat ex actis. Tunc enim non est de necessitate alleganda, per plura quæ allegat. Et bene faciunt not. per Alexand. in l. j. colu. ij. C. vt quæ des. aduoc. par. vbi not. concludit quod circa ea, quæ resultant ex actis, iudex supplet ex officio, parte non opponente vel allegante.

6 † Tertiò limita prædictam conclusionem, vt procedat vbi quis simpliciter deduceret possessionem & titulū, q̄a tunc debet etiam allegare bonam fidem: Secus quando diceret se præscripsisse, siue allegaret præscriptionē, quia verbum præscriptio est plenum, & includit bonā fidem, sine qua præscriptio non currit, & sic videtur tacitè allegata. Ista fuit nota. decisio Panor. in c. fi. circa vj. vel vij. col. ver. sed quæro an sit necesse, &c. videatur tenere oppositum per aliqua motiua non multum vrgentia. Fatetur tamen quod in practica obtineret opi. Pano. qui mouetur per do-

ctrinam

ctrinam Inno.in c.fraternitatis. de testi. vbi vult quod si quis allegat se præscripsisse, videtur deduxisse titulum, licet non expresserit. Sequitur Bartol.in Authen. qui semel. pen.colum.C.de proba.& Barb.consil.l.illud afferã in medium.xiiij.colum.j.vol.& refert domin.Clau. hic colum. viij.& vlt. Confirmo hanc limitationem ex infrascriptis. Primò confirmo dictum Panor.ex notatis per Bartol.in l. nec exemplum.C.de fal.vbi not.dicit quod si quis accusat aliquem de falso, non est necesse, quod exprimat in accusatione ipsum commisisse falsum dolosè, & scienter, quia istud tacitè includitur, cùm absque dolo non possit dici falsum, vt ibi est text.

Et hoc dictum refert & sequitur Alexand. in l. nam & postea. §.si damnetur.col.fin.supra de iureiur. Secundò cõfirmo per notabile dictum Bald.in Auth. habita. colum. vj.C.ne fil.pro patre.vbi tradit no.regulam quod quando aliqua qualitas tacitè inest, non est necesse illam exprimi.refert Ias.Institu.de act.in princ.circa xiiij. col. † Quartò limita prædictam conclusionem, quæ habet quod bona fides debet allegari, vt non procedat in præscriptione tanti temporis cuius initij memoria nõ existit, quia in tali præscriptione semper præsumitur titulus, & bona fides, etiam si non allegetur. Nam tanto tempore possessum præsumitur ab authoribus suis iustè possessum. Istud fuit notabile dictum Inno.in c.si diligenti.quod ibi refert Bal.ad finem commen.de præscri.Et retuli in ij. parte iij, princi. superioris tract.colum.v. 7

† Et est diligenter notandum, quod licet bona fides & & quælibet præsumptio iuris insurgens ex facto debeat allegari, vt prædictum est, quod sufficit talem allegationem facere etiam post conclusionem in causa, ita not. decidit Alexand.in d.l.si adulterium cum incestu.§.ijdem Pollioni.in apost.ad Bar.per notata in c.peruenit.de empt.& ven. & idem Alexand.in l.j.colum.ij.C.vt quæ des.aduo.& ante ipsum Panorm.quem non allegat, in c. dudum. colum. ij.per illum text. de elect. Quinimo plus dixit Alexand. in d.l.j.colum. ij. quod sufficiet talem allegationem facere in allegationibus iuris, quamuis non fuerit facta in actis, 8

quod

quod est singulariter notandum, & refert hic domi. Clau. colum. viij.

9 † Tertia habetur conclusio ex doctrina Bartol. quod in quolibet possidente etiam sine titulo in dubio præsumitur bona fides nisi alius possessor antiquior appareat vbi ius commune non contradicit. Hanc conclusionem sequuntur But. & Panor. in c. si diligenti. colu. iij. versi. tertio quæritur. de præscript. & ibi late Feli. col. ij. qui attestatur hanc esse communem opi. & pro ea adducit quàm plures auctoritates. Vltra quas addo quod eãdem conclusionem tenent Bal. & Ang. in l. super longi. colu. iij. C. de præscrip. long. temp. Gemi. in c. j. col. ij. de præscript. in vj. & Practi. Papi. in forma respon. rei conuen. in verbo exceptionem præscriptionis. col. iiij. cum sequen. vbi refert quasi omnia dicta Bartol. in hac l. & ea sequitur.

Contrariam partem tenent Inno. & Bald. in c. per tuas. de testi. dicentes quod in dubio non præsumitur bona fi.a

a *Adde quod eam opi tenet Bal. in l. eũ qui. §. prætor ait. ff. de Pub.*

in præscribente sine tit. Et Ioan. de Imo. multum efficaciter impugnans communem in repe. c. fin. colum. v. de præscri. & hic colum. penul. & vlt. firmans quod nullus possessi. præsumitur bonæ fid. nisi probetur de titulo vero vel putatiuo, per plura media, & respondet ad iura per quæ Bart. mouetur, cuius motiua refert Feli. in d. c. si diligenti. colum. ij. ver. contra communem. de præscri. & eius opin. reputat sustentabilem, de rigore iuris in inchoante præscriptionem, sed in successore fortè procederet secundum eum opin. communis, vt ibi per eum. Sed iudicando & cõsulendo à communi opin. recedendum non est, vt habetur in locis vulgaribus.

† Quarta conclu. elicitur ex verbis Bar. hic & in d. l. fi. cir
10 ca fi. C. vnde vi. quod in possessore sine tit. præsumitur mala fi. si appareat antiquior possessor. Sed ista præsumptio malæ fid. non potest opponi nisi per antiquum dominum vel possessorem, alius verò non potest. Ille enim antiquior possessor bene potest facere illam allegationem. Quod tuum non erat scire debebas ad alium pertinere, de qua loquitur text. in d. l. fin. Quo ad alium verò, dicit Bar. licitè & bona

bona fide teneo, ex quo ius commune mihi non contradicit. Et sequuntur Bar. & Panor. in c. si diligenti. colu. iij. circa med. com. de præscri. & Alex. consi. cc. viso & discusso. j. col. ij. vol. & consi. xxxv. viso processu. iiij. col. iiij. vol. & Practi. Papi. vbi supra, dicens quod nouus possessor potest dicere tertio: Quo ad te liberas ædes habeo, iuxta l. loci corpus. §. competit. supra si seruit. vendi. Idem firmant Bald. & Ang. in d. l super longi. colu. iij. quorum dicta statim referam. Sed contrarium tenet Imo. hic col. pe. & vlt. & in repe. c. fin. col. iiij. vel v. versi. sed aduerte de præscript. quòd mala fides præsumatur in nouo possessore, vbi apparet quòd per antea alius possedit, etiam quo ad tertium quòd quilibet tertius posset opponere de mala fide contra nouum possessorem. Cuius opi. sequitur Alex. sibi contrarius, & refert eius motiua, consi. cxcij. in causa & lite vertē-te. j. col. ij. vol. Et in hac opi. videtur residere Fel. in d. c. si diligenti. col. ij. & iij. vltra med. versi. & dixit Bar. de præscri. Videtur tamen communis opinio. Bart. vt supra patet. Istam suam conclusionem limitat no. Bart. in d. l. fin. C. vnde vi. circa finem commen. dum vult quod possidens sine titulo præsumatur malæ fidei, si antiquior possessor appareat, vt procedat vsq; ad xxx. an. sed postea non; per illam l. in fin. quia præsumptio malæ fidei, quæ insurgit contra ingredientem possessionem sine titulo, purgatur, & tollitur per cursum xxx. annorum, & ex tunc præsumitur retro ipsum fuisse possessorem bonæ fi. & cessat illa l. fi. & omnis eius præsumptio, secundum Bart. ibi, cum quo transit Sali. col. vlt. Refert & sequitur Pan. in d. c. si diligenti. col. iij. dicens istud dictum esse singulare & semper menti tenendum. Ad cuius confirmationem & ampliationem adducit aliud singulare dictum Innocen. in c. ij. de resti. in integ. quod est in pen. col. de quo dicam in seq. conclu. Eandem opin. tenuerunt Bal. & Ang. in d. l. super longi. col. iij. C. de præscri. long. temp. vbi dicunt quod si quis possedit rem longissimo tempore, etiam sine titulo, tanti temporis longitudo inducit bonæ fidei præsumptionē. Et hoc casu dicunt esse veram opin. Bart. & hoc videri de mente Inno. in c. cum causam. de probatio. Et idem dicunt, si nō posse-

dit

dit longo tempore vel longissimo, si non appareat rem ad alium pertinere, quia nullum dominium præsumitur vacans. Et sic in dubio præsumitur esse penes ipsum possidẽtem, vt not. gl. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro mari.

Et præmissa procedunt secundum eos, nisi appareat quod non licet possidenti rem possidere: quia tunc semper præsumitur malæ fidei, etiam si mille ãnis possedisset, nisi ostendat de titulo iusto, vt in laico qui reperitur iura spiritualia possidere, secundum Innoc. in cap. constitutus. de elec. & in d. c. cum causam. de probat. Quod intelligas procedere vbi laicus solum se fundaret ex tempore: Secus quando allegaret titulum præsumptum spacio tanti temporis, & se fundaret super eo, quia tunc præsumitur, vt pulchrè declarat Felin. in c. accedentes. col. iiij. & v. in ij. & iij. limitat. de præscript. Quinimo dicit Inno. in d. c. si diligenti. & ibi refert Bal. ad fi. com. quod in præscriptione tãti temporis, cuius initij &c. præsumitur titulus & bona fides, etiam si non allegetur. quod dictum retuli in iij. tempore. iij. princ. superioris tractatus. Sed potest dici, saluando Bald. & Ange. in d. l. super longi. quod istud dictum procedit, data capacitate, per ea quæ no. Ioan. And. in c. ij. præben. in vj. Et referunt Pano. & Feli. in c. causam quæ. col. j. & in d. c. accedentes. colum. iiij. in ij. & iij. limi. de præscri. vbi habetur quod possessio tanti temporis non habilitat incapacem. Sed vbi apparet rem ad alium pertinere, dicũt Bald. & Angel. in d. l. super longi. quod vera est opin. Cyn. tenentis quod possidens sine titulo, ex quo non possedit longissimo tempore, præsumitur in dubio mala fide possidere. d. l. cum quærebatur. Et sic in effectu Bald. & Angel. non discordant ab opi. Bart. in d. l. fi. & hic, licet d. Claud. hic col. vj. circa fi. alleget ipsos tenere contra Bartol. quod apparet non esse verum rectè intuenti. Fit ergo conclusio quod ex cursu temporis xxx. annorum in dubio præsumitur bona fides in possessore sine titulo, & tollitur præsumptio malæ fidei, quæ insurgebat ex defectu tituli, etiam si appareat alius antiquior possessor, vt voluit Bar. in d. l. fi. ad fi. C. vnde vi. Et sequitur Alex. consi. xvj. in causa & lite vertente. col. vj. circa fi. & consil. xxiiij. põderatis his. vl. col. v.

col.v.vol. & consil.lxxj. videretur prima consideratione. circa fin.& consi.cx.visis acutissimis.vlt.col. j. volum.& consil.lxxj.in causa & lite.vlt.colum.& consi.clj.viso themate.volum.ij.versi.non omitto . ij. volu . & plenè domi. Ioan. Cum.consi.lxxxij.Deus pius.col.ij.vbi firmant,quod bona fides in dubio præsumitur ex cursu temporis xxx.annorum,etiam nullo apparente titulo,& contra antiquum dominum,& possessorē. Et pro ista conclusione ipse Curtius vbi supra adducit gloss.in l.si quis emptionis . §.j. in verbo teneat.C.de præscrip.xxx.an.

Eandem conclusionem firmat Sozi.consi . clxxxj. visis capitulis transactionis.quod est repetitum consi . cxxvij. colum.pen.circa fin.vbi dicit † quod possessio longissimi 11 temporis facit præsumi bonam fidem . Eandem tenet do. Ioan. Phil. Corn.sequens Bart.in d.l.fin C. vnde vi.consi. cxxvj.licet satis.in princ.& colum.iij.ver.& per hoc.ij.volum.concludens, quod bona fides præsumitur ex possessione xxx annorum,sine titulo,nisi appareat de mala fide, vel quādo ex alio causaretur.Ex præmissis infertur,quod probata possessione triginta annorum, remanebit probata præscriptio absque titulo contra antiquum dominum & possessorem, allegata bona fide , quæ præsumitur per spacium tanti temporis, dummodo aliter non constet de mala fide per modos,de quibus statim dicetur. Et ita concludunt præfati Docto. in consilijs præallegatis . Contrariam opinionem, quod etiam post triginta annos non præsumatur bona fides in possidente absque titulo respectu antiqui domini & possessoris, contra Bartol.in l.cum quærebatur.in fin.C.vnde vi.tenet per plura Ioan.de Imo. hic colu.penul.& vlt.impugnans vtrumque dictum Bart. & firmans quod nunquam in possessione præsumitur bona fides etiam per xxx.annos, nisi probetur de titulo vero vel putatiuo : Et quod quilibet potest opponere de mala fide,per plura fundamenta.Et idem Imo.in repe.c.fi.colu. iiij.vel.v.de præscri.

Eandem opi.tenet Butri.in d.cap.fina.colu.v. cum seq. de præscri . Sequitur Arc.in.§.si quis à non domino.Institu. de re . diui.& domi. Hic. Tor. inter consilia Alexand. consi.

consil.cxcij. in causa & lite vertente. ij. vol. vbi respondet ad motiua & rationes Bartoli, vt refert hic latius d. Clau. colum.vij.qui videtur tenere cum Bartol.cuius opin. videtur esse communis, vt ex prædictis patet. Et sic ab ea recedendum non est.

Secundò limita prædictam conclusionem Bartol. quæ habet quod non præsumitur bona fides respectu antiquioris possessoris nisi probetur cursus xxx. annorum, vt non procedat quando possessio esset titulata, quia probato titulo præsumitur bona fides, etiam contra antiquiorem possessorem, secundum Butr.in c. cum ecclesi.colum.x.de causa poss.& proprie.refert Felin. in d.c. si diligenti.col.ij. circa princ.

12 † Quinta conclusio colligitur ex dictis Barto.hic quod possessor sine titulo non præsumitur bonæ fidei, vbi ius commune resistit, dato quòd non appareat alius antiquior: vel etiam quo ad alium, si apparet de antiquiori, quia possidens contra ius non præsumitur bonæ fidei. Ita dixit simpliciter Bartol. hic, vt refert Panormi. in d.c.si diligenti.colum.ij. circa fin. Limita prædictam conclusioné per singulare dictum Inno. in c.ij. colu. iij. vltra medium, versi.item not.de resti.in integ.Refert, sequitur & declarat Pan.in d.c.si diligenti.colum.iij. videlicet nisi sit possessio longi temporis, vel probabilibus rationibus acquisita, & dicetur secundum Innoc. longum tempus arbitrio iudicis.Pro qua limitatione Pan.adducit text. in c.cum ecclesia.de causa pos.& proprie.& in c.ad decimas.de restit.spoliato. in vj.ibi,aliquandiu &c.

Ex quo dicit Pan.se inferre ad dictum Bar.de quo in præcedenti conclusione.Nam si possidens longo tempore iure resistente præsumitur bonæ fidei, fortius debet præsumi bona fides ex diuturnitate temporis contra antiquiorem possessorem.Cùm hoc vltimum consistat in facto, & probabiliter ignorari potest: præcedens verò cōsistat in iure.Istud dictum Innoc.refert & sequitur Imo.in d.c.ij. col. vlt.vbi etiam dixit quod longa patientia possessoris iustificat possessionem noui.Et dicit But.in d.ca. cum ecclesia. col.iij.de causa poss.& propri. quod in possessione contra

ius

ius exigitur titulus, aut longum tempus, vt præsumatur bona fides. Et ibi refert & sequitur illud dictum Inno. Hæc dicta refert Felin. in d. c. si diligenti. colum. ij. de præscript. Sed hoc dictum Inno. reprobat Imol. in repe. c. fin. colum. v. de præscri. per text. in l. fina. C. vnde vi. & per alias rationes, de quibus ibi per eum. Et refert Felin. succinctè vbi supra. Nihilominus istud dictum videtur communiter approbatum. Et addo quod illud dictum sequitur Alexand. consil. cx. visis acutissimis. vlt. colum. j. volum. & Panor. in c. consultationibus. vltra med. versi. ex prædictis infertur. de iure patro. Licet contra videtur facere text. in c. j. de præscript. in vj. vbi quando ius resistit possidenti requiritur titulus, vel tempus cuius initij &c. Sed dici potest quod hoc procedit quo ad præscriptionem complendam. Sed quo ad possessionem iustificandam sufficit longum tempus. Puto tamen istud dictum debere intelligi, & limitari, vt non procedat data incapacitate possessoris, vt in laico possidente decimas: quia tunc tempus præsumitur malæ fidei, vt dicunt Bald. & Angel. post Innocent. in l. super longi. colum. iij. C. de præscriptione longi temporis. Quod declara vt dixi supra in j. limi. iij. conclusi. proximè præcedentis. Et vt clara in hoc vtili articulo habeatur doctrina, facio ex præmissis regulam cum fallentijs. Regula est, quod quilibet possessor habens titulum verum vel putatiuum causatum etiam iniusto errore præsumitur bonæ fidei. Ampliatur ista regula, vt procedat in quolibet possidente etiam sine titulo. Primò fallit hæc regula, nisi alius antiquior possessor appareat: quia respectu illius non præsumitur bona fides nisi constet de titulo. Et sic procedit ista regula quoad tertium. Limitatur ista fallentia, vt non procedat in possessore xxx. annorum sine titulo: quia, per tantum tempus purgatur præsumptio malæ fidei insurgens ex defectu tituli; secundum Bartol. in l. cum quærebatur. circa fi. C. vnde vi. Secundò fallit prædicta regula, nisi possessio sit contra ius commune: quia tunc non præsumitur bona fides, nisi probetur de titulo, vel quod possessio fuerit quæsita ex probabilibus rationibus seu causis, vel sit longinqua, vt plenè dixi supra. Sexta

conclusio habetur ex dictis Bart. quod mala fides possessoris titulati probatur multis modis.† Primò probatur si fuerit sibi denuntiatum quod res erat alterius, per tex. not. in l. si fundum. C. de rei vendi.

23

Limita istam conclusionem vt procedat quando talis denuntiatio fuit facta ante contractũ, vt propriè loquitur text. in d. l. si fundum. Secus si post contractum: quia tunc simplex denuntiatio non causat malam fidem, vt probat text. no. cum glo. in l. penul. infra pro empto. Et ita tenet Specu. in titul. de emptio. & vendi. §. nunc dicendum. el. ij. Sequitur Bald. in d. l. si fundum. & firmat Bartol. in l. naturaliter. circa fi. ij. col. supra eo. & sequitur Panor. in c. si diligenti. col. iiij. circa fin. & ibi est gl. super verbo bona fide. de præscri. & do. Pet. Phili. Corn. consi. l. in causa vertente inter Thadeum. vlt. col. ij. volu. not. plenè Imo. in repe. c. fin. de præscrip. in duobus locis, videlicet colum. v. circa fin. versi. qualiter autem probari poterit. & seq. & colu. ix. in fin. & seq. dicens istam distinctionem procedere de iure ciuili, secundum quod sufficit bonã fidem adesse in initio. l. j. §. hoc tantummodo. C. de vsucap. transfor. Sed de iure canonico, ex quo bona fides requiritur omni tempore, & sic continuè vsq; ad completam præscriptionem, d. c. fina. cum ibi plenè notatis, etiam si denuntiatio fiat post contractum, si tamen taliter fiat quòd deducatur ad notitiam possessoris rem esse aliam, ex hoc inducitur mala fides. Et ita secundum Imol. videtur limitanda d. l. pen. infra pro empto. vt procedat de iure ciuili: Sed non de iure canonico, per prædicta.

Et hæc conclusio vera secundum Imo. in d. c. fi. col. x. in prin. versi. & vt dixi. videtur quando per denuntiationem quis deducitur in notitiam rei alienæ: Sed vbi non deduceretur quis certitudinaliter in notitiam rei alienæ, tunc dicit Imo. posse sustineri distinctionem glo. communiter approbatam per legistas in d. l. penult. Nam si aliquis denũtiat alteri ante cõtractum ne talem rem emat à Titio quia est ipsius denuntiantis, ex quo fit ante contractum & ab illo qui habet ius denuntiandi, si causa est vera videtur imputandum illi qui spernit denuatiationem & non inqui-

rit de veritate. Ideo tunc in dubio inducit malam fidem in eo cui fit. Et iste, dicit Imo. videtur verus intellectus d. l. si fundum. quem ibi sequi videntur Cyn. & Bart. in l. non solum. §. morte. supra de ope. no. nun. in materia protestationis, in ij. specie quando fit protestatio ne aliquid fiat, & sub illo membro quando fit protestatio ne fiat quod aliàs erat licitum. Sed vbi fit denuntiatio post contractum iam factum & sic re non integra, tunc videtur secundum Imo. quod non teneatur credere denuntianti ex quo iam processerat ad contractum. Et ideo nisi aliter deducat in verã notitiam conscientiæ rei alienæ ex sola denuntiatione tali quia dicat ipsum emptorem emisso rem quæ est ipsius denuntiantis non induceretur mala fides. Et ita secundum Imo. potest intelligi & saluari gloss. no. in d. l. penul. infra pro empto.

Ex his infertur quod in casu d. l. si fundum. quando quis denuntiat alteri ne emat talem fundum ante contractum quia est ipsius denuntiantis, vel quia habet ius in eo, non tenetur illi facere fidem etiam si petat de iure suo. Quinimo ipse denuntiatus tenetur credere tali denuntiationi & se informare & inquirere veritatem: Aliàs sibi imputatur. Ita volunt gloss. & Bald. in d. l. si fundum. qui dicit hoc esse notandum ad limitationem l. si quis inficiatus. supra depo. quia ille text. procedit quando quis denuntiat nomine alieno ex persona alterius. Tunc enim debet fidem facere de mandato, cle. causam. cũ ibi not. de ele. aliàs non tenetur quis sibi credere. Secus quando denuntiat ex persona sua & nomine proprio, vt in casu d. l. si fundum. Et hunc intellectum ad d. l. si quis inficiatus. posuit Bart. in d. l. non solum. §. morte. in materia protestationis inhibitoriæ. colu. viij. ver. quæro an talis protestatio. vbi latè tractat, & in duabus colu. seq. an & quando protestans vel denuntians teneatur aduersarium reddere certum, & ibi in specie col. x. circa med. & ver. ex prædictis. videtur ita intelligere text. in d. l. si. fundum. & text. cum gloss. in d. l. penul. infra pro empto.

Hanc materiã, an & quando denuntiatio extraiudicialis causet malam fidem, plenè tradunt gloss. & Cano. præ-

cipuè Pan. & Fel.in d.c.nihil.colu.vlti.de præscri. vbi Feli. facit regulam quod denuntiatio extraiudicialis regulariter non causet malam fidem, cum sex fallentijs. Sed ibi nō refert doctrinam Imo.supra recitatam, quæ videtur perfecta & vera. Et ibi tangit Felin. an debeat ostendi causa denuntiationis in d.l.si fundum.& sequitur opi.gl.& Bal.ibi, quam supra retuli, licet alleget Bart. velle contrarium in d.§.morte. Tamen, vt ipse dicit, non loquitur in casu nostro. Quinimò Bart.idem sentit expressè quod gl.& Bal.in præalleg.x.col.

14 † Cautela ergo erit pro eo qui vult vendere & non reperit emptorem propter denuntiationem alterius qui vociferat se habere ius in re vel illam ad se spectare, quod agat contra ipsum, vt edoceat de iure suo, & petat sibi præfigi terminum ad agendam secundum formam l.diffamari.C.de inge.manu. Et ita in proprio casu d.l.si fundum.cō cludit Alexa. in l. de pupillo.§.si is cui.circa med.commē. versi.quærit vltimo Bal.supra de ope.no. nun. vbi format q.an in casu d.l.si fundum.ille cui est facta protestatio seu denuntiatio ne emat fundum quia fundus est ipsius protestantis, possit petere coram iudice remissionem dictæ protestationis seu declarari sibi non competere ius denūtiandi & protestandi, & plenè prosequitur illam quæstionem referens varias opin.hic, vt ibi per eum, & per Ias.ad fin.commen. † Secundò probatur mala fides secundum 15 Bar.per confessionem partis, si coram aliquibus dixerit se sciuisse rem esse alienam, quia illud præsumitur habuisse in mente quod dixit, per text.in l. Labeo.supra de supel.lega. vbi dicitur quod nemo præsumitur dixisse nisi quod mente agitauerit. Ad quem text.plura cumulat Ias.l. neq; professio.colum.fina.C.de test.

Et vltra eum accedat pulchrum dictum Bal. in c.j.de testi.vbi dixit quod nullum est maius mentis testimonium quàm qualitas inspecta verborum, vt inquit Cassiodorus. Et dicit idem Bald.in suo tract.schismatis, post rubri C.si quis aliquem testa.prohib.quod lingua est nuntia cordis. Et dixit idem in c mandatum.de rescrip. quod cor est imperator linguæ. Ista dicta refert & sequitur Alexa. consi.

consi.lij.circa hanc dubitationem.ij.colum.iiij.volu. Eandem conclusionem, quod per confessionem partis probetur mala fides, firmat Angel. in l. eum qui. §. final. supra de Publi. vbi pro hac conclusione adducit gloss. no. in l. Fulcinius. §. quid sit latitare. in verbo animus. infra ex quib. cau. in possess. ea. quæ dicit quod animus probatur per verba. Et tradit ibi Angel. modum & practicam articulandi de confessione extraiudiciali dicens: Sis etiam cautus in probando malam fidem articulare quod dictus emptor varijs diuersis vicibus & coram pluribus confessus est tempore suæ emptionis & ante sciuisse rem ad alium pertinere. Nam per hanc confessionem extraiudicialem optimè probatur eius intentio, per gloss. in d. §. quid sit latitare. Et sequitur Alexand. consi. clxxxvii. in hac causa & lite. colum. iij. circa principium. volum. Et ad istam gl. vide Ias. in §. omnium. col. xxiij. Insti. de actio. Confirmatur ista conclusio, quod mala fides probetur per confessionem partis, per regulam quæ habet quod nulla melior est probatio quam confessio partis. Hæc regula traditur in l. cum te. & ad eam plura cumulant ibi Moder. C. de transact. Et facit tex. in l. generaliter. C. de non nu. pecu. & in c. proposuisti. de proba. Amplia istam conclusionem quod mala fides probetur per confessionem partis, vt procedat etiam si talis confessio facta fuerit parte absente. Ita sentit expresse Bar. hic dum dicit quod probatur mala fides si coram aliquibus dixerit se sciuisse rem esse alienam, & Ang. in d. l. cum qui. §. fin. Pro qua ampliatione adduco no. doctrinam eiusdem Bar. in l. Celsum. § si quis absente. infra de conf. vbi dicit q͏̄ ille text. in quo dicitur quod confessio requirit præsentiā partis, debet intelligi in his quæ dependent ex voluntate duorum, & sic vbi confessio tendit ad obligandum: Secus in his, quæ dependent ex voluntate vnius tantum, vt hæreditatis aditio, ratihabitio, & similia, quæ dependent ex solo animo, quia ista non exigunt præsentiam partis. Eandem doctrinam tradit Bart. in l. non solum. §. liberationis verba. supra de lib. l. ergo idem in mala fide, quæ cōsistit in animo. Et ita in terminis firmat Alexan. præallegato consi. clxxxvij. in hac causa & lite. colu. iij. cir. princi.

volum. Vltra quem addo Bald. hoc expressè dicentem in rub. extra de præscri. circa princi. vbi dicit quod præscriptiones hodie multum ex conscientia dependent, vt in c. vigilanti. & c. fi. de præscri. & quod difficile est probare malam conscientiam seu malam fidem, & subdit quod conscientia nostra intra nos est, verbum intra nos est, donec
16 transeat per labia. Post ea fit alienum, iuxta illud: † Euolat emissum irreuocabile verbum. quod maximum est conscientiæ testimonium, etiam prolatum coram vicinis vel amicis absente aduersario, vt notatur in l. apud Celsum, in princip. ff. de exce. doli. Hæc sunt verba Bal. † Tertiò pro
17 batur mala fides secundum Bart. si de hoc erat fama in vicinia, & ipse erat vicinus, quia præsumitur scire, ca. quanto. de præsumption.

Hanc conclusionem sequitur do. Card. consi. xxxviij. primo rationes. col. j. ver. secundo quia. vbi dicit quod fama & communis opinio notorium inducunt malā fidem in præscribere volente. Et posset hæc conclusio comprobari per plura quæ omitto.

Et faciunt notata per Bar. supra col. ij. dum allegat l. cum quidam. §. quod dicitur. supra de acqui. her. iunctis his quę ibi dicta fuerunt quæ non repeto. Idem dixit Ange. in d. l. cum qui. §. fin. supra de Publi. vbi ampliat istam conclusionem procedere nedum in vicino, sed etiam si emptor erat domesticus vel coniunctus emptoris aut eius administrator, & allegat iura ad singula. Ex his ergo & alijs indicijs, prout facti qualitas dictauerit, secundum Bartol. poterit probari mala fides. Vnde licet in dubio præsumatur quod possessor fuerit in bona fide, poterit tamen probari quod fuit in mala fide, vt dicunt gl. & Cano. in cap. fi. de præscri. & probabitur per aliquem ex prædictis modis. Hanc doctrinam Barto. circa probationem malæ fidei sequitur Imo. in repe. d. c. fin. col. v. & vj. de præscript. & Practi. Papien. in forma responsi. rei conuen. in verbo exceptionem præscriptionis. col. v. addens alium casum, in quo præsumitur mala fides, videlicet quādo quis emit ab eo cui sciebat bonis interdictum. Nam tunc ex quo mercatur contra iura præsumitur in mala fide. l. qui fundum. §. qui sciens

infra

infra pro emptor. Et est text. expressus in c. qui contra iura. de reg. iur. in vj. & in l. quemadmodum. C. de agr. & censi. lib. xj. Et ibi Dyn. ponit aliqua exempla, & facit conclusionem, quod si allegatur ignorantia facti, in dubio presumitur bona fides: Si ignorantia iuris, præsumitur mala. Et ad illam regulam vide quæ dixi in ij. parte iij. princip. præcedentis tract. colu. ij. & supra in j. parte huius l. in iiij. not. Et vltra istam quattuor casus in quibus præsumitur mala fides non obstante titulo not. gloss. in c. si diligenti. super verbo bona fides. de præscript. quos ibi prosequitur Pano. colum. iiij. & si q. versi. expedita regula. vbi videtur reprobare intellect. Barto. quem dat ad regulam d. c. qui contra iura. in l. sed si lege §. scire. supra de peti. hæred. cuius verba retuli supra tex. in iiij. no. colum. vij. versi. istam conclusionem. Et ibi dictis adde illum locum Panormitani. Et qualiter probetur mala fides, plenè not. Angelus, sequens & amplians doctrinam Bartol. hic, in d. leg. eum qui. §. fin. circa fin. supra de Public. vbi in hac materia pulchrè loquitur & tradit varios modos probandi malam fidem, & maximè quod articuletur de confessione emptoris per modum quem retuli in præcedenti conclusione. Item & qd articuletur de magno valore rei & quod tempore emptionis & ante erat notorium vel saltem fama quod venditor erat pauper & pauper reputabatur communiter ab agnoscentibus eum. Ex hoc enim infertur quod emptor habuit malam fidem. l. in ciuile. C. de fur. Idem si venditor erat ignotus & peregrinus, vt ibi secūdū Ang. Meli⁹ ad hoc vltimum facit text. in l. ciuile est. C. illo eodem tit. de furtis. † Limita prædictam conclusionem Bartol. dum vult 19
quod mala fides probetur per famam, ex pulchrè notatis per Bal. in c. vigilanti. de præscri. vbi post multa dixit aureum verbum, quod si emi ab eo qui habet titulum & possedit longissimo tempore inconcussè, tamen est publica & generalis fama quod illa res est ecclesie, per hoc non dicor habere malam fidem, quia fama sępe à veritate discordat, & magis præsumitur pro titulo quàm pro ipsa. Nec tenetur quis credere nisi quod credit bonus vir, id est iudex, qui in facto alieno non debet credere nisi probationibus.

Ideo nec ex vno teste debeo habere conscientiam læsam. Et subdit ita tenuisse magnum iuristam. Refert & sequitur Felin.in cap.si diligenti.colum. iij. de præscriptio. vbi addit gloss.not.in l.si dictum.§. si cum poterit. supra de euict.quæ dicit quod ex sola relatione tertij inducitur mala fides,quam dicit intelligendam vbi non est titulus per prædicta.Sed illa gloss.dicit contrarium. Et refert hic Alex.in apost.ad Bart.de quo Felin. mentionem non facit.†
20 Plures alios modos probandi malam fidem refert Felin.in d.c.si diligenti.col.secunda circa fin. & sequent. versi. modos autem probandi. vbi dicit inter cætera quod ille qui non curauit videre mandatum procuratoris vendentis, nec de illo informari,præsumitur in mala fide, nisi à fide dignis fuisset ei assertum de mandato.Ita dicit Bartol.in l. qui fundum.§.final.infra pro empto. & in l.fina.post glos. ibi illo cod.titu.Circa quod vide quæ dixi supra in j. parte huius l. circa materiam iusti erroris, & in ij. parte iuxta principa.præcedentis tracta.colum.ij.circa fin.& sequent. Refert etiam Feli.vbi supra,not.dictum Bal.in l.solēnibus. C.de rei vend.vbi dicit quod qui allegat priuilegium & dicit se præscripsisse,præsumitur malæ fidei,per cap. ad decimas.de restitutio.spoliato.in vj.Fatetur tamen quod si titulus non esset viq; quaq; sufficiens & esset error facti & non iuris, reciperet supplementum à præscriptione. Sed idem Bald.in l.j.colu.fina.versi.item quæritur.C. de fur.dixit quod priuilegium potest esse causa præscriptionis,etiam si erretur in iure,quia auctoritas superioris causat bonam fidem.

Et vltra Fel.vbi supra,vide pulchrè Bal.in l.solennibus. C.de fide instru.vbi tradit an circa priuilegium cadat præscriptio.Et faciunt quæ plenè dicta fuêre supra in j.parte huius l.post Bartol.& Paul.de Castro. Et dicit gloss. not. in l.j.C.de fide instrumen.lib.x.in gloss.parua super verbo mala fide.relata ad text. quod ex quo quis non contrahit cum solennitatibus requisitis à iure ciuili vel municipali, præsumitur malæ fidei.not. Bartol. in l. j. C. de præd.decur.lib.x.Dixit etiam pulchrè Bald.in l. quotiens. ad fin.

C. de

C.de rei vendi.quod ille qui procurauit habere titulum postquam fuit vocatus in ius vel timens vocari, præsumitur malæ fidei.Et refert ita dixisse Old. quod dictum ipse extollit.Et vltra Felin. addo quod istud dictum refert Alexan.consi.cxcij.in causa & lite.colum.ij.circa med.ij.volum.Et idem,licet ipsi non allegent,dixit Bald.in d.l.eum qui.§.prætor ait.vltra med.versic.deinde not.supra de Publi.vbi pulchrē loquitur.Et not. quod scientia rei alienæ etiam sine mala fide impedit præscriptionem. Et sic quod est dare scientiam rei alienæ absque mala fide, vt in creditore possidente pignus,qui non præscribit.l.serui nomine. supra eod.gloss.est no.quam Bald.exclamat in l.nec creditores.C.de pign.act. refert Feli.in d.cap.si diligenti.colum. iij.de præscript.vbi alia plura ad hoc propositum reponit. Et hoc vltimum refert idem Felin. in cap. illud.colum.j. illo eo tit.& ante ipsum Alexan.hic in apost.ad Bar. Regulariter tamē eo ipso quod probatur scientia rei alienæ probata est mala fides,vt dicunt Bald.& Angel.in l.si quis emptionis.C.de præscrip.xxx.anno.refert Felin.in d. c. illud. circa fin.j.colum.

† Ratio est in promptu, quia mala fides nihil aliud est q̃ conscientia siue scientia rei alienæ,vt dicit tex.cum gl.in c. si virgo.xxxiij.q.ij.& declarat Pano.in c.consultationibus. vltra med.com.de iure pat. Plenè dixi in ij.parte iij.princi. superioris tract.col.j. Addo bonam glo.in l.j. in verbo scientes.C.de his qui.vt indig. 21

† Et no.singulariter quod in facto arduo, sicut est occupatio vnius feudi dignitatis,præsumitur mala fides continuata etiā in quoscunq; successores.Ita pulchrè dixit Pan. consi.iij.nitar in præsenti.col.xxiiij.versi. decimasexta q.ij. vol.Refert & sequitur Felin.in d.c.si diligenti.col. ij. vltra med.versi.pro qua &c. 22

Et vltra Fel.in locis præallegatis adde quod ille qui pretendit possessionem in re aliena,quam scit alienam, vel scire tenetur per legem vel statutum, præsumitur malæ fidei,quia non possidet cogitatione domini,iuxta text.in l. apud antiquos.C.de fur. Nisi possideat titulo comperenti, vel interueniente longa patientia domini. Ita dicit

Bald.in l.post sententiam.colum.penu.circa fi.C. de sente. Et plures modos probandi bonam & malam fidē latè tradit do.Anto.de Butr.in repe.c.peruenit.colum.xviij.versi. secundo dicit glo.de censi.& Cæpo.in tracta. serui. real.c. xx.col.j.& ij.referens doctrinam Bart.hic,vbi præcipuè tractat,qualiter probetur bona vel mala fides in præscriptione iurium incorporalium. De quo passu Barto. hic se remittit ad notata in l.j.aliàs ij.C.de seruit. & per se in l.j.§. hoc interdicto.infra de itin. actuque pri.vbi plenè tradit, colu. pen.& vlti.& vide latissimè per But.vbi supra, & per Panorm. in d.c.si diligenti.col.iiij.ver.venio ad secundum membrum principale.& per Bald.in l. eum qui. §. prætor ait.circa med.supra de Publi. Et quatuor casus, in quibus præsumitur mala fides,licet possessor sit titulatus, not.gl. in d.c.si diligenti. super verbo bona fides. quos ibi prosequitur Pan.colum.iiij.ver.expedita regula.

23 † Multa etiam in materia no.digna refert Alexand.hic,& plura ex prædictis dans plures remissiones in apost.ad Bart. in apostilla posita super verbo sed qualiter. quam apostillam totam transcripsit Feli.eo non relato,in d.c.si diligenti.col.iij. Et inter alia dicit Alexand.quod ex sola relatione tertij quis non efficitur malę fidei.per glo.not. in l.si dictum.§.si cum posset.supra de ædil.edic.licet Feli. referat illam gl. dicere contrarium,& malè,in d.c. si diligenti.col.iij.vt supra retuli. Item quod mala fides probatur per coniecturas, secundum Bald.in l.j. C.de vsuca.transfor. & sequitur idem Alexan.consil.clxxxvij.in hac causa & lite.co.iij. circa princip.ij.vol.vbi dicit quod conscientia rei alienæ & mala fides potest probari per sola indicia,l.pen.& ibi not.Bald.C. de euic.& consi.xlvj.circa presentis consilij materiam.vlt. colum. iij. volu.& Berba. consil. ix.supremi Dei & patris domini nostri.i.volu. & pleraq; alia consilia ad hoc adducit hic do.Clau.colu. viij. circa fin.

24 † Adde ex quibus præsumitur bona fides & mala fides pulchrè Bald. in rub.de præscrip.in penult. colum. vbi dicit quod si quis probet iustum errorem,qui succedit loco tituli, præsumitur bona fides,multum tamen differt secundum Bald.iste iustus error à bona fide,quia nunquam præsumitur nisi probetur

tur cùm succedat loco tituli, vnde debet probari sicut titulus. Item secundum Bald. præsumitur bona fides ex inueterara possessione. Item ex decreto iudicis ritè interposito: aliàs præsumeretur mala fides, per l. iustè. ff. de acqui. poss. & l. meminerint. Et ibi in ver. contra. circa med. in pe. colum. ponit ex quibus præsumatur mala fides, & an denuntiatio facta ante contractum seu initium possessionis inducat malam fidem, vel post, & ponit vnam fallentiam ad l. alienum. pro emptore. videlicet in eo qui habet titulum generalem pro suo, quia tunc denuntiatio facta post constituit in mala fide, & ibi quod si contractus sit illicitus, vel vbicunq; præsumitur dolus vel lata culpa, præsumitur mala fides, & quæ sint illa quæ faciunt presumi malam fidem, ponit Bal. in c. diligenti. in ij. col. de præscrip. Et ibi quod bona fides in longissimo tempore etiam sine tit. per l. si quis emptionis.

Superest quarta & vltima pars principalis materiæ huius l. quæ concernit quartum requisitum ad præscriptionem rerum corporalium, videlicet continuationem possessionis, & qualiter probetur possessio continuata.

SVMMARIA.

1 *Titulus, traditio, & bona fides an sufficiant ad præscriptionem.*

2 *Possessio an probetur in solutione mercedis, quæ succedit loco fructuum.*

3 *Simplici deambulatione per fundum probata, an censeatur probata possessio.*

4 *Detentatione possessionis probata, censetur probata possessio, alio non edocto.*

5 *Extremitates probans videtur continuum probare.*

6 *Ex possessione de præterito præsumitur possessio in præsens continuata.*

Semel possidens an & quomodo dicatur semper possedisse.

In præsens præsumitur ex præterito.

7 *Regula quòd possessio de præterito præsumenda est vsque in præsens continuata quomodo intelligatur.*

8 *Con-*

8 *Continuatio poſſeſſionis an in rebus mobilibus præſumatur.*
9 *Articulus ad præſcriptionem probandam qualiter ſit formandus, & qualiter in hoc habeat teſtis deponere.*
Probans ſe ius in re habere, an & quomodo præſumatur præſcripſiſſe.
10 *Dictio Citra quid importet in materia poſſeſſionis & præſcrip.*
11 *Teſtis dictum quomodo debeat articulari, vt concludat in cauſa poſſeſſionis aut præſcriptionis.*
12 *Sufficiens & concludens probatio in materia præſcriptionis quid exigat.*
13 *Teſtis deponens cum dictione diminutiua an concludat.*
14 *Teſtis dicens aliquem poſſediſſe per decem annos & vltra, an illa dictio aliquid operetur.*
Teſtis habet deponere de certo & ſuper certo.
15 *Dictio Plus, vel Vltra, à teſte prolata non prodeſt in materia præſcriptionis.*
16 *Teſtis obſcurè deponens debet per iudicem repeti, vt dictum ſuũ declaret.*
17 *Teſtis non deponens per aduerbiũ, ſed per nomẽ, an plenè probet.*
18 *Teſtis allegans præſcriptionem, quæ habeat ad eius intentionem probandam articulare.*
19 *Dictum teſtis dubium ad quid debeat referri.*
20 *Dicta teſtium non ſunt cauillanda, ſed interpretanda.*
21 *Articulus an & quomodo poſſit ſuum articulum interpretari.*
22 *Dictio Per, in materia poſſeſſionis, & præſcriptionis quid importet.*

1 PRimò quærit Bart. † circa iſtam partem, vtrum præmiſſa ſufficiant ad probandam prçſcriptionem, videlicet titulus, traditio & bona fides. Et reſpondet Bart. quod non, quia oportet probare continuationem *a* poſſeſſionis per tempus à lege diffinitum. l. ij. C. de præſcript. long. temp. & l. iij. ſupra eo. Operæpretium ergo eſt videre qualiter probabitur iſta continuatio. Et Bartol. tradit

a *Adde Hoſtie. in ſumma de præſcript. §. quæ ſunt neceſſaria. col. ij. circa fin. ver. quinto requiritur. vbi ponit quinque requiſita ad præſcriptionem rerum corporalium, & ponit aliquos caſus, in quibus perficitur præſcriptio abſq; continuatione poſſeſſionis, & inter quas perſonas continuetur.*

plu

plures modos notabiles. Ex cuius verbis colligo infrascriptas conclusiones. Prima cōclusio est, quod si quis probat se omni anno recollegisse fructus per decennium, aut per xx. vel xxx. annos, secundum naturam præscriptionis, in qua se fundat, ex annua fructuum perceptione probatur continuatio possessionis, per text. in l. Titia. infra de solu. & in l. litibus. circa princi. C. de agri. & censi. lib. xj. & tamen iterata fructuum perceptione. Nam tunc probatur possessio per effectum, vt dicit Bald. loco de quo infra. Nec enim debet stare quolibet momento in fundo, secundum Bartol. hic arg. l. si quis ita legauerit. la. j. supra de cond. & dem. Sequitur Bald. in l. indicia. col. vlt. versi. quinto quæritur. C. de rei vend. & faciunt not. per eundem Bar. in l. j. col. iij. circa fin. ff. sol. mat. ad quam hic se remittit, vbi concludit, quod si testis dicat, quod vidit Titium possidere per triginta annos semper, non redarguitur dictum testis, licet probetur Titium aliquo tempore fuisse absentem, & quamuis Titius non potuerit semper esse in fundo: quia potest esse quod vidit omni anno sibi responderi de fructibus colono, quod satis videtur secundum Bar. ad probandam cōtinuam possessionem. per tex. not. in d. l. litibus. vbi Bar. idē not. Et sequuntur Pan. in prooe. decre. Rex pacificus. colu. iiij. & Feli. col. vlt. † Hinc est, quod in solutione mercedis, 2 quæ succedit loco fructuum, probatur possessio, vt dicit not. Bar. in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. supra tit. j. vbi limitat hoc procedere, nisi alius possideat, quia tunc non probaretur, quod ille cui soluitur merces possideat, quando verè constaret alium possidere, per text. not. in l. quamuis. §. si conductori. eod. tit. vbi idem not. Bart. & ibi latius Alexa. in vlt. not. dans plures remissiones in materia. Et not. Bal. in d. l. indicia. col. j. vbi fortius dicit quod ex solutione census præsumitur quod ille cui soluitur, sit proprietarius. Et vide Alex. cons. cxviij. in causa & lite vertente. vlt. colu. ii. vol. vbi concludit quod per locationem non probatur possessio, c. inter dilectos. ad finem, de fi. instr. nisi probetur quod locans percipit mercedem, iuxta notata per Bar. in d. §. quod per colonum. & eundem Alex. cons. x. viso processu causæ. iiij. vol. Et an & quando per solutionē mer-

mercedis siue per aliam præstationem probetur possessio vel subiectio, latissimè tradit Felin. in c. cùm Bertoldus. post gloss. & alios Cano. col. x. circa fin. ver. perceptio pensionis. cum duabus col. sequen. de re iud. Addo quod sufficit, si quis probet fecisse alios actus possessorios tanquam dominus & possessor, vt probat text. not. in d. l. Titia. in princip. ibi, omnia pro domina egit. & ibi not. Bar. in l. quidam in suo. in fin. supra de condi. insti.

Et ideo sufficit ad probandam possessionem, quod quis probet coluisse fundum, vel similes actus fecisse, quamuis non constat de perceptione fructuum. gl. est not. in l. 3. in verbo finiatur. & ibi not. Bal. Sal. & Paul. de Cast. C. fin. regun. Pro qua conclusione adduco bonum text. in l. arboribus. §. nam & si. supra de vsufr. vbi not. Bal. quod arando retinetur possessio, licet quis fructum non percipiat. Et ibi mouet Bal. ad propositum quotidianam quæstionem, quid si vnus probat se arasse, alius se fructũ reportasse, quis dicatur melius probare de possessione, & determinat quod cùm vterque actus sit sufficiens ad possidendum, vt not. in d. l. iij. ille dicitur melius probare qui probat de antiquiori facto, & sic ille debet vincere in interdicto retinendæ: quia posterior possessio præsumitur clandestina, vt not. Bart. in l. si duo. in princ. in vlt. col. infra vti poss. & est text. in c. licet causam. & ibi nota. Canoni. de proba. Quid si vnus testis dicit, quod vidit possideri in capite agri, alius in pede: vtrum sit probata possessio. Bal. in c. si diligenti. col. ij. circa fin. de præscript. mouet quæst. & determinat quod sic per text. in l. iij. §. j. supra de acquir. possess. & quia ratione incertitudinis qui possidet partem videtur possidere totum, l. vxori suæ. vbi gloss. sing. secundum Bal. supra de leg. iij. Limita istam conclusionem procedere, nisi probaretur quod alius possederit reliquas partes, per text. in l. quod meo. §. final. cum ibi notatis per Docto. supra de acquiren. possess.

Sed quid si ex re nullius percipitur fructus, vt in pratis sterilibus, qualiter probabitur possessio. Angel. hic circa finem commen. quem sequitur Roman. dicit quod tunc sufficit probare, quod ipse, vel eius familiares & coloni, pro eo ipsis vte-

vtebantur, & in illis pratis ad libitum voluntatis insistebant, & ad illa ibant, & redibant.

† Nunquid autem probando simplicem deambulationem per fundum, cēseatur probata possessio, vide per Bal. 3
in d.l.indicia.colum.fina.versi.item per modum.C. de rei vend.vbi dicit quod possessio probatur per modum, puta per ire & agere. Allegat l. stipulatio ista. §. hæc quoque. infra de verb.obliga.

Et dicit idem Bald.in l.post sententiam.col. pen. versi. modò quæro.C.de sen.quod possessio probatur vsu. Licet Iac.Butr.in l.incert.C.de inter.dicat quod ire, & agere non probat possessionem, sed perceptio fructuum alio non possidente. Et refert hic do.Clau. colu.ix. circa finem, & bene, conclusio.quod possessio probatur per quemlibet actum ad hoc aptum, etiam citra perceptionem fructuum, quando alius non possidet, vel concurrit voluntas possessoris, & præcedit causa habilis possidendi, quo casu possessio acquiritur per solum ingressum, imò & per aspectum, dummodo quis habeat animum possidendi, l.j.§.si iusserim. & l.quod meo.§.si venditorem.& l.iij.in princip. cum ibi notatis, supra de acqui.poss. Aliàs nec per deambulationem, nec per ingressum vel alios actus similes, alio possidente quæritur possessio, vt plenè notant Docto.in prædictis locis.† Et not.quod probata detentatione censetur proba- 4
ta possessio alio non edocto. gl. est not. in c.pontifices.vij. q.j.Et notant Alex.& Doct.in l.stipulatio ista.§. hæc quoque.infra de verb.oblig.& idem Alex.con.lj.viso & discusso processu.vl.col.j.vol.vbi etiā tangit, vtrum quando simpliciter fit mentio de possessione in dubio intelligatur de naturali, vel de ciuili.& Felin.in c.causam quæ. colum. penult.de præscript.Et dicit Bald.in l.j.colum . fin . C. de ser. fugi.quod ex detentatione,& fructuum perceptione præsumitur possessio ciuilis . † Secunda conclusio colligitur ex dictis Bartol.quod probando extremitates, scilicet tra- 5
ditionem & initium decennij,& quod in fine possideo, videor continuè possedisse,& sic censetur probata possessio continua.argu.text.not.in l. pen. C. de apoch. pu. lib.x. Et vltra Bar.ita voluit per illum text . gloss. not.in cap.volumus.

mus.xvj.quæst.iiij.dicens, quod probatis extremis possessionis, media præsumuntur.quam glo. ad hoc allegat Angel.in d.l.penul. circa finem commen. & Alexand. hic in apost.ad Bartol.colum. penul. in apost. posita super verbo alio modo.Et ante eos Io. Fab.qui idem dicit,quod Barto. hic,Insti.de vsucap.in princi.col. j.circa finem, & seq.Istam conclusionem sequitur Bald.in l.indicia.col. fi.versi. quintò quæritur.C.de rei vend.dicens, quod probatis extremitatib.probatur possessio medij temporis,vt no.Cyn.in l.super longi.C.de præscrip.long.temp. Et idem Bald. in l.fin. col.vij.in xv.oppo.C.de edic. diui Adrian. tol. vbi allegat gloss.in d.c. volumus.Hanc doctrinam Bar.sequitur etiam & multum commendat Mathesil. in suis notabilibus,fol. v.col.ij. in notabil. incip. nota mirabilem doctrinam. referens dicta Bart.& do.Præpo.per illam glossi.in §. si quis per triginta.in princ.commen.in tit.si de feu.fue.controuers.& in c.per tuas.col.ij.de condi.appo. Alexan.consil. xxxix.versi. scripturis.ij.colum ij. volu. & hic in apost. super verbo alio modo.colum.penult.qui allegat plures concor.Barba. consil.xxxvij.scribitur sapienter.colu.x.ver. præterea dico rationem.& consi.xxxv.sapienter scribitur.colum.iij.circa finem,ij.volum.faciens regulam per illam gloss. quam dicit valde elegantem, quod positis & probatis extremis,videntur posita & probata media. & adducit plura maximè
6 Panorm.in cap.accedentes.de priuileg. † Tertia conclusio colligitur ex verbis Bartoli,quod non est necessarium probare de principio & fine,& sic de extremis, sed sufficit probare principium possessionis, & quod sit lapsum tempus requisitum ad præscriptionem, quia ex possessione de præterito præsumitur possessio in præsens continuata. Nam qui semel possedit, cùm de suo commodo tractatur,si se asserit possidere, semper præsumitur possedisse, & possidere, nisi contrarium probetur, secundum Bartol. per l. siue possidetis, cum ibi notatis, C. de proba. & no.Cyn.relatus per Bartol.in l.super longi. C.de præscrip. long.temp.idem voluit Ioan.Fa. Instit.de vsucap.in princ. ad finem,j.colu.Istam conclusionem & dicta Barto.sequitur Mathesil.vbi supra, & latè Panor.post alios Can. in c.
cum

cùm ad ſedem.col.5 de reſtit.ſpolia. & Bald.in d.l.indicia circa fin.C.de rei vend. vbi dicit quòd poſſeſſio continuata præſumitur ad commodum poſſeſſoris. & plenè notant Bal. & Sali in l.non ignorabit.C.ad exhiben. Eandem concluſionem firmat Alex.conſil.47.circa primum,col.4.circa fi & ſeq.1 vol. vbi declarat intellectū regulæ, quod ex præterito præſumitur in præſens. quod eſt repertum conſ.102.2.vol.& conſ 133. viſo proceſſu. 2 col 1.vol & conſ 79 examinato proceſſu. circa princ. 2.vol.vbi plures allegat concor.

Amplia notabiliter iſtam concluſionem, vt procedat nedum in ipſo poſſeſſore, ſed etiam in ſucceſſore vniuerſali vel ſingulari. Quia poteſt ſucceſſor vniuerſalis, vel ſingularis allegare, fuiſſe continuatam poſſeſſionem defuncti vel auctoris ſui à quo cauſam habet, quem conſtat ſemel poſſediſſe vſque ad mortem, vel vſque ad titulum habitum ab eo & traditionem ſibi factam Ita tenet pulchrè Bart.in l.Pompon.§ fi ſuprà tit 1. vbi dicit quòd ſi probatur poſſeſſio authoris octo annorum, & mea duorum, vel trium annorum, nec dicitur aliquid an ſit continuata vel non, præſumitur in dubio continuata. Et ſic vult Barto quòd quandò probatur de poſſeſſione authoris & ſucceſſoris præſumitur continuata a poſſeſſio

a *Adde Hoſtienſem in Summa de præſcript. §. quæ ſunt neceſſaria. colum fin. verſ. ſit autem.*

de vno in alium, & eſt ſingulare verbū ſecundùm Aret. ibi, qui circa hoc dictum latè inſiſtit circa medi cōmen. verſ. & aduerte. & videtur tenere contra Bar. licèt eius opin. ſit communis, vt ibi atteſtatur do. Clau. Aquen. qui reſpondet motiuis Aret.

Adde vltra Aret. & Moder. vbi ſuprà, quòd concluſionem Bart.in d l. Pomp.§.fi. apertiùs firmat Panor.in d. c.cùm ad ſedē.col.5.verſ. ex his infertur. de reſt.ſpol. vbi concludit, quòd ſi non viuit ille qui poſſidet, præſumitur vſque ad diem mortis poſſediſſe, ſiue hæredes hoc aſſerant, ſiue negant, quod eſt plus, quia ipſi non poſſunt declarare animum defuncti, vt notatur in l. Pomponius

scribit si frumentum.§.fi. suprà de rei vendi. & per Bart. in l.inter stipulantem.§.1.infrà de verb.oblig. Asserunt enim hoc casu secundùm Pan. præsumptiones suprà positę. Quia mutatio voluntatis tanquàm accidens nō pręsumitur, nec iactatio rerum suarum. Et allegat Panor. ita velle dominos de Rota sua decis.120.aliàs 129. vbi dicunt quòd si probetur aliquem possedisse beneficium in vita sua, quòd præsumitur vsque ad mortem possedisse, quia mortuus non negat, & per alia, de quibus ibi per eum. Quod dictum limita procedere, nisi constaret aliū possedisse rem seu occupasse possessionem medio tempore, quia tunc nō præsumeretur continuata possessio vsq; ad mortem defuncti vel ad tempus tituli & traditionis, nisi probetur de posteriori possessione Ita procedat dictum Bar. in l.fin.col.vlt.versi. si verò probat titulum.C.de edict. diui Adria. toll. quod in contrarium allegat Aret. in d.l. Pomponius. §.fi. & declarat do.Clau ibi, licèt Bart. hoc non dicat apertè in d.l fin. sed simpliciter quòd vbi dubitatur an defunctus possideret tempore mortis, non debet fieri missio ex beneficio illius l. fina. quia hæres non probat id quod est causa suæ intentionis, scilicet defunctum possedisse tempore mortis. Sed hanc limitationem confirmo ex notatis per Dyn. in c. sine possessione. col. 2.ver. sed dicas. de reg.iuris. in 6. vbi expressè dicit, quòd si per alium possessio apprehenderetur, impediretur continuatio possessionis defuncti in hæredem: licèt præfati Doct. non referāt. † Primò limita prædictam conclusionem, quæ habet quòd possessio de præterito præsumitur vsq; in præsens continuata, *a* vt procedat quādò ille qui

a *Adde Alex.in consil.89. excellentißimi &c. in col.fin. in 5.volum.*

probat se olim possedisse, putà decem annis elapsis, est in possessione de præsenti, nam tunc præsumitur continuata possessio: Secùs si non possidet nunc, quia tunc ad probādam possessionem continuatam certi & limitati temporis necesse est quòd probentur extrema, hoc est initium & finis illius temporis. Ita pulchrè limitat & declarat

fat Matthesil. in suis notab. lib. fol. 5. colum. 2. in notabili incip. o. mirabilem doctrinam. præallegato. Refert & sequitur Alex. hic in apost. ad Bart. in apost. super verbo alio modo. colum. penul. Et satis colligitur ex mente Bartoli hic. Secundò limita vt procedat prædicta conclusio, quæ habet quòd possessio præsumitur continuata ad commodum illius qui semel possedit si ipse sic asserat, scilicet vsque ad decem annos, & non vltra. Quia ciuilis possessio, quæ retinetur animo, & quæ sola sufficeret ad præscriptionem, præsumitur durare vsque ad decem annos & non vltrà, nisi appareat de naturali possessione rei. Ita expressè limitat & declarat Mattheuil. in loco præallegato, & sequitur hic Alex. in apost. Hanc limitationem, quòd possessio non præsumatur continuata nisi vsq; ad decem annos & non vltrà, quia per decē annos inducitur negligentia & obliuio, ex qua præsumitur amissa ciuilis, vt est glo. ordi in l. 1. C. de ser. fug. & notant Bar. & Doct. in l. peregrè. in princ. suprà tit. 1. firmat per plura d. Franc. Curt. cons. 24. super eo quod queritur. col. 1. circa fin. & sequen. vbi ad hoc allegat Bal. in pluribus locis: sed non allegat Matthesi. vbi suprà. Et vltra ibi adducta eandem limitationem firmat Aretin. l. Pomponius. §. fin. circa med. commen. vers. tu autem. suprà tit. 1. Ex quo infertur quòd prædicta conclusio, quod habet quòd possessio præsumitur continuata in eo qui semel possedit, locum non habet, nisi vbi quis se fundat in præscriptione longi tēporis: quia benè præsumitur continuata vsque decem annos, & non vltrà. Secùs vbi quis se fundaret in præscriptione longissimi temporis 30. vel 40. anno. Quia tunc oportet probari de possessione primorum decem, viginti, triginta, & 40. annorum. Ita declarat Matthesil. in preallegato notabili, & sequitur Alexan. hic in apost. ad Barto. colum. penult. Tertiò limita prædictam conclusionem vt procedat in rebus immobilibus: Secùs verò in rebus mobilibus, †quia in illis non 8
præsumitur possessionis continuatio, secundùm Spec. in tit. de empt. & vendit. § 1. versic. sed quid si aga. Sequitur Aretin. consil. 119. procedendo. licèt contrarium teneat

Panor post Burri in c.cùm ad sedem. colum 6. de restit. spol. quos hic refert d. Clau. colum 9 qui sequitur opin. Spe. motus: Quia perseuerancia possessionis insurgit ex continuatione animi, quæ præsumitur postquàm quis semel cœpit possidere. vt notatur in d. l. siue possideris. & in l. 1. in princ & in d. l. si de eo §. fin. & in l. si id quod. in fi. suprà tit. 1 Quæ ratio cessat in rebus mobilibus, in quibus non retinetur ciuilis possessio animo, sed quatenùs sunt in conspectu, vel sub custodia nostra. Quia rerum mobilium vilis & abiecta est possessio, vt habetur in l. 3. § Neratius & §. Nerua filius & in l. rem quæ nobis. & in l. si rem mobilem. suprà tit. 1 Tamen pro concordia dicit d Clem. posse distingui: quòd si probantur extrema possessionis, præsumitur media etiam in re mobili, per regulam suprà traditam quæ est generalis, & non videtur habere dubium. Sed si probatur principium tantùm possidendi, procedat opin. Spec.

Quartò limita prædictã conclusionem, vt procedat, dummodò ille, qui olim possedit, allegat se cõtinuò possedisse, & possessionem continuasse, vel possidere de præsenti. Nam ita demùm præsumitur continuatio possessionis ad eius commodum, si ipse hoc alleget, vt colligitur ex verbis Bart. hic col pen. dum dicit, quòd qui semel possedit, cùm de suo commodo tractatur, si se asserit possidere, semper præsumitur possidere, nisi probetur contrarium &c. Et idem voluit Bar. in l. siue possideris. versi. quæro quid in possessione. C. de proba. & ita declarat Aret. in d. l. Põponius. §. fi. circa med. commen. suprà tit. 1. Et est ratio in promptu, quia ex quo ista est præsumptio iuris, de necessitate debet allegari, l. si adulteriũ cum incestu §. ijdem Pollioni. in fi. de adul & latè dixi suprà in 3. parte huius repe. Quintò limita prædictam conclusionẽ, quòd præsumitur cõtinuatio possessionis in eo qui semel possedit, vt procedat quoad cõmodum possessoris ita asserentis: sed non ad eius commodũ, si alius hoc asserat & ipse neget, quia tũc licèt probetur quòd olim possedit nõ præsumitur hodiè possidere vel possessionẽ fuisse continuatam ad incõmodum suum. Ista limitatio elicitur ex verbis

verbis Bar. hic relatis in præcedenti limit. Et ita concludunt gl. & Doct. in d.l. siue possidetis vbi Bar. post gloss. versic. quæro quid in possessione. tradit doctrinam cum duabus fallen & ibi notant Bal. colum. 1 in vlt. oppo. & Salic. colum. 2 Et plenè notant Panorm. & Cano. in d.c. cùm ad sedem. colum. 5. de restit. spolia Et hanc materiã latè ponit Bald. in l. non ignorabit. per illum text. C. ad exhib. Not. Aret. præallég. consi. 119 Dic vt in his locis plenè habetur. Et ex præmissis remanet plenè declarata ista quotidiana materia, an possessio de præterito præsumatur continuata in præsens.

Secundò principaliter circa istam quartam & vltimã partem huius repe. † quærit Bart. Qualiter debet formari articulus, & testis deponere ad probandum præscriptionem. Ista q. fuit necessaria. Quia si probo me ius habere in re, nunquàm præsumitur præscriptum, nisi probetur. glo. est in l. si tibi. quam not. Bald. C. de seruit. & aqua. Et allegantí præscriptionem incumbit onus probandi, cùm sit fundamentum suæ intentionis, iuxta doctrinam Bar communiter approbatam in l. infrà de ver. obl. & in l. circa fi. infrà de except. Et oportet quòd allegans prescriptionem probet omnia extrema requisita ad eam inducendã, vt notant Gemi. & do. Philip Franc. in c. 1. per illũ tex de præscrip. in 6 Quare operæ pretium est videre qualiter probetur prescriptio & possessio cõtinua in rebus corporalibus. Et sic quomodo debent deponere testes in ista materia vt probent. Et Bart. tradit hic singularem & auream doctrinam. ad quã in practica quotidiè habetur recursus, & miles allegitur in anno, & est communiter approbata per omnes Scrib. hic, & eam doctri. vbique sequuntur, maximè Bal. in l. indicia circa fin C. de rei vend. & in in l. si colum. 7. in 15 oppos. C de edict. diui Adri. tollen. vbi latiùs tradit qualiter probetur præscriptio & continuata possessio, et quid sit deducendũ ad eam probandam Et Alex. in plerisque consiliis infrà notatis. Vnde ex his verbis Bartoli colligo infra scriptas peculiares conclusiones. † Prima conclusio est, quòd si in articulo dicatur quod talis possedit à decem annis citra, &

testis deponit, contenta in articulo fore vera, vel per talia verba, non est probata possessio longi temporis, nec per consequens præscriptio. Quia potuit vna die possidere, & verificata est illa propositio, secundùm Hostien. quem Bart. refert. Et sic talis articulus & probatio nō releuat, quia non concludit. c. in præsentia cum ibi not. de probatio. Pro qua conclusione adducit Bart. hic bonum tex. in l. 1. §. quod autem. infra de aqua quoti. & æstiua. Eandem conclusionem firmat ipse in l. si post acceptū. suprà de rei vend. post Host. Ioan. And. & Cano. in c. licèt causam per illum tex. vbi not. Feli col 5 de proba. & sequitur Bal. in d. l. indicia. circa fi. C. de rei vend & in l. falsus col. 3. C de fur. vbi plenè tradit quid importet ista dictio Citra, cum conco. de quibus hic per Alex. in apost. ad Bar. col. vlt. super verbo sed circa. & per Ias post Bal. in l. transigere. col. fi. circa. fin C. de transact. Istam conclusionem firmat Alex. sequēs doctrinam Bar. hic, cons. 130. visis acutissimis circa fin 1. vol. & cons. 45. visis attestationibus. col 2 & cons. 108. in causa & lite. col. 2. circa fi. vers. secundus testis. & cons 128. in causa & lite vertente. col. fi. post prin vers. & similiter. 2. vol. & cōs. 97. consideratis his. circa fi. 5. vol. Limitat Bart. hanc suam conclusionem, vt procedat, nisi testis adijciat aliquod verbū importans temporis continuationem: vt si dicat, quòd vidit possidere à decem annis citra semper vel continuò &c. & dicetur in sequentibus conclu. Et hanc doctrinam Bar. & omnia eius dicta hic & in sequentibus refert & sequitur Practi. Papi. in forma responsionis rei conuen. in verbo præscriptionis. col. 5 vers quid autem si testis. vbi post Bar hic tradit modū articulandi in ista materia. Et Ang. Are. Inst hoc eo. ti in prin. col. antep. circ. fi. & seq.

Secunda habetur conclusio ex dictis Bartoli, quòd si testis deponat, quòd Titius possedit *a* 10. annis & citra,

a *Adde, an sufficiat ad probandum præscriptionem testimonium de auditu Bal. in c cùm nobis. ad fi de præscrip. vbi concludit quòd sic in præscriptione tanti temporis cuius initij &c.*

resul-

resultat concludens probatio continuatæ possessionis, buia copula Et multum operatur. Et sensus est, quòd initium possessionis fuit, iam sunt decem anni, & quòd posteà hucusq; possedit, vt probatur in c. veniens. de præscri & in c. licèt causam. circa med. de proba. & ibi notat Host & Io. And. in Nouel. super verbo & citra quos hic refert Bar. Istam conclusionem sequitur Bal. in d. l indicia. circa fi. & Pract. Papien. vbi suprà. & Alex. in cōsilijs adductis in præcedēti conclu. Et eam sequuntur domini de Rota sua decis. 39. incip. item si possessor. in nouis, vbi in specie referunt dicta Bar. hic, & Io And. in c licèt causam. per quę determinant quòd si in actis dicitur: Titius appellauit à grauamine sibi illato à decem diebus citra. non intelligitur appellasse infra decendiū, sed post, et sic nulliter. Secùs si diceretur : A decē diebus & citra, quia ꝑ copulā Et, denotatur continuatio temporis & dierū. Refert Feli in c quod ad cōsultationem. col. antep. ver. tertia conclusio. de re iudi. Et vltra eum hanc cōclusionem sequitur Lanfranc. de Oriano in repet. c. quoniam cōtra. col. 24. circa med. vers. super ista continuatione de proba. Idem Felin. in d. c licèt causam. col. 5 Ias. in l. transigere. col. fi. C. de transact. & in l. certū. col. 1. C. vnde leg. Et hæc conclusio singulariter notanda est, quia quotidiana in actu practico Tertia cōclusio est, † quòd si testis dicat, quòd Titius possedit istis decem annis proximis, non concludit. Nam ista propositio secundùm Bar. verificatur etiam si vna die dicti temporis possederit, per tex. in d l. 1. §. quod autem. infra de aqua quoti. & æsti. Vt igitur articulus, & per consequens dictū testis, benè concludat, sic debet articulari secundū Bar. quòd talis possedit à 10. annis citra & per ipsum tempus: Vel quòd possedit ꝑ tempus 10. annorum proximè præteritorum. Hæc enim dictio Per, secundùm Bar. perfectionem & continuationē totius temporis significat, l. vrbana familia § pernoctare. infrà de verb. sig. Istam no conclusionem sequitur Bal. in d. l. indicia. circa fi. C. de rei vend. Pract. Pap. et do. Lanfran. vbi suprà, Ang Are. Inst hoc eo. tit. in prin. col. antep. circa fi. & seq. Et do. Clau. istos non allegans hic, 11

addit Bar. in l. quinquaginta. suprà de excu. tuto & in l. illud suprà de offic. præsid. vbi tantùm dicit quòd dictio Per denotat perfectionem. Addo melius eundem Bar. in l. si post acceptum. in princ. suprà de rei vendi. vbi tradit eandem practicam & doctrinam articulandi quam hic, & in l. Labeo. col. pe. suprà de sup lega. vbi in alia materia ponit similem modum articulandi. Subdit Bar. quòd si testis deponat, quòd si Titius possedit iã sunt 10 anni, tale dictum concludit saltem præsumptiuè de possessiõe cõtinuata: sed non de necessitate, quia ipso allegãte præsumitur continuata possessio ciuilis, vt suprà dictum est. Et sequitur Bal. in d. l fi. col. 7 in 15. oppo C. de edict diui Adr tol. licèt contrarium quoad hoc tenuerit ipse Bal. in d l. indicia. circa fi. & non benè, vt hic dicit d. Clau Plus dicunt Bal. & Ang suprà in proœ digesto. in prin. quòd hoc casu dictũ testis probat nedum præsumptiuè, vt dicit Bar sed de necessitate concludit, prout refert Alex. hic in
12 apost ad Bart. super verbo sed circa. in fi. †Quarta habetur conclusio valdè notabilis ex dictis Bar. quòd ad hoc vt resultet sufficiens & concludẽs probatio in ista materia, oportet quòd reus q inducit præscriptionẽ formet articulum & probet quòd iste possedit per 10. annos proximè lapsos finitos in tali mense vel die, ita quòd includatur tempus decursum ante litis contestationẽ vel ante litem motam. Nam si aliter formaretur articulus, & testis post litem contestatam simpliciter deponeret quòd talis possedit per 10. annos proximè lapsos, intelligeretur à die redditi testimonij, & sic includeretur tẽpus quod fluxit post litem contestatã: nec esset sufficienter probata præscriptio longi temporis, quia diceretur interrupta per litis contestationẽ: debet ergo articulari & probari de tempore completo ante litem motam Eandem conclusionẽ firmant Bart. & scriben. in l. si post acceptum. per illum text. suprà de rei vendi. in l. more C de rei vendi. & in l. nec bona. C. de præscript long. temp. Bald. & Ange. in l. super longi. in fi. com. C. illo eo. tit. & Bald. in d. l fin. in 15. oppo. C. de edic. di. Adr. tol. vbi dicit quòd testes deponentes super præscriptione debent asserere tempus esse

com-

completum. Et est tex. licet ipse non alleget, in l. in vsucapionibus. supra eod cum concord. ibi signatis, & est tex. in §. si quis per triginta. & ibi not. d. Præposi in titu. si de feud. fuer contro. vbi habetur quòd ad præscriptionem requiritur tempus completum. Et hæc dicta Bartoli refert & sequitur Pract. Papien. in loco sæpius allegat. Aretin. Instit. hoc eod. titu. in princ. colum. pen. Alexan. consil. 107. in causa & lite vertente, colum. 2. circa princip. 2. volum. domi. Petrus Philip. Corn. consi. 147. viso processu agitato. pen. colum. 2. volum. & d Lanfranc. in repet. c. quoniam contra, in verbo, testium. colum. 24. de 13 probatio. † Subdit Bald in d l. fin. in 15 opposit quòd si testis deponat cum aliqua dictione diminutiua, vt putà, ferè, vel quasi, non concludit: Vt si dicat, quod Titius possedit quasi vel ferè decem annis. Idem est secundùm do. Claud. hic colum. penult. si testis deponat per dictionem Circa, vt quòd Titius possedit circa decem annos proximè præteritos ante litem inchoatam: quanquam dictio Circa importet modicum tempus, vt est casus in c. fin. & ibi not. omnes, de desponf. impub. & not. in authen de mona. in princ. Not. Panormi. in c. ex parte, colum. 1. de rest. spol. & plenius Alexand. in l. & si post tres, colum. 2. suprà si quis cau. vbi etiam ponit, quid si testis deponit per dictionem Prope. & consi. 120. omissis argumentis. circa med. 2. volum. Aret in l qui Romæ, §. duo fratres, colum. 7. infrà de verb. oblig. Quæ loca refert hic dom. Claud. colum. penult. Et vltrà eum addo, quòd istam conclusionem quòd testis deponens per dictionem Citra, non probet præscriptionem, in terminis firmat d. Lanfranc. in repetit. d. c. quoniam contra, colum. 24. circa medium.

Et ex hoc infert dom Claud. hic, quod si testes deponerent de longe maiori tempore, quàm requiratur ad p̃scriptionem, licèt adijciant aliquam ex prædictis dictionibus, nihilominùs concludent, quia detracto modico tempore adhuc remanebit probata intentio articulantis, per notata in locis præallegat. & per Bart. in l. de ætate, colum. 5. & 6. suprà de minor. Et intelligit ipse, quòd

testis deponat de tanto tempore, quod excedat tempus requisitum ad præscriptionem in sexta parte, vt hic latius per eum col. pen. qui tamen non adducit autoritatem in terminis. Vnde verius puto quòd relinquatur arbitrio iudicis, vt habetur in locis præallegatis.

Sed in contrarium facit, quod consuluit Alex. cons. 149. viso processu causæ vertentis, vlti. colum. 5. volum. vbi concludit, quòd quando testis deponit de tempore per dictionem Circa, nunquam dicitur concludenter probare, vt probat secundum eum text. not. in d. c. fin. de despons. impube. quem ibi notat Butr. in fin. Sed potest
14 responderi, quòd Butr. & Alexand non loquuntur quando testis deponeret de magno excessu temporis. † Quinta habetur conclusio ex dictis Bartol. hic in vlti. colum. quòd si testis dicat quòd Titius possedit per decẽ annos, & vltrà, quòd illa adiectio nihil operatur in teste, cùm sit incerta. Ideò non importat tempus litis motæ. Reprobata opin. Goffred. & Hostiens. tenentium oppositum, vt hic per Bart. per l. cum furti. suprà de in litem iurand. Et propterea Bart. admonet aduocatum, quod sit cautus aduocatus in formando articulum. Eandem conclusionem firmat Bart. in d. l. cum furti, cum concord. ibi adduct. per d. Alexan. & in d. l. & si post tres, col. 2. & 3. sup. si quis cau. vbi latè examinat, & tandem post relatas varias opin. Bart. esse veram. Et ante Bart. fuit opinio Guil. Cun. & Iaco. de Arec. licet ipse non dicat, quos refert & sequitur Bald. in l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter, col. 2. supr. ex quib. cau. ma. Et istam partem dicit communem Panorm in c literæ. vbi bonus text. de ista dictione Et vltra, & ibi not. Bald. col. 1. & 2. de dila. Idem Panor. in c cum causam quæ inter œconomum. de testi. vbi Bald. illum tex ad hoc notat, dicens esse ibi magis expressum quàm alibi in iure, & ibi etiam not. Aret. col. 1. Ias. in l. transigere, circa fin. com. C. de transact. Et opin. Bart. esse veram & communem, attestatur Ias. in d l. & si post tres, col. 2. circa fin. plenissimè examinans istum articulum in 3. & 4. col. & pro communi opin. adducit no. regulam, quàm tradit Bald. in l. ad probationem. la. 2. C. de proba.

de proba. quòd probatio nunquam concludit per possibile, sed debet concludere per necesse & per probabile. Istã conclusionem, quòd istæ adiectiones Vltrà, Plus, & similes, nihil importẽt in teste, firmat Alex. in cons. 8. videtur fortasse. circa fi. 4. vol. Et Bart. hic sequitur d. Lanfran. in repe. c. quoniam contrà col. 14 circa med. de proba.

Posset tamen opi. Gof. & Io. And. communiter damnata saluari vno casu secundum d. Clau. hic col. vlt. videlicet quando lis durasset modico tempore. puta trib⁹ aut quatuor dieb. vel aliàs arbitrio iudicis, quia tunc istæ adiectiones Plus & vltrà prolatæ à teste possent illud modicum tempus importare, per ea quæ dicta sunt in præcedenti conclu. Et quia sufficit dictum testis concludere p̃sumptiuè, vt per plura concludit Alexã in l. non hoc. C. vnde cogna. & in l. 1. col. vlt. sup. si cert. pet. & cons. 90. aliàs 92. viso processu causæ 2. & 3. vol. & Roma. cons. 91. visis ac percunctatis actis. col. 2. Sed hæc saluatio moderni est contra mentem Barto. hic, qui dicit quòd licet illa dictio Vltra, referatur ad modicum tempus, d. l. hæc adiectio. tamen cum sit incerta, in teste nihil operatur, quia reddit probationem dubiam. Et probatio debet de necessitate concludere. c. in præsentia, de proba. Vult ergo Barto. quòd non concludat nec verè, nec præsumptiuè, etiam respectu modici temporis propter incertitudinem. Et ita declarat Alexand. post Bart. in d. l. cum furti. circa fin. Addo vltrà Modern. quòd ista eorum opin. fuit originaliter opin. glo. in terminis, in l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter. suprà ex quib. cau. ma. de qua ipsi non meminerunt, quæ dicit quod si testis deponat de aliquo tempore cum ista adiectione Plus, quod probat de modico tempore plus. Sed eam reprobant Guil. de Cun. & Iacob. de Arer. quos ibi refert & sequitur Bald. colum. 2. dicentes quod testis habet deponere super certo. Ideò ista adiectio pluris nihil operatur in teste. Refert etiam Bal. ibi opin. Cyni dicentis, quòd ista adiectio aliquid operatur ad arbitrium iudicis, argu. l. cum filius. §. pater. supr. de leg. 2. & quod dictum testis debet interpretari in benigniorem partem, quando est dubium. Et distinguebat

bat Cyn. an testis loquatur alternatiuè, vel copulatiuè, vt lar. us refert Bald. vbi suprà, qui tandem firmat opin. Guil. Iac. & Bartol. hic, licet de Bart. mentionem faciat, contra gloss. & Cyn. quòd ista adiectio nihil operetur etiam in modico. Et adducit aliam rationem, quia vbi est certum tempus probandum, debet deponi clarè super tempore, licet sit secùs, vbi certum tempus non est de substantia probationis. Glo. no. in l. ob carmen. §. fin. suprà de testi. & latius dicetur in seq. concl. post Bart. Et sic apparet hanc saluationem moder. non procedere, & nõ viderunt Bald. in d. §. sed quod simpliciter. reprobantem in specie istam opin. quæ fuit glo. licet ipsi non dicant. Et ista est communis opin. vt attestatur Iaso. in d. l. & si post tres, colum. 3. circa fin.

15 † Et sic stat conclusio, quòd dictio Plus vel Vltra prolata à teste nihil operatur. Sed hæc conclusio patitur plures limitationes. Primò limita istam conclusionem, vt procedat quando agitur de probanda præscriptione: Secùs est in interdicto retinendæ, quia vbi testes essent hincinde pares, & vterque probasset æqualiter de possessione paris temporis: si testes vnius partis deponant cum dictione Plus vel Vltrà dicuntur melius probare. Et sic ille debet obtinere tanquam probans de longiori & antiquiori possessione, c. licet causam, cum ibi nota. de probatio. & plenè nota. Barto. in l. si duo, in princip. colum. vltim. infrà vti possid. Ita decidit pulchrè Bald. in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter, colum. 2. ibi, sed in vno casu operatur, &c. suprà ex quib. cau. maio. vbi dicit qđ licet regulariter ista adiectio Plus vel Vltra, nihil operetur in teste, tamen vno casu operatur, scilicet quando momentum temporis faceret præualere probationem, vt in quæstione de puncto in l. Arethusa. suprà de sta. homi. & in interdicto vti possidetis, vbi præualet antiquior possessor, vt in d. c. licet causam. Quod dictum refert & sequitur Aret. in c. cum eam quæ inter œconomum, colum. 1. de testi.

Idem firmat Bald in d. l. & si post tres in lectu. & in repet. & ibi refert Ias. colum. 3. vel 4. vltrà me. & Felin.

in c. pastoralis, colum. 3. in princ. de rescript. Secundò limita, vt non procedat in casu l. 2. C. de rescind. venditio. quando quis vellet rescindere venditionem tanquam læsus vltra dimidiam iusti pretij. Quia si res valebat mille, & fuit vendita pro quingentis, & testes deponant quòd valebat mille & vltrà vel plus tempore venditionis, erit probatus excessus vltrà dimidiam, adeò quòd erit locus remedio d. l. 2 Ita not. tenet Salic. in d. l. 2. colum. penul. & sequitur Alexand. in d. l & si post tres. colum. 2 & latius Ias. colum. 3 & 4. qui opin. Salic. comprobat per plura, reprobata opin. Bald. & Imo. tenentium oppositum, & Felin. in d c. pastoralis, colum 3 in princ. de rescript. Et opin. Salic. videtur communis & vera, quamuis Alexand. sibi contrarius illam impugnet, cons. 109 viso processu causæ vertentis, colum. penult. in 2. dubio princi 1. volum. † Tertiò limita, quòd licet testis, quando deponit per dictionem Plus vel Vltrà, non probet, poterit tamen reperi per iudicem, vt dictum suum declaret, ex quo obscurè deposuit, per regulam § illud. in authen. de test. & c. cum clamor, de testib. cum ibi notatis. Ita not. limitat Roman. in d. l. si post tres. colum. 2 ad fin. Refert & sequitur Ias. ibi colum 4 in 3. limit. Et ex his habetur notabilis limitatio seu declaratio ad conclusionem Barto. & Doct. hic communiter à Doctor. approbatam, quod dictio Et plus, vel Vltra, prolata à teste nihil importat, quia verum est, quando agitur de probando aliquid certum & limitatum: Secùs, quando sufficeret probare aliquid incertum & indeterminatum, vt colligitur ex duobus exemplis suprà positis, videlicet in interdicto retinendæ, & in remedio d. l. 2 ita limitat & declarat Ias. in d. l. & si post tres. colum 3 versi ex prædictis, &c. Quartò limita prædictam conclusionem, vt procedat in dicto testis, & in dispositione hominis, & sic vbi ista verba proferuntur ab homine: secùs si proferantur à lege, & declarat Ias in d l. & si post tres. col. 3 referens Bald. & assignans rationem diuersitatis. 16

† Quid autem si testis non deponat per aduerbium, vt per Plus vel Vltra, sed per nomen, vt si dicat quod Ti- 17

tius

tius possedit decem annis & pluribus. Bald. in d. l. & si post tres, colum 11. determinat, quod tunc valet depositio, & intelligitur probatum de duodecim annis Quia illud plurale nomen Et pluribus verificatur in duobus, l. vbi numerus, suprà de testib. & c. pluralis. de regul. iuris, in 6.

Quod dictum simpliciter refert & sequitur ibi Alexand. colum. 2. Sed Ias. impugnat col. 4. versi. secundò limita. & decidit oppositum. motus per text. in l. cum furti suprà de in lit. iuran vbi dictio Pluris nihil importat. Cui respondeo sustinendo opin Bald. & Alex. quod non procedit argumentum de aduerbio ad nomen. Inter quę Bald. & Alexand. in hoc articulo constituunt expressam differentiam, ideò ex separatis non infertur. Et ratio diuersitatis est, licet ipsi non dicant: Quia plurale nomen habet de per se perfectum & certum significatum, vt numero duorum contineantur, d. l. vbi numerus, & d. c. pluralis. Et in terminis adduco glo no. in § & sæpè. in verbo filiorum, in auth. de tri. & semis. quam ibi not. Ang. quę dicit quod dictio Pluribus, intelligitur de duobus. Sed dictio Plurimis, intelligitur de tribus. Aduerbium verò Pluris vel Plus, non habet de per se proprium & certum significatum, nisi aliter certificetur, quia potest verificari in modico vel minimo indeterminato, d. l. hæc adiectio. infrà de verbor. signifi Et sic est dictio omninò ambigua.

18 † Sexta elicitur conclusio ex dictis Bartol. quod ille qui allegat præscriptionem ad fundandam eius intentionem debet articulare quod possedit per decem annos finitos tali tempore, vel inchoatos tali tempore, vt sic se ad certum tempus referat. Aliàs si testes simpliciter dicerent, quod viderunt talem possidere per tempus decem annorum, & non constaret de quibus annis in specie deponant, non probarent. Potuit enim esse, dicit Bartolus, quod testes senserunt de decem annis, qui ante fuerunt per plures annos, non de proximis: vel quod vnus testis sensit de aliquibus decem annis, alius de alijs decem. Et sic probatio dubia non reuelaret, c. in præsentia, de probatio. Est alia melior ratio, licèt Bartolus non dicat, sed

eam

eam benè sentit: Quia nisi testes deponant de eodem tẽpore certo & limitato, dicuntur singulares, & ex consequenti non probant, c licet causam, de probatio. Notatur plenè in l. testium. de testib. cum concord. Et pro ista conclusione Bartol adduco in terminis gloss. not in l. ob carmen. § fin. suprà de testib. quæ expressè dicit quod vbi agitur de probando certo & limitato tempore, vt in præscriptione, testes singulares non probant: Secùs si inducantur ad probandum aliquid non limitatum certo tempore, vt si volo probare in genere, quod possedit ad alium effectum quàm præscriptionis, vt ibi declarat Bartol. approbans illam gloss. quam dicit esse mirabilem. Et idem tenuit Specul. in titul. de teste. § 1. versicul. item de tempore. Istam conclusionem Bartol. sequitur Bald. in l. fin. in 15. opposi. colum. 7. circa fin. C. de edict. di. Adria. tollend. dicens quod testes inducti ad probandam præscriptionem debent deponere de eodem tempore in specie, & non in genere. Vnde si dicunt Titium possedisse 10. annis, & non dicunt de quibus, non probant, quia sicut testes singulares non probãt, ita nec ibi. qui ita possunt esse singulares, sicut contestes. Sicut est hic, quia nescimus, an voluerint deponere de eisdem annis, an de alijs, vt 4. q. 8. c. nihilominus. Et hoc tenet Bartol. ff. de vsucap. l. Celsus. Hæc sunt verba Bald. Eandem doctrinam & practicam Bartol. hic in præcedentibus circa modum articulandi & probandi possessionem continuatam, sequuntur Bald. & Angel. in l. super longi, circa fin. com. versic. dixi quartò. C. de præscript. long. temp. vbi simpliciter se remittunt ad Bartol. hic, dicentes quod eius doctrina est vera, & quod benè locutus est circa hoc. Hãc doctrinam refert & sequitur Pract. Papien. in for. respon si rei conuen. in verbo, præscriptionis, col. 5. vel 6. Areti. Instit. de vsuc. in prin. col. pen. & Bald. in l. indicia, circa fin. C. de rei vend. licet Cum. & Ro. hic referant Bald. ibi tenere contra Bart. & malè, vt infrà dicam. Eandẽ sequitur Are. in l. 1. §. si stipulanti, circa fi. com. inf. de ver. obl. & Ale. cons. 51. viso & discusso ꝓcessu. ad fi. & cõs. 72. inspecto diligẽter ꝓcessu. circa fi. 1. col. 1. vol. vbi cõcludit,

quod

quod testes non probant possessionem temporis requisiti ad complendam præscriptionem, nisi sint contestes de eodem tempore initij possessionis & identitate temporis continuatæ possessionis. & idem Alex. consil. 98. in causa & lite, colum. fina. in princip. vbi refert totam doctrinam Bart. hic, & consi. 20?. super causa & lite, circa medium 2. volum. Sed inquantum Bartol. dicit quod potest esse quod testes senserunt de alijs 10 annis, & non de proximis, & sic vult quod non sufficit dicere in articulo, quod talis possedit 20. annos, nisi dicatur de quibus 20. annis, quia testes possent sentire de alijs 20. & per cōsequens dicerentur singulares & non probarent, vt prædictum est, Cuman. & Roman. hic referunt Bald. tenere contra Barto. in d. l. indicia, in fin. com. quod non est verum, quia Bald. ibi refert & declarat verba Bart. hic prout suprà. Et subdit quod dictum Barto. est mirum. Cum in dubio videatur intelligi de proximis, argumē. l. eum qui calendis, in princ. infrà de verbo. obliga. Sed non firmat pedem. Et per istud motiuum Bald. Cuma. hic in vltimis verbis tenet contra Bart. Roman. autem dicit opiniones posse concordari hoc modo, quia aut testis est interrogatus super articulis partis concernentibus certum tempus, & tunc procedat opinio Bald. & Cuman. quia testis deponens simpliciter de tempore intelligitur se referre ad tempus, de quo in articulo, per l. si defensor, §. qui interrogatus. & ibi not. Bald. suprà de inter. actio. aut articulus simpliciter est compositus, & non se refert ad tempus certum & determinatum, & tunc procedit opinio Barto. per rationem suam. Non obst. d. l. eum qui calendis, in princip quia loquitur in responsione partis, non in responsione testis, secundùm Roma. † Et pro ista distinctione in primo membro facit secundùm d. Clau. hic colum. vltim. quia dictum testis in dubio debet referri ad articulū, secundùm Bal. in l. sed & si possessori. §. itē item si iurauero. suprà de iureiu. & Aret. in l. serui electione. §. 1. circa fin. sup. de leg. 1.

Et ad hoc addo Alexan. in consil. 88. quoniam omne datum optimum, colum. penult. circa prin. 5. volum. vbi

vbi dicit quòd verba testis dubia referuntur ad cap. quod est clarum & certum, & secundùm illud interpretantur & declarantur, vt not. Bar. & Bal. in l. si quis intẽtione ambigua. in vlt. q. suprà de iud. per d. l. si defensor. §. qui interrogatus. Sed in contrarium adduco decis. Bar. in l. 1. in prin. suprà de aleato. dicentis quòd debet esse cautus iudex vt faciat quod testis deponat de loco & tempore, de quibus in accusatione vel inquisitione, super qua examinatur. Aliàs si simpliciter deponat, non videtur se referre ad ibi contenta. Sed illud dictum Bar. reprobat ibi Alex. in apostil. allegans Bal. & alios concludentes contrarium. Facit etiam in argumentum secundùm d. Claud. hic circa fin. commen. quod no. vult Bar. in l. Labeo. col. pen. suprà de sup. leg. vbi dicit quòd in redditione rationis testis tempus & locus repetita intelliguntur. Et ibi sequitur Alex. in apostil. adducens plura, & consil. 100. super primo casu colum. 4. vers. & quod tempus. 1. vol. † Facit etiam, quia dicta testium sunt interpretanda & nõ cauillanda, vt eleganter dicit Bal. in c. causam quæ, de rescr. relatus per d. Claud. hic in fin. 20

Vltra quem addo quod idem dixit Bald. in l. de quibus. colum. vlti. suprà de legi. & in alijs pluribus locis addu. per Ias. in l. non hos. col. 3. versic. ad idem facit. C. vnde leg. vbi dicit quòd ratio testis est coadiuuanda, & non calumnianda, debet enim talis fieri interpretatio, vt nihil, vel quominùs fieri possit, captiosa sint dicta testium. Ita not. dicit Angel. in l. ex militari. in prin. suprà de testa. mili. & hanc conclusionem comprobat per plura do. Fran. Curt. in suo tract. de testi. colum. pen. conclu. 60. posito post eius scripta. Sed contra prædictam conclusionem Bart. quæ habet quòd testes non probant præscriptionem, nisi deponant de eodemmet tempore, & de eisdemmet annis, quia aliàs præsumuntur singulares, vt suprà retuli, fortiter vrget vltra Mode. hic quod vult Bald. in l. de quibus. colum. pen. suprà de legi. & Panor. in c. cùm Iõannes. circa 2. colum. de fide instr. vbi dicunt quòd in dubio testes præsumuntur contestes, & de eodem actu deponere. Et hoc dictum sequitur, & comprobat Alex. in l. 2. ad fin. C. de bo. poss. secundùm tab. Illud etiam colligitur ex ibi notatis per Bald. & idem Alex. consil. 47.

abundè per celeberrimos colum. 2 vers. non omitto. 2. vol. vbi confirmat hoc dictum authoritate Inno. & Spec. quòd de directo est contra conclusionem Bartoli. Vnde saluando hanc conclusionem Bart. cōmuniter approbatam, dici potest, quòd decisio in contrarium allegata procedit circa singularitatem, quæ respicit actum, illa enim non præsumitur in testibus, imò in dubio intelliguntur de eodem actu deponere: Sed conclusio Barto. hic procedit, vbi potest resultare singularitas circa tempus, quo casu testes non præsumuntur contestes, sed potiùs singulares, nisi constet quòd deponant de eodem tempore, vt vult Bar.

Ratio diuersitatis est, quia primo casu in dubio non præsumitur pluralitas actuum, vt dicit Alexan. in d. l. 2. circa fi. Sed benè præsumitur pluralitas temporis & annorum ex cursu naturali, cùm quotidiè currant, & defluant anni more labentis aquæ. Et benè facit in argumentum regula, quæ habet quòd ille qui se fundat ex tempore, debet illud tempus probare in specie, siue agat, siue excipiat, vt notant glo. & Doct. in l. eum actum. suprà de neg. gest. gloss. & Bald. in l. 2. C. de peti. hæred. cum concor. de quibus per Iaso. in rub. C. qui admit. colum. 2. circa fi. & seq. Faciat etiam tex. in l. spadonem. §. qui absolutus. cum ibi notatis, suprà de excu. tuto. vbi habetur quòd plura mutantur ex cursu temporis. Sed est notandum, quòd licèt articulus non sit concludens,
11 tamen sufficit quòd testes concludenter deponant, † quia articulus potest interpretari suum articulū secundùm probata & deposita per testes. Ita Alexan. consil. 133. viso processu. 2. colum. 2. volu. hic relatus per do. Claud. Sed re vera istud ibi non dicit, & loquitur in alijs terminis, vt apparebit intuenti. Tamen credo istud dictum verum alia ratione, quia valeret probatio facta absque articulis, tantò magis si fuerit facta super articulis non concludentibus, per regulam l. 1 in princ. C. de rei vxo. act. & gloss. in §. multis. Instit. de libert. cum concor. addu. per Alex. & Moder. in l. vinum. suprà si cert. peta. Ex præmissis habetur modus & practica probandi continuam possessionem temporis requisiti ad præscriptionem. Et pro condiminto not. vltra Moder. quòd debet esse cautus ille qui vult præscriptionem probare, vt

re, vt ſemper ſe reſtringat ad tale tempus continuum, quòd ſit excluſiuum omnis interruptionis naturalis & ciuilis: alias præſcriptio non probaretur. Ita dicunt Bal. & Ang. in l. ſuper longi. circa fin. ver. dixi quæro C. de præſcr. long. temp. Et propterea Io. Pan. in c. auditis. col. 6. circa fin. de præſcr. dixit quòd illa decretalis inſtruit nouos aduocatos quòd nõ arctent ſe vel clientulos habentes probare præſcriptionem ſolùm ad tempus præſcriptioni neceſſariũ, putà 40. annis, cõtra eccleſiam. c. de quarta. & c. illud. de præſcr. quia ſi ſic ſe arctat, facilè inuenietur aliquid interim occurriſſe, quod fecit dormire præſcriptionem, putà vacationem eccleſiæ, ſchiſma, vel hoſtilitatẽ, iuxta ea quæ habentur in c. ex trãſmiſſa. de præſcr. & plenè dixi in vlt. parte præcedentis tract. col. quo probato, inutilis eſſet hæc probatio.

Vnde ſecundùm Pan. aduocati moderni ſic formãt articulos: Articulat Titius, & probare intendit quòd poſſedit talem rem 40. vel 50. aut 60. annis, vel plus, & tanto tempore, cuius initij vel contrarij non eſt memoria. & ſic teſtes deponent de quam remoto tempore nouerint ſecundùm Ioan. And. Et not. Bar. ante eum in d. c. auditis. col. 12. & in c. licèt cauſam. col. 7. de probat. qui etiam tradit modum & practicam articulandi. & ſequitur dicta Bart. hic. & ibi per Felin. col. 5. Et ex doctrina Bartol. hic relata in præcedentibus concluſionibus adde illa verba continuè vel per ipſum tempus, vt tollatur omnis dubitatio.

Poſtremò Bar. quærit hic in fi. An ſit neceſſe, †quòd dicatur in articulo quod poſſedit per 10 annos continuos. Et reſpõdet Bar. quod non, quia præſumuntur continuati, quia dictio Per, importat continuationem, vt prædictũ eſt. Tamen abſtapans cautela nõ nocet, l. teſtamenta omnia. C. de teſta. Sed vnũ eſt in calce huius repet. pro compleměto huius materiæ benè notandum, quod non ſufficit ad probandã præſcriptionem, ſi teſtes deponãt quod Titius præſcripſit, quia vidimus, niſi dicãt ſe vidiſſe poſſidere per tempus à lege requiſitum. Ita dixit pulchrè Bal. in l. ſolam. in 3. q. C. de teſti. benè faciunt notata per Bar. in l. qui teſtamento §. ſi ſuprà de teſtam. vbi concludit quòd teſtis ſemper debet teſtificari de eo quod percipit ſenſu. Et ideo ſi deponat quòd talis eſt 22

 domi-

dominus, non probat, etiam si non fuerit interrogatus de causa, nisi reddat sufficientem rationem per sensum corporis, quia sic iudicat testis, nec deponit quod sensu percipit, vt ibi latiùs per Bart.

Et per hec altissimo benè fauente remanet expedita satis vtiliter, vt puto saltem ad iuuenum nouorumq; aduocatorum eruditionem repetitionis huius famosæ & solennis l. Celsus. & consequenter iuncto præcedenti tractatu, profunda, ac quotidiana omnium præscriptionum materia ad laudem omnipotentis Dei, beatissimæq; virginis Mariæ, & totius curiæ cœlestis. In quibus si quid minùs aptè minúsve sufficienter dictum reperietur, id meę imbecillitati imputetur. Et partim me excuset causarum forensium quotidianæq; lectionis assidua occupatio et temporis angustia. Cùm hoc opus nondum lapso biennio adorsus fuerim, & in eo per aliquas duntaxat horas, quas mihi subtraxi, vix diebus vacantibus vacare potuerim. Si quid verò boni inueniatur, Deo grates referātur, qui me per hoc vastum pelagus huius materiæ præscriptionum, quasi per medium profundum euntem ad portum vsq; sua benignitate perduxit, quæ omnia maiorum meorum, & cuiuslibet rectiùs sentientis iudicio corrigenda subijcio.

Explicit profunda & vtilissima Repetitio solennis l. Celsus. ff de vsucapio edita vnà cum præcedenti tractatu præscriptionum per præclarum vtriusq; Iuris Doctorem D. Ioannem Franciscum Balbum de Auilliania ciuem Taurini, in florenti studio Taurinensi lectionem iuris ciuilis vespertinam ordinâriè interpretantem.

FINIS.

INDEX

INDEX TRACTATVS DE PRAESCRIPTIONIBVS.

Prior numerus numerum marginalem, alter paginam denotat.

A.

Aquæ.

præscri-

tur.

L.

mala

Quarta

Seruitus

num.

FINIS.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm